ASOCIAȚ[...] SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 817
Duminică 2 August 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Tradiție clasică și tradiție națională

Dragostea de literaturile naționale este un fenomen recent în istoria literaturilor europene. Ea a apărut odată cu romantismul, la începutul veacului al XIX-lea.

Literaturi naționale existaseră, bine înțeles și până la acea epocă. Insă conștiința literară națională nu se afirmase niciodată cu puterea cu care s'a afirmat în perioada de înflorire romantică. Romanticii, mai ales romanticii germani, au pornit curentul de deșteptare a tradiției literare naționale, ca o reacțiune împotriva unei tradiții literare plastice de origine greco-latină, tradiție care, prin acceptarea unanimă, devenise internațională, patrimoniu comun tuturor literaturilor.

Timp de două secole tradiția clasică greco-latină, stăpânise cu străşnicie literatura Europei. De fapt această tradiție nu se adaptase perfect decât la o singură literatură: cea franceză. Și aici se adaptase atât de bine încât tradiția clasică se confunda în multe puncte cu tradiția franceză. Fusese o adaptare adâncă, întemeiată pe o asemănare de spirit și pe o potrivire de gusturi care a făcut din poporul francez moștenitorul strălucit al clasicismului antic. Potrivirea aceasta nu se putea întâmpla în altă parte decât în țara lui Descartes, și într'o literatură care, prin firea ei, era dominată de analiză limpede, de ordine, de bun simț și de gust mărginit poate, dar sigur întotdeauna. Toată literatura clasică franceză tinde către o emoție estetică ordonată, către o plăcere filtrată prin inteligență. Iată de ce această literatură caută întotdeauna să exprime ceiace e general, sacrificând individualul în favoarea tipicului. Și tocmai din cauza potrivirii dintre sufletul francez și caracterele clasicismului, acesta din urmă a înflorit în Franța în chip natural și spontan. In alte literaturi fenomenul însă a avut altă înfățișare. Acolo clasicismul s'a introdus ca o modă, ca o manieră impusă din afară. Acest lucru este vizibil mai ales la literaturile germanice care niciodată, nici chiar în perioada cea mai acută de imitație clasică, n'au ajuns să se supună pe deantregul tradiției clasice franceze. In orice scriitor francez se ascunde un clasic. Intre Mallarmé și Racine este o afinitate mai mare decât între ceiace este clasic în Goethe și clasicismul francez. (E drept dealtfel, că Goethe, pe urmele lui Lessing, depășește în ceiace e clasic în el clasicismul francez și se inspiră direct din izvorul antic). Vezi și deosebirile atât de mari dintre romantismul francez și cel german, cel dintâi mai mult formal și de suprafață, frondeur dar luminos și plin de atâtea apucături clasice de care zadarnic vrea să se lepede — iar cel de-al doilea, ideolog, reacționar, naționalist și nebulos.

Totuș ar fi greu de explicat numai prin imitația modei forța de expansiune a tradiției clasice în haina ei franceză. Era desigur în esența acestui clasicism, care a ajuns repede european, și un element capabil să rodească la tot felul de popoare, depășind o anumită epocă și un anumit fond etnic, un factor general omenesc, o scânteie de absolut uman în stare să aprindă creația literară în toate timpurile și locurile. Este în firea oricărui clasicism să tindă spre universalitate și să devină un patrimoniu internațional de valori intelectuale, sufletești, literare, alcătuind un mănunchi de modele și un îndreptar valabil mereu.

Este oare epuizabil acest patrimoniu? Intrebarea nici n'ar trebui să se mai pună dacă n'am trăi într'o epocă de exasperat culbecism național și de protecționism cultural extrem. Mulți contemporani (conaționali și străini) nu sânt departe de-a crede că rostul culturilor naționale este să fie complet închise unele față de altele, fără comunicație între ele, înăbușindu-se geloase înlăuntrul granițelor lor numai pentru a-și păstra nealterată valoarea lor specifică. Oamenii care gândesc astfel se opun oricărui schimb internațional literar, neagă, evită și disprețuesc jocul influențelor și al împrumuturilor și nu-și dau seama că disprețuesc, evită și neagă rolul enorm de progres și de fructificare pe care îl joacă în cultură curiozitatea de ceiace e străin, asimilarea influențelor și comunicabilitatea valorilor culturale. Mai ales în literatură lucrul acesta este necesar. O literatură moare de prea multă izolare. Ea moare și atunci când nu poate depăși stadiul în care influențele din afară se manifestă numai prin imitații sterpe. Dar este logic să presupunem că în acest caz o literatură care n'are destulă putere ca să-și asimileze influențele n'are nici destulă putere ca să trăiască singură. Mai mult: o literatură care nu poate înfrunta influențele străine și care nu le naționalizează nici nu merită să existe. Ea va deveni o simplă literatură de imitație. Este absurd însă să creadă cineva că primejdia desnaționalizării literare (și pe un plan mai larg și culturale în genere) poate fi ocolită prin închiderea în culbecul național și prin disprețuirea valorilor străine. Adevărata primejdie nu stă în afară. Ea stă într'o lipsă de forță creatoare înăuntru, așadar într'o eventuală inferioritate a literaturii naționale.

AL. PHILIPPIDE

Valorile unei literaturi trebuesc mereu controlate și comparate cu valorile altor literaturi și mai ales dacă e posibil, cu un tezaur de valori literare universale, care reprezintă o experiență literară cristalizată de multe secole, încercată și probată până acum în nenumărate cazuri. Acest tezaur există. Este acel patrimoniu clasic internațional, fix în trăsăturile lui fundamentale dar veșnic pe cale de-a se îmbogăți. A fost o vreme când acest tezaur clasic era în păstrarea exclusivă a literaturii franceze. Deșteptarea naționalismelor literare în pragul veacului trecut a dus la o reacție violentă împotriva acestei exclusivități. La un moment dat s'a ajuns chiar să se pună la îndoială valoarea clasicismului. Perioada aceasta a trecut demult. Și pe dealtă parte deșteptarea literaturilor naționale n'a fost fără folos. Romantismul, în chip curios, a dus nu numai la descoperirea izvorului literar național (prin punerea în valoare a poeziei populare) ci și la exotism, la curiozitatea de literaturile străine. Toată literatura veacului al XIX-lea este însuflețită de aceste două mari curente: acela al naționalismului literar și acela al schimbului literar internațional. Bine înțeles foloasele au fost enorme, nenumărate perspective s'au deschis și ținuturi inexplorate au apărut la orizont. Dar în acelaș timp îndreptarul clasic a fost lăsat de-o parte, valorile naționale au fost tot mai mult luate de model în dauna valorilor universale, iar influențele și compararea literaturilor între ele, lucru rodnic în multe privințe, a dat loc, din pricină că măsurătorile universale au fost uitate, la un haos pitoresc și la crearea atâtor tradiții literare naționale. Peste tot a domnit principiul diversității și al diferențierii. Idealul literar clasic a făcut loc idealurilor literare naționale.

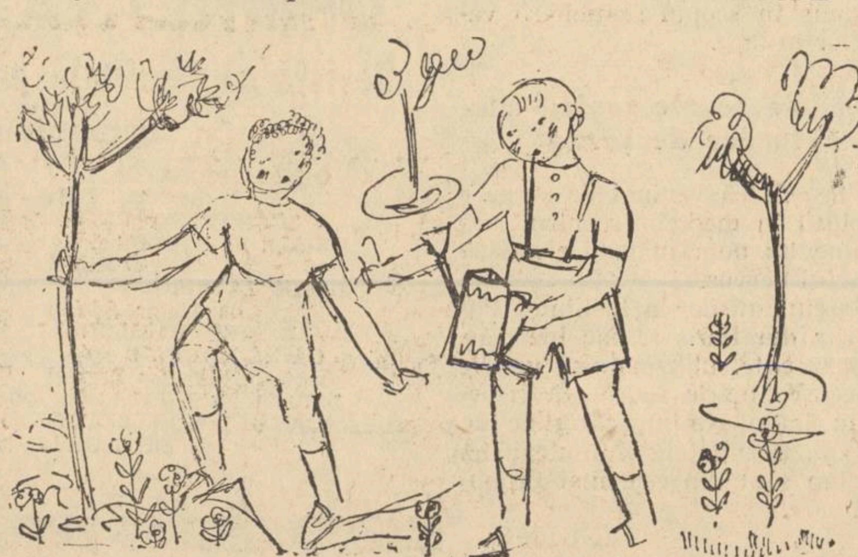
Totuș îndreptarul vechi apare din nou oridecâteori este vorba de-a hotărî valoarea absolută a unei opere literare. Tradițiile literare naționale sânt controlatemereu cu tradiția clasică europeană, de origine greco-latină, păstrată odinioară de Francezi și de care niciun mare creator literar european nu se poate lipsi.

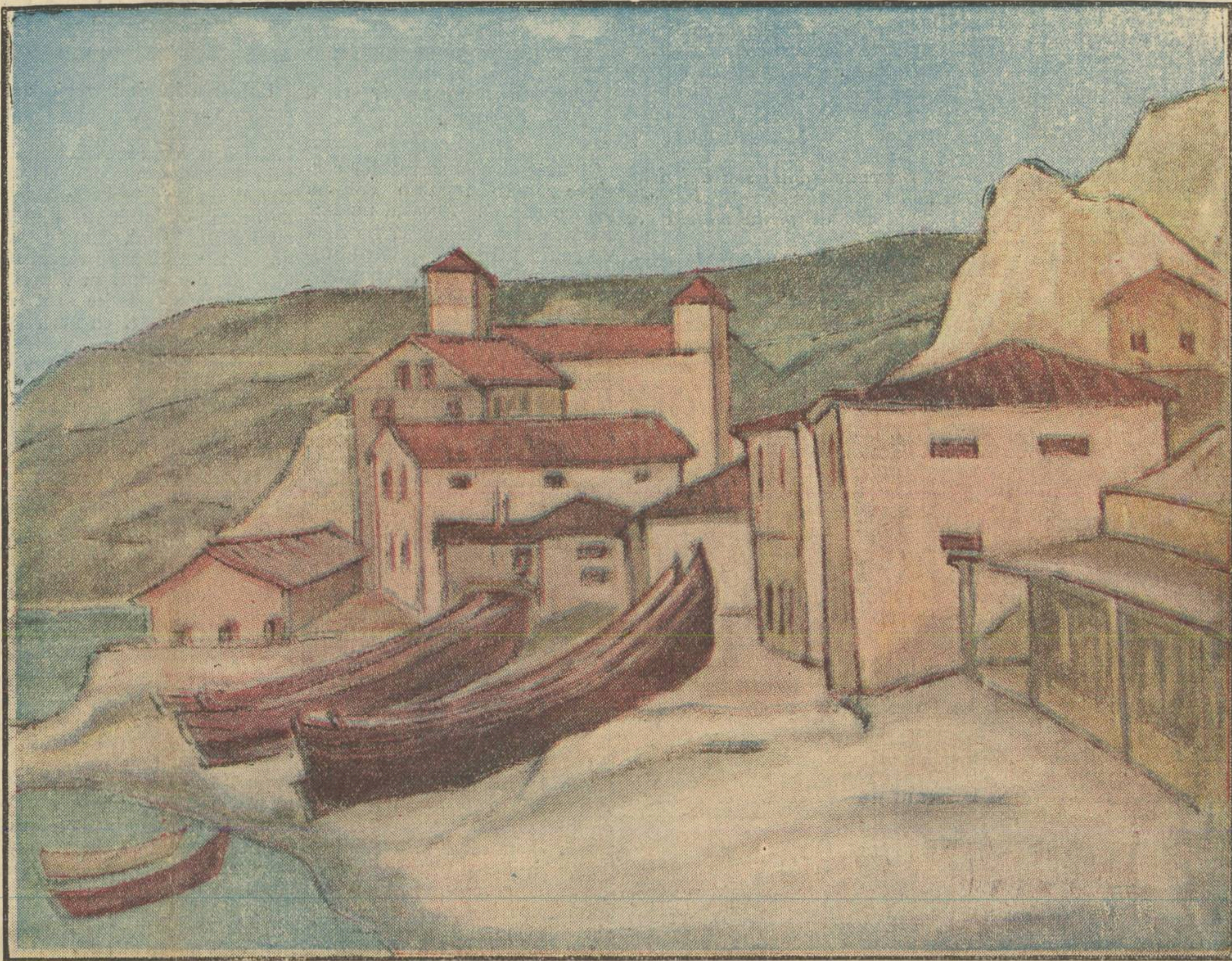
Procesul de reacțiune romantică, a fost trăit acum un secol de literaturile Europei care timp de secole suferiseră luminoasa tiranie a clasicismului. Erau toate literaturii vechi, cu rădăcini în veacul de mijloc și isvorîte din culturi bine fixate în timp și în spațiu. A fost o reacție necesară. Tradițiile literare naționale au fost astfel într'adevăr *deșteptate*. Ele existau în stare latentă. N'au avut nevoie să fie inventate dintr'odată. Aceste literaturi aveau fiecare o artă poetică națională, neformulată și latentă, privind ca orice artă poetică națională, doar anumite apucături specifice, individuale, valori de amănunt pitoresc și de uzaj local, valori de „culoare locală" de care romantismul a fost atât de îndrăgostit.

Altceva trebuia să se întâmple însă cu acele literaturi care au luat naștere sau au început să se desvolte în totalitatea lor chiar în acea epocă de răsturnări (ce s'au dovedit dealtfel mai târziu că n'au fost decât aparente) ale tradiției clasice. Din această categorie fac parte literatura română și literatura rusă. Trebue de pe acum să spunem că o literatură născută și crescută în asemenea împrejurări și pusă în situația aproape absurdă de a-și inventa o tradiție cu mult înainte de-a fi ajuns la maturitate, trebue neapărat să prezinte aspecte ciudate și anarhice. Este un nou capitol final al chestiunii tradiției literare pe care îl voiu schița în curând.

AL. PHILIPPIDE

Vezi „Adevĕrul Literar" din 26 Iulie.

T. Ispas — Balcic

Expoziții retrospective...

S'ar părea că vesela și primitoarea sală din Orangerie a devenit un adevărat tribunal de revizuire a marilor artiști cu reputație.

Arta veche alternează cu cea modernă; și verdictul care hotărăște trecerea la nemurire a atâtor morți cu mare nume, este pronunțat de un tribunal invizibil, care nu îngădue nici o falsificare, nici o minciună.

Expozițiile lui Renoir și Manet au obținut toată aprobarea publicului. Proba lui Monet și Pissaro nu a fost decisivă.

Cât despre Cezanne, după închiderea expoziției sale, când au plecat ultimii vizitatori, pare că el însuși, omul din Aix, cu chipul său aspru și posomorît, nu este încă dumerit asupra adevăratei valori a operei sale. Fi-va el admis printre zei sau i se vor da numai cunune de mucenic.

Unul din marile merite ale lui Cezanne a fost că a știut să fie măreț chiar în bătăliile cu sfârșit îndoelnic și chiar în înfrângeri.

Ceiace contează la el este, mai ales, atitudinea, nobleța, tensiunea din fiece minut, de o viață întreagă de a fi EL chiar când a fost sub stăpânirea unui Daumier, Courbet sau Manet, Pissaro.

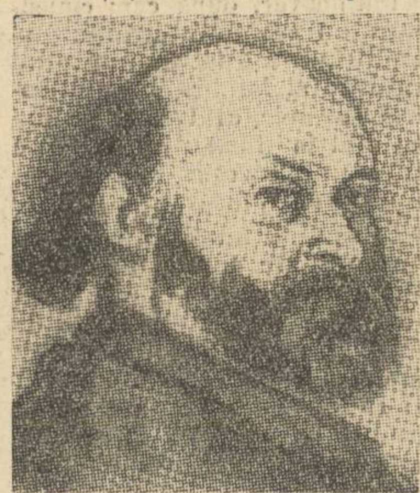
Chiar când pare cuprins de panică, descurajat pentru o clipă, își reia, după o ezitare, lupta spre acelaș obiectiv precis. Tușe mărunte, strânse unele în altele, se aruncă asupra „motivelor" ca niște valuri de asalt împotriva unor cetăți întărite, cucerind până la urmă munții, fructele, arborii și chipul omului.

Léo Larguier a scris despre el „Paul Cezanne sau drama picturii".

Puțini artiști au cucerit atât de greu ca dânsul meșteșugul și stăpânirea artei.

Nu avea imaginație, era lipsit chiar de memoria, în care se adună viziunile și care este materialul de rezervă al pictorului, lipsit mai ales de orice experiență umană.

Tăria lui era puterea covârșitoare a senzației, dorința lui arzătoare de a cimenta pentru veșnicie legătura obiectului cu spațiul, de a face solid din ceiace e fugar, de a strânge la un loc structura geologică cu organizarea picturală și numai prin focul propriei sale pasiuni. E umil în fața naturii ca un primitiv care-i simte puterea covârșitoare.

PAUL CEZANNE

Iată ce scrie el către sfârșitul vieții (1905):

In cugetul meu, nu găsesc cu putință să se substitue cineva trecutului. Adăogăm: cel mult un lănțișor. Cu un temperament de pictor și un ideal de artă, adică o concepție a naturii, ar mai trebui și mijloace de expresie suficiente spre a fi inteligibil publicului mijlociu și a ocupa un rang în istoria artelor".

Totuși, după expoziția dela Orangerie, pare că opera sa, care a trezit mult entuziasm, nu poate atinge decât senzibilitatea celor inițiați.

Desigur a creia în suferință, a înfrunta înfrângerea — este o atitudine nobilă. Dar Cezanne nu înțelege să exploateze această atitudine, de care au abuzat nenumărații săi comentatori. Publicul parizian a admirat desigur scrupulul, economia în întrebuințarea mijloacelor technice, aceea sete neostoită de perfecțiune a artistului și chiar asiduitatea operei în așteptarea chinuită a prea fericitei realizări.

Dar nu s'a lăsat amăgit de artificialul și violența celor ce au abuzat de el.

Viile

Din sonetele Balcicului

S'au agățat de deal, ca să nu cadă
In mare-albastră, colo, lângă plajă
— Mereu le susură, le-aruncă vrajă
Spumegătoarea râului cascadă —

Din frunze verzi ele-au întins o mreajă
Sărutului de soare ca să vadă
Cum cântă a ciorchinelor grămadă
Când toamna lângă ele stă de strajă.

Sunt gospodine, pline de temei,
Se-adună'n jurul casei, fiecare
Chiar de n'ar fi decât un biet bordei.

Stăpânul lor, cu fesul roș, le pare
Că face parte din bătrânii zei
Ce-au răsărit cândva, de mult, din zare...

ALEXANDRINA CRACIUN FOSTINI

MAXIME

Tot ce atinge iubirea, e scăpat de moarte.

●

Iubirea! Cel mai divin dintre bunurile omenești, când te dăruești într'un sacrificiu amețitor. Cel mai prostesc și mai amăgitor, când este o goană după fericire.

●

Cât valorează acel care iubește, atât valorează iubirea? Totul e curat la cei curați, totul e curat la cei tari și la cei sănătoși. Iubirea, care împodobește unele păsări cu cele mai frumoase culori, face să reiasă din sufletele cinstite, ceiace ele au mai nobil. Dorința de a nu arăta celuilalt nimic care să nu fie demn de el, face să nu mai simtă plăcerea decât la gândurile și la faptele în armonie cu frumoasa imagine ce a sculptat iubirea. Și baia de tinerețe în care se scaldă sufletul, strălucirea sacră a forței și a bucuriei, sânt frumoase și binefăcătoare și înalță mai sus inima.

●

Esența muzicii este atât de mult iubire, că nu o gustăm complet decât prin altul; la un concert, căutăm instinctiv din ochi, în mijlocul mulțimii, un prieten cu care să împărțim o bucurie prea mare pentru noi singuri.

●

Sânt clipe când muzica face să apară toată melancolia țesută în jurul destinului unei ființe.

●

O, muzică, tu care deschizi tainițile sufletului! Tu ruinezi echilibrul obicinuit al spiritului. In viața ordinară, sufletele ordinare sânt camere închise; înăuntru forțele se ofilesc fără întrebuințare, virtuțile și viciile al căror uzaj ne supără, înțeleapta rațiune practică, lașul bun simț, țin cheile camerei. Ei nu arată decât câteva pacarde aranjate burghez. Dar muzica are floarea magică ce descuie toate zăvoarele. Porțile se deschid. Demonii inimii apar. Și vedem pentru întâia oară sufletul gol.

(Din volumul „L'humble viehéroïque" de Romain Rolland).

Intre Musset și Flaubert

'Am recitit „La Confession d'un enfant du siècle" și — în partea patra, capitolul al doilea — am găsit următorul portret:

„Vecina noastră era o femee tânără, o oarecare doamnă Daniel. Nu pot spune că era urîtă, dar ceiace conta mult la ea era cochetăria.

A. de MUSSET

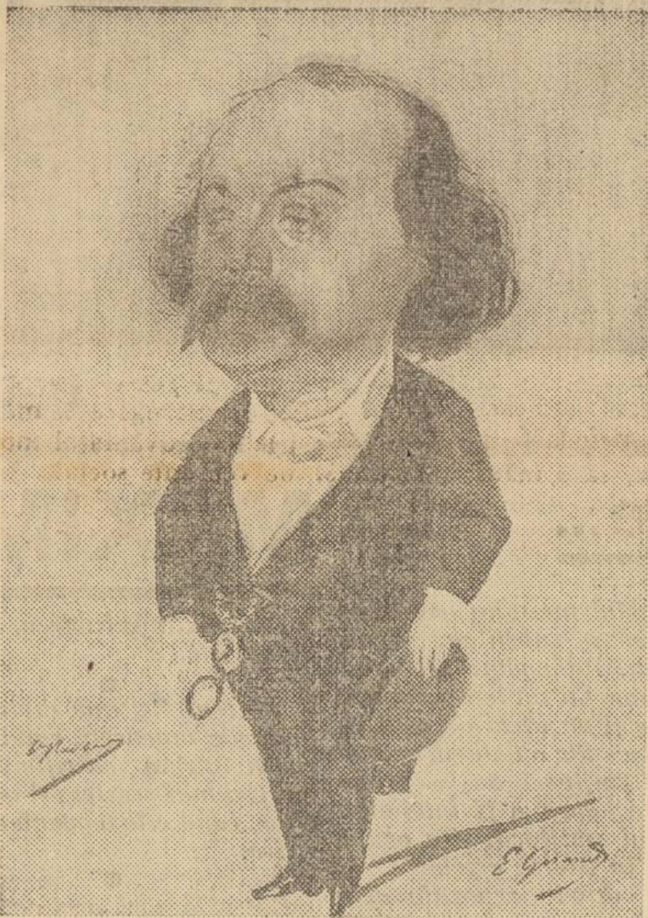
Era o femee săracă și vroia să pară bogată. Adeseori venea la noi după masa de seară și atunci jucam la mize mari, deși orice pierdere era greu resimțită de bugetul ei. De cele mai multe ori o auzeam cântând, deși n'avea voce. In meschinu' orășel în care o aruncase dest... nul, ea era veșnic insetată de petreceri, și deaceea nu vorbea decât de Paris, unde nu se ducea decât două sau trei zile pe an. Ca să-și poată confecționa ceva, spunea că vrea să învețe modele și atunci biata mea Brigitte o ajuta zâmbind cu bunătate. Bărbatul ei era funcționar la Cadastru. In zilele de sărbătoare mergeau împreună la petrecerile care se dădeau în saloanele Prefecturii. Tânăra doamnă dansa fără întrerupere, iar seara venea cu ochii strălucitori și zdrobită de oboseală să ne povestească succesele și victimele ce făcuse. Restul timpului citea romane, iar de menaj nu se ocupa niciodată."

Suprimați două sau trei detalii ca profesiunea soțului și cele două zile de vizită anuală la Paris.

Nu sânteți surprinși de această schiță, care venea înaintea scrisorii Emei Bovary? Bine înțeles nu poate fi vorba de a bănui pe Flaubert că ar fi luat din acest pasaj concepția eroinei sale (Adevăratele isvoare ale operei lui Flaubert sânt bine cunoscute).

Intre doamna Daniel și doamna Bovary există totuși o asemănare atât de precisă, încât Francis Ambrière a crezut că merită să fie menționată. Nu poate fi indiferent istoriei literaturii de a ști că Musset și Flaubert, la un interval de douăzeci de ani, s'au oprit cu o luciditate asemănătoare asupra aceluiaș caracter feminin.

Această întâlnire arată deci că tipul Bovary a trăit în toate epocile, dar și mai clar că ma... ...ea generație romantică, ca și ce... a lui Flaubert l-a cunoscut fără îndoială.

G. FLAUBERT

Ziarul

DIMINEAȚA

oferă 2.500 lei zilnic

cititorilor săi

Controlați cu atențiune

„Mica publicitate" a ziarului „DIMINEAȚA"

In fiecare zi, cinci dintre locuitorii Bucureștiului și comunelor suburbane vor primi câte 500 lei, fiecare pe măsură ce numele și adresele lor vor apare la „Mica Publicitate".

Dacă numele dv. figurează într'unul din aceste anunțuri, prezentați-vă cu acte de identitate, spre a ridica imediat valoarea premiului. Plata câștigurilor se face numai în ziua apariției numelor în ziar.

Pentru Duminici și zile de sărbătoare, plata premiilor se va efectua în ziua de lucru imediat următoare.

Intrucât o seamă de indivizi și-au creat o profesiune din a anunța pe câștigători, pretinzându-le în schimb o parte din premiul ce-l oferim cititorilor ne vedem siliți de a anunța adresa câștigătorilor în felul următor:

Numele persoanei va apare complect, iar numele străzii va fi indicat prin 2 litere, prima literă și ultima literă a numelui spre ex.: str. Viitorului va fi indicată prin V....i, str. Ștefan cel Mare: S... C... M. In felul acesta câștigătorii cari își vor găsi numele, vor ghici strada fără multă greutate și nu vor trebui să mai împartă cu nimeni câștigul.

Cititorii cari doresc să cunoască numele câștigătorilor, și adresa complectă, pot cere, a doua zi după apariție. tabloul exact, un serviciu special stându-le la dispoziție.

Actualități Științifice

Examenul magneților prin raze cosmice

Obârșia și natura razelor cosmice rămân încă o enigmă pentru știință. Aceasta nu împiedică însă ca ele să fie încă de-acum utilizate pentru diverse aplicațiuni de laborator. Astfel, fizicianii se servesc de radiațiile cosmice pentru a determina intensitatea câmpului magnetic în interiorul unor magneți, operație ce nu poate fi realizată prin procedeele obișnuite. Iată principiul acestei măsurători. Ținând seama de faptul că cele mai rapide particule din radiațiile cosmice pot străbate un bloc de fier, înalt de 61 de metri, se măsoară deviația acestor particule după traversarea magnetului. In felul acesta se poate deduce intensitatea forței deviatoare și deci calcula valoarea câmpului magnetic corespunzător.

Lumina rece este economică?

Dela torța din antichitate până la lampa electrică modernă cu incandescență — cu filament de tungsten sau atmosferă gazoasă, — trecând prin candelă, lampa cu ulei și petrol, gazul de iluminat, lampa cu acetilenă, lampa cu arc electric, etc., technica iluminatului a făcut progrese incontestabile. Sântem totuș încă destul de departe de idealul în această direcție, după cum rezultă din măsura randamentului celei mai perfecționate și mai răspândite dintre sursele luminoase moderne: becul electric cu incandescență.

Pentru a aplica aparatelor de iluminat noțiunea de randament, care domină toate aplicațiile moderne ale științei, trebue să comparăm puterea absorbită de o lampă — sub o formă oarecare chimică, electrică, etc. — cu fluxul luminos pe care-l furnizează.

Intr'adevăr, după cum cunoaștem un echivalent mecanic al caloriei, există și un echivalent mecanic al luminii, întrucât lucrul mecanic, căldura și lumina nu sânt în fond decât aspecte diferite ale energiei.

Astfel, o putere de un watt, transformată integral în lumină (presupunere pur teoretică), echivalează cu 689 de lumeni (aceasta e denumirea unității de flux luminos). Dacă însă furnisăm unei lămpi de incandescență cu atmosferă gazoasă și filament de tungsten, o putere de un watt, ea nu emite mai mult de 20 de lumeni.

Acest randament este deci foarte slab, deși mult superior mijloacelor primitive de iluminat. Randamentul crește cu temperatura sursei adusă la incandescență. Astfel, pentru lampa cu petrol, a cărei flacăre ajunge la o temperatură de vreo 1600 de grade Celsius, randamentul nu depășește 0,2%. O lampă electrică cu incandescență, al cărei filament de tungsten este încălzit la o temperatură de 3000 de grade C., prin trecerea unui curent electric, are un randament de 3-4%. In schimb, e greu să obținem temperaturi mai mari, cu filamente metalice.

De aci rezultă că, pentru a îmbunătăți randamentul lămpilor noastre, trebue să recurgem la alte procedee decât ridicarea temperaturii, singurul sistem folosit până acum.

Trecerea curentului electric printr'un gaz rarefiat dă naștere unor fenomene luminoase destul de complicate, care se produc în vecinătatea celor doi electrozi. Deasemenea se naște în acest caz o luminiscență continuă și foarte regulată în tot lungul tubului, în care se găsește gazul.

Culoarea luminii *reci*, astfel emisă, variază cu natura gazului, traversat de descărcarea electrică, pe când lumina obținută prin incandescența unui corp oarecare, nu se deosebește *à priori* de aceea obținută cu ajutorul altui corp. Astfel, firmele luminoase de un albastru-verzui sânt alcătuite din tuburi cu vapori de mercur, cele roșiatice sânt constituite din tuburi cu neon (gaz rar), etc.

O lumină asemănătoare cu lumina zilei poate fi obținută amestecând mai multe gaze în proporții convenabile, sau folosind tuburi cu gaz carbonic, care furnizează o iluminare comparabilă cu aceea a zilelor în care cerul e acoperit cu nori.

Randamentul acestor surse reci (acest calificativ întrebuințat în mod curent, nu este riguros exact, întrucât temperatura gazului luminiscent se poate ridica până la 200 grade C.) este mult mai ridicat decât acela al surselor luminoase prin incandescență.

In felul acesta, s'a putut măsura — grație lămpilor cu Krypton (alt gaz rar) amestecat cu vapori de sodiu, — un flux luminos de 370 de lumeni pentru fiecare watt absorbit de lampă.

Randamentul luminos devine în acest caz particular aproape 55%.

In practică, randamentul tuburilor luminiscente este mult mai mic decât această valoare, deși mult mai mare decât acel al obicinuitelor becuri cu incandescență.

Din nefericire, până acum lămpile cu luminiscență cer pentru alimentarea lor tensiuni electrice destul de ridicate și în plus, pentru a furnisa o iluminare suficientă, ar trebui să fie construite în dimensiuni foarte mari, ceeace, firește, ar atrage o scumpire excesivă, aproape prohibitivă a prețului de cost.

Deaceea, pentru moment ele sânt folosite mai mult în scopuri de publicitate și decorațiuni luminoase, adică în cazuri când neajunsul cheltuelilor contează mai puțin.

Anumite perfecționări recente îndreptățesc totuș speranța că în curând aceste lămpi vor putea fi folosite la iluminatul interioarelor fie singure, fie în combinație cu lămpi cu incandescență.

Vitamine în doze mari

De când știința a descoperit rolul covârșitor al vitaminelor în procesele fiziologice, cercetătorii se ocupă intens cu analiza acestor prețioase principii alimentare și le caută în cele mai diverse substanțe.

Din America ne vine acum știrea că, în urma unor experiențe minuțioase și îndelungate, s'a stabilit cu preciziune conținutul de vitamine existent în diferite legume și fructe. Experiențe, aplicate cobailor care, din natură sânt vegetariani, au condus la rezultate foarte interesante. Astfel, s'a putut dovedi că sucul cepei verzi este foarte prețios pentru sănătate, întrucât un litru din acest suc conține nu mai puțin de 330 unități din vitamina C. Eficacitatea sucului de ceapă poate fi folosită în special pentru combaterea scorbutului.

Deasemenea s'a constatat că murele sunt foarte bogate în vitamine cuprinzând circa 400 de unități la un kilogram.

In sfârșit, cercetările au arătat că extrasul din acele verzi de brad, poate fi utilizat ca principiu alimentar și anume ca adaus la marmeladă, într'o soluție de 10% extras de frunze de brad.

Este incontestabil că aceste rezultate sânt destinate să exercite o influență importantă în domeniul științei alimentației.

Apărarea antiaeriană prin raze infraroșii

In laboratorul militar din New-Jersey se studiază actualmente un nou sistem de apărare antiaeriană, bazat pe aplicația razelor infraroșii și grație căruia se poate desocperi prezența avioanelor inamice.

Procedeul se bazează pe faptul că viteza luminii este incomparabil mai mare decât aceea a sunetului. Reflectoare înzestrate cu oglinzi concave uriașe, sânt legate cu o instalație ce utilizează ca element fundamental celula fotoelectrică. In felul acesta, se poate indica locul avionului urmărit.

Incercări asemănătoare s'au făcut cu succes pe coastele maritime în scopul semnalării vaselor în larg.

Undele scurte contra mușcăturilor de șarpe

Se știe că veninul de șarpe e folosit în medicină pentru tratamentul unor maladii ale sistemului nervos.

Actualmente, la Institutul Pasteur din Paris se fac încercări interesante, utilizându-se undele electrice foarte scurte ca remediu împotriva mușcăturilor de șerpi. Rezultatele obținute până acum sânt din cele mai promițătoare.

ING. I. S.

SPANIA!

Evoluția politicei interne a republicii spaniole

sub acest titlu a apărut un capitol documentat și de extremă actualitate în volumul cunoscut al

d-lui C. L. FLAVIAN

INTRE DEMOCRAȚIE ȘI DICTATURA

EDIȚIA II-a

Editura „Adeverul" — 50 lei

OPERELE LITERARE

APĂRUTE IN EDITURA „ADEVERUL"

M. S. Regina Maria — Povestea vieții mele Vol. I, II, III; Regine incoronate Vol. I, II

Prințesa Martha Bibescu — Dest. Lordului Thomson

M. Sadoveanu — Aventurile Șahului; — Locul unde nu s'a întâmplat nimic

Eugen Herovanu Prof. Univers. — Orașul amintirilor

Const. Stere. — In preajma revoluției Vol. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII

H. Papadat Bengescu — Logodnicul; — Marele premiu Regele Carol II al S. S. R. pe 1936

Al. T. Stamatiad — Pagini din Baudelaire; — Peisagii sentimentale; Premiul Academiei Române pe 1936

M. Celarianu — Polca pe furate; — Marele premiu Regele Carol II al S. S. R. pe 1935

M. Sorbul. — Mângâierile panterii

N. Iorga — Istoria Literaturii Române Vol. I, II

Liviu Rebreanu — Răscoala — Jar

E. Lovinescu — Mite; — Bălăuca

General C. Manolache — Destăinuirile Col. Mihu. — Sfânta Dreptate.

Const. Graur — Cu privire la Franz Ferdinand

Radu Rosetti — Vechituri

Corneliu Moldovanu — Cântarea Cântărilor

T. Teodorescu-Braniște — Băiatul Popii

Victor Ion Popa — Sfârlează cu fofează

Ion Sân-Giorgiu — Lirica lui Goethe

De vânzare la toate librăriile din țară.

Cereți Catalogul General al cărților literare apărute în Editura „Adevărul" s. a. București, Str. Const. Mille 5-9

Cea mai plăcută și mai eftină lectură de vacanță

Povestiri extraordinare pentru tineret

Călătorii fantastice în:

America

America de Sud

Asia Orientală

cu numeroase ilustrațiuni

Călătorii minunate, prin regiuni pitorești și exotice, întreprinse de aventurierul îndrăzneț, Bill Gazon, care farmecă pe copii ... face să-l urmărească cu dragoste, plăcere și curiozitate în toate acțiunile lui.

Un roman realist în cadrul unor călătorii fantastice.

3 volume mari a câte 600 pagini fiecare

Lei 20 volumul

Peste 100 de candidați și candidate vor defila la 3 August prin fața unui juriu alcătuit din personalități de seamă la marele concurs artistic al

TEATRULUI ALHAMBRA

SE FAC ANGAJAMENTE DE VEDETE ȘI BALERINE LA TEATRUL ALHAMBRA EXCELSIOR

La 3 August va avea loc în noua sală a Teatrului Alhambra-Excelsior concursul artistic al Teatrului Alhambra de sub conducerea d-lor N. Vlădoianu și N. Constantinescu.

Se va alege un număr impresionant de vedete cu salarii între 5.000 și 30.000 lei lunar.

Deasemeni se vor alege numeroase elemente feminine pentru corpul de balet și figurație.

Un juriu alcătuit din cele mai de seamă personalități artistice și literare va proceda la alegere.

Inainte de începerea concursului **d. Nicușor Constantinescu,** ***directorul Teatrului Alhambra va ține o conferință despre*** **„Noutatea în teatru".**

Concursul va avea loc la orele 9 seara ș... va fi public. Biletele se pot reține începând de Luni 27 Iulie la Agenția Teatrală Scala Română, B-dul Elisabeta 19. Telef. 43907. Prețuri între 25—40 lei.

A APĂRUT — No. 650

DIMINEAȚA COPIILOR

Revistă săptămânală pentru copii și tineret

Cu următorul sumar:

O MICA PRINȚESA de Baba Rada
SCAMATORII
DE-ALE FETIȚELOR de Midel
LACUL LACRIMILOR de Victor Adrian
DE-ALE ȘTRENGARILOR
GAINA MARINAR de Moș Pegroși
LADIȚA MINUNATA
CALATORIA LUI TOTO ELEFANTUL de Silvia Gruia
PAGINA INCEPATORILOR
FOTOGRAFIILE PREMIANȚILOR
TOPORAȘUL DIN GRADINA REGELUI de Romeo Simulescu
ULTIMA AVENTURA A LUI FAT-FRUMOS
Concursul de jocuri pe luna Iulie
Deslgătorii jocurilor pe luna Iunie
16 pagini tipărite la Heliogravură
LEI 5.—

Bernard Shaw

Născut la Dublin în 1856 din tată englez și mamă irlandeză, Bernard Shaw a împlinit optzeci de ani acum câteva zile. Laureat al premiului Nobel în 1926, tradus în principalele limbi ale pământului și jucat pe toate scenele lumii, Shaw este în clipa de față una din figurile ilustre ale literaturii universale. Vorbele lui, glumele lui, părerile lui sânt culese și transmise din ziar în ziar până în cele mai depărtate colțuri ale pământului. Figură ilustră, fără indoială, dar nu populară, Shaw rămâne în multe privințe unul din cei mai insulari scriitori englezi. Materialul pe care îl utilizează în cele câteva zeci de piese ale sale poate să fie cât de general omenesc; modul în care acest material este tratat poartă pecetea engleză și nici nu poate fi înțeles cum trebue decât referindu-ne la anumite împrejurări locale engleze și la mediul englez.

In linii generale, teatrul lui Shaw înfățișează o îndârjită luptă împotriva prejudecăților și împotriva ipocriziei. Falșa pudoare, falșa virtute și falșa onoare sânt, în piesele lui Shaw, supuse unei crude demascări.

Dar Shaw merge și mai departe. El atacă nu numai falsele sentimente înalte ci chiar înaltele sentimente pur și simplu. Alfred Kerr, în studiul pe care i-l consacră în „Das neue Drama", l-a numit pe Shaw un om care demascnează sublimul („ein Entlarver des Erahabenen"). Formula e excelentă, dar în conciziunea ei este necompletă și poate da loc la interpretări greșite. Am putea fi ispitiți să credem că sublimul este numai o mască, o înșelătorie a sufletului omenesc, care se minte pe el însuș. O astfel de interpretare cuprinde o bună doză de simplism. E metoda răsturnării sistematice a valorilor, dragostea diabolică de antinomii și plăcerea de-a întoarce lucrurile pe dos. Cu un asemenea temperament anarhic nici-un sublim nu mai rezistă. Scriitorul pornit să demascheze falșul sublim ajunge să distrugă sublimul adevărat, fiindcă nu crede în nimic sublim, înalt, curat, frumos. Acesta este Shaw, care în lupta lui contra falșilor idoli, distruge și pe zeii cei adevărați, amestecând în căldarea lui de vrăjitor humorist, abjectul și sublimul, eroismul și poltroneria, falșa virtute cu virtutea adevărată, cu o încăpățânare maniacă de-a descoperi în orice gest omenesc o parte urîtă, partea diavolului.

Trebue mărturisit că efectul moral al pieselor lui Shaw este cât se poate de puțin reconfortant. De multe ori Shaw ne lasă impresia unui Molière crud și răutăcios, care biciuește societatea umană nu pentru a o îndrepta ci pentru simpla plăcere de-a o biciui și de-a râde de dânsa.

Shaw reia multe din temele lui Molière, între altele ipocrizia. Dar aici apare insularitatea lui Shaw. Tartuffe al lui Molière n'are naționalitate. Fără îndoială, pentru a creia figura ipocritului și a falșului evlavios, Molière și-a cules datele din societatea timpului său; dar rezultatul a fost un tip general de umanitate. Tartuffe nu mai este identificabil cu niciun individ; el este ipocritul, caracter etern omenesc, valabil oricând și oriunde. Nu acelaș lucru se poate spune de numeroasele cazuri de ipocrizie individuală și socială care apar în piesele lui Shaw. Cele mai multe din aceste cazuri nu se pot înțelege decât plasate în Anglia, în țara de baștină a falsului sublim, a snobismului și a acelui *cant*, intraductibil în vre-o altă limbă și care înseamnă delaolaltă purtare ipocrită, virtute aparentă și adaptare fățarnică la opiniunea general admisă.

Cum foarte bine observă C. F. Ramuz (Nouvelle Revue Française, Mai 1936), Shaw întrebuințează o veritabilă pregătire de artilerie și dă un formidabil asalt ca „să spargă cu zgomot mare niște uși care în Franța sânt deschise de-o sută și de cinci sute de ani". Shaw spune de multe ori lucruri care pe continent au fost spuse și răspuse. Inverșunarea lui nu ne mai miră dacă ne aducem aminte că în Anglia aceste lucruri încep să fie spuse abia acum.

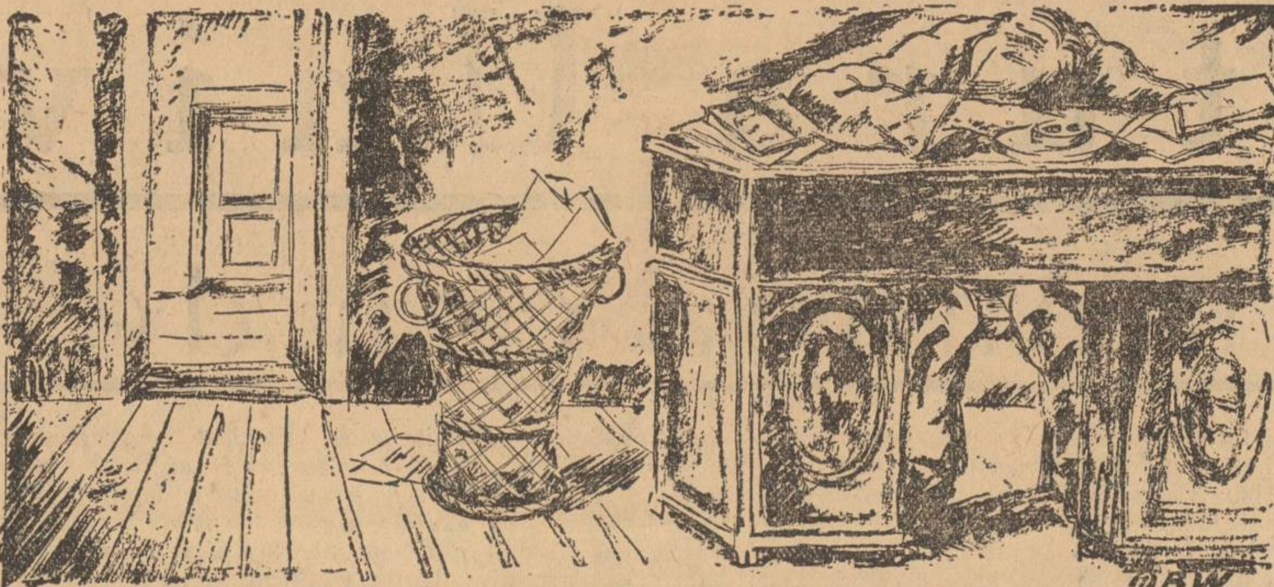
Aceasta e și cauza pentru care multe din tertipurile retorice și căile întortochiate pe care le întrebuințează Shaw pentru a biciui prejudecățile ni se par nouă celor de pe continent greoaie, complicate și cam plicticoase. Acolo unde Shaw insularul întrebuințează câteva zeci de replici și tirade subtile și încete, continentalul Molière n'are nevoie decât de două trei sfichuiri repezi, fulgerătoare, sigure. Usturimea vine spontan, ca și gestul care o provoacă. Și nu fac oare zece replici de câte un vers ale lui Molière cel puțin cât douăzeci de pagini de pregătiri savante și de efecte premeditate ale lui Shaw? Tehnica lui Shaw este desigur mai savantă și mai neprevăzută decât a marelui înaintaș francez, dar ea este în acelaș timp și mai greoaie. Este tehnica specifică humorului englez, care consistă în *a întârzia* efectul comic și poanta finală, și de-a păstra cât mai mult o falșă seriozitate. Dar din cauza aceasta și râsul isbucnește cu întârziere...

Shaw pleacă întotdeauna dela concepția că orice lucru pe lumea aceasta are o fațetă ridiculă. Cred că la baza acestei concepții stă alta și mai adâncă și anume că nu există ridicul pe lume care să nu aibă fondul lui trist sau penibil. Frica de sentimentalism și groaza de patetic l-au făcut pe Shaw să ia prima atitudine, aceia a omului care ridiculizează orice, începând cu el însuș. Dar fondul amar apare mereu, iese mereu la iveală și de-aceia râsul lui Shaw este întotdeauna schimonosit și crud, lipsit de bunătate, trădând un mare nihilism lăuntric, o adâncă mizantropie și o răutate statornică și sistematică.

In orice caz, teatrul lui Shaw, indiferent de fondul moral al autorului, este o amară școală a vieții. Dar este o școală pe care trebue s'o urmezi cu oarecare prudență. Ea ne învață numai un aspect al lucrurilor: cel ridicul. Și acesta nu este singurul aspect. Și, aplicând puțin lui Shaw propriul lui sistem de întoarcere pe dos a oricării medalii, de ce n'am putea spune că seriozitatea cu care el își montează farsele are în ea însăș ceva cam pueril, semănând cu o manie de copil care distruge mașinăria ceasornicului ca să vadă ce se ascunde în dosul cadranului, dar care nu mai reface nimic din ce a stricat. Dacă orice sublim își are aspectul lui abject (cum crede Shaw) de ce să nu spunem că teama exagerată de sentimentalism și de ridicul este ea însăș ridiculă, fiind isvorîtă din orgoliu și din cel mai autentic egoism? Shaw, cel puțin (și în Anglia aceasta este suprema îndrăzneală), nu se sfiește să se afirme așa cum este, fără falșă rușine, fără *cant* și fără ipocrizie. In teatrul lui omenirea învață să-și cunoască părțile urîte. Păcat însă numai că, obligându-se astfel, ea ajunge să nu mai creadă nici în părțile ei bune. Și din cauza aceasta efectul satiric al unui astfel de teatru este știrb.

Nu-i de mirare că multe din piesele lui Shaw, chiar acea extraordinară „Sfânta Ioana", apar și vor apărea în ochii unei posterități foarte probabile, ca niște geniale bufonerii.

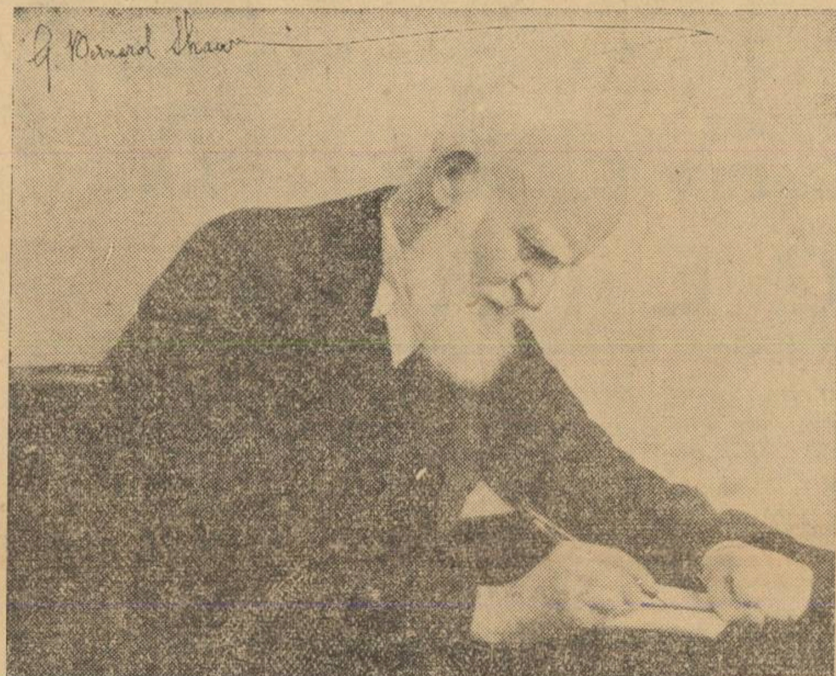
AL. PH.

Fragmente din Bernard Shaw

Adevăratul artist își lasă mai degrabă soția să moară de foame, copiii să umble desculți, mama bătrână să se istovească lucrând, decât să săvârșească el o muncă ce poate să-i stânjenească meșteșugului său.

Pentru femei, artistul e pe jumătate vivisector, pe jumătate vampir. El are legături cu femeile, pentru a le studia, pentru a le smulge masca convențiunii, pentru a surprinde taina lor lăuntrică, știind că au puterea să-i galvanizeze energia creatoare, să-l desbare de rațiunea rece, să-l facă să viseze, în sfârșit, să-l inspire.

BERNARD SHAW

Nu mă pot plânge că am avut, în tinerețe, experiența adevăratei sărăcii. Dimpotrivă. Inainte de a-mi putea câștiga pânea depe urma scrisului, stăpâneam o biblioteecă magnifică la British Museum și cea mai frumoasă galerie de tablouri în Trafalgar Square. Ce mi-ar fi putut oferi mai mult banul? Ce mi-ași fi putut cumpăra? Țigări? Nu fumez. Șampanie? Nu beau. Treizeci de costume la modă? Atunci, oamenii pe care îi evit cu atâta spaimă, m'ar fi invitat cu siguranță la ei la masă. Cai? Sânt primejdioși. Automobile? Mă plictisesc.

Acum, am toate mijloacele pentru a poseda aceste lucruri și, cu toate astea, nu-mi cumpăr nimic din ceiace nu mi-ași fi putut cumpăra pe vremea când eram sărac.

Dealtfel, am multă imaginație. Intotdeauna, mi-a fost deajuns să mă culc și să închid ochii pentru a fi și a face tot ceiace poftesc. La ce mi-ar fi slujit luxul din Bond Stret mie, George-Bernard Sardanapale?...

●

Scenă din „Omul destinului". *Personajul principal e Napoleon.*

Napoleon. — *Omenirea se împarte în trei clase: clasa de jos, clasa mijlocie și clasa superioară. Societatea înaltă și cei din lumea de jos au un punct comun: și unii și alții nu au niciun fel de scrupul, nicio morală. Cei dintâi sânt deasupra oricărei moralități. Ceilalți sub orice moralitate. Nu mă tem nici de unii, nici de alții. Oamenii din clasa de jos nu au scrupule, nici noțiuni precise, deaceia fac din mine un idol. Aristocrația n'are scrupule, nici scop în viață, deaceia se pleacă în fața voinței mele. Luați seama: voi trece peste toate populațiile și curțile regești ale Europei, cum trece căruța peste țarină. Singurii oameni de care mă tem sânt cei din clasa mijlocie, burghezii; în adevăr, ei au un rost în viață. Dar, și ei au la urma urmei un punct slab. Sânt plini de scrupule. Apoi au picioarele și mânile legate de moralitatea și onestitatea lor.*

O doamnă de onoare. — *In cazul acesta îi veți bate pe Englezi, deoarece toți negustorii ăștia fac parte din burghezie.*

Napoleon. — *Nu, lucrul nu-i atât de lesne, deoarece Englezii formează o rasă aparte. Fiecare Englez se naște cu o anumită putere miraculoasă, care îl face stăpânul lumii. Când un Englez dorește un lucru, el nu-și mărturisește niciodată această dorință. Răbdător, așteaptă să-i pătrundă în minte, nimeni nu știe cum, ferma convingere că datoria lui morală și religioasă îl silește să cucerească pe aceia care posedă obiectul dorinței sale. In momentul acela, Englezul devine irezistibil. Ca și aristocratul, el face ce poftește și pune mâna pe ce râvnește. Ca și burghezul, el își urmărește scopul, cu răbdarea și perseverența ce decurg dintr'o puternică convingere religioasă și dintr'un adânc simț al răspunderilor morale. Englezul cucerește și devine proprietar pe jumătate din lume, în calitate de campion al libertății și independenții naționale. El numește asta colonizare.*

Englezul face două revoluții, apoi ne declară războiu din cauza revoluției noastre, în numele legii și al ordinei. Niciodată n'o să găsiți un Englez care să fi greșit. Tot ce face se bazează pe un principiu imanent.

●

Faceți ce poftiți. Nu rezistați tentațiunilor, abandonați femeile, la nevoe ucideți-vă semenii, dar fiți conștienți, *totdeauna, de ceiace faceți și nu pretindeți că faceți contrariul.*

●

Idealismul, care nu este decât un cuvânt măgulitor dat romanțiosului în politică și în morală, îmi este tot atât de odios ca romanțiosul în epică și religie... Nu mă mai pot satisface cu morala fictivă și cu buna conduită fictivă care în cazurile de furt, boală, crimă, lăcomie și toate celelalte locuri comune ale civilizației, fac pe oameni să creadă că lucrurile acestea reprezintă progresul, știința, morala, religia, patriotismul, imperialismul, demnitatea națională și toate celelalte titluri grandiloc-vente de care sânt pline ziarele.

In românește de G. MIRON

Renaștere

De demult te știu... Și iarăș amintirii-i beau amarul —
Toga-mi fâlfâia pe scara splendidului circ roman —
— Cobora din litieră, greu de purpură, Cezarul:
Vag profil de vultur veșted lângă chipu-ți diafan.

Te opriși... Și ochii-ți lâncezi în azur mă 'nfășurară...
— Dete semn Imperatorul: sclavul negru mă izbi...
— Treapta o urcai... și, umezi, pleoapele îți tremurară,
Când sandala-ți delicată sângele meu o mânji.

GEORGE VOEVIDCA

Din volumul-manuscris: „Carnetul Roșu".

Medgidia

Monografie neromanțată

Dacă n'ar fi existat Medgidia, nu aveam astăzi pseudonim.

Intr'o zi, pentru motivul că nu prea am nume literar, am fost rugat să-mi aleg un pseudonim. Am pierdut o seară întreagă descompunându-mi numele în silabe, inversându-le când aveam gust și combinându-le pe urmă în diferite chipuri, care de care mai bizar, dar n'am izbutit decât cel mult să mă distrez pe socotela rezultatelor. A doua zi, timp de câteva ceasuri, am tot căutat pe câteva hărți vre-un nume de sat mai frumos, căruia — speram eu — nu trebuia decât să-i pun înainte inițialele numelui, dar zadarnic. Trebue, m'am gândit eu, să apelez la bunăvoința altora, altfel rămân fără pseudonim. Victima asupra căruia a căzut delicata sarcină de a fi nașul meu pentru a doua oară, a fost unchiul meu.

M'am dus la el acasă și l-am găsit extrem de ocupat cu somnul; cu mare greutate l-am convins să se trezească căci — după cum am aflat pe urmă — pierduse noaptea precedentă.

— Unchiule, sânt disperat...

— Iar ai nevoe de bani?

— Nu, unchiule dragă, îmi trebue neapărat un pseudonim.

— Așa ceva nu se găsește în casă la mine.

— Haide, nu fii rău; dacă nici d-ta nu mă mai ajuți...

— Fără accente de lirism cabotin. Lasă-mă să mă gândesc. L-am lăsat în pace și, după câtva timp, îmi spune:

— Știi că lângă Medgidia se află un deal — Almen-Ichi. Poftim pseudonimul: Almen.

L-am lăsat pe bunul meu unchiu să-și continue somnul și am plecat la redacție unde — amară deziluzie! — pseudonimul meu n'a plăcut deloc.

Dar, să vorbesc de Medgidia. N'aș putea spune ce coordonate geografice are căci nu m'a interesat niciodată lucrul acesta.

Acum, să o luăm metodic și să împărțim frumos materialul pe capitole și paragrafe că așa trebue scrisă o monografie.

1. Istoricul Medgidiei.

In chestiunea aceasta nu prea știu multe. Am auzit doar că în timpul războiului în Medgidia se afla cartierul generalului Zaiancikowsky.

Imi mai amintesc că imediat după războiu, în toamna anului 1918, am fost declarat admis în școala primară de băieți din localitate și, în prima zi de școală jucându-mă cu niște foarte buni prieteni pe care îi cunoscusem chiar atunci, m'am ales cu capul spart și am mâncat acasă o bătae bună.

2. *Populația.*

Se găsesc în Medgidia bărbați, femei și copii de toate vârstele și categoriile. Unii sânt bogați, alții sânt săraci. In ceeace privește naționalitățile, majoritatea minoritarilor e formată din Turci și Tătari. Nu pot să vorbesc despre ei în detaliu pentrucă dacă îi idealizez, mă acuză d. Gregorian de plagiat; iar dacă o să-mi trăsnească prin cap să fac literatură realistă (chiar și în glumă — mai ales) din nou o să mă acuze lumea de mizantropie. Mai bine tac pentrucă, la urma urmei, nu am nimic de împărțit cu musulmanii din Medgidia.

Alți minoritari sânt Grecii și Armenii. Armencele sânt femei destul de frumoase; când eram copil îmi plăceau foarte mult. Cred însă că nu vă interesează motivele acestei preferinte mai ales că în prezent îmi plac nu numai armencele ci toate femeile. (Epigramiștii să fie atenți: se poate să mint).

3. *Obiceiuri și datine.*

Aproape patriarhale. Locuitorii se culcă cu găinile și se scoală odată cu cucoșii. Câțiva medgidieni fac excepție dela această regulă dar numai când sânt plecați din localitate.

La zile mari, străzile sânt stropite cu un vehicul, bizară mesalianță între cisternă și saca, tras de doi boi.

Vara, tinerele domnișoare ies la plimbare pe peronul gării în număr cu atât mai mare cu cât probabilitatea de a descinde dintr'un tren un ofițer mutat în Medgidia e mai mare.

Deaceea, cu drept cuvânt căile noastre ferate sânt acuzate că dau naștere unui impresionant număr de accidente nenorocite. In cazul de față este posibil ca dintr'o întâlnire accidentală în gară să iasă o căsătorie „din dragoste".

Apa se vinde cu sacalele. Uneori aceste originale vehicule folosesc pentru a transporta pe cheflii la domiciliu; deobiceiu, gestul e considerat de „bonton".

In timpul ramazanului turcesc iese muezinul în vârful minaretului iluminat cu felinare și se produce cu exerciții muzicale destul de reușite.

Nunțile turcești țin trei zile, probabil pentru a da impresia tinerilor căsătoriți că fericirea în căsnicie nu durează numai o zi ca la creștini.

4. *Industrie și comerț.*

Despre comerț, cu drept cuvânt se poate spune că este în floare: cresc florile și iarba pe pragul magazinelor.

Industria este reprezentată prin următoarele ramuri:

a. Industria tablelor. Se joacă pe câte un pol partida. Chibiților care sânt acționari li se împart dividente sub formă de cafele.

b. Industria biliardului are mult de suferit din cauza grevelor. Nu de puține ori se întâmplă ca lucrătorii să refuze să plece din cafenea (fabrică) și să se culce pe postavul verde, stricându-l (distrugere de mașini) pentru binecuvântatul motiv de lene (curente sociale de centru: *aurea mediocritas).*

Și aci, ca și în „Capitalul" lui Karl Marx, plus-valoarea o ia patronul.

c. Industria balurilor și a seratelor este foarte prosperă.

Uneori se dau în scopuri filantropice (balul crucii roșii, balul pentru ajutorarea șomerilor) dar întotdeauna au această caracteristică întrucât, pe lângă că folosesc la distrugerea relațiilor sociale din cauza bârfelilor și a invidiilor care nasc și se întrețin numai în această industrie, oferă tinerelor fete ocazia de a-și arăta în bune condițiuni (optime când decolteul toaletelor e exagerat) frumusețea și talentele de viitoare femei de societate.

d. Industria alcoolului reprezentată prin mai multe fabrici numite de profani cârciumi și bodegi. Caracteristica principală și principială a acestei industrii este faptul că producția are loc afară, în aer liber, prin bunăvoința mai ales a lui Dumnezeu, și consumația are loc înăuntru. Șleahta de consumatori e respectabilă.

Derivatele industriei alcoolului sânt: mititeii, patricienii, fleicile, murăturile și căteodată bicarbonatul de sodiu.

Catalizatorul întrebuințat pentru accelerarea consumului materiei prime: țiganii lăutari, cu excepția unei bodegi unde există un aparat de radio, din nefericire stricat.

In industria alcoolului grevele au caracter de epidemie dar întotdeauna sânt înnăbușite prin intervenția reprezentanților autorizați ai ministerului de interne (sergenții de stradă).

5. *Perspective și concluzii.*

Medgidia e un oraș în care, de bine de rău, se poate trăi. Ce-i oferă viitorul? Nu m'am dus la prezicătoare să întreb pentrucă în primul rând nu mă interesează și, al doilea, nu cred în preziceri.

I. P. ALMEN

Literatura Universală

VEȘELA STRĂȘIMIROVA

Pentru pânea cea de toate zilele

In anul acela, iarna era mai puțin aspră. Aproape în fiecare zi barca pescarului Dumitru se legăna pe mare. Azi, ca de obicei, pescarul era în larg. In coșul lui se și sbăteau câțiva pești. Dumitru ținea liniștit undița și, în așteptarea unei smucituri noui, privirea lui urmărea valurile ce se ridicau regulat. Uneori ele acopereau fâșia subțire a peninsulei, care închidea la Nord-Est orizontul. Acolo cerul era puțin întunecat. Soarele ardea, ca primăvara. Dumitru înălță capul și închise ochii: soarele îi făcea bine; ar fi vrut să se întindă și să se lase furat de somn. Se uită din nou spre oraș: ce îngustă era peninsula, iar marea ce largă! Deși avea douăzeci de ani, Dumitru nu-și amintea să se fi despărțit vreodată de acest loc. Tatăl său, pescarul Șceru, îi lăsase drept moștenire o luntre mică, veche, smolită și neagră, nu ca cele noui, de culoare verde-deschis, sau galbenă. Dar, cu toate că dorea o luntre nouă, lui Dumitru îi plăcea și cea veche. Nu era numai barcă, era un simbol. Era copilăria lui, din care nu-și aducea aminte de zâmbetul mamei. I se spunea că maică-sa a fost frumoasă și avea voce. Ii rămăsese dela ea o mandolină. Dar nimeni din orășelul lui nu cânta atât de frumos din mandolină ca Dumitru. Ii era singura prietenă în zilele geroase de iarnă. Odată, Iani cel bogat, care avea o barcă cu motor și scule multe și pentru care Dumitru pescuia primăvara și toamna, i-a spus:

— Tu ai, în adevăr, o prietenă credincioasă: mandolina. Cânți ori stai de vorbă cu ea, și tot nu ești singur. Și cânți frumos. Vrăjești lumea. Ai fi un bun lăutar.

Avea dreptate Iani? Cine știe.

De mic, Dumitru se știa în lotca tatălui său. Nemișcat, mut, cu fața cafenie și sbârcită, încadrată de un păr creț și înălbit, tata semăna cu o zeitate a mării. Seara, Dumitru vindea pe stradă legături de crevete și pești mici. Apoi se ducea acasă, într'o odae micuță, cu podele de lut și cu un pat mare de lemn. Pe plită fierbea ciorba de pește, și aroma ei plăcută o simțea încă din prag.

In odăița aceia, în serile de iarnă, aștepta să audă, prin urletul talazurilor, pașii grei ai tatălui, care-i aducea pâne și halva. Prin geamul înflorit de ger, vedea copii care se duceau acasă, cu mânile înghețate, băgate în buzunare, cu căciulile trase pe ochi. Se duceau să se odihnească, după ce toată ziua au pândit lisițe negre, care căutau să iasă pe nisip, căci apa era rece, iar pietrele de lângă țărm, —acoperite de ghiață.

Totuși zilele posomorîte de iarnă aveau și bucuriile lor. Ziua Sfântului Vasile, bunăoară. Cu felinarele aprinse, cu mici corăbii de lemn, împodobite cu panglici de felurite culori, băeții cântau lângă porțile ogrăzilor, legănând, în tactul cântecului, corăbioarele, ca și cum le-ar fi legănat valurile. Da, au fost și zile frumoase!... Fără să vrea, chipul i se luminează de un zâmbet. O fi zâmbetul acesta raza unei duioșii demult trecute, făgăduința tineretului, sau soarele însuși care te îndeamnă să închizi ochii și să ațipești?

Undița tremură. Dumitru o scoate, aruncă un peștișor argintiu în coș și o cufundă din nou. Legănat de valuri, gândurile îi sboară departe-departe. E singur. Și trebue să muncească.

Uneori, băieții îl dojenesc:

— Te grăbești; fugi mereu în mare. Vrei, poate, să prinzi vreun pește de aur?

Sau:

— Nu mai eși deloc din barcă. Nu ți s'a arătat oare în vis vreo zână?

Alții îl preveneau, batjocoritori:

— Vezi să nu te înhațe vreo focă!

Dumitru le răspundea însă:

— Trebue să muncesc pentru pânea cea de toate zilele.

I se dăduse și porecla: „Pânea cea de toate zilele". In adevăr, tânărul n'avea vreme pentru petreceri. In după amiezile sărbătorilor, tinerii jucau table sau se plimbau cu fetele pe țărmul mării. El însă, rămânea acasă. Marina cea bătrână îi țesuse o pătură gălbue cu albastru. Pătura era moale și pufoasă, și lui Dumitru îl plăcea să mângâie țesătura păroasă, care îl încălzea. Perna cu fața brodată o primise la nunta vecinei Elena, la care cântase. Pe această pernă își lăsase mandolina, așa cum fac copiii cu păpușile lor. Dumitru ținea la lucrurile lui, ca și cum ar fi fost însuflețite.

In colțul de Răsărit al odăii, lângă icoane, se găsea o singură fotografie a părinților, când au fost tineri însurăței. Tata era și aici mare și sbârcit, iar mă-sa era parcă o copilă, care-i zâmbea din vechiul portret decolorat. Când Dumitru intra în odae, i se părea că ochii mamei, ochii aceia căprui pe care îi moștenise și el, se luminau și prindeau viață. Dece a murit mama lui atât de tânără? Cât de mult ar fi iubit-o! Ar fi muncit de trei ori mai mult. Și munca i-ar fi fost mai ușoară, dacă ar fi știut că-l va întâmpina zâmbetul dulce al mamei. Era sprintenă și cânta. Iar tata n'a cântat niciodată. Era trist și puternic. A căpătat însă, o răceală grea, a zăcut o săptămână și s'a sfârșit.

Dumitru nu va uita niciodată înfățișarea lui cea din urmă: de sub fruntea odinioară cafenie, iar acum galbenă ca ceara, — scânteiau, stingându-se, ochii lui negri și mari, care priveau cu o duioșie atât de chinuitoare. Tata nu-l mângâia niciodată; avea in chipul său ceva sever. Totuși, tatăl și fiul se iubeau cu iubirea tăcută a două ființe jefuite: unuia i se luase soția, iar altuia mama. Unde sânt acea duioșie și acea iubire, ce scânteiau, ca cel din urmă semn al vieții, din ochii tatălui care murea? Se vor fi risipit împreună cu trupu-i?

Lui Dumitru i se năzări că pe bancă, alături de el, era un bărbat voinic și posomorît, cu fața sbârcită, arsă de soare. Ochii lui, larg deschiși, se pironiră în ai bărbatului, și tânărul văzu cum tatăl se ridică, luă lopeții și strigă:

— Spre țărm!

Barca se clătină, lovită de un val puternic neașteptat. Vedenia dispăru după creștetul valului, care apoi fu despicat de vânt. Marea începuse să se frământe. Dinspre Miază-Noapte venea o furtună. Ceața, care înainte plutea, ca un păinjiniș subțire, la orizont, acum se ridica spre cer, ca un fum negru, aruncat de vulcan. Tânărul n'avu vreme să tragă vâslele. Vântul venise vijelios, talazurile se ridicaseră, mânioase, și Dumitru se pomeni doar cu lopeții în mâni. Barca dispăruse. Il acoperi apa, dar curând el apăru la suprafață, dacă poți să numești suprafață prăpastia ce se deschide între două talazuri cu creștetele spumegânde. Dumitru nu se sperie. Doar se născuse pe țărm și crescuse pe mare! Ghetele îi căzuseră din picioare. Ridicat de un talaz, văzu malul. Se încrezu în puterile sale și începu să înoate, mânat de vânt și de apă. Lopeții îl împiedicau. Inota cu toată dibăcia, pe care o căpătase în copilărie, dar aceasta nu era deloc ușor, și țărmul nu se mai zărea. Căzut în prăpastia dintre două valuri uriașe, văzu cum se împreunaseră deasupra lui apele zbuciumate, văzu cum spuma lor se amestecase cu ceața. Era singur în marea fără margini, doar cu iconița Sf. Nicolae pe piept. Și se rugă să poată scăpa, căci era tânăr și, cu toate că era singur, voia să trăiască... Ochii lui căutau țărmul, pământul. Răceala apei îl pătrunse, frământarea valurilor îl zăpăci. Mișcările i se încetineau. Prin cugetul lui întunecat fulgerară tablouri răzlețe. Și văzu Dumitru ochii tatălui său, larg deschiși, ațintiți asupra lui cu o duioșie nemărginită.

— Tată, — îngână tânărul.

Glasul abia i se auzi, dar îi limpezi pentru o clipă conștiința. Oare va muri? Cu sforțarea cea din urmă, mișcă picioarele, iar brațul despică apa. Tatăl înoată spre el, îi întinde mânile, ca să-l susțină; încă o sforțare și-l va ajunge. Picioarele tânărului pescar resping apa cu o mișcare, care acum e agonie.

— Tată, — îi șoptesc buzele.

Și mâna dreaptă, care scăpase lopata, se tot întindea înainte. Simte cum îl apasă apa, ca și cum toată marea ar fi deasupra lui; gura îi arde, și într'o singură clipă pescarul înțelege că aceasta e sfârșitul. Nu mai luptă. Și trupu-i istovit piere în prăpastia tăcerii și a uitării veșnice.

Dus de valuri, un ceas mai târziu, trupul îi fu aruncat pe țărmul nisipos, cu mâna stângă strângând vâsla și cu ochii îndreptați spre cer. Apa îi lipise buclele castanii de față, iar gura întredeschisă părea că zâmbea. Ca și cum adormise pe nisip, după o zi de trudă. Mâna stângă, cu lopata, zăcea pe șold, iar cea dreaptă, cu degetele desfăcute, era ridicată. Ochii deschiși priveau cerul, cu o întrebare mută. Era mort. voise să trăiască. Viața îi fusese grea, dar îi aducea bucurii pe care știa să le prețuiască. In odăița lui era singur, câteodată mâhnit, dar niciodată nefericit. Iar în luntre avea totul: marea și soarele i-au aparținut, și somnul îi era greu după o zi de muncă istovitoare.

Deasupra plajei se înălța faleza lutoasă și cafenie. Un val atinse picioarele pescarului și el se dădu înapoi grăbit. Pescarul era oare acolo, pe țărm? Nu, era sus, deasupra valurilor, deasupra norilor, unde era altă mare, o mare de lumină, și unde, din bărci albastre ca cerul, îngerii cântau cântece minunate. Acolo erau tatăl și mama lui, amândoi frumoși ca pe fotografia de tineri însurăței... Ii zâmbeau și-l chemau...

Din bulgărește de AZOR

CUGETĂRI

Anatole France ne asigură că de am reuni capăt la capăt aripile himerelor omenești, ele ar întuneca pământul — totuș fără binefacerea lor câtă umbră s'ar întinde peste viața noastră!

•

Ca să fii fericit, trebue să înfrumusețezi totul: oamenii, lucrurile și pe tine insuți.

•

Imaginația este bogăția săracilor.

•

Un cuvânt bun este o rază de soare în viața desmoșteniților.

•

Plăcerea făcută altora este esența binefacerii... zâmbetul carității.

•

Privește viața, dacă știi s'o vezi — ea te va interesa.

•

Cât de mici sânt chiar și cei mai mari oameni când sufăr!

•

Cât de puține instrumente sânt la locul lor în orchestra vieții!

•

Nu gândi prea mult: trăește.

•

Iubește și treci: rolul tău va fi împlinit.

•

Dacă ai iubit, dacă ai suferit: ai trăit.

•

Trebue o mare tărie sufletească spre a suporta zâmbind singurătatea inimii.

•

Câte flori omenești sânt, cărora nu le-a lipsit ca să inflorească decât roua binefăcătoare a tandreții și a iubirii.

•

Iubirea dă ființei fericite tot farmecul sufletului ei, precum subt acțiunea focului tămâia exală parfumul suav.

•

Iubirea trebue să fie altceva decât o atracție fizică: o înrudire morală, un echivalent intelectual — astfel ca gândul unuia să prindă rădăcini și să se fortifice în gândul celuilalt.

•

Uitarea poate fi totodată un sacrificiu sublim sau o jignire crudă.

•

Urmează îndemnul inimii, te vei înșela rar.

•

Fericirea este o comoară ce nu se poate găsi altundeva decât în tine însuți.

•

Bunătatea este o lumină care atrage pe oricine în strălucirea ei.

•

Fericirea este pacea inimii.

•

Simplitatea este semnul măreției.

Speranța va fi întotdeauna cel mai puternic reazim omenesc.

•

Adaptarea este arta spiritelor fecunde.

•

Gândirea noastră scrisă este singura amintire trainică și pipăită ce o lăsăm după noi:

Dacă ea este nobilă, frumoasă, să fim binecuvântați...

•

Zorile se ivesc, soarele strălucește, ziua se sfârșește, cele mai frumoase priveliști se înfățișează tuturor, dar în fiecare din noi ele se imprimă diferit ca pe o humă moale care, după măestria sculptorului se transformă în capod'operă sau bloc fără formă.

(Din volumul „La défense de la vie" de Claire Lefebvre).

VARIA

Publicul de cinematograf

In Anglia s'a deschis o anchetă asupra frecventării sălilor de cinematograf.

O analiză a primelor zece mii de răspunsuri arată că 37,92 la sută din clienții cinematografului se duc odată pe săptămână la spectacol; 27.60 la sută de două ori; 8,19 la sută de trei ori și 1,53 la sută în fiecare zi.

Cea mai mare parte din sală, 59,89 la sută o populează persoanele între 22 și 45 ani, tinerii între 15 și 21 nu merg decât 17.33 la sută.

Intre 45 și 60 de ani frecventarea e mai rară, cam de 14,61 la sută. Peste șasezeci de ani, proporția scade la 4,03 la sută. Procentul copiilor spectatori subt cinsprezece ani e de 1.39 la sută.

S'a crezut să șomeurii formează cea mai mare parte a spectatorilor. E o eroare. In statistica stabilită după această interesantă anchetă, ei nu formeză decât 0,80 la sută. Cea mai importantă parte a spectatorilor o formează funcționarii de birou. Ei merg în proporție de 22,40 la sută. Funcționarii contribue cu 16,70 la sută; lucrătorii industriali cu 9,40 la sută. Liber profesioniștii dau 15 la sută din clienți; școlile și universitățile 6,60 la sută, rentierii 4,40; iar patronii 4.85 la sută. Armata, aviația și marina militară nu dau decât un procent de 1.60 la sută.

Nou! A apărut:

ROMANUL UREI și DRAGOSTEI

RĂZBUNĂTORUL

de marea autoare englez

CONCORDIA MERREL

O inimă călcată în picioare. O „biată fetiță". Lupta pentru fericire. Năpaste și mistuitoare sete de răzbunare. Eroi-martiri. Mântuirea sufletească.

în „ROMANELE CAPTIVANTE"

— 260 pagini 15 lei —

La chioșcari, librari și în gări.

ziarul

DIMINEAȚA publică:

Din CARNETUL UNUI vagabond

Note de drum, impresii din Giurgiu, Constanța, Eforia, Carmen-Sylva, Ploești, etc. Amintiri din colonia de vagabonzi dela Bălăceanca. scene din periferia Capitalei etc., etc.

D. TUDOR STOIAN

Viaţa sentimentală necunoscută a lui Napoleon Bonaparte

Generalul Dugommier avea comanda supremă a armatei din faţa Toulonului. Divizia din care făcea parte Bonaparte primi ordin să se unească cu această armată. El îşi manevră trupele aproape de forturile Lamargue, Marguerite şi Malbosquet, dar cu puţin succes. Atunci, Charlotte, care nu-l părăsea un moment, îl sfătui să urce o baterie pe un loc pe care i-l desemnă ea. Napoleon nu numai că nu fu puţin surprins de planul elaborat de capul acestei femei, dar chiar îl găsi destul de bun ca să-l urmeze. De aceea el nu mai stătu o clipă la gânduri şi comandă să se 'nceapă imediat lucrările de întărire pe această poziţie. Sosind reprezentanţii Barras şi Fréron şi văzând lucrările ce se executaseră, ei întrebară oarecum miraţi ce se întâmplase în acest punct izolat al frontului? „In acest punct o baterie nouă va deveni faimoasă" le răspunse un ofiţer care înţelesese această strategie. Cei doi reprezentanţi nu fură, însă, de aceeaş părere, căci, după ce examinară planul de luptă, ei găsiră că această baterie nu putea fi de niciun folos şi că, în consecinţă să-şi schimbe poziţia.

— Vor să facă pe cunoscătorii, spuse Charlotte cu o voce tot atât de amară, cât de înceată. Nu-i asculta, Bonaparte; urmează-ţi planul! Răspund eu de reuşita lui.

— Această baterie rămâne pe loc! hotărî Napoleon cu căldură. Răspund cu capul meu de succesul ei, se adresă el cu energie celor doi bărbaţi. Vedeţi-vă de misiunea dv. de reprezentanţi şi lăsaţi-mă pe mine să-mi fac meşteşugul de artilerist!

A doua zi dimineaţa, bateria trecu la fapte şi succesul pe care Bonaparte îl repurtă depăşi toate speranţele. Cele trei forturi fură rând pe rând bombardate şi împresurate de această baterie care, pentru vitejia ei, fu denumită „Bateria oamenilor fără frică". Şi chiar cei doi reprezentanţi care în ajun fuseseră adversarii lui înverşunaţi, îl numiră acum pe căpitanul Bonaparte comandant de brigadă. Chemat după aceasta, la cartierul general, el dezaprobă toate planurile de asedierea Toulonului, ce fuseseră propuse până atunci şi prezentă el unul nou, pe care Barras nu numai că îl adoptă pe loc, dar în toată întregimea lui. Napoleon n'avea atunci decât douăzeci şi patru de ani, şi strategia îi fusese deja consacrată. Intr'adevăr fortăreaţa Toulonului nu putu rezista planului lui şi fu reluată din mânile englezilor.

Napoleon nu putea să nu se simtă fericit lângă Charlotte. Doar, în acest timp, ea fusese pentru el tot: prieten, sfătuitor, călăuză. Această fericire n'avea să fie, însă, de lungă durată. Intr'una din zile, Charlotte primi o scrisoare din partea tatălui ei care o chema să vină imediat la Brest ca să-l întâlnească. Proectul tatălui ei era s'o conducă la Boston, unde prezenţa ei devenise mai mult decât necesară. Urmă un dureros adio şi cei doi amanţi se despărţiră, poate pentru totdeauna. Iar după plecarea ei, în jurul lui Bonaparte rămase un gol atât de pustiu ca şi singurătatea.

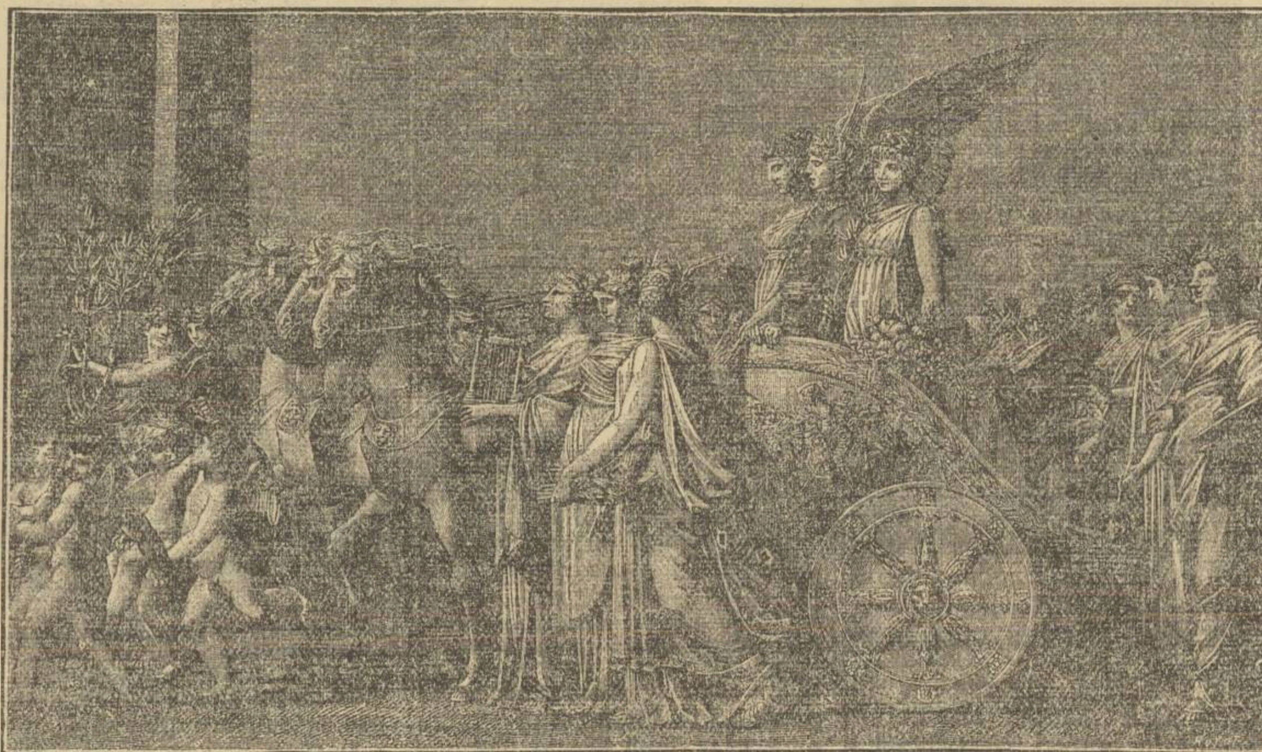
Zile grele... şi o portretistă

La această epocă, faptele, discursurile, legăturile lui cele mai apropiate, toate acestea anunţau în Bonaparte pe cel mai vajnic apărător al libertăţii. Intr'o zi el era la masă la Barras. Aici veni vorba de ambiţie şi de despotism. Ura lui Bonaparte împotriva acestor două cuvinte machiavelice era, în acest moment al vieţii lui, atât de încarnată, încât el nu se putu stăpâni să nu însface cuţitul din faţa lui şi, ridicându-l ameninţător, să isbucnească, străpungând cu privirile pe cei din jur: „Tiranii! Dac'aş cunoaşte unul singur printre noi, i-aş împlânta acest cuţit în inimă". Cine ar fi bănuit că chiar această mână, care acum era gata să lovească în duşmanul libertăţii, avea să poarte într'o zi sceptrul despotismului deasupra Franţei republicane?

Iată, însă, că viaţa lui Bonaparte începu din nou să se înnoreze. Ce se întâmplase? Napoleon primise ordin să se ducă la Nisa. Aici el legase relaţii destul de strânse cu Robespierre cel tânăr, care era un iacobin consacrat. Şi, cum în vremea aceasta începuse reacţiunea sângeroasă a Convenţiunii împotriva iacobinilor, Beffroi, unul dintre membrii Convenţiunii, dete ordin ca Bonaparte să fie arestat, fiind bănuit ca iacobin convins. Făcându-i-se însă o percheziţie riguroasă, nu se găsi nimic compromiţător asupra lui. Salicetti porunci să fie pus în libertate. Ce folos însă? Căci se pusese la cale scoaterea lui din artilerie pentru a fi aruncat la infanterie.

Această nedreptate îi umplu sufletul de revoltă. De aceea Bonaparte luă drumul spre Paris pentru a se plânge împotriva asupritorilor săi. El se bizuia pe protecţii puternice, dar 9 thérmidor (27 Iulie 1794) * se abătuse asupra Franţei şi guvernul Convenţiunii nu vedea în cei ce serviseră vechiul guvern al Teroarei decât duşmani de care să se teamă sau victime pe care să le zdrobească. Aşa că toţi protectorii săi îi amânară sprijinul lor pentru mai târziu, când furtuna se va mai fi potolit.

Aubry, organizatorul militar al Comitetului mântuirii publice, reorganiză armata, iar reformele sale atingeau pe ofiţerii cei mai distinşi. Nu numai odată, Bonaparte fu respins din anticamera acestuia. El nu descurajă, însă, câtuşi de puţin şi, sigur pe sprijinul lui Barras şi-al lui Fréron, el dădu buzna în fiecare zi în birourile reformatorului. Respins astăzi, el reînoia atacul a doua zi cu mai multă perseverenţă. Trecură astfel luni de zile, fără ca Bonaparte să fi putut obţine vreun rezultat. I-a trebuit mai puţin timp să cucerească Italia, decât îi trebuise acum să obţină o audienţă la Aubry. Astfel că, în cele din urmă, el renunţă să mai treacă pragul cabinetului acestuia.

Plictisit de o lungă neactivitate, desperat că-şi va pierde fructul studiilor şi succeselor lui de până atunci, aţâţat de pasiunea lui după aventuri, Napoleon se hotărî să se expatrieze şi anume în Turcia, unde tocmai atunci se cereau, după cum se auzise, ofiţeri francezi şi mai ales artilerişti. El îi ceru lui Aubry autorizaţia să plece la Constantinopole, dar acesta i-o refuză categoric. Ce-ar fi devenit oare, copiii lui Mahomed sub un astfel de maestru?

Bonaparte locuia atunci o cameră mobilată, sărăcăcioasă, în rue des Fossés-Montmartre în hotelul unui oarecare domn Grégoire. Banii începuseră să i se împuţineze şi din toate supărările, aceasta nu-i era cea mai mică. Prietenul lui, un oarecare Fouquet, agent de afaceri, îl conduse într'o seară la Theatre-Français ca să-l mai smulgă din gândurile lui. Teatrul era arhiplin. Bonaparte ocupa locul din faţă al unei loje, iar în spatele lui stătea o femee tânără. El îi oferi locul lui şi obţinu, după spectacol, permisiunea s'o conducă. Mai târziu el fu destul de fericit, când fu primit în casa acesteia. Ea se numea d-ra S. C... şi locuia un apartament modest în rue de la Sourdière. Tânăra îşi pierduse mama de trei luni de zile şi, rămasă fără niciun sprijin, îşi câştiga existenţa lucrând portrete, pentru care era destul de talentată. Fără a fi frumoasă, ea era, însă, plăcută şi tot atât de duioasă şi de năvalnică ca vârsta ei de optsprezece ani. Napoleon isbuti să-i cucerească dragostea, care din partea tinerei fete era o adevărată iubire de copil care nu ştia să-şi înfrâneze nici voinţa şi nici nu se gândea la urmările înclinaţiunii ce mijea în sufletul ei. Ea se lăsă în voia întâmplării, cu toată nevinovăţia şi cu toată sinceritatea vârstei ei. Bonaparte îi expuse, fără înconjur, situaţiunea lui şi starea necăjită a pungii lui. El o rugă să-i dea voe să-şi aducă un pat de campanie pe care să-l instaleze în cabinetul de lucru vecin cu camera ei şi să-şi stabilească un dormitor provizoriu până la venirea zilelor bune pe care el le aştepta. „Hotelul unde locuesc este mult prea scump, îi spuse el, şi eu am nevoe să fiu econom".

D-ra S... C... nici nu se gândi că ar fi fost cu putinţă să respingă cererea prietenului ei, şi chiar în aceeaş seară fu aşezat al doilea pat în cabinetul ei de lucru; dar... acest pat rămase întotdeauna gol. Această iubire fu de bun augur pentru Napoleon, căci el, contribuind la cheltuelile zilnice ale tinerei lui artiste, nu cheltuia într'o săptămână întreagă, cât cheltuia într'o singură zi, înainte de a o cunoaşte pe această încântătoare gospodină. Ce vreţi mai multă economie politică.

Provizoratul acesta fu prelungit însă, trei luni în şir, căci realizarea promisiunilor protectorilor lui Bonaparte era mereu amânată dela o zi la alta. Iată, însă, că într'o bună zi, când el îşi pierduse aproape

orice nădejde, primi ordin să se prezinte imediat ministrului de război. Era chemat să i se comunice că i se încredinţase comanda artileriei din Olanda. Ne închipuim uşor bucuria pe care i-o produse lui Bonaparte această promovare, care era un vis pentru el. Biata d-ră S... C... împărtăşi şi ea, în naivitatea ei, aceeaş bucurie, fără să se gândească că odată cu aceasta sunase şi ceasul plecării lui Bonaparte de lângă ea. Ea nu-şi dete seama de această realitate dureroasă decât în ziua când noul comandant trebui să-şi schimbe locuinţa. Dar Napoleon nici nu-şi terminase bine preparativele de plecare pentru Olanda, şi fu chemat de Barras, care-l opri pe loc sub ordinele lui, numindu-l ajutor de comandant al forţei armate a Parisului. Capitala Franţei trecea acum printr'un nou clocot al revoluţiei. Patruzeci şi trei de secţiuni ale gărzii naţionale se răsvrătiseră împotriva Convenţiunii şi ameninţau să pună stăpânire pe tot Parisul. Răsboiul civil era în toi. Generalul Mensu, care fusese la început însărcinat de guvern cu potolirea acestei insurecţii, capitulase în faţa forţei organizate a răsculaţilor, care începuseră să cânte imnul victoriei. In faţa acestei situaţii extrem de grave, comitetul mântuirii publice se gândi mai mult decât oricând la alegerea unui comandant militar căruia să i se poată încredinţa salvarea patriei. Opiniile membrilor comitetului împărţite la început sfârşiră prin a se opri asupra aceluiaş nume. Şi acesta era Bonaparte, căruia Barras îi recunoscuse geniul încă de la asediul Toulonului.

Bonaparte declară, însă, că el n'ar accepta această comandă dacă ar trebui să meargă sub ordinele comisarilor guvernului. Pentru a se aplana această dificultate, i se dete comanda supremă reprezentantului Barras, iar Bonaparte fu numit ajutor de comandant. Soluţia aceasta fu destul de conciliantă pentru Bonaparte, căci Barras se grăbi dela început să-i delege lui toată autoritatea sa militară.

Cu toată oroarea pe care i-o inspira întotdeauna lui Napoleon răsboiul civil, el preferă să primească această grea misiune decât să lase republica să piară răpusă de luptele fratricide. Şi apoi, pe lângă aceasta, putea oare el să lase să-i scape această favoare periculoasă pe care soarta i-o punea la dispoţie?

Toată lumea cunoaşte faimoasa zi de 13 vendemiaire, ** când Bonaparte înăbuşind această insurecţie, îşi înscrise numele în istoria Franţei. Aceasta este ziua care se poate considera ca începutul gloriei lui.

Cu cât dispreţ privea acum Napoleon la linguşitorii care se îngrămădeau împrejurul lui Barras, căci doar nu acesta era câştigătorul victoriei. Ce făcuse altceva Barras decât îi urmase ordinele lui?

Din partea sa, îşi avu şi Napoleon linguşitorii lui. Din toate părţile îi apărură prieteni ale căror nume îi erau adeseori chiar necunoscute.

Cât despre Barras, el fu, din această zi, protectorul declarat al lui Bonaparte. El nu-i cerea, însă, în schimb decât tăcere, tăcere desăvârşită asupra autorului victoriei dela 13 vendemaire.

Tânărul erou nu-şi uitase deloc prietena din rue dela Sourdière. După această victorie a sa, el alergă numaidecât la ea ca să-i împărtăşească delirul pe care el începuse să-l trăiască. Ea îl primi ca şi cu cinci luni în urmă, când primise să împartă împreună cu el modestul ei adăpost. Napoleon puse să i se mobileze un apartament larg şi luxos în rue de Grenelle Saint-Honoré, iar cinci sau şase ani după aceea el îşi desăvârşi recunoştinţa faţă de ea măritând-o cu unul dintre generalii săi adjutanţi. Şi astfel tânăra portretistă de altă dată deveni o doamnă de lumea mare, o bună soţie şi cea mai iubitoare dintre mame.

Idolul apare: Iosephine

Republica franceză nu întârzie să-şi arate recunoştinţa faţă de acela care, cu ocazia zilei de 13 vendemiaire, fusese salvatorul ei. Napoleon fu numit general comandant al armatei interioare în locul lui Barras, pe care îl desemnase el însuşi să intre în Directorat. Astfel că tânărul ofiţer se ridicase cu paşi repezi spre cele mai înalte culmi ale armatei, şi aceasta împotriva atâtor vicisitudini ce-i stătuseră în cale. Să ajungă să cucerească totuşi un grad atât de pompos ca acesta, la care nici n'ar fi îndrăznit măcar să se gândească cu câteva zile mai înainte, aceasta nu se datora decât misiunii lui de căpitan al gărzilor Convenţiunii, de care se achitase mai mult decât strălucit. Victoria, pe care o câştigase el, era o victorie durabilă, care rămânea credincioasă drapelului francez. Aceste succese ale sale, din care el se împărtăşise însă prea puţin, deveniră de acum sbuciumul vieţii lui. El ar fi schimbat bucuros demnitatea de general comandant al armatei interioare, cu aceea a unei brigăzi la frontiere. Era şi în aceasta o strategie a lui Bonaparte şi vom vedea mai târziu de ce.

In urma insurecţiei dela 13 vendemiaire, Convenţiunea decretase dezarmarea generală a secţiunilor gărzii naţionale. Această operaţiune nu întâlni nici un obstacol şi execuţia ei avea să devină, prin ciudăţenia soartei, prilejul căsătoriei lui Bonaparte.

Câteva zile după această percheziţie, se introduse cu paşi şovăelnici în casa generalului Bonaparte un copil între doisprezece şi treisprezece ani. Acest copil era Eugène Beauharnais, orfanul vicontelui de Beauharnais. Tatăl lui după ce servise Republica pe Rin în calitate de general, devenise suspect Comitetului mântuirii publice şi, deferit tribunalului revoluţionar, fusese decapitat pe eşafod cu patru zile înaintea căderii lui Robespierre. In urma percheziţiei riguroase, de care nu fusese cruţată nici casa lor, orfanul generalului Beauharnais aflase că sabia tatălui lui ajunsese în mânile generalului Bonaparte. Nici nu fusese bine informat despre aceasta, şi el alergă într'un suflet la Bonaparte pentru a-l conjura să-i înapoeze sabia tatălui lui. Rugămintea copilului, care era tot atât de mişcătoare ca şi înfăţişarea lui dureroasă, avu tot ecoul. Bonaparte, profund impresionat, îl repuse imediat pe copil în posesia săbiei tatălui lui. La vederea acesteia, copilul se năpusti asupra ei şi o acoperi cu lacrămi şi sărutări. Scena aceasta fu atât de naturală, încât Bonaparte nu-şi mai putu ascunde înduioşarea. El îl luă pe copil pe genunchii lui şi-l încărcă cu desmierdările cele mai părinteşti. Dac'ar fi bănuit atunci, că el, Bonaparte, avea să devină, într'o zi apropiată, tatăl orfanului generalului Beauharnais!

Câteva zile după aceea, copilul se întoarse însoţit de mama lui. D-na de Beauharnais aflase de primirea mai mult decât generoasă pe care Bonaparte i-o făcuse fiului său şi se grăbise să vină să-i transmită mulţumirea ei.

La vederea ei, Napoleon avu în faţa lui o femee de o frumuseţe uluitoare, care se degaja din toată fiinţa ei. Ea avea o statură mijlocie, dar era modelată cu o perfecţiune rară, pe care i-o ghiceai uşor din mlădierea şi din toate mişcările ei, cari răspândeau maiestatea. Frumoasă în bucurie, ca şi în durere, ea îşi aşternea sufletul întreg în ochii ei de un albastru închis, umbriţi pe jumătate de pleoapele lor lungi şi arcuite şi încercuiţi de gene tot atât de neîntrecute, ca şi privirea irezistibilă a ochilor ei. Intr'un cuvânt, natura îi dăruise din plin acestei femei tot harul frumuseţii.

Aceasta era Marie Joséphine-Rose Tascher dela Pagerie, fiica unui plantator din Saint Domingue, *** văduva generalului viconte de Beauharnais. Ea îşi avusese deasemenea partea ei de suferinţi după urma revoluţiei. După destituirea soţului său, ea fusese arestată ca suspectă şi închisă câtva timp. Cei doi orfani ai săi, Hortense şi Eugène, cărora soarta le rezervase o menire atât de înaltă, fuseseră daţi de revoluţionari în ucenicie, fetiţa la o croitoreasă, iar băiatul la un dulgher. Acum toate aceste suferinţe fură curmate şi această familie începu să se bucure iar de zilele fericite de altă dată. Cunoştinţa acestei familii îi deveni atât de preţioasă lui Napoleon, încât el îşi petrecea în cercul ei toate serile lui de linişte. „Aici întâlneai cea mai plăcută societate a Parisului. Din mijlocul ei erau nelipsiţi bătrânul Domn de Montesquiou, ducele de Nivernais, şi multe alte relicve ale vechii curţi. Nu rareori, electrizaţi de amintirile palatului lui Ludovic XVI, îi auzeai isbucnind pe toţi în cor: „Haideţi să dăm o raită până la Versailes". Acestea sânt cuvintele cu care însuşi Napoleon evocă în Memorialul lui din Sfânta Elena primele seri petrecute de el în palatul Beauharnais.

O vrăjitoare negresă îi prezisese Joséphinei, încă de pe când era copilă, că va veni o zi când ea se va ridica la un rang mai presus decât al unei regine. Joséphine vorbise de multe ori despre această profeţie doamnei de Vandreuil, care fusese tovarăşa ei de cameră în închisoarea dela Sainte-Pélagie. O povestise de asemenea altor câteva persoane, care mai târziu vor forma cercul ei intim. Ea credea în vrăjitoare, şi încă cu toată convingerea. Vestita sibilă din rue de Tournon, d-ra Lenormand, îşi datorează marele ei renume de ghicitoare numai vizitelor Josephinei.

Napoleon o mai vedea adesea pe d-na Beauharnais în casa lui Barras, care începuse să facă, întocmai ca un mare senior, onorurile Republicei care-şi dădea sfârşitul. Acolo ea îşi desfăşura, mai mult poate decât la ea acasă, toate farmecele spiritului ei şi toate talentele cu care natura şi arta o înzestrase din plin. Văduvă în floarea vârstei şi deţinătoare a unei averi considerabile, iată în plus încă două motive destul de puternice pentru a fi aţâţat împotriva ei cea mai înverşunată calomnie. S'a pretins de către unii că Joséphine ar fi fost metresa lui Barras şi că proconsulul s'ar fi descotorisit de ea făcând-o să devină soţia lui Bonaparte. Fapt este că Barras, care nu uita un moment că singura avere a protejatului lui nu era decât mantia şi sabia se gândise ca, înainte de a-l sălta spre altă culme, să-i pună sub picioare piedestalul unei averi care-i era mai mult decât necesară.

„Bonaparte, îi zise el într'o zi, că ai toate cunoştinţele militare, ai dovedit-o, dar aceasta nu-i deajuns, prietenul meu. Iţi mai trebue şi avere, şi, pentru a-ţi atinge acest din urmă scop, ai nevoe să închei o căsătorie bogată. Ascultă! Eu m'am gândit să iei de soţie o femee de rang, dintr'o familie excelentă, aproape de aceeaş vârstă cu d-ta, frumoasă încă şi destul de bogată pentru a-ţi pune la dispoziţie mijloace ca să devii mai mult decât ceeace eşti, într'un cuvânt aceasta este d-na Beauharnais. Iţi dau timp de gândit până mâne. Du-te şi nu uita: comanda armatei din Italia este o parte din zestrea ei".

Această comandă era de mult timp singurul ţel al ambiţiei lui Bonaparte. In aceasta el întrevedea teatrul unei campanii strălucite şi focarul unui mare renume. Toate celelalte comenzi supreme fuseseră cu atâta demnitate complectate, că ar fi fost o extravaganţă din partea lui să se gândească să dea la oparte pe vreunul dintre generalii încărunţiţi în războae, trimişi pe celelalte fronturi. Armata din Nord, mai ales, care fusese considerată de guvern ca cea mai importantă, nu avea în fruntea diviziilor ei decât nume strălucite de victorioşi. Cu toate că armata din Italia era lăsată pe planul al doilea, se întâlneau şi aici totuşi nume de generali vestiţi, ca acela al lui Masséna, supranumit copilul scump al victoriei dela Loano, Kellermann, câştigătorul victoriei dela Valmy, Schérer, laureatul bătăliei dela Vado şi multe altele tot atât de răsunătoare, ca: Augereau, Victor, Laharpe, Serrurier, Joubert, Cervoni. Toţi aceşti fii ai războaelor, care erau deja acoperiţi de glorie şi încărunţiţi de ani, aveau să asculte acum de comanda supremă a unui general care abia avea douăzeci şi şapte de ani. Ce geniu îi trebuia lui Bonaparte ca să nu desmintă suprema favoare pe care el o obţinuse!

Această armată din Italia, compusă în întregime din francezi din Sud, entuziasmaţi după glorie, era capabilă să întreprindă orice cu un comandant iscusit. Şi Napoleon corespundea acestui deziderat, căci de câtva timp el nu se mai gândea decât la Italia. El îi studia neîncetat topografia, moravurile şi guvernămintele ei asupritoare. Barras care-l văzuse la asediul Toulonului întocmind ca simplu ofiţer

Urmare în pag. 6-a

*) Detronarea lui Robespierre şi instaurarea regimului convenţiunii în locul Teroarei.

**) 5 Octombrie 1795.

***) Insulă din arhipelagul Antilelor.

acel desăvârșit plan de atac, nu mai fu câtuși de puțin surprins, când primi din partea lui, acum comandant suprem al armatei interioare, un plan tot atât de perfect al campaniei din Italia. Bonaparte, după cum am spus mai sus, se dedicase cu totul acestui plan a cărui soartă parcă prevedea că avea să fie hotărâtoare pentru viața lui. Singurul vis al lui de acum nu era decât campania din Italia, așa că e ușor de închipuit cu câtă recunoștință primi el din partea lui Barras vestea admiterii planului lui de luptă de către Directorat.

Nu trecuseră opt zile dela căsătoria lui, și Napoleon își formase deja aprecierea asupra calităților excelente ale aceleia care-i devenise tovarășă de viață. Joséphine era blândă, iubitoare, plăcută, supusă, devotată și atentă la cele mai mici dorinți ale soțului ei. Gingășia ei îi desmințea vârsta, pe care, pentru a și-o ascunde și mai mult, ea prezentase municipalității un act de botez fals al unei surori a ei mai mică cu cinci sau șase ani. „Aceasta era o substituire prea gravă, spunea împăratul la Sfânta Elena, un șiretlic care putea aduce dizolvarea căsătoriei".

Totul se schimbă numaidecât împrejurul lui Napoleon. Casa lui deveni locul de întâlnire al celei mai înalte societăți pariziene. Poeți, savanți, artiști renumiți, miniștri, membrii Directoratului, acesta era cercul lui de acum. Cât de departe rămăsese singurătatea camerei mobilate a d-lui Grégoire și aceea a cabinetului de lucru al prietenei lui Bonaparte din rue de la Sourdière! Bietul chiriaș de altă dată devenise acum seniorul unui palat somptuos, în care roia tot ceeace Parisul avea mai sclipitor în vremea aceea.

Barras comunicase colegilor săi de Directorat planul lui Napoleon asupra campaniei din Italia, dar nu se lua nici o hotărâre. „Avansați-l, le spunea adesea președintele, sau se va avansa el singur".

În sfârșit într'o bună zi Joséphine îi aduse vestea pe care el o aștepta de atâta timp. La auzul ei, Napoleon delira de fericire de bucurie, cu toate că opinia publică nu dădea nicio importanță acestui post de comandă. Dimpotrivă, lumea nu vedea în această comandă decât o disgrație ascunsă, un exil, un mijloc deghizat de a fi îndepărtat un om căruia Franța îi datora atâta recunoștință.

În vremea aceasta, Bonaparte primise o scrisoare datată din Toulon; era dela Charlotte. Această femee atât de vajnică, venise să-l întâlnească la Paris, când aflase de saltul lui atât de neașteptat. Și totuși, ei nu-și spuseseră eternul adio! Tot ceeace voia ea să-i dovedească prin această scrisoare fostului ei amant, era că ea nu-i făcuse niciodată un jurământ fals. Femee superioară, cum era, îi mărturisea că nu este roasă de nicio umbră de gelozie, dar adăoga că amorul ei propriu de femee nu o mai lăsa să continue să aibă ca amant pe soțul unei alte femei. Ea își sfârșea scrisoarea anunțându-l că pleacă spre patria ei și dându-i unele sfaturi asupra campaniei pe care el avea s'o întreprindă.

Inceputul acestei scrisori îl mișcase pe Napoleon, dar ultimele fraze de sfaturi îi revoltară orgoliul. El călcă scrisoarea în picioare și se îndreptă spre camera aceleia care devenise îngerul lui tutelar.

Ziua plecării lui în fruntea expediției din Italia se apropiase și Bonaparte trebuia, totuși, să-și părăsească soția pentru cine știe cât timp. Dar, oare, n'avea să se împărtășească și Joséphine din laurii gloriei pe care el avea s'o culeagă dincolo de Alpi? Ea fu mult îndurerată de această separațiune, dar fu gata la sacrificiul pe care Franța i-l cerea.

Inainte de plecarea lui, ea-i dădu soțului ei unele păreri excelente asupra câtorva generali care mergeau să servească sub ordinele lui.

Plecarea lui Bonaparte din Paris nu fu un eveniment. Dimpotrivă ea nu atrase asupra ei decât o atenție obișnuită. El plecă așa cum pleacă un simplu călător și, totuși, se ducea să cucerească patria lui Scipio Africanul și a lui Paulus Aemilianus, pământul clasic al artelor și al gloriei.

Adăpost unei fugare

Lsăm altora grija de a povesti faptele strălucite ale lui Napoleon. Noi nu scriem aici decât viața lui privată, nu descriem decât iubirile lui. Va fi de-ajuns să amintim, în treacăt, cititorilor noștri că odată ajuns în fruntea expediției din Italia, Bonaparte adeveri că era omul înăscut pentru a comanda. In optsprezece zile, el dădu și câștigă nu mai puțin de șase bătălii memorabile, cuceri Piemontul, împrăștie două mari armate și învinse pe cei mai încercați generali ai Austriei. Și totuși, n'avea decât douăzeci și șapte ani!

„Această extremă tinerețe, spunea el la Sfânta Elena, îmi impunea o mare rezervă și cea mai riguroasă severitate în moravuri. Aceasta era o condiție necesară, indispensabilă pentru a putea comanda unor oameni mult mai presus decât mine prin vârsta lor. Deasemenea și purtarea îmi fu ireproșabilă, exemplară. Mă arătam un fel de Caton și păream, într'adevăr, în ochii tuturor un filosof, un înțelept".

Napoleon nu fu totuși întotdeauna, chiar așa cum pretinde. La atacul orașului Mantua, niște călugărițe fugiseră din chiliile lor de frica armatei franceze. Câțiva grenadiri veniseră să se fortifice în mănăstirea pe care ele o părăsiseră. Deodată aceștia auziră niște strigăte disperate ce veneau din fundul unei curți. Dând buzna, într'acolo și spărgând o chilie ei descoperiră o fată tânără, care era întinsă pe o bancă, cu mânile băgate 'n lanțuri. Nenorocita îi imploră pe grenadirii francezi să-i redea viața. Aceștia o descătușară numai decât. Ea le spuse că purta aceste fiare de patru ani de zile și că fusese aruncată în mânăstire de cruzimea părinților ei care, pentru a se scăpa de ea, voiseră s'o forțeze să se călugărească, cu toate că firea ei se împotrivea cu desăvârșire la aceasta.

Liberatorii avură pentru ea toată considerația pe care o merită nevinovăția, nenorocirea și frumusețea. Ea îi rugă cu toată stăruința s'o scoată de-acolo ca să respire aerul curat de-afară, care-i fusese răpit de atâta amar de vreme. Cu toate că i se spuse că gloanțele fluerau în jurul mânăstirii, semănând moartea, ea îi urmă totuși pe soldați, căci se îngrozea mai mult de întoarcerea călugărițelor, decât de moarte.

Chiar în seara aceea, ea îi fu prezentată lui Bonaparte. Nenorocirile îndurate îi dăduseră o înfățișare care o făcea să pară că avea mai mult de douăzeci de ani, deși nu avea decât optsprezece. Ea era însă foarte frumoasă. Trăsăturile feței ei trădau însă că vioiciunea climatului îi fusese ștearsă de nenorocirea care o lovise. Napoleon ordonă să i se rezerve refugiatei o locuință comodă aproape de cartierul lui general.

Nu mult timp după aceasta, recunoștința și iubirea o făcură pe Cecilia să devină cu totul franceză.

Ea se mărită câteva luni după aceea, cu un ofițer căruia Napoleon îi asigură viitorul. Soție fericită, mamă fericită, ea nu-i făcu numai odată reproșuri lui Bonaparte că el nu imitase decât pe jumătate exemplul lui Scipio Africanul.

Scrisori către Joséphine

Totuși Napoleon, la această epocă, o iubea pătimaș pe Josephine. Dovadă despre aceasta nu sânt decât scrisorile următoare, * a căror pecete nu pune câtuș de puțin la îndoială autenticitatea lor.

Orele 9 dimineața
Doamnei Beauharnais,

„Te-am părăsit ducând cu mine povara unui sentiment dureros. M'am culcat ros de supărare. Socoteam că stima de care se bucură caracterul meu, ar fi trebuit să-ți alunge din gând ultima bănuială care te-a frământat ieri seară. Dacă aceasta îți mai stăpânește încă mintea, ai fi foarte nedreaptă, doamnă, iar eu cu atât mai nenorocit.

„Cum te-ai putut gândi că nu te mai iubeam? Și pentru ce oare? A! pentru că m'aș fi schimbat. Dar cum ar fi putut oare pune stăpânire un sentiment atât de josnic pe sufletul meu? Mă miră încă bănuiala ta, tot așa ca și pornirea mea sufletească care, azi dimineață la deșteptare, m'a mânat, după cum vezi, înapoi la picioarele tale, fără nicio umbră de supărare și fără nici o voință. Cu siguranță, ar fi cu neputință să fiu mai slab și mai umilit ca acum. Ce vrei mai mult? Ce putere ciudată ai asupra mea, Josephine cea fără dde pereche? Numai un singur gând din ale tale, și e de-ajuns să mi se învenineze viața și să mă simt torturat de fel de fel de chinuri.

Și cu toate acestea, iubirea mea pentru tine devine și mai puternică, căci după aceste frământări sufletești, mă simt mai mult legat de tine, mai vinovat mai setos de iertarea ta. Intotdeauna simt aceasta după certurile noastre și aș voi să nu-mi mai ascult nici inima și nici conștiința, dar tu mi le-ai sedus cu totul, căci îți sânt cu totul ale tale.

„Cât despre tine, mio dolce amor, sânt sigur că, în acest timp, tu te-ai odihnit liniștită. Te-ai gândit tu, oare, măcar de două ori la mine? Iți depun trei sărutări: una pe inimă, alta pe gură și alta pe albastrul ochilor tăi".

Chanceau, în 24, orele 6 seara
Cetățenei Beauharnais
Rue Chantereine, no. 6 Paris.

„Ți-am scris din Châtillon și ți-am trimis o procură ca să poți încasa diferite sume de bani ce îmi revin mie.

„In fiecare clipă mă depărtez de tine, prietenă adorabilă, și cu fiecare clipă ce trece, mi se micșorează puterea de a suporta povara acestei depărtări. Tu ești neîncetat în gândul meu. Inchipuirea mi se irosește întrebându-mă într'una ce faci tu. Dacă te văd tristă, mi se sfâșie inima și durerea mă copleșește; dacă ești veselă și sburzi în mijlocul prietenilor tăi, te cert că ai uitat prea repede despărțirea noastră dureroasă de acum trei zile, căci atunci ai fi prea ușuratecă și, din acest moment, n'ai mai putea fi afectată de nici un sentiment profund. După cum vezi, nici eu nu știu ce vreau. Dar, buna mea tovarășă, este cu totul altceva dacă mă tem să nu-ți periclitezi sănătatea sau să n'ai motive de supărare pe care eu nu le-ași putea ghici. In acest caz, aș regreta că m'am pripit în bănuelile mele. Nu știu de ce dar parcă simt că duioșia ta firească nu-mi mai aparține mie, tot așa după cum, nu știu de ce, ca să mă liniștesc, trebue să primesc fel de fel de asigurări că nu ți s'a întâmplat nimic care să te supere. Dacă cineva mă întreabă de-am dormit bine, simt nevoia ca, înainte de a-i da răspunsul, să-mi sosească un curier care să-mi aducă vești bune despre somnul nopților tale.

Patimile, răutatea oamenilor, nu mă mai mișcă decât în măsura în care ele te-ar putea lovi pe tine, buna mea tovarășă. Cât doresc ca geniul meu bun, care m'a apărat întotdeauna în mijlocul celor mai mari primejdii, să te înconjoare și să te acopere acum pe tine cu aripele lui! Și atunci aș fi fericit. Ia seama! nu fii veselă, dar nici prea melancolică, și, mai ales, ai grijă să fii scutită de supărări și ferește-ți de boale corpul tău cel sculptural. Tu știi ce spune undeva bunul nostru Ossian în această privință.

„Scrie-mi, tovarășa mea dragă, oricât de mult. Și primește cele o mie și una de sărutări ale iubirii cele mai calde și cea mai adevărată".

. . . .

Geneva, în 21

Doamnei Bonaparte.

„Sânt la Geneva, buna mea tovarășă. De aici voi pleca în noaptea aceasta... Am primit scrisoarea ta din 27... Te iubesc mult, mult de tot... Doresc să-mi scrii cât mai des și să fii convinsă că Joséphine a mea îmi este destul de scumpă.

„Mii de dulcegării micii mele prietene. Recomandă-i să fie cât mai înțeleaptă, înțelegi tu?"

. . . .

Milan, în 4 prairial.

„Joséphine, nicio scrisoare de la tine dela 28 ale lunii trecute! Primind un curier plecat din Paris la 27, n'am avut niciun răspuns, nicio noutate dela tovarășa mea cea mult dorită. Mă va fi uitat ea oare? Sau n'o fi bănuind că nu este un chin mai mare pentru cineva decât acela de a nu fi primit nicio scrisoare din partea singurului lui dolce amor?

„S'a dat aici o mare serbare în onoarea mea. Cinci până la șase sute de chipuri de femei frumoase și elegante se străduiau să-mi placă, dar niciuna n'avea acea înfățișare plăcută și melodioasă care este atât de mult întipărită în inima mea. Eu nu te vedeam decât pe tine, nu mă gândeam decât la tine. Din această cauză, atmosfera din jurul meu îmi deveni insuportabilă și, la o jumătate de oră după ce intrasem acolo, m'am retras și m'am dus să mă culc, spunându-mi singur:

Acest colțișor gol de lângă mine nu este decât al soției mele mici și adorabile.

„Când vei veni? Sarcina cum îți mai merge? Vezi, micuța mea, îngrijește-te. Fii veselă, fă mișcări cât mai dese, nu te întrista de nimic și nu te nelinişti câtuși de puțin de călătoria mea. Imi închipui într'una că te văd cu sarcina ta cea mică, trebue să fie încântătoare. Dar durerea aceea uricioasă de inimă o mai ai?

„Adio, soție frumoasă. Gândește-te barem numai câteodată la acela care se gândește fără încetare la tine".

Nisa, în 10 germinal

„Nu a trecut o zi fără să te ador, n'am petrecut o noapte fără să te strâng în brațele mele, nu am luat o singură ceașcă de ceai fără să blestem gloria și ambiția care mă țin departe de sufletul vieții mele. In mijlocul luptelor, în fruntea trupelor, străbătând câmpiile, Joséphina mea ce adorabilă îmi sta neîncetat singură în inimă, îmi stăpânește mintea, îmi absoarbe gândurile. Dacă mă depărtez de tine cu iuțeala torentului Ronului, nu fac aceasta decât pentru a te revedea mai repede. Dacă, în miez de noapte mă scol pentru a mai lucra, fac aceasta numai crezând că voi grăbi cu câteva zile sosirea dulcii mele soții.

„Și totuși în scrisoarea ta din 23 și din 26 ventose, tu mă tratezi cu „d-voastră". Chiar tu să îmi spui „d-voastră"! Răutăcioaso, cum ai putut să scrii această scrisoare? Și cât de rece! Și apoi dela 23 până la 26 sânt trei zile. Ce-ai făcut în aceste trei zile? căci nu i-ai scris soțului tău. Dac'ai ști, iubita mea, cât mă fac să regret vechea mea indiferență, acel „d-voastră" și aceste trei zile de tăcere! Vai aceluia care ar fi cauza acestor răutăți! Nu l'aș blestema decât să'ndure ceeace am îndurat eu. Supliciul infernului și veninul șerpilor n'ar fi nimic pe lângă aceasta!... „D-voastră!... d-voastră!"... Ce va fi devenit acest cuvânt în cincisprezece zile. Sufletul mi-e trist, inima mi-e sclavă și închipuirea mă înspăimântă. Tu mă iubești mai puțin și vei fi, poate, consolată. Intr'o bună zi nu mă vei mai iubi de loc. Spune-mi-o. Aș ști să-mi merit mai puțin această nenorocire. Adio! femee, sbucium, fericire, speranță și suflet al vieții mele, pe care eu te iubesc, de care mă tem, care-mi insuflă simțiminte ce mă trezesc la viață și imbolduri tot atât de tumultuoase ca tunetele și vulcanii! Eu nu-ți mai cer nimic: nici iubire eternă, nici fidelitate, dar numai adevărul, sinceritatea fără margini. Ziua în care tu îmi vei spune că eu te iubesc mai puțin, va fi, sau ultima a iubirii mele, sau ultima a vieții mele. Dacă inima mi-ar fi fost atât de nechibzuită ca să te iubesc pentru totdeauna, mi-ași smulge-o acum cu proprii mei dinți Joséphine! Joséphine!, amintește-ți ce-ți spuneam eu uneori: mie natura mi-a dat un suflet puternic și hotărit, iar pe tine te-a zămislit din dantelă și din aer.

„Iertare! suflet al vieții mele! Induioșarea care mă cuprinde e cât nemărginirea de mare. Vezi și tu, inima, care-mi este ocupată cu desăvârșire de tine, se simte mai mult decât nenorocită la gândul că te-ar putea pierde vreodată. Mi-e necaz că acum nu te chem pe numele tău. Aștept să-mi scrii și să mă chemi tu întâi pe al meu.

Adio! Dacă tu mă iubești mai puțin, nu m'ai iubit niciodată. Și atunci ași fi demn de plâns!"

P. S. „Războiul, anul acesta, nu mai este de recunoscut. Am împărțit trupei carne, pâne, furaje: Cavaleria mea va merge acum de minune. Soldații mei îmi arată o încredere pe care n'am cuvinte s'o traduc. Numai tu mă mâhnești, tu singură, fericirea și calvarul vieții mele. O sărutare copiilor tăi, de care nu-mi pomenești nimic. La dracu! aceasta ți-ar ocupa scrisorile tale dela jumătate. Vizitatorii, la orele zece dimineața, nu s'ar putea bucura să te vadă..., femee???"

Amorezat și gelos

Napoleon amorezat și gelos! Ce imagină pentru aceia care n'au văzut în el decât prototipul războinicului! Nu, n'avea inima stearpă și nesimțitoare acela care scria rândurile pe care vi le-am transcris. O parte a vieții lui Napoleon n'a fost pătrunsă decât târziu. Este tocmai aceasta, asupra căreia încercăm să aruncăm și noi puțină lumină. Și în calea noastră nu sântem călăuziți decât de o singură voce: Un erou nu se integrează numai în politica și în bătăliile sale. El trăește, poate, tot atât de intens în viața sa lăuntrică și în iubirile sale. Insuși contele Las Cases, unul dintre cei patru tovarăși de exil ai lui Napoleon, exprimă undeva în Memorialul din Sfânta Elena acest adevăr: „Povestiri despre viața privată a lui Napoleon, adăogându-se la viața sa publică, ar putea reda viața întreagă a Impăratului".

Este tocmai ceeace ne-am propus și noi să realizăm.

Dar să urmărim corespondența noastră.

Cartierul general din Milan
23 prairial 1796

„Joséphine, trebuia să pleci din Paris la 5 ale lunii, trebuia să pleci la 11, și nu plecaseși încă nici la 12. Sufletul, care mi se umpluse de bucurie, mi-e acum copleșit de durere. Curierii sosesc unul după altul fără să-mi aducă vreo veste dela tine. Iar când îmi scrii acele cuvinte numărate din stilul scrisorilor tale nu respiră niciodată vreun sentiment profund. M'ai iubit dintr'un capriciu ușor și simți cât ar fi de ridicul ca acest capriciu să-ți pironească inima. Se vede că ai făcut altă alegere și că ai cui să te adresezi pentru a mă înlocui. Din parte-mi, îți doresc fericire..., dacă nestatornicia ți-o poate aduce. Nu-ți vorbesc cu perfidie, dar tu n'ai iubit niciodată!

* Publicate ca urmare a „Memoriilor unei Contemporane".

(URMEAZA)

Prelucrare de
G. I. GEORGESCU

Gimnastica matinală la Radio

Toate fotografiile și explicațiile pentru exercițiile de gimnastică difuzate la microfon, în cadrul „orei dimineții", le găsiți regulat în excelenta revistă

„RADIO" (Adevărul)

Radiofonie — Televiziune — Știință pentru toți

In grădină

Ciripitul ascuțit al grupului de rândunici m'a trezit din visurile aduse de seara aceia senină de vară. Ridic ochii spre colțul de acoperiș, unde armata zgomotoaselor păsărele face o larmă puțin obișnuită, în grădină. Sânt poate vreo zece la număr — toate cuprinse de mare neliniște. Unele stau pe marginea ulucii înalte și țipă prelung, parcă ar chema un ajutor depărtat; altele se învârtesc în jurul clădirii scunde de alături. Dar mai ales două par cuprinse de adevărată panică: una micuță — cu un aer băețesc — cealaltă mai voinică — cu penele zburlite — amândouă frământându-se în ghiarele unei mari deznădejdi. Le-am ghicit durerea.

De sub streașina înaltă a alunecat din cuib și a căzut pe acoperișul alăturat, un puișor abia acoperit de puf. Stă speriat pe marginea ulucii și țipă des și ascuțit. Când încurajatoare, când pline de spaimă cele două rândunici se învârtesc în juru-i. Strigătului lor le răspunde grupul întreg de păsărele, venite spre a da un ajutor neputincios.

Le privesc descurajată: nici eu nu le pot fi de folos. E prea înaltă streașina pe care țipă micuțul rătăcit.

Dintre flori, unde a dormit până acum, se înalță zveltă și elegantă silueta neagră a Lady-ei — pisicuța mea favorită. Iși ridică atentă capul și prin ochii ei inteligenți a trecut o lucire metalică. Loviturile și protestările mele sânt zadarnice. Fără să mă ia în seamă, cași cum și-ar îndeplini o datorie care o privește numai pe ea, Lady a sărit pe înaltul acoperis, unde puișorul chiamă disperat ajutorul celorlalți.

Stolul de rândunici a înțeles pericolul. Țipetele devin amenințătoare. Unele chiar cearcă să atace namila neagră, care se apropie. Dar, sigură de forța sa, disprețuind insultele neputincioase din juru-i, pisica și-a ridicat ghiara asupra prăzii, care nici nu încearcă să se apere. Un piuit scurt — urmat de strigăte deznădăjduite.

Peste un ceas, în grădină, mă întâmpină acelaș zgomot, parcă mai slab, al grupului de păsărele care se învârtesc în jurul ulucii, unde adineauri țipa puișorul rătăcit. Dar pe nesimțite plânsul lor slăbește. Rândunicile se îndepărtează, una câte una. A mai rămas cea cu penele zburlite, însoțită de tovarășa-i cu aer băețesc. Ele continuă să se vaete, să cheme, să se învârtească deasupra casei.

Dintre flori sare veselă Lady și, după obiceiu, mi se aruncă zburdalnică în brațe. Dar în locul mângâerilor obișnuite, lovitura mea o zvârle înlături. Ea rămâne jos, o clipă amețită, apoi se ridică și mă privește insistent, drept în ochi. Căutătura ei blândă, nevinovată și întrebătoare mă umilește și — încurcată — o ridic, din nou, în brațe. Fericită, ea își întinde gâtul peste mâna mea, mi se cuibărește bine în poală și adoarme.

O privesc. Pe botul ei fin și mătăsos mai tremură încă un pufuleț cenușiu. Ii simt în palma mea gâtul subțire. Ar fi deajuns o apăsare și rândunicile, care plâng alături, ar fi răzbunate.

Sub presiunea inconștientă a degetelor mele, Lady întredeschide ochii, plină de încredere tandră și începe să toarcă recunoscătoare. Și gestul meu ucigaș se transformă în mângâere...

Pe acoperișul înalt n'a mai rămas decât păsărica cea zburlită. Plânsul ei stingher pare o litanie de mort.

Ridic ochii. Deasupra noastră, din nesfârșita boltă senină a cerului, pe care încep să tremure primele stele, coboară o infinită pace nepăsătoare...

LUCREȚIA DASCĂLESCU

Cronica mizantropului

Căsătoria de probă

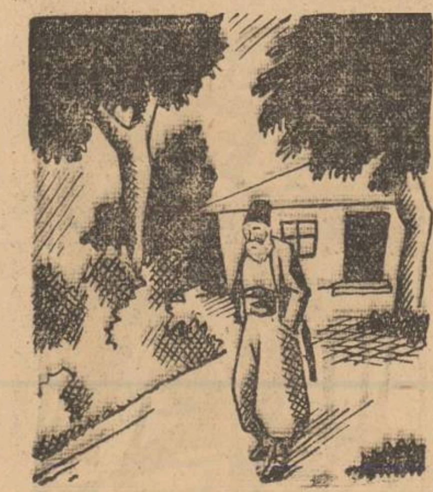
Un tânăr intelectual vorbind despre încercările din Occident de a introduce căsătoria de probă observa că țăranul român ar fi foarte primitor la această reformă. Asta a stârnit indignarea unei gazete. Departe de noi de a ne încânta de această idee. Căsătoria de probă nu e în fond decât un concubinaj și se știe ce prăpăd face acest obiceiu prin satele noastre. Ea nu e o formă de evoluție socială ci dimpotrivă o treaptă inferioară a civilizației pe care o găsim tocmai acolo unde e mai puțină conștiință. Nunta pe încercate ar duce la cea mai desmățată prostituție și la un adevărat refuz de responsabilitate familială. Găci cine a gustat odată vrea să trăiască toată viața din gustat. Știu o cocoană care intra prin băcănii și gusta cu aere critice ici o măslină, colo niște brânză până ce se sătura. Dar de cumpărat nu cumpăra niciodată.

Unde n'are dreptate gazeta e acolo unde își închipue că țăranului român i se face părul măciucă auzind de căsătoria de probă. Din păcate nu e așa. Țăranul prin firea lui e transacțional și puțin sentimental. Pentru el femeia e o a treia vită la care și e firesc să încerce dacă a făcut cumpărătură bună. In Memoriul de călătorie al lui Gr. Alexandrescu găsim acest exemplu tipic: (Lucrul se petrece la Ocnele mari):

„După aceasta, ne adunarăm în formă de tribunal ca să cercetăm reclamația unui ciocănaș, care se plângea că l-a lăsat femeea sa. Făcând toate protestațiile de buna sa purtare în timpul unei scurte căsătorii, conchidea zicând că trebue să se îndatoreze femeia a veni să locuiască cu dânsul.—Dar ce vină îți găsește? îl întrebarăm. Nici o vină alta decât că nu mă mai vrea și că s'a împlinit sorocul.—Dar ce soroc? — Pentru că să vedeți dvs. noi ne luarăm cu învoială să trăim împreună doi ani, și, de ne-o plăcea, să mai trăim; acum, pentru că ei nu-i mai place, zice că s'a împlinit sorocul; dar eu știu bine că mai este o lună; și am făcut cu dânsa cheltueli de care trebue să mă despăgubesc. — Preotului care v'a cununat spusu-i-ați învoiala? — Ba nu; pentru că, să vedeți dvs. nu ne-a cununat nici un preot, numai după ce am făcut vorba între noi, Ilinca s'a mutat acasă la mine.

„O asemenea demoralizare sau fourierism, în mijlocul munților și la oameni care n'au nici o idee de Fourier, ne-a făcut să ne gândim mult la starea civilizației noastre".

ARISTARC

INSTANTANEE...

In curtea bisericii

Față de casele cu patru și cinci etaje din jur, răsărite ca din pământ în mai puțin de un an, întocmai ca ciupercile, după o săptămână de ploaie, primăvara, biserica are aerul unei rude sărăcăcioase, tolerate de nevoie și în silă la o masă de bogat.

Pentru meleagurile acestea ale noastre, în care vremurile sânt atât de schimbătoare și de nesigure, biserica e destul de bătrână. Pisania de deasupra intrării mărturisește două sute de ani, vârstă pe care, de altfel, ai fi ghicit-o și singur, numai după înfățișarea lăcașului: după pereții cu tencuiala mucegăită, după turla cu tinicheaua desghiocată din încheieturi, după zidurile de înconjur în care lepra vremii a mușcat adânc și cu ură, schimbându-le în grămezi de zidărie informă.

Ca toate bisericile de altă dată, biserica are în jurul ei o curte. Pe de lături curtea e străjuită de copaci: patru plopi, trei arțari și, într'un colț, un păr sălbatec. Sub copaci crește troscot amestecat cu tufe de patlagină. Mai încolo, la soare, se leagănă pe tulpine firave și sticlesc din gămălii de aur pâlcuri de romanițe. Verdeața acoperă tot cuprinsul dintre ziduri, afară de cărăruia de praf ce șerpuește prin mijloc, albă, unind cele două străzi care mărginesc ograda din două laturi. In stânga altarului se află și un mormânt. Un mormânt care, ca toate mormintele, stă sub semnul vremii, adică are crucea prăvălită într'o rână și împrejmuirea de lemn putregăită, și spartă. Nu se știe cine anume va fi odihnind dedesubt, în adânc, sub semnul liniștei depline. Poate ctitorul sfântului locaș de alături. Sau poate vreun creștin căzut sub lovitură piezișă și îngropat acolo, pe loc, după datină.

Curtea bisericii are obișnuiții ei. Iarna, când copacii de pe lături bat spre pământ mătănii largi din crăci despoiate și lucii ograda se acoperă de o podină străvezie de ghiață. Vin atunci acolo toți copiii mahalalei la sănius și la joacă. Is rotunzi ca niște mingi de încotoșmați ce sânt și, de frig, li-s nasurile tari și umede ca la câni. Larma lor ține până în amurg, când întunericul și frigul îi gonește acasă, aducând în loc corbii asfințitului.

Vara, în după amiezele de zăduf, când orașul trimite din toate pietrele înfierbântate răsuflare de gură de Iad, umbra rotundă a arțarilor e prețuită ca o oază în pustiu. La adăpostul, ei, nevoiașii din împrejurimi găsesc un ceas de odihnă tihnită. Cu o mână sub cap, cu fața acoperită de pălărie, dorm adânc, ca pământul de dedesubtul lor, îmbrăcați în ciorchini negri de muște ca într'o piele vie de șarpe.

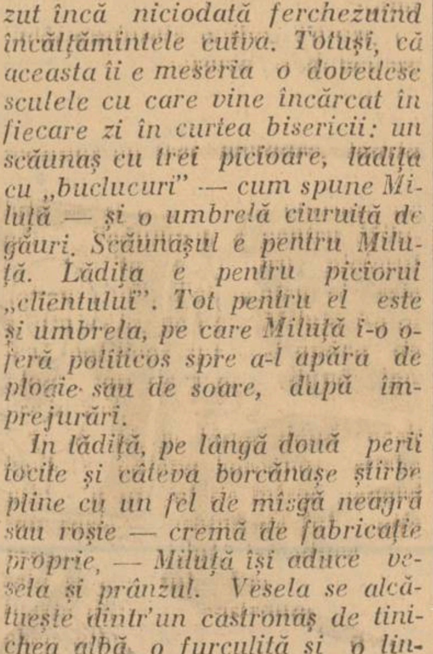
Uneori, seara, se rătăcește în curtea bisericii câte o pereche de îndrăgostiți. Dar nu întârzie mult în umbra locașului. Căci tăcerea lui mustrătoare apasă asupră-le greu, ca o păclă de toamnă. Iar privirea marelui mucenic Gheorghe de pe zidul pridvorului, în care lumina felinarului din colț aprinde sclipiri tăioase de ochiu adevărat și viu, îi înspăimântă și-i gonește aiurea, într'un loc în care făgăduelile să li se poată părea jurăminte veșnice, iar șoaptele, înfiorări unice și nu biete zădărnici".

Miluță

Anul trecut se aciuase în curtea bisericii un orb. De dimineață până seara stătea în colțul pridvorului, în dreptul potecii care duce dela o stradă la alta. Nu spunea niciodată nimic și nu cerșea cu voce tare. Dar când auzea sgomot de pași pe cărare, cu acel uimitor simț de orientare al orbilor, își pironea privirile fără lumină asupra trecătorului și-l urmărea până dădea colțul. Induioșat sau mânios, omul se întorcea din drum și, după inimă și pungă, lăsa o monedă-două în pălăria slinoasă a milogului. Orbul bolborosea o mulțumire numai de el înțeleasă și-și ducea ghiara neagră a mânii la frunte, într'un început de cruce.

In primăvara asta orbul nu s'a mai ivit în curtea bisericii. Intr'o zi a dispărut fără urmă, ca și cum nici nu fusese vreodată. Poate că a murit. Sau poate numai că și-a găsit în altă parte un vad mai prielnic meseriei lui. Locul lui, în curtea bisericii, l-a luat Miluță.

Miluță e de meserie lustragiu. De când îl cunosc nu l-am văzut încă niciodată ferchezuind încălțămintele cuiva. Totuși, că aceasta îi e meseria o dovedesc sculele cu care vine încărcat în fiecare zi în curtea bisericii: un scăunaș cu trei picioare, lădița cu „buclucuri" — cum spune Miluță — și o umbrelă ciuruită de găuri. Scăunașul e pentru Miluță. Lădița e pentru piciorul „clientului". Tot pentru el este și umbrela, pe care Miluță i-o oferă politicos spre a-l apăra de ploaie sau de soare, după împrejurări.

In lădiță, pe lângă două perii tocite și câteva borcănașe știrbe pline cu un fel de mâzgă neagră sau roșie — cremă de fabricație proprie, — Miluță își aduce vesela și prânzul. Vesela se alcătuește dintr'un castronaș de tinichea albă, o furculiță și o lingură. La acestea, se adaogă, iarna, cratița cu coadă pentru fiertură și un Primus care-i slujește în acelaș timp de mașină de gătit și de sobă. Vara, slăvă Domnului!, nu mai e nevoe de așa ceva. De aceia, bagajul lui Miluță se ușurează atunci și gospodăria lui se simplifică.

Nu mai puțin originală e și îmbrăcămintea lui Miluță. Aceasta mai ales pentrucă el are o concepție personală asupra anotimpurilor și a mersului vremii. Vara, bunăoară, nu începe pentru Miluță decât în Iulie. De aceea, până în această vreme el se poartă înbrăcat cu scurtă blănită și căciulă, ca în inima iernii. „E pământul încă jilav, Domnule; nu simți că tot mai trage reveneală? — te asigură el, îndată ce te miri de această nepotrivire ciudată. In schimb toamna, poartă până în Noembrie costumul ponosit de dril de peste vară. Când plouă, își sumecă pantalonii până la jumătatea piciorului și îmbracă un fel de pelerină făcută din foi de cori puse cap la cap și prinse cu ace de siguranță.

Toată viața lui Miluță se petrece în curtea bisericii. Bojdeuca lui de la mahala nu-i adăpostește decât nopțile. Aci, în curtea bisericii, își face toaleta de dimineață, cu un pumn de apă, un piepene știrb și un ciob de oglindă. Aici mănâncă, aici se odihnește după amiezele, rezimat într'un cot pe lădița de scule. Și tot aici visează. Căci, fără îndoială, Miluță e un visător. E în de ajuns să-i vezi figura concentrată și gravă, privirile-i nebuloase, totdeauna țintuite parcă asupra unei icoane minunate, nepăsarea față de tot ce rămâne în afară de dânsul, în sfârșit, pentru a-ți da seama de aceasta.

Ce gânduri zac și fierb sub fruntea lui boltită și în ochii lui, în care necazurile vieții au presărat cenușa fină a amărăciunii, nu vom ști niciodată. Miluță e un discret și un timid. Și, ca toți cei umili, va muri ducând cu el în mormânt taina sufletului său, — floare pierdută într'un câmp neumblat, ce a trăit și a murit zadarnic, pentrucă deasupra minunei înfloririi ei nu s'a aplecat niciodată nimeni.

EMIL COLIU

M. SADOVEANU și AL. T. STAMATIAD

La munte

Să știți, dragii mei, că faceți o mare greșală dacă nici vara aceasta nu plecați să vă odihniți undeva... Da, da, undeva la munte, să vă liniștiți nervii, să nu mai aveți în față lumea, locurile și blestematele treburi și griji de fiecare zi. Izolarea voastră, sila aceasta de oameni — cum spuneți voi — și chiar irascibilitatea ta, Mihai, nu sânt decât niște manifestări anapoda ale nervilor voștri slăbiți.

O evadare din viața meschină de toate zilele îți dă alt orizont, te scoate din obsesia unor gânduri cicălitoare, te face, însfârșit alt om. O călătorie, dragii mei, fie ea și mai apropiată, este „o necesitate de igienă intelectuală", spunea odată Take Ionescu contelui Tisza. Așa că eu vă sfătuesc să vă gândiți serios la sănătatea voastră, căci nu-i lucru de glumă.

Spunând acestea, unicul și bunul lor prieten, fostul judecător Bogdan Câmpeanu se despărți, depărtându-se încet, târziu în noapte, pe strada pustie.

... „Da, da, băeții aceștia au nevoe de o evadare... sânt neurastenizați", gândea el, ocolind înadins singuratica-i locuință.

Simțea nevoia să se mai plimbe.

Incet, încet i se deșteaptă amintirea anilor lui tineri, când magistrat tânăr, venise și el în acest orășel, dar fără să întâlnească un înaintaș, bătrân cum e dânsul acum.

Rămași singuri, pe cerdacul casei, învăluiți de vorbele calde ale bătrânului lor prieten, tânărul judecător Mihai Vlădescu și soția sa tăcură încă multă vreme. In întunericul nopții, sufletul lor depăna lungul șir de 4 ani de când trăiesc cu amăgirea plecării.

Primul an... Abia sosiți în târgușorul acesta de câmp, cu mlaștini, țânțari și oameni... oameni care se iscodesc, se invidiază, se insultă, se bat... Salar mizerabil..... Bogdan Câmpeanu, pensionarul din afara oamenilor, din altă specie... Apoi prietenia, sfaturile și sforțările lui de a-i face să-și petreacă vacanța undeva la munte... Nu a fost posibil însă... Și a venit vara... călduri, țânțari, miasme... Al doilea an..... Aceeaș viață, aceiași oameni, acelaș Bogdan... A mai fost, da, și doctoratul... Iluzia unei fericiri... Puținele economii cheltuite, iar muntele o poveste. S'au mângâiat cu plecarea la țară, la părinți, dar au stat prea puțin...

Al treilea an... Hotărâre solemnă că vara o vor petrece la munte. Iarăși încep economiile de cu toamnă..... In discuții și planuri de fiecare zi, timpul a trecut... Dar haine? Poate nu vor costa mult... Abia le-au ajuns... Și muntele?... La anul...

Da, la anul, adică anul acesta. Seri multe plecați asupra Călăuzei stațiunilor climatice și balneare... Valea Bistriței... Dorna... Bicaz... Broșteni... P. Neamț. Dar par'că-i mai bine la Mănăstirea Neamț... Agapia... Văratec.... Locuri mai liniștite.... rătăcirile lui Calistrat Hogaș...

— Doamne, Mihai, suspină într'un târziu Elena, domnul Bogdan exagerează. Nu-i așa? El îi singur, bătrân și...

Și n'a mai continuat. S'a alăturat repede de el ca nu cumva vorbele ei să pară ceeace sânt: încercarea de a-i înlătura un gând.

— Ba nu, Eleno, bătrânul are foarte mare dreptate. Numai el nu știe că sfaturile nu sânt bune de nimic atâta timp cât noi nu avem bani.

Ființa lui întreagă se răzvrătește. Ii este necaz acum și pe el, prietenul bun care-i tot cicălește cu sfaturile.

„Dar trebuie să-i spun odată cauza pentru care nu putem pleca, încearcă a se hotărî Mihai. Nu poate însă face aceasta; ar părea că-i cere lui...

Și, în închipuire, încep din nouă să dea năvală gândurile: „Dece nu sânt ei bogați? Ce vorbește el, bogat! Nu bogat, ci să aibă atâta cât să se bucure... puțin măcar. Ar pleca în fiecare vacanță... In fiecare an tot în alt loc... Idealul lui de viață, pianuri zadarnice de școlar... apoi de student.... și apoi de om în toată firea, cu rosturi în lume".

Din depărtare se aude cântatul unui cocoș. Abia acum își dă seama că s'au culcat. Trebue să fie târziu, gândește el, și ar vrea să aprindă un chibrit, să vadă cât este ora... Nu face aceasta... s'ar deștepta Elena... Dar par'că-i agitată... Ba nu, râde... râde prin somn...

— Părinte Ghermănuță, Părinte Ghermănuță!... Domnu' Hogaș, uite-l pe Părintele Ghermănuță dela Nichit.... Ce frumos e aici, Mihai! Chiar așa cum ai scris mata, Domnu' Hogaș..... Uite, eu sânt Floricica și Pisicuța matale mă duce'n spate.... Cât este de bine aici, Mihai!... Uite Șeștina.... Hălăuca..... Sabassă.... Agapia.... De ce, Domnu' Hogaș, este așa de frumos?....

— Nu știu, Eleno, întreabă-l pe Bogdan...

— Cum? nu-s eu Floricica?!.

— Domnu' Bogdan... Domnu' Bogdan... nu te duce... stai... spune-mi nu sunt eu Floricica?....

— Ba da, draga mea, ești Floricica... Cine ți-a spus că nu?....

— Mihai, Mihai.... auzi tu? Eu sânt Floricica!... Ce bine-mi pare!...

...Dar iată Tazlăul... mare... furios..... spumegând... Iată-l și pe Huțan și pe Zgribincea.... Pisicuța vrea să treacă... intră în apă.... tremură.... „trecu, poate, un veac... cine știe?.... Deodată un strigăt de groază se ridică peste urletul clocotitor de pretutindeni"....

Lac de sudoare, neliniștită, obosită, Elena ar vrea să-l trezească pe Mihai. Ii este frică. Dar nu... nu-l mai deșteaptă. Cine știe când o fi adormit, gândește ea, strângându-se încet lângă dânsul.

In vremea aceasta, după ce a rătăcit mult pe străzile pustii, bătrânul Bogdan Câmpeanu, bătut de gânduri, se întorcea acasă.

„Băeții n'au bani. Abia acum am înțeles eu aceasta. Deaceea nu pot ei pleca și sânt siliți să rămână aici pentrucă să-și macine nervii lor șubrezi... Mi-au destăinuit atâtea alte lucruri și faptul acesta nu, l-au ascuns... Hm! și eu.... eu le dădeam mereu ghes cu plecarea! Ce lipsă de înțelegere la mine, domnule,... om bătrân! Eh! își scutură el capul albit, închizând ochii și făcând cu mâna, în aer, un gest de îndepărtare, par'că, a unei mari rușini.

... „Și totuși ce era dacă-mi mărturiseau?... Poate, știu eu, făceam ceva.... Da, da, eu sânt bătrân. Voi rămâne vara aceasta și le voi da banii să se ducă ei.... Cred că le-ar ajunge 10.000... Nu, le voi da 12.000, le dau tot. Bine, dar cum să le dau? Va primi Mihai?... Să le spun că nu plec eu!... Asta nu, în nici un caz... n'ar primi în ruptul capului... Dar oare să mă înțeleg cu dânsa? Ea nu-i așa de ambițioasă.... Am să-i spun scurt așa: dudue dragă, aveți nevoe de liniște. Nu aveți bani. Vă dau eu. Uite 12.000 lei... Dar ce prost mai sânt! se descurajează pe dată bătrânul. In chipul acesta i-aș umili ama....

Era acum aproape de casă când o lumină se făcu în sufletul lui: va pleca mâine chiar la Buzău, va expedia banii deacolo pe adresa Elenii.— Se va duce apoi pe la fratele ei și-l va convinge să le trimeată o scrisoare că banii sânt dela el... Da, da, așa va face...

Problema astfel rezolvată se așeză în pat, ușurat de o mare greutate. Dar ce are? O înțepătură în coșul pieptului!... par'că la inimă! Nu-i nimic, s'a plimbat cam... Alta! Fulgerător!... Se îneacă... Vrea să se ridice!... să strige!.. Dar...

Singură lampa, pe care nu apucase a o stinge, a veghiat în noaptea aceea la căpătâiul lui Bogdan Câmpeanu....

VASILE ALEXANDRESCU

CRONICA MODEI

Vacanța — cuvânt magic pentru oricine — repaus, preînoire pentru corpul supus tuturor cerințelor nesănătoase ale ocupațiilor silite, sau tuturor poruncilor ținutei de oraș atât de departe de nevoile reale ale organelor și structurii sale. Relaxarea încordării sufletești impuse nouă de nevoile și de grijile necruțătoare ale vieții de toate zilele...

Vacanța la munte sau la mare pentru plămânii, mușchii, pielea, dar mai ales pentru părul nostru, despre care ne vom ocupa azi. Permanenta, ondulațiile aproape zilnice, colorarea în toate nuanțele provoacă multe stricăciuni acestei poboabe atât de importante în frumusețea femeilor tinere și atât de necesară celor ce au trecut de această fericită epocă, pentru a avea o ținută acceptabilă...

Unul din cele mai mari neajunsuri ale tuturor operațiunilor la care ne supune cerința bunei ținute și a frumuseții este uscarea părului și a pielei de pe cap, o uscăciune anormală care provoacă *alopecia* progresivă, calviția precoce la femei ca și la bărbați după oarecare vârstă. Părul are nevoe penru hrana sa de secrețiune seboree ca și planta de seva hrănitoare sau de apa în anumită cantitate.

Părul uscat nu se mai poate coafa, pierde orice mlădiere. In orice fel de coafură, strâns în cască de zăpadă, aramă sau aur, el e fără strălucire și apare bolnav și neîngrijit. Femeile, oricât și-ar strânge părul în masă de bucle, — acesta, rărit, ori unde este o cărare, lasă să se vadă, în mod supărător, goluri și pielea capului în mod foarte inestetic, fără să mai vorbim de exfoliarea păturii epidermice, acea mătreață cenușie care pătează o coafură elegantă și cade, ca o supărătoare neglijență, pe rochia cea mai frumoasă.

In primul rând trebue să lăsăm aerul mării, vântul din largul ei, soarele, cași aerul ozonificat dela munte, să pătrundă prin părul lăsat liber, până la pielea de pe cap. Cu o singură condiție însă: să nu-l lăsăm să se usuce. Iar secrețiunea seboree nu-i normal să i-o provocăm pe cale artificială.

Pentru însănătoșirea și reîmprospătarea părului este deci nevoe de două feluri de îngrijiri în vacanță, de care urmează să profităm și pentru păr ca pentru tot organismul.

In primul rând să ne îngrijim de starea generală a secrețiunii glandulare. Să tratăm deci artritismul care se întinde din ce în ce la rasa noastră de sedentari, din cauza imediată a relei digestii, a glandelor din tot organismul, a centrilor nervoși, la cei mai... maturi, iar la cei tineri din cauza anemiei și a debilității generale.

In al doilea loc, e nevoe și de un tratament local. Intrebuințăm de obiceiu băile de uleiu înainte de permanente. Dar în vacanță putem schimba procedeul. Pomezile și briliantina nu se pot recomanda, pentrucă ele dau numai lustrul de suprafață, nu alimentează rădăcina. Nu vor fi scandalizate cititoarele noastre dacă pentru vacanță le vom recomanda... *Petrolul*. Se știe că lucrătorii din mine se deosebesc prin aceia că au, mai toți, părul abundent și lucios. De multă vreme exploatarea uleiurilor de petrol se ocupă cu fabricarea produselor pentru înfrumusețare pe acest teren. Dispunem azi deci de produse de laborator, în care petrolul brut este *purificat, fără miros* și *neinflamabil* și ne poate aduce foloase reale.

Tratamentul e simplu și-l putem aplica noi înșine. Agităm, înainte de aplicare flaconul, procurat din comerț ,alegem cărarea la distanță de trei-patru centimetri, apoi cu un tampon de vată îmbibată în petrol frecăm pielea dintre cărări, ușor, dar îndestul de ferm ca să pătrundă în pielea capului până la bulbi și la glande. In lipsa unor ocupații mai presante, putem profita de vacanță spre a aplica acest tratament dimineața și seara.

Nu e însă atât de greu de aplicat încât să nu se poată folosi de binefacerile lui și acele care nu părăsesc orașul în timpul verii...

Să nu uităm deci că vacanța este un timp de petrecere, lucru dela sine înțeles, dar și un timp de refacere a sănătății. Iar ceiace e cel mai important lucru — e că ea profită mai mult tineretului. După cincizeci de ani, adaptarea nu mai e posibilă decât cu greu. Așa că oamenii bătrâni încep abia să tragă beneficiile vacanței, în clipa în care ea sfârșește. Pe când tineretul se adaptează imediat atât ambianței fizice cât și celei morale.

Să nu uităm însă mai ales în timpul acestei refaceri că îndărătul petrecerii este oboseala — surmenajul.

Nu e destul să avem pielea arămie ca să ne credem regenerați din punctul de vedere al sănătății. Adesea revenind dela mare sau dela... Sinaia, mergem la medic să ne dea un fortifiant...

Dintre sporturile de vară, după înot care are toate sufragiile tineretului și cu drept cuvânt, tenisul este încă în mare favoare.

Dacă e greu să devii campion sau campioană, căci pentru aceasta se cer tendoane de oțel și o inimă de douăzeci de ani, poate ori cine deveni un bun jucător cu mai puține pretenții fizice și morale.

Costumul pentru jucători ca și pentru jucătoare trebue să fie neapărat alb, deși multe case mari, între care acea a lui Lelong, au expus modele ecoseze pe fond închis cu mantou de lenaj alb.

Trei modele se oferă jucătoarelor de tenis, între care au alegerea: Short, rochia chiulotă și jupa plisată. Aceasta din urmă este poate cea mai grațioasă, dar nu cea mai comodă.

Pentru a sări, a alerga, „a prinde din zbor", a „ținea" fileul, se preferă în genere „la jupe culotte". Ea nu se lipește de coapse și dă mult mai multă libertate mișcărilor.

Cât despre „short", el este încă discutat la cluburile din Paris, dar e admis fără rezervă la mare și la țară. Ceiace nu trebuie însă să uităm este că el nu poate fi purtat nicăiri decât dacă avem piciorul frumos de sus până în vârful degetelor. Stofa pentru aceste costume de sport este olanda, pichetul de bumbac, pânza groasă și lenajul *serge* foarte fin. Bluza din celular cu o simplă monogramă accentuiază caracterul de sport. Pentru a întovărăși un astfel de costum, centura din fular *bleu marine* sau roș cu buline albe, pe cap o eșarfă mică la fel, care se închee la spate subt bucle sau o vizieră menținută pe cap printr'o bandă tricotată.

Pentru domni ținuta absolut de rigoare este albul. Moda actuală admite totuși câteva tușe de culoare, fie la vestă care poate fi uneori *bleu marine*, roșie sau în dungi — deși albul imaculat este de preferat în tot costumul.

Cămașa de sport se cheamă în prezent bluză de sport, ceiace înseamnă o nuanță mai îngrijită. La Paris ea se confecționează din așa numitul „bumbac din Egipt", foarte aerat în țesut. Mâneca e scurtă și gulerul răsfrânt, legat cu un fel de cordonaș răsucit.

Chaussetele sânt albe și foarte adese de lână care garantează împotriva ostenelei piciorului.

Pantofii sânt un fel de „espadrile" foarte ușoare de crep cauciucat.

Un model foarte elegant: veston „croisé", de flanelă albă, în carouri foarte fine, estompate verde și albastru, cu pantalon de flanelă albă, purtat de un campion francez.

BITRIX

O aventură în Mexic

Trebue să felicităm sala de cinematograf „Arpa" pentru osteneala pe care și-o dă prezentând premiere în „sezon mort". Această lăudabilă grije pentru interesele spectatorului n'o mai au, în București, decât „Scala" și „Capitol". Din nefericire, ultimele două filme dela Scala și ultimul film de la Capitol nu-s de cele de care să se poată vorbi. Penultimul film dela Capitol (cel cu furtul de perle) era foarte bine făcut și dealtminteri am vorbit despre el în cronica noastră. Momentan singurul film ce merită a fi menționat este „O aventură în Mexic", cu Robert Young și Barbara Stanwick, și care rulează în sala și grădina „ARPA".

Este, pentru a nu știu câta mia oară exploatată tema eminamente cinematografică a fugii, a fugăririi, a vânătorii de om, unde — spre deosebire de vânătorile de alte animale — interesant este mult mai mult ce face vânatul decât ce face vânătorul. Aci vânatul e foarte complex. Se compune din două persoane care fug din motive nu se poate mai deosebite, și cu urmări încă și mai neasemănătoare. Unul fuge dintr'o pricină insignifiantă, iar fuga lui are consecințe extrem de grave; celălalt fuge din motive extrem de grave, iar fuga lui nu poate avea decât consecințe cu totul insignifiante (în cel mai rău caz să fie prins și să fie împiedecat de a fugi mai departe).

Am uitat să spun că cei doi fugari sânt de sexe cât se poate de opuse. Așa de opuse încât nu poate trece un minut fără ceartă. Și este aci iarăși un procedeu foarte des utilizat în erotica ecranului american, procedeu care totdeauna reușește, și anume prezentarea amorului prin ajutorul gâlcevii. Un caz tipic în acest sens a fost excelentul „New York Miami" sau „S'a întâmplat într'o noapte", în care Clark Gable și Claudette Colbert se înjură timp de 9 acte și unde nici pomeneală nu este de vreo vorbă — nu zic de dragoste — dar măcar mai amabilă între cei doi tineri care totuși se iubesc, se iubesc dela început și mai ales se

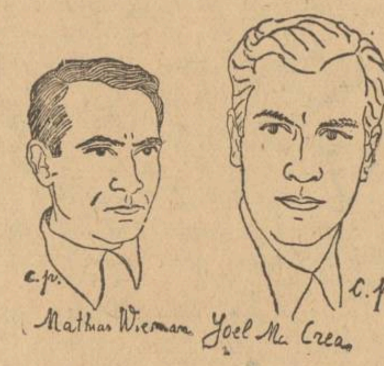
Robert Donat, Walt Disney

iubesc progresiv, după fiecare ceartă tot mai mult, și, bine înțeles fără s'o știe decât târziu, când, despărțiți, nu se mai pot certa.

Acest procedeu este foarte fotogenic. Dă efecte de un minunat contrast, opunând sentimentele reale expresiei lor aparente. O neîntreruptă minciună strategică; dar minciună oarecum sinceră. căci apărarea împotriva dragostei invadante e o reacțiune dintre cele mai legitime și mai logice. Iată de ce e mult mai verosimil să ni se înfățișeze începutul amorului prin scene de ceartă decât prin declarații „à la française", cu vorbe care dacă-s prost spuse te fac să râzi, iar dacă-s bine spuse te fac să caști.

In filmul de la „Arpa" avem tocmai o asemenea idilă pe bază de altercație cronică. Asta dă prilej dialogului să fie foarte spiritual și spiritual în înțeles pur cinematografic, al cinematografului de altădată, al celui cu subtitluri tipărite, unde în jurul unei vorbe de spirit imprimată în litere, aveam, în imagini, un minut de gesturi, mișcări, atitudini ale actorilor, astfel încât fizionomia subliniază fraza humoristică, iar aceasta din urmă, revenindu-ne în memorie, prelungește efectul jocului actorilor.

Filmul nostru mai are încă o calitate, care ține de particularitatea mediului în care se desfășoară. Acțiunea nu se petrece nici la sat nici la oraș, nici în Capitală nici în provincie, nici în casă nici afară; se petrece într'un loc care are ceva din toate locurile mai sus enumerate; se petrece într'o... rulotă, *adică o trăsură-odaie, un mic apartament tras pe roate. Amintim acest fapt nu pentrucă ar fi cine știe ce procopseală să locuești într'o rulotă, dar pentru că e totdeauna interesant pentru o poveste când ea se desfășoară într'un cadru spațial neobicinuit, oricare ar fi el. Americanii știu bine asta; iată de ce se precipită cu atâta ardoare oridecâteori pun mâna pe un asemenea film. Au fost desigur încântați și viu felicitați aceia care au descoperit, cei dintâi, filmul de junglă, sau filmul de Sing-Sing, sau filmul de mediu școlar, sau universitar, sau filmul de mediu aviatic, sau filmul care se petrece exclusiv și integral pe un transatlantic, sau filmul agrar (care se petrece la o fermă) sau cel gangsteresc (care se petrece în încăperi încuiate: odăi, automobile, etc.). Odată un nou cadru spațial găsit, se fabrică sute de filme, până ce publicul ajunge la saturație, și până ce se mai descopere un cadru nou.*

Nou și vechiu

Am enumerat, în rândurile de mai sus, toate aceste particularități ale filmului „O aventură în Mexic" pentru că ele sânt, în fond, particularități ale însuși filmului american îndeobște. Producția californiană prezintă dubla și paradoxala caracteristică a unui maximum de originalitate aliat cu maximum de imitație. Producătorii se ingeniază mereu să inventeze. Odată ceva inventat, aceiași producători îl utilizează în zeci de filme. Invenția devine clișeu din chiar momentul nașterii. Pe dealtă parte, invenția nu este niciodată absolută. Ea se face totdeauna în cadrul procedeelor estetice vechi. Exemplele din filmul „O aventură în Mexic" sânt tipice în această privință. Iată, semnalate telegrafic, cele două elemente (vechiu și nou) mereu și indisolubil împletite:

Vechiu: tema fugăririi — temă cinematografică arhiexploatată.

Nou: lipsa de solidaritate dintre cei doi fugari.

Vechiu: prezentarea amorului sub forma gâlcevii.

Nou: nu femeia e personajul răsfățat, ci viceversa, soldatul.

Vechiu: unitatea de cadru fizic, spațial.

Nou: acest cadru este interiorul unei rulote.

Și așa mai departe. Americanii au o știință sigură de a uni artisticul — care cere unicitate — cu industrialul — care cere standardizare. Filmele californiene știu să fie acea combinație subtilă de artă și marfă care se numește „marfă bună".

Relativitatea confortului

Să-mi fie permis a face, pentru a sfârși, câteva personale reflecții sugerate de rulota din filmul despre care ne-am ocupat.

Strict vorbind, nu poate exista o locuință mai incomodă ca o asemenea casă rulantă. Este strâmtă; acoperișul nepodit o face sufocantă ziua și glacială noaptea; arcurile pe care stă o fac să salte oridecâteori schițăm cel mai modest pas; fără să mai vorbim de momentele când trăsura merge — și care sânt momentele oarecum normale.

Și totuși. Duceți-vă la filmul de la „Arpa". De îndată ce sunteți introduși în rulotă, vă simțiți invadați de acel sentiment nespus de dulce al confortului casnic, al comodității domestice, al tabieturilor îngăduite și liber deslănțuite.

De ce? E foarte simplu. Confortul e totdeauna legat de un efect de contrast. Ne simțim „à notre aise", adică la largul nostru, în măsura în care vedem pe alții canonindu-se în niște poziții epuizante, sau reprezintându-ne cu imaginația cum se chinuesc alții în acel moment, sau cum ar trebui noi-înșine să ne chinuim dacă n'am fi avut norocul să fi găsit... etc., etc. Un acelaș local e confortabil sau teribil de incomod după obiectele la care ne gândim și cu care îl comparăm. Când ești în „pic-nic", afară, o scorbure de copac, un cot de creangă, o căldare naturală rezultată dintr'un accident de tren, ți se par summun-ul confortului. Când ești fugar, o rulotă întâmplător găsită devine ultimul cuvânt al răsfățului fizic și moral.

Și acest sentiment de comoditate trupească și sufletească e un sentiment extrem de agreabil. Iată de ce invenția din filmul nostru, adică suma algebrică fugă+rulotă, este și din acest nou punct de vedere, un merit artistic al autorului.

D. I. SUCHIANU

Radio-discul

In ciuda didacticei practicate de d. Ciolac la Conservatorul din Cluj, d-sa și-a rezervat încă dreptul luminos de a face carieră solistică. și mai ales de a persevera să studieze cu egala putere de muncă a începuturilor scolastice, atunci când un artist mai puțin curagios ar fi avut suficiente motive să-și închidă notele în valiză și să se resemneze în ratare provincială, așa cum se întâmplă aproape totdeauna la noi cu elemente muzicale de valoare, silite de împrejurări și foame să trăiască departe de pulsația febrică a artei mari bucureștene.

Modul cum începuse d. George Ciolac să se afirme acum câțiva ani era mai mult decât obișnuit. Imi reamintesc de un recital pe care l-a dat în sala Dalles, și când am avut impresia aproape a unei descoperiri de talent nou, a unui pianist de frumoase posibilități și în special a unui artist conștiincios și cunoscător al efectelor.

In orice caz, atunci d. Ciolac a interpretat programul tot atât de frumos și personal ca oricare dintre domnii pianiști intrați în stima melomană a Capitalei, bunăoară d-nii Filionescu și Pruner.

Având naturale înclinații pentru piesele de ample sonorități, pentru repertoriul cu masive armonice, unde liniile simple melodice ori sinuoase sânt covârșite de glorioasa volbură a virtuozității, d. Ciolac eșuiază în material de interpretare discretă, în sugestii și fluidități impresioniste.

Iată de ce, cu toată atmosfera de improvizație în care a scăldat cele 12 preludii de Debussy, pianistul clujan n'a găsit acel particular limbaj armonic, de culori, descripție vaporoasă și ritmuri schimbătoare, creind sensații sonore misterioase și inventând cu fiecare notă expresiuni poetice incerte.

Atât în „Voiles" cât și în „La fille aux cheveux de lin" pedalele prost întrebuințate au risipit sentimentul de calm, liniștea și transparența infinită irizată de acorduri și pasagiile cu tremurări aproape aquatice...

Insă nu-i putem aduce o vină d-lui Ciolac dacă aptitudinile sale înăscute îl apropie mai mult de patetismul clasic decât de vibrațiile lirice impresioniste.

In viitor, îl așteptăm pe distinsul pianist, excelând într'un program unde temperamentul d-sale se mișcă liber și își găsește expresia justă.

Discurile săptămânii au fost ca de obicei neinteresante, vechi, atât din punct de vedere mecanic cât și muzical.

Tangouri și uverturi perimate, fantezii și romanțe devenite coșmar; cu toate că am atras în multiple rânduri atenția d-lui director Alfred Alessandrescu asupra calității inferioare a discurilor difuzate, nu s'a luat încă nici măsură de primenire.

E timpul să se termine odată cu foxurile din filme sonore din 1930.

Singura placă care n'a fost... plagă... Pasărea de foc de Strawinsky.

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica sportivă

Nu ni se întâmplă tocmai des să producem campioni europeni; de aceea când fericitul eveniment are loc, e cazul să fie subliniat și menținut în atenția publicului. In box, e pentru a treia oară totuși că lucrul se întâmplă. Lucian Popescu e acela care a adus în țară un titlu european în două rânduri, iar acum Duminică ne face această cinste Toma Aurel prin victoria obținută. Duminică ne face această cinste pentru a treia oară. Putem mărturisi, împreună cu toți aceia care nu au putut să-l mai vadă pe Toma Aurel după plecarea lui în Franța, că nu ne așteptam la o victorie așa de categorică, obținută în stilul și siguranța marilor campioni. Anul acela petrecut în Franța, a fost hotăritor pentru cariera și formația lui Toma Aurel. Victoriile strălucite pe care le-a obținut acolo, îl indicau ca pe un probabil învingător al lui Decicco, dar după muncă grea și sforțare dusă până la limită. Noul campion european însă, a desmințit aceste așteptări, căci nimeni nu bănuia că Decicco va fi atât de categoric dominat. Precizia și eficacitatea, pe care Toma Aurel a izbutit să și le însușească prin muncă tenace, combinate cu excepționala lui rapiditate dau un rezultat extrem de primejdios pentru adversar. Parisul a transformat complect pe noul nostru campion; întâlnirile cu marii boxeuri străini, pe care i-a învins de altfel, i-au dat experiența și tactica, iar nivelul ridicat al boxului de acolo l-a silit să-și formeze cât mai repede o technică avansată pe care nu o poseda la plecarea lui din țară. Toate aceste, împreună cu marile lui calități naturale, în fruntea cărora stau combativitatea, extrema rapiditate, suflul inepuizabil, îndreptățesc cele mai mari speranțe.

Campionul mondial, spaniolul Balthazar Sangchilli, și-a găsit acum un adversar primejdios, și nu este deloc exclus ca Toma Aurel, băiatul talentat, ambițios și muncitor, să ajungă chiar în vârful piramidei. Ne vom feri însă să tragem concluzii de ordin general; un campion este un talent și un temperament excepțional, care se abate dela mijlocie, care nu reprezintă neapărat calitățile speciifce ale rasei; un campion este deci pentru o țară o fericită întâmplare de care are tot dreptul să se bucure și să se mândrească, dar care nu dovedește nimic.

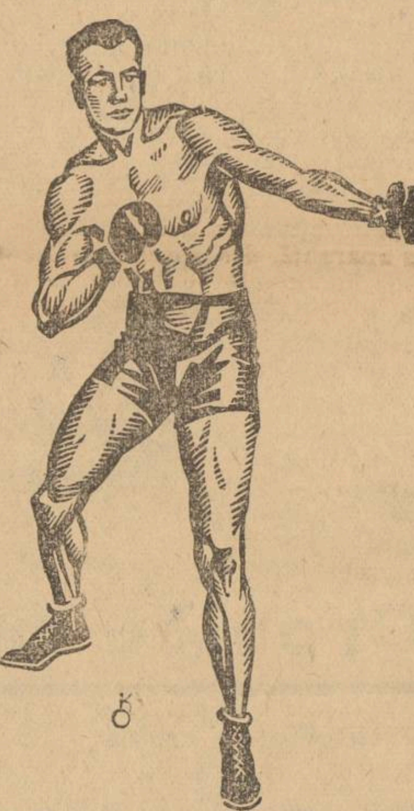
Victoria lui Toma Aurel ne-a făcut să uităm câteva ceasuri, calvarul celor cari au rămas în Capitală; o noapte tolerabil de caldă a îngăduit spectatorilor să iee parte cu tot sufletul la lupta spectaculoasă a „cocoșilor". Dar după câteva ceasuri numai, soarele implacabil relua bombardamentul razelor lui ucigătoare într'un aer încremenit și toropit în nemișcare. In orașul cald și încins ca un cuptor de brutărie, simpla evocare a unei activități musculare este o glumă nepotrivită. Soluția sportivă unică pentru prizonierii Capitalei, în aceste zile de intolerabilă căldură este strandul.

Acolo numai își poate cineva regăsi stăpânirea asupra trupului; kilogramele inerte și vlăguite de căldură se trezesc înviorate de apa rece, și soarele devine din nou prieten. Pielea înegrită îmbracă cu decență imperfecțiunile și pune minunat în valoare formele frumoase, proporțiile armonioase.

Dar la strand, soarele și lumina sânt, sau ar trebui să fie, accesorii; acolo apa primează, și în apă înnotul, iar în înnot, stilul.

Există numeroase și excelente manuale de înnot în care toate felurile și variantele propulsiunei în apă sânt descrise și explicate minuțios; fotografii, scheme, figuri ajutătoare, descompunerea ciclului în „timp" descrierea fiecărui „timp" și repartizarea mișcărilor, diverselor părți ale trupului, totul într'un anume ritm al respirației, fac din înnot, pentru un începător, un exercițiu mai curând intelectual decât sportiv. De cele mai multe ori începătorul nu reușește să realizeze litera instrucțiunilor; chiar dacă izbutește să respecte succesiunea corectă a mișcărilor indicate de manual, e mai mult ca sigur că aceasta se va face în dauna respirației și că după cel mult o sută de metri, novicele e la sfârșitul rezervelor respiratorii.

Nimic nu e mai puțin în spiritul acestui sport decât sforțarea violentă, exceptând bine înțeles, competițiile. Innotul este în primul rând echilibru și armonie în mișcări și țelul ultim pe care trebue să-l dorească un înnotător, e să poată înota tot așa de ușor și liber după cum merge. In mult mai mare măsură decât alte sporturi, înnotul este susceptibil de „stil", de frumusețe.

Observați pe acei care practică „crawl"-ul la randament egal, unul din ei de pildă, răscolește apa cu un zgomot de uzină și își răstoarnă trupul alternativ pe o parte și pe alta ca pe un sac cu fasole, un altul bate discret apa cu picioarele și lasă o urmă de spumă, ușoară ca dâra unei torpile; trupul are mișcările unduitoare ale unei pisici care se alintă; mânile descriu curbe odihnitoare; înnotătorul într'adevăr „șerpuește" prin apă: aceasta este deosebire de „stil".

Și insușirea unui stil corect, chiar frumos dacă e posibil, trbue să fie preocuparea de căpetenie a celor care practică înnotul; performanțele vin în al doilea rând și numai după ce primul a fost deplin satisfăcut; în înnot, ca în orice sport, agreabilul trece înaintea utilului.

GRIMAN

Comentariu la o reflecție a lui Pascal

Sântem atât de îngâmfați încât am vrea să ne cunoască o lume întreagă și chiar cei cari vor veni după noi. Și sântem atât de superficiali, încât admirația a cinci sau șase persoane din jurul nostru ne încântă și ne satisface.

Posibilitatea de a spune într'o frază rotundă și lină lucruri ce trăesc adânc și tragic într'un suflet, este desigur exclusivitatea geniului. E o sfidare să vrei să cuprinzi complect și cea mai infimă parcelă din eul unui om și e o jignire adusă suferinței lui perpetui să încerci să i-o fixezi în limitele posibilităților verbului.

Ce noțiune ar putea să epuizeze cea mai elementară stare de conștiință și ce cuvinte minunate să realizeze pe deplin sensul ei? Există oare în afară de intuiție vreun mijloc de a pătrunde în Marele Necunoscut? Căci deducția logică, fiind prin definiție rigidă, nu poate urmări în niciun caz dezvoltarea unui complex sufletesc, fără a-i distruge esențialul: meandrele. Incercând să interpretezi un complex prin deducție (care reprezintă oarecum metoda științifică), capetele ițelor pe care le-ai tras din primul nod se încurcă între ele, formând un al doilea nod și așa mai departe, până ce nu se mai poate reveni la nodul inițial.

Pe de altă parte, intuiția, de natură subiectiv arbitrară, n'are siguranța de a fi atins punctul vizat decât atunci când ipotezele ei se reflectează cu aceiași intensitate și 'n alte conștiințe. Aceasta însă ține de multiplicitatea înțelegerii care e esența geniului.

Gândurile pe care deșertăciunea omului i le-a inspirat lui Pascal sânt pătrunse de seriozitatea profundă și umană a spiritului, care participând și ea la micimile vieții, știe totuși să se ridice deasupra lor prin forța înțelegerii și a criticei.

Citindu-l pe Pascal, citești cu desnădejde propriul tău suflet și afirmațiile lui, atât de simple în aparență, descoperă prin metoda lor directă, inductivă, stări de conștiință curente și refulate sub diverse preocupări (care la o cercetare mai atentă constitue o interpretare a acelor stări).

Lipsite de orice amărăciune subiectivă, sânt susținute pe un plan ideal. (Nimic din omul Pascal nu se evidențiază; — ai impresia că asculți o voce despersonalizată din jurul tău, de lângă tine și în acelas timp din tine însuți).

Necesitatea de a exista în sufletul altora reprezintă însuși imperativul vieții și acțiunile noastre cele mai infime ca și aspirațiile noastre cele mai înalte o au întotdeauna ca element corolar.

Căci ce altă definiție s'ar putea da sufletului decât oglindirea lui în alți oameni? Există oare, pe lângă acea împrăștiere în afară, o substanță proprie lui care să-i constitue esența?

Groaza omului de a rămânea singur cu sine, inventivitatea lui în a-și creia tot felul de preocupări care să-i capteze cât mai complect atenția, disperarea care-l sufocă când se surprinde involuntar în goliciunea lui, nu sânt oare dovezi că nu există ceva care să-i fie propriu și să formeze obiectul imaginilor reflectate?

Astfel, omul nu există de fapt (dacă noțiunea de a exista în mod absolut, independent, poate fi concepută chiar sub forma ipotetică), ci numai în închipuirea celorlalți. Cu cât va fi deci mai intensă vitalitatea lui (cuprinzând înțelegerea și dorințele, posibilitățile de reconstituire), cu atât mai numeroase vor fi imaginile pe care le va reflecta și a căror resfrângere asupra lui însuși îi va fi mai necesară. Pătrunzând cu geniul lui mulțimea formelor de viață, se va simți multiplicat în toate acele forme și își va căuta realizarea pe deasupra lor, în afara măsurătorilor comune ale vieții în infinit.

Dar oricâtă putere de intuiție ar avea, existența lui în alte suflete, depărtate și fără posibilități de resfrângere perceptibilă rămâne doar o ipoteză. Simultan cu dorința de a simți oameni în jurul său pentru care viața lui prozaică să însemne ceva în mod imediat — dacă nu chiar totul, — va exista dorința vanității lui, care-și va vroi eul prezent în sufletele accidentale din preajma lui, chiar dacă-l deformează, chiar dacă-l mediocrizează, chiar dacă în fond le disprețuește.

Elanul lui, al cărui climat îi va da iluzia infinitului, se va degrada mereu și din nou din întregirea tragică a singurătății.

Dar nimic nu va fi mai chinuitor, mai umilitor pentru dânsul decât conștiința pe care el însuși o va avea de imensitatea dorințelor lui față de mediocritatea satisfacțiilor pe care, *malgré tout*, nu se va putea împiedica să și-le acorde.

LEKA

Poezie

Domnul V. I. Bergheanu a publicat „Cântece de Toamnă", fragmente din Natură, cu o prefață de profesorul N. Iorga. Sânt „pagini care înduioșează; și una din menirile poeziei e tocmai aceasta", — zice marele scriitor în această prefață.

Sânt stihuri pe care le murmură un glas care se 'ntoarce la tăcere: „muzica de scurgere de streșini care e — când un ideal nu spintecă această osândă — ambianța vieții comune", zice iarăși d. N. Iorga, în puținele cuvinte, atât de bine potrivite, în care d-sa spune mai mult decât putem spune noi într'o cronică întreagă.

Cartea aceasta de versuri a d-lui V. I. Bergheanu este un mesagiu, cu un accent de contemplare, după cum arată însuși subtitlul: „Fragmente din natură", dar o contemplare la marginea destinului uman, cu amărăciunea unui suflet care năzuește spre unitatea unei vieți fragmentare, irosite în picurul vremii, despre a cărui zădărnicie și fugă în nesfârșitul vremii, îi reamintește fiecare revenire a toamnei cu nuanțele ei speciale.

In mijlocul confuziei și al tristeței nenumăratelor experiențe moderne, forma oarecum învechită, a stilului și a tehnicei versului — surprind; și cu toată claritatea lor par a deveni semnele misterioase ale spiritului, tocmai în vremurile noastre, în care versurile au pretenția de a sfâșia orice văl care-l acopere și cred a-i exprima întreaga taină numai cu ritmul frazei și cu sunetul verbului.

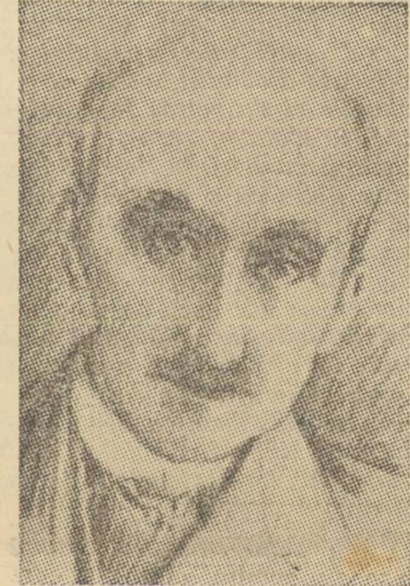
„Bunul simț și sinceritatea, onestitatea sufletească pot să mai aibă o poezie? se întreabă d. N. Iorga în prefața acestor poeme. Da, dovedește d. V. Bergheanu. Da, răspundem și noi cu poetul, — cu condiția, însă, să fie măcar *o picătură de talent.*

Omagiu lui Bergson

Institutul de Filosofie al Universității naționale din Cordoba (Argentina) a publicat un număr special sub formă de *„Omagiu lui Bergson"*.

Caetul are 190 de pagini semnate de profesorii Universității și ai altor școli superioare Sud-Americane.

Astfel, Alexandru Korn, semnează *„Bergson în Filosofia contemporană"*; Angel Vasallo: *„Bergson și Problema metafizică"*, Raul Orgez: *„Les fondements sociologiques et la morale chez Bergson"* etc.

H. BERGSON

Iată cum situiază Al. Korn pe Bergson, în filosofia contemporană:

„Conceptul viu al secolului trecut a fost *devenirea*, supus unei norme imanente. Ceiace este o atitudine cu totul specială în epoca, certată cu orice stabilitate, care este epoca noastră, neavând statornicie decât în neliniștea și schimbările sale veșnice. Filosofia contemporană a adoptat patru poziții: evoluția dialectică, evoluția mecanică, evoluția creatoare. De aceia, privesc ca *filosofi reprezentativi* ai acestui secol pe *Hegel, Spencer, Dilthey* și *Bergson"*.

Bergson ar fi ultimul inel din acest lanț. Dar să fie în adevăr ultimul? Deabia eșiți din pozitivismul secolului al XIX-lea și iată-ne celebrând pe cugetătorul care ne-a eliberat de sub apăsarea teoriilor mecaniste. Bergson a revendicat din nou conceptul libertății și iată-ne gata a-l celebra.

Raul A. Orgez scrie despre sociologia lui Bergson că ea se orientează spre curentul doctrinar care a făcut triumful lui Tarde în Franța, lui Simmel în Germania. Acest curent accentuiază importanța relației intermintale ce ar constitui manifestările *sui generis* depășind cadrul de acțiune și al biologiei și al psihologiei.

Cu toate deosebirile de sociologia Durkheim, sociologia lui Bergson se servește de unele puncte de vedere ale școlii vitaliste și obiective, utilizând chiar unele principii ale lui Comte.

In altă parte Raul A. Orgez spune:

„Bergson ar putea repeta cu Spinoza: „Moise a văzut pe Dumnezeu față în față, dar Christ a înțeles pe Dumnezeu de la spirit la spirit".

Filosofia lui Bergson e filosofia inexprimabilului și a netraductibilului, care opune un *eu* profund unui *eu* superficial, înscris în comunitate, dându-ne mereu impresia că prindem, ici și colo, sunetele aeriane ale unei muzici supraumane, sau închipuim, reflectate în acelaș timp, forțele tumultuoase ale vieții și armoniile supreme ale înțelegerii".

Expediția lui Columb

Intr'o lucrare recentă „The Truth about Columbus and the discovery of America", publicată la Londra, — autorul, Charles Duff, pune din nou chestiunea dacă Cristofor Columb nutrea ideia descoperirii unui nou continent, în timp ce-și pregătea expediția.

Se știe că descoperirile de pământuri noi făcute de Normanzi în lungul coastelor Americii de Nord între 983 și 1030, n'au fost uitate cu totul după dispariția coloniilor normande din Groenlanda. De asemenea era cunoscută lucrarea lui Adam, se știa că America există și că trebue numai să fie redescoperită. Pe de altă parte, încă din epoca lui Omer, exista o legendă mediteraniană despre existența unor pământuri în Oceanul Occidental, a unei oarecare „Antilia".

In 1492, Martin Behain menționa în lucrarea sa existența unui pământ la vestul Oceanului Atlantic. Intrebarea este dacă Cristofor Columb, navigând spre est, spera să descopere țara descrisă de Marco Polo, America Normanzilor sau legendara Antilia.

Expozeul lui Charles Duff lasă pe cititor destul de nedumerit.

Autorul e sigur că descoperirea noului continent e pe jumătate întâmplătoare; el (Columb) căuta în adevăr drumul către Asia când a descoperit America".

Chestiunea rămâne deschisă.

Curiozități meteorologice

La 14 Fructidor anul XII (31 August 1794) între șapte și opt dimineața, a sărit în aer explozibilul așezat în Castelul de Grenelle din Paris.

Deodată s'au auzit trei formidabile exploziuni, o coloană de fum alb s'a ridicat imediat spre cer, apoi, după ce a atins o mare înălțime, s'a încovoiat încet sub presiunea vântului de est și s'a împrăștiat ca un voal des peste toată bolta cerească.

Imediat apoi s'a deslănțuit un adevărat uragan în atmosfera încărcată cu vapori inflamabili, iar ploaia abundentă era întovărășită de puternice descărcări electrice.

Furtuna însă n'a durat mult, încât soarele și-a putut face din nou apariția, strălucind puternic tot restul zilei.

Cam în acești termeni povestește Hyacinthe Langlis distrugerea castelului de Grenelle și influența pe care a avut-o asupra deslănțuirii uraganului, într'o mică broșură intitulată: „Souvenirs de l'Ecole de Mars et de 1794", carte devenită foarte rară în timpul din urmă.

Povestea Castelului de Grenelle e una dintre cele mai puțin cunoscute, de oarece nici un erudit n'a fost încă ispitit să facă o monografie a acestui monument dispărut.

Se știe numai că el aparținea senioriei cu acelaș nume, că trecuse apoi sub stăpânirea călugărilor din Sainte-Geneviève-du-Mont. In 1753 a fost cedat școlii militare de curând înființate și care l-a transformat într'o casă de convalescență pentru personalul său.

Astfel, datorită lui Hyacinthe Langlois, avem mai multe date despre ultimele momente ale castelului, decât asupra întregii sale existențe.

Cronica literară

I. PELTZ: Țară bună

După ce ne-a dat un roman în care am avut de regretat cruditatea, aș îndrăzni a spune, vulgaritatea materiei, d. Peltz se întoarce la preocupări mai curate. Și de data aceasta avem a face o observație de principiu, în nădejdea că autorul va înțelege că critica sinceră în laude trebue să fie sinceră și în reprobare. D. Peltz scrie prea mult și lucrul acesta se simte. Este greu firește să mărginești cantitativ activitatea unui scriitor și nu s'ar putea trage numaidecât încheierea că a scrie mult înseamnă în chip necesar a scrie și rău. Insă experiența ne arată că numai creatorii de geniu, ca de pildă Balzac a căror minte colcăe de viață virtuală, pot fi poligrafici fără scădere. Autorii însă mai modești, precum d. Peltz, al căror merit stă aproape numai în faptul de a avea o documentație specială, trebue să rămână în marginile propriei experiențe, care nu poate fi nesfârșită. Mi se pare că d. Peltz a forțat îngrădirile ce i se impuneau și de unde romanul *Calea Văcărești* făgăduia prin materialul lui ivirea unui nou scriitor, ultimele cărți scrise pripit, *Actele vorbește, Nopțile domnișoarei Mili, Țară bună,* produc o adevărată dezamăgire și de n'am fi însuflețiți de optimism în ce privește capacitatea de îndreptare a autorului, am fi în stare de a ne îndoi serios de vocația sa literară.

Dacă, precum am spus, materia din romanul *Țară bună* este mai pură deci mai proprie contemplației estetice, o vină capitală slăbește dela început fundamentele lui. E un roman cu tendență, cu o nobilă tendență negreșit pe care mulți o vor aproba-o, dar tendență. Și ce am spus despre romanul domnului Aderca, *1916,* devine aplicabil și aici. Toată cartea e în chip silnic îndreptată către teza autorului și eroii nu apar decât ca să confirme sau să infirme o atitudine. Insă tendența trezește în sufletul cititorului aprobarea sau dezaprobarea, stări antiestetice. Chiar îmbrățișând întocmai ideile autorului, cititorul poate fi nemulțumit de insuficiența sau reaua folosire a argumentelor. Unei cărți cu tendență îi mai rămâne doar să intereseze spiritul și pentru aceasta se cere să cuprindă idei înalte și elemente de cultură superioară. In cazul d-lui Peltz, ideile sânt numai nobile, ieșite dintr'o inimă caldă, nu însă și de forma care poate să îmbogățească pe un om cultivat.

Nobila tendență a d-lui Peltz este că România este o „țară bună" și îngăduitoare, care îmbrățișează cu bunăvoință pe orice străin, ceeace este adevărat în mare măsură. D-sa merge și mai departe și observând că sânt în această țară bună curente xenofobe, antidemocratice, încearcă a demonstra cititorului că aceasta nu este bine și că România trebue să rămână îmbrățișetoarea tuturor celor care cer ospitalitatea ei, fără deosebire. In acest scop strânge în acelaș cartier un japonez, un turc, un grec, un italian, un ungur, un muscal, un țigan, etc. care toți laudă „cumsecădenia" autohtonă, exprimată mai bine prin vorbele nobile ale tânărului Marin:

„... De ce să râd... de unguru' care se exprimă prost românește? De ce să cred că neamțu-i molâu și bulgarul greu de cap? De ce să mă amuz de pățania telalului ovrei asupra căruia s'au năpustit cânii?..."

Cititorul își poate da numaidecât seamă de neajunsul entuziasmului tezist. Se înțelege d. Peltz are dreptate în principii, dar în practică merge la un rigorism pe care nu l-ar primi chiar națiile în pricină. Fiecare neam își rezumă impresiunile asupra firii altui neam într'o formă caricaturală, hazlie, și desigur că noi Românii nu sântem cruțați de fel. Rasa latină a observat că ideația germanicilor este mai înceată decât a ei și de aci o serie întreagă de anecdote. Asta nu înseamnă că individul latin cult crede că germanicul e o ființă inferioară. Cine râde pe socoteala taciturtinății și placidității britanice nu se socotește prin aceasta superior. Anecdota e un produs folkloric, natural, ce nu se poate reprima prin educație umanitaristă și nu numai tristă dar și ridiculă ar fi sentimentalitatea antropofilă ce m'ar împiedica să râd de grecul care leșină când aude că cega nu e gătită cum se cuvine sau de sârbul ce-și ademenește peștele scăpat în Dunăre cu o mână de fân. Anecdotele acestea n'au stricat niciodată relațiunile diplomatice cu vecinii noștri și prin urmare teoria lui Marin care „nu știa și nu gusta anecdote" mi se pare ieșită dintr'o minte bolnăvicios sensibilă și timoroasă.

Privit sub laturea narativă romanul cuprinde existența pe trei generații a familiei Drăgănescu, adică a bătrânului magistrat Alexandru Drăgănescu, a fiului acestuia avocatul Drăgănescu și a nepotului, inginerul Marin Drăgănescu.

Această familie, de origine țărănească, ar urma să simbolizeze adevărata „cumsecădenie" a poporului român și mai ales prin bunic și prin nepot, adică prin acel Marin care suferă când aude anecdote. Bătrânul mai are un fiu, pe unul Ionică. Acesta a făptuit o crimă și a fugit prin străini. Rostul lui e să figureze dorul de „țara bună" și cred că autorul are intențiunea să-l aducă în patrie în partea a doua a romanului, care ar trebui să urmeze. Cu devenirea familiei Drăgănescu e împletită și existența cartierului cu evenimentele electorale și mai ales a comisarului Lumânare în care autorul simbolizează barbaria și intoleranța organelor administrative cărora le va opune instituția civilizatoare a casei de lectură socialiste.

Un spirit creator ar putea să ascundă intenția didactică sub adevărate reprezentări de viață. D. Peltz se folosește însă, în primul rând, prea mult de generalitatea vagă, prozaică. In stilul acesta pe numeroase pagini e făcută monografia cartierului.

„Aici dragostea e caldă și firească; iarba e vie ca o inimă; cerul prietenos cu oamenii și lumea gata să primească sau să întindă mâna cui o vrea! Intr'o asemenea țară nu se mai pot păstra privirile deschise înlăuntrul cetății și întoarse deodată acasă cu tristețe. Metecii au uitat cu desăvârșire coliba, casa de piatră sau cortul din care au poposit aici — și iată-i acum ca acasă, intrați adânc între băștinași, mâncând din mămăliga lor, cântând laolaltă cu dânșii, bând ca autohtonii și iubind aprins și adevărat întocmai ca semenii aflați pe aceste meleaguri din totdeauna. Nimeni nu se miră. Mâna italianului era caldă în mâna Românului, întocmai ca a ungurului sau a turcului care gonea, prin arșița serii și gerul crunt al iernii, prin străzile și hanurile orașului, cu braga lui, cu fesul lui, cu osteneala lui.

„Au mai sosit, cu anii, evrei din Galiția și din Bulgaria, din Ungaria și Serbia, din țări încinse de foc ca și din țări înmormântate sub ghiață. Au găsit, pe-aici, pe la rubedenii de care s'au rupt de mult, un rost, o pâne, un adăpost, etc.".

„Iarbă vie ca o inimă", „mâna italianului în mâna românului", iată metafore neîngăduite în roman, când e vorba să reprezinți o atmosferă.

Și mai mult se simte insuficiența generalității, când vine împrejurarea de a caracteriza un om. Alexandru Drăgănescu e pentru d. Peltz „un țăran". Tot timpul autorul se străduește să introducă această noțiune goală fără să izbutească a crea. Căci ce înseamnă a fi țăran, când ești un om cult și rafinat? A avea „mâni păroase", a te gândi mereu la „holdele de grâu"? Acestea sânt fapte indiferente. Țăranul venit de curând la oraș păstrează nu sentimentul naturii (pe care ruralul nu-l are în genere) ci o anume structură sufletească, un simț elementar al vieții, o prudență fată de oameni ba chiar o ostilitate față de indivizii mai apți în gustarea vieții, în care caz își ascunde propria inaptitudine în teoria „sănătății vieții rurale" etc. Toate acestea sânt relative și mai cu seamă topite în complexitatea firii individuale încât e căderea romancierului de a disocia elementele și a face evidentă, prin fapte nu prin teorii, acea purtare a cărei origină este în calitatea rurală. D. Peltz însă ne dă concepția sa despre sat, naivă, convențională, redusă la idilă și la adjectivul nedemonstrat „țărănesc".

„Fiu de țărani cuprinși, a rămas tot timpul vieții cu nostalgia ogrăzii părintești, a șesului fără hotar, a soarelui sclipind prin pletele aurii ale copiilor desculți, a satului curat și tihnit, cu oameni amărîți și buni, în stare să muncească și să rabde în acelaș timp, să râdă și să plângă la intervale scurte, să sufere și să nu se bocească niciodată, oameni cum nu se mai văd azi și, mai ales, la orașe, gândea Drăgănescu.

„Ii plăcea să se închipuie în lumea în care și-a plimbat copilăria ca pe o avere furată de vremea vrăjmașă; să vadă iar holdele de grâu, minuni vii în bătaia vântului, cerul mai curat și mai înalt acolo, la țară, lumea lui din care s'a smuls, din care l-au smuls — nici el nu știe cine, când și dece".

Să se noteze că autorul pune pe Drăgănescu să moară simplu, încrucișând brațele, „țărănește", deși experiența nu dovedește că ar exista un mod de deces orășănesc și unul rural. Aceasta este dar „poezie".

Din comisarul Lumânare d. Peltz ar fi putut face un tip viu de vechiu funcționar de suburbie: cam analfabet, cam plin de compromisuri, îngrijorat să nu-și piardă „slujba", bine cu stăpânirea, având oroare de orice reacție libertară, autoritar, crunt chiar, deși om de treabă în fond, mânuind și călcând legea cu intenție. Ar fi putut face, firește, dacă n'ar exista nemuritorul Pristanda al lui Caragiale. D. Peltz mai face o greșală, aceea de a pune în Lumânare nu o reală observație, ci o atitudine și de a-l încărca peste marginile bunului simț, închipuiți-vă! Un personagiu politic senil se plânge că a uitat într'o birjă fularul alb. Lumânare strânge patru birjari cu semnalmentele date, bate măr pe unul, și toți, de frică îi aduc câte un fular alb. Lumânare alege pe cel mai fin, care se întâmplă a avea inițialele numelui fiului avocat al unui birjar, taie literele trădătoare și se înfățișează păgubașului. Acolo însă rămâne trăznit când află că acesta găsise fularul. Cum asta? Să fie Lumânare așa de prost? El putea foarte bine bănui că birjarii au cumpărat fularele ca să scape și în orice caz că fularul cu inițialele nu este cel pierdut. Singura lui scuză ar fi să-și fi închipuit că bătrânul pierduse un fular de târg și totuș un om de viclenia comisarului putea să prevadă cazul nerecunoașterii obiectului. Toată această parte e falsă, excesiv caricaturală. Dar mai falsă devine figura lui Lumânare acolo

Urmare în pag. 10-a

Insemnări şi polemici

„Baltagul" în limba franceză

In ziarul „Le Temps" a început să apară în foileton romanul d-lui Sadoveanu „Baltagul". Traducerea franceză, semnată B. Nortines, poartă titlul „Le coup de hache" (Lovitura de topor).

Alegerea e cât se poate de bu-

M. SADOVEANU

nă. In opera atât de bogată în frumuseţi a d-lui Sadoveanu „Baltagul" ocupă un loc de frunte. Se găsesc aici, armonios realizate, toate marile calităţi ale prozei d-lui Sadoveanu, realismul sobru alături de o adâncă poezie a naturii, simplicitatea luminoasă a descripţiilor şi sobrietatea în zugrăvirea situaţiilor, preciziunea cristalină a imaginilor şi inimitabila vrajă a unei fraze cadenţate şi dulci ca un cântec de fluer. V'aduceţi aminte desigur de povestea simplă şi atât de tragică a „Baltagului", istoria acelui oier, pornit spre a nu se mai întoarce pe drumuri anevoioase de munte, pe care doi tovarăşi îl ucid zvârlindu-i trupul într'o râpă. Apoi femeia lui care, mânată de presimţiri negre, pleacă să-l caute, intovărăşită de feciorul ei purtând baltagul. Şi pe urmă scena aceia de-o sălbatică măreţie, atât de poetică în simplicitatea ei primitivă, în care femeia găseşte cu ajutorul cânelui celui mort scheletul bărbatului. Şi, însfârşit, descoperirea ucigaşilor, tot cu ajutorul cânelui, şi răsbunarea crimei, când cânele credincios încolţeşte pe ucigaş, sfârticându-i gâtul şi rănindu-l de moarte...

Subiectul acesta atât de românesc (s'a făcut deja apropierea lui de subiectul „Mioriţei") este în acelaş timp de un tragic general omenesc, vrednic de tragicul antic. Nu ne îndoim că la apariţia traducerii franceze în volum romanul d-lui Sadoveanu, va stârni interes prin aceste însuşiri atât de variate. Tradus într'o limbă de vastă circulaţie, „Baltagul" este menit să îmbogăţească tezaurul de valori literare universale.

PH.

---

unde ea încetează de a mai fi o ficţiune şi slujeşte numai de duct tendenţei umanitare a d-lui Pelt. Comisarul a bătut un birjar şi acesta ameninţă că se va plânge justiţiei. Comisar şi pârîtor (ciudat!) consimt a se înfăţişa tribunalului prticular al lui Drăgănescu, care apare ca un soiu de Solomon, sau mai de grabă de întrupare a „cumsecădeniei" româneşti. Drăgănescu e de părerea caraghioasă că birjarul bătut trebue să bată în faţa lui, la rându-i, pe comisar. Culmea ridicolului, acesta consimte. Insă birjarul se înduioşează, iartă pe vinovat şi atunci se întâmplă acest lucru enorm:

„Lumânare se apropie de grup şi murmură ceva în urechea oamenilor. Nu se auzea bine, dar se presupunea că ipistatul se desvinovăţeşte, scoţând din gura-i încleiată cuvinte de umilinţă. Apoi, ca trăsnit, căzu în genunchi.

Doctorul sări, speriat, să-l ridice.

— Ce-i asta ?

— Nimic ! murmura Lumânare.

Şi cu ochii spre birjari :

— Iertaţi-mă!"

Nu numai doctorul dar şi noi sântem profund speriaţi. In Rusia Marmeladofilor dostoiewsieni lucrul (fiind la mijloc şi talentul) e cu putinţă, în „ţara bună", însă el nu se poate întâmpla, nu trebue să se întâmple, pentru vigoarea acestei naţii.

G. CALINESCU

Premii literare

Premiul Renaissance a fost atribuit lui Jean Cassou pentru cartea: „Les massacres de Paris", iar premiul Renée Virin d-nei Lucie Delarue-Mardrus pentru ansamblul operei sale poetice.

Premiul Georges Courteline (de două mii de franci) a fost decernat lui Sevry, pentru romanul său „Cavalerie", iar premiul Jacques Normand (de două mii cinci sute de franci) d-nei Cécile Didier, pentru manuscrisul culegerii sale de versuri „La gerbe dénouée".

Un vot pentru Léo Larguier

Léo Larguier stătea la o masă din Café de Cluny şi-şi bea jumătatea de vin, nu departe de masa la care se găsea Raul Ponchon, autorul volumului „La Muse au Cabaret". Mantaua, pe care-o ţinea Ponchon sub braţ, căzu jos, fără ca acesta să observe.

Léo Larguier ceru o foae de hârtie şi un creion, scrise pe loc un catren şi-l trimise, odată cu mantaua, autorului atâtor cronice rimate.

LÉO LARGUIER

Foarte mişcat, bătrânul poet se întoarse spre confratele său în poezie şi-i mulţumi foarte călduros. Astfel cunoscu Raul Ponchon pe acel căruia trebuia să-i dea votul peste câteva zile.

Acelaş Léo Larguier, în ziua când a fost ales printre „Les Dix", în loc să stea acasă pentru a primi pe delegaţii presei pentru a-l interviewa şi a-i face publicitatea, s'a refugiat la editorul său Firmin Didot, a cărui librărie este la doi paşi de casa lui. Acolo a fost găsit stând de vorbă cu George Lecomte care stăruise să-l convingă să se prezinte la Academia Franceză şi care acum îi reproşa prieteneşte că prin alegerea dela Academia Goncourt, i-a luat ori ce şansă de a vota pentru el.

Léo Larguier îşi aminti atunci de confidenţele făcute, altădată, de François Coppée despre Academie.

„Nu eşti totdeauna ales pentru meritul propriu, ci de obiceiu eşti ales prin trecerea pe care o are un altul... înţelegi?.. De aceia te pomeneşti, din când în când, că se strecoară câte unul din „candidaţii veşnici" pe care-i roade „frigurile verzi".

„Zola, adaogă el, nu are nici o şansă. Opera lui nu-i poate aduce nici o piedică... Nu are spiritul instituţiei. La a treia şedinţă ar fi în stare să înceapă a face propagandă".

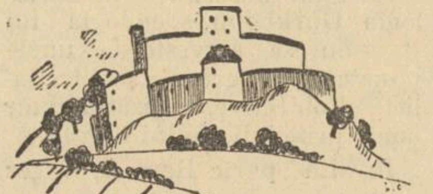
Cu câteva zile înaintea morţii sale, François Coppée, prieten intim cu Léo Larguier, îi făcu următoarea recomandare:

„Dacă întâlneşti pe X... anunţă-i că sânt pe moarte. Nu că o să mă regrete... Dar înţelegi, îmi aşteaptă fotoliul"...

Apoi reluă:

— Dar n'o să-l aibă, prea e anost...

Caracterul chinez

Intr'un articol din „The Times" găsim următoarea definiţie a caracterului chinez:

„China nu poate fi comparată cu nici una dintre celelalte ţări. Chinezii consideră pe funcţionar fac-totum în stat. Ei nu gândesc decât în limitele peisajului ce se desfăşoară înaintea ochilor lor şi a solului pe care-l lucrează, pe pe care-şi cresc copiii şi-şi seceră grâul.

Această simplă virtute ţărănească de „a cultiva grădina" devine un viciu în clasele culte. In afară de o viziune mai vastă asupra vieţii, chinezul e prea preocupat de chestiunile familiei sale, pentru a se putea gândi la binele ţării. O problemă de ordin naţional, ca o serioasă rezistenţă, de pildă, împotriva invaziei japoneze, e privită dintr'un punct de vedere pur egoist. Funcţionarul riscă să-şi piardă funcţiunea; afacerile negustorului pot să meargă prost; iar şeful poate să-şi piardă armata constituită. Dacă forţa sa e nimicită de o invazie exterioară, el va rămânea tot aşa de neputincios ca oricare altul.

In fond, orice chinez are încredere într'o rezistenţă sigură, dar cu condiţia să nu fie făcută în detrimentul intereselor lui. Astfel, cu cât omul e mai îndepărtat de scena probabilă a conflictului, cu atât e mai războinic. Legăturile de proprietate îşi au deasemenea rolul lor. Individul, în genere, cu cât are mai mult de pierdut, cu atât propovădueşte mai puţin rezistenţa. Studentul sărac şi profesorul împovărat de griji formează nucleul acţiunii anti-japoneze.

La Belle Hélène

In epoca strălucitei expoziţii Franceze, dela 1876, Hortense Schneider a avut succese enorme în toată Europa, în operetele lui Offenbach, aşa în cât a fost supranumită „Le Malibran d'Offenbach", iar în lumea pariziană era numita Belle Hélène. Era nu numai de o frumuseţe impozantă, ci şi de o rară inteligenţă şi o deosebită cultură. Dar după războiul dela 1870, pe care l-a făcut la Curtea Imperială rusă, câteva insuccese i-au dat a înţelege că vremea sa trecuse. Se îngrăşase şi uşoara vulgaritate din tinereţe se accentuase.

Atunci s'a retras, deşi încă nu atinsese cincizeci de ani. Dusese până atunci o viaţă furtunoasă şi plină de atâtea aventuri, în cât o rivală o poreclise „Passage des Princes". A făcut strălucită figură printre aşa numitele: „Les Lionnes" ale Imperiului al doilea. Şi-a vândut hotelul şi bijuteriile şi s'a retras la o prietenă, la Malakof cu o frumoasă avere şi cu dorinţa de a-şi termina viaţa ca o burgheză aşezată şi cu venit sigur. Pentru a-şi desăvârşi planurile, se căsători în 1881, cu un oare-care Bionne, ce i se păru un burghez simplu, naiv, neavând altă pretenţie de cât a-şi iubi nevasta şi a duce casă bună cu ea.

Au plecat, deci, ca nişte burghezi în Italia în călătorie de nuntă. Acolo Hortensia află cu mirare că soţul ei nu era Francez, ci Italian. Mai mult, el nu era burghez, ci nobil, astfel că biata artistă sătulă de prinţi şi de nobili, s'a trezit deodată „bel et bien", Contesă de Bionne şi de Urfé.

Hortense de Schneider nu ştia ce să mai creadă din tot acest basm. Neputând să se fixeze asupra personalităţii soţului ei, după un oarecare timp de gândire, a plecat îndărăt în Franţa. De acolo a scris soţului său că nu va relua viaţa comună decât dacă acesta îi va aduce dovada naţionalităţii şi a nobleţei sale.

Suna frumos titlul de Ducesă de Gerolstein şi se decisese până la urmă să-şi zică Contesa Giovanna de Bionne, mai ales că populaţia de pe moşia lor îi primise cu entuziasm — dar avea impresia că lucrurile nu sânt limpezi... Emile de Bionne îi trimise însă ca document de familie... un permis de vânătoare.

Hortense nu se declară satisfăcută şi, în aşteptarea unor dovezi mai serioase, citi într'o bună zi, că Tribunalul din Florenţa, luând act de părăsirea domiciliului conjugal, pronunţase separaţia de corp a celor doi soţi, în favoarea bărbatului ei şi că ea trebuia să-i plătească o pensie alimentară de 300 franci lunar.

Pretinsul conte de Bionne, uzurpând naţionalitatea italiană, făcuse un calcul destul de abil. Având zece ani mai puţin decât nevastă-sa, era convins că va avea şansa să o ducă el la groapă iar — după legea italiană, — soţul sau soţia moştenea a treia parte din avere dacă nu erau copii legitimi. Hortense Schneider avea o avere destul de frumoasă ca chiar a treia parte din ea să merite osteneala.

Dar contesa de Bionne n'a lăsat lucrurile să meargă astfel, ci a pledat şi a câştigat procesul. Socotelile lui Bionne nu s'au potrivit cu realitatea, nici în ceia ce priveşte moartea, căci Hortense Schneider a murit abia în 1920, în vârstă de 87 ani.

Presa s'a amuzat, pe vremuri, de această aventură matrimonială.

Hortense Schneider cânta odinioară pe scena teatrului Bernard:

Il y a de gens qui n'sont pas Espagnols
Et qui disent étr' des vrais Espagnols...

fără ca să ştie că va cânta acest cuplet în viaţa reală, cu o mică variantă:

Il y a de gens qui n'sont pas Italiens
E qui disent êtr'des vrais Italiens...

Dacă soţul ei nu fusese baron, era cel puţin „chevalier d'industrie"...

Primul monoclu simbolist

Saint-Pol Roux, după ce a scăpat cu greutate de numeroşii săi admiratori parizieni, s'a reîntors la proprietatea lui din Camaret, aducând cu sine o relicvă, de care prea puţini şi-au dat seama, deoarece nu toţi cunosc povestea: primul monoclu simbolist...

In adevăr, autorul operei „La dame à la faulx" a fost primul care a reacţionat contra „burgheziei" vestimentare a Parnasienilor.

Datorită eleganţei aproape îndrăzneţe a costumului cât şi a ţinutei capului, el a căpătat porecla de Saint-Pol Roux le Magnifique. Indrăzneala ţinutei sale consta în primul rând în faptul că purta un monoclu — pe care nu l-a pierdut niciodată şi pe care-l arăta cu multă mândrie chiar Dumineca trecută pe când se reîntorcea din pelerinajul de la Valvins.

„Din acest punct de vedere — spunea el — eu sânt precursorul. Henri de Régnier şi Jean Moréas, „monoclaţi" cu reputaţie, nu sânt decât discipolii mei..."

Mormântul Circazienei Aziyadé

Mulţi se îndoesc încă de existenţa frumoasei Circaziene, care a inspirat lui Loti renumita sa capodoperă.

Un călător de dată recentă la Istanbul povesteşte, însă, că a vizitat mormântul lui Aziyade în micul cimitir Top Capou, cimitir uitat, abandonat, pierdut departe de zgomotul, de mişcarea oraşului. Nu se mai găseşte acolo cât de puţină verdeaţă, nici o floare de câmp care să dea o notă mai plăcută acestui colţ părăsit. Doar vederea asupra Cornului de Aur şi viziunea feerică a Bosforului mai evocă magia de altădată a vieţii atât de mult cântate de poet. Pe apele Bosforului se mai leagănă domol caicurile şi bărcile cu pânză ca altădată.

Paznicul cimitirului cunoaşte locul mormântului şi călăuzeşte spre el pe vizitatori. E un mormânt simplu, care nu s'ar deosebi de celelalte dacă nu ar avea o stelă funerară de marmoră, pe care stă scris numele ei şi data morţii.... Atât.

Un bătrân turc care a cunoscut bine pe Loti, povesteşte că, în timpul războiului balcanic din 1912, tocmai când Turcii au reluat Adrianopole, Loti a venit la Constantinopole spre a revedea locurile unde a petrecut odinioară o viaţă atât de frumoasă.

Sultanul i-a pus la dispoziţie o caretă a Curţii Imperiale, un bucătar, vesela sa de aur şi de argint, dându-i spre locuinţă şi o casă cu totul în genul turc de altădată, atât de iubit de marele scriitor. Acolo a stat el, cu prietenul său turc, trei luni, în timpul cărora Loti a vizitat cafenelele, fumând din narghilele şi a făcut diverse excursii şi primblări. Intr'o zi şi-a manifestat dorinţa de a-i vizita mormântul. Dar, spune personajul turc, nu-şi mai amintea unde era mormântul: la Eărité-Capu sau la Top Capu.

După mai multe cercetări adresându-se poliţiei, s'a găsit în fine locul unde a fost înmormântată. Plecară a doua zi; şi, ajunşi la locul indicat, Loti recunoscu de departe mormântul aceleia pe care o iubise cu atâta patimă. Loti începu să plângă cu suspine, ca un copil.

Aziyadé ca şi vechiul Istambul nu mai sânt azi de cât o amintire.

GRETA GARBO
CHARLES BOYER
JEAN HARLOW
MARTHA EGGERTH

au ajuns vedete în urma unor concursuri de fotogenie organizate de marele reviste din apus.

Dacă vreţi să ajungeţi şi dv-stră

VEDETĂ

participaţi la marele concurs al revistei

REALITATEA ILUSTRATA

care alege

20

de vedete pentru Teatrul „Alhambra Excelsior", cu salarii între

5000

şi

30.000

lei lunar. In afară de vedete se vor alege

50

de elemente feminine pentru

CORPUL de BALET

şi pentru figuraţie.

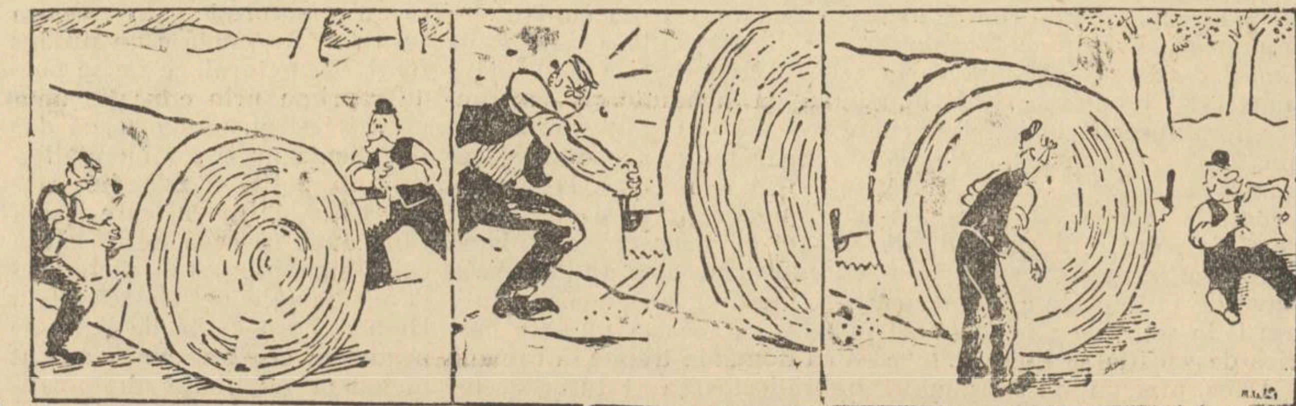
Cereţi prospectul gratuit cu buletinul de participare la „Realitatea Ilustrată".

— Tatăl tău ar fi vrut să te logodeşti anul acesta!
— Atunci, lasă-mă singură, mamă!...

— Abia a fost decorat, — cum să-şi scoată vestonul?

Bil şi Bul s'au întovărăşit să tae un copac...

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

„ASOCIAȚI
SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 818
Duminică 9 August 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Excursie la mânăstiri

Două dintre cele mai frumoase și mai obișnuite excursii ale Moldovenilor, încă înainte de întregirea granițelor noastre, erau una în Valea Bistriței, începând dela Dorna, și alta la mânăstirile din ținutul Neamțu.

Astăzi mijloacele de locomoțiune rapidă înlesnesc vizitarea frumoaselor ctitorii Neamțu, Varatic și Agapia, într'o jumătate de zi. Călătorii trebuie să vâre în această jumătate de zi — și fac asta cu plăcere — ora prelungită a unui prânz copios. După ce văd cu cea mai mare grabă tot ce este de văzut și abandonează tot ceiace le-ar putea cere o sforțare a picioarelor proprii, salută mai mult cu entuziasm decât cu regret peisagiile istorice și schimbă într'un ceas orizontul, căci numai la Vatra-Dornei pot găsi un hotel bun și, dela Vatra-Dornei, trebuie să ia, a doua zi, Valea Bistriței în sus la Cârlibaba-Prislop-Sighet, — munții Maramureșului, caleidoscop accelerat din care, după ce automobilul a înregistrat un circuit de o mie de km., nu-ți mai rămâne decât o viziune convențională și fumurie.

Cercetând acum câțiva ani muzeele și pinacotecile olandeze, cu popasuri îndelungi și întreruperi necesare, am aflat de la un localnic, om cultivat și inteligent, că metoda aceasta de a vedea mult și repede au introdus-o în Europa americanii. Impărțind Europa în tranșe, orânduindu-și expedițiile în chip strict în anume zile și între anumite trenuri, călătorii de peste ocean negreșit nu puteau acorda marilor pinacoteci de pictură flamandă și olandeză decât un timp minimal. Acei câțiva kilometri de galerii, în care stau una lângă alta capodoperile veacurilor, trebuiau totuși realizați; deci era necesară o viteză de record. Astfel grupele americane vizitau fără să vadă. Moda și practica aceasta a oamenilor grăbiți s'a introdus și în țara noastră. Se observă deci și la noi spectacolul bizar al unor tipi care nu cunosc hărnicia decât în această ipostază, realizând distanțe fără scop.

Dacă n'ai timp acum pentru cele sufletești și frumoase, așteaptă vremea. Căci îndată ce ai intrat în anume zonă, la fiecare colț de priveliște și în fiecare fundal de orizont vei găsi lucruri care se pot adânci nu numai în trecut ci și în propriul tău suflet.

Nu știu cum ai să ajungi la Neamțu, căci drumurile scumpei noastre patrii sânt din ce în ce mai puțin bune. Nu le-aș dori excelente decât ca să nu ne sfărâmăm oasele la trecerea gropilor și ca să nu ne mușcăm limba; să putem avea ochii deschiși ca să vedem, și limba nedureroasă ca să putem lăuda perspectivele. După ce treci de pădurea dela Moțca, faimoasă odinioară prin bandele de hoți care instalaseră vamă la acel drum mare, se deschide lumina din Valea Moldovei și munții subt văl de ceață se apropie. Treci podul dela Timișești: ai impresia că aerul s'a subțiat; satele iau tonuri de acuarelă; copiii au mai multă sprinteneală; femeile au pus pe ele colori mai vii și par mai tinere. O clipă, ai trecut prin Târgu-Neamțu.

Ce poate să te intereseze aici? Un popas de aperitive la Tomovici? O provizie de pachete de țigări?

Fugiți cu grăbire mai departe, spre linia sumbră a brazilor.

Oprește și adă-ți aminte. Știu că nu vă opriți și nu vă aduceți aminte. Viața e scurtă, lumea e mică, alegerile din Franța vă furnizează elemente interminabile de discuție; sexul frumos cască și își inspectează din când în când o poșetă cu oglinjoară și dresuri magice.

Opriți-vă, oameni buni și patrioților, pentru numele lui Dumnezeu! Asta e apa Ozanei. Ozana cea „limpede curgătoare" a lui Ion Creangă. Dacă te-ai bucurat în viața ta o clipă de paginile acestui minunat artist, dacă „Amintirile din copilărie" ți-au înflorit sufletul, atunci cotește la stânga în mahalaua cea nouă a târgului, în ceiace a fost odinioară un sat de răzeși, și caută casa unde a trăit Smaranda Creangă, soția lui Ștefan a Petrei Ciubotarul. Această ageră fată dela Pipirig a făcut neamului și veacului cel mai uimitor dar, în ființa unui incomparabil artist. N'ai să stăruiești mult în căsuța aceia ca toate căsuțele de țară, ca să nu ți se arate mai ales, de către urmașii Smarandei, mobilă nouă și gramofon. Lasă cele trecătoare și șubrede, ca să ieși iar spre orizontul dantelat albastru subt cerul înalt, lângă sclipirea râului; din acestea și-a luat alimentul fără moarte copilul de altădată. Alungă din dumneata în această clipă pe doamna Colette și pe domnul Pierre Benoit și pe toți cei ale căror nume împodobesc cărțile pe care le-ați luat cu dumneavoastră în geamandane. Scoateți chiar aceste cărți, ca să le aruncați nu în apă, ci în șanț; purificați-vă dacă e cu putință, armonizați-vă cu cerul și cu pământul, pregătiți-vă pentru alt popas sentimental. Pe coasta risipită din dreapta se înalță „acoperită de fulgere și îngrădită cu pustie", Cetatea Neamțului. Ruina aceasta cu profil de coroană voevodală a încetinit mersul multor generații de călători moldoveni, boieri

M. SADOVEANU

și boiernași, umezindu-le privirile și înduioșându-le glasurile:

Pe o stâncă neagră, într'un
vechiu castel...

Clopotele cailor sună deodată melancolic.

Am uitat să vă spun ceiace e absolut necesar ca să vă puteți integra peisagiului. Trebuie să abandonați automobilul. Știu că asta e imposibil, dar, dacă n'ați abandonat automobilul, farmecul mistic nu se săvârșește. Trebuie neapărat să întrebuințați, în această regiune, vechea și romantica trăsură din veacul trecut.

Birjarul Șuțuian se întoarce pe capră spre dumneata și caută cârlig de vorbă: e un bărbat încercat, din seminția lui Moș-Nechifor Coțcariul. Pentru el graba e fără rost; lucrurile plăcute au nevoie de tihnă. Din când în când se execută opririle ritualice, ca să se audă modulația unei privighetori.

Adam Bălțatu — Peisaj

Numai o trăsură veche, cu niște cai cuminți și un automedon sfătos, te poate conduce în trecut. Pe aici Petru-Vodă Mușat a umblat cu soții săi călare, urmat de slujitori panțiri, până ce a ajuns în Braniște, de unde s'aud așa de melodios de dulce clopotele mânăstirii. Valea Nemțișorului între costișele înflorite se deschide ca un raiu.

Treci încet legănat, copleșit de soare, liniște și evocări. Dacă toate au pătruns în tine, îți bate inima când intri pe subt boltă în cetățuie, ca să vezi biserica cea mare cu podoabele de smalț de la Ștefan-Vodă. Dai ocol acestei realizări elegante de artă, apoi începi a întârzia fie subt bolți în tezaure și hrube, fie în umbra misterioasă a naosului.

Nicolae Iorga a cercetat cu atâta amănunțime și zăbavă această rămășiță nobilă, încât a găsit și iscălitura unui căpitan din oastea lui Ian Sobieschi, din vremea când acesta a întreprins în Moldova cunoscuta-i expediție.

Intră și dumneata sub arcul trecutului, spre strămoși, privind imaginile, sfinților schivnici, mormântul stareţului Paisie, odoarele scrise și cusute, clopotele turnate, smalțurile scoase iar la lumină, și numai după aceia treci la odihnă într'o cameră boierească dela stăreție, unde se găsesc atârnate pe ziduri stampe de demult.

Ai avea și altele de văzut: grădini, iazuri, prisăci, tiparnița sfintei mânăstiri, — căci acest locaș e o disciplină și nu o vană desfătare. Insă dumneata nu ești singur; doamnele poftesc să vadă călugării, tovarășii dumitale sânt mai flămânzi decât oricând. Nu v'ați luat timp, n'ați intrat nici așa cum vă sfătuiesc; de mult toate au trecut ca și cum nici n'ar fi fost, ori ca și cum ar fi fost o comedie amuzantă; automobilul vă poartă spre altă mânăstire.

Ori ești vinovat dumneata, ori e vinovată vesela tovărășie în care ești prins, — dar n'ai făcut nimic din toate câte trebuiesc făcute. Nu te-ai oprit nici la Humulești; n'ai ascultat nici țipătul pasărei cu ochi mari din cetatea pustie; ai disprețuit trăsura Țuțuianului cu cai cuminți și cu clopote. Și acuma dormitați, pe când automobilul american împrăștie în peisagiu fie mugete oribile, fie mirosuri puțin plăcute.

Vorba vine că vă duceți la mânăstirea Secu. Calculați minutele și vă hotărîți să înscrieți, în carnetul dumneavoastră de excursii, și Secu; deci fugiți într'acolo pe un drum semănat cu bolovani, drum al indignării și invectivelor.

Nu te indigna și nu profera invective. Peisagiul zâmbește și drumul e cuminte, căci opune rezistență capriciului dumneavoastră. Aici se intră altfel: subt semnul celor sufletești.

După ce te-ai oprit în cetățuia dela Secu, unde s'au închis luptând până la cel din urmă eroicii eteriști de la 1821, tradiția te-ar obliga să intri mai afund în taina lucrurilor. Tovarășii dumitale au calculat iar orele și ați pornit îndărăt, reîncepând o goană penibilă cu trăsura americană a domnului Ford. In vremea asta, uitând măsura timpului, tradiția îți impunea să treci înainte, pe poteci ale tăcerii, ca să ajungi cu piciorul sau călare la Sihla și la Sihăstrie — lăcașuri unde sihastrii își caută tihna și murmură, în toate clipele vieții pe pământ, laudă lui Dumnezeu, așteptând veșnicia și lumina cea fără de amurg. Aici, în această Tebaidă a altor veacuri, în singurătatea codrilor de brad, găsești din loc în loc poieni, unde licornul ascultă cu ochi mari ațintiți tăcerea, iar florile în pajiște te împresură cu mii de ochi și nenumărate zâmbete.

Pentru această regiune tainică Gheorghe din Moldova a scris acea epigramă delicată, pe care au rostit-o toți excursioniștii de acum treizeci de ani:

Secu, Sihla și Cetatea
Locuri sfinte și uitate:
Am venit întreg aicea
Și mă 'ntorc pe jumătate...

Printre păduri, pe poteci, peste culmi, este un loc de trecere la Agapia. Agapia-din-deal; Agapia-din-Vale; Piatra lui Aron-Vodă. Aici, la Piatra lui Aron-Vodă, uncheșul ieromonah Silvan a surprins pe Aron-Vodă, pe când era fecior tânăr și buiac, la învățătură la mânăstire; l-a surprins cetind ochi sprincenați și „l'au certat pre el destul de tare cu toiagul".

Agapia a fost alcătuită ca să fie cuib de liniște și de înfrângere pentru acele fete de boieri care n'aveau destulă zestre ca să se mărite și să devie cucoane. Aveau destulă, ca să se așeze cuviincios aici. Intre aceste jertfe tinere, veneau și văduve vârstnice, întru ispășirea unor grele păcate adevărate. Și unele și altele, aceste monahii petreceau viața nu întru prea mare tristeță. Vioiciunea și agerimea limbii cuvioșiilor lor persistă și astăzi și din acest punct de vedere cuvioasele ființi pot interesa în chip deosebit pe trecătorul profan. In afară de asta pioasa colonie dezvoltă o hărnicie curată și artistică în cadrul unui locaș foarte frumos și unei naturi încântătoare. Găsești și aici zugrăveli, morminte, inscripții, cărți și legende. A lucrat aici, în tinerețea lui, meșterul zugrav Nicolaie Grigorescu. Un serviciu de vecernie subt bolțile slab luminate, în fumegarea de miresme, în cântările monahiilor are ceva unic, ce te desparte de prezent și te transpune în răsăritul bizantin.

Cred că n'ai avut timp, cu tovarășii dumitale și cu automobilul, să aștepți acest ceas al rugăciunii de sară. După ce asfințitul a fulgerat în brădeturile de pe culmi și în jurul clopotnițelor au zburat lăstunii lăsând să curgă sonuri fine de mărgăritare căzând în cupe de cristal, o cuvioasă monahie a trecut în jurul sfântului locaș, cântând cu ciocănașul în toaca de lemn sonor...

Dar dumneavoastră sânteți departe. Ați plecat de mult, căci trebuie să încheiați ciclul. Aveți un program bazat pe „mult" și pe „repede".

Ceiace e frumos a rămas în inima pădurilor și a munților. N'ați pătruns nici la Sihla, nici la Cetatea. Ați ocolit pe drumurile mari. Sânt și în acest traiect de văzut lucruri pe care nu le-ați văzut. Deci acuma vă depărtați cu grăbire spre Văratec.

Este și acolo o așezare de măicuțe și o sfântă biserică cu odoare. Știu, n'aveți când întârzia; abia găsiți vreme să mai puneți ceva pe o măsea. Se află acolo nu numai un vizitator tihnit, de modă veche, care trece domol pe cărările de subt cetină: ar putea să vă debiteze basmul romantic care se leagă de Poiana-Țigăncii. Nu-i vreme; nu-i vreme; preferați informațiile de gazete pe care le găsiți în drumul pripit al întoarcerii, la Târgu-Neamțu.

Puteți fi liniștiți. N'a căzut guvernul. Ceiace se petrece în Europa constituie un adevărat scandal. La București e căldură insuportabilă. Inainte! Ați străbătut în vârtej una dintre cele mai încântate regiuni ale ținutului Neamțu. Frumusețile sânt sporite aici de amintiri. Aici totul e greu de „ceiace a fost și nu mai este". Mai mult: aici poți găsi și trecutul însuși, dacă ești în stare să-l cetești. Dumneavoastră ați trecut împrăștiind pulberi; ați ieșit intacți.

Te sfătuiesc numai pe dumneata, să-ți abandonezi tovarășii și să te întorci singur, cu bocanci și cu toiag și cu sacu 'n spinare, ca să cercetezi pas cu pas locurile sacre, să te pui în acord cu toate și să simți cu bucurie cum se desfac și cântă în tine izvoarele misterioase ale trecutului.

MIHAIL SADOVEANU

Din „Jurnalul" lui Jules Renard

Superioritatea versului în teatru: poftim de te supără pe o prostie care rimează bine.

●

Claudel spune despre Jammes că este cel mai mare poet din toate timpurile — și Jammes spune la fel despre Claudel.

●

Tăcere. Imi aud urechea.

●

Am trăit patru ani fără să fac nimic, fără măcar să-mi uzez orgoliul.

*

Vreau să am totdeauna dreptate. Dar dreptatea, chiar cea mai desăvârșită nu-mi ajunge: trebue să le am pe toate.

●

In politică, sinceritatea are aerul unei manevre complicate și prefăcute, o viclenie savantă.

●

Sunt puțini aceia care privesc un lucru frumos fără preocuparea spontană de-a putea spune: „Am văzut ceva frumos!"

●

Dacă nu m'aș îndrepta scriind, aș fi într'adevăr un om nenorocit.

●

Natura se înfioară când este zugrăvită de o fată.

●

O, proastă dispoziție care cristalizează! Să te gândești că ești în proastă dispoziție, înseamnă s'o creezi. Cu un asemenea fluid fac dervișii, numai cu privirea, să crească florile.

●

Ochii mei pasc natura.

●

Intr'adevăr, Guitry își clădește o casă. Va fi o singură odaie și o sumedenie de sufragerii.

●

Au scos o revistă ca să aibă permis pe căile ferate.

●

O întreagă furtună ca să ciufulească penele unei vrăbii.

●

Ușor și greu ca o aripă sculptată în piatră.

●

Nu cunosc decât un adevăr: numai munca te face fericit. Nu sunt sigur decât de acest adevăr, dar îl uit totdeauna.

●

Imi place să-mi creez singur necazurile.

●

Să recitești versuri pe care altădată le știai pe de rost.

●

Ironia trebue să lucreze scurt. Sinceritatea se poate întinde.

●

Aș putea să fac un volum cu toate scrisorile pe care le-am scris și nu le-am expediat.

●

Nu-mi place să ies în lume. Sosesc totdeauna mai de vreme decât ceilalți — și asta mă vexează.

●

A, nu: nu sunt unul din aceia care trebue să se ducă la Veneția ca să se emoționeze.

●

Foarte mult atacat, Dumnezeu se apără cu disprețul, nerăspunzând nimic.

Trad. de L. Sb.

Romanul rândunicii

Chateaubriand, *„le Grand Enchanteur"* a petrecut timpul Revoluţiei la Londra. In 1799, auzind că Napoleon încearcă să scoată Franţa din haos, se hotărăşte să se întoarcă în ţară, încurajat mai ales de amicul *Fontanes,* care se întorsese cu mult înaintea sa.

El debarcă la Calais, sub numele unui cetăţean elveţian, deoarece figura încă pe lista „emigraţilor", intră în Paris pe jos, pe la bariera Etoile. Parisul pe care nu-l văzuse de nouă ani îi apare ca „un oraş în ruine, plin de cârciumi ordinare" cu o atmosferă „sinistră de nebunie".

Prietenul său Joubert îl prezintă fiicei sale spirituale Pauline de Beaumont. Pauline îl îndeamnă să-i povestească amintiri din Combourg. El îşi aminteşte de lungile seri petrecute la marginea iazului, cu sora Lucile, contemplând zborul capricios al rândunicilor, prietenele amândurora. Ridicând asupra lui frumoşii ochi, a căror strălucire era potolită de o dulce lâncezeală, ea îi zise.

— Voi fi *rândunica* ocrotitoare a domniei tale, domnule de Chateaubriand.

Ajuns la Paris fără mijloace de trai, lipsit de toate, mulţumită prieteniei lui Fontanes şi Joubert, găseşte un librar care-i dă o sumă de bani înainte, este introdus în salonul Paulinei de Beaumont, salon influent unde devine celebru, este idolul societăţii şi stăpân pe inima încântătoarei gazde.

Visătorul René se comportă, în Parisul regăsit, ca un veteran şi strateg de rasă. Aceasta se vădeşte în modul cum lansează pe *Atala ou les amours de deux sauvages.* Incepe prin a intra în discuţie cu Fontanes, în *Mercure,* sub forma unei scrisori în care se alătură părerii lui Fontanes, împotriva unei cărţi recente a Doamnei de Stael *De la Litterature.* După părerea sa, secolul al XVIII-lea e mort, nu rămâne decât să fie îngropat şi dă a înţelege că cu aceasta se va însărcina chiar el. Semnează această scrisoare prin anticipaţie *L'Auteur du Genie du Christianisme* şi dă câteva fragmente din această operă pe care urmează să o scrie în viitor.

Lucrurile acestea fac zgomot în lumea literară de pe vremuri.

In 3 April 1801 apare *Atala.* Succesul e fulgerător, de la *Paul şi Virginie* nu s'a mai pomenit aşa ceva. Primul consul pune să i se citească volumul. D-na de Stael, ea însăşi, varsă lacrimi de înduioşare. O ploae de bilete parfumate sosesc de pretutindeni, ceia ce nu prea încântă pe *Rândunica,* dar nu-i arată nici un fel de gelozie.

In timpul acesta el se mută în vecinătatea ei şi se văd de câteva ori pe zi. „L'Enchanteur" păstrează sub alura sa de melancolie, accese de o veselie exuberantă şi un suflet de o tinereţă absolut seducătoare. Sânt amândoi în plină tinereţă; au treizeci şi doi de ani; *ea* e mai mare cu cincisprezece zile decât *el.*

Rândunica se gândeşte să găsească un cuib în care l'Enchanteur să găsească liniştea necesară spre a scrie „Le Génie du Christianisme" şi în care ea să-i

CHATEAUBRIAND
la 32 ani

fie umila colaboratoare, împărţind cu el bucurii şi osteneli, făcând muncă de secretară pentru a-i uşura opera. Inchiriază o casă la Savigny sur Oise, la cincisprezece kilometri de Paris. Casa e sprijinită în spate de o colină, are în faţă parcul Savigny şi o pădure prin care curge râul Orge; iar la stânga se întinde o câmpie fără margini.

Casa e destul de mare ca să poată primi oaspeţi. Fontanes şi Joubert sânt adesea acolo. Chateaubriand e plin de însufleţire şi se bucură ca un copil.

Imediat se porneşte pe lucru şi citeşte prietenei sale partea întâia. Ea însă recunoaşte că nu-i un bun critic pentru că se arată transportată dela primele rânduri. Joubert îi trimite cărţile cerute de el pentru documentare, dar îi pretinde să se servească de ele cât mai puţin şi să se lase mai mult în voia inspiraţiei.

Viaţa lor este un adevărat poem. Pe când el acopere cu scrisul său rapid pagini după pagini, Pauline de Beaumont îl contemplă în adoraţie, apoi se întrerupe din contemplaţie spre a răscoli în maldărele de cărţi trimise de Joubert şi a culege informaţiile de care are nevoie „son sauvage".

Chateaubriand citeşte Paulinei părţi din opera sa şi se lasă cuprins de farmecul lecturii până la lacrimi, la pasagiile mai patetice.

Seara, cei doi îndrăgostiţi privesc cerul înstelat şi Pauline învaţă pe René numele constelaţiilor:

— Odată poate-ţi vei aminti că ai învăţat să le cunoşti de la mine, — îi spunea ea.

Alte ori Rândunica recită versurile pe care i le dictase odinioară André Chenier, ca *Myrto, la jeune, la jeune Tarentine* şi amândoi se gândesc la geniul care a pierit atât de tânăr şi atât de tragic.

Dar o asemenea viaţă nu putea fi decât un vis şi... „prea era de tot frumos de-a trebuit să piară"...

René începe să plece din ce în ce mai des: „lucrează, zice el, cu sora primului consul spre a şterge numele său de pe lista emigraţilor".

Uneori însă este prea vădit că pleacă după primirea unor bileţele parfumate. Pauline e din ce în ce mai nervoasă şi sănătatea ei se macină. Simte că Réne se depărtează din ce în ce mai mult de ea sub diferite pretexte. Suferă, dar „le Sauvage" abia observă. El nu urmăreşte în dragoste decât exaltarea facultăţii sale de a simţi şi a se exprima.

După şapte luni, ei părăsesc paradisul, adesea străbătut de furtuni, dela Savigny-sur-Orge şi se reîntorc la Paris.

Apare „Le Génie du Christianisme", e primit cu entuziasm la *Mercure* de către Fontanes. Mai mult: în *Moniteur* apare o proclamaţie a lui Bonaparte către Francezi pentru unire şi o reproducere a articolului din *Mercure.* O lume nouă renaşte şi cartea lui Chateaubriand o justifică.

Din ziua aceia, René nu mai aparţine Rândunicii. Admiratoarele sânt legiune. Dar el nu-şi pierde capul, ci le alege cu discernământ.

Privirile lui Chateaubriand s'au oprit asupra marchizei de Custine, în sângele căreia curge sângele Margueritei de Provence, soţia lui Ludovic cel sfânt. *La Reine de Roses* după cum fusese poreclită din pricina pielei sale albe şi roze de blondă, avea pe lângă aceasta părul lung abundent şi auriu, dinţii de o albeaţă strălucitoare şi era cochetă şi sălbatică în acelaş timp, ceiace l-a impresionat pe René.

Totuşi, el primeşte să plece ca secretar de legaţie la Roma. Işi ia adio de la Pauline de Beaumont, care, grav bolnavă de ftizie, nu-i spune nimic spre a nu-l întrista. O invită să-l viziteze la Roma, ca şi pe marchiza de Custine, cu o clipă mai de vreme.

La Roma însă, René este foarte decepţionat. La Palatul Lanceotti, unde se află Legaţia, i se dă o cameră la mansardă în care sânt puzderii de purici... Frumoşii săi pantaloni albi de diplomat sânt negri de purici... E însărcinat apoi să elibereze paşapoarte, el care visa să elibereze imperii... E prea mult. Atunci se hotărăşte să facă o vizită regelui detronat al Sardiniei, adică tocmai ce nu trebuia să facă un secretar dela Ambasada franceză. Aceasta provoacă complicaţii la Paris şi biata Rândunică se zbate să-l scoată din încurcătură, apoi se decide să vină să-l vadă.

„Simt, — îi scrie ea iubitului atât de schimbător, — că nu mai e ulei în lampă".

Işi adună ultimele puteri şi pleacă la Roma, ceia ce nu era atât de uşor pe atunci. Chateaubriand o primeşte la Florenţa şi constată că nu i-a mai rămas decât forţa de a zâmbi. La Roma, o aşează într'o căsuţă sub Pincio, aproape de Piazza Venezia, cu o grădină de portocali şi un smochin. Fac o ultimă primblare împreună la Colizeu. Prietenii

PAULINE DE BEAUMONT

lui Chateaubriand îi aduc flori, el veghează la căpătâiul ei zi şi noapte. Un ultim consult medical îl încredinţează că Rândunica este la sfârşitul vieţii. Citind pe faţa lui adevărul, ea şopteşte:

— Nu credeam să fie atât de curând!

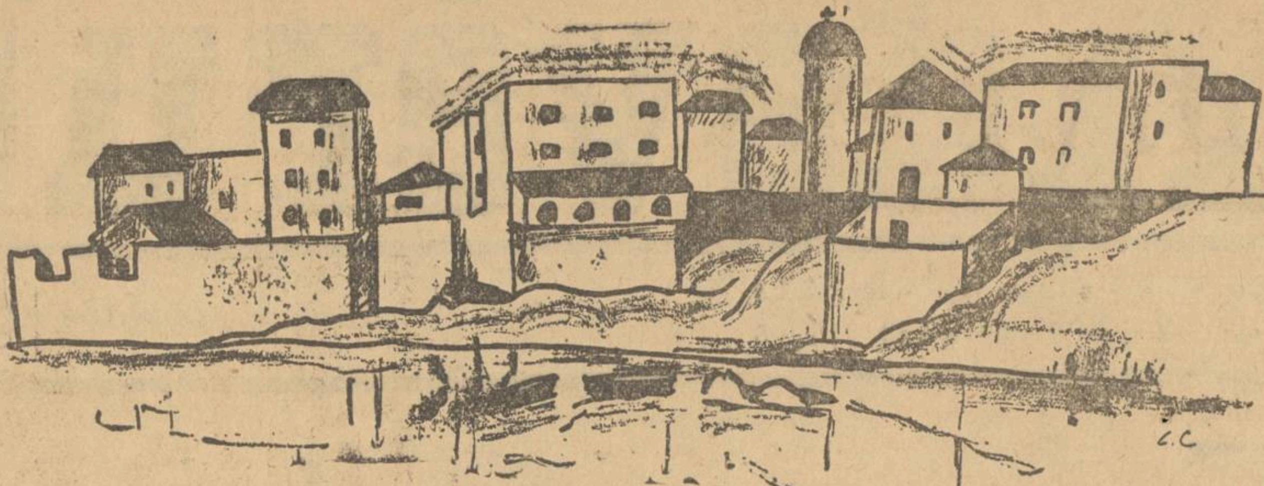
Chemă un preot. Durerea sfâşietoare pe care o citi pe chipul lui René o ajută să treacă pragul vieţii deznădăjduită, dar încântată: s'a convins că a avut un loc unic în inima schimbătorului şi că totuşi a iubit-o cum n'a mai iubit pe nimeni până la ea.

Chateaubriand i-a ridicat un monument în biserica Saint-Louis-des Français cu inscripţia:

„După ce a văzut murindu-i toată familia, Pauline de Montmorin, roasă de o boală de langoare, a venit să moară pe acest pământ străin".

Şi astfel s'a încheiat *Romanul Rândunicii,* care n'a fost decât un epizod în seria bogată a dragostelor vicontelui de Chateaubriand, *le Grand Enchanteur.*

A apărut:
CINEMA
No. 312
PRETUL 5 LEI
Bilete cu reducere la cinematografe!
Un senzaţional interview cu regisorul CLARENCE BROWN
Despre Greta Garbo, Joan Crawford, despre debut şi despre viitorul cinematografului
UN CĂMIN FERICIT: LILY DAMITA—ERROL FLYN
Care desminte tot ce s'a scris despre căsniciile nenorocite din Hollywood
In căutarea bărbatului ideal
CUM SUNT GĂSITE SCENARIILE DE FILME
ŞOAPTE REFLECŢII ŞI IMAGINI DIN CULISELE HOLLYWOODULUI
Sunteţi fotogenică Dudue?
Sunteţi fotogenic Domnule?
Revista „CINEMA" vă publică GRATUIT FOTOGRAFIA
Din toată lumea — Să stăm de vorbă

Actualităţi Ştiinţifice

Somnul raţional

Trei savanţi americani — doctorii Coopermann, Mullin şi Kleitman de la Universitatea din Chicago — au întreprins o serie de interesante cercetări asupra condiţiilor psiho-fiziologice ale somnului.

Concluziile, la care au ajuns, în urma acestor experienţe sânt într'o mare măsură, paradoxale. Astfel, ei au constatat, că absorbirea unei ceşti de cafea neagră, înainte de culcare, favorizează considerabil somnul. Faptul e surprinzător, întrucât în general această substanţă este considerată mai degrabă ca un excitant care împiedică somnul.

Deasemenea, un pahar de băutură alcoolică contribue să adormim mai repede, dar face deşteptarea mai anevoioasă.

Persoana ce adoarme manifestă o uşoară scădere a temperaturii. Această temperatură însă se ridică din momentul deşteptării. Timp de o minută pe oră — şi numai o minută — acei care dorm se mişcă sau îşi schimbă partea pe care s'au culcat.

S'a constatat adesea că, după un repaus îndelungat, adormirea e tot atât de uşoară ca şi după o zi de muncă obositoare. Experimentatorii din Chicago au demonstrat cu evidenţă că nevoia de somn este şi în acest caz tot atât de imperativă.

Spre deosebire de opinia comună, somnul nu reprezintă o stare de toropeală uniformă. In timpul odihnei nocturne există mai multe perioade, în cursul cărora somnul — mai întâiu foarte adânc, — descreşte în aşa fel, încât pe la sfârşit starea celui ce doarme este foarte aproape de starea de veghe. Primele două ceasuri din somn sânt cele mai salutare pentru organism.

Pornind dela această constatare, cei trei medici americani au făcut o propunere destul de curioasă; ei recomandă să împărţim ziua în trei părţi şi să dormim câte două ore din opt, în trei reprize.

Un virus artificial

Se ştie că numeroase boli sânt pricinuite de anumite virusuri, agenţi patogeni atât de mici şi subtili, încât se strecoară prin toate filtrele. Se pare că aceste virusuri nu sânt capabile să se reproducă decât în organismul, în detrimentul căruia trăesc. Natura şi dimensiunile lor extrem de reduse au determinat pe unii cercetători să-i considere ca o verigă intermediară între materia amorfă şi cea organizată, etapă tranzitorie între lumea atomilor şi aceea a organismelor vieţuitoare.

Se afirmă că de curând, savantul englez Stanley ar fi reuşit să prepare o substanţă cristalină, care prezintă însuşirile sucului plantelor de tabac, atinse de aşa numita boală „mozaic", datorită unui virus de felul celor mai sus pomenite.

Plante sănătoase, cărora li s'a injectat acest preparat, manifestă imediat simptomele mozaicului. Injectarea sucului din plante bolnave în seruri de animale produce un precipitat. Or, cristalele lui Stanley dau exact acelaş precipitat.

In cazul că rezultatele obţinute de chimistul englez vor fi confirmate de experienţele ulterioare, descoperirea lui e menită să revoluţioneze ştiinţa, întrucât ea ar confirma ipoteza că organismele vii îşi au obârşia în materia moartă.

Măsura magnetismului terestru

La Observatorul astronomic din California a fost de curând instalat un mic instrument ştiinţific, destinat să permită explorarea măruntaielor globului pământesc.

Acest instrument, de precizie, denumit „magnetometru", e alcătuit dintr'o bară magnetizată, suspendată pe un fir dublu de quarţ şi care se comportă ca acul unei busole, reacţionând în acelaş timp la toate schimbările câmpului magnetic terestru.

O rază de lumină, proiectată cu ajutorul unei oglinzi pe extremitatea magnetului, înregistrează mişcarea acestuia pe o foaie de hârtie, presărată cu citrat de argint.

Specialiştii sânt de părere că anumite fluctuaţiuni magnetice ale pământului, care provoacă o deplasare constantă a busolei într'un anumit punct, reflectă de fapt schimbări considerabile petrecute la o adâncime inaccesibilă observaţiei directe.

Totuşi, anumite variaţiuni magnetice ale pământului trebuesc atribuite şi influenţei solare.

Un nou metal preţios

Un nou metal, denumit „palladium", este destinat să înlocuiască în multe privinţe aurul, având în plus marele avantaj al unui preţ extrem de redus.

Palladium este un metal alb, foarte ductil şi dur. Foiţele lui au o grosime egală cu a suta mia parte dintr'un centimetru. 35.000 de asemenea foiţe cu o suprafaţă de 10 cm. pătraţi abia ajung ca să dea o greutate de 30 de grame. Se topeşte la 1500 de grade, este extrem de solid şi posedă remarcabila proprietate de a absorbi hidrogenul.

Noul metal poate fi întrebuinţat cu succes la confecţionarea giuvaerurilor, reflectoarelor şi chiar la cutiile de conserve, dat fiind preţul lui destul de redus. Palladium se găseşte mai ales în Canada, în provincia Ontario. Prezenţa lui a fost observată de altfel pretutindeni în lume, în special în zăcămintele de nichel,

Părul ca şimptom al cancerului

Un fiziolog german, doctorul Schriddesche, a făcut de curând o curioasă constatare în legătură cu manifestările cancerului. El a observat anume că la toţi pacienţii atinşi de această boală, apar pe piele, — în special în porţiunile expuse luminii, şi în primul rând la tâmple, — o serie de fire de păr gros, de un colorit negru închis. Medicul german susţine chiar că din densitatea acestor fire ar putea trage oarecari concluzii relativ la mărirea fibromului canceros.

Fenomenul a fost verificat de doi medici ai unei clinici vieneze, care au avut în cercetare numeroşi bolnavi de cancer. Aceştia au constatat că afirmaţia doctorului Schriddesche este exactă, în sensul că la toţi bolnavii atinşi de această boală se constată o asemenea eflorescenţă capilară.

Totuş, acelaş fenomen se poate produce şi la oameni sănătoşi sau la cei atinşi de altă boală. Rezultă deci că nu poate fi vorba de un simptom exclusiv al cancerului, ci cel mult de un criteriu eliminatoriu pentru diagnostic. Intr'adevăr, în cazul când lipsesc aceste fire de păr, se poate stabili cu siguranţă că nu există cancer, şi — după toate probabilităţile — nicio dispoziţie pentru această boală. Reciproca, fireşte, nu e totdeauna adevărată. Pentru cercetarea firişoarelor de păr trebue să folosim o lupă puternică

Ing. I. S.

Intre Caragiale şi Machiavelli*

Discutând în *Câteva păreri* teza în artă, Caragiale se întreabă: „Au tendinţă piesele lui Shakespeare? Desigur, nu. Dar Tacit?... Dar *Divina Commedia?* Ba bine că nu". Caragiale a fost nu numai un adânc cunoscător al lui Dante, ci mai cu seamă un mare admirator. Cum ne poate dovedi această mărturisire a d-lui O. Minar: „Dante, adaugă Caragiale, a fost un pasionat nebun de politică, răzvrătitor; amestecat în oribilele războaie ale anarhiei italiene: bătut, fugar din cetatea lui prin munţi şi câmpii: gonit din ingrata lui patrie pe care ajunge s'o blesteme: oploşit da pomană la vrăşmaşii ei!

„Ai să vezi numai ce acră ţi-e pâinea altuia, şi ce greu e să sui şi să scobori scările lor; „mort şi îngropat în pământul *altuia*" [1].

Dar dacă pentru Dante găsea ca artist şi ca om, admiraţie, pentru N. Machiavelli avea un fel de dragoste care pornea din conştiinţa unei înrudiri spirituale. Şi socot că nu greşesc, dacă interpretez astfel acest bilet fără dată pe care Caragiale îl trimite lui Zarifopol:

„Stimate domnule doctor, rogu-te când ai vreme aruncă-ţi ochii pe această frumoasă poveste a nemuritorului nostru Nicolaki Machiavellis, ca, pe urmă să vedem, dacă nu l-am necinstit cu povestea lui Kir Ianulea al meu. Ergebest Car" [2].

Şi e uşor de explicat, căci încercând o paralelă vom găsi şi la unul şi la celălalt aceiaşi viaţă de azi pe mâne, plină de risipă şi privaţii, acelaş ascuţit spirit de observaţie, aceeaşi inteligenţă tăioasă, care despică realitatea lucrurilor până în străfundurile ei şi mai cu seamă acelaş necruţător spirit critic şi aceeaşi neputinţă de a se lua în serios, ceeace a făcut şi unuia şi celuilalt insuccesul în viaţă; iar dedesubtul tuturor acestora, care nu le formează decât un soi de grimasă exterioară a spiritului, o pornire adâncă pentru mai bine, pentru mai frumos, pentru ideal.

Să nu însemne nimic aceasta? Machiavelli scrie *Mandragola, Novella,* în care biciuie corupţia societăţii şi slăbiciunile oamenilor, dar mai scrie, însă, toată acea serie cunoscută de poeme filosofice şi politice. Caragiale scrie *Momente, Conu Leonida, O scrisoare pierdută, Kir Ianulea,* în care şi el biciuie corupţia societăţii şi slăbiciunile oamenilor; în acelaş timp studiază şi traduce din *Il Principe,* scrie *„1907", Năpasta şi Păcat.*

Machiavelli a fost pentru scriitorul nostru român nu un mare şi genial scriitor pe care să-l studiezi din obligaţii de conştiinţă scriitoricească, ci un scriitor care a corespuns fibrelor celor mai adânci şi sensibile ale sufletului lui.

In 1896, Caagiale publică în câteva numere din *Epoca literară* o traducere a sa a unui fragment din *Principe.* Este cap. XV în care autorul discută dacă Principele e bine să fie bun sau rău, darnic sau sgârcit.

La sfârşit, în josul traducerii, Caragiale are următorul comentariu: „Asta este minunat la oamenii de geniu... De unde ştia Machiavelli în sec. al XVI aşa de exact istoria a două bune cunoştinţe ale noastre — a lui Carol I al României şi a lui Milan al Serbiei? — Ciudat!" [3].

După cum se poate vedea din acest comentariu, tot ceeace gândeşte Machiavelli nu rămâne pentru Caragiale un joc sterp al gândirii şi inteligenţei sale, ci se leagă de realităţile vii, existente, în mijlocul cărora trăia.

Studiind acest fragment în textul original, în traducerea lui Caragiale şi într'o traducere franţuzească am putut observa, că urmând textul francez, Caragiale face totuş traducerea cu textul italian sub ochi. Aceasta se poate vedea din împărţirea în aliniate, urmare a textului francez şi în întrebuinţarea unor cuvinte şi a unor întorsături de frază, care sânt urmarea directă a textului original.

Pentru a scrie *Kir Ianulea,* Caragiale s'a servit de un Machiavelli în text francez: *Le diable Marié.* Iată ce-i scrie Zarifopol în această privinţă: „Am poruncit să-mi aducă şi textul italienesc. Peste opt-zece zile îl vom avea aici. Poate să ne fie de folos. Francezii sunt cam infideli!" [4].

Mărturia este pentru *Kir Ianulea,* procedeul, însă, a fost întrebuinţat şi în traducerea din *Il Principe.*

Că această traducere nu este simplă curiozitate de intelectual, ne-o poate dovedi şi acea broşură [5] în care Caragiale face procesul partidelor noastre politice şi al claselor sociale. Iar când ajunge să dea soluţiile găseşte în *Principe.*

„Pentru ridicarea României la situaţia şi dignitatea de stat normal european, ar trebui numai decât acum o revoluţie luminată şi conştientă de sus..." [6].

„Dar pentru o lovitură de stat, pentru o sarcină aşa de eroică, ar trebui un bărbat întreg, care mâne să înfrunte de sus funesta sistemă actuală cu aceeaşi nebiruită energie, cu care o înfruntă astăzi de jos masele plugarilor. Şi este unul, care ar putea-o face... El ar avea tot prestigiul cerut în aşa înalte împrejurări" [7].

Şi mai departe:

„Şi pe urmă ?... Pe urmă ţara întreagă, chemată să-şi exercite dreptul ei sfânt *fara da se...* Vază-şi după înţelegerea şi ju-

[1] Fragment dintr'un studiu intitulat „Pe urmele Italiei în opera lui Caragiale".

[1] OCTAV MINAR. *Caragiale* (Omul şi opera). Bucureşti. Socec. pp. 169-170.

[2] ŞERBAN CIOCULESCU. *Corespondenţa dintre I. L. Caragiale şi P. Zarifopol* în „Revista Fundaţiilor Regale" II, 1935. p. 164.

[3] ION LUCA CARAGIALE. *Opere.* Bucureşti. Cultura Naţională, 1930—1932, III, p. 290.

[4] ŞERBAN CIOCULESCU. *Op. cit.* p. 418.

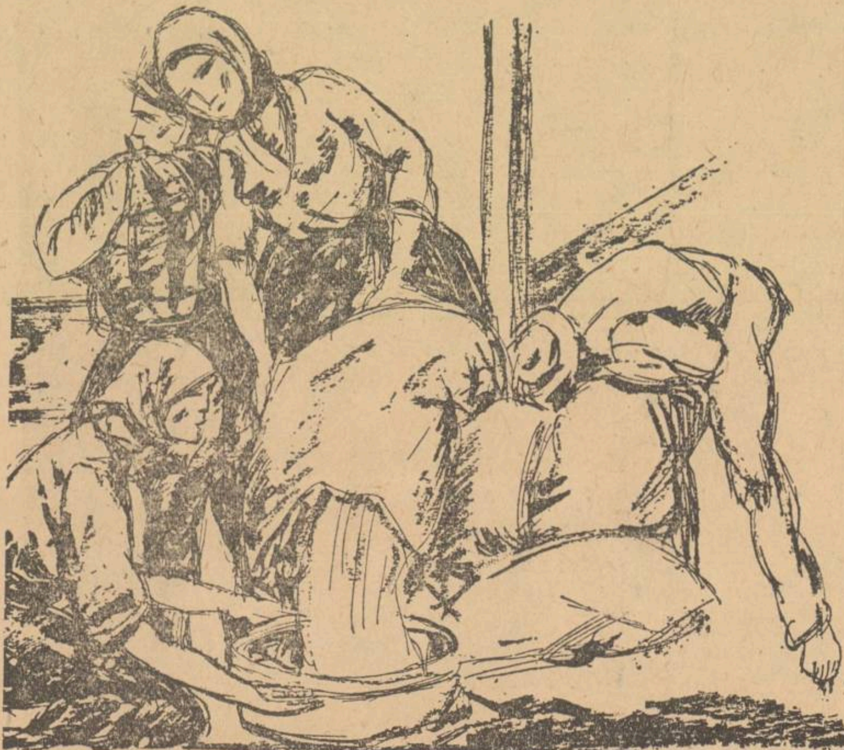
[5] I. LUCA CARAGIALE. *„1907" din primăvară până în toamnă.* Bucureşti. Adevĕrul, 1907.

[6] I. L. CARAGIALE. *Op. cit.,* p. 17.

[7] Ibid., p. 18.

[8] Ibid., pp. 31—32.

[9] Raportul acesta între *Principele* lui Machiavelli şi broşura lui Caragiale a fost analizat deşi în treacăt, cu multă pătrundere de d-ra ANNA COLOMBO în *Vita e opere di I. Luca Caragiale,* Roma. Istituto per l'Europa Orientale. 1934.

decata ei sub paza Celui de sus, de nevoi! Şi atunci, dacă nu va şti deocamdată destul de bine atunci... să înveţe! să înveţe cu necazuri şi jertfe, cum a învăţat toată lumea civilizată". [8].

In *Principe,* Machiavelli socoate, că Italia nu poate fi scăpată de relele sociale şi politice, de care suferă, dacă un suveran nu isbuteşte să se facă stăpân. Şi de stai să prinzi puţin taina lucrurilor, bagi de seamă că simpatiile sale nu sânt pentru o aristocraţie, care nu poate fi de cât trecătoare, ci pentru o republică democratică [9].

Şi cât trebue să-l fi isbit de mult pe Caragiale care studiase cu atâta patimă pe Machiavell, ignoranţa politicianilor noştri, care, prinzând de ici-colo douătrei idei şi pe acelea strâmbându-le, vorbiau de machiavelism şi machiavelâcuri, pentru ca fantazia lui artistică să prindă într'o formă de neuitat această politică a marelui bărbat, trecută prin capul unor oameni ca Nenea Trahanache!

Şi pentru a savura şi mai bine contrastele, îl las să vorbească chiar pe Neica Zaharia:

Trahanache (după un moment de ezitare).

Ei nu! Dacă ar fi numai una... aia cu scrisoarea ta către Joiţica, înţeleg: să zic: *pentru politică,* — unde e în joc interesul ţării, ca oricare român a încercat omul, ca să te forţeze adică pentru că te ştie că ţii la onoarea Joiţichii, ca prieten ce-mi eşti, — a făcut plastografie...

Tipătescu

Se înţelege!

Zoe

Fireşte: în politică...

Trahanache

Ei aveţi puţintică răbdare... Dar astălaltă (se loveşte cu mâna pe buzunarul hainei). Apoi dacă umblă el cu *machiavelicuri* să-i dau eu *machiavelicuri*— (schimbând tonul). Martoră mi-e Maica Precista! Să n'am parte de Joiţica — că e de faţă — să spue...

(Actul III. Scena IV).

Că scriitorul nostru se gândeşte la politica preconizată de N. Machiavelli în *Il Principe,* când îl pune pe neica Nae Trahanache să creadă, că scrisoarea aceea plastografiată, cum spune el, e *pentru politică,* pentru a-i forţa mâna ca să-l aleagă pe Caţavencu, şi că şi Neica Nae gândeşte tot la Machiavelli, însă, aşa cum a înţeles el din lectura ziarelor timpului [10] este acest: „apoi, dacă umblă cu *machiavelicuri* să-i dau eu machiavelicuri".

Şi sânt din ziarele acestea şi alte ecouri, în comedia lui Caragiale, despre starea de lucruri din Italia şi despre politica italiană din acel timp. Să ne gândim numai, cu câtă competinţă ne vorbeşte Conu Leonida chiar în scena întâi, actul întâi despre armata şi bravura lui „Galibardi", despre starea civilă a Papii, şi să-l ascultăm numai pe Caţavencu, spunând aproape sigur de victorie: „Scopul scuză mijloacele, a zis nemuritorul Gambetta!", spre a nu mai retipări zadarnic scenele acestea, care trăesc atât de viu în mintea fiecăruia din noi.

Câtă admiraţie avea Caragiale pentru Machiavelli, ne spune d. C. Antoniade în prefaţa monografiei sale asupra marelui scriitor italian, când vorbind odată cu scriitorul nostru despre „cărţile de căpătâi" i-a mărturisit „că citea şi recitea *Principele* lui Machiavelli". Maestrului, însă, îi erau cunoscute şi operele minore ale Florentinului. Din acestea a prelucrat *novella Belfagor arcidiavolo.*

Şi dacă reiau această temă până în prezent discutată, după câte îmi stă în ştiinţă în trei lucrări [11], nu este atât pentru a încerca o judecată estetică definitivă, cât pentru a grupa în jurul ei întregul material istoric literar, cunoscut mie.

[10] Nu numai că cititorii inculţi înţelegeau pe dos sensul cuvintelor, dar chiar cei care scriau, a la Rică Venturiano, tot atât de pe alături, pe cât de alături înţelegeau şi cititorii lor. c. f.r. *O noapte furtunoasă* (act. I, scena IV).

[11] C. ANTONIADE, *Machiavelli.* Bucureşti, Cultura Naţională (1932), pp. 306—313.

ANNA COLOMBO, *Op. cit.,* pp. 125—126.

AL. MARCU, *Machiavelli inspirator al lui Caragiale,* în „Federatorul Romanului", I, 1931, No. 9—11.

[12] ŞERBAN CIOCULESCU. *Op. cit.,* p. 165.

Volumul *Schiţă Nouă* (Bucureşti-Adevĕrul, 1910), în care prima bucată e Kir Ianulea, cuprinde o scurtă notiţă la început, iar la sfârşit alte trei note. Iată notiţa:

„Dintre poveştile de faţă — unele precum arătăm în notele dela sfârşitul cărţii — se mai găsesc şi în alte limbi: pe cât putem şti însă, apar azi pentru prima oară în româneşte.

Asupra felului cum sânt date aici, autorul îşi păstrează întregi drepturile de proprietate literară, căci fără îndoială poveştile sunt ale lumii, însă, fireşte, felul povestirilor rămâne oricând al povestitorului — precum Maica-Precistă este a tuturor creştinilor, dar o icoană cu chipul ei e a meşterului, care a zugrăvit-o, în felul lui.

Indură-te tu, prea sfântă şi pururea curată Fecioară, de toţi zugravii şi ajută-i să nu prăpădească vreme şi văpsea degeaba!

Şi acum şi cele trei note:

„Această poveste se găseşte în GIOVANNI BREVIO *Rime,* Roma, 1545, intitulată „Novella di Belfagor"; mai târziu, în 1549 apare cu acelaş titlu sub numele lui Machiavelli, şi de atunci trece între operele complete ale ilustrului secretar florentin".

„Un savant bibliograf englez, John Dunlop, crede că originalul lui „Belfagore" se găsea într'un manuscript latinesc al Bibliotecii Sft. Martin din Tours, manuscript dispărut pe vremea războaielor civile".

După Machiavelli „La Fontaine, fabulistul francez, a dat pe „Belfagor" în colecţia de *Contes,* publicată întâia oară la Paris, chez Denis Thierry et Claude Barbin, 1862".

Notiţa dela început şi aceste trei note bibliografice ne arată întâi că, conştiinţa artistică a lui Caragiale îi spunea că face operă originală, în al doilea rând ne denunţă şi grija aproape erudită, pe care o punea în a se informa cât mai complect, în lucruri chiar de creaţie artistică. Şi cât de departe ducea această grijă se poate vedea din faptul că până a nu se opri la forma definitivă se informează despre „Belfagor pe jermăneşte" [12].

Cum a procedat pentru a scrie *Kir Ianulea* ne-o spune în aceste ultime trei cuvinte şi am văzut şi atunci când am discutat, dacă a tradus direct sau nu din *Principe.*

Avem dar trei nuvele cu acelaş subiect. Pentru a prinde mai bine asimilările şi deosebirile, să încercăm să povestim pe scurt subiectul nuvelii lui Machiavell.

Inceputul povestirii e în Infern. Cercetate fiind, cum am spus în Infern, toate sufletele morţilor fără deosebire, spuneam, că din cauza soţiei, Minos şi Radamante, judecătorii Infernului, fac un raport lui Pluto, care îşi adună căpeteniile întunecatului său regat, spre a vedea, ce e de făcut.

„Pentrucă, spunând toate sufletele oamenilor, care vin în regatul nostru, că a fost cauză femeia, şi părându-ne aceasta imposibil; ne temem, că dând judecată asupra acestei relatări, putem fi calomniaţi ca prea cruzi şi nedând ca puţin severi şi puţin iubitori de dreptate".

Citatul e un fragment numai din discursul lui Pluto. Şi-acum redau fragmentul corespunzător din cuvântarea lui Dardarot :

— „Afurisiţilor! care dintre voi nu e zevzec să-i treacă pe sub nas toate şi el să nu bage nimic la cap, trebue să fi luat seama ca şi mine, că toţi oamenii sosiţi de pe la dânşii aici la noi nu se plâng decât numai şi numai de soţiile lor; pe care-l întrebi de ce a ajuns aici „femeia" şi „iar femeia". Măi, am zis eu în gândul meu, adevărat să fie asta?... Pe spusele oamenilor, fireşte, mare temei nu putem pune, fiindcă-i ştim ce iubitori de adevăr sânt. Dar iară nu-mi vine să las aşa lucru ciudat fără de aproape cercetare; căci politica împărăţiei noastre cere să ştim tot fără greşală, nici îndoială".

De unde începutul povestirii lui Machiavelli e mai greoi, fiindcă procedează când filozofie, când oratoric, şi nici transpare omul Renaşterii italiene, îndrăgit de periodul larg, ciceronian, Caragiale pătrunde dintr'o dată în miezul povestirii expunându-ne în cuvântarea lui Dardarot, repede, dezinvolt datele povestirii. Infernul lui Machiavelli este apoi, în afară că e cu totul şters, un infern de reminiscenţă clasică, pe când cel al lui Caragiale se colorează viu cu toate lucrurile, pe care i le-a împrumutat fantazia poporului nostru.

Pluto ajunge Dardarot, judecătorii Minos şi Radamante n'au loc în povestirea lui Caragiale, căci poporul nostru nu ştie de ei, iar arhidiavolul Belfegor a ajuns Aghiuţă.

Consiliul hotărăşte trimiterea unuia din Infern. Şi fiindcă nimeni nu era bucuros de o astfel de însărcinare, trăgându-se la sorţi sorţul cade asupra arhidiavolului Belfegor,

„Care, deşi fără mare plăcere îşi lua asupră-şi această însărcinare, totuşi, constrâns de porunca lui Pluto, se pregăti să urmeze ceeace în consiliu se hotărîse, obligându-se la acele condiţii, care între ei în mod solemn fuseseră stabilite. Care erau ca îndată aceluia, care ar fi fost desemnat pentru acest lucru, să-i fie date o sută de mii de bucăţi, cu care trebuia să vină în lume, şi sub înfăţişare de om să-şi ia femeie, şi cu ea să trăiască zece ani; şi apoi prefăcându-se că moare, să se întoarcă şi să arate prin experienţă superiorilor săi, care sânt greutăţile şi foloasele căsniciei. Se mai hotărî, ca toată durata acestui timp acela să fie supus tuturor neajunsurilor şi relelor, la care sânt supuşi oamenii şi care târăsc după ele sărăcia, închisorile, boala şi orice altă nenorocire, în care oamenii cad. Numai dacă cumva nu s'ar scăpa prin înşelăciune sau viclenie".

Şi acum acelaş fragment în *Kir Ianulea.* Numai că aici Dardarot nu ţine sfat ci adună toată drăcimea şi porunceşte:

„Dumneata numaidecât ai să ei din comoara împărătească suta de mii de galbeni aduşi alaltăeri cu sgârcitul, pe care-l îngropaseră cu talerul pârliţii de mahalagii, că începuse să le miroasă — zi o sută de mii de galbeni. Apoi, o să te împieliţezi din cap până 'n călcâie în chip de om muritor şi să te duci pe pământ în ce loc ţi s'o părea mai potrivit. Acolo, — ascultă bine, astâmpără-te cu codiţa! — să te căsătoreşti şi să trăeşti cu nevasta zece ani. Pe urmă să te faci că mori, să-ţi laşi acolo trupul, şi să te întorci să-mi dai socoteală una câte una de toate pân câte ai fost trecut ca om însurat...

— ...Să ştii, a adăogat Dardarot, după ce a stat puţintel pe gânduri, că în toată vremea de zece ani pe pământ, ai să fii supus la toate necazurile, slăbiciunile şi ticăloşiile pământenilor... la neştiinţă, la sărăcie, robie, prostie şi la mânie chiar, ră-

[13] I. LUCA CARAGIALE, *Ed. Cit.,* III, pp. 432—433.

Urmare în pag.

FRAGMENT

Şi tot ce văd e-un joc uşor de umbre,
Ce-şi fac părândul, vesele sau sumbre —
Pe sure căi, intr'un şirag imens —
Şi care-s goale şi fără de sens
Ca viziunile unui nebun
Sau ca şi globuleţii de săpun
Cu care brudnicii copii se joacă...

Şi-aceste vagi năluci — ce vin şi pleacă...
Şi 'nchipuie o lume ca din visuri
Pe-acest grăunte între două-abisuri —
Se nasc, se luptă, râd şi plâng şi mor
Şi sânt asemeni efemerelor,
Cari 'n amurg, de pier, în zori, uimit
Vezi tot atâtea câte-au fost murit...

Şi toate 'n lume, 'n orice timp şi loc,
N'au fost şi nu sunt doar decât un joc,
Ce-amestecă 'n rotirea sa: părerea
Cu adevărul, visul cu vegherea
Şi veselul senin cu umbra tristă...

Nimica ne 'ndoielnic nu există
Şi, vai, nimic nici despre noi nu ştim,
Nici despre cei cu care ne 'ntâlnim...

Cuvinte... Gesturi... Bucurii şi chinuri...
Zâmbiri întretăiate de suspinuri...
Colori şi forme — ce 'nfloresc şi 'nghiaţă
Aşa un joc de umbre-i tot ce-i viaţă.

GEORGE VOEVIDCA

Din volumul-manuscris:
„Carnetul Roşu".

Continuare din pag.

mânând să te aperi de toate relele cum ăi putea și cum te-o tăia capul. — Ințelesu-m'ai, puiule?"

Intregul fragment din nuvela scriitorului italian este în *Kir Ianulea* o transpunere, aproape în traducere, care sub pana lui Caragiale trăește — viu-colorat. Suta de mii de ducați sânt acum o sută de mii de galbeni, care-și au povestea lor. Dardarot vorbește și vorbește ca stăpân absolut, când, însă, spune lui Aghiuță: „Acolo, ascultă bine, „astâmpără-te cu codița!" sau „Inţelesu-m'ai puiule ?", care-i punctează logosul. Noi înțelegem că Aghiuță este un drăcușor neastâmpărat, care nici în fața Intunecimii Sale nu poate sta liniștit, și că Intunecimea Sa are pentru acest drăcușor vioi și isteț, care nu stă locului un moment, un fel de tandrețǎ.

Belfegor ia banii, se întrupează într'un om chipeș și sub numele de Roderigo di Castiglia se stabilește la Florența. Și spre a-și motiva averea și șederea la Florența, spune că e din Spania de unde a plecat de mic copil, că averea și-a câștigat-o în Siria la Alep și că a venit în Italia, ca să trăiască în locuri potrivite firii lui.

Aghiuță al nostru, însă, este armean și se stabilește în București. Om isteț, ca să nu spună la fiecare, cine e, ce e cu el și de ce a venit, dă odată toate informațiile acestea Kerii Marghioala, recomandându-i însă, să nu spună nimănui nimic, fiindcă știa, că până 'n seară toți locuitorii de pe cele două maluri ale Dâmboviței vor ști mai mult chiar decât el însuși. Și cum știa probabil, că Bucureștenii sânt oameni cu mult spirit critic și că n'o să-l creadă sau o să-l blameze, că plecând de mic deacasă părinții nu s'au îngrijit de el sau el de ei, îi inventează Kerii Marghioala o poveste patetică cu moartea părinților lui. Florentinii s'au mulțumit, dacă don Roderigo le-a spus, că a plecat de mic copil; ce e cu părinții lui nu i-a interesat.

Unul își închiriază o casă frumoasă în *borgo d'Ognisanti*, celălalt într'o casă tot atât de mare și frumoasă în mahalaua negustorilor. Roderigo se căsătorește cu fiica unui nobil de mare vază, însă cu bani puțini, care mai avea încă două fete și trei băeți, Kir Ianulea alese pe fata lui Hagi Cănuță, toptangiu pe vremuri, care avea și el încă două fete și doi feciori. Acrivița era vestita de frumoasă, numai că uneori se uita cruciș, nu totdeauna.

„Fiind și Kir Ianulea ca tot omul, supus slăbiciunilor omenești, era stăpânit de patima fuduliei; îi plăcea să trăiască domnește, numa 'n petreceri scumpe, împărțind în dreapta și 'n stânga daruri prețioase".

La Florența fratele lui geamăn,

„fiind, prin legea, care îi fusese dată ieșind din Infern, supus tuturor slăbiciunilor omenești, începu îndată să îndrăgească onorurile și pompele lumii și să-i placă să fie lăudat de oameni: lucru, care îi aducea nu mică cheltuială",

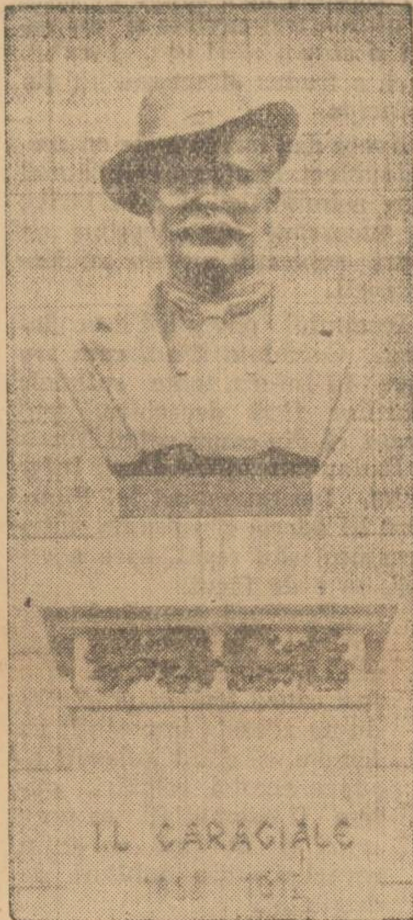
nu se lăsa mai prejos. Răul începe, însă, și pentru unul și pentru celălalt, când și Onesta și Acrivița au simțit că bărbații țin la ele. Și atunci, adio, tu liniște din casa bieților oameni.

„...și părându-i că-l poate total stăpâni, fără nici o milă sau respect îi ordona; și nu sta la îndoială, când vreun lucru oarecare îi era negat de el, să-l împungă cu cuvinte rele și injurioase. Lucru, care era pentru Roderigo cauză de nespusă supărare, totuși socrul, frații, rudele, obligațiile căsniciei, dar mai cu seamă marea iubire, ci i-o purta, îl făcea să rabde".

In nuvela lui Caragiale, tot acest pasaj se ramifică, îmbogățindu-se, într'o varietate de scene: zulieria, servitorii, scena de la masa cu musafirii. Prin toate aceste episoade, strâns și organic legate de filonul povestirii, tratate, însă, cu acea grijă și cu acea desăvârșire artistică, cu care giuvaergiul se oprește asupra lucrurilor de amănunt, nuvela lui Caragiale își lărgește intenția artistică. Nu e numai grija de a povesti cât mai frumos un fapt de mult haz, ci dorința de a face să retrăiască viu, în toate culorile-i caracteristice, o societate și o epocă, spre care imaginația artistului se îndreaptă cu multă simpatie, dar pe care verva-i satirică nu se îndură a o cruța.

Iată ce scria, dacă interpretez eu bine, Caragiale lui Zarifopol în această ordine de idei, într'o scrisoare din 4 Febr. 1909, despre scena zaiafetului:

„Spune-mi ce zici dumneata; s'ar potrivi în tonul

I. L. CARAGIALE

lui Kir Ianulea, acolo unde, după împăcăciune, e ziafet cu lăutari, să pun pe țigani să cânte, ca un fel de cântec favorit al Coanii Acriviții, următoarele:

Zori de ziuă se revarsă
Și eu ochii n'am închis!
Cum să-i închid, când ei varsă
Pâraie de foc nestins!

Pân'aici de logofătul Konaki.

Și mă bat cu pumnii 'n cap
Ce să fac și cum să scap
Of! să mă tămăduesc
Și să nu mai tot iubesc;
Căci îmi face foarte mare
Și necaz și supărare!

Iar când Kir Ianulea, cam afumat, strigă: Of! alta, țigane! îi cântă cântecul lui favorit:

Dela ușe mă repez
Numa 'n papuci și în fes

Căci de grabă foarte mare
Nu mai pot să am răbdare!

Ce zici? Nu s'ar lumina mai bine tabloul ziafetului?" [13].

Caragiale a renunțat în economia nuvelei la aceste versuri și bine a făcut. Tabloul ziafetului n'ar fi câștigat nimic prin această adăogire, din potrivă, prelungindu-se, ar fi pierdut din pregnanță. Citatul, însă, e elocvent pentru grija, pe care o avea scriitorul nostru de a zugrăvi prin mijloace cât mai potrivite societatea acelei vremi.

Tot ce încercau atât Don Roderigo, cât și Kir Ianulea spre a-și mulțumi scumpele lor consoarte era în zadar. Cu acel simț practic, pe care-l au de obicei femeile, atât Onesta cât coana Acrivița au simțit că soții lor nu vor mai putea rezista mult atâtor capricii și cheltueli. Femei înțelepte, s'au gândit să-și înstărească familiile, neuitându-se nici pe ele.

„... fu nevoie, vroind să aibă pace cu ea, să-l ajute pe socru-său să-și mărite celelalte două fice, pentru care cheltui mare sumă de bani. După aceasta, vroind să aibă liniște din partea ei, trebui să trimeată pe unul din frați în Răsărit cu postavuri, pe un altul în Apus cu pânzeturi, iar celui de al treilea să-i deschidă o giuvaergerie; în care lucruri cheltui cea mai mare parte a averii sale".

Machiavelli se mulțumește numai să înregistreze simplu faptul. Coana Acrivița, însă, femee, pregătește terenul, descoperindu-și o dragoste înfocată pentru Kir Ianulea. Și pe când Kir Ianulea nu se mai încăpea în piele de fericire, Coana Acrivița, tot mângâindu-l, îi spune:

— Uite ce e... Tatița ar vrea să mărite și pe surorile mele — să nu-i rămâie fete bătrâne 'n casă — c'au și început mahalagioaicele (le știi gurița) să le zică „iepele lui Cănuță" — și

MACHIAVELLI

nu prea are cu ce să le înzestreze pe potriva lor...

...Și pe urmă, uite... Frățiorii mei... Nu e bine să mai stea așa de geaba. M'am gândit să le faci dumneata rost de un căpitălaș, să s'apuce și dânșii de vreo negustorie, că sânt gogeamite găliganii acum, nu mai face să se lase în spinarea bătrânului".

A doua zi fetele au fost înzestrate, iar băeții au pornit unul către Smirna, altul prin Brașov către Lipsca.

Totul era, însă, în zadar, căci orice ar fi făcut Roderigo pentru scumpa-i soție Onesta, n'o mulțumea.

Suta de mii de galbeni se spulberase. Acum începea el să ceară în împrumut, nu să dea. Ii mai rămânea o nădejde. Cei doi cumnați. Da' și aici nenoroc. Unuia i se îneacă corabia plină cu mărfuri fără a fi asigurat, iar celuilalt i se iau banii la cărți. Roderigo fuge. Urmărit fiind, scapă datorită unui țăran, căruia în schimb, spunându-i cine este, îi dă posibilitatea de a se îmbogăți. Nu trece mult și Giovan Matteo aude că soția lui Buonajuto Tebalducci e apucată de diavoli: vorbește latinește, face filozofie și denunță păcatele tuturor. In schimbul a cinci zeci de galbeni bunul Matheo o tămăduește. După ce-și sfătue salvatorul să ceară mai mult, căci altfel nu-i mai îngădue să vină după el arhidiavolul Belfegor intră în fiica regelui Neapolului. Dar n'apucă bine omul să se bucure de bogăția-i adunată fără trudă, când vin dela Seniorie și-i poruncesc să pornească la Paris, ca să tămăduiască fiica regelui Franței. Ordin dela rege să-i tămăduiască fiica, căci altfel îl spânzură, ordin dela diavol, care nu vrea să știe de nici o rugăminte. Șiretlicul îl scapă pe Matteo. Sgomotul infernal al tuturor instrumentelor din lume n'a fost în stare să-l facă să iasă din corpul îndemoniatei. Dar cum a auzit de Onesta, că vine să-l caute, a fugit nimerind tocmai în Infern, raportând căpeteniilor, că oamenii au dreptate să se plângă de soțiile lor.

Toată această parte, în care Machiavelli povestește căderea lui Roderigo, banchetele date, servitorii, care plecau de gura Onestei (cei veniți odată cu el din Infern plecaseră de mult) cheltuirea tuturor galbenilor, împrumuturile cu dobânzi mari, apoi speranța în reîntoarcerea cumnaților și în sfârșit veștile rele, totul este urmărit punct cu punct de către Caragiale în nuvela sa.

In îndemonierile din Kir Ianulea, Caragiale întrebuințează acelaș material, până și în lucrurile de amănunt. Indemoniatele lui Caragiale știu și ele latinește, discută și ele filozofie, când, însă, încep să denunțe păcatele lumii din jurul lor, apoi nu se mai opresc și aceste nevinovate indiscreții prind în rețeaua lor întreaga societate românească din prima jumătate a sec. al XIX-lea.

In nuvela lui Machiavelli, sunetul trombelor și vestea sosirii soției, tae brusc nuvela, pe când la Caragiale sfârșitul se gradează prin vestea sosirii, apoi prin însăși sosirea Coanei Acrivița, care plecându-se la urechea bolnavei se adresează lui Kir Ianulea, cu cuvintele de mângâiere din vremea bună a căsniciei lor.

Câtă mișcare, apoi, câtă umanitate și culoare nu este în figura acelui voinic și frumos palicar, care este de fapt tatăl fiicei domnitorului! Dacă la Machiavelli cursul povestirii se urmează repede, urmărind povestirea în ea însăși, la Caragiale povestirea fără să-și uite un moment de ea, știe să se oprească, să stăruie asupra a ceeace i se pare interesant sau frumos, știe să râdă cu hohot, cum știe să și zâmbească fin, în colțul gurii, își simpatizează lumea și nu o cruță cu nimic. Deoparte un filozof, care demonstrează narativ o idee, de cealaltă un artist, care se lasă cu măsură, însă, furat de povestirea lui.

Trecând acum comparația la Belphégor a lui La Fontaine, pe care după proprie mărturisire, Caragiale l-a avut în vedere, acesta nu este decât o ștearsă transpunere în versuri a povestirii lui Machiavelli.

Ici și colo, transpare, însă, francezul La Fontaine: în reflecția amară a lui Rodrigue, că se poate câștiga orice femee cu un castel: în insinuarea autorului că Onesta nu era nici măcar onestă; în faptul că fratele Onestei (în La Fontaine are numai unul) nu e trimis să facă negoț, ci se angajează de către Rodrigue, sub stăruințele soției, guvernor; în portretul intendentului, care-și sărăcește stăpânul; și însfârșit în reflecția diavolului în Infern, în fața lui Satan, că lucrul în sine — căsnicia — nu e rău, dar că la sfârșit se conrupe. Aceasta este povestea lui Belfegor în transpunerea lui La Fontaine.

Și acum și o problemă, care nu este atât de istorie literară, cât de estetică. Pentru cine a studiat pe Caragiale și a trecut și la traducerile, pe care scriitorul nostru le-a făcut, a putut observa că majoritatea subiectelor acestora (ED. POË, *O balercă de Amontiladdo, Masca;* CERVANTES, *Curiosul pedepsit;* V. HUGO, *L. Borgia;* AL. PARODI, *Roma învinsă)* se petrec în Italia și că toate la un loc *(și Răsbunarea* din C. SYLVA) trăesc o înfiorătoare umanitate.

Marile acte de iubire ca și de ură și răsbunare, de crimă ca și de total sacrificiu pe pământul acesta s'au trăit sau în lumea simplă, primitivă a pământului (C. SYLVA, *Răsbunare).*

Saturat până la desgust de toată lumea aceea a comediilor, schițelor și momentelor sale, falsă, incapabilă de un gest de adâncă umanitate, Caragiale a avut întotdeauna nostalgia acestei lumi de totală umanitate, care să iubească, dar să și urască, să fie capabilă de crimă chiar, dar și de sacrificiu. De aici *Năpasta* și *Păcat.* Și tot de aici, și atmosfera aceasta tare, înfiorătoare din traducerile sale, care constituesc în opera lui Caragiale raza de lumină a creației sale artistice.

Au fost în Caragiale ca și în Machiavelli, doi oameni: unul care știa să observe și să râdă de păcatele oamenilor, și un altul care nu pierdea din vedere un ideal de umanitate completă *(Năpasta, Păcat,* în politică *„1907").*

Judecat astfel, I. Luca Caragiale poate fi și el socotit ca și prietenul său Nicolaki Machiavelli, pentru care avea atâta dragoste și admirație, tot *un om al Renașterii.*

CONST. I. DIHOIU

CUGETĂRI

Viața nu este ceiace recea rațiune și ochii noștri văd. Viața este așa cum noi o visăm. Măsura vieții este iubirea.

●

Sufletele mari sânt cași culmile înalte — bătute de vânt — învăluite de nori; dar acolo respiri mai bine și mai puternic decât aiurea. Aerul are o puritate care spală inima de orice întinare. Și când norii se îndepărtează, sufletele mari domină omenirea.

●

Un suflet mare nu este niciodată singur. Oricât de lipsit ar fi el de prieteni, sfârșește prin a și-i creia; el radiază în priviri iubirea de care este plin.

●

Acela care a avut fericirea să cunoască, odată în lume, intimitatea completă, fără limite, a unui suflet prieten, a cunoscut cea mai divină bucurie, — o bucurie care-l va face nenorocit tot restul vieții lui... cea mai rea nenorocire este, pentru inimile slabe și tandre, de a fi cunoscut odată cea mai mare dintre fericiri.

●

Mizeria în lume este că nu avem aproape niciodată un tovarăș. Tovarăși, poate, și prieteni de bună ziua. Sântem darnici cu acest frumos nume de prieten. In realitate, nu avem decât un prieten în viață. Și sânt foarte rari, acei care îl au. Dar această fericire este așa de mare, că nu mai știm cum să trăim când nu-l mai avem; el ne umplea viața fără să fi luat seama. El se duce: viața este goală. Nu numai iubitul l-am pierdut, ci și toată rațiunea de a iubi, toată rațiunea de a fi iubit. De ce a trăit el? De ce am trăit?

●

Totul trece: amintirea cuvintelor, a sărutărilor, a înlănțuirilor corpurilor voluptuoase; dar contactul sufletelor care s'au atins odată și s'au recunoscut prin mulțimea de forme efemere — nu se șterge niciodată.

(Din volumul „L'humble vie héroïque" de Romain Rolland).

Ali

Din Sonetele Balcicului

Ali, din zori, e dus la pescuit
Și se mai vede, ca un punct, în zare;
Când soarele, la orizont, răsare
Vâslește înspre malul adormit

Iar barca lui apare tot mai mare;
Catargul e de pânze 'nvăluit
Căci nici o boare încă n'a venit
Să-i iasă, azi, întru întâmpinare.

Cu trupul încordat de lung vâslit
Cu gâtul slobod, pieptul desfăcut
El pare că din apă a țâșnit

Ci numai fesul, iată-l, a crescut
Pe fruntea 'ngustă, drept, înțepenit
Când îl atinge - Ali, pentru salut...

ALEXANDRINA CRACIUN FOSTINI

Numărul special de vilegiatură al superbei publicațiuni lunare „MAGAZINUL", a apărut un supliment pentru doamne de Lola Ionescu Maritza cu următorul cuprins: Blondă sau brună, A fost odată un cățeluș, Azur și soare. Un popas .10 minute de gimnastică Gostronomie.

Viața sentimentală necunoscută a lui Napoleon Bonaparte

„Imi grăbisem operațiunile, calculând că la 13 vei fi la Milano și tu ești încă la Paris. Mă întorc în sufletul meu și înăbuș un simțimânt nedemn de mine, căci dacă gloria nu-mi ajunge pentru fericirea mea, ea este un element tot atât de pământesc, pe cât de nemuritor. Cât despre tine, ași dori să nu-ți fie urîtă amintirea mea. Nenorocirea mea este aceea de a te fi cunoscut prea puțin, a ta, de a mă fi judecat la fel cu cei ce te înconjoară.

„Inima nu mi-a fost niciodată victima vreunui sentiment mediocru și a știut să se apere în fața iubirii. Ai venit tu ca să-i insufli o pasiune fără margini, o beție care o degradează. Intreaga fire nu era nimic în sufletul meu pe lângă gândul tău. Capriciul tău era pentru mine lege sacră. A te putea vedea, era fericirea mea supremă. Ești frumoasă, plină de grație, sufletul tău blând și ceresc ți se cetește pe față. Adoram totul în tine. Mai naivă, mai tânără, te-aș fi iubit mai puțin. Tot ce era al tău, îmi plăcea, până și amintirea greșelilor tale și aceia a scenei dureroase care s'a petrecut cu cincisprezece zile înaintea căsătoriei noastre. Virtutea pentru mine nu era decât ceeace prețuiai tu, onoarea tot ceeace îți plăcea ție, gloria nu mă însătoșa decât pentru că te gândeai tu la ea și pentru că îți măgulea amorul tău propriu. Chipul tău era veșnic în inima mea; niciodată vreun gând, fără ca să-l văd, o oră fără ca să-l am în fața mea, o oră fără să-l acopăr cu sărutări.

„Cât despre tine, mi-ai lăsat portretul șase luni de zile fără să-l scoți dintre tablourile aruncate în cine știe ce colț al casei noastre. Nimic din toate acestea nu mi-a scăpat. Dacă mai continuam, te-aș fi iubit singur, și, din toate rolurile, acesta este singurul cu care nu mă pot împăca. Joséphine, tu ai fi putut face fericit un bărbat mai puțin ciudat decât mine. Mie mi-ai adus nenorocire, să știi. Am simțit aceasta din clipa când am început să-ți zălogesc sufletul meu din clipa când al tău câștiga, pe zi ce trecea, o putere nemărginită asupra mea și îmi robea toate simțurile. Crudo, pentru ce m'ai făcut să cred într'un sentiment de care tu erai străină?

„Dar a-ți face mustrări, nu e demn de mine. Eu n'am crezut niciodată în fericire. In fiecare zi moartea își fâlfâe aripile pe lângă mine. Merită, oare, viața pedeapsa de a face atâta vâlvă în ea.

„Adio, Joséphine! Rămâi la Paris. Nu-mi mai scrie și respectă, cel puțin, căminul meu. Mii de pumnale îmi străpung inima. Nu le împlânta și tu mai mult. Adio, fericirea mea, viața mea, tot ce xistă pentru mine pe lume”.

Aceiași dată.

„Joséphine, unde ți se va remite această scrisoare? Dacă va fi la Paris, nenorocirea îmi este așa dar pecetluită. Tu nu mă mai iubești, și n'am decât să mor. Ar fi, oare, aceasta cu putință? Toți dracii joacă în inima mea și deja mi-am pierdut capul. O! tu... De ce plâng? Nu mai am nici odihnă și nici speranță! Respect doar legea neclintită a soartei. Ea mă încarcă cu glorie pentru a mă face să îmi simt nenorocirea și mai amară. M'aș putea obișnui cu orice în această nouă stare de lucruri, dar nu mă pot împăca cu gândul de a nu te mai stima.

„Dar nu! Aceasta nu e cu putință. Joséphine, a mea e pe drum, ea tot mă mai iubește, câtuși de puțin. Atâta iubire făgăduită e cu neputință să se fi irosit în două luni de zile.

„Urăsc Parisul, femeile și dragostea. Halul în care m'ai adus e îngrozitor, iar purtarea ta... Dar de ce să ți-o acuz? Nu. Purtarea ta e aceea a destinului tău. Atât de iubitoare, atât de frumoasă, atât de blândă, de ce a fost ca tu să devii unelta desnădejdii mele?

„Adio, Joséphine a mea! Gândul tău mă făcea fericit. Și cât de mult s'au schimbat toate! Imbrățișează-ți copiii tăi iubitori. Ei îmi scriu niște scrisori încântătoare. De când mă văd silit să nu te mai iubesc pe tine, îi iubesc pe ei și mai mult. Dar împotriva soartei și a onoarei, te voiu iubi și pe tine viața mea întreagă.

„Azi noapte, am recitit toate scrisorile tale, chiar și pe aceea scrisă cu sângele tău. Și ce sentimente mi-au răscolit ele!”

Chéruble, în 10 floréal

„Murat care-ți va înmâna această scrisoare, îți va explica, soția mea adorabilă, ce am făcut eu, ce voi face, ce doresc. Ți-am scris prin Junot să pleci cu el pentru a mă prinde din urmă. Astăzi te rog să pleci cu Murat, și să treci prin Turin, căci astfel vei prescurta cincisprezece zile de drum.

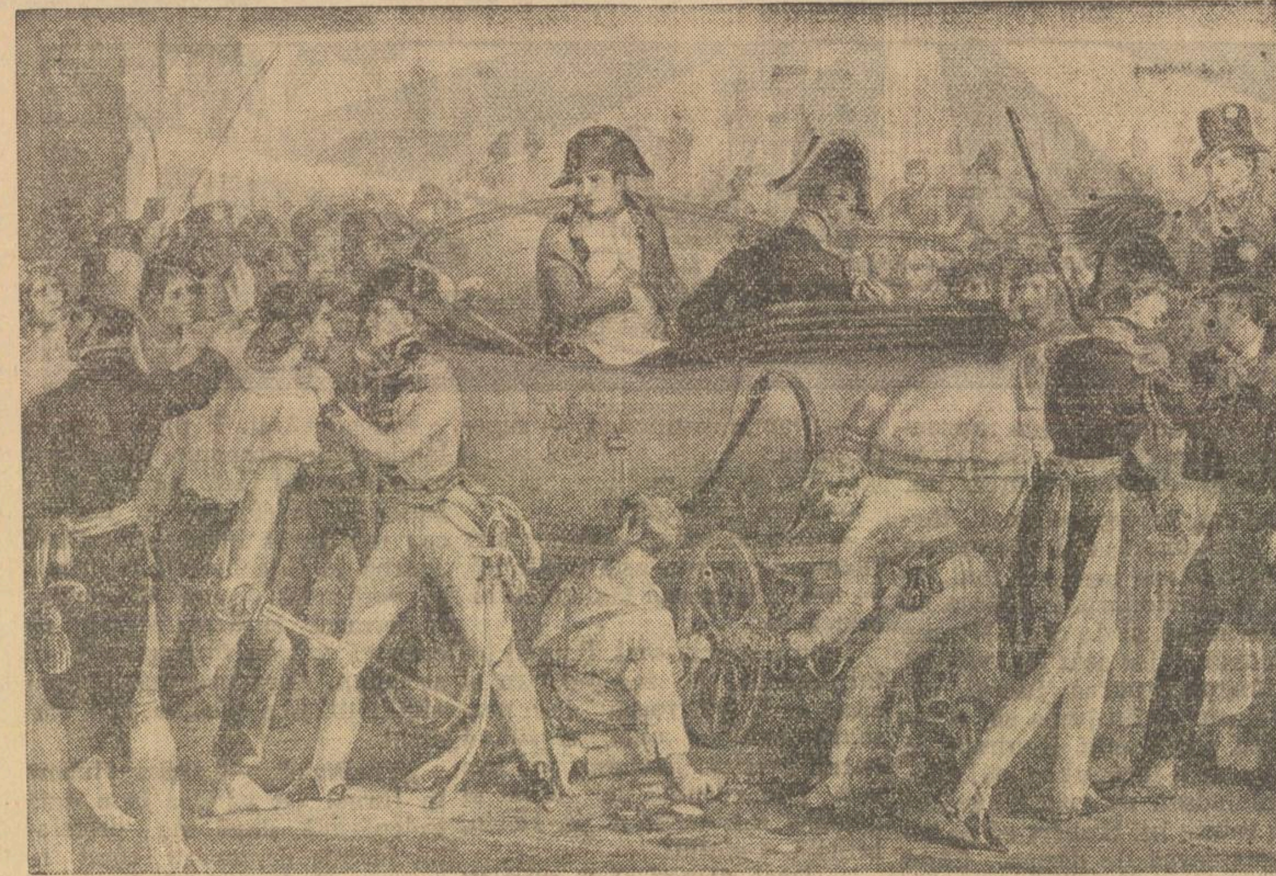
„Va fi deci posibil să te văd aici mai de vreme cu cincisprezece zile! Vino! Acest gând mă transportă de bucurie. Locuința ta este gata la Mondovi și la Tortone. Dela Mondovi, pe drumul Tengradei, vei putea să mergi la Nisa și la Genua, și de-acolo în restul Italiei, dacă aceasta ți-ar face plăcere. Fericirea mea este ca tu să fii fericită, bucuria mea ca tu să fii voioasă, plăcerea mea ca tu să te împărtășești din ea. Niciodată o femee n'a fost iubită cu mai mult devotament, cu mai multă ardoare și cu mai multă duioșie. Niciodată nu va fi cu putință să fie cineva mai deplin stăpân asupra unei inimi și să facă din ea ce-ar vrea, dictându-i toate gusturile, toate dorințele și toate poftele. Dac'ar fi altcineva afară de tine, ți-aș deplânge această inferioritate. Te-aș lăsa în voia remușcărilor tale sufletești și, dacă n'ași pieri de durere, sau n'ași fi zdrobit pentru restul vieții, în inima mea n'ar mai fi loc nici pentru fericire și nici pentru durere. Trist, trufaș, sau nepăsător, viața mi-ar fi numai o umbră fizică, căci cred că, pierzându-ți iubirea ta, inima, ființa ta adorabilă, ași pierde tot ce mi-ar face viața dragă și scumpă. Atunci n'ași mai regreta că mor și poate m'aș grăbi să primesc moartea pe câmpul de onoare.

„Cum vrei tu, viața mea, ca eu să nu fiu trist? Nicio scrisoare dela tine! Nu primesc decât una la patru zile, iar nu două pe zi, cum mi-ai scrie, dacă m'ai iubi. Dar, sigur, trebue să flecărești cu domnișorii care te vizitează dela orele zece dimineața, și apoi să asculți brașoavele și neroziile a o sută de filfizoni, până după ora unu noaptea. In țările, unde există moravuri, de la orele zece seara toată lumea e acasă. In aceste țări, se scrie soțului, se gândește la el, se trăește pentru el.

„Adio, Joséphine; tu ești pentru mine o lume pe care nu mi-o pot explica. Te iubesc din zi în zi mai mult. Lipsa ta îmi tempereazâ micile pasiuni și mi le crește pe cele mari. Un sărut pe gură! Unul pe inimă!... Nu sântem decât noi amândoi, nu-i așa?... Și apoi unul pe sânii tăi. Cât de fericit e Murat! Mână mică! Ah! dacă nu vei veni!...

„Ia cu tine fata din casă, bucătăreasa, vizitiul. Cai de trăsură am aici pentru serviciul tău și o trăsură frumoasă. Nu aduce decât ceeace-ți este personal necesar. Eu am aici tacâmuri de argint și o veselă ce-ți vor fi de folos. Adio! Munca mă chiamă. Dar nu pot lăsa pana din mâni. Dacă în astă seară nu voi avea nici o scrisoare dela tine, voi fi un desperat. Gândește-te la mine, sau spune-mi cu dispreț că nu mă mai iubești. Și atunci, poate, aș fi mai puțin de plâns.

„Ți-am scris prin fratele meu că el îmi datorează cincizeci de ludovici, de care puteai dispune tu. Iți trimet acum prin Murat două sute de ludovici, de care te vei servi tu, dacă vei avea nevoe, sau îi vei întrebuința pentru a mobila apartamentul pe care mi-l rezervi. Dacă se poate, pune pretutindeni acolo portretul tău. Dar nu, căci este atât de frumos acela pe care îl port în inima mea, încât oricât de frumoasă te-ar arăta și oricât de dibaci ar fi pictorii, portretul acela ar pierde în fața celui din inima mea. Scrie-mi! Vino grabnic! Ar putea fi pentru mine o altă zi mai fericită decât aceea, când tu vei trece Alpii? Căci numai atunci voi primi răsplata tuturor chinurilor mele și a tuturor victoriilor pe care le-am repurtat.

●

Până acum l-am văzut pe Napoleon gelos ca un tigru, ca un corsican, în fine cum numai Napoleon putea fi gelos. Această gelozie îi era, însă, străpunsă de iubirea cea mai arzătoare și cea mai curată. Acum Napoleon va cunoaște cauza tăcerii Joséphinei, va afla cât de puțin întemeiate erau bănuelile lui, cât de nedrept fusese el chinuind această femee adorabilă! Și, tot așa după cum fusese de confuz în gelozia lui, va veni acum ros de remușcare și se va umili în fața aceleia pe care o bârfise din dragoste. Cu ce accent de adevăr și de nevinovăție îi va spune chiar el, cel gelos: „Mai curând decât să te știu întristată, ți-aș da eu însumi un amant”. Iată-l pe marele om, cu tot sufletul lui de foc, cu toată pasiunea lui clocotindă! Dar să-l lăsăm să vorbească el însuși.

Din cartierul general dela Lodi,

24 floreal 1796

„Joséphine, este deci adevărat că tu ești însărcinată, după cum îmi scrie Murat. Dar el îmi spune că aceasta te face bolnavă și că el nu crede deloc prudent ca tu să întreprinzi o călătorie atât de mare. Eu voi fi deci încă mult timp lipsit de fericirea de a te strânge în brațele mele. Voi fi deci încă multe luni de acum încolo departe de tot ceeace iubesc. Va fi, oare cu putință ca eu să n'am norocul să te văd cu mica ta sarcină? Aceasta trebue că te face tare plăcută. Tu îmi scrii că te-ai schimbat mult. Scrisoarea ta este scurtă, tristă și trădează un scris tremurat. Ce ai, adorabila mea soție? Ce te poate neliniști? Să nu mai rămâi la țară. Stai în oraș. Caută și tu să te mai distrezi și crede că pentru mine nu este un alt sbucium mai adevărat decât acela de a te ști pe tine suferindă și mâhnită. Credeam că trebue să fiu gelos, dar acum îți jur, că nu mai am nimic din această gelozie. Mai curând decât să te știu întristată, ți-aș da eu însumi un amant.

„Fii deci voioasă, mulțumită, căci află că fericirea mea este legată de a ta. Dacă Joséphine nu este fericită, dacă ea își lasă sufletul în voia tristeții și a descurajării, ea nu mă iubește. In curând tu vei da viață unei alte ființe, care te va iubi tot atât cât și mine. Nu, aceasta nu e cu putință, dar tot atât de mult cât te voi iubi. Copiii tăi și cu mine vom fi neîncetat în jurul tău pentru a te convinge de grija și de iubirea noastră. Tu nu vei fi răutăcioasă, nu-i așa? Să n'aud de răutate. Afară numai dacă n'ai face aceasta din glumă. Parcă te văd încruntându-te de câteva ori; nimic mai frumos decât aceasta, pentruca apoi un sărut fugarnic să împace totul.

„Cât de mult m'a întristat scrisoarea ta din 18 ale lunii, pe care mi-a adus-o curierul! De ce nu ești fericită, scumpa mea Joséphine? Iți lipsește ceva ca să fii mulțumită? Abia îl aștept pe Murat ca să aflu din fir în păr tot ce faci tu, tot ce spui tu, persoanele pe care le vezi, rochiile pe care le îmbraci. Tot ceeacee o privește pe adorabila mea soție este și pentru mine tot atât de scump și de aceea nu mai am răbdare să aflu toate.

„Pe aici treburile merg bine, dar sunt cuprins de o neliniște pe care nu ți-o pot descrie. Tu ești bolnavă și departe de mine. Fii voioasă și îngrijește-te mult, căci în inima mea te prețuesc mai mult decât întreg universul. Dar vai! gândul acesta că tu ești bolnavă e pentru mine un coșmar!...”

A doua zi dimineața,

„Am primit toate scrisorile tale, dar niciuna n'a făcut asupra mea impresia ultimei. Cum te poți gândi, soția mea adorabilă, să-mi scrii în acești termeni? Crezi oare că pe aici starea mea nu-mi este destul de necruțătoare ca să-mi mai sporești și tu regretele și să-mi sdruncini sufletul? Ce stil! Ce sentimente mistuitoare ca și focul. Unica mea Joséphine, departe de tine, lumea este un pustiu, în mijlocul căruia eu rămân un singuratec.

„Iubește-mă ca pe ochii tăi; dar aceasta nu-i de ajuns. Ca pe tine, mai mult decât pe tine, decât pe sufletul tău, decât îți iubești viața și ființa ta întreagă. Dulce soție, iartă-mă, delirez.

„Scrie-mi zece pagini, și totuși mă voi simți puțin consolat. Tu ești bolnavă, mă iubești, ești mâhnită, însărcinată, și eu nu te voi vedea. Gândul acesta mă sufocă. Am fost atât de rău cu tine că nu știu cum să-mi ispășesc răutatea. Să te acuz că rămâi la Paris și tu să fii bolnavă! Iartă-mă, buna mea soție. Iubirea pe care tu mi-ai insuflat-o, mi-a întunecat rațiunea și nu mă mai regăseam. Oricine în locul meu ar fi făcut la fel.

„Toate gândurile mi se duc spre patul tău, spre inima ta. și noapte, fără poftă de mânca- Boala ta, iată ce mă preocupă zi re, fără somn, fără ca să mă mai gândesc la prieteni, la glorie sau la patrie. Tu, și numai tu! Restul lumii nu mai există pentru mine, de parcă l-ar fi înghițit neantul. Țin la onoare numai fiindcă ții tu la ea, la victorie fiindcă știu că aceasta te face fericită pe tine. Altfel aș fi părăsit de mult totul pentru a sta la picioarele tale.

„In scrisoarea ta, buna mea soție, să ai grijă să-mi spui că ești convinsă că te iubesc mai presus de orice ți-ai închipui cu putință; că ești convinsă că toate clipele mele ție îți sânt consacrate; că niciodată nu trece o oră fără ca eu să mă gândesc la tine; că niciodată nu mi-a trecut prin minte să mă gândesc la o altă femee, căci toate celelalte sânt lipsite de grație, de frumusețe, de spirit; că numai tu, cu toată ființa ta, așa cum te văd eu, aevea cum ești tu, poți fi pe placul meu și poți absorbi toate facultățile unui suflet pe care-l stăpânești în toată întinderea lui; că inima mea nu mai are colț care să nu fie al tău, nu mai are taine pe care să nu i le cunoști.

„Iți amintești de visul acela când eu îți scoteam pantofii, rochia, pentru a te băga toată în inima mea? De ce n'o fi făcut natura ca aceasta să poată fi realitate?

„In sfârșit, mămițica mea neasemuită, o să-ți desvălui un secret. Nu te sinchisi de mine, rămâi la Paris, ai amanți ca toată lumea s'o știe, nu-mi mai scrie deloc. Ei bine! te voi iubi de zece ori mai mult. Numai să nu mai aud că tu ești bolnavă. De acum nu mai am nevoe de justificările tale. Ești iertată. Te iubesc ca un nebun și niciodată biata mea inimă nu va înceta să te adore.

„Adio! adio! Mă culc fără tine, voi dormi fără tine. Și ce gând fericit acela de a te strânge în brațele mele! Dar e numai gândul; tu ești departe.

Tortone, în 27, la orele opt

seara, 1796

Cetățeanului Joseph Bonaparte, la Paris.

„Prietenul meu,

„Sânt în culmea disperării. Soția mea, tot ce mi-e mai scump pe lume, e bolnavă. Nu-mi mai găsesc capul. Niște presimțiri groaznice îmi apasă gândurile. Te conjur să-mi comunici ce are și cum îi mai merge. Dacă în copilăria noastră noi am fost uniți prin acelaș sânge și prin cea mai strânsă prietenie, atunci nu uita aceasta și ajută-mă înconjurând-o cu toate grijile tale și făcând pentru ea tot ceeace ar fi o laudă să pot face eu însumi. Nu vei avea inima mea, dar numai tu singur mă poți înlocui. Tu ești singurul om de de pământ față de care eu aș avea o prietenie adevărată și constantă. După ea, după Joséphine, tu ești singurul care-mi mai inspiră un oare-care interes. Dă-mi asigurările tale, spune-mi adevărul. Tu mă cunoști până în fundul inimii mele, unde știi ce patimă arde, după cum tot așa știi că eu n'am iubit niciodată. Joséphine este prima femee pe care eu o ador. (Napolon știa că mințea, dar Joséphine era suferindă și scrisoarea avea să-i fie arătată și ei. Și în acest caz, minciuna aceasta constituia un leac pentru o bolnavă). Boala ei mă duce la desperare. Toată lumea mă părăsește, nimeni nu-mi scrie. Am rămas singur în voia calvarului meu, în voia nenorocirii mele. Nici tu nu-mi mai scriai.

„Dacă îi merge bine, ca ea să poată face călătoria, doresc din tot sufletul să vină. Am nevoe s'o văd neapărat, s'o strâng la inima mea. O iubesc cu patimă și nu mai pot rămâne mai departe fără ea. Dacă ea nu m'ar mai iubi, eu n'aș avea la ce să mai trăesc. Prietenul meu cel bun, dar prea am început să-mi deschid sufletul. Fă în așa fel ca acest curier să nu rămână mai mult de șase ore la Paris și să se întoarcă mai repede ca să-mi pot veni în fire.

„Ii vei spune Joséphinei mele că dacă mai vrea să cumpere o moșie, după cum ne înțeleseserăm, adică jumătate, jumătate, eu aș pune treizeci de mii de lire și ea tot atât...”

Dela cartierul general din Tortone, la miezul nopții, în ziua de 26, anul 1796.
Cetățenei Bonaparte.

„Dela 18 ale lunii, scumpa mea Joséphine, stam pe loc aici, crezându-te sosită la Milano. Abia eșit din câmpul de luptă de la Borghetto, am alergat numaidecât acolo ca să te caut, dar nu te-am găsit. Câteva zile după aceea, un curier m'a vestit că tu nu plecaseși, fără să-mi aducă însă vreo scrisoare dela tine. Aceasta m'a făcut să mă simt zdrobit și părăsit de tot ce aveam pe lume. Nu m'am simțit niciodată atât de slab ca acum. Inăbușit de durere, ți-am scris poate prea aspru. Dacă scrisorile mele te-au mâhnit, iată-mă acum destul de nemângâiat. Revărsându-se râul Tesin, mă dusesem la Tortone ca să te aștept acolo. In fiecare zi te așteptam la trei leghe depărtare și în zadar. Astăzi, în sfârșit, pe la orele patru, când eu eram tot acolo, îmi sosi o simplă scrisoare care-mi aduse vestea că tu nu vii. O clipă după aceea, nu ți-aș putea descrie neliniștea apăsătoare care s'a lăsat pe sufletul meu, când am aflat că tu ești bolnavă, că trei doctori stau lângă tine și că ești în pericol. De ce nu mi-ai scris? De atunci sânt într'o stare sufletească pentru care nu găsesc cuvinte. Numai cine ar avea inima mea, te-ar putea iubi atât cât te iubesc eu. N'aș fi putut crede că e omenește cu putință să îndure cineva calvarul în care mă sbat eu acum. Eu credeam că are și durerea hotarele ei, dar în sufletul meu ea nu mai are margini. Coșmarul acesta mi-a pătruns în sânge și circulă prin vinele mele, iar desnădejdea a devenit tiranul inimii mele...

„Tu suferi și eu sânt departe de tine. Vai mie! și poate nici nu mai ești! Știu că viața este de disprețuit, dar trista mea rațiune mă face să mă tem că te-aș mai regăsi dincolo după moarte. Și nu mă pot împăca cu gândul că nu te-aș mai vedea. In ziua în care voi ști că Joséphine nu mai există, voi înceta și eu să mai trăesc. Nicio datorie, nicio falâ nu m'ar mai lega de lumea aceasta. Oamenii sânt atât de de disprețuit! Numai tu singură ștergeai în ochii mei rușinea acestei naturi omenești.

(URMEAZA)

Prelucrare de
G. I. GEORGESCU

ALDOUS HUXLEY

Hubert şi Minnie

Pentru Hubert Lapell această primă aventură amoroasă era extrem de importantă. „Important" era cuvântul pe care-l întrebuinţase el însuşi, descriind-o în jurnalul său intim. Era un eveniment în viaţa lui, şi o schimbare. Insemna, — simţea el, — un moment hotărâtor în desvoltarea sa spirituală.

„Voltaire", — scrise el pentru a doua oară în una din scrisorile sale către Minnie, — „Voltaire a spus că omul moare de două ori, o dată cu moartea întregului trup, şi o dată mai înainte, cu moartea facultăţii de a iubi. Şi în acelaş fel te naşti de două ori, a doua oară cu prilejul primei îndrăgostiri. Te naşti atunci într'o lume nouă, — într'o lume de simţiri mai intense, de valori mărite, de introspecţiuni mai pătrunzătoare". Şi aşa mai departe.

De fapt însă, Hubert găsi că această nouă lume îl cam dezamăgea. Simţirile mai intense se dovediră a fi mai de grabă blânde; în nici un caz nu se ridicau până la standardul lor literar:

Iţi spun că sânt nebun după Cressida.
Iar tu-mi răspunzi: e frumoasă.
Şi-mi torni în ulcerul deschis al inimii.
Ochii, părul, faţa, vocea şi întreaga-i fiinţă.

Nu, desigur, nu era tocmai aşa. In jurnalul intim, în scrisorile sale către Minnie, desena, ce-i drept, o serie de sclipitoare şi romantice peisagii în maniera lui Salvator Rosa, mai bogate, mai sălbatice, mai pitoreşti în clar-obscur decât realitatea. Hubert se arunca cu aviditate, asupra unei ultime veleităţi de nefericire, de dorinţă fizică, de elan spiritual. spre a le prelucra în scrisori sau în jurnal, în ceva cu totul romantic.

Erau momente, în general foarte târziu noaptea, când reuşea să se convingă că era într'adevăr cel mai sălbatec, mai nefericit şi mai pasionat dintre îndrăgostiţi. In timpul zilei însă, îşi vedea de treburi, hrănind în suflet un fel de pică împotriva dragostei. La mijloc era puţină înşălătorie. Da, aşa-i, într'adevăr o înşelătorie.

Pentru Minnie însă, dragostea nu era de loc o înşelătorie. L-a adorat aproape din prima clipă. Un prieten comun l-a dus odată la una din serile sale de Joi.

— Acesta-i d. Lapell, dar e prea tânăr pentru a-l chema altfel decât Hubert!

Aşa a fost prezentat. Şi râzând, ea i-a luat mâna şi i-a spus Hubert de îndată. A râs şi el, mai mult din nervozitate.

—Numele meu e Minnie! — a spus ea.

Dar a fost prea timid pentru a-i spune şi el pe nume. Avea părul castaniu, stufos şi zburlit, ca un băeţaş mic, ochi cenuşii sfioşi care nu se uitau la nimeni mai mult de-o clipă, alunecând numaidecât mai departe, ca şi când s'ar speria.

Arunca o ochire fulgerătoare, — şi repede trecea mai departe; vocea-i muzicală, cu subitele-i emfaze, modulaţiile ei rapide dela registrul înalt la cel profund, părea mereu că se adresa unui spirit ce plutea foarte jos şi puţin aplecat spre persoana cu care vorbea. Deasupra sprâncenelor venea fruntea boltită, cu gânditoare încreţituri, pornind dintre ochi în sus. In repaos, gura cu buze cărnoase îi dădea un aer puţin bosumflat, ca şi când ar fi exprimat o cronică nemulţumire de lume.

Şi, desigur, — gândea Minnie, — lumea nu era destul de frumoasă pentru idealismul său.

— La urma urmei, — rosti el cu seriozitate, — în această primă seară, posezi lumea gândurilor pentru a trăi în ea. E o lume simplă limpede şi frumoasă. Oricând poţi trăi departe de hărţuiala brutală.

Din profunzimile fotoliului în care era trântită, fragilă, obosită şi nepotrivit de elegantă pentru acest mediu mai curând „artistic". Helen Glamber râse cu măruntul ei râs clar:

— Eu gândesc contrariul. — (Minnie îşi amintea de orice incident din acea primă seară). Cred că ar trebui să goneşti prin lume, să cunoşti mii de oameni, să mănânci şi să bei enorm, să faci dragoste necontenit, să zbieri, să râzi şi să dai oamenilor în cap.

Terminând mărturisirea acestor sentimente rabeleziene, se lăsă să cadă înapoi în fotoliu, cu un aer de oboseală, acoperindu-şi ochii cu mâna subţire şi albă, de oarece suferea de o sfredelitoare durere de cap şi lumina îi făcea rău.

— Nu zău!?, — protestă Minnie, râzând.

S'ar fi simţit scandalizată dacă lucrurile acestea le-ar fi afirmat altul. Dar Helenei Glamber îi era permis să spună orice.

Hubert afirmă din nou predispoziţia sa pentru linişte. Mistress Glamber sta rezemată în fotoliu, ascultând. Sau poate, sub mâna ce-i acoperea faţa, încerca să adoarmă.

I-a plăcut mult, chiar din clipa când l-a zărit. Acum, privind înapoi, îşi putea da seama că nutrea pentru el o dragoste protectoare, maternă, căci el avea douăzeci de ani, era foarte tânăr, în ciuda creţurilor dintre sprâncene, a cuvintelor lungi şi a ştiinţei de curând descoperite ca student al cursului preparator; ea avea aproape douăzeci şi nouă. Se îndrăgostise şi de frumuseţea lui.

Hubert, pricepând mai târziu, era surprins şi nespus de măgulit. Asta nu i s'a mai întâmplat niciodată. Ii plăcea să fie divinizat, şi de când Minnie se îndrăgostise atât de violent de dânsul, îi părea lucrul cel mai natural din lume să o iubească pe Minnie. E drept că dacă n'ar fi început ea să-l adore, niciodată nu i-ar fi trecut prin minte lui Hubert să se îndrăgostească de dânsa. Când s'au văzut prima oară, a găsit-o, desigur, foarte drăguţă, dar nu deosebit de turburătoare. Pe urmă, expresia vădită a adoraţiei ei l-a făcut s'o găsească mai interesantă, şi la urmă s'a îndrăgostit şi el. Poate n'ar trebui să pară uimitor dacă procesul îi cam decepţiona.

Şi apoi, — mai medita el cu tainicele prilejuri când avea să-şi mărturisească sie însuşi că în pasiunea lui nu erau toate aşa cum trebuiau să fie, — niciodată dragostea fără posesie nu e, după firea lucrurilor, ceva cu adevărat sincer.

In jurnal îşi aminti de aceste două catrene de John Donne:

Astfel, sufletele adevăraţilor îndrăgostiţi
In afecţiuni şi facultăţi să se-adâncească trebue;
La cari să se unească simţurile, înţelegându-le,
Căci altfel un prinţ în temniţă zace.
Spre trupurile noastre să ne'ntoarcem atunci,
Ca oamenilor slabi a dragostei viziune să le-o descoperim.

Misterele ei în suflet se nasc,
Dar trupul e cartea în care se scriu.

La viitoarea lor întâlnire le recită Minniei. Conversaţia care urmă, ţesută din filosofie şi destăinuiri personale, a fost delicioasă. Hubert simţi că într'adevăr se ridica la nivelul standardului literar.

In dimineaţa viitoare Minnie o chemă la telefon pe prietena ei Helen Glamber, şi o întrebă dacă putea veni la ceai în după amiaza aceea, deoarece ar avea să-i vorbească despre unele chestiuni. Mrs. Glamber suspină, agăţând receptorul la loc.

— Vine Minnie la ceai!, — strigă, întorcându-se spre uşa deschisă.

Din partea cealaltă se auzi glasul speriat al bărbatului ei:

Doamne Sfinte!...

Helen Glamber suspină din nou, şi, cuibărindu-se mai confortabil în perne, întinse mâna spre carte. Cunoştea vocea aceasta depărtată şi ştia ce înseamnă. Insemna că n'ar fi răspuns dacă ea ar fi continuat conversaţia; ar fi spus doar „Hm", sau „M-da". Iar dacă ea ar fi perzistat şi după asta, atunci însemna că i-ar fi spus, plângăreţ, să ţi se rupă inima:

— Dragă *trebue* să mă laşi să-mi continui lucrul!

Cât i-ar fi plăcut ,în clipa aceia, să stea puţin la taifas. In schimb continuă să citească dela punctul unde se întrerupsese pentru a răspunde Minniei la telefon.

„In timpul acesta flăcările au cuprins gineceul. De nouăsprezece ori eroicul Patriarh al Alexandriei s'a avântat în edificiul incendiat, reuşind să-i salveze pe toţi, în afară de doi din simpaticii locatari, douăzeci şi şapte la număr, pe care dădu ordin să-i aducă imediat în propriile sale apartamente".

O carte instructivă. Lui John îi plăcea s'o vadă citind-o. Istorie, mister, lecţie şi lege. Dar pentru moment n'avea de loc poftă de istorie, ci mai curând de taifas. Şi asta era în afară de orice discuţie.

Lasă cartea jos, începu să-şi pilească unghiile şi să se gândească la biata Minnie. Da; biata Minnie. De ce oare nu te puteai opri de a spune, în toată sinceritatea: „Doamne Sfinte!", când aflai că vine la ceai? Şi dece nu aveai inima s'o refuzi a o primi la ceai. Era patetică, însă patetică într'un chip atât de exasperant! Există fiinţe faţă de care îţi place să te arăţi bun, fiinţe cărora doreşti să le ajuţi, să le arăţi prietenie. Fiinţe care te privesc cu ochi de maimuţă bolnavă. Ţi se rupe inima când le zăreşti. Dar sărmana Minnie nu avea nici unul din farmecele unei maimuţe bolnave. Era o tânără femee înaltă sveltă sănătoasă, de douăzeci şi opt de ani, care ar fi trebuit să fie măritată şi mamă de copii, — şi nu era. Ar fi fost o foarte bună soţie, o admirabilă mamă, plină de griji şi de atenţii. Dar s'a întâmplat ca nici unul dintre bărbaţii pe care îi cunoştea să n'o ceară în căsătorie. Şi dece să fi dorit vreunul s'o facă? Când intra în odae. lumina părea că scade în mod simţitor, tensiunea electrică ceda. Nu aducea viaţă cu dânsa. Dimpotrivă, o absorbea şi pe aceea ce se găsea acolo. Era întocmai ca o hârtie sugativă. Nu-i deci de mirare că nimeni n'a dorit s'o aibă de soţie. Şi tocmai aci sta totul. Mai ales că se îndrăgostea mereu. Da, aci sta totul.

— John, — strigă deodată Mrs. Glamber. — E oare adevărat ce se spune despre năvăstuici?

— Nevăstuici? — repetă vocea cu o reţinută iritaţie. Ce să fie adevărat despre nevăstuici?

— Că femelele mor dacă nu sânt împerechiate!

— De unde să ştiu eu asta?

— Pentrucă de obiceiu ştii totul.

— Dragă, nu; serios...

Vocea era plângăreaţă, plină de dojană.

Mrs. Glamber se lovi cu palma peste gură.

— Bine, bine!... Serios, îmi pare rău...

— Dar nevăstuicile?, — repetă vocea.

— Şş, şş, şş, şş.

— Care nevăstuici?

— Dragul meu, — spune Mrs Glamber de data asta neclintită, — trebue să mergi înainte cu lucrarea ta.

Minnie sosi la ceai. Povesti totul, ipotetic la început, ca şi când ar fi fost vorba de o persoană străină; apoi, căpătând curaj, preciză. Era propriul său caz. Din adâncul neturburat al păgânei sale nevinovăţii, Helen, brutală, o sfătui:

— Dacă doreşti să te culci cu tânărul acela, culcă-te! Faptul în sine nu are importanţă. Cel puţin nu multă. Are însemnătate doar fiindcă dă posibilităţi mai mari destăinuirilor intime, fiindcă fortifică afecţiunea, făcându-l într'un fel pe bărbat să depindă de tine. Şi-apoi, bine-înţeles, faptul e foarte natural. Sânt cu totul de partea naturii, exceptând cazul când începe să ţi se înscrie pe obraz. Se spune că nevăstuicile...

Minnie observă că Helen nu termină citatul. Speriată şi fascinată, scandalizată şi aproape convinsă, asculta.

— Dragul meu, — spuse Mrs. Glamber, cine a inventat religia, păcatul şi toate astea? Şi pentru ce?

John râse:

— Au fost inventate de Adam, pentru diverse mici motive transcendente, pe care desigur, cu greu le vei aprecia. Dar şi pentru practicul scop de a o ţine pe Eva în frâu.

— Bine, dacă complicând viaţa oamenilor, numeşti tu a-i ţine frâu?

Mrs. Glamber dădu din cap:

— Găsesc că totul e prea întunecat. La şaisprezece ani, da. Dar la douăzeci trebue să depăşeşti aceste stări de lucruri. Şi la treizeci, ştii,... femeia are aproape treizeci de ani; — nu, serios...

In sfârşit, Minnie îi trimise lui Hubert o scrisoare, spunându-i că şi-a schimbat părerea. Hubert se afla în Hertfordshire la prietenul său Watchett. Casă mare, mâncare bună, totul foarte confortabil. Iar bătrânul Mister Watchett mai poseda pe deasupra o foarte solidă bibliotecă. In umbra de nepătruns a uriaşilor Wellingtonia, Hubert şi Ted Watchett jucau crochet şi discutau asupra metodelor celor mai bune pentru cultivarea „Eului".

Se poate face mult prin artă, — hotărîră ei, — cărţi, tablouri, muzică.

— Ascultă „Sacre" de Stravinsky, — zise Ted Watchett, — şi vei fi scutit pe vecie de a te duce în Tibel, pe Coasta de Aur sau în unul din aceste înfricoşătoare ţinuturi. Şi-apoi, pentru crimă îl ai pe Dostoevski, iar pe D. H. Lawrence pentru substituirea sexului.

— Oricum, — răspunse Hubert, — trebue să ai oarecare experienţă actuală neimaginativă.

Vorbea serios, abstract, însă scrisoarea Minnie-ei se afla în buzunarul său.

— *Gnosce te ipsum!* Nu te poţi cunoaşte cu adevărat decât lovindu-te de întâmplările vieţii, nu-i aşa?

In ziua următoare sosi Phoebe, verişoara lui Ted. Avea părul roşu şi tenul lăptos, şi era mai mult sau mai puţin artistă de operetă. Un picior jos şi unul în aer. „Figura desfăcută". Şi din când în când executa „figura" pe covorul din salon. „E foarte uşor!", — spunea râzând, şi hop! iar în sus, cu o graţie uşoară care-ţi tăia respiraţia pe dată.

Lui Ted nu-i plăcea:

— Obositoare fată. Şi atât de neroadă. Conştient neroadă, neroadă cu intenţie, ceeace-i mai grav!

Era adevărat. Ii plăcea să se laude câtă şampanie putea să toarne pe gât fără să se ameţească şi de câte ori a depăşit cea mai largă indulgenţă, fiind „oarbă în faţa lumii". Ii plăcea să vorbească despre admiratori în termeni care te făceau să crezi că toţi au fost amanţii ei acceptaţi. Avea însă justificarea vitalităţii şi a părului său iradiant.

„Vitalitate", — scrise Hubert în jurnal (se gândea la o dată îndepărtată, după sau preferabil înainte de moarte, când aceste confesiuni şi aforisme ar urma să fie publicate), — „vitalitatea poate pretinde orice de la viaţă tot atât de imperios ca şi frumuseţa. Uneori frumuseţa şi vitalitatea se întâlnesc în una şi aceiaşi persoană.

●

Hubert a orânduit să locuiască împreună la moară. Unul dintre prietenii săi a fost odată acolo cu o societate şi a găsit că locul era foarte confortabil, retras, şi minunat de liniştit. Adică liniştea aceia proprie morilor. In privinţa tăcerii, nu era tocmai tăcerea nopţii pe munţi, ci tăcere făcută din tunet continuu. La ora 9 în fiecare dimineaţă roata morii începea să se învârtească, şi zgomotul nu mai contenea toată ziua. In primele clipe gălăgia era îngrozitoare, aproape de nesuportat. Apoi, peste un timp, te obişnuiai. Tunetul, în virtutea continuităţii sale, devenea o tăcere desăvârşită, minunat de bogată şi de adâncă.

In spatele morii se afla o grădină închisă din trei părţi de casă, hambare şi un zid înalt de cărămidă, şi deschisă doar înspre partea apei. Privind peste parapet, Minnie contempla lunecarea ei lină. Era ca un şarpe cafeniu, cu semne săgetate pe spinare; se târa, aluneca, curgea necontenit. Minnie sta acolo şi aştepta; trenul din Londra a adus-o aci imediat după prânz. Hubert, traversând ţinutul în drumul său dela Familia Watchett, cu greu putea sosi înainte de şase. Apa trecea sub ochii lui ca timpul, ca destinul, pe nesimţite, spre o nouă şi zguduitoare trăire.

Imensul zgomot, care în această grădină era tăcere, o învăluia. Deprins, spiritul său evolua ca în propriul său element. Din spatele parapetului venea răcoarea şi mirosul umed al apei. Dar când se întorcea înapoi spre grădină repira mireazma fierbinte a soarelui care cădea pe flori şi pe poamele în pârg. In lumina soarelui de după amiază lumea întreagă era pârguită. Casa roşie, veche, sta colea ca o prună căzută din pom; zidurile păreau mai coapte decât fructele de pe piersicii în spaliere, atât de îngrijit erau crucificaţi pe cărămizile lor calde. Şi tăcerea mai profundă a neîncetatului tunet părea catifelatul puf al unei zile ajunse la delicioasa maturitate, care atârnă, rotundă ca o piersică şi suculentă de viaţă şi fericire, aşteptând, în bătaia soarelui, muşcătura unei guri pătimaşe.

In inima acestei lumi de poame pârguite aştepta Minnie. Apa curgea spre roată, uşor, uşor, apoi cădea, se spărgea în bucăţi pe roata ce se învârtea. Şi timpul luneca înainte, încet, tinzând să-i tulbure tot calmul vieţii.

„Dacă într'adevăr doreşti să te culci cu tânărul acela, culcă-te!".

Parcă auzea vocea clară, stridentă a Helenei rostind cuvinte brutale, imposibile. Dacă le-ar fi rostit altcineva, ar fi fugit din odae. Dar în gura Helenei păreau, nu ştiu cum, atât de simple, de nevinovate, şi atât de adevărate!... Şi totuşi, tot ce-au spus şi au învăţat-o ceilalţi, acasă, la şcoală, lumea pe care obişnuia s'o frecventeze, toate păreau adevărate. Dar mai era dragostea. Hubert i-a scris un sonet de Shakespeare, care începea:

Dragostea sfinţeşte totul unde-i drept sădită
In aur preface gunoiul ce cu săgeata sa atinge
Materia gândire devine, aprin să patimă nevinovată
Un templu ridică în inima de-ai voluptăţii fiori zguduită.

Găsea că era foarte frumos. Şi foarte adevărat. Voia să arunce un pod dela Helen la ceilalţi. Dragoste, adevărata dragoste, aci sta deosebirea. Şi justificarea. Dragoste! — mult, cât de mult iubea!...

Timpul trecea şi lumina devenea mai bogată pe măsură ce soarele cobora de pe înălţimile cerului. Ziua se împlinea într'o delicioasă maturitate. Peste obrajii ei însoriţi, liniştea tunătoare a roţii de moară arunca cel mai gingaş puf de piersică. Minnie sta pe parapet, aşteptând. Uneori privea în jos spre lunecarea apei, alteori întorcea ochii spre grădină. Timpul trecea, dar acum nu mai era speriată de turburătorul eveniment care scăpăra fulgere pe orizontul viitorului. Dulcea maturitate a acestei după amiezi îi intra în cuget umplându-i-l.

Hubert, Hubert... Şi deodată, o tresărire; iată-l stând alături de dânsa.

„O", exclamă ea, şi o clipă îl fixă cu ochi rotunzi, căprui, în care nu se vedea altceva decât mirare. Apoi expresia se schimbă. „Hubert", spuse încet.

Hubert luă mâna ei şi o lăsă să cadă din nou; o privi o clipă, apoi se întoarse. Aplecat peste parapet privea ţintă în apa ce luneca jos; nu zâmbea. Timp îndelungat au tăcut amândoi. Minnie rămase unde se afla, şezând liniştită, cătând cu ochii spre faţa întoarsă a tânărului. Era fericită, fericită, fericită. Ziua lungă se pârguia, şi se pârguia, desăvârşire după desăvârşire.

— Minnie, — zise tânărul deodată, cu o gălăgioasă bruscheţă, ca şi când i-ar fi trebuit multă vreme până să se hotărască a vorbi, şi ar fi reuşit însfârşit să îndruge cuvintele astfel pregătite şi sulemenite: — Simt că m'am purtat foarte urît faţă de d-ta. N'aşi fi trebuit nici odată să-ţi cer să vii aci. Am greşit. Imi pare rău!

— Dar am venit fiindcă şi eu am dorit-o, — izbucni Minnie.

Hubert o privi, apoi întoarse din nou ochii şi continuă să se adreseze spiritului care plutea, pare-se, deasupra oglinzii apei ce luneca.

— Am cerut prea mult. N'aşi fi trebuit s'o fac. Pentru un bărbat e altceva. Dar pentru o femee!

— Dar, îţi spun; şi eu doream!

— E prea mult!

— Nu-i nimic!, — spuse Minnie, — fiindcă te iubesc.

Şi aplecându-se spre dânsul, îşi strecură degetele prin părul lui:

— Prostuţule, credeai că nu te iubeam deajuns?

Hubert nu ridică privirea. Apa aluneca, aluneca mai departe sub ochii lui; degetele Minnie-ei i se jucau prin păr, îi alunecau peste ceafă. Simţi deodată o adevărată ură pentru această femee. Stupid! Dece nu putea înţelege o aluzie? N'o dorea. Şi dece oare, pentru Dumnezeu, şi-a închipuit vreodată c'ar fi dorit-o. Tot timpul în tren şi-a pus această întrebare. Dece? Dece? Şi întrebarea însăşi şi-a cerut răspunsul şi mai insistent chiar acum, când la poarta grădinii a privit cercetător printre meri şi a urmărit-o neobservat, timp îndelungat, — a urmărit-o stând colo pe parapet, întorcându-şi ochii de un căprui spălăcit când spre apă, când spre grădină, surâzându-şi sie-şi cu o expresie care-i păru atât de ştearsă şi de goală încât ar fi fost în stare s'o creadă imbecilă.

Şi cu Phoebe, eri, a stat pe creasta goală a stâncii calcaroase. Ca o mare se întindea câmpia la picioarele lor, deasupra lor orizontul întunecat rostogolea nori eroici. Degetele vântului ridicau buclele roşii ale părului fetei.

— Grozav aş vrea să zbor. Mă gândesc mereu că oamenii aerului au ceva deosebit de atrăgător!

Şi coborîse dealul alergând.

Şi-acum Minnie, cu părul de culoare vagă, cu obrajii roşii ca merele şi cu trupul mare şi greoiu, ca o ţărancă. Cum şi-a putut oare băga în cap că ar dori-o. Şi ceia-ce agrava mai mult situaţia era faptul că îl adora agasant, obositor, ca un căţel prea drăgăstos.

Hubert se feri din raza mânii sale mângâetoare. Ridică spre dânsa ochii opaci de furie rece. Ii întoarse apoi din nou.

— Sacrificiul e prea mare, — zise el cu o voce care-i suna în urechi ca vocea altcuiva.

Găsea că e foarte greu să spui asemenea lucruri, convingător.

— N'o pot cere de la d-ta!, — continua actorul. — N'aşi voi-o!

— Dar nu-i un sacrificiu!, — protestă Miniie. — E o bucurie, e fericirea. O, nu poţi pricepe?

Hubert n'a răspuns. Fără să se mişte, cu coatele pe parapet, se uita ţintă în apă. Minnie se uita la el, nedumerită la început; dar deodată fu cuprinsă de o îndoială sfâşietoare, care creştea în ea cu cât tăcerea se prelungea, ca un cancer îngrozitor al spiritului, până ce-i înghiţi toată fericirea, până ce nu-i mai rămase în cuget decât îndoiala şi frica.

— Ce este?, — spuse în sfârşit. — De ce eşti atât de straniu? Ce-i, Hubert? Ce e?

Aplecându-se spre el, îi apucă faţa între mâni, o întoarse şi o aplecă spre dânsa. Palizi şi opaci de mânie îi erau ochii:

— Ce este?, — repetă ea, — Hubert, ce este?

Hubert se desprinse:

— Nu-i bine!, — zise el cu voce mai blândă. — Nu-i de loc bine. A fost o greşală, Imi pare rău. Cred că-i mai bine să plec. Trăsura mai e la poartă.

Şi, fără să mai aştepte vreun răspuns, fără a mai da explicaţii, se întoarse şi plecă grăbit, mai curând alergă spre casă. Slavă Domnului! A scăpat! Nu se purtase prea bine, nici prea cavaleresc, nici prea curagios, dar oricum, scăpase. Sărmana Minnie! Ii părea rău de dânsa, dar la urma urmei ce putea face? Biata Minnie! Totuşi, îi măgulea mult vanitatea gândul că va suferi din pricina lui. Nu putea s'o pue însă prea la inimă. Pe de altă parte, orgoliul îi amintea că ea-l adora. Il diviniza.

Poarta se închise în urma lui; Minnie rămase din nou singură în grădină. Pârguită, pârguită, sta sub razele târzii. Era pe jumătate în umbră. Dar cealaltă parte părea, în lumina colorată a serii, ajunsă la finala şi absoluta desăvârşire a maturităţii. Acoperite de roua liniştei tunătoare, cele mai alese poame ale tuturor timpurilor atârnau acolo, delicios de dulci, dulci până în inimă, îmbelşugate şi frumoase, pe marginea întunericului.

Minnie mai sta pe acelaş loc, mirându-se de cele întâmplate. Plecase oare? Plecase cu adevărat? Poarta se închise în urma lui, pocnind, şi, ca şi când acest sunet ar fi fost un semnal, un om eşi din moară şi se duse la dig închizând stăvilarul. Numaidecât roata se opri. Se făcu o linişte apocaliptică. Tăcerea fără sgomot luă locul celeilalte tăceri, care era sgomot neîntrerupt. Abisuri nemărginite se deschiseră în jurul ei. Prin golul fără sunet o albină întârziată îşi purta bâzâitul subţire, vrăbiile ciripeau şi de peste apă venea zvon de voci şi râs depărtat. Ca trezită din somn, Minnie privi în sus şi ascultă, înfricoşată, întorcând capul când într'o parte, când într'alta...

Din englezeşte de
ELLA KLEIN

La moartea unui sburător

Insemnări şi amintiri din viaţa unui răscolitor al văzduhului

Iţi mulţumesc pentru delicateţa de a-mi fi trimis flori.

E un gest nu numai duios, dar de două ori frumos şi scump inimii mele. Intâiu pentru că îmi arată simţirea şi frăgezimea sufletului d-tale: cine iubeşte florile şi le caută pentru podoaba lor, este o fiinţă deosebită; al doilea, pentru că ştiindu-mă că şi eu iubesc aceste blânde mărturii ale firii, — fără a fi o fiinţă... deosebită — mi le-ai trimis ca un omagiu adus dorurilor mele şi sentimentelor ce ne leagă cu atâta temeinicie de ani de zile. Ţi-am apreciat gestul d-tale distins şi cald şi-ţi rămân recunoscător pentru delicateţa cu care te manifestezi faţă de mine.

...In ziua când am primit albii d-tale clopoţei era afară un timp generos: primăvară caldă de April, ca în zilele fermecătoare de la „Turnul Roşu", când după iernile grele din munte venea soarele care reînvia pajiştile, înălţa colţul ierbii şi umplea cu violete peluza din faţa castelului. La bucuria trezită în inima mea de darul d-tale se adăoga bucuria firii care-şi arăta mângâios prietenia ei, ce-mi amintea fericitele timpuri de altădată.

Peste noapte însă a început vântul. Şi a bocit şi s'a sbătut afară ca într'o cumpănă în care urlau zeci de furii ale iadului.

Dela un timp a prins să plouă, trâmbe grele de apă isbeau în geamuri, iar la un moment dat am avut impresia că se răstoarnă casa, că se cutremură pământul, că gem cataractele cerului de prăpădul de afară. Curând ploaia s'a transformat în vârtejuri de omăt, vântul în viscol năprasnic, care-mi trezea nelinişti şi temeri instinctive: vechi reminiscenţe moştenite de la strămoşii care trăiau în peşteri...

Târziu, în vaerul de afară, în prăpădul în care par'că se prăbuşea lumea, a prins să se audă de undeva strigăt înfiorător de buhă, care completa cu ţipătul ei sinistru sălbătecia furtunii; iar un câne cu urlet de cobe mărea cu gemetele lui sfâşietoare grozăvia de afară.

N'am dormit toată noaptea. M'au frământat insomniile şi răscoala din natură şi mi-au stimulat gândurile care au alergat neostoite în ritmul uraganului desfăşurat în haos.

Sufletul mi-era întristat de moarte, iar a doua zi aşteptam par'că să mi se comunice ştirea grea a unor fapte doborâtoare, care născându-se din vâltoarea de peste noapte, trebuia să ajungă până la mine...

●

Şi vestea grozavă a venit. Nu sub forma unei lovituri care să mă atingă direct, ci sub înfăţişarea unei nenorociri care a lovit grav pe un om pe care l-am cunoscut altădată la Londra, într'un chip aproape straniu.

E vorba de tragicul accident de aviaţie întâmplat departe în munţii *Iernii*, în care, pe lângă alţi doi nefericiţi sburători, şi-a găsit moartea şi un fost ofiţer de carieră — actualmente rezervist — locotenentul *Mălinovici*.

Cum poate ştirea nu-ţi este cunoscută, sau poate ţi-a parvenit numai fragmentar, prin mijlocirea modestelor gazete de acolo, îţi trimit eu un reportaj detaşat din „Dimineaţa", din a cărui amănunţită relatare îţi poţi da seama exact de proporţiile catastrofei.

Desigur, accidente de aviaţie s'au mai întâmplat şi toate m'au întristat: pentru bietele vieţi pierdute, pentru nenorocirile aduse în familiile celor morţi, pentru doliul ţării.

Acesta însă m'a sguduit mai mult şi mai profund decât oricare altul. Nu numai pentru formele tragice în care s'a petrecut, dar şi pentru faptul că una dintre victime, poate cel mai iscusit sburător al nostru, mi-era de aproape cunoscut.

Să-ţi povestesc aci cum ne-am pomenit unul în faţa altuia, la Londra, cu ani în urmă.

Mă găseam de o bucată de vreme într'una din lipsurile mari cu cari am luptat eroic în ultimele 5—6 luni de şedere în Anglia.

Nu mai aveam de câteva zile o centimă asupră-mi şi cum din cartierul în care locuiam şi până la *King's College*" era distanţă de mai bine de 5 km., pe care, spre a-i parcurge cu omnibusul sau metropolitanul trebuia să plătesc doi *penny*, am pornit resemnat pe jos, aşa cum mai procedasem de multe ori în perioadele mele grele de criză.

Afară începuse să picure şi bătea vântul, iar peste puţin timp ploaia londoneză a luat înfăţişare de potop. In mai puţin de cinci minute apa mi-a trecut prin haine şi m'a pătruns până la piele. Dela o vreme, răzbit de frig am intrat sub gangul unei clădiri, situată exact în faţa unei staţiuni de automobile taximetre. Eram singurul ins care priveam grozăvia de afară. Pe strada care altădată era stăpânită de frământarea a mii de oameni, ce se mişcau în direcţii diferite, nu se mai vedeau acum decât omnibuse şi automobile, căci totdeauna când vremea e rea, circulaţia pietonilor se face mai mult subteran, astfel că viaţa se mută din stradă — dela lumină — jos în adânc, în inima pământului, adesea sub Tamisa, sub protecţia becurilor electrice. Dar trebuiau şi pentru aceasta bani şi eu nu-i aveam.

Şi cum priveam aşa îngândurat, din gangul clădirii, bătut de vântul şi mai intensificat datorită curentului format prin deschiderea imenselor uşi; şi cum tremuram de frig urmărind apa care se scurgea din mine ca dintr'un isvor, aud pe un chauffeur că mă invită prevenitor să mă sui în maşină...

Deşi necăjit din pricina situaţiei mele, — nu puteam să nu sesisez gluma individului care-mi oferea călătoria cu taxi, cu toate că-şi dădea uşor seama că nu-mi pot permite una cu omnibusul sau metropolitanul...

... Şi atunci, de necaz, răspunzând cum se cuvine provocătoarei lui ironii, mi-am încheiat reflecţiile în româneşte, prin câteva cuvinte tari, spuse mai mult pentru mine şi, mai ales, cu scopul de a nu fi înţeles de „englez":

— „Insular nesimţitor şi lipsit de cuviinţă". Şi plin de obidă, am voit să pornesc iar, mai departe, prin ploae şi vânt, spre a scăpa de gluma „englezului".

Mare mi-a fost însă surprinderea când, în clipa în care făceam cei dintâi paşi spre a merge în susul străzii „insularul" coboară dela volan, — credeam că vine cu gând agresiv — se apropie de mine şi deschizând spontan braţele îmi strigă cu figură deschisă şi prietenoasă:

— „Domnul e român? Sânt fericit că întâlnesc un compatriot în inima Londrei şi vă rog să nu-mi luaţi în nume de rău gluma aruncată adineauri în neştire."

Ne-am spus, evident, numele, am început să vorbim în gura gangului, care ne-a oferit de astădată ospitalitate amândorura şi pentru că sub haina de chauffeur îmi dădeam din ce în ce mai bine seama că se ascunde un om de inimă şi un suflet viteaz, m'am oprit cu el la o convorbire mai lungă, cu toate că tremuram deabinelea şi mă pătrunsese tot mai mult frigul...

Astfel am cunoscut pe Mălinovici, sburătorul răpus zilele trecute prin căderea cu avionul în munţii Iernii, — căci ai înţeles cred că el era chauffeur-ul pe care-l întâlnisem altădată, într'o împrejurare pe jumătate tristă pe jumătate hazlie, acolo departe, în ploaia şi ceţurile londoneze...

●

Cum ajunsese conducător de taxi e altă poveste. O poveste în care se amestecă spiritul de aventură, care trăia în el, nenorocul şi răutatea oamenilor.

Avea, când s'a prăbuşit din tăriile văzduhului, 40 de ani. Eu l-am cunoscut în Noembrie sau Decembrie 1926. In ce chip se rătăcise prin Londra?

Fusese ofiţer activ de marină. Căsătorit de tânăr cu o fată frumoasă şi dintr'un neam bun, trăia viaţă tihnită, împletită din dragoste şi planuri mari de viitor.

La o serată la care se dusese împins mai mult de obligaţie profesională decât de plăcere, nevastă-sa răceşte, capătă o congestie care se transformă curând în pneumonie şi în două săptămâni moare. De aci înainte a urmat declinul, dezastrul.

Ajuns în neînţelegeri cu familia soţiei — cu care se căsătorise împotriva voinţii părinţilor ei — e nevoit să demisioneze din armată, unde nu mai putea trăi din pricina neajunsurilor ce-i făcea socrul său, comandor bine cunoscut şi în acelaş timp şeful lui direct.

Cu o sumă de bani ce-i avea economisiţi a pornit în Anglia spre a urma ingineria de petrol şi a se înapoia după aceea în ţară pentru a face o bună carieră.

Dar cum din diferite pricini nu şi-a putut termina studiile şi cum la un moment dat, după doi ani de şedere în Londra, a rămas fără mijloace, s'a angajat ca chauffeur la o companie spre a-şi câştiga existenţa, — deoarece ştia să conducă şi să repare o maşină încă din ţară.

L-am văzut de mai multe ori după întâmplarea care ne-a adus cunoştinţa şi în ceasuri de mărturisire — după înfrângerea celor dintâi planuri legate de inginerie — mi-a spus că gândul lui ultim este să înveţe navigaţia aeriană pentru ca, înapoiat în ţară, să intre în aviaţia civilă, în care era mare nevoe de conducători instruiţi şi cu răspundere.

De astă dată soarta nu i-a fost protivnică. Şi-a realizat curând visul, căci după doi ani de cursuri temeinice, de sboruri multe şi de un oarecare angajament la o societate britanică, — Mălinovici devine un pilot dintre cei mai iscusiţi. Iar la înapoerea în ţară admirabilele lui calităţi de stăpânitor al aerului fac din el un maestru al sborurilor, de care erau legate imense speranţe pentru viitor.

Trecuse în arma aviaţiei ca ofiţer de rezervă, iar pentru cunoştinţele lui profesionale şi pentru temeritatea curajului său fusese nu de mult decorat cu virtutea aeronautică.

L-am întâlnit adesea la „Adevărul" unde avea câţiva prieteni printre redactorii ziarului, iar unele cronici semnate de el în legătură cu sboruri grele executate de aviaţie, relevau nu numai priceperea-i tehnică şi superioritatea pregătirii sale, dar şi un frumos talent descriptiv, care dovedea că el se poate afirma cu succes şi pe tărâmul publicistic.

L-am îndemnat chiar să scrie mai des şi cum cu prilejul unui sbor de mari proporţii spre Africa, rămas nedesăvârşit, — sbor pe care l-a încercat cu aviatoarea *Mirina Biscaia*, — luase note şi însemnase observaţii pline de noutate şi originalitate, l-am sfătuit să le desvolte şi să le dea la lumină, convins că apariţia lor va face senzaţie.

●

Moartea însă i-a curmat aspiraţiile şi avântul, cum i-a curmat şi gândul recăsătoriei pe care voia s'o facă cu tovarăşa lui curajoasă şi devotată din atâtea sboruri.

Ţi-am alăturat aci reportajul privitor la chipul cum s'a făcut, la lumina faclelor, ridicarea din vârful muntelui a corpurilor sângerânde, cu scena plină de un zguduitor dramatism, a întâlnirii Mirinei Biscaia cu trupul zdrobit al aceluia care peste puţin timp trebuia să-i fie soţ...

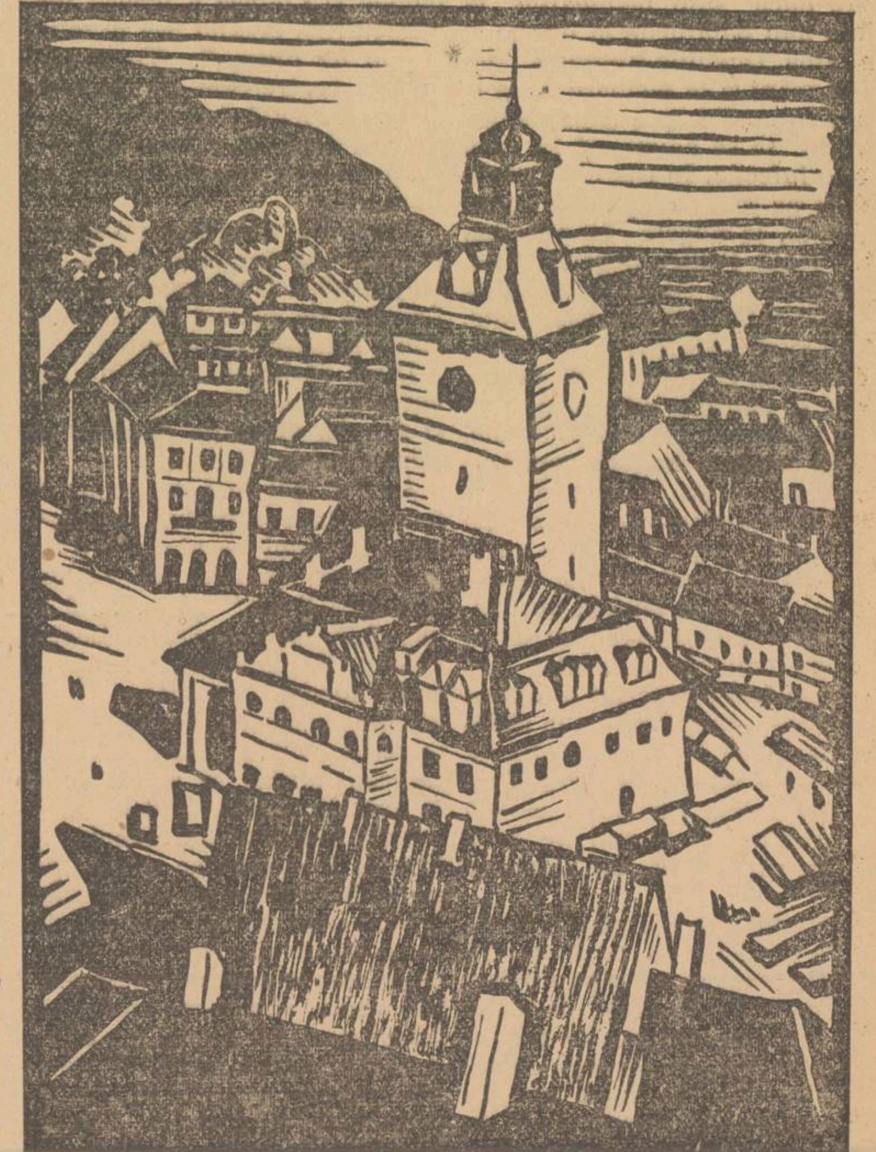
... Şi acum la radio — ascult postul Londra — se cântă sguduitorul imn al morţilor, *Requiem*-ul lui Mozart: coincidenţă atât de impresionantă, căci după amiazi se face înmormântarea lui Mălinovici.

Dumnezeu să-l ierte şi să-i lumineze viaţa cealaltă, întocmai cum a tins să şi-o lumineze el pe cea din lumea aceasta, în care a trăit, s'a sbuciumat şi a închis ochii...

... Nu cu privirile îndreptate spre tăriile pe care le-a răscolit, ci cu faţa către pământul în care prietenii şi admiratorii îl vor coborî azi în plâns de clopote şi vuet de aeroplane...

CONST. BASARAB

Prinţesă şi dansatoare

„Vino în lumina bucuriei. Dezbracă haina ta austeră şi dansează; sau de nu, rămâi pentru totdeauna în colţul tău obscur, ascunsă sub vălul ipocrit."

Versurile acestea ale rafinatului poet din Iran au cântat de sigur în sufletul Prinţesei curde Leila Beder Khan *multă vreme până când i-au hotărît soarta.*

A fost prima nobilă, din neamul ei care a avut îndrăzneala să înfrunte tradiţiile şi să se urce pe scenă.

„A trebuit să sfărâm totul!", — mărturiseşte ea unei reportere.

Din primă copilărie a fost stăpânită de puterea ritmului şi de demonul dansului. Resimţea în fragedul ei trup de copil mişcarea giratorie a lumii şi pornirea irezistibilă de a se prinde în mişcarea universului. Constantinopole, unde s'a născut, Cairo, unde a trăit, i-au impregnat trupul cu magica euritmie a Orientului.

Imagini, sentimente, totul se traducea în ea prin gesturi şi mişcări fără să vrea, fără să-şi dea seama. Pe când fetiţele din jurul ei se jucau cu păpuşa, ea nu avea altă plăcere decât să ia un petic de mătase mlădios sau un văl şi să execute mişcări de dans inventate de ea.

Cu toate că a fost crescută după metoda engleză, nu trăia decât în lumea poveştilor din „O mie şi una de nopţi", iar în excursiile la Piramide, cu prietenele ei, tema dansurilor inventate de ea era Sheherezada sau Aladin.

Nu cunoştea nimic din arta dansului până ce, odată, a fost dusă să vadă o reprezentaţie de balet la Operă, în Cairo. A resimţit atunci o turburare nebănuită de cei din jurul său. In ascuns, căuta să se ridice pe vârful degetului celui mare de la picior ca balerinele, şi somnul ei era turburat de zborul înfiorat al acestor fiinţe îmbrăcate în tul şi muselină, pe care le credea divine.

A fost dusă într'o şcoală în Elveţia. Studiile o plictiseau; totuş îşi prepară bacalaureatul, organizând, de câte ori putea, reprezentaţii în şcoală şi urmărind cu pasiunea spectacolele de dans la Zürich.

In sfârşit, se decise să-i comunice formal mamei sale că, orice s'ar întâmpla, va deveni dansatoare.

Atunci a fost scoasă din şcoală şi adusă acasă să-şi termine educaţia în familie. Dar fetiţa era hotărîtă. Făcu greva foamei şi încercă să-şi deschidă vinele. Până când într'o bună zi, plecă la Viena să-şi încerce norocul. Cei mai renumiţi maeştri de dans, şi printre ei faimoasa balerină Cerri, *o luară în primire.*

„Ai foarte multă bună voinţă, — îi zise balerina, fetiţei înalte şi subţiri care voia cu orice preţ să fie dansatoare, — dar, cu braţele, pe care ţi le-a hărăzit Dumnezeu, nu vei putea niciodată să ajungi".

„Trebuia să am firea aceasta curdă, — îi spunea ea reporterei, — ca să nu mă las".

Şi-a căutat deci singură expresiunea cu braţele acelea hărăzile de Dumnezeu şi, până în cele din urmă, aceste braţe i-au devenit podoaba. Fine, mlădioase, adevărate liane, pe a căror tulpină mânile înfloreau cu petalele incomparabile ale degetelor. Leila, renunţând la toate „pointele" şi virtuozităţile balerinelor obişnuite, şi-a descoperit expresiunea personală.

O artă spontană, rafinată şi savantă în acelaş timp, a fost dobândită şi i-a adus succese necontestate pe marile scene din Europa, Scala din Milano a angajat-o, Parisul a sărbătorit-o, America a consacrat-o.

Nimeni nu ştie ca ea să prelungească gestul în curbă cu zborul eşarfei şi să se învălue mai graţios şi mai expresiv în vălurile ce-i ascund sau îi dezvelesc corpul după voie. Costumele sale din stofe scumpe, mătăsurile luminoase şi clinchetul bijuteriilor, sânt adevărate minuni, amestec încântător de tradiţie şi invenţie. Nu salturi şi gambade, ci o înlănţuire de ondulaţii, de oscilaţii, de volte şi paşi uşor lunecând, — sânt expresii desăvârşite prin arabescurile braţelor.

Umila beduină cu clinchete de clopoţei, sultană mândră şi pură, sau tânăr zeu hieratic, coborît din vre-un baso-relief egiptean, Leila Bederkhan spiritualizează firea nobilă a rasei sale, înobilând-o.

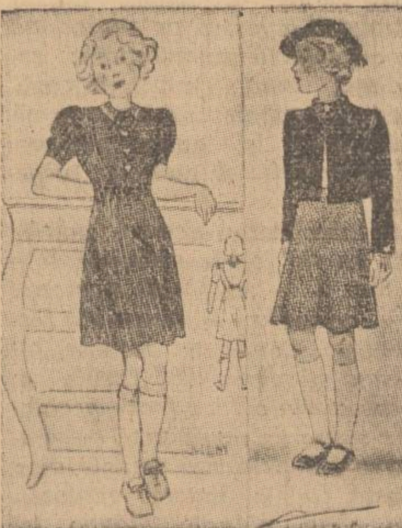
In ultimul său recital, în sala Pleyel la Paris, au venit toţi musulmanii, cu Sidi Ghabrit în persoană, cu capuşonul său alb, să o aplaude ca pe mesagera care a reînviat în lume poezia Orientului fabulos.

Zâmbetul sinuos de pe chipul său, îi lungeşte ochii în formă de migdală şi învălue în taină chipul frumos, prelung şi el, al acestei apariţii de basm.

Pe valea Rinului

Revistele „Lumea turistică" şi „Turism şi Voiaj" organizează între 16 şi 28 August o minunată excursie pe valea Rinului, cu vizitarea oraşelor: Berlin, Colonia, Heidelberg, Nuremberg, Praga, Bonn, Koblenz, Wiesbaden, Mainz şi Mannheim.

Preţul 11.750 lei. — Inscrierile la sediul celor două reviste, str. Const Mille 9 şi str. Brezoianu 27, Bucureşti.

CRONICA MODEI

Să ne ocupăm puţin şi de cei mai mici de cincisprezece ani, mai ales de fetiţele care vor fi mâne fetele noastre tinere. De felul în care ne vom ocupa de îmbrăcămintea, toaleta generală şi aspectul exterior sub care ele trebue să se prezinte în faţa oglinzii, în familie şi în mica lor lume, va depinde şi tactul, gustul lor de femei de mâne.

Instinctul de cochetărie există la fetiţe ca şi la băeţi, iar ei iau conştiinţă de el din clipa în care îşi dau socoteală de importanţa şi atenţia ce li se dă. Ca toate instinctele primitive, cochetăria trebue educată, spre a deveni grijă de sine, gust şi tact, adică o preţioasă calitate umană. Aceasta înseamnă în primul loc respectul pentru naturalul copilăresc în toată frescheţa lui de bobocel de floare ce încă nici nu s'a deschis la lumina vieţii.

In primul rând deci curăţenie, baia cu săpun moale, pe bază de lanolină. Să frecăm pieliţa fragedă cu spuma de săpun pe mânile noastre şi să o curăţim cu un burete moale şi apă limpede şi călduţă. Să evităm apa calcaroasă şi ca să fim sigure de aceasta să o fierbem cu puţin borat de sodiu. Prosopul de care ne servim spre a-i usca după baie să fie moale. Săpunind copiii să fim foarte atenţi la nas şi urechi, pentru că adeseori se pot provoca turburări prin pătrunderea clăbucului în fosele nazale ca şi în urechi. Puneţi copilul să-şi sufle nasul şi apoi curăţaţi nările cu vată muiată în uleiu. Urechile se curăţă cu apă de colonie, întrebuinţând o scobitoare cu un tamponaş de vată. Toaleta copilului se face seara şi dimineaţa; seara se pot spăla mânile iar faţa dacă nu e numaidecât nevoie se poate curăţi cu vată şi puţină apă de levănţică sau lămâiţă pentru o piele normală.

Baia totală caldă să se fixeze la două zile pe săptămână, în schimb obişnuiţi copilul să ia un duş rece în fiecare dimineaţă, afară doar dacă medicul a oprit duşul din cauza temperamentului sau a constituţiei. In cazul cel mai rău înlocuiţi duşul cu o loţiune de apă amestecată cu alcool, pe tot corpul, cu un prosop ud, sau cu o mănuşă de toaletă dar nu de cren. Pe vremuri caniculare, ca aceste prin care trecem e bine să se pudreze corpul fetiţei cu pudră de talc sau o altă pudră higienică.

Cât de curând trebue să învăţăm copiii să se spele singuri, săpunindu-şi bine mânile, degetele, să-şi frece unghiile cu o periuţă tare şi să se servească de „pierre ponce" pentru a-şi scoate petele de cerneală. Să ştie să se clătească bine cu apă curată şi să-şi şteargă fiecare deget, masându-l uşor cu prosopul moale.

Aceiaşi grijă trebue să o aibă, în fiecare zi, de picioare şi să întrebuinţeze „pierre ponce" pentru înlăturarea micilor durităţi, care dacă sânt neîngrijite la timp dau bătăturile la degete şi în talpă. Unghiile trebuiesc tăiate la mâni şi la picioare scurt şi uşor rotunzite spre a împiedica praful să se adune şi să dea vre-o infecţie. In caz când pieliţa de pe mâni crapă din cauza frigului, le ungem cu vaselină sterilizată. Pentru degerături facem băi calde cu o lingură două de apă oxigenată sau băi sărate.

Impotriva transpiraţiei, vara, fricţionăm cu puţină apă de colonie şi pudrăm mânile şi mai ales picioarele cu pudră de talc.

Din cea mai fragedă copilărie trebuie învăţaţi să-şi perie şi să-şi curețe dinţii *de trei ori pe zi*. Să alegeţi pentru ei o perie de dinţi cu părul scurt şi aspru. De mici trebuie duşi la un dentist care să supravegheze de aproape dantura copilului.

Părul trebuie periat dimineaţa şi seara, începând de la rădăcină şi până la capăt, şuviţă cu şuviţă. Ne servim în toate zilele de pieptenele rar după ce am periat părul şi numai de două ori pe săptămână de pieptenul des.

Spălatul cu şampon este de ajuns de două ori pe lună. El trebuie făcut cu un săpun balsamic pe bază de uleiu, de glicerină sau de gudron, dar nici odată cu săpun de derivate de potasă. La clătit, după ce am schimbat două ape, punem în cea de a treia câteva picături de lămâie sau de oţet. Uscăm părul cu un şervet cald şi îl lăsăm să se usuce în aer liber de preferinţă. Pentru a păstra sau a da coloritul pe care-l dorim părului copilului, nu se îngăduie cu nici un preţ decolorarea sau alt procedeu. Cel mult, pentru părul blond întrebuinţaţi decoctul de muşeţel, pentru cele cu păr arămiu decoct de henne, iar pentru cele brune decoct de foi de nuc.

In coafură nici un fel de artificiu sau de artă; orice intervenţie din partea artiştilor coafurei este dezastruoasă pentru estetica micuţilor. Buclele sânt destul de drăguţe pentru fetiţele ce au părul lung şi mai ales blond, atât pentru brune cât şi pentru cele castanii coafura comodă pentru joacă şi care stă bine la faţă este acea cu părul scurt, fie în şuviţe drepte, fie uşor şi natural buclat, cu tăietura netă şi cărarea la mijloc sau la o parte, iar pentru ceremonii moţul de panglică, coroniţa de flori sau orice altă parură copilărească şi fără pretenţie.

Iarna putem întrebuinţa puţină cremă de lanolină pentru faţa şi buzele fetiţei, spre a evita crăpăturile pieliţei la frig. Vara se poate întrebuinţa, tot fără păcat, puţin uleiu special înpotriva razelor prea tari ale soarelui.

Hrană abundentă, sănătoasă şi variată, două ore pe zi echitaţie, bicicletă, nataţie, cultură fizică sau primblare, seara culcare regulată, după ce au băut o infuzie de nalbă şi douăsprezece ore de somn în cameră aerată, vor da fetiţelor frumuseţe potrivită vârstei lor şi puterea de a reîncepe de la capăt anul şcolar.

Revenind la preocupările modei pentru adulţi, trebuie să relevăm revenirea dantelei în toaleta feminină, după o pauză lungă şi nedreaptă.

Dantela e foarte veche în găteala femeilor. Biblia descrie un fel de broderie care pare mai mult dantelă. La Memfis s'au găsit mumii împodobite cu dantelă şi fiind cu două mii de ani mai vechi de cât era noastră, iar în China sânt estampe din Extremul Orient care dovedesc că Chinezii au cunoscut-o înaintea Egiptenilor.

Dantela zisă „torchon", lucrată cu ciocănele, datează din secolul al XIV, când pelerinii, care au venit din toate părţile lumii pentru adorarea „Fecioarei Negre", adusă din Egipt de Ludovic cel sfânt, au cumpărat tot stocul găsit şi l-au dus spre vânzare în toată Europa.

Se zice că Regina Elisabeth a Angliei a lăsat la moartea sa trei mii de rochii împodobite cu dantele preţioase. Henric al III-lea şi „Mignonii" lui se ruinau în freze de dantelă. In Spania femeile purtau mai multe fuste cu volane de dantelă până la talie, unele peste altele. In timpul lui Ludovic al XIII dantela se întrebuinţa şi ca îmbrăcăminte pe mobilă şi Colbert a înzecit manufacturile, creând aşa numitul *„Point de France"*. Toată frumuseţa portretelor din secolele al XVI, al XVII şi al XVIII se datorează dantelei, care le dădea o graţie, o bogăţie şi o eleganţă rafinată.

Revoluţia a suprimat-o şi nici femeile din Imperiul Intâi nu au preţuit-o. O regăsim însă mai fastoasă de cât ori când pe rochiile Impărătesei Eugenia.

După războiul din 1914, rochiile evoluând pe o linie sobră şi simplă, dizgraţia dantelei s'a afirmat pe toată linia.

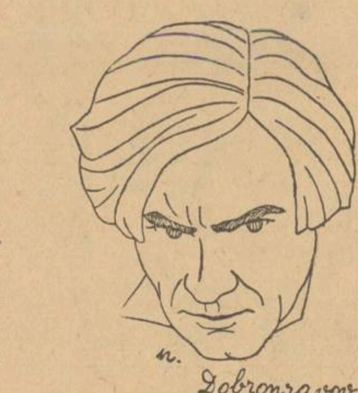
Anul trecut însă un grup de femei a luat iniţiativa reînvierii dantelei. Anul trecut a fost o expoziţie a dantelei la Clubul „Georges Sand" şi un „bal al dantelei" foarte reuşit. Lucien Lelong, Maggy Rouff, Jenny au creiat modele de mare alură. Bluzele, mănuşile, frezele voluminoase ca ale Mariei Stuart, rufăria, *layetta*, se poartă iarăşi în dantelă sau cu dantele ca pe vremea dinainte de războiu şi femeile franceze fac o vie popagandă în favoarea ei, ca o datorie socială spre a veni în ajutorul dantelierelor şomeuze de atâta vreme şi care pot lucra dantela acasă, fără a-şi părăsi căminul şi copiii. Ş apoi ele consideră dantela ca produsul industrial cel mai autentic şi mai reprezentativ al gustului francez în toată fineţa şi perfecţiunea sa

BITRIX

Săptămâna aceasta am avut două filme americane (Carole Lombard, Margaret Sulavan), unde e vorba iarăşi de o femee şi un bărbat care îşi exprimă dragostea reciprocă certându-se toată vremea.

Este sigur că cinematograful american se intelectualizează. Asta e mai cu seamă vizibil în

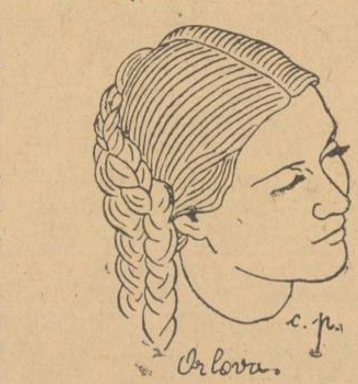

indiferenţa crescândă faţă de problema „temelor". Arta inferioară supraestimează importanţa temei.

Publicul inferior, de asemeni se interesează foarte mult de „subiect". Tocmai târziu, apare ideea că orice temă este bună, totul depinzând de detaliile realizării.

Această concepţie foarte „de avangardă" a devenit aproape o banalitate la Hollywood. E drept că se păstrează obiceiul de a se cumpăra, la orice preţ, teme celebre. Dar să nu uităm că în felul acesta Americanii vor să cumpere nu propriu zis tema, ci faima cutărui titlu *de carte sau de piesă de teatru, ori renumele cutărui autor, într'un cuvânt „fondul comercial", nu excelenţa subiectului. Se cumpără „vadul", nu povestea, care ea poate fi oricum. Cumpărătorul, de altminteri, nici nu se interesează de asta.*

O dovadă pitorescă ne-o aduce filmul „Bengali". Cartea colonelului englez avusese succes de librărie. Paramount atunci, a cumpărat această clientelă. A cumpărat drepturile de autor, fără măcar să aibă curiozitatea să ştie despre ce era vorba în volum. Când au aflat adevăratul conţinut al cărţii, regisorii s'au luat cu mâinile de cap. Ce Dumnezeu se putea extrage dintr'o carte plină numai cu infinite discuţii etico- mistico-filozofice cu diferiţi sectari din Indii. Cartea nici n'are propriu zis subiect. Căci faptul că un colonel englez se duce în Indii şi cercetează moravurile locale, făcând să răsară, din conversaţiile avute, contrastul dintre mentalitatea britanică şi cea hindusă — toate acestea nu pot fi un subiect de film.

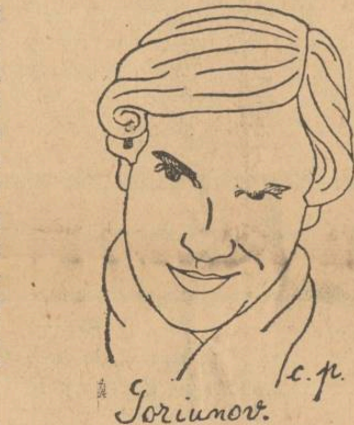

Nu pot fi ? Şi de ce nu ? Orice poate fi subiect de film, fireşte, dacă se realizează prin amănunte potrivite cu genul. Regisorii americani s'au răzgândit deci. Subiectul din Bengali (contrastul dintre mentalitatea engleză şi cea indiană) a fost tratat cinematograficeşte. Şi asta a dat un film excelent. Poate tocmai fiindcă toată greutatea a fost pusă toată pe detalii.

Nu contest că există „subiecte" frumoase în ele însele (genul zis „anecdotă" se bazează adesea pe frumuseţea intrinsecă a temei, a poveştii ca atare). Dar subiectele de acest fel sânt primejdioase. Foarte lesne ne lasă tentaţi să neglijăm amănuntele. Contăm prea mult pe interesul „intrigii" şi nu mai dăm atenţia cuvenită micilor chestiuni de detaliu, care-s în fond esenţialul într'o operă de artă. (Incă odată, nu trebue să opunem noţiunii „detaliu" pe aceea de „ansamblu"; căci detaliu artistic se chiamă tocmai a readuce, mereu altfel, *aminte* acelaş lucru, *a reda cu* tot mereu alte *semne,* aceeaşi *idee generală a poveştii — această idee putând fi absolut orice).*

„O aventură în zori de zi"

Vă rog să mă credeţi că nu există nici o aventură în tot filmul. Iar zorile nu le apucă nimeni (cel mai târziu moment din film nu trece dincolo de unu noaptea). Asta o reamintesc nu ca să triumf uşor faţă de imbecilitatea traducătorilor, dar pentru a convinge, printr'un exemplu mai mult, pe cetitorii mei să nu se ia niciodată după titluri. Căci adeseori spectatorul se descurajează în faţa unui titlu tâmpit şi ratează un film excelent, pentru a se duce să vadă un film mediocru care întâmplător are un titlu mai normal. Incă odată, nu trebue să ne luăm după titluri. De altfel această indiferenţă a noastră e tocmai cel mai bun corectiv şi cel

mai sigur antidot împotriva excesului de fantezie literară al chiriaşilor români de filme. Căci aceştia văzând că titlul n'are importanţă, se vor abţine să-şi mai bată capul cu găsirea de formule după credinţa lor atractive, şi se vor mărgini să traducă, pur şi simplu, titlul originar. Este tocami ceeace urmărim şi noi.

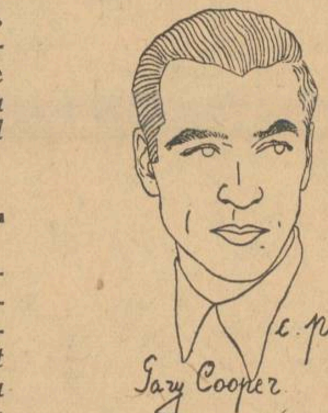
Pentru moment, d. spectator ar face bine să se mărginească a se informa de numele casei producătoare şi de acel al actorilor. Atât şi nimic mai mult. Titlul nu-i poate spune absolut nimic.

Carole Lombard

Ea este protagonista acestei „aventuri în zori de zi". Vă amintiţi ultimul ei rol ? Era o manucure-istă, aşa dar o „fiică din popor", cu tot arivismul şi ura de clasă aferente, apoi cu acea bravură a plebeului care „duce la tăvăleală". In filmul cel nou ea este ca să zicem aşa din contra, o domnişoară din elită, care nu munceşte niciodată, se cam plictiseşte, e plină de bani şi mai ales grozav de răsfăţată (de ea mai mult decât de alţii, ceeace-i încă şi mai grav). Aşa dar, contrast absolut între cele două roluri. Şi totuşi, Carole Lombard le joacă pe amândouă cu o perfectă autenticitate; ceva mai mult: întrebuinţează, pentru ambele aceeaşi armă *principală, şi anume ceeace mi-aş permite să numesc „blegenie".*

Originalitatea acestei actriţe este un fel foarte personal de a fi bleagă *— fel foarte personal şi — adăogăm — nespus de fermecător. Când se înfurie, tot bleagă rămâne; căci furiile ei constau din câteva fraze prealabile spuse cu sarcasm şi calm aparent, şi pe urmă urmate de o scurtă, foarte scurtă explozie. Iar când plânge, plânge tot bleg. Şi când se apără de ameţeala unui sărut, întrerupe seţia printr'un scurt „goodbye" mormăit sau mai precis pufăit ca o expiraţie de somnoros.*

Avem aci două paradoxe artistice. Unul: a fi foarte seducătoare tocmai cu ajutorul acestui aer în permanenţă bleg. Şi, al

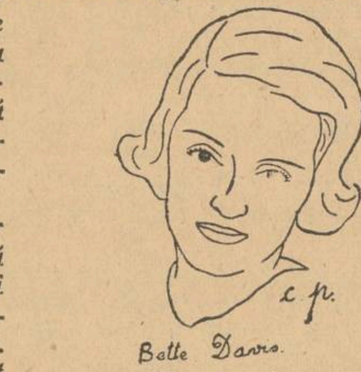

doilea: a întrebuinţa acest acelaş aer bleg pentru a încarna când o aristocrată mofturoasă când o plebee plină de energie.

Această ultimă curiozitate se explică foarte uşor. Blegismul feţei din popor provine din acea neglijenţă de ţinută izvorîtă dintr'o educaţie incomplectă. Umblă cam neglijent, face strâmbături cu nasul sau cu gura, vorbeşte excesiv de spontan tocmai pentru că aparţine unei clase unde fetele trebue, de vreme, să se descurce singure şi părinţii n'au mijloace să le ia profesori de ţinută socială.

Dincolo, avem o fată bogată care se răsfaţă şi este răsfăţată, care nu e pedepsită când greşeşte, când spune obrăsnicii, când se strâmbă, sau stă de pildă cu coatele pe masă; o fată care expediază pe cavalerii sosiţi cu sacul plin de complimente. Intr'un cuvânt, o atitudine ironică în faţa vieţii, cu care postura bleagă *se potriveşte de minune.*

In ambele cazuri, atât manucure-ista cât şi milionara au motive (diferite dar egal de temeinice) de a dispreţui societatea, de a o privi cu un perpetuu

sarcasm. Şi acestui sarcasm îi convine, în ambele cazuri, aerul fermecător bleg al actriţei Carole Lombard, cu mersul ei tărăgănat, cu frazele ei distrate şi bazate 50 la sută pe interjecţii, cu strâmbăturile ei din gură, nas, limbă, etc.

Incă un detaliu foarte interesant în acest film. Eroul este un om energic, nu prea tânăr (peste 40 de ani), dar foarte seducător, şi care e refuzat de preopinentă dela începutul până la sfârşitul filmului. Ea e foarte încăpăţânată. Ca un bul-dog.—Dar îi spune el—şi bull-dogii se pot, la urmă, îndupleca. Şi, ca această poveste să semene şi mai tare cu o poveste de bull-dogi, autorul a ales eroului un tipic cap de câne, ştiţi acele capete totodată energice şi blânde, capul de încredere pe care îl au cânii cei mari şi buni — unul din capetele cele mai simpatice care se pot imagina.

Poate că autorul n'a făcut-o înadins, adică nu s'a gândit cu precizie la găsirea unei fizonomii caniniforme. E sigur însă că a căutat un cap special, altfel decât în alte filme. Căci actorul nu seamănă de loc cu vedeta masculină curentă.

D. I. SUCHIANU

P.S. Despre filmul cellalt, al lui Margaret Sullavan ne vom ocupa data viitoare.

Cronica mizantropului

Moda

La întâia vedere s'ar părea că moda este expresia socială a dorinţei de a se îmbrăca frumos. Eroare. Ceeace caracterizează simţul estetic în îmbrăcăminte e individualitatea în marginile convenţiunii. Insă moda înseamnă spiritul de turmă, abolirea oricărei personalităţi . O femee nu ţine să se îmbrace bine ci să se îmbrace la fel cu alta. O haină care n'a fost publicată nicăeri, care n'a fost purtată de nimeni nu e la modă. Femeia burgheză fuge de modele, adică de acele formule care se vând în unic exemplar. Ele caută tipul popular. Reclama şi exemplul joacă foarte mult rol în această chestiune unde gustul n'are nici un rost. Intr'un oraş de provincie o zănatecă şi-a legat o batistă roşie la mâna stângă. Atunci toate femeile zic: Se vede că se poartă! Şi toate ies cu batistă roşie la mână. In alte părţi „se poartă" un baston bărbătesc. Unui negustor i-au rămas o sumedenie de mănuşi de aţă fără degete, din cele ce se purtau pe vremuri. Ce-i dă prin gând ca să scape de ele ? Face o reclamă precum că ultima modă la Paris este purtarea de mănuşi de aţă. O nebună cumpără şi femeile zic: Ai văzut, dragă, că a început să se poarte iar mănuşile de aţă ? Şi toate cumpără şi nici una nu se întreabă dacă stă bine sau nu. Astfel se vând genţile de meşină albă (foarte mult se poartă), mărgelele de sticlă, brăţările de tinichea şi alte fleacuri. Ştiu o cucoană căreia oferindu-i-se o rochie admirabilă şi originală a refuzat-o zicând că nu e la modă. Când însă modelul s'a banalizat a cumpărat-o fiindcă „tare mult se poartă".

Zilele acestea a fost în Bucureşti o căldură abisiniană. Toate femeile treceau prin arşiţa solară fără umbrelă.

— De ce nu-ţi iei umbrela, am zis eu unei prietene, pe căldura asta ?

— Umbrela ? răspunse ea mirată.

— Desigur.

— Păi... nu se mai poartă.

Iată dar situaţia. Umbrelarii mor de foame tocmai pe această vreme prielnică industriei lor fiindcă o individă oarecare a decretat că nu se mai poartă umbrela. Dar dacă ieşia pe drum una cu umbrelă, toate femeile şi-ar fi reluat ca oile instrumentul.

Acum câţiva ani am văzut pe calea Victoriei un fenomen de necrezut. Era pe la începutul lui August. Nu ştiu însă din ce cauze meteorologice se lăsase un frig strașnic. Un om grijuliu de sănătate şi-ar fi luat pardesiul. Ei bine, o cocoană a ieşit cu blana şi cu şoşonii. N'a trecut un ceas şi calea Victoriei s'a umplut de cucoane cu blană şi cu şoşoni. Vezi dumneata, se purtau şoşonii. Asta e moda.

ARISTARC

Marseieza

In timp ce se ridica statuia lui Rouget de L'Isle, autorul operei „Une belle journée" îl judeca cu mare asprime în „Vie Moderne" din 29 Iulie 1882. Céard, care era un critic muzical de valoare, a dat astfel dovadă de mari calităţi de polemist.

Niciodată — scria el — n'am cunoscut un poet mai lipsit de talent, un muzician cu un simţ muzical mai redus. Rouget de l'Isle apare prin opera sa ca un simplu amator pretenţios. Cu puţin tact şi un mic rest de bun gust, un alt muzicant de talia lui, care ar fi întâlnit din întâmplare măsurile „Marseillaise"-ei s'ar fi mulţumit cu această glorie, fără să meargă mai departe. Rouget de l'Isle, din contră, părea că nici nu vede superioritatea ei asupra celorlalte romanţe şi de aceia o dă publicităţii odată cu ele şi printre ele! S'ar părea că se teme s'o arate marelui public şi de aceia publicarea ei e precedată de o mică notă explicativă, evocând condiţiile speciale în care a fost compusă „Marsellaise"-a, în noaptea în care marile puteri au declarat războí Franţei revoluţionare. Compozitorul insistă că ceiace numise el „Hymne de guerre à l'armée du Rhin" a fost transportat la Marsilia de un jurnal constituţional (pare că ţine mult la acest cuvânt), iar ceva mai departe arată destul de clar regretul său. După el, batalionul marsiliez, care cântase imnul la Paris, depăşise cu mult intenţiile sale. Puţin lipseşte chiar să nu-l acuze de abuz, făcând din opera sa un instrument de războiu revoluţionar.

Compozitorul scrie toate astea într'un ton amar, considerând data de 10 August o catastrofă, astfel că prefaţa „Marseillaise"-ei prezintă pe Rouget de l'Isle scuzându-se pentru clipa sa de geniu şi blamând Revoluţia care, prin mii de voci, a dat numelui său de amator timid, un răsunet secular.

Aici, în faţa statuii lui Rouget de l'Isle, care s'a inaugurat la Choisy de Roi, adevărul trebue să fie spus: „Marseillaise"-a e în foarte mică măsură opera lui Rouget de l'Isle. Fără îndoială însă, că ea îi aparţine... In adevăr, totul e scris de el: şi versurile, care nu se bucură de calităţi excepţionale şi melodia care în ediţie originală e de o factură barbară, plină de intervale foarte greu de cântat.

Sântem de acord deci să atribuim „Marseillaise"-a lui Rouget de l'Isle; dar celorlalţi — tot ceiace au făcut puterea şi măreţia ei.

In adevăr, Franţa întreagă a pus însufleţire acolo unde muzicianul şi poetul nu dăduse decât o uşoară schiţă. Cântaţi Marseillaise"-a după textul primitiv, în tempo indicat (allegro) la începutul partiturii. Veţi găsi o muzică lipsită de entuziasm, o muzică de bal public. Cine deci a găsit acel „tempo maestoso" din care se desprinde întreg caracterul magistral al imnului, cine a găsit acest ritm? — Poporul, mulţimea !Ea a insuflat „Marseillaise"-ei incolore dela început amploarea care-i lipsea. Ea a luat opera informă şi timidă şi a modelat-o după vocea furiei sale.

Deoarece mişcarea republicană schimba tema, nu se putea să rămână neschimbată şi semnificaţia întregii opere".

Se poate aminti în orice fel adevărul, dar fără speranţa de-a distruge prejudecăţile cari sânt suficient de tenace, şi de a întuneca legenda, care e adânc pătrunsă în sufletul mulţimii.

Un nou roman al lui Priestley

Priestley a fost, printre cei „tineri" din literatura engleză, o puternică reacţie împotriva scriitorilor care urmăreau să ne dea „o felie din viaţă".

S'a afirmat în genere, că Priestley îşi datorează popularitatea revenirii la maniera literară a lui Dickens şi afinităţii sale cu scriitorii „naturişti" care redau viaţa în cele mai mici detalii, cu exactitate de pictură în peniţă.

In realitate, talentul său este mai larg în orizont; el e dotat cu o supra senzibilitate care vibrează repede la orice suflu melancolic şi reacţionează amar şi violent la marile nedreptăţi ale unei lumi esenţial nedrepte.

Atunci care-i caracterul său special şi cauza popularităţii sale?...

Unii autori trăesc în realitatea cea mai pământească şi mai materială, alţii în pură feerie. Priestley trăeşte în amândouă, trecând mereu de la una la alta, ca de pildă în *They walk in the City,* ultimul său roman.

In esenţă, povestirea e feerică, în felul feeriei speciale romanului modern. Eroul e un tânăr care se îndrăgosteşte dela prima vedere, pierde, urmăreşte, şi la urmă, după o serie de aventuri; îşi găseşte iubita... în pădure.

Povestea, după cum se vede, nu are nimic nou, dar tratarea este *the latest up to date* şi faptele sociale sânt percepute cu vitalitate, apreciate la justa lor valoare şi cu multă indignare.

In orice loc s'ar găsi, Priestley observă cu exactitate de fotograf starea cerului, calitatea materialului, metoda afacerilor, reacţiile dispoziţiilor sufleteşti. De aceia are o putere atât de mare în redarea atmosferei fizice dintr'o dată şi în toate nuanţele ei.

S'ar putea menţiona zeci de pasagii în care actorul se ocupă cu descrieri strălucite în ele însele, schiţe, scene, tablouri perfecte şi demne de reţinut pentru frumuseţa lor, dar, ca la mulţi dintre nuveliştii tineri, ele nu sânt ale unui romancier, ci ale unui eseist.

Eroina ese din căminul ei, se duce la Londra, are aventuri, dar ar fi tot astfel dacă ar eşi din altă casă, ar merge în altă localitate, ar avea alte aventuri. Nu simţim nicăiri legătura dintre ea şi locurile descrise; nu simţim nicăiri că-i o personalitate şi nici măcar o persoană. Apoi câte aventuri! Şi aventuri dintre cele mai obişnuite în foiletoanele de senzaţie, care cu cea mai mare neverosimilitate se întâmplă tocmai când sânt necesare la dezlegarea unei situaţii... Dar nimeni nu ar putea să le trateze mai bine decât el.

Iată pe Eduard şi Roza contemplându-se fericiţi, inspiraţi, pierduţi într'o pădure de pietre şi cărămizi, umbrită de coşuri în loc de arbori măreţi, pe o lungime de trei mii de mile...

Chiar după ce s'au întâlnit ei au încă multe de evocat: British Museum, Piccadilly Circus, Fasciştii, Comuniştii. Şi ce minunate descrieri! Dacă ar fi şi caracterele atât de minunat redate ca imaginile vizuale, nu am avea nimic de adăugat. Din nefericire însă, nu întâlnim nicăiri un Kips, pe care-l cunoaştem individual şi personal, ca pe un om trecut de treizeci de ani cu care am stat de vorbă şi am fumat eri, alaltăeri...

De altfel, acest fel de a scrie este poate un avantaj şi un motiv de popularitate. Tocmai pentru că Roza şi Eduard nu seamănă cu nimeni, ei pot semăna cu oricare dintre cititorii veniţi din provincie care le-ar putea adopta programul de vizitare a Londrei.

„Sparkenbroke"

Autorul operei „Fontaine", (fără îndoială cel mai apreciat roman englez din ultimii cinci ani), e un romancier-filosof în sensul că în afara unei lumi imaginare, pe care-o crează fără nici o reţinere, cartea sa emană o anumită atmosferă de reflexiune contemplativă.

Charles Morgan, cu toate acestea, nu-i un romancier tendenţios; e prea mare artist pentru aceasta. La el ideile sânt întotdeauna încarnate, iar personagiile le trăesc mai mult decât le exprimă.

Morgan e un scriitor care cugetă, iar gândurile lui sânt învăluite de poezie. Chiar stilul său, cel mai muzical posibil, contribue la desvoltarea şi la crearea acestei atmosfere particulare, pe care o respiri dela prima pagină a cărţii.

„Sparkenbrocke", noul roman scris de Morgan nu-i cu nimic inferior celor două mari succese: „Fontaine" şi „Portrait dans un miroir"". El formează chiar, împreună cu celelalte două, un fel de trilogie, ale cărei părţi sânt legate între ele nu printr'un subiect comun, ci, ca în ritmul unei simfonii, prin revenirea anumitor melodii — intelectuale şi morale.

Ca şi „Fontaine", cartea e construită în jurul a trei personagii principale: o femee şi doi bărbaţi. Dintre aceştia, figura cea mai proeminentă şi mai originală e a lui Piers Tenniel (Lord Sparkenbroke). Un artist, ca şi eroul din „Portrait dans un miroir", o fiinţă excepţională asupra căreia viaţa de toate zilele n'are nici o influenţă. E poet şi romancier cu renume bine stabilit şi perfect stăpân pe arta sa. Are un fizic aproape fascinant. E capricios şi câteodată chiar aspru. Işi înşală adeseori soţia. Nu-i lipsit însă de vanitate, şi viaţa sa interioară nu aparţine decât operei pe care-o creiază — până în momentul când întâlneşte o femee: Mary Leward. Aceasta l-a iubit înainte de-a se mărita şi continuă să-l iubească şi după ce a devenit soţia doctorului George Hardy. Intre aceste trei personagii se desfăşoară drama.

Autorul descrie admirabil atitudinea fiecărui personaj: inocenta duplicitate a Mary-ei între soţ, pe care-l stimează şi Sparkenbrocke, pe care-l iubeşte; bunătatea fără limite de care dă dovadă George, o fire simplă şi cinstită; şi aeriana natură a lui Sparkenbroke, pe care o frontieră invizibilă îl separă veşnic de fiinţele iubite şi a cărui dragoste pentru Mary e ca a unui înger pentru o muritoare.

Sparkenbroke moare (autorul ne spune că a trăit între 1892 şi 1928).

Dragostea Mary-ei a rămas nesatisfăcută. De câte ori a încercat să se dea lui Piers, acesta n'a îndrăznit să-i primească darul. La moartea lui, Mary rămâne dezorientată, sub îngrijirile blândului şi cinstitului ei soţ.

In aceste rânduri n'am redat decât schema exterioară a cărţii. Frumuseţea ei e în altă parte. Scena dintre Mary şi Piers (la Leicques) e una dintre cele mai frumoase din literatura modernă.

Soţia lui Henry Lawrence

Honoria Marshall era unul din cei şaisprezece copii ai unui pastor din Donegal şi avea numai şaisprezece ani când a întâlnit pe Lawrence cu care trebuia să trăiască patruzeci şi cinci de ani. Lawrence era pe atunci grad inferior în Artileria din Bengal. Au urmat lipsuri şi greutăţi pentru Lawrence, până ce în 1837 a hotărât să o aducă pe Honoria pe un vas indian spre a-i deveni soţie. Astfel, Honoria s'a îmbarcat şi a plecat spre a se căsători cu un bărbat pe care nu-l întâlnise de nouă ani.

Miss Maud Diver caută să arate în publicaţia sa cine a fost femeia care a înfruntat asprimea Indiei lui Lawrence cu o putere de voinţă neînchipuită, în călătorii cu luntrea, cu cămila sau cu elefantul, în izolare şi boală.

A fost născută în credinţa protestantă. Avea un suflet mândru, cu oarecare resentiment pentru meschinăria obişnuită a celor născuţi prea bogaţi. Poate cam prea severă cu copiii ea avea o voinţă calmă şi neînfrântă faţă de primejdie şi luptă, o decizie invariabilă în faţa soartei.

Inteligenţa ei poate nu era profundă sau prea vie, dar raţiunea îi era puternică. In locurile sălbatice şi pe înălţimile, unde şi-a dus viaţa şi şi-a săvârşit munca, şi-a aprofundat şi şi-a lărgit credinţa pe care a avut-o în copilărie, că viaţa nu trebue trăită decât în serviciul altora şi totuşi mărturisşete că o asemenea credinţă poate nu ar fi avut atâta greutate pentru ea dacă nu ar fi soţul ei pentru care să se jertfească.

Era cu totul lipsită de pedanterie; era numai gravă, închisă într'o simplicitate de fiinţă trăită mult în singurătate, croită pentru lupta cu greutăţile şi care şi-a găsit împlinită menirea de a se devota făurind viaţa unui erou.

Miss Diver face să se simtă în cartea ei acea strânsă legătură sufletească, ori care ar fi fost întâmplările exterioare, între ea şi Lawrence, încât pare că nu te poţi gândi la ei ca la fiinţe separate, mai ales după moarte. „Pare numai că au plecat împreună într'o altă reşedinţă, unde nu se lasă niciodată steagul după apusul soarelui", căci numai într'o localitate din imperii se apleacă steagul la apusul soarelui la Luknov, unde a murit Lawrence.

Cronica literară

D. Mircea Eliade, critic

Dacă în producţia literară destul de copioasă de astăzi nu s'a putut face până acum o alegere şi o ierarhie vina este, cum am mai spus-o, nu a lipsei de critică ci a ostilităţii cu care această critică este întâmpinată de înşişi scriitorii. Sânt atâţia oameni de gust şi de cultură şi e probabil că în alte împrejurări aceştia şi-ar fi exprimat în scris părerile lor. Astăzi însă ei, dacă n'ar avea şi o tărie deosebită de caracter, n'ar face carieră ba chiar şi-ar primejdui rosturile lor civile. Scrie despre o stupiditate că e o stupiditate şi vei vedea acest lucru uimitor, că autorul inepţiei va găsi numaidecât un apărător tocmai al acelor greşeli pe care le regretai. Decâteori am scris un articol despre o carte, fără merit, deatâteaori a apărut un contra-articol care, prefăcându-se a nu mă cunoaşte, răspundea pas cu pas la obiecţiile mele, făcând din negru alb. Orice putinţă de înrâurire în bine a criticei este astfel înlăturată fiindcă autorul, care vede că unul scrie într'un fel şi altul exact altfel, trage încheierea că nu există adevăr absolut şi că cel care îl respinge nu l-a pătruns. Şi dacă ar fi vorba de personalităţi deosebite, de acel soiu de autori pe care critica unei epoci îi îmbrăţişează şi-i repudiază cu aceiaşi înflăcărare, consimţind totuş că au de aface cu oameni excepţionali!

Dar nu, domnule! Aci e vorba de inepţii, de fleacuri asupra cărora e cu neputinţă ca un om cu o minte mai răsărită să facă eroare. De unde vine această stranie purtare? E hotărît că omul în genere, şi românul mai cu seamă, n'are simpatie pentru negaţie şi nu-i înţelege rostul. Când faţă de laude excesive pentru un lucru fără niciun merit încerci să arăţi cuiva adevărul, omul devine conciliant. El zice aşa: n'o fi având dreptate nici cutare cu laudele dar nici dumneata cu tăgăduiala; lumea e aşa şi aşa; să facem o adunare şi să zicem că autorul în chestie are şi merite dar are şi cusururi. Din nefericire nu este astfel. Judecăţile asupra operelor de artă nu se capătă prin sufragiu. In general minoritatea are dreptate fiindcă preţuirea e o chestiune de cultură şi educaţie artistică. Cu cât nivelul unei societăţi este mai ridicat cu atât buna judecată găseşte mai multă înţelegere şi sufragiul începe a fi şi el un indiciu. La noi a fost o singură epocă, aceea a lui Maiorescu, în care critica a avut adevărată autoritate. Lumea care se interesa de producţiile spiritului era în număr restrâns şi în deobşte cu o suficientă cultură. Fireşte că astfel de lume trebuia să aibă nu numai stimă pentru Maiorescu dar şi o firească consimţire pentru judecăţile lui. Azi însă deosebirea între critic şi publicul care citeşte literatură s'a micşorat, fiindcă sânt tot mai mulţi aceia cu relativă instrucţiune şi este ştiut că omul cu oarecare pregătire este mai rezistent la părerile altuia când nu are atâta cultură încât să ajungă cu uşurinţă la aceiaşi încheiere ca a criticului. Apoi se mai adaogă marea concurenţă literară, concurenţă de ambiţii mai mult decât de opere. Niciodată publicistica noastră n'a cunoscut cu mai multă intensitate fenomenul pe care l-aş numi banda neagră şi al cărui exponent mai de seamă este d. Mircea Eliade.

Deşi d. Mircea Eliade este unul din născocitorii generaţiei noui, d-sa este cel mai profund işlicar pe care l-a produs publicistica noastră, cea mai grasă floare a spiritului vechiu de transacţie. Metoda e aceasta: fă-ţi o ceată de tineri cu desăvârşire necunoscuţi sau necopţi care deci să aibă pentru tine un cult extravagant (fiindcă d. Mircea Eliade este printre ei cel mai deştept sau singurul deştept) şi laudă-i peste tot şi vâră-i pe la gazete şi pune-i să te laude şi să te proclame ducele generaţiei! Dar de ce d. Eliade nu laudă şi pe scriitorii bătrâni? Pentrucă dacă reveli meritele d-lui Sadoveanu, d. Sadoveanu obişnuit şi blazat rămâne indiferent. Dacă ataci însă pe d. Sadoveanu şi lauzi pe tânărul necunoscut X, asta produce scandal şi entuziasm şi speranţă mare în rândurile liceenilor. Şi apoi opiniile acestea se pierd prin gazete obscure şi nimeni nu va mai veni vreodată să desgroape enormele baliverne despre autori dispăruţi înainte de a se naşte. Este vădit că ceeace caracterizează pe d. Mircea Eliade în această parte a activităţii sale este voita dispreţuire a spiritului de adevăr. Nu e singurul care se poartă astfel dar e singurul care surprinde. Sânt mulţi aceia care fac critică, fără responsabilitate, numai odată pe an, când li se pare că se poate câştiga simpatia utilă a cuiva. Această critică, intenţionat frauduloasă, e ruşinea culturii noastre actuale.

Nu m'am mirat deci când am văzut că d. Mircea Eliade compune în *Revista Fundaţiilor Regale* o recensie despre cea mai proastă carte din ultima vreme, despre *Thanatos* de d. *Biberi*. Era momentul cel mai nimerit de a-şi agonisi un prieten folositor, fiindcă e de notat că d. Biberi scrie foiletoane la gazete. M'a uimit însă lipsa oricărei pudori intelectuale. La începutul articolului, d. Eliade care a început să fie un fel de nou Alexandrescu-Ureche, adică un erudit exotic care nu-şi mai poate reveni din emoţia expatrierii şi care citează numai englezi, americani şi anglo-indieni, se apleacă jos şi ne aruncă în ochi praful unui citat: studiul doctorului Roswell Parks din *The Journal of the American Medical Asociation* din 27 Aprilie 1912. Cititorul mai timid se înspăimântă fireşte şi ascultă restul cu gura căscată. De altfel recensentul continuă mai la vale cu consideraţii erudite despre levitaţie şi omul salamandră în gustul publicaţiunilor editorului Anquetil din care nu lipseşte decât amintirea cailor dela Eberfeld şi a răposatei Annie Besant. Totul cam în soiul lui Haşdeu din *Sic cogito*. Pentru d. Eliade, d. Biberi este întâi de toate „un foarte personal scriitor.". D. Biberi, răspund eu, este un foarte neînsemnat scriitor. Acesta e adevărul. Ca să explice obiecţia asupra limbii, recensentul din banda neagră constată că „d. Ion Biberi nu renunţă niciodată la terminologia excesiv de concretă a tratatelor medicale, pentru a uşura munca cititorului". Am citit foarte multe tratate medicale şi din cele mai moderne şi pot spune că limba cărţii d-lui Biberi care nu are dealtfel nimic de aface cu medicina, nu e a unui tratat medical ci a unui semidoct. „Efortul îndârjit către claritate şi concizie fac din cartea d-lui I. Biberi o continuă încântare. S'ar putea cita multe pasaje, modele de luciditate şi de graţie". Ia să cităm câteva: „Angrenat în sisteme intricate, suportând dependinţe de cosmos, faţă de care reprezintă un produs îndepărtat şi sublimat de derivare, individul realizează totuşi în plămădirea lui un licăr propriu şi o scânteie vie...." „Iuţeala unei riposte, a unei muşcături, a unei eschive,...", „a ajuns la sfârşitul vieţii într'o indigenţă penibilă", „o punere în scenă impresionantă, comparşi răspândiţi convenabil în sală", „suspensii, reniflări", etc., etc. Dacă aceasta poate produce cuiva continuă încântare nu mai am nimic de spus. Şi nu e vorba aici de nişte biete franţuzisme ci de completă incohorenţă a frazelor, de neputinţa de a păstra până la sfârşit conţinutul adevărat al noţiunilor. Din păcate nu putem cita toată cartea şi ar fi inutil fiindcă la cea mai absurdă poliloghie d. Mircea Eliade ar fi în stare să leşine de încântare constatând că d. Biberi (prăpădiţi-vă de râs!) „este singurul care a putut scrie în limba românească coherent şi totuşi colorat, vibratil, sensibil, despre experienţele abisale".

Intr'un capitol dela începutul studiului d. Biberi „abordează" moartea sub raportul „nivelurilor" ca să vadă cum se „integrează" şi cum se „comportă". Când am pus, recensând, un semn de întrebare în dreptul expresiei „nivel cosmic", n'am făcut aceasta fiincă nu bănuiam ce vrea să spună d. Biberi, dar fiindcă expresiunea mi se părea pretenţioasă şi mai ales lipsită de statornicie logică. Autorul voia să spună următoarele: deşi la temelia substanţei lumii stă un element simplu, atomul, acesta intră în relaţii felurite, cu funcţii felurite, formând ierarhii de valori cosmice. In organismul nostru, de pildă, există atomul care formează lumea fizică, acela care alcătueşte lumea chimică, acela care e în funcţie de materia vie. Fiecare zonă cu legile ei proprii, deşi cu acelaş element teoretic de bază, nu poate explica zona numai decât superioară, fizica nu poate explica chimia, chimia nu poate explica viaţa. Organismul nu este o sinteză aritmetică a acestor planuri ci o ierarhie superioară, un nou nivel al substanţei. Este, precum se vede, aici teoria diferenţierii biologice. Atunci se înţelege că moartea nu e un fenomen absolut ci numai o schimbare de nivel, adică o cădere dintr'o ierarhie superioară într'una inferioară. D. Mircea Eliade citează câteva fraze din care rezultă cele de mai sus şi apoi încheie: „Citatul acesta e central pentru concepţia d-lui Biberi. Explică nu numai criteriul său teoretic asupra vieţii organice — dar şi interdependenţa dintre viaţa organică şi structurile psiho-mentale" ca să ajungă mai apoi la concluzia că d. Biberi e „unul din cei mai fermecători autori filosofici din literatură română". Ia uitaţi-vă dumneavoastră! A trebuit să vină d. Biberi, teoretician al nivelurilor, pentru ca lumea să afle că între viaţa organică şi cea psiho-mentală e o interdependenţă, şi a trebuit să răsară mintea presărată cu diamante indiene a d-lui Mircea Eliade ca să se dea pe faţă această epocală descoperire. Culmea! D. Biberi recunoaşte ceva mai departe că până aci fusese în domeniul „locurilor comune generale". Cu prilejul nivelurilor d-lui Biberi, cititorul ia dar cunoştinţă şi de nivelul intelectual al d-lui Eliade.

Adevărul este că d. Biberi a crezut că contribueşte cu totul în altă parte, într'o parte pe care a socotit-o pe nedrept ignorată. D-sa şi-a zis, după o anume logică discutabilă, că dacă moartea e o simplă schimbare de nivel, că dacă ea se află virtual în noi, noi cu o anume sforţare o putem cunoaşte experimental, smulgându-ne pe cât cu putinţă nivelului actual şi încercând să recunoaştem ritmul nivelului imediat inferior. Asta duce la un fel de panteism. Iluzia ştiinţifică a autorului stă pe aceea că era însuşi să moară, luând o doză prea mare de codeină (fără această confundare a pacientului cu autorul însuşi documentul pierde orice semnificaţie). Dânsul şi-a închipuit dar că un om care văzuse moartea cu ochii putea spune şi altora cum este. Mistică pură de cea mai rea calitate! Cazul intelectualului care a văzut moartea şi a trecut prin toate chinurile ei este mult mai des şi d. Mircea Eliade n'ar trebui să vorbească cu atâta fanfaronadă despre cei „obişnuiţi cu asemenea probleme". D. Eliade are mania transformării fenomenelor curente ale vieţii în probleme şi orgoliul procesului său de creştere. Probabil că pentru domnia sa şi ieşirea dinţilor e „trăire". D. Biberi face o eroare medicală. D-sa confundă nevroza fobiei de moarte cu agonia. Pacientul său are turburări funcţionale grave provocate de spaimă, scurte crize mintale pe care le interpretează ca deces. Adevăraţii agonici, fiind atinşi în centrii nervoşi, n'au vreme să intuiască moartea. Dar cel puţin d. Biberi ar fi putut descrie frumos neurastenia unui om care credea că moare. E drept, d. Mircea Eliade cu lipsa sa de responsabilitate, declară „magistral" un fragment pe care noi l-am citat pentru înfăţişarea lui hazlie: „Universul se pierdea într'o dilatare imensă, apoi se prăbuşea strivind corpul ţintuit şi mizer. O imixtiune brutală, explosivă, în delicateţea ţesuturilor lăuntrice răvăşea simetriile şi purităţile, etc.". Ce înseamnă „simetrii şi purităţi" şi ce e acel explosiv care le răvăşea? Cum poate fi magistrală această galimatie? E o întrebare curioasă pe care o punem d-lui Eliade spre a determina nivelul d-sale aşa de fratern cu nivelurile d-lui Biberi.

G. CĂLINESCU

Insemnări și polemici

Bernard Shaw octogenar

Bernard Shaw este azi octogenar, dar e cel mai „tânăr bătrân" pe care l-a avut vreodată lumea. Publicarea ultimului său volum de piese de teatru coincide cu această dată, dar nu-i prima oară când un octogenar scrie piese de teatru noi și pline de vigoare.

Sofocle a produs pe Philoctet la 87 de ani; Thomas Hardy avea 83 când a scris faimoasa Tragedie a Reginei din Cornwall și a continuat să scrie poeme până în ajunul morții.

Ultimul său poem a fost scris, cu mâna sigură, când avea 86 de ani.

Cele trei piese din ultimul volum al lui Bernard Shaw au subiecte și caractere diverse. Prefața lor este, ca în toate operele lui Shaw, deosebit de interesantă, în special aceia care precedă The Millionairess, cea mai bună dintre toate cele trei. E o bucată de o impresionantă sofisticărie, debitată cu cunoscuta „ingenuitate" pe care numai el știe să o stăpânească și în care se preface a apăra existența dictaturii.

BERNARD SHAW

La Malvern unde se dă un festival în onoarea celor 80 de ani ai lui Bernard Shaw, cu toate furtunile și torentele de ploae care cad zilnic, nimicind decorația bogată a orașului, un public imens se revarsă zilnic la reprezentațiile festivalului.

In săptămâna numită săptămâna lui Bernard Shaw s'au reprezentat On the Roks, Pygmalion și Saint Joan.

Săptămâna aceasta Bernard Shaw a fost rugat să planteze un copac în grădina publică și aparatele fotografice „l-au prins" la fiecare pas.

Sărbătorirea nu se putea însă petrece fără incidente comice. Auzind că actorii și actrițele care iau parte la festival au subscris sume însemnate spre a-i prezenta un dar de preț pentru ziua sa de naștere, Shaw le-a interzis în mod formal să o facă, dar le-a comunicat că primește, dela fiecare un dar din bazarul popular unde fiecare obiect costă six pence. Actorii s'au dat în vânt să găsească cele mai caraghioase și mai neașteptate obiecte de six pence. Unii i-au dăruit lame de ras și alții gume de ras.

Din partea sa, Bernard Shaw a dăruit, cu ocazia aniversării zilei sale de naștere, 100 lire sterline pentru Fondul benevol al Actorilor.

Sărbătoritul e foarte vesel și bine dispus, de o sănătate infloritoare, și-și petrece multe ore dirijând singur repetițiile pieselor sale. Vine de mulți ani la Malvern, fermecat de frumusețea colinelor despre care a vorbii mult lumii și pe care le-a apărat cu înverșunare împotriva celor ce voiau să le strice frumusețea.

In afară de piesele lui Bernard Shaw, s'au jucat o renumită comedie din secolul al XVIII-lea, două piese cu subiect din Bronte: The Broules of Harworth Parsonnage, de John Davison, o nouă versiune dramatică Jane Eyre de Miss Helen Jerome, care a avut mare succes pe scenele Londrei în sezonul trecut, cu adaptarea sa Pride and Prejudice.

Asteroidul Anteros

Observatorul din Mount Vilson a fotografiat asteroidul pitic Anteros, descoperit de curând. In momentul observației, minusculul astru era de mărimea 20,5. Anteros, al cărui diametru nu atinge un kilometru, era la o distanță de o sută șasezeci de milioane de kilometri de Pământ. La 7 Februarie nu era decât la 1,7 milioane kilometri în afara orbitei lui Marte — cel mai aproape de Pământ față de celelalte astre sau asteroide, ceva mai depărtat însă decât Luna. O ciocnire a acestui asteroid cu Pământul,—la o epocă foarte îndepărtată — nu-i de loc exclusă. Se va produce atunci o devastare pe un diametru de aproape o sută cincizeci de kilometri.

După toate probabilitățile, acest asteroid aparține grupului marilor meteorite din Liberia și Arizona.

Arta în provincie

Nu de mult au început să se organizeze expozițiuni de artă în provincie. Marile orașe din Franța caută să pună în evidență nu numai opere regionale, dar chiar colecții întregi de artă veche.

Expoziția Corot din Musée de l'Orangerie a fost transportată în parte la Lyon, unde a obținut un răsunător succes. La Rouen s'a expus la Musée des Beaux-Arts o curioasă colecțiune de opere consacrate florilor și animalelor. S'au putut admira de asemenea lucrări foarte reușite, de Chardin, Oudry, Lancret, altele mai puțin cunoscute de Lallemand, Huet și colecții întregi de sculpturi, faianțe, țesături, dantele dintre cele mai reușite.

In sfârșit, la Strasburg s'a organizat în muzeul orașului o expoziție, la care au luat parte un important grup de pictori contimporani, între care: Derain, Marquet, Matisse, Oudot, Rouault, Dunoyer de Ségonzac, Vuillard, etc.

Capitala alsaciană e unul dintre orașele de provincie care se interesează deaproape de arta modernă.

Eden și moda

Se știe că ministrul afacerilor străine, Eden se bucură pe lângă alte reputații și de aceia a unui adevărat arbitru al eleganței.

Croitorii parizieni l-au făcut să contribue la istoria costumului bărbătesc, modificând, după

EDEN

vestonul tânărului ministru britanic anumite linii caracteristice.

Acesta însă, a repurtat fără îndoială cel mai complet succes vestimentar în Norvegia.

In adevăr, una dintre cele mai importante firme de confecțiuni bărbătești n'a ezitat, pentru publicitatea colecției de vară, să afișeze peste tot placarde cu următoarea inscripție:

Eden Combinasjon

...iar alături, silueta mai mult sau mai puțin originală a ministrului, purtând o pălărie moale, care-i acoperă ochii, o vestă cenușie cu umerii foarte desvoltați (trăsătură caracteristică și precis displăcută arbitrului eleganței), cu țigara în mâna impecabil înmănușată, cu pantaloni albi și cu un baston enorm și noduros...

Băile de soare

Puțini își dau seama de importanța întâlnirii cu soarele, și de obligația imperioasă de a-i respecta legile și capriciile.

Cine nu ține seamă de aceste legi, Dumnezeu știe în ce stare dermatologică vor fi nevoiți să se reîntoarcă acasă, fără să mai vorbim de plămânii obosiți, și de inimile dezacordate.

Soarele majestuos nu permite să te desbraci în fața lui fără anumite precauțiuni și de aceia arde fără milă pe imprudenți.

In primele două zile stați întinși cu fața în jos, acoperiți cu un halat subțire și cu capul adăpostit de o pălărie cu boruri largi.

Nu expuneți la soare de cât picioarele, pulpele, mânile și jumătate din brațe. In fine a treia zi descoperiți picioarele în întregime și brațele până mai sus de cot.

In ziua a cincea și a șasea puteți expune mijlocul corpului și umerii, iar în a șaptea zi uitați cea mai mică urmă de jenă.

Pentru crearea lumii a fost nevoe de o săptămână; nimeni n'ar îndrăzni să ne ceară mai mult pentru a ne familiariza cu soarele.

Capul, pe care l-ați ținut în umbră prima zi, îl veți putea expune a doua zi chiar începând cu zece minute până la o expunere complectă.

E de preferat însă să nu vă lipsiți de ochelarii cu sticlă colorată, nici de o indispensabilă cremă de față.

După baia de soare nu trebue să uitați baia de aer. Aceasta consistă dintr'o plimbare în costumul cel mai sumar posibil, fie în grădină, fie pe marginea plăjii. In timpul acestei plimbări se recomandă să aveți în permanență o haină călduroasă de lână albă cu care să vă îmbrăcați în momentul celei mai neînsemnate sensații de frig.

In sfârșit vine baia de mare, care — după oracolul doctorului — se va putea repeta odată, de două sau de trei ori pe zi. Nu așteptați niciodată să vă fie frig pentru a eși din apă și după aceia nu uitați să faceți câteva mișcări — indispensabile — de gimnastică, care vor activa circulația sângelui chiar dacă vă aflați într'o regiune de climă extrem de dulce.

Teatrul la Londra

La moartea sa, Lawrence a lăsat în manuscris o piesă neterminată sau mai curând o schiță de piesă, pe care a complectat-o și a aranjat-o pentru scenă Walter Greenwood.

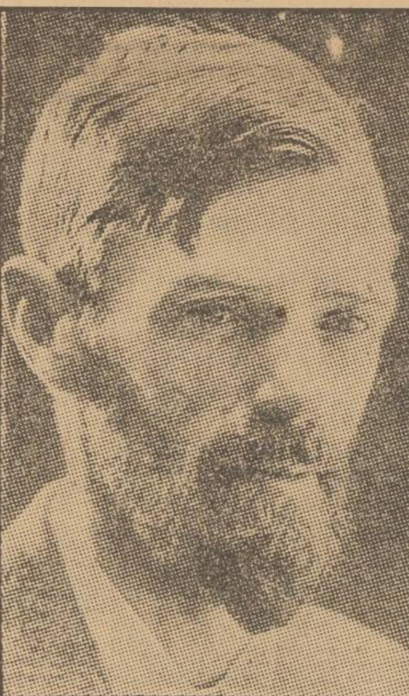
Subiectul piesei „My Son's my Son" e strâns legat de primul mare roman al lui Lawrence, „Sons and Lovers", care, după cum se știe, are un precis caracter autobiografic. Piesa e însă departe de-a avea acea putere incontestabilă a romanului.

Luther Gascoigne e un tânăr miner, complet dominat de mama sa, ceiace amintește de „Génitrix" al lui Mauriac.

Soția sa îl desconsideră pentru vădita lui slăbiciune de caracter, slăbiciune unită cu multă brutalitate.

Intre cei doi soți se petrec numeroase scene penibile și violente. El o înșală ca să-și consolideze superioritatea, și de multe ori nu șovăe s'o bată. Soția, exasperată, își strânge lucrurile, hotărîtă să plece la Manchester în casa părintească. Mama lui Luther nu face nici un gest ca s'o reție; și tot ea îl împiedecă pe fiul ei mai mic, Joe, să plece în Australia, unde îl aștepta poate fericirea.

Intre timp însă, isbucnește greva muncitorilor, în care sânt răniți atât Joe cât și Luther. Imprejurarea aceasta pricinuește o împăcare între Luther și soția lui, care revine la domiciliul părăsit ca să-și îngrijească bărbatul. Joe va rămânea infirm pe viață. La coborîrea cortinei se

H. LAWRENCE

aud cuvintele mamei: „Acesta cel puțin îmi aparține pentru totdeauna!"

Din această expunere se poate vedea că motivele specifice operei lui Lawrence (rivalitatea dintre mamă și soție și atitudinea diferită a celor doi frați) sânt tratate în piesă foarte sumar și convențional. Greenwood s'a străduit să facă dintr'o operă imperfectă — fără îndoială — dar plină de viață, o dramă realistă, în care numai tema îl amintește pe Lawrence, geniul fiind cu totul absent.

Doi autodidacți

Cu ocazia morții lui Gorki, s'a scris aproape pretutindeni despre greul debut al marelui scriitor rus. Acest debut ar putea servi drept pildă romancierilor, care se încăpățînează să demonstreze publicului francez că celebrul stratfordian n'a putut scrie „Hamlet" și „Otello", din cauză că nu studiase într'o școală înaltă.

Exemplul lui Gorki le dă o minunată desmințire. Se știe cum a învățat marele scriitor să citească și să scrie, ducând o existență mizerabilă, trecând dela patron la patron, învățând când o meserie când alta, — în afară de orele de vagabondaj, de foame și de sinucideri neisbutite.

Față de viața lui Gorki, aceia a lui Shakespeare (cel puțin atât cât o cunoaștem) pare o idilă; deoarece chiar dacă n'a studiat, el a putut frecventa școala orașului său natal, care, dealtminteri, avea și cursuri de limba latină.

In afară de aceasta, singurul patron pe care l-a cunoscut Shakespeare a fost tatăl său și dacă a fost silit câteodată să facă pe ajutorul de măcelar, n'a făcut aceasta decât în serviciul bunului său părinte. In plus, acest detaliu e foarte îndoelnic, deoarece nu-l găsim decât la Aubrey, care a scris o biografie a marelui scriitor, destul de târziu după moartea acestuia.

Povestea cu măcelăria poate fi citată deci de un scriitor serios

MAXIM GORKI

sub rezervă însă, și fără să o prezinte ca autentică.

Gorki a demonstrat că un autodidact poate să fie un geniu desăvârșit și să creeze o operă mondială. Shakespeare a dat lumii aceiași probă, nefiind însă decât pe jumătate autodidact. Cazul său deci nu-i dintre cele mai extraordinare, deși continuă să fie socotit astfel de către romancierii care au nevoe să-și imagineze diverse ipoteze extravagante.

In ochii oamenilor rezonabili însă, el e cu atât mai puțin extravagant, cu cât Shakespeare posedă fără nici o îndoială un geniu superior lui Gorki, ori cât de mare a fost acesta. In opera shakespeariană se găsește o abundență, o varietate și o bogăție, care formează adevărate calități naturale. Studiile aprofundate pot ajuta aceste calități, dar în nici un caz nu le pot crea.

Burse pentru artiști

Bursele Blumental de sculptură au fost decernate artiștilor Salvator Riolo și Séraphin Gilli. Cele de pictură au fost atribuite pictorilor Lucien Lautrec și Cavaillès.

Toți acești artiști se bucură de o reputație foarte bună.

I se reproșează totuș lui Cavaillès că se lasă prea mult influențat de Matisse, dar în acelaș timp trebue să recunoaștem că are calități de pictură dintre cele mai reale.

Opera lui Lucien Lautrec, deși amintește pe Vallotton și pe La Fresnaye prin felul de a realiza sinteza plastică, e totuș destul de bogată în calități originale, ca de pildă acea veselie a culorii, care-i aparține numai lui.

Mărunte

Nou! A apărut: Romanul urei și dragostei „RĂZBUNĂTORUL" de marea autoare engleză Concordia Merrel. O inimă călcată în picioare. O „biată fetiță". Lupta pentru fericire. Năpaste și mistuitoare sete de răzbunare. Eroi-martiri. Mântuirea sufletească în „Romanele Captivante", 260 pagini 15 lei. La chioșcari, librari și în gări.

*

Gimnastica matinală la Radio. Toate fotografiileși explicațiile pentru exercițiile de gimnastică difuzate la microfon, în cadrul „orei dimineții", le găsiți regulat în excelenta revistă „RADIO", (ADEVĂRUL), Radiofonie Televiziune, Știință pentru toți.

*

A apărut CINEMA No. 312, Un senzaițonal interview cu regisorul Clarence Brown, despre Greta Garbo, Joan Crawford, despre debut și despre viitorul cinematografului. Un cămin fericit: Lily Damita-Errol Flyn, care desminte tot ce s'a scris despre căsniciile nenorocite din Hollywood. In căutarea bărbatului ideal. Cum sunt găsite scenariile de filme. Șoapte, reflecții și imagini din culisele Hollywoodului. Sunteți fotogenică Dudue? Sunteți fotogenic Domnilor? Revista „CINEMA" vă publică gratuit fotografia. Din toată lumea — Să stăm de vorbă. Prețul 5 lei. Bilete cu reducere la cinematografe!

*

A apărut Nr. 411 RADIO cu următorul sumar: Muzică ușoară, vara: sezon prin excelență al „muzicei ușoare", două grandioase retransmisiuni din Salzbourg, Maeștrii muzicii romantice germane, „Maeștrii cântăreți din Nürnberg", pagina amatorilor, Galena G. Bolgovici, un aparat f. eftin, ușor și cu rezultate bune, vorbitorul Haralambie-Vladimir, un excelent difuzor pentru galenă, un receptor modern de bandă, controlul lămpilor, unde scurte: regulatori antifading, de vorbă cu cititorul. Actualități, sfaturi practice. Gimnastica matinală la Radio. Programul posturilor pe unde scurte. Programul posturilor europene pe săpt. 2—8 August. Editura „Adevărul" s. a. Revistă tipărită la heliogravură. Prețul 5 lei, 32 pagini.

OPERELE LITERARE

APĂRUTE IN EDITURA „ADEVERUL"

M. S. Regina Maria — Povestea vieții mele Vol. I, II, III; Regine încoronate Vol. I, II

Prințesa Martha Bibescu — Dest. Lordului Thomson

M. Sadoveanu — Aventurile Șahului; — Locul unde nu s'a întâmplat nimic

Eugen Herovanu Prof. Univers. — Orașul amintirilor

Const. Stere. — In preajma revoluției Vol. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII

H. Papadat Bengescu — Logodnicul; — Marele premiu Regele Carol II al S. S. R. pe 1936

Al. T. Stamatiad — Pagini din Baudelaire; — Peisagii sentimentale; Premiul Academiei Române pe 1936

M. Celarianu — Polca pe furate; — Marele premiu Regele Carol II al S. S. R. pe 1935

M. Sorbul. — Mângâierile panterii

N. Iorga — Istoria Literaturii Române Vol. I, II

Liviu Rebreanu — Răscoala — Jar

E. Lovinescu — Mite; — Bălăuca

General C. Manolache — Destăinuirile Col. Mihu. — Sfânta Dreptate.

Const. Graur — Cu privire la Franz Ferdinand

Radu Rosetti — Vechituri

Corneliu Moldovanu — Cântarea Cântărilor

T. Teodorescu-Braniște — Băiatul Popii

Victor Ion Popa — Sfârlează cu fofează

Ion Sân-Giorgiu — Lirica lui Goethe

De vânzare la toate librăriile din țară.

Cereți Catalogul General al cărților literare apărute în Editura „Adevărul" s. a. București, Str. Const. Mille 5-9

Cele mai complecte programe de radio pe unde scurte, mijlocii și lungi.
Cele mai interesante montaje de recepție.
Cele mai practice sfaturi pentru amatori
Cele mai noui și mai interesante actualități din lumea radiofonică.
Cele mai obiective comentarii ale programelor.
Cele mai frumoase ilustrații la heliogravură,
le găsiți numai în excelenta revistă

„RADIO" (Adevĕrul)

Radiofonie—Televiziune—Știință pentru Toți!

Nou! A apărut:

ROMANUL UREI și DRAGOSTEI

RĂZBUNĂTORUL

de marea autoare engleză

CONCORDIA MERREL

O inimă călcată în picioare. O „biată fetiță". Lupta pentru fericire. Năpaste și mistuitoare sete de răzbunare. Eroi-martiri. Mântuirea sufletească.

în „ROMANELE CAPTIVANTE" 260 pagini 15 lei

La chioșcari, librari și în gări

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

ASOCIAT... SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 819
Duminică 16 August 1936

FONDATOR | AL. V. BELDIMAN 1888–1897 | CONST. MILLE 1897–1920 | FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Tradiția literară românească*

Nevoia unei tradiții literare a fost simțită în literatura noastră încă dela început, de pe vremea când, acum o sută de ani, Heliade Rădulescu scria vorbele rămase vestite: „Nu e vremea de critică, copii; e vremea de scris și scriți cât veți putea și cum veți putea". Dela început literatura românească s'a desvoltat sub îndemnul unei nevoi febrile de-a exista, într'un tempo grăbit și repezit, stimulată de grija cantității nu a calității. Fenomenul acesta, observat mai ales în ce privește cantitatea și la alte literaturi începătoare, a căpătat la noi un caracter mult mai acut, din pricină că vreme de câteva decenii, până după 1850, literatura noastră a fost o literatură subordonată. Pe vremea renașterii noastre naționale literatura a fost considerată mai mult ca o unealtă culturală sau politică și nu ca un scop în sine. Scriitorii de acum o sută de ani — un Heliade, un Grigore Alexandrescu, chiar un Costache Negruzzi — nu se gândeau atâta să scrie frumos cât să scrie cu folos. Totuș, încă de pe atunci, și mai ales la scriitorii moldoveni, apare grija scrisului frumos, exprimat tocmai prin nevoia de-a găsi o tradiție literară, un îndreptar estetic al literaturii, îndreptar pe care Costache Negruzzi, într'o „Scrisoare" din 1844, nu se sfia să-l afle în stihurile stângace ale lui Dosifteiu: „Spune-mi nu-ți place mai bine traducția lui Dosifteiu **cu 'nchieturi socotite** care nu te ostenește când o cetești, nici are fraze mari întortochiate și scâlciate?"

Nevoia unei tradiții apare limpede și puternică în „Epigonii" lui Eminescu. Poetul „Epigonilor" tânjește după „zilele de aur a scripturelor române", zile care de altfel nu erau de aur decât în închipuirea lui, îndrăgostită de trecut și însetată de tradiție. Care dintre scriitorii pe care îi pomenește Eminescu merită să facă parte din tezaurul nostru de valori clasice? Afară de Alecsandri, de Negruzzi, de Alexandrescu, care dintre ei mai poate fi citit astăzi cu plăcere sau cu folos? (Cât despre Eliad, pomenit și el în „Epigonii", valoarea lui încă de pe vremea lui Eminescu nu mai era decât culturală).

Ceiace căuta Eminescu în literatura trecutului era, mai mult poate decât un mănunchi de modele clasice, o anumită cinste literară („voi credeați în scrisul vostru, noi nu credem în nimic") cinste pe care la epigonii cu „simțiri reci" și „harfe zdrobite" ai vremii lui el n'o mai găsea. Așa dar era vorba de un „aur" mai mult moral decât literar.

Dela epigonii din 1870 ai lui Eminescu și până astăzi, urmând acelaș ritm de evoluție accelerată, acumulând etapele și sărind fazele de tranziție, literatura românească a continuat să se desvolte, dacă nu în adâncime cel puțin în întindere. Ne putem făli că într'un secol ne-am creiat o literatură cu iuțeala cu care cresc orașele americane. Dar tocmai din pricina aceasta literatura noastră înfățișează multe construcțiuni pripite, fațade uriașe, care maschează maidanuri sterpe, o învălmășeală de stiluri și o modernizare excesivă care dau pe alocurea impresia de artificialitate, de improvizație și de nesiguranță. Născută într'o perioadă de romantism european, literatura română a fost dela început sustrasă unei solide influențe clasice. Sântem poate unica literatură în Europa care nu și-a făcut stagiul clasic și a țâșnit deodată în plin romantism. La noi romantismul n'a fost o reacțiune ci un botez inițial. De aici și enorm de multele influențe, traduse prin imitații slugarnice, care au bântuit în literatura românească până în timpul din urmă. Au trebuit câteva personalități puternice — un Odobescu, un Caragiale, un Eminescu — care să depășească influențele și să le supună. Dar care e românismul lui Odobescu sau al lui Caragiale și chiar al lui Eminescu? Nu e vorba de materialul omenesc pe care ei îl întrebuințează. Acesta este, bine înțeles, românesc. Ce este însă românesc și numai românesc în spiritul în care tratează acest material? La niciun alt scriitor nu e mai greu de deslușit accentul național decât la scriitorul român. Tradus în orice limbă un romancier englez se va cunoaște imediat că e englez după un indiciu oarecare, să zicem de exemplu: sentimentul vieții în societate. Germanul se cunoaște imediat după dragostea lui de problemele de existență morală și, formal, după stângăcia în compoziție: Germanii nici până azi nu știu să compună un roman. D'apoi Rușii? După zece pagini din oricare roman rus îți dai seama că numai un Rus l-a putut scrie: nicăeri nu întâlnești în chip mai obsedant și mai viu sentimentul tragicului cotidian, nevoia de neliniște și voluptatea desnădejdii. Este o viziune catastrofală a existenții care chinuește viața oricărui erou de roman rus.

Cetiți însă zeci de pagini din zeci de romane românești, de la „Ciocoii vechi și noi" și „Viața la țară" până la „Ion", și la „Comoara regelui Dromichet". Ce vă întâmpină? Simțiți un accent specific, care nu poate fi decât românesc? Și dacă este, care e acela?

Lucru curios. După lectura câtorva romane românești din cele mai bune (cum sânt cele citate mai sus) îți vine mai ușor să spui ceiace **nu** le este specific, decât ceiace le caracterizează afirmativ. Vezi de exemplu o lipsă de probleme morale. Conflictele isvorăsc deobiceiu din sentimente bine definite și primordiale. Totul se petrece lângă pământ, pasiunile au obiecte precise, aspirațiile nu se pierd în abstract sau în supraterestru. Sânt sentimente și aspirații sănătoase. Firea românului respinge ce e morbid și nelămurit. Nicăeri anormalul nu e mai deplasat ca în literatura românească. Și aici Eminescu, atât de excepțional în multe privințe, se încadrează perfect în psihicul românesc.

Unul din marile merite ale d-lui G. Călinescu, în analiza operei lui Eminescu este tocmai de a fi dovedit cu prisosință **sănătatea** atât de românească a dragostei eminesciene.

In genere eroul de roman român nu-și pune probleme de existență sufletească și nu cunoaste anxietatea metafizică. Iar când și le pune simți că și le pune silit de romancier, care vrea să-și complice eroul, dar nu isbutește decât să-l artificializeze, să-l facă, deci, mai puțin român. Iată de ce cred că romanul așa zis de analiză — strălucit reprezentat în Franța, unde îi este patria — romanul de tipul lui „Adolphe" al lui Benjamin Constant, este împotriva firii literaturii noastre, deci împotriva firii Românului, care respinge hotărît analiza seacă și precisă (cum, dealtfel, respinge și speculațiile metafizico-morale, de care sânt pline romanele germane). Sfredelirea în clipa psihică a lui Proust și „căutarea timpului pierdut" sânt tot ce poate fi mai împotriva firii noastre — și deci tot ce poate fi mai anormal în literatura noastră.

Acelaș lucru și cu misticismul. Elimin dela început din discuție pe Eminescu, al cărui misticism nu este deloc general românesc. S'au făcut în ultimii ani câteva încercări de a dovedi cu orice preț că firea Românului e mistică.

Cred că poezia noastră populară contrazice această afirmație. Dorul doinelor este un sentiment foarte terestru, fără nimic metafizic, senin și calm, deloc extatic. El se referă întotdeauna la ceva de esență concretă; dor de ducă, dor de iubit, dor de țară, dor de tărâmurile de dincolo de zare, sentiment al nestatorniciei și al veșnicei prefaceri, dor care este însă și o silă de singurătate și o dorință de însoțire cu alți oameni. Singurătatea și melancolia eminesciană nu sânt sentimente general românești. Dovada este că n'au rodit decât imitații plate. Și literatura noastră a asistat ani de zile la un fenomen ciudat și paradoxal: un curent întreg de imitații al unuia din cei mai imitabili poeți.

Dem. Berea — Portret

AL. PHILIPPIDE

Cred că unul din elementele poeziei lui Eminescu capabile de-a îmbogăți o eventuală tradiție literară românească este un adânc sentiment al trecutului, o tonalitate de „a fost odată", rudă bună cu tonalitatea dorului și care se regăsește într'o bună parte din poezia noastră și culminează în opera lui Mihail Sadoveanu. Cred că există acest ton în unele din cele mai bune romane și nuvele românești, în primele două tomuri ale „Medelenilor" lui Ionel Teodoreanu, în „La Paradis general" și câteva nuvele ale lui Cezar Petrescu, în „Rusoaica" lui Gib Mihăescu. Așa se explică de ce operele în care apare tonul acesta sună într'adevăr mai românește decât operele de strict naturalism fotografic, brutal și „obiectiv", atât de des degenerat în vulgaritate în romanele noastre de astăzi.

Un element care astăzi pare să fie neglijat este comicul. Afară de încercări de bufonerie sau farsă vulgară care stau prin definiție la periferia literaturii, ne surprinde faptul că în literatura noastră de astăzi se râde atât de puțin. Și totuș fără să mai vorbim de Caragiale, unic și inimitabil ca și Eminescu, există în literatura românească o trainică tradiție de haz și glumă. Aș porni-o de la Creangă (și n'aș șovăi s'o văd înrădăcinată chiar în șuguelile moldovenești ale lui Alecsandri, foarte autohtone cu toată sforăria lor importată din Labiche și Augier). Este în Creangă un haz foarte românesc, deosebit și de vorba de spirit franceză și de humorul englez. E o glumă total lipsită de răutate, o ironie indulgentă, un râs fără cruzime și tolerant, pornit mai mult spre zeflemeaua blajină decât spre satira mușcătoare (și aici Eminescu cu seriozitatea și intransigența lui din „Scrisori" face din nou excepție); însfârșit este un comic bazat pe voie bună, direct și puternic, spontan, fără întorsături subtile și fără întârzieri savante. Este unul din cele mai sigure elemente tradiționale ale literaturii noastre.

Dacă am mai adăoga și oarecare insuficiență generală a compoziției (în proză și versuri) provenită din lipsa în trecut a unui stagiu clasic și favorizată, poate de oarecare necumpătare organică — am putea spune că am schițat cu aproximație câteva indicii pentru o eventuală sinteză a spiritului literaturii noastre. Adică acel mănunchi de apucături, obișnuințe și tendințe, care ar forma o tradiție literară. Chestiunea este departe de a fi epuizată și cele spuse până acum trebue luate ca simple sugestii. Aceasta, în primul rând pentrucă literatura noastră n'a ajuns la o epocă staționară în care perspectivele să se statornicească pentru a putea permite o privire de ansamblu cuprinzătoare și sigură. Apoi, chiar în clipa de față literatura românească n'a sfârșit încă de trăit o experiență foarte importantă: experiența romanului. (Experiența aceasta s'a început și continuă și acum într'o perioadă de relaxare a spiritului critic, care și el, dela Maiorescu încoace, face parte din posibilitățile tradiționale. Apariția romanului imediat după război cade într'o vreme de producție febrilă analoagă cu aceia a lui Heliade; la un moment dat toată literatura română a fost cuprinsă de voința de-a face roman; asadar: e vremea de scris romane, copii, și scriți cât veți putea și cum veți putea! Vorba lui Heliade se aplică, aproape neschimbată. Sfârșitul experienței va veni desigur, odată cu o nouă strângere a frânelor critice).

Cred că firea literaturii noastre este înclinată spre poezie și spre povestire. Monumente trainice ale trecutului atestă acest lucru. In ce măsură romanul se potrivește cu firea literaturii românești nu se poate încă vedea. Totuș, ceea ce de pe acum durează în romanul românesc este, cred, tocmai elementul poetic și acela de povestire. In orice caz, aceste elemente, împreună cu celelalte sugerate mai sus, ar putea arăta drumul unei tradiții care, deși neorânduită încă și abia vizibilă, trăește totuși în adâncuri și călăuzește pe nesimțite.

AL. PHILIPPIDE

* Vezi „Adevĕrul Literar" din 26 Iulie și 2 August.

MAXIME

Din „Jurnalul" lui Jules Renard

Viața este ceiace caracterul nostru vrea să fie. O fasonăm, precum melcul își face casa.

Scrupule — viermi ai voinței

— Un guvern e legitim când există, spune Léon Daudet.
— Când e acceptat de puterile europene, spune Poincaré.

Fericirile mele, le-am avut totdeauna din cauza stângăciei mele.

Un nour aleargă ca și când ar ști unde.

Umbra nu trăește decât la lumină.

Să scrii pentru cineva este ca și când ai scrie cuiva: te simți îndată obligat să minți.

Câteva minute pe zi sunt romantic. Totuși, nicio femeie nu profită.

Dacă lucrările mele plictisesc pe pictori atât cât picturile lor mă plitisesc pe mine, îi iert.

Crize de singurătate.

In fiecare zi sânt copil, bărbat și bătrân.

Nu există justiție: există gustul și dispoziția noastră. Un critic trebue să-și formeze gustul și să-și supraveghieze dispoziția.

Politica ar trebui să fie cel mai frumos lucru pe lume: un cetățean în slujba patriei. Totuși e lucrul cel mai josnic.

Scriitorul pe care trebue să-l recitești mereu ca să-ți îndrepți greșalele, ești tu însuți.

Piesă de idei, piesă în care numai ideile vorbesc, iar nu făpturile omenești. Dar, la urma urmelor, aceste idei ne pot interesa mai mult decât persoanele.

La ce bun să spui adevărul despre o artă care nu comportă nici un adevăr?

Imi place să vorbesc, de vreme ce contrazic.

Spovedanie

Am coborît în lume pe aripi de albine
Să te găsesc troiță culcată peste gând.
M'am strecurat prin noapte vremelnic pân' la tine,
Și 'n cuiburi de argilă am poposit plângând...

Am strâns în mâni poteca 'nflorită de ninsoar
Să sui peste coclauri și liniștea s'o sparg
Cu vipere sub brațe, pe țărmuri fără soare
Mi-am spintecat privirea în fiece catarg...

Nici o chemare însă și nici o fluturare...
Peste privirea tristă doar pâclă de cărbune...
Un vis s'aprinde palid cu stelele din mare
Și 'n inimă svâcnește imbold de rugăciune...

CONSTANTIN SALCIA

Acum patruzeci de ani...

Iată un titlu de roman care nu va atrage mulţi cetitori...

Acum patruzeci de ani!... Inainte de potop... Totuşi, în felul ei, cărticica de o sută de pagini, semnată M. Saint Clair (Gallimard) este o capodoperă care a atras atenţia multora tineri scriitori.

Acum patruzeci de ani, un bărbat şi o femee s'au găsit izolaţi din întâmplare, într'o căsuţă de pe duna flamandă, nu departe de frontiera franceză. Nu erau căsătoriţi şi erau prieteni intimi. Deci M. Saint-Clair, care venise fără soţul ei, Antoine, prieten ca frate cu Hubert, care venise de-asemeni fără nevastă-sa Agnes.

„Hubert" — zice autoarea — „îşi încrucişase drumul cu al meu, înainte de Antoine, dar eu nu l-am întâlnit cu adevărat decât în Antoine. Hubert, — urmează ea, — dădea lui Antoine consistenţa şi vigoarea, acel centru de rezistenţă de care fiinţa mea avea nevoie".

Deci ea iubea pe Hubert în fiinţa soţului ei, fără să-şi dea seamă. De aceia, când Hubert se însură, ea se simţi oarecum dezorientată.

„Acea care a avut precădere asupra independenţei sale era demnă în totul de acest dar aprins şi total de care avea nevoe fiinţa mea".

Cei doi s'au găsit în căsuţa de pe dună, trei ani după căsătoria lui Hubert.

„Nu-mi ziceam că-l iubesc; era pentru mine „esenţialul" şi nimic mai mult. Existenţa mea era plină şi plăcută, nu era însă frivolă; arta pe care o serveau cei care mă înconjurau este o divinitate dificilă. Totuşi, fără această fiinţă răvăşită şi strălucitoare în acelaş timp, lumea nu şi-ar fi avut greutatea ei. El era partea serioasă, necesară, centru de gravitate în viaţa mea".

Inchisă cu el în căsuţa de pe dună avea impresia că a plecat într'o aventură minunată. La lumina lămpii citeau împreună Baudelaire şi Corespondenţa lui Flaubert; el citea versurile; ea — proza. Aci este culoarea vremii care desigur a dispărut cu totul, din moravurile actuale. Serile aprinse, petrecute cetind pe Flaubert şi Baudelaire!... O asemenea seară nu ar mai fi azi cu putinţă.

„In mine se pornea un vârtej. Aveam senzaţia că izbucnirea interioară care va proecta totul în afară, cu un zgomot ce va asurzi orice conştiinţă, era o adeziune totală, trecând peste toate marginile personale. Abia mă menţineam pe punctul extrem al echilibrului. Unde să găsesc rezistenţa? Prin ce întorsătură? Ceiace aştepta în mine, abia se ivise. Ah! dacă ar fi putut vraja să dureze!"

O prietenă care veni să-i vadă, le cântă imnul lui **Hans Sachs,** din **„Maeştrii Cântăreţi".**

„Subita urcare a melodiei păru că ne ridică pleoapele şi de la prima notă ne-am privit. Orbitoare certitudine, chemare de foc! Nici odată n'am văzut trăsături care să oglindească în aşa fel sufletul. Se ridică şi mă trase spre el la spatele cântăreţei. Urechile îmi ţiuiau, mă simţeam plutind într'o regiune inaccesibilă cuvintelor..."

„Am pasiunea de a fi credincios totuşi, — îi zicea Hubert. — puţine lucruri mă impresionează la oameni mai mult decât fidelitatea. Şi pasiunea aceasta o găsesc şi la ea (la nevastă-sa). Vroiam atât de mult să fiu absolut credincios, mă'nţelegi?... Şi totuşi nu sânt necredincios fără voe. Te iubesc cu consimţimântul meu întreg".

Acesta e subiectul, tema fundamentală, contrazicerea, conflictul. Meritul autoarei este de a-l fi expus în câteva trăsături impresionante. Două inimi care se vor credincioase, nu vor să falsifice cinstea şi totuşi se lasă în voia unei pasiuni consimţite cu entuziasm.

Ceiace-i mai impresionant, e faptul că „Hubert" este un personaj existent, un mare poet, iar Antoine un pictor foarte cunoscut.

Romanul e adevărat.

L. G. Guerdan: Tigrane Yergate

Tigrane Yergate se numea în realitate Garabela Biezikdji şi îşi împrumutase pseudonimul dela Tigrane, cel mai puternic rege armean (*Yergate* în armeneşte înseamnă fier). Iar Maurice Barrès spune despre el în *Voyage de Sparte* : „Era ca o fragilă bucată de chihlimbar, din care se desprindea o uşoară aromă".

Prietenia pe care i-o purta Barrès justifică minuţioasa lucrare a lui Guerdan, un adevărat omagiu discret şi înflăcărat, deoarece autorul se eclipsează de cele mai multe ori în faţa eroului său, pe care-l lasă să vorbească şi căruia-i publică numeroase scrisori inedite.

Autorul cărţii „Jardin de Bérénice", a găsit în acest tânăr armean, sensibil, arzător, doritor de cultură, cu figura prelungă şi cu şuviţa care-i cădea pe frunte — eternul său vis oriental.

Intreaga parte a cărţii relativă la reformele turceşti şi la chestiunea armeană, cărora li s'a consacrat Tigrane Yergate cu atâta înflăcărare, mişcă prea puţin pe cetitor.

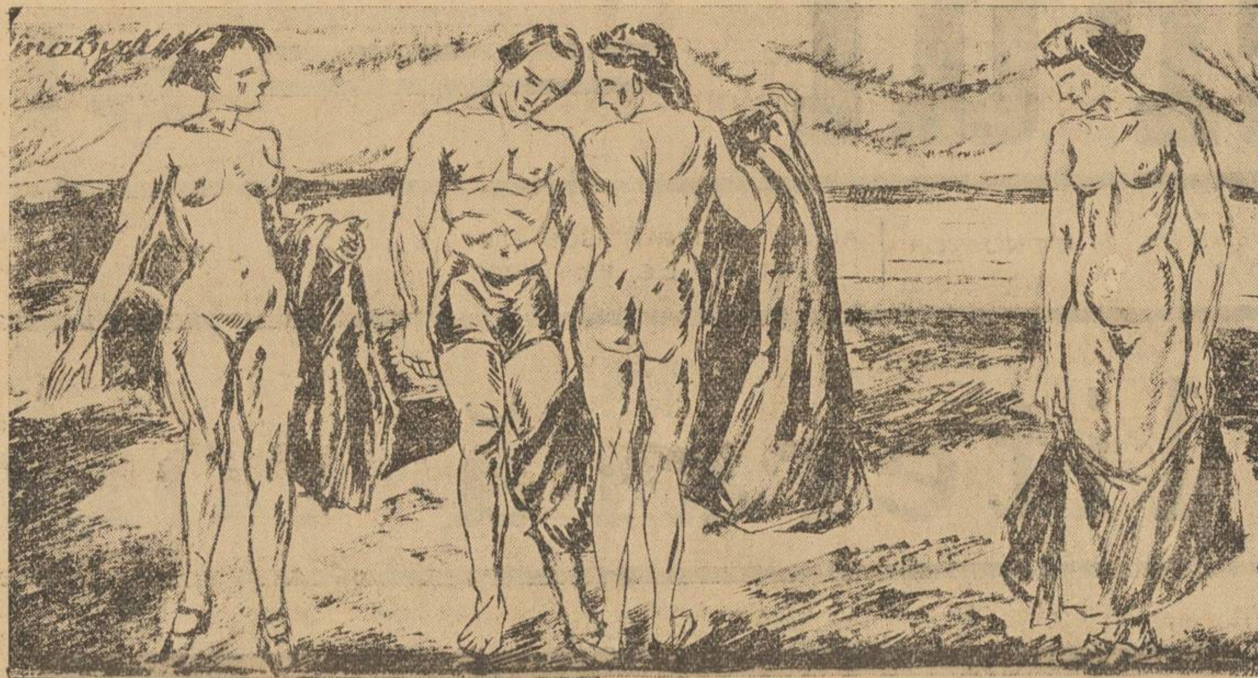
Interesant şi mişcător e tot ce se referă la prietenia dintre cei doi bărbaţi, făcuţi pentru a se înţelege şi a se iubi.

Pe patul de moarte — tânărul armean nu împlinise încă treizeci de ani — Tigrane Yergate a pronunţat următoarele cuvinte: „Atena, Atena, Franţa, Franţa!", — împreunând astfel într'o supremă dragoste elenismul şi cultura franceză, ale cărei binefaceri le apreciase îndeajuns.

Amintirea acestui suflet delicat şi sensibil nu va mai putea fi despărţită de amintirea maestrului său Barrès.

— Ce să fac? Medicul nu-mi dă voe să fumez decât o ţigară pe zi!...

Actualităţi Ştiinţifice

Vom mânca iarbă?

La o recentă reuniune a unor chimişti americani, s'a discutat, între altele, valoarea alimentară a unor anumite ierburi, ajungându-se la concluzia că cerealele tinere, uscate, posedă o valoare nutritivă mult superioară legumelor obicinuite.

Intr'un viitor apropiat — susţin specialiştii yankei — omenirea va mânca... iarbă în cantităţi considerabile. Fapt este că în multe ţări figurează încă depe acum pe listele restaurantelor fânul ca o atracţie culinară. Deocamdată, mai mult din spirit de excentricitate, decât pentru valoarea nutritivă a acestui produs alimentar.

Viteza citirii numerelor

Viteza de reacţiune a ochiului, atunci când trece în conştiinţă impresiunile luminoase se constituie una din problemele cele mai interesante, în legătură cu facultăţile noastre senzoriale.

Este drept că soluţia problemei este extrem de dificilă, dacă voim să procedăm prin metode riguros ştiinţifice. Totuş, savantul german profesorul R. Hutt, cu ajutorul unui aparat special de măsură, a reuşit să stabilească că durata de recunoaştere a unor cifre izolate, este numai de 3/2000 dintr'o secundă. După cum vedem, un interval de timp infim.

Examenul sângelui prin „ochiul electric"

Pentru stabilirea unor anumite diagnosticuri medicale, avem adesea nevoe să ştim dacă sângele nostru cuprinde oxigen într'o proporţie mai mică sau mai mare. Altădată, pentru soluţionarea acestei chestiuni, era absolut necesar să se extragă din organism, o probă de sânge, pentru a fi supusă unei analize chimice. Graţie celulei fotoelectrice — cunoscută sub denumirea populară de „ochiul electric" (minuscula piesă ce transformă variaţiunile de lumină în impulsuri electrice) se poate obţine mult mai simplu rezultatul căutat.

Iată cum se procedează în acest scop. Se luminează un lob al urechii cu o lampă cu incandescenţă, fixând în spatele lobului, o celulă fotoelectrică, care măsoară cantitatea de lumină incidentală. Pielea şi ţesuturile conjunctive nu absorb aproape deloc lumina; numai sângele din ureche captează razele luminoase. In aceste condiţiuni, dacă fluxul sanguin circulă cu o viteză uniformă în lobul urechii atunci când pacientul stă culcat liniştit — şi totuş intervin oscilaţii în cantitatea de lumină înregistrată, variaţiile sânt datorite numai porporţiei variabile a oxigenului în sânge. Intr'adevăr, sângele bogat în oxigen, absoarbe lumina într'o măsură mai mare decât sângele sărac în oxigen.

Spori în stratosferă

Cu prilejul ultimei ascensiuni în stratosferă, a exploratorilor americani Stevens şi Anderson, s'a făcut o interesantă experienţă biologică.

S'a dovedit în mod evident că anumiţi spori minusculi — agenţi ai unor maladii vegetale — pot suporta condiţiunile din stratosferă. Intr'adevăr, aceste organisme au fost ridicate în gondola stratosferică până la o înălţime de 22 km. şi au revenit în bune condiţiuni pe pământ, după ce au rezistat la o temperatură de minus 50 grade, o presiune atmosferică mai mică de 100 de milimetri, o extremă uscăciune, precum şi la razele solare ultraviolete, absorbite în genere de atmosferă şi ucigătoare pentru multe specii vegetale.

Macul e ultraviolet?

Titlul de mai sus pare cel puţin ciudat. Macul ultraviolet? Doar ştie oricine că macul e roşu, roşu prin excelenţă, dacă se poate spune aşa. Chestiunea nu este însă atât de simplă. Fireşte, macul apare roşu pentru ochiul nostru. Pentru ochiul albinei, însă culoarea acestei flori este ultravioletă.

Intr'adevăr, simţul vizual al insectelor se deosebeşte fundamental de acela al omului. Aşa, de pildă, aceste vietăţi nu percep roşul ca o culoare distinctă, ci ca un întunerec incolor. Deaceea naturaliştii au fost surprinşi văzând că albinele vizitau foarte frecvent florile de mac. Şi atunci au procedat la o analiză minuţioasă a coloraţiei macului, cu ajutorul celor mai delicate procedee de fizică. Rezultatul a fost că această floare degajează o intensă radiaţie ultravioletă, care — după cum se ştie — impresionează văzul insectelor, deşi este imperceptibilă pentru ochiul uman.

Alcool din pâne

Se ştie că în cursul dospirii pânei, se produce, ca o substanţă secundară, alcool, în cantitate de 7-8 litri, la o sută de kg. cocă.

Până în prezent alcoolul astfel produs, nu era în general utilizat, ci se pierdea fără folos degajându-se pe coş. In Italia însă specialiştii au propus să se recupereze alcoolul rezultat din fermentaţia pâinii. S'a calculat astfel că în felul acesta se pierd zilnic, în această ţară, 230 de mii de kg. de alcool, care poate fi obţinut printr'o instalaţie relativ simplă.

Mareele şi radio

In Statele Unite ale Americei s'au făcut o serie de interesante experienţe de recepţie radiofonică, pentru a se stabili dacă luna exercită o influenţă asupra straturilor ionizate, din înălţimile atmosferice. S'a constatat astfel că „ionosfera" — pătura situată la o altitudine de 100—200 km. în atmosferă — e supusă unor oscilaţiuni ritmice alternative, regulate.

In cazul când există lună plină, conductibilitatea electrică a ionosferei creşte, şi totdeodată se îmbunătăţesc condiţiunile de recepţie radiofonice, pe partea de pământ, unde domneşte noaptea.

Câte celule produce corpul nostru?

Cele mai mici elemente constitutive ale corpului omenesc — celulele — reprezintă, în realitate, formaţiuni foarte trecătoare, pe care corpul trebue necontenit să le reconstituiască. Numărul celulelor astfel produse în cursul unei vieţi omeneşti, este pur şi simplu fantastic.

Aşa, de pildă, omul posedă în cei 5 litri de sânge, pe care îi are în organism, nu mai puţin de 25 bil. de globule roşii, care deservesc transportul de oxigen. In fiecare minut mor câteva milioane de asemenea globule, fiind înlocuite prin altele noui. Pretutindeni în organism, se produce în acelaş moment, moartea şi regenerarea celulelor. Şi astfel, în cursul unei vieţi de 70 de ani, se formează nu mai puţin de 180 de mii de bilioane de celule, cifră astronomică!

Ing. I. S.

CEREŢI AZI — La chioşcari şi librari

LUPUL SINGURATIC

— ROMANUL UNUI NEINCOVOIAT —

de L. J. VANCE

Marele aventurier. — Forţa trufiei şi izolării. — Somnambula. — Nici prieteni nici... femei? — Şi totuşi romanul unei dragoşti sbuciumate, luminoase şi regeneratoare.

în „ROMANELE CAPTIVANTE"

— 260 pagini 15 lei —

Mărunte

Despre cămilele, focele, viperele cu corn, şopârlele fără picioare ale Dobrogei, despre rechinii Mării Negre, — viligiaturiştii găsesc informaţiuni preţioase în: „CUTREERÂND DOBROGEA MERIDIONALĂ" de Prof. R. I. Călinescu. Editura „Adevěrul". Hârtie velină. Numeroase clişee şi o hartă.

Trecut şi Prezent

Oare plăcerea pe care tineretul o caută azi la mare sau la munte, a înlocuit cu totul plăcerea de a citi a tineretului de altădată?

Citeam mult, foarte mult, pe vremea aceia, — ne mărturiseşte d. E. Herovanu în deliciosul său „Oraş al Amintirilor". — Da, i-adevărat; — dar biblioteca noastră era modestă — ne spune tot d. Herovanu, care ne mai destăinueşte că aproape toţi tinerii de pe acea vreme năzuiau să devină **Pico della Mirandola.**

Poate nu era atât de greu pentru tineretul de pe acele vremuri care se mulţumea cu metafizica din **Force et Matière** a lui Büchner.

„Curiozitatea noastră neastâmpărată ne-a purtat câte puţin pe atâtea drumuri, în atâtea domenii diverse, în cât, ne simţeam în stare de a ne aventura în orice fel de cercetări şi speculaţiuni, cu paşii siguri şi cu încredere în propriile noastre forţe şi a înfrunta orice probleme. Prezumţia tineretului este nemărginită, mai ales în timpurile generaţiilor noastre în care izvorul cunoştinţelor şi experienţelor erau numai cărţile.

„Am avut şi norocul să apucăm timpuri frumoase, — ne spune d. Herovanu. — Tinerilor cu adevărat săraci, nu le lipsea nici când putinţa de a-şi asigura, cu prea mici eforturi, condiţiuni modeste de existenţă".

Pare că nu sânt de această părere nici Eminescu, nici Iosif, nici bietul Pincio Păun... Fericiţii tineri din acele vremuri, se zice, că aveau şi un program şi o disciplină şcolară care le îngăduia revelaţia „miracolului antic". In tot cazul, programele de azi sânt o salată atât de formidabilă de cunoştinţe, pe care bieţii tineri trebue să le ingurgiteze, încât nu credem să se mai afle vreun tânăr care să mai aibă iluzia, măcar din când în când „că se găseşte în faţa sufletului lui Platon, a geniului lui Aristot sau că gustă armonia de esenţă superioară a operei lui Homer" în texte originale. Bagajul de cunoştinţe pe care-l impun formidabilele noastre programe şi progresul ştiinţelor este doborâtor pentru puterea de asimilare şi memorizare a tineretului. Cel mult se poate face un efort pentru a se menţinea ceiace numim umanităţile clasice, pe lângă umanităţile moderne, care se impun cu fiecare clipă, vrem nu vrem.

„Comoara omenirii", alcătuită în timpul Renaşterii din piese scumpe şi de preţ, creşte formidabil şi se îmbogăţeşte monstruos... Ce minte are să le mai poată încăpea în curând?!

Tineretul de azi, ni se spune, nu mai citeşte pentru că a devenit o bestie de arenă. El e copleşit de brutalitatea sportului.

Este adevărat că nu-şi găseşte plăcerea vacanţei şi recreaţiei **numai** în cărţi, dar oare trebue să o regretăm atât de mult? Când văd cetele de tineri care se îmbulzesc în vagoanele de clasa III-a, cu larma şi veselia tinereţii, iarna cu schiuri, vara cu echipament de munte sau sacul cu echipament de plajă, când îi aud ciripind în vocabularul fantastic al sportului de azi, simt o mare mulţumire, ca la împlinirea unui vis ce ne-a bântuit mereu tinereţea. Aer, spaţiu, mişcare şi un corp care se supune tuturor aspiraţiilor şi năzuinţelor, caldului şi bogatului suflet al tinereţei...

Rătăciri, păcate?... Sânt ele oare numai apanajul unei generaţii? Tineretul care zboară, se avântă în cele câteva zile de pauză în munca şi osteneala unei vieţi atât de dure este tineret sărac, lipsit de bucuriile vieţii şi de ocazia de a lua contact cu natura, a zburda cu fuga vârstei şi cu puterile proaspete ale organismului lor încă nou...

Nu poate să strice această eşire la larg din infernul de beton şi piatră al oraşelor, o evadare dintr'o viaţă de om sărac, prizonier al mahalalelor, al casei strimte, întunecate şi nesănătoase al biroului şi atelierului.

Toţi cei care se duc la sport nu au pretenţia să fie campioni, după cum nici toţi acei care am citit atât de mult, în tinereţă, nu am devenit toţi Pico della Mirandola dar nici măcar savanţi ori scribi de mâna a III-a.

Oare omenirea ar câştiga mai mult cu pretinşi savanţi, pedanţi şi închirciţi?

Se vor întoarce după zilele de sărbătoare fără un franc în pungă poate, dar oare lucrul acesta nu se întâmpla şi generaţiilor din trecut, poate pentru petreceri mai puţin frumoase şi sănătoase decât acestea.

Cartea a rămas tot atât de preţioasă, ca pe timpul când d. Herovanu era tânăr, dar exigenţele culturii devin din ce în ce mai formidabile şi din ce în ce sânt mai puţini acei ce i-le pot împlini. In calea ei sânt dificultăţi de tot felul, materiale ca şi spirituale şi totuşi descoperim pe fiecare zi simptome că nobila pasiune a cititului nu s'a istovit în tineret şi că **nimic** nu poate înlocui cartea pentru cei în adevăr demni de ea, oricare ar fi generaţia din care fac parte.

Admir în cartea d-lui E. Herovanu, gestul atât de frumos, atât de îndemânatic şi de iubitor cu care ţine cartea şi o răsfoeşte, la pagina 104, capitolul **„Primăvara"**, din „Oraşul Amintirilor", dar nu cred că el aparţine numai unei generaţii privilegiate.

Reproşam unui grup de tineri că nu mai ştiu versuri pe derost din Eminescu, Coşbuc, Anghel, Iosif, dar ei mi-au răspuns recitându-mi cu pasiune măsură şi justeţă de ritm, sute de versuri, poeme de Arghezi şi Demostene Botez.

Altă dată, plină de amărăciune, am eşit dintr'o librărie, de unde mi se spusese ce puţin citesc tinerii şi ce puţine cărţi se vând şi am intrat în „Sala de lectură" a Ligii Culturale. Este una din acele mici biblioteci pe care le înfiinţează profesorul Iorga din dragostea sa pentru carte, din daruri şi ocazii, reunind acolo volumele cele mai disparate.

Era cald şi vacanţă, dar în sală studenţi şi studente citeau volumele cele mai ciudate, cu vădit interes şi plăcere: plăcerea de a ceti cărţi inutile şi fără nici un rost, care dovedeşte adevărata pasiune de citit şi constitue cel mai viu agrement al studiului obligator şi serios.

Flacăra nu se stinge, — tineretul o poartă din generaţie în generaţie. Noi sântem neînţelegători şi nu am învăţat încă să fim îngăduitori şi toleranţi.

Is. Sd.

VIAŢA ŞI MOARTEA IN SANATORIILE DE TUBERCULOŞI

V'aţi gândit vreodată la acei oameni cari stau faţă în faţă cu moartea, atâţi amar de ani? Şi la chinul pe care trebue să-l îndure şi la groaza ce o resimt ştiind că pentru ei nu există scăpare? Dramatic reportaj cu fotografii impresionante în ***Numărul special de vilegiatură*** **al excelentei publicaţii lunare**

MAGAZINUL

160 pagini în 4 culori la heliogravură, 25 lei.

JACK LONDON

Un fragment ciudat

(Capitalistul, sau mai bine siz oligarhul industrial Roger Vanderwater, menționat în această istorisire, a fost identificat ca al nouălea din linia Vanderwaților, care au stăpânit timp de secole fabricile de bumbac din Sud. Acest Roger Vanderwater a prosperat în ultimele decade ale secolului al douăzeci și șaselea după Christos, care era al cincilea secol al oligarhiei aceleia teribile industriale, înălțate pe ruinile vechii Republici.

Dat fiind cuprinsul, sântem convinși că istorisirea care urmează a fost pusă pe hârtie deabea în secolul al douăzeci și nouălea. Căci până atunci, nu numai că era ilegal să scrii sau să publici astfel de chestiuni, dar clasa muncitoare era așa de analfabetă, încât numai foarte puțini din membrii ei erau în stare să citească sau să scrie.

Aceasta fu epoca sumbră a domniei „omului-stăpân", în concepția căruia masa poporului era caracterizată drept „cireadă de vite". Orice tendință de luminare era condamnată și zădărnicită. Din codurile epocii se poate cita drept exemplu legea neagră, care acuza de crimă capitală pe acela care, indiferent din ce clasă făcea parte, ar fi învățat alfabetul pe unul din membrii clasei muncitoare. Aceste aspre limitări ale educației erau necesare clasei stăpânitoare pentru a putea continua să stăpânească.

Una din urmările celor de mai sus a fost înmulțirea povestitorilor profesioniști. Acești povestitori erau plătiți de către oligarhie și poveștile pe care le spuneau erau legende romantice, mituri inofensive. Dar sentimentul libertății nu muri niciodată și agitatori, deghizați în povestitori, insuflau revoltă clasei sclavilor.

Cât despre interzicerea istorisirii următoare de către oligarhie, avem dovezi din registrele poliției criminale din Ashbury, din care rezultă că la 27 Ianuarie 2734, un oarecare John Tourney s'a făcut vinovat de a fi povestit-o într'o cârciumă unor plugari și a fost condamnat la cinci ani de muncă silnică în minele de borax din Deșertul Arizonei. (Nota editorului).

•

Ascultați, fraților; am să vă spun povestea unui braț, brațul lui Tom Dixon. Tom Dixon era un țesător dintre cei mai buni într'una din fabricile cânelui de stăpân, Roger Vanderwater. Această fabrică era numită „Fundul Iadului" de către sclavii care munceau în ea și probabil că știau ei dece; și era așezată în Kingsbury, la celalt capăt al orașului unde se afla palatul de vară al lui Roger Vanderwater. Nu știți unde-i Kingsbury? Sânt multe lucruri pe care nu le știți, fraților, și asta-i trist. Fiindcă nu le știți, deaceia sânteți sclavi. După ce vă voiu fi spus povestea asta, ași vrea să vă învăț să citiți vorba scrisă și tipărita. Stăpânii noștri citesc și scriu si au multe cărți și deaceia sânt stăpânii noștri și trăiesc în palate și nu muncesc. Când toți muncitorii vor învăța să scrie și să citească, vor deveni puternici; atunci își vor întrebuința puterea ca să-și rupă lanțurile și nu vor mai exista stăpâni și sclavi.

Kingsbury, fraților, e în vechiul Stat Alabama. De trei sute de ani Kingsbury a aparținut Vanderwaților împreună cu fabricile și crescătoriile ei de sclavi, afară de alte multe fabrici și crescătorii de sclavi în alte locuri și în alte State. Ați auzit de Vanderwateri — cine nu-i știe? — dar să vă spun lucruri pe care nu le știți. Primul Wanderwater a fost și el un sclav, ca voi și ca mine. Înțelegeți? Era un sclav și de-atunci au trecut peste trei sute de ani. Tatăl lui era mecanic în crescătoria de sclavi a lui Alexandru Burrel și mama lui era spălătoreasă în aceiaș crescătorie de sclavi. Nu există nici o îndoială asupra acestui fapt. Vă spun adevărul. Aparține istoriei. E tipărit, cuvânt cu cuvânt în cărțile de istorie ale stăpânilor noștri pe care nu le puteți citi, pentrucă stăpânii voștri nu vor să vă îngăduie să învățați să citiți. Veți înțelege dece nu vă dau voie să învățați să citiți dacă se găsesc astfel de lucruri scrise în cărți. Ei știu și sânt foarte înțelepți. Dac'ați citi astfel de lucruri, ați pierde poate respectul pentru stăpâni, ceiace ar fi foarte periculos... pentru stăpâni. Dar eu știu, fiindcă eu pot să citesc și vă spun ceiace am citit cu proprii mei ochi în cărțile de istorie ale stăpânilor noștri.

Numele primului Vanderwater nu era Vanderwater, ci Vange-Bill Vange, fiul lui Yergis Vange, mecanicul și al Laurei Carnly, spălătoreasa. Tânărul Bill Vange era foarte puternic. Ar fi putut rămâne printre sclavi ca să-i conducă spre libertate; dar preferă să servească pe stăpâni și fu răsplătit. Își începu serviciul de mic copil ca spion în crescătoria de sclavi unde se născuse. E dovedit că l-a denunțat pe propriul său tată pentru discursuri subversive. Acesta e un fapt. L-am citit cu proprii mei ochi. Era un sclav prea bun pentru crescătoria de sclavi. Alexandru Burrell îl dădu de copil să învețe să scrie și să citească. Il învățară multe lucruri și fu luat în serviciul secret al stăpânirii. Bine înțeles că nu mai purta îmbrăcămintea sclavilor, afară doar când se deghiza ca să încerce să afle secretele și planurile sclavilor.

El fu acela care, aba de 18 ani, fu cauza procesului și executării pe scaunul electric a marelui camarad și erou, Ralph Jacobus. Bineînțeles că ați auzit cu toții de numele sfânt al lu Ralph Jacobus, dar desigur că nu stiați că moartea i-a fost pricinuită de primul Vanderwater, care se numea Vange. Eu știu. Am citit în cărți. Sânt multe lucruri din astea în cărți.

Și dupăce Ralph Jacobus suferi moartea aceia rușinoasă, numele lui Bill Vange începu seria schimbărilor prin cari avea să treacă. Era cunoscut ca „Sly (viclean) Vange" în lung și'n lat. Se ridică foarte sus în serviciul secret și fu recompensat din belșug, dar totuși nu făcea parte din clasa stăpânilor. Bărbații ar fi vrut să-l aibe printre ei; dar femeile clasei stăpânitoare nu vroiau să-l accepte. Sly Vange aducea servicii bune stăpânilor. Fusese el însuși sclav și cunoștea gândurile lor. Nu se lăsa înșelat. Pe atunci sclavii erau mai curagioși decât acum și încercau mereu să-și capete libertatea. Și Sly Vange era peste tot, în toate planurile și organizațiile lor, zădărnicindu-le și predând pe conducătorii lor scaunului electric. In 2255 numele îi fu schimbat pentru prima oară. In acel

an a avut loc Marea Rebeliun, în regiunea aceia, la apus de Munții Stâncoși, șaptesprezece milioane de sclavi luptară cu îndârjire pentru a se libera de stăpânii lor. Cine știe, dacă n'ar fi fost Sly Vange, poate ar fi reușit? Dar Sly Vange era. Stăpânii îi dădură comanda supremă asupra situației. In opt luni de luptă fură uciși un milion trei sute cincizeci de mii de sclavi. Vange, Bill Vange, Sly Vange îi omorî și înăbuși Marea Rebeliune. Și fu recompensat; și așa de roșii îi erau mânile de sângele sclavilor, încât i-se spuse apoi „Vange Sângerosul". Vedeți, fraților, ce lucruri interesante se găsesc în cărți, dacă le poți citi. Și credeți-mă pe cuvânt, sânt altele încă și mai interesante. Și dacă vreți să vă lăsați învățați de mine, peste un an veți putea citi singuri cărțile acelea — unii dintre voi ar putea să ajungă să citească cărțile chiar numai după șase luni.

Vange Sângerosul trăi până la adânci bătrâneți și până la sfârșit fu mereu chemat la consfătuirile stăpânilor; dar el nu deveni săpân. Vedeți, lumina zilei o văzuse într'o crescătorie de sclavi. Era însă recompensat din belșug. Avea o duzină de palate ca să locuiască în ele. El, care nu era stăpân, avea mii de sclavi. Avea un yacht de plăcere pe mare, un fel de palat plutitor și avea în mijlocul mării o insulă întreagă unde munceau zece mii de sclavi pe plantațiile lui de cafea. Dar la bătrânețe se simți părăsit, căci trăia deoparte, urît de frații lui, sclavii și ținut la distanță de către cei pe care îi servise și care refuzau să-l accepte ca de-ai lor. Stăpânii îl țineau la distanță fiindcă se născuse sclav. Murind lăsă o bogăție enormă; dar avu o moarte îngrozitoare, chinuit de conștiință, regretând tot ce făcuse și pata roșie depe numele lui.

Dar pentru copiii lui, lucrurile stăteau altfel. Ei nu se născuseră în crescătoria de sclavi și printr'o lege specială, făcută de Marele Oligarch al timpului, John Morrison, fură ridicați la clasa stăpânilor. Și atunci numele lui Vange dispare din istorie. Devine Vanderwater, și Jason Vange, fiul lui Vange Sângerosul, devine Jason Vanderwater, întemeetorul liniei Vanderwater. Dar asta era acum trei sute de ani și Vanderwaterii de azi uită de originea lor și-și închipuiesc că trupurile lor sânt trupurile tuturor sclavilor. Și făcute din altfel de lut decât trupurile voastre și trupul meu și vă întreb, dece să devină un sclav stăpânul altui sclav? Și de ce să devină fiul unui sclav stăpânul mai multor sclavi? Vă las să răspundeți singuri la aceste întrebări dar nu uitați că la origine Vanderwaterii erau sclavi.

Și acum, fraților, să revin la începutul povestii mele despre brațul lui Tom Dixon. Fabrica lui Roger Vanderwater din Kingsbury se numea pe bună dreptate „Fundul Iadului", dar oamenii care munceau în ea erau oameni, după cum veți vedea. Munceau și femei acolo și copii, copii mititei. Toți cei care munceau acolo aveau față de lege drepturile cuvenite sclavilor, dar numai față de lege, căci de multe din drepturile lor erau păgubiți de către cei doi supraveghetori ai Fundului Iadului, Joseph Clancy și Adolph Munster.

E o poveste lungă, dar n'am să v'o spun toată. Am să vă spun doar despre braț. Se obișnuia, conform legii, să se rețină în fiece lună o parte din leafa mizeră a sclavilor pentru a se creia un fond. Acest fond avea scopul de a ajuta tovarășii nenorociți care sufereau vre-un accident sau se îmbolnăveau. După cum știți și voi, fondurile acestea sânt în mâna supraveghetorilor. Așa e legea, și fondul dela Fundul Iadului era deci în mâna celor doi supraveghetori de blestemată amintire.

Clancy și Munster făcură uz de fondul acesta pentru propriile lor trebuințí. Când li se întâmplau accidente lucrătorilor, tovarășii lor, după cum era obiceiul, le cedau o parte din fond; dar supraveghetorii refuzau să plătească. Ce puteau să facă sclavii? Aveau drepturi față de lege, dar n'aveau cum s'ajungă la lege. Cei care se plângeau supraveghetorilor erau pedepsiți. Știți și voi ce forme iau pedepsele astea; amendă pentru lucru stricat, care nu e stricat; încărcarea contului în magazinele Societății; maltratarea femeilor și a copiilor; și repartizarea la mașini proaste pe care, oricât ai lucra, trebuie să mori de foame.

Odată, sclavii din Fundul Iadului reclamară lui Vanderwater. Unul din sclavi știa să scrie; din întâmplare mamă-sa știuse să scrie și-l învățase și pe el în ascuns, după cum o învățase și pe ea mamă-sa în ascuns. Sclavul acela scrise deci o jalbă în care erau cuprinse toate neajunsurile lor și toți sclavii iscăliră cu degetul. Și după ce puseră mărcile cuvenite, jalba fu trimisă prin poștă lui Roger Vanderwater. Și tot ce făcu Roger Vanderwater fu să înmâneze jelania celor doi supraveghetori. Clancy și Munster se înfuriară. Asmuțiră păzitorii asupra crescătoriei de sclavi. Păzitorii erau înarmați cu furci. Se spune că a doua zi doar jumătate din sclavi fură în stare să muncească în Fundul Iadului. Fuseseră bătuți crunt. Sclavul care știa să scrie fusese așa rău bătut, încât muri peste trei luni. Dar înainte să moară mai scrise odată și veți auzi îndată cu ce scop.

După patru sau cinci săptămâni, Tom Dixon, un sclav, își pierdu brațul la lucru, în Fundul Iadului. Ca deobiceiu tovarășii lui de muncă îi cedară o parte din fond și ca de obiceiu, Clancy și Munster refuzară să plătească. Sclavul care știa să scrie și care era atunci pe moarte scrise din nou o expunere a neajunsurilor lor. Și acest document fu pus în mâna brațului care fusese rupt din corpul lui Tom Dixon.

Tocmai atunci acel Roger Vanderwater zăcea bolnav în palatul lui din celalt capăt din Kingsbury — nu de o boală îngrozitoare cum căpătăm noi fraților; o simplă indispoziție, sau poate o durere de cap fiind că mâncase cu prea multă poftă sau băuse prea mult. Dar pentru el asta era foarte însemnat, fiind delicat și expus din cauza unei îngrijiri exagerate. Oamenii iștia crescuți toată viața în vată sânt extrem de delicați. Credeți-mă, fraților, Roger Vanderwater suferea tot atât din cauza durerii lui de cap, sau cel puțin își închipuia că suferă tot așa cum suferise într'adevăr Tom Dixon când îi fu zmuls brațul din rădăcini.

Acest Roger Vanderwater era amator de grădinărit științific și reușise să producă pe ferma lui, la trei mile de Kingsbury, o nouă specie de căpșuni. Era foarte mândru de această nouă specie a lui și s'ar fi dus afară să vadă și să culeagă primele căpșuni coapte, dacă n'ar fi fost bolnav. Deoarece era bolnav, ordonase bătrânului sclav dela fermă, să aducă el însuși prima recoltă de căpșuni. Toate astea s'au aflat dela un spălător de vase din palat, care dormea în fiece noapte în crescătoria de sclavi. De fapt supraveghetorul plantației ar fi trebuit s'aducă căpșunile, dar zăcea la pat c'un picior spart. Spălătorul de vase aduse informația în timpul nopții și se știa că a doua zi vor sosi căpșunile. Și oamenii din crescătoria de sclavi din Fundul Iadului, fiindcă erau oameni și nu lași, ținură un consiliu.

Sclavul care știa să scrie si care era bolnav de moarte din cauza bătăii cu furcile spuse că vroia să ducă dânsul brațul lui Tom Dixon; și spuse că în orice caz avea să moară și că n'avea nici o importanță dacă murea mai curând. Cinci sclavi se furișară deci noaptea aceia afară din crescătoria de sclavi, după ce păzitorii făcuseră ultimul ocol. Unul din sclavi era omul care știa să scrie. Se ascunseră în tufișurile depe marginea drumului și rămaseră acolo până dimineața târziu, când îl văzură venind pe bătrânul sclav dela fermă cu fructele prețioase pentru stăpân. Sclavul dela fermă, fiind bătrân și reumatic iar sclavul care știa să scrie fiind neputincios și țeapăn depe urma bătăii, amândoi își mișcau cam în acelaș fel corpul când umblau. Sclavul care știa să scrie îmbrăcă hainele celuilalt, trase pălăria cu boruri largi peste ochi, se urcă pe capra trăsurii și se duse în oraș. Bătrânul sclav dela fermă fu ținut legat în tufișuri toată ziua până seară, când îi dădură drumul și se întoarseră la crescătoria de sclavi ca să-și ia pedeapsa, fiindcă călcaseră regula.

Intre timp Roger Vanderwater era în dormitorul lui minunat, așteptând căpșunile — așa minunății și splendori erau acolo, încât ne-ar fi orbit ochii noștri, care niciodată n'au văzut astfel de lucruri. Sclavul care știa să scrie a spus apoi că era ca o licărire din Paradis. Și dece nu? Munca și viețile a zece mii de sclavi fuseseră necesare pentru aranjarea acelui dormitor, în timp ce ei dormeau în vizuini murdare, ca animalele sălbatece. Sclavul care știa să scrie aduse căpșunile pe o tavă de argint — vedeți Roger Vanderwater vroia să vorbească personal cu el despre căpșuni.

Sclavul care știa să scrie își târî corpul lui muribund prin odaia aceia minunată și îngenunchiă lângă culcușul lui Vanderwater, întinzându-i tava. Deasupra tăvii erau frunze mari, verzi pe care valetul lui Vanderwater le dădu laoparte, pentruca acesta să poată vedea. Și Roger Vanderwater, sprijinit în cot, văzu. Văzu fructele proaspete și minunate ca niște giuvaere prețioase și în mijlocul lor brațul lui Tom Dixon, așa cum fusese zmuls din corp, spălat curat, bineînțeles, fraților, și alb de tot printre fructele sângeros de roșii. Și mai văzu. strânsă între degetele crispate și moarte, petiția sclavilor săi, care munceau în Fundul Iadului.

— Ia și citește —, spuse sclavul care știa să scrie.

Și în momentul când stăpânul luă petiția, valetul, care fusese pân'atunci înlemnit de mirare, lovi peste gură cu pumnul pe sclavul îngenunchiat. Sclavul era muribund și așa slab încât nici nu-i mai păsa. Nu făcu nici un zgomot și căzând pe o parte, rămase astfel în tăcere, în timp ce sângele-i curgea din gură. Doctorul, care alergase să cheme păzitorii palatului, se întoarse cu ei și sclavul fu din nou zmuncit în picioare. Dar pe când îl zmunceau, mâna lui ținea strâns brațul lui Tom Dixon, care alunecase pe jos.

— —Să fie aruncat de viu cânilor ! —, urla valetul înfuriat. Să fie aruncat de viu cânilor.

Dar Roger Vanderwater, uitând de durerea lui de cap, sprijinindu-se mereu în cot, ordonă liniște și continuă să citească petiția. Și în timp ce citea era liniște și toți stăteau în picioare, valetul furios, doctorul, păzitorii palatului și în mijlocul lor, sclavul, sângerând din gură și ținând încă în mână brațul lui Tom Dixon. Și după ce Roger Vanderwater termină, se întoarse spre sclav și spuse:

— Dacă pe hârtia asta e scrisă doar o singură minciună, o să-ți pară rău că te-ai născut vreodată.

Și sclavul spuse:

— Toată viața mi-a părut rău că m'am născut.

Roger Vanderwater îl privi cu atenție și sclavul spuse:

— Mi-ați făcut cât ați putut mai rău. Sânt pe moarte acum. Peste o săptămână voiu fi mort, așa că n'are nicio importanță dacă mă omorîți numaidecât.

— Ce vrei să faci cu asta? — întrebă stăpânul, arătând spre braț; și sclavul răspunse:

— Il iau înapoi la crescătorie ca să-l înmormântez. Tom Dixon era prietenul meu. Lucram unul lângă celalt la gherghef.

Povestea mea e pe sfârșite, fraților. Sclavul și brațul fură trimiși înapoi la crescătorie într'o trăsură. Niciunul din sclavi nu fu pedepsit pentru ceiace făptuiseră. Roger Vanderwater făcu cercetări și pedepsi pe cei doi supraveghetori, Joseph Clancy și Adolph Munster. Li se luă libertatea. Amândoi fură stigmatizați pe frunte, li-se tăiă mâna dreaptă și fură goniți la drumul mare, ca să umble cerșind până la moarte. Și fondul fu administrat câtva timp după aceia cu dreptate— dar numai câtva timp, fraților; căci după Roger Vanderwater veni fiul lui, Albert, care era un stăpân crud și pe jumătate nebun.

Fraților, sclavul care duse brațul în fața stăpânului era tatăl meu. Era un om curagios. Și după cum mamă-sa îl învățase în ascuns să scrie, tot astfel mă învăță și el pe mine. Deoarece muri curând după bătaia cu furcile, Roger Vanderwater mă scoase din crescătoria de sclavi și încercă diverse îmbunătățiri cu mine. Aşi fi putut deveni supraveghetor în Fundul Iadului, dar am preferat să fiu povestitor, cutreierând țările și apropiindu-mă peste tot de frații mei, sclavii. Și vă povestesc în ascuns, știind că n'o să mă trădați; căci dac'ați face-o, știți tot așa de bine ca și mine, că limba mi-ar fi smulsă din gură și atunci n'aș mai spune niciodată povești. Și vă vestesc, fraților, că vor veni timpuri bune, când totul va fi bine pe lume și nu vor mai fi stăpâni și sclavi. Dar trebue să vă pregătiți pentru timpurile acelea învățând să citiți. Cuvântul tipărit are putere. Și eu am venit să vă învăț să citiți, după cum sânt alții, care vor avea grijă să vă procure cărți, când eu voiu fi plecat — cărți de istorie unde veți citi despre stăpânii voștri și veți învăța să deveniți tot așa de puternici ca și ei.

Din englezește de LEKA

NOTA EDITORULUI.—Din „Fragmente și Schițe Istorice" publicate pentru prima oară în 4427 în cincizeci de volume și editate și republicate azi, după două sute de ani, pentru exactitudinea și valoarea lor, de către Comitetul Național al Cercetărilor Istorice.

Sânt răzvrăt...

Sânt răsvrăt,
sânt avânt,
sânt sbor...
— Fruntea de marmoreanul bloc mi-o izbesc
forma vie s'o descojesc...

In sângerarea mea
sclipătă rânjete rele.
Stele mint argint —
dar eu scuip —
scuip sângele
neîmpăcatului Abel

. . . .

Fruntea mea —
nor spre culmi plutitor —
tot mai rar atinge pământu'
pământul care miroase
a moarte!

GEORGE VOE[illegible]

Din volumul-manuscris:
„Carnetul Roşu".

Marcelle Tinayre: La Porte Rouge

Inconştienţa lucrurilor ne oferă câteodată simboluri izbitoare şi pline de mister. Astfel este şi acea „Portiţă roşie", care se detaşează pe piatră cenuşie, în fundul parcului marchizului de Vauvigné. Gratiile-i sânt atât de dese, încât privirea nu poate răzbate prin ele, iar broasca îi e pecetluită, de veacuri, de rugină. Este o uşă care separă ermetic două lumi şi care nu se va deschide niciodată; — şi acesta e locul unde, în fiecare seară, Delphine de Vauvigné şi Gérard de Sevestre îşi fac, — fără a se zări — jurăminte de iubire.

Delphine nu-i liberă. Ca şi atâtea dintre contemporanele ei — sântem în ajunul Revoluţiei şi anume în 1788 — ea s'a măritat, de foarte tânără, cu un marchiz bătrân, care reprezintă regimul pe cale de dispariţie, cu toate calităţile şi cusururile acestuia.

In aparenţă uşuratecă, dar plină de pasiune în adâncul sufletului, Delphine ne aminteşte acele „vremuri de eri", anii de frivolitate şi lipsă de griji, de nepăsare elegantă, de „marivaudage" în care spiritul ocupa mai mult loc decât inima, — anii deasemeni, când era la modă să te entuziasmezi pentru Rousseau şi să crezi, împreună cu el, în virtutea stării naturale, sau să te înflăcărezi pentruWashington şi Franklin.

Delphine mai este însă, mai cu seamă, cel dintâi freamăt ce prevesteşte acea libertate a Amorului şi acele drepturi ale pasiunii, care vor fi puse la baza crezului romantic. Delphine e punctul de tranziţie între două generaţii de femei.

Tot atât de complex este şi omul pe care-l iubeşte. Căci, deşi coborîtor dintr'un vechi neam de aristocraţi, Gérard de Sevestre a părăsit de foarte tânăr Auvergne, unde fratele lui persistă orbeşte în intransigenţa-i de mic moşier, — a călătorit mult şi a priceput că o lume nouă este pe cale de a se naşte. A fost în armată, ofiţer de cavalerie uşoară la Sarrelouis, a trecut prin cancelariile Europei, l-a urmat pe La Fayette în America şi a luptat, alături de acesta, pentru cauza Independenţei.

Gérard aparţine categoriei de oameni — din nefericire foarte puţin numeroasă — care, în clipele grave ale prefacerilor sociale, ştiu să vadă limpede şi să distingă, ce trebue păstrat din trecut şi ce anume acceptat — în mod leal — din prezent. Trădător faţă de casta lui? Nicidecum. Dimpotrivă, credincios cu înţelepciune, deoarece doreşte s'o scape, integrând-o în noua stare de lucruri. Dar epocile de violenţă vor ele oare să-i primească pe cei care ar putea să le asigure echilibrul ?

Mulţumită lui Mrs. Grace Elliot, plină de duioşie protectoare pentru Amorul care atât de des a făcut-o să-şi piardă capul, — şi pe care d. de Vauvigné, în clasica-i orbire conjugală, a ales-o pentru a însoţi în lume pe soţia lui mult prea tânără, — cei doi îndrăgostiţi se pot bucura uneori de mai multă libertate, fie la Louveciennes — la castelul frumoasei scoţiene, fie chiar şi la Paris, într'o locuinţă discretă din vechea stradă Saint Roch.

Pe urmele lor, pătrundem astfel în salonul frecventat de familiile Necker şi Trudaine, Pauline de Beaumont, André şi Marie-Joseph Chénier, prieteni buni cu Gérard; intrăm în grădinile şi cafenelele dela Palais Royal, unde oratorii de stradă împrăştie sământa cuvântului revoluţionar; circulăm prin Parisul zguduit deja de primele lovituri de cutremur.

Dar oare Parisul înţelege? Simte el ceiace va deveni o lungă tragedie? Două cărţi recente ale lui G. Lenôtre au răspuns azi la aceste întrebări, cu o bogăţie şi o siguranţă de documentare, care nu mai permit nici o îndoială. In faţa violenţei nelămurite, incoherente, deseori contradictorii, ce se iveşte în faţa ei, populaţia Parisului rămâne întâi zăpăcită, apoi redevine foarte curând indiferentă.

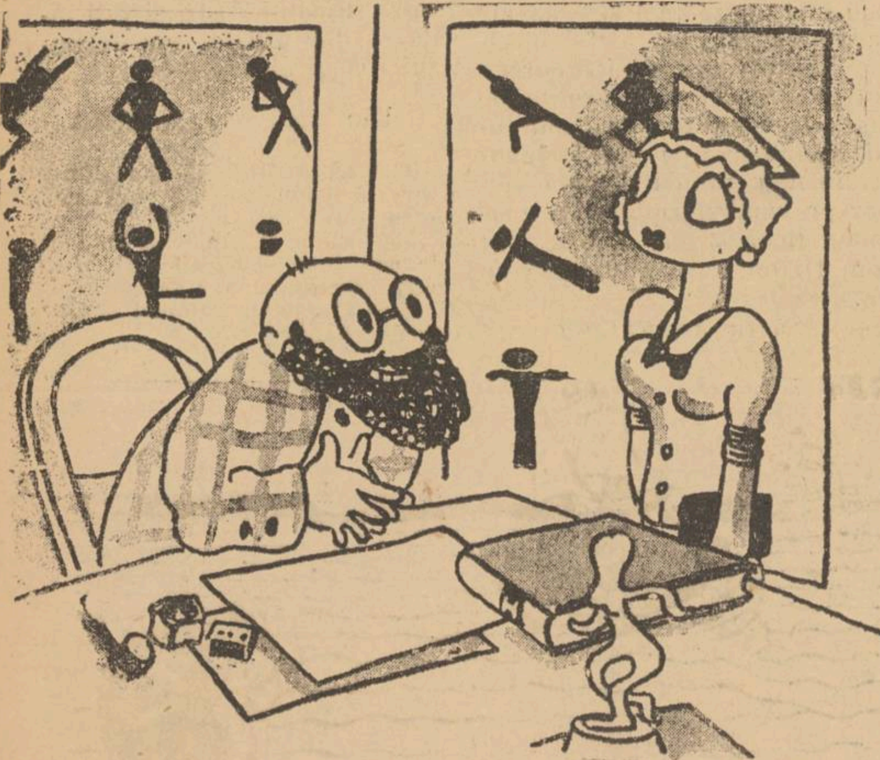
In mijlocul răscoalelor, în atmosfera de măceluri, Parisul continuă să-şi trăiască viaţa lui dinainte, Numai execuţia Regelui, care-i apare ca un sacrilegiu, va lăsa oraşul înmărmurit de groază.... timp de 48 de ore. Incă din timpul Frondei, de Retz făcuse constatarea că parisianul nu-i uşor de deranjat în obiceiurile sale. „Il n'aime pas être desheuré", — spune el.

In marginea marii drame, viaţa de toate zilele nu-şi schimbă câtuşi de puţin cursul. Lumea trimite şi primeşte invitaţii la masă, merge la teatru, unde sălile sânt pline. Negustorii, cari nu-şi pierd niciodată cumpătul, fac afaceri strălucite şi, seara, cu obloanele trase asupra răscoalei, îşi freacă, mulţumiţi, mânile în faţa casei de bani. Ţăranului, care se gândeşte numai la semănături şi la recoltă, mai mult îi pasă de starea cerului decât de cea a afacerilor publice. Şi astfel viaţa îşi continuă liniştită, mersul, în timp ce carele lugubre se îndreaptă spre ghilotină.

Tabloul acesta al Parisului revoluţionar, care serveşte de cadru iubirii dintre Delphine şi Gérard, este pictat cu culori de admirabilă exactitate, în cartea d-nei Marcelle Tinayre. Primul decor al tragediei formează, în acelaş timp, şi primul act al aventurii romantice. Căci în seara de 6 Octombrie, în care revolta isbucneşte la Versailles, Gérard nu mai apare la Portiţa Roşie. El a rămas să-l apere pe Rege, înconjurat de mulţimea înarmată, care tocmai măcelărise garda.

In ce moment al teribilei vijelii, prin ce joc de neprevăzut al destinului, se vor întâlni Delphine şi Gérard? O vom afla din volumul al doilea. Intorcând ultima filă, avem un singur regret: că trebue să aşteptăm; — o singură speranţă: că nu vom aştepta mult. — h.

FOLOSIREA COMPETENŢELOR

— Aş dori să vorbesc cu d-ra care redactează pagina frumuseţii!...
— Eu sânt!..

Primii Paşi

Instantanee

Sfârşit banal

. . . .

Il urmărise tăcut, hoţeşte, potrivindu-şi pasul după pasul lui şi răsuflarea după răsuflarea lui. Pietrişul scrâşnea uscat pe poteca şerpuită, umbre fantastice se profilau prin desişurile crângului, norii se fugăreau pe înaltul întunecat.

Şi deodată, îl lovise. Năpraznic, fulgerător. Corpul a căzut greu cu sgomot surd pe pământul tare. Iar noaptea domnea tăcută, rece şi neagră.

Şi peste toate linişte... linişte...

•

S'a trezit într'un târziu, înfrigurat. A încercat să se ridice, dar un junghiu ascuţit i-a străpuns pieptul. A căzut din nou. Gura îi e uscată, sărată, capul greu, ameţit. Ii scrâşnea în gură nisipul. A încercat să-l scuipe şi n'a putut. Şi-l doare cumplit, undeva în piept, între coaste...

In creeri i se rostogolesc gândurile. Şi-l dor, parcă-l rup în bucăţi... bucăţi... Da, îşi dă seama. L-a lovit cineva. Dar cine? ...cine?.. de ce?...

Rusu. Da, el trebue să fi fost. Rusu. Cânele! Ca să poată trăi în voe în casa lui, cu agonisita lui, cu muerea lui... Da, acum îi vin în minte cu răbufniri dureroase toate amănuntele trădării.

E mic. De vre-o şase ani. Iarnă şi ger ascuţit. E după lemne cu taică-său, la pădure. De-odată ţipete ascuţite şi urlete sinistre de fiară flămândă. Taică-său dă fuga. Două împuşcături. Gemete înăbuşite. Apoi bătrânul se întoarce cu un băeţaş în braţe. E Ion al Rusului.

Aşa s'au cunoscut.

Mai târziu. Flăcăi la horă într'o Duminică. Ion beat, se încaeră cu alţi doi. Sânge. El sare şi-l trage de-oparte. Ion se jură să nu mai bea, să-l asculte. Dar nu se ţine de vorbă nici trei zile.

Intr'o seară târzie de toamnă, Ion, cu ochii bulbucaţi, intră vârtej pe uşă:

— Frate, ascunde-mă degrab', că mă prind jăndarii!

— De ce?

— L-am ucis pe crâşmar!

N'a avut ce-i face inimii şi l-a ascuns în vie. Nu l-au găsit.

După ani, a venit iar în sat. El se însurase cu o fată aşezată, de om cu stare.

Ion a venit la el. I-a lăudat femeia.

— Tu dece nu te'nsori?, —l-a întrebat.

— Nu-i nevoe încă!... mai ales că te-ai însurat tu, — a răspuns Ion.

Au râs amândoi, ca de-o glumă.

Apoi, Ion venea din ce în ce mai des. Se uita cam lung la muere, dar el nu punea la inimă. Dela o vreme însă nu se mai înţelegea cu femeia. Atunci a priceput. I-a spus lui Ion prieteneşte să nu mai vie. Ion s'a încruntat urât:

— Ce? crezi că-ţi mănânc nevasta?

— Poate! — a zis el liniştit.

Asta a fost tot. Şi-a dus-o aşa câne-câneşte până acum trei zile.

Erau la masă. Muerea îi dă turtă uscată.

— Da' ce nu faci proaspătă?

— Iaca na! Ti s'o pune în gât rece!

D'aici ceartă. Ea a zis că pleacă. El a bătut-o. Ea a venit pe seară acasă, liniştită, parcă nimic nu se 'ntâmplase.

Şi-acum...

Da, zace aici în potecă, fără putere, pironit în loc de cuţitul dintre coaste. Căci îl simte... da.. îl simte... şi sângele curge mereu. Il aude cum pică... pică...

Dar nu. Se va duce, *trebue* să se poată duce. Să-l pedepsească pe cânele care îi fură cinstea, şi casa, şi viaţa. Trebue.

Şi se ridică într'un cot. Dar durerea vie îl doboară înapoi. Işi ridică ochii în sus, dar nu vede decât norii, ca nişte văluri negre, târâte de o mână nevăzută, încălicându-se, rostogolindu-se, într'o goană fără popas...

Ah, stelele, stelele! Ar vrea să le vadă, să vadă măcar una. E sigur că-i va reda puterea. Dar norii nu le lasă... norii.. negrii... urâţi... Şi ce tot fug aşa? Incotro?... A, dar uite... parc'ar fi nişte ochi mari... de bufniţă... sau de cucuvae... Dar nu... sânt ochii lui Ion... da... ai lui... cânele!... cu ochii lui bulbucaţi de băutură... cu faţa lui puhavă.... da... el... trădătorul. rânjeşte văzându-şi prada...

. . . .

Se saltă într'o rână şi ridică mâna să lovească duşmanul închipuit:

— Na! Piei câne! Na!... Şi recade istovit, cu un geamăt cavernos, în balta de sânge.

— Stelele, stelele!...

Ochii privesc sticloşi, într'o implorare mută, spre cerul întunecat. Şi norii parcă ascultă.

Incet, încet, pânza lor se răreşte şi petece de cer înstelat scapă printre ei.

Ridică încet capul şi priveşte cu ochii împăenjeniţi în sus:

— Să le lase... să se vadă... stelele... să fugă norii... repede... repede... cât mai e timp.

Şi cu mâna face un gest vag, ca şi cum ar vrea să îndepărteze negurile.

La Răsărit se arată o dungă de lumină. Din ce în ce se întinde, se înalţă...

El priveşte cerul cu ochii stinşi aproape şi geme uşor:

— Stelele... să fugă... norii..... şi Ion... cânele!... stelele... vreau .... să le văd... ste...le...

Şi şoapta s'a stins.

Sus, pe cerul înseninat, luceafărul dimineţii străluceşte, în majestatea lui de diamant de ghiaţă. Şi din ce în ce se pierde în razele ce se revarsă din aurul răsăritului şi se mistue în adâncurile cele pline de taină.

RAZVAN PANAITESCU

Ţiganca

Eram de serviciu în ziua aceia. Terminasem o partidă de bridge cu camaradul X şi ne pregăteam să facem un „tur", cum obişnuiam să numim plimbările noastre în jurul cetăţii.

Se înserase...

O seară de Iulie, pavoazată cu razele de aramă ale crepusculului şi cu undele de argint ale râului din preajma cetăţii. Zidurile vechi, care străjuiau intrarea regimentului, evocau amintiri din alte vremuri, când apărătorii moşiei strămoşeşti, în răgazul dintre două bătălii, visau la frumoasele domniţe, lăsate depate, în munţi, cu lacrimile 'n gene.

O seară care te îndeamnă să pleci, să colinzi cărările, în speranţa vie, dar nemărturisită, de a găsi acel ceva, pe care-l cauţi fără să vrei, magnetul universal al apropierii de persoana iubită.

O seară dintre cele care stârnesc pofte, când instinctul îţi dă aripi şi te mână, nici tu nu ştii unde, către uliţe întunecoase, cu broderii de lună, cu şoapte dulci şi strângeri lungi de mână...

Eşirăm afară din cetate.

Oraşul, care începea dela marginea unei frumoase alei, era cuprins în vacarmul unui sfârşit de zi.

O şatră de nomazi poposiseră sub ocrotirea stelelor în margine de drum. Clăbuci albi de fum se ridicau dintre corturile lor cenuşii. Cai albi şi slabi îşi profilau fantomele pe iarba albă a câmpiei.

— Ştii ce, — îmi zise prietenul meu, — hai să mergem să ne ghicească ţigăncile.

Nu i-am răspuns. Eram prea pătruns în imensitatea gândurilor mele, prea mult mă cufundasem în scleroza lor ca să mă pot concentra... Simţurile mele nu doreau în clipa aceia decât satisfacerea integrală, decât biciuirea până la saţ!... Intreaga natură îmi cânta par'că refrenul unic al dragostei eterne: sclipirea abia perceptibilă a stelelor pe boltă în metamorfoză, oraşul în patosul înfrigurat al trecerii de la o stare la alta şi peste toate, atmosfera calmă,... calmă,... exasperant de calmă!

— Am ajuns, — mă înştiinţă prietenul.

Câteva focuri ilustrau tabloul viu al corturilor cenuşii. Bărbi unsuroase se profilau cu sclipiri argintii, în mişcări cinematografice. Sălbile ţigăncilor răspândeau reflexe în mii de aspecte.

Şi totuşi în mica societate, pulsa o viaţă simplă dar intensă;— viaţa naturii întregi, cumulată în sufletele lor nomade, întreaga cristalizare vitală închegată sub cerul liber, din frunze şi din ape, şi adunată de norocul lor rătăcitor...

Mărăcini mulţi înconjurau corturile.

Copii oacheşi sburdau în jurul focurilor şi tainul se pregătea în freamătul stomacurilor.

O ceată de copii ne 'nconjurară de îndată ce prezenţa ne-a fost descoperită. Fiinţe de ambele sexe, mici, goale, îşi perindau catifelarea pielei lor, învârtindu-se în jurul nostru, strigând, implorând milă.

Capete curioase îşi mişcară pletele... Ochi vii străluciră... Ochii pământului.

O ţigancă isgoni cu blesteme ceata indecentă.

Intrarăm în cort.

— Aici, să vă ghicească maica norocul... cu ghiocul... să vă spue maica numili,... dar să milostiviţi şi bătrâneţele babii cu ceva.

Un ghioc legat cu lanţ, împodobit cu multe brelocuri, îi atârna de chimirul împodobit cu rozete de alamă sclipitoare.

— D-ta, că eşti ochesel şi... frumuşel, pune la maica un ban în ghioc, să-ţi ghicească baba norocul... să-ţi spue baba cum o cheamă pe draga matale...

O pereche de ochi, cuibăriţi în fundul unor orbite, mă fixau, mă fascinau... Smulsei un fir de păr şi-l aşezai pe marginea scrijelată a ghiocului.

— Văz în ghiocul meu, să nu fie cu supărare că la mare necaz vei cădea, dar şi la o mare bucurie.

O privii neîncrezător.

Apoi adăogă, bolborosind cuvinte neînţelese într'un lung descântec.

— Ghiocul meu nu minte; vei avea o mare bucurie; ţi se va împlini o dorinţă a matale,... dar vei şi suferi... Ghiocul spune... ghiocul, maică, eu nu lucrez cu necuratul... m'a ferit Cel-de-sus...

In licărirea slabă a unei lumânări de seu se iviră în pragul cortului două faruri de ametist, negre şi totuş lucitoare ca nişte licurici, ca ochii de pisică...

Tânăra ţigancă se strecură încet, ca o umbră, împrăştiind miresme tari de iarbă coaptă. Lumina focurilor de afară o proectau în mii de chipuri, pe pânza în plan înclinat a cortului.

Priveam când jocul umbrei sale, când ochii duri, încadraţi de sprâncenele negre ca negrul nopţii, contrastând cu albeaţa imaculată a dinţilor sălbateci. Sânii tari se conturau sub bluza de mătasă, jucând involt, în ritmul dorinţelor. Picioarele goale, într'o postură de aşteptare, reliefau muşchii puternici de fiară liberă...

Era cea mai desăvârşită statue,... creeată din elementele simple ale naturii şi nuanţată de agenţii atmosferici, care, în ciuda distincţiei universale, dăduseră prin contrast naştere celei mai artistice opere...

— E regina ţiganilor, — îmi complectă gândul prietenul meu. — O venerează ţiganii!... E Madona lor şi e 'n dragoste cu cel mai de seamă ţigan din şatră...

O privii insistent. Imi zâmbi. Surâsul ei era croiala genială a unui artist mare.

Sângele-mi fierbea ca 'ntr'o căldare satanică, presat de 'ntretăerea respiraţiei. Nu mai auzeam nici vorbele prietenului, nici descântecul fără sfârşit al ţigăncii...

— Nadişa !?, tună o voce de bariton.

Statuia se sfărâmă,... zâmbetul dispăru... Artistul, invidiind perfecţiunea operei, o distrusese...

Alţi doi ochi sfredeliră semiîntunericul cortului.

— Aici !?, tună din nou aceiaşi voce.

Apoi chipul negru din uşa cortului dispăru.

Ţiganca rămăsese ca electrocutată cu ghiocul spânzurat de brâu şi cu ochii holbaţi în neantul spaimei. Statuia suplă a naturii, anesteziată pentru câteva clipe, se strecurase încet către fundul cortului, dispărând în căruţa mare, în patul ei feciorelnic... resc. Prietenul meu râdea satisfăcut, ca de-o întâmplare nespus de comică.

Eu nu înţelegeam nimic...

Am plecat apoi... Eu spre cazarmă; prietenul meu — spre aleele cu legănări libidinoase ale oraşului în penumbră.

Pe cărarea pe care-mi târam gândurile, erau semănaţi de natură mărăcini. Scormonitori ca nişte ochi de drac, ochii micii ţigănci, îmi rămăseseră înfipţi în gând, în sânge, în toată fiinţa. Păşeam încet sub povara plăcută a gândului vinovat! Flueram o romanţă şi zâmbeam. Cui ? Poate stelelor, poate zefirului călător în noapte, poate...

Se ridicase sus luna în primul pătrar ; avea un corn în jos: semn de ploaie, semn de belşug...

Cetatea se apropia şi rigiditatea *parolei* îmi da fiorii neputinţei. Voiu mai avea tăria să înfrunt ostaşul de strajă cu o minciună, cum făceam altădată ?...

Nu eram singur şi totuş era o seară de belşug.

Din spate se auzeau paşi grăbiţi.

Nu eram fricos din fire, dar atunci nu ştiu cum, simţeam că ceva nelămurit se va întâmpla. Par'că o presimţire dură îmi încleştase nervii. Aşteptam cu inima strânsă, cu tâmplele svâcnind puternic, minunea transpusă în fantoma ce se apropia.

Era la doi paşi! Incremenisem !...

Şi totuşi îngânai inexistent:

— Ce vrei tu, arătare misterioasă ?

— Să te privesc, — cântă ţiganca în armonia unei desacordări divine...

O strânsei la piept şi-i şoptii încet:

— Ţigancă dulce!...

Era un loc în mărăcini, un pat croit de natură: era cărarea, leagănul atâtor paşi, urzită'n preajma îndrăgostirilor eterne: a ierbii, a florilor... Era pământul pe care-l doreau simţurile noastre...

Trezit din beţia convulsiunilor spasmodice, m'am ridicat deasupra cărării, mărăcinilor, naturii...

Un zefir murmura parcă imnul nupţial al reginelor din junglă. Câţiva nouri acoperiseră baldachinul astral; luna îşi îndreptase un corn către apus: semn de mare secetă.

Nadişa nu se deşteptase încă. M'am aplecat şi-am sărutat-o pe frunte. Buzele-mi arse întâlniră o piele aspră, cu miros de lemn de santal...

De câte ori îmi amintesc şi-acum, deşi sânt mulţi ani de-atunci, mă întreb, de ce mica ţigancă a eşit din cercul ei, depăşind orbita în care se'nvârtea viaţa lor rătăcitoare ? De ce din prima clipă şi-a revărsat fluidul pasiunii peste vâlvoarea dorinţelor mele ?

N'am iubit-o niciodată, dar mi-am amintit de multe ori de ea, de luna cu reflexe aurii şi cu un corn înspre apus...

N'am iubit-o, nici n'am implorat zei păgâni s'o readucă, dar sângele mi-i şi-acum plin de parfumul virginităţii sale, de căldura trupului ei tare...

DIONISIE COSAC

AFACERE SIGURA

— Grăbeşte-te! Asigurarea contra furtului îmi expiră la miezul nopţii!

MASSIMO BONTEMPELLI

Femeia cu părul vopsit cu henne

Roman de aventuri

PREFAȚA

Romanul acesta n'are prefață, fiindcă nu-i nevoe de ea.

CAP. I.

Grozava gelozie a d-nei Maria Calabieri, de ani treizeci și cinci

„In astfel de clipe de gelozie, de cele mai multe ori îți pierzi capul: atunci sfaturile scrise mai de mult îți fac bine".
STENDHAL, *Despre iubire* C. I, cap. XXXV

D-na Marta era foarte geloasă.

CAP. II

Nenorocirea în biroul meu

„Dați cu toții ascultare
Jalnicelor mele cuvinte din urmă"
PETRARCA

Doamna Marta a venit într'o Duminecă la mine. A fost poftită înăuntru.

Buzele mele îi spuseră:

— Imi pare foarte bine că vă văd. Poftiți.

In acelaș imp î'mi spuneam în gând:

— Ce dracu o fi vrând ?

Buzele ei rostiră:

— E foarte frumos aci.

Iar în gând se întreba neliniștită:

— Cum să încep oare?

Mi-am dat seama că își spune așa în gând, fiindcă îndată ce-a intrat, mi-a întins mâna cu un aer foarte absorbit, întorcând ochii spre fereastră. Pe urmă, așezându-se unde îi arătam, privirea ei, alunecând repede pe podea, se oprise în colțul stâng al covorului din fața divanului, și rămăsese țintuită acolo. Acuma covorul meu n'are nimic deosebit și cercetând înadins, la rândul meu, colțul acela, băgai de seamă că țesătura era cam roasă. M'am gândit:

— Până nu cumpăr alt covor, ar trebui să-l întorc pe ăsta așa fel, ca să nu se vadă prea mult colțul rupt.

Și îndată după gândul acesta gospodăresc veni altul:

— Doamna trebue să fie preocupată de ceva pe care mi l-ar spune și nu știe cum să înceapă: atunci inconștientul ei, stăpânit de mania obștească de a lăuda o casă sau o odae când o vezi întâia dată, a făcut-o să spună cuvintele acelea, pe când ea de fapt nici n'a văzut dacă e frumos sau urât.

(Și aci vă rog să observați iscusința mea de romancier desăvârșit. Un începător v'ar fi spus dela început, brutal, că d-na Marta nu mai fusese în biroul meu: pe când eu, prin observațiile precedente și prin cele câteva cuvinte aruncate ca din întâmplare: „Când o vezi întâia dată", v'am făcut să înțelegeți, fără să am aerul c'o fac, că d-na Marta venea pentru prima dată la mine. Cu asemenea procedee se obțin efecte mai puternice și se economisesc multe cuvinte).

După câteva clipe de tăcere încurcată de amândouă părțile, am încercat, vrând să procedez cu ordine și metodă, să-i desprind ochii de pe colțul cel destrămat (o, prea puțin!) al covorului roșu. M'am apropiat și-am spus:

— Nu vreți să vă scoateți haina ?

— Nu, mulțumesc.

Vorbind așa, a trebuit să-și ridice ochii la mine, care eram în picioare. Atunci privirea i se opri pe un desemn de Sironi care reprezintă niște granate. Nu și-a dat seama ce sânt, sau din pricină că era preocupată, sau fiindcă nu văzuse niciodată vre-o granată, ceeace era foarte firesc, având în vedere sexul ei: și ceiace se întâmplă de altfel multora din sexul contrar

Ea mă întrebă deci:

— Ce sânt acelea?

Pe când îi răspundeam, gândul meu, obicinuit să-și vadă în liniște de treburile lui, în desăvârșită neatârnare de ceiace zic sau fac, gândul meu, precum spun, se străduia să ghicească ce putea voi dela mine d-na Marta Calabieri.

Ca să procedez cu ordine desăvârșită, am alcătuit la repezeală o listă mintală a tuturor categoriilor de motive care pot împinge o femee să mă caute. Am găsit următoarele:

1) poete, romanciere sau așa ceva, care au un manuscris de dat la vre-un ziar, revistă sau casă editoare (după dimensiuni);

2) idem idem care au publicat o carte și ar dori o recenzie ;

3) concertiste care vor să fie recomandate vre-unui prieten de-al meu critic muzical;

4) posesoare de *albume*, care mă roagă să le scriu „o cugetare, două-trei versuri, orice ar fi";

5) puternică simpatie personală.

Am înlăturat repede primele trei motive, fiindcă știam prea bine că d-na Marta ajunsese la treizeci și cinci de ani (vezi titlul cap. I) fără asemenea năzuințe literare sau artistice și că nu se ocupa decât de casa ei, de bărbatul ei, de serbări de binefacere, de vizite și de alte câteva lucruri la fel de de nevinovate.

Am înlăturat motivul No. 4 pentrucă în albumul doamnei scrisesem de mult.

Am înlăturat motivul No. 5 nu numai din modestie, ci fiindcă doamna Calabieri, din lenea aceea spirituală care deosebește pe femeile cinstite de femeile plăcute, nu simțea simpatie puternică decât pentru d. Calabieri.

După ce-am isprăvit cu înlăturatul motivelor, un fel de nerăbdare chinuitoare mi-a cuprins spiritul. Mi-era teamă că dintr'o clipă într'alta d-na Marta are să deschidă gura și să-mi desvălue taina ei. Mă temeam, fiindcă mă îndârjisem să vreau să ghicesc adevărul înainte de a mi-l spune ea. Silința asta n'a făcut decât să-mi sleiască mai repede fantezia.

Când mă simții gol și supt ca o coaje de nucă, o privii cu stăruință. Ea mi-a simțit privirea, și-a ridicat-o o clipă pe a ei, a plecat-o iar, pe urmă a rostit, într'un suspin înlăcrimat:

— Sânt așa de nenorocită!...

CAP. III

DOI IMBECILI

„Doi suntem, doi am fost"...
D'ANNUNZIO, *Făclia supt obroc.*

Pauză.

D-na Marta, silită de tăcerea mea și ne mai putând să se întoarcă din drum, izbucni:

— Bărbatul meu mă înșeală!...

Imi dădui în gând un pumn în cap și strigai fără voe:

— Ce imbecil!

Și aci are loc neînțelegerea. (In orice roman sau dramă de aventuri care se respectă trebue să se petreacă la un moment dat neînțelegerea).

Iat-o: eu îndreptasem energica apostrofă către mine însumi. Știam de mult că d-na Marta era grozav de geloasă pe bărbatul ei, și că rând pe rând ceruse ajutorul aproape tuturor prietenilor lui, în crizele ei de gelozie. Văzând-o venind la mine, pe neașteptate, cu aerul acela, ar fi trebuit să înțeleg numaidecât că vizita ei era în legătură cu acel vițiu spiritual al ei, și să nu mă rătăcesc în atâtea catalogări nefolositoare.

De aceia îmi scăpaseră vorbele:

— Ce imbecil!

Imbecilul eram adică eu.

Dar d-na n'a înțeles. A crezut că ieșirea mea fusese un răspuns la mărturisirea ei, o judecată sintetică și inteligentă asupra purtării bărbatului ei: — Bărbatul meu mă înșeală — Ce imbecil! — Adică imbecilul era el, bărbatul. Și pe când eu blestemam în gând iuțeala limbii mele, ea în schimb îmi fu recunoscătoare că socoteam imbecil pe un bărbat care își înșela o soție ca ea. A luat lucrul ca un compliment spontan și involuntar. Surâse palid cu un surâs plin de tristă recunoștință, suspină iar, pe urmă zise:

— Am și dovezi.

CAP. IV

5 FIRE DE PĂR SDROBITOARE

„Zău, fără să merg la notar, am aci certificatul înșelăciunii mele".
MOLIÈRE, *Gelozia lui Barbonillé*, sc. IV.

Am încremenit.

— Dovezi? Se poate?!

— Da, dovezi. Azi dimineață, când i-am periat haina, iată ce-am găsit.

Scoase din manșon o pungă măricică, din ea una mai mică, din punga mică două chei, o pudrieră, o batistă, o hârtie de cinci lire și un pacheței. Lăsă tot restul pe divan și-mi arătă cu un gest dramatic pachețelul. Pe urmă îl desfăcu încet și scoase din el un ciuf de cinci sau șase fire de păr, care îndată i se resfirară printre degete, fluturând în aer: cinci sau șase fire de păr lung, de femeie.

—Ați găsit pachețelul acesta în buzunarul bărbatului d-voastră?

— Nu. Mai rău. Am găsit firele acestea de păr — nu unul, cinci! — nu *în*, ci *pe* haina bărbatului meu, în locul acesta, uitați-vă, aci...

Se ridicase și venind lângă mine, împungea amenințătoare cu degetul arătător al stângii (cu dreapta ținea cele cinci fire de păr) în umărul hainei mele, lângă revere: loc într'adevăr critic, locul unde le place femeilor să-și rezeme alintător capul în îmbrățișările duioase.

Cele cinci fire de păr erau o dovadă.

Dovada era sdrobitoare.

(Complectați silogismul).

Nu știam ce să-i spun. Ea se depărtă și zise iar, cu ochii la corpul delict:

— Nu unul, cinci!

CAP. V

SCRIS IN FORMA DE DIALOG, PENTRU A SPORI INTERESUL DRAMATIC

„Fleacuri, ușoare ca aerul
Sunt pentru omul gelos
Dovezi mai puternice decât
Vorbele Sfintei Scripturi".
SHAKESPEARE, *Othello*, act. III.

Am prins prilejul de a încerca s'o îmbun:

— Vedeți, d-nă, ori că sânt cinci, ori că e unul, e acelaș lucru.

D-NA MARTA *(dezolată)*. — Știu.

EU *(încercând să câștig teren)*. Așa că, spuneți și d-voastră, vi se pare nimerit, de vreme ce ori cinci ori unul e acelaș lucru, vi se pare nimerit să dați atâta însemnătate unui fir de păr, unul, un biet fir de păr rezemat de umărul hainei bărbatului d-voastră? Observați, nu al bărbatului, ci al hainei...

D-NA MARTA *(nu mă ia în seamă, se ridică, străbate în diagonală odaia, unind virtual, prin mișcarea ei, colțul unde e colecția „Scriitorii Italiei" și cel unde e soba de ars tărâțe)*.

EU *(ca să am ce face, pe când o urmăresc cu ochii, caut o soluție filosofică acestei neașteptate uniuni cosmice între clasicii limbii noastre și o mobilă sortită arderii târîțelor)*.

D-NA MARTA *(oprindu-se în fața mea, cu hotărîre)*. — Am venit să vă rog să mă ajutați.

EU. — La ce să vă ajut?

EA *(fatală)*. — Să descopăr pe femeie.

EU *(idiot)*. — Pe femeie?

EA. — Pe femeie, da, pe aia cu firele de păr *(le strânge în pumn ridicându-le spre tavan)*. Firele acestea de păr au să vă ajute s'o găsiți.

EU. — Sânt prea puține.

EA. — Puține? Puține? Ați fi vrut poate să-și lase toată peruca pe pieptul bărbatului meu, stricata aia?

EU. — Nu spun asta. Dar cinci fire de păr nu ajung ca să dea o idee despre părul cuiva...

EA. — Ba ajung. Uitați-vă la culoarea părului: castaniu închis, vopsit îngrozitor, se înțelege, cu *henné:* uitați-vă, vedeți *henné-ul?* E *henné* de cea mai proastă calitate. Înțelegeți?

EU *(împăciuitor)*. — De cea mai proastă.

EA. — Insă firele astea desgustătoare sânt prețioase ca indiciu, știți dece? Nu: vă spun eu. Dacă acelei iubite doamne îi cade părul așa, în șuvițe, în cascade, e semn evident că acea doamnă a avut de curând gripă spaniolă.

EU*(uimit)*. — Adevărat!

EA. — Așa că d-voastră, care sânteți prieten cu bărbatul meu și-i puteți afla ușor deprinderile, trebue să-mi descoperiți o femeie, pe la care a fost el zilele acestea, care să aibă părul castaniu vopsit cu *henné* și care a avut de curând gripă spaniolă *(așteaptă răspuns)*.

EU *(după o pauză)*. — Și... pe urmă?

EA. — A, nu vă bateți capul! Pe urmă știu eu ce-am de făcut și cu el și cu ea!

EU. — Dumnezeule, nu fiți fără milă, d-nă Marta. Gândiți-vă, o persoană convalescentă după boala aceia crudă, care a fost poate cu un picior în groapă... *(mă întrerup, băgând de seamă că devin mai cretin decât e cu putință)*.

EA. — Nu spuneți prostii și răspundeți-mi pe față: vreți ori ba să mă ajutați să fac dreptate?

EU *(care nu's în stare niciodată să zic nu: din fericire soarta m'a făcut bărbat)*. — Ca să vă știu mai liniștită... pot să încerc... *(pauză)*.

EA *(căzând într'un jeț)*. — Mă simt mai puțin nenorocită.

CAP. VI

LA BARUL FAZIO

„Trebuie să ne gândim la acest lucru".
B. CROCE, Estetica

D-na Marta îmi dădu un bilet de tramvai găsit în manșeta mânicii mantalei de ploaie a bărbatului ei, care, cine știe, mă putea ajuta în cercetările mele. Mi-a vârât din nou sub ochi cele cinci fire de păr, dar n'a vrut să mi le lase. Plecă apoi cu slaba mea făgăduială. Am prânzit, pe urmă am ieșit în oraș. Am luat, scrupulos, tramvaiul arătat de bilet, un tramvai cu totul obicinuit și mi-am dat repede seama că nu-mi putea sluji în cercetări. M'a dus în piața teatrului Scala, la barul de lângă farmacie. Mi-am amintit îndată că adeseori Calabieri își lua cafeaua acolo: și într'adevăr l-am găsit. Prima mea simțire lăuntrică a fost de turburare: nu eram oare gata să-l trădez? Mi-am făcut repede curaj. Calabieri vorbea de una-alta. La un moment dat am strecurat perfid, cu toată dibăcia, întrebarea trădătoare:

— Cum se face că dela o vreme nu te mai văd? Unde ai fost aseară?

Mi s'a părut că s'a întunecat o clipă, că s'a poticnit nițel răspunzându-mi:

— Aseară?.. știu eu?... A, am stat acasă..

— Cum asta? am stăruit eu.

— Fiindcă... a, fiindcă a venit un individ.

— Cine?

— Unu'... Garbagnarini... da.

Și trecu repede la altceva. In aerul lui plictisit, în vorba lui ocolită, în numele acela aruncat în silă, am simțit minciuna, un sac cu minciuni. Vădit lucru, Calabieri nu voia să-mi vorbească de felul cum își petrecuse seara. Bănuelile d-nei Marta erau îndreptățite. Biata femee! In clipa aceia n'am mai avut nici un scrupul. Misiunea mea mi s'a părut sacrosanctă. Mi-am făgăduit pentru prima dată s'o duc la bun sfârșit, dacă puteam. Dar cum?

CAP. VII

GARBAGNARINI

„Dacă spinul nu înțeapă când se naște. Nu mai înțeapă niciodată".
Vechiu proverb din Dauphiné.

Intâi de toate trebuia să descopăr minciuna. Să găsesc pe Garbagnarini. Chestia cu firele de păr se petrecuse desigur în seara din ajun, de vreme ce d-na Marta le găsise azi dimineață, periind haina bărbatului ei. Trebuia deci să reconstitui cu grijă seara lui Calabieri, începând cercetările prin a alege din cuvintele lui adevărul de minciună.

L-am lăsat îndată pe Calabieri. Slujindu-mă de o trăsură, un automobil și două tramvaie și după ce-am percheziționat patru cafenele principale, trei secundare, câteva baluri, două foaiere de teatru, o anticameră de cinematograf, precum și acea concentrare sintetică de cafenele, cabarete, baruri, teatre, cinematografe și alte locuri de obștească desfătare care e Galeria Victor Emanuel * puțin după miezul nopții, am izbutit să pun mâna pe Garbagnarini și l-am atacat cu un nevinovat și foarte original:

— A! ce cauți pe aci?

După un sistem tactic de mișcări învăluitoare, am aflat dela Garbagnarini:

Că în seara din ajun luase cafeaua cu Calabieri (poftim că nu mințise bărbatul!), dar că plecase repede (aha, aha) fiindcă se plictisise de alintările și de cicălelile cu care rând pe rând, diplomatic, d-na Marta își chinuise soțul (ca de obiceiu) lăsând în părăsire și'n mare încurcătură pe musafir (așa face totdeauna). Plecase la 9 și jumătate și-i lăsase certându-se.

O idee fulgerătoare!

Când au rămas singuri, după toate probabilitățile, d-na Marta i-a făcut bărbatului ei o scenă. Era încă de vreme. La un moment dat, plictisit, bărbatul a plecat.

Și-a plecat SA SE RAZBUNE!

Socotind zece minute pentru pregătirile scenei, zece pentru scena însăși, cinci pentru hotărîrea de-a pleca, cinci pedeasupra, trecuse exact o jumătate de oră dela plecarea lui Garbagnarini până la plecarea soțului.

Calabieri ieșise de-acasă la zece. Cercetările mele erau mărginite la răstimpul dela acea oră în sus.

*) Acțiunea se petrece la Milano, unde se află și Teatrul „Scala" celebru prin spectacolele sale de operă, și nu mai puțin celebra galerie („pasaj", i-am zice noi) pomenită.

CAP. VIII

IN LUMEA HIMERELOR

„De visele noastre sunt vinovate arta, slujba noastră, munca și orice meșteșug și îndatorire pe care o îndeplinim cu grijă și trudire".
PASSAVANTI. *Oglinda pocăinței celei adevărate*

Dar în acelaș timp mi se ivea în cale o piedică. După toate probabilitățile Calabieri nu plecase de acasă pentru vreo întâlnire hotărîtă dinainte sau chemat de vre-o afacere, ci după ce se petrecuse un fapt neprevăzut (plecarea timpurie a lui Garbagnarini) și unul mai puțin neprevăzut, dar care vine totdeauna nepoftit (scena conjugală).

Asta mă făcea să bănuesc că persoana complice a răzbunării lui, obiectul cercetărilor mele, deținătoarea și generoasa semănătoare a părului vopsit cu *henné*, nu era, ca să zicem așa, o amică prestabilită, ci fusese descoperită pe loc, după ora 10, de soțul sărmanei doamne Marta.

Era un lucru cam respingător. Și pe deasupra îmi îngreuia dacă nu le zădărnicea chiar, cercetările. Omul fuge de lucrurile respingătoare și de cele care îi îngreuiază o situație grea prin ea însăși. Așa că am hotărît să înlătur à priori ultima ipoteză și să încep să dărămuesc cu grijă toate cunoștințele feminine ale lui Calabieri, care aveau părul de culoarea aceia și care avuseseră gripă spaniolă.

Cu hotărîrea aceasta m'am dus la culcare și-am visat un vis turbure în care vedeam cum coborau din cer cinci fire lungi de păr castaniu, de care atârna Galeria Victor Emanuel; galeria se învârtea necontenit iar pe cele patru brațe ale ei călăreau patru femei, târâte și ele în vârtejul acela nebun, și toate erau despletite.

Una din ele, se vedea bine, era d-na Marta, dar pe celelalte trei nu izbuteam să le recunosc: încercam din răsputeri să ajung la ele, dar Garbagnarini mă trăgea pe la spate, din ușa barului Fazio. Deodată îmi dădu drumul și eu mă năpustii, dar pe jos era un bilet de tramvai și nu puteam nici să trec peste el, nici să-l ocolesc. Desnădăjduit și scos din fire, ridicând privirea văzui că sus nu mai era nici o galerie, dar firele de păr tot mai atârnau și, răsucindu-se și șuerând se apropiau într'un adevărat vârtej de mine, de parcă voiau să mă cuprindă și să mă înăbușe în încolăcirile lor.

CAP. IX

DIN UȘĂ IN UȘĂ

„Din imperceptibil derivă toate lucrurile perceptibile, odată cu sosirea zilei; cu sosirea nopții se topesc în așa zisul imperceptibil".
BHAGARAVGITA, lectura 8.

Visul acesta nu prea m'a luminat mult asupra celor ce-mi rămâneau de făcut. Totuși, de îndată ce m'am trezit, m'am îmbrăcat repede și m'am apucat să alcătuesc un catalog al tuturor femeilor pe care știam că le cunoaște Calabieri, scriind în dreptul fiecăreia amănuntele care mă interesau.

Erau șapte de toate. Iată catalogul:

1) *D-na Luiza X**** — cincizeci de ani (Inlăturată à priori)

2) *Marchiza Salviati* — nu-mi aduc aminte ce păr are. A avut gripă spaniolă (De văzut).

3) *Grazia* — optsprezece ani: tată, mamă, profesoară; joacă tenis, cântă Chopin, pictează pasteluri, caută bărbat. (Inlăturată à priori).

4) *Leonilde* — e la Milano. de zece ani și studiază canto. Păr castaniu. Nu știu dacă a avut gripă spaniolă. (De văzut).

5) *D-na A*** B**** — păr castaniu. A avut gripă spaniolă. (De văzut).

6) *Soția lui Garbagnarini.* — A murit acum un an. (Inlăturată à priori).

7) *D-ra Vera Chetchni Korwshi* — bălaie, bălaie, de tot. (Inlăturată à priori).

După ce am înlăturat à priori numerele 1, 3. 6 și 7, din motive lesne de intuit, cercetarea mea rămânea să se mărginească la numerele 2, 4 și 5.

Eram într'o Luni.

Am păstrat pentru mine restul zilei ca să mă odihnesc și să-mi pregătesc bine spiritul, și am hotărît să închin Marțea Marchizei, Miercurea Leonildei și Joia d-nei A*** B***.

MARȚI. — Desamăgire. Marchiza Salviati e bălaie. (Vizită de jumătate de oră. D-ra Salviati (de 9 ani) îmi recită o duioasă poezie de Giovanni Bertacchi).

MIERCURI. — Leonilde a avut gripă spaniolă. Dar era castanie doar pe vremuri. Acum e bălaie ca spicul de grâu în Iunie. (Studiază și acum canto. Vorbind de asta și de alte lucruri, m'a reținut toată ziua de Miercuri și, în continuare, o parte din

JOI — așa că la prânz m'am dus acasă să mă culc și-am amânat cu o zi a treia vizită).

VINERI — Era ultima nădejde. D-na A*** B*** era cea care înfățișa cele mai multe probabilități: Știam că e castanie, știam că a avut gripă spaniolă. Imi bătea inima, suindu-i scările.

CAP. X

SERVITORUL CASEI B***

„Ah!..."
LUIGI LUZZATTI, *Opere complecte.*

Aș putea să prelungesc așteptarea cetitorilor mei, descriind în chip analitic ce se petrecea în sufletul meu pe când simțeam cum se apropie trudnica deslegare a problemei: zugrăvind în culori amănunțite și bogate scările, geamurile, balustrada, ușa, soneria, servitorul și anticamera d-nei A*** B***, filosofând prin comparații minunate asupra stărilor mele sufletești dinainte de-a suna și de după ce-am sunat... Socot în schimb mai nimerit să curm orice zăbavă, să jertfesc orice efect, să lovesc drept în față pe cetitor, spunându-i repede, brutal, fără milă, ceiace repede, brutal, fără milă mi s'a spus și mie de către susnumitul servitor; anume că: d-na A*** B*** (cea mare era castanie, care avusese gripă spaniolă, cea pe care mi se părea că o și țin în palmă ca s'o duc caldă, proaspătă, drept jerfă d-nei Marta), d-na A*** B*** plecase de o lună de zile din Milano.

Va să zică nu putea fi ea.

Nici ea.

In mai puțin de o clipă, câteva silabe reci, rostite șters de un servitor nesimțitor, îmi spulberară toată truda mea aprigă de o săptămână.

Cu ce mutră să mă înfățișez acum d-nei Marta, nefericita femeie care de sigur o fi numărat cu bătăile inimii ei minutele ceasurilor și zilelor acelei săptămâni a patimilor!

Ce să-i spun?

Are să creadă că nu mi-a păsat; sau. poate. că mă fac complicele bărbatului ei la neagra trădare.

CAP. XI

JERTFA

„Urmând rostul timpurilor, săptămâna coincide cu luna dar stă deoparte în carul mare".
ERACLIT, *fragmentul 126.*

O clipă am fost ispitit să mă duc la ea și să născocesc o poveste oarecare, să fabric o femeie oarecare plecată în ajun... Dar cugetul m'a mustrat pe loc și mi-a impus cea mai bună hotărîre: să povestesc cinstit adevărul: ostenelile și desamăgirile mele: truda mea zadarnică.

Tot restul zilei m'am întărit în hotărîrea aceasta virtuoasă: a doua zi m'am dus. la o oră când știam bine că o găsesc singură.

Am băgat de seamă că o stingheresc. Era firesc. Eu însumi nu știam cum să încep. Am adus vorba așa ca să mă întrebe ea.

— De câteva zile nu v'am mai văzut... din ziua aceea... când mi-ați făcut plăcerea să mă vizitați în biroul meu.

— Da.. e o odaie foarte frumoasă... mi-aduc aminte de ceva pictat.. ce erau? săgeți, mi se pare.

— Granate.

Urmare în pag. 6-a

Viața sentimentală necunoscută a lui Napoleon Bonaparte

„Toate pasiunile mă frământă, toate presimțirile mă sbuciumă. Nimic nu mă poate smulge din această singurătate dureroasă și din chinurile care îmi sfâșie sufletul. Simt mai întâi nevoia să-mi ierți scrisorile nebune, nechibzuite pe care ți le-am scris. Dacă le cetești bine, vei vedea, însă, că numai iubirea mea înflăcărată pentru tine m'a rătăcit poate. Simt cu atât mai mult nevoia să fiu convins că nu mai ești în pericol, scumpa mea. Dă totul pentru sănătatea ta, sacrifică totul pentru liniștea ta. Ești plăpândă, slabă și bolnavă, anotimpul e călduros, călătoria lungă. Te rog în genunchi nu te juca cu o viață care mi-e atât de scumpă. Oricât de scurtă ar fi viața, trei luni vor trece fără a pierde prea mult din farmecul ei. Incă trei luni fără ca să ne vedem? Mă cutremur, scumpa mea, să-mi mai ridic ochii asupra acestui viitor, totul mă îngrozește, căci cine mai poate ști ceva? Imi lipsește până și speranța care mi-ar putea asigura liniștea. Nu cred în nemurirea sufletului. Dacă ai muri tu, aș muri și eu numaidecât, dar de acea moarte a desnădejdii, a copleșirii neantului, care e mult mai cumplită.

„Murat m'a convins că boala ta s'a atenuat, dar tu nu-mi scrii nimic despre aceasta. Iată o lună de când n'am mai primit nici o scrisoare de-a ta. Tu ești scumpă, sensibilă și iubitoare. Te lupți cu boala și cu medicii, departe de acela care te-ar smulge din ghiarele boalei și chiar din acelea ale morții. Dacă boala ta continuă, intervino să-mi obții o permisie ca să vin să te văd măcar numai o oră. In cinci zile aș fi la Paris și în a douăsprezecea înapoi la armata mea. Fără tine, mereu fără tine, eu simt că nu mai pot fi folositor aici. Iubească cine vrea gloria, servească-și cine poate patria, eu am început să mă înăbuș în acest exil. Căci cum aș mai putea calcula eu victoriile cu sânge rece, când mă gândesc că scumpa mea soție suferă, e bolnavă? Nu mai știu ce expresii să întrebuințez, nu mai știu ce linie de conduită să urmez. De sute de ori mă hotărăsc să iau căruța de poștă și să viu la Paris, dar onoarea care-ți este tot atât de scumpă și ție, mă reține fără voia inimii mele. De milă, macar, scrie-mi. Aș vrea să știu și eu caracterele boalei tale și pericolele care inspiră temere. Soarta noastră e destul de groaznică. De-abia căsătoriți, de-abia uniți unul cu altul, și deja separați. De câte ori nu-ți scald în lacrimi portretul, care singur nu mă părăsește! Fratele meu nu-mi scrie și fără îndoială, se teme să-mi comunice ceva care știe că m'ar mâhni până în adâncul sufletului și pentru totdeauna.

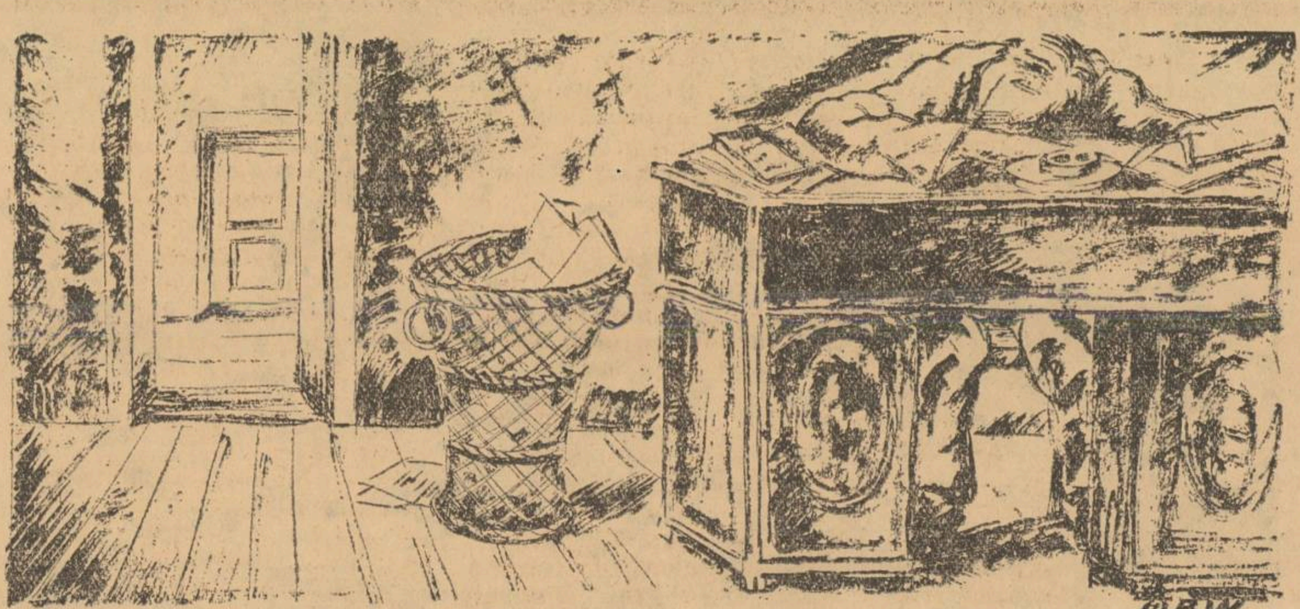
„Adio, scumpa mea. De ce-o fi viața atât de necruțătoare și durerile ei atât de nemărginite?

Primește un milion de sărutări din parte-mi. Și crede că nicio altă iubire n'ar întrece-o pe aceea în care te-am învăluit eu pe tine și care va dura toată viața. Gândește-te la mine. Scrie-mi de două ori pe zi. Alungă-mi mai curând neliniștea care mă mistue. Vino, vino grabnic, dar ai grijă de sănătatea ta".

●

Castiglione del Stivere, în 4 thermidor, la orele 10 seara.

„Trimit un curier la Paris, care se va abate, în treacăt, și pe la Milan și va lua scrisorile tale. Lepinois, sosit astăzi, mă asigură că sănătatea ta s'a restabilit. Cu toate că și tu mi-ai scris despre aceasta, detaliile pe care le-a adăogat și el, m'au umplut de bucurie. Iată-te, însfârșit, pe deplin restabilită, adorabila mea Joséphine. Ard de dorința de a te vedea cât mai grabnic. Tot el m'a informat că Dubayet și amabilii săi aghiotanți sosiseră la Milan... Ce ai de zis?...

„Trebue că ai primit curierul pe care ți l-am trimis azi dimineață. Până la 7 ale lunii voi număra clipele minut cu minut. Mai sânt încă trei zile. Eu plec peste o oră să văd diferitele poziții ale armatei mele, iar la 7 ale lunii știu precis cine va fi mai punctual la întâlnire. Murat e bolnav. Zeița balului, d-na Ruga, l-a făcut să cadă victima galanteriei ei. L-am trimis la Brescia. El e furios și vrea să i se insereze aventura în gazete.

„Unii dintre ceilalți ofițeri ai statului major se plâng împotriva doamnei Visconti. Bunule Dumnezeu! ce femei! ce moravuri!

„Iți prezint complimentul meu cu sinceritate și fără rupere de inimă. Se spune că tânărul Caulaincourt a vrut să te viziteze la orele unsprezece seara și că i s'a comunicat că tu nu te scoli decât a doua zi la ora unu. Avea să-ți vorbească despre sora lui, despre mama lui și pentru aceasta își alesese omul o oră cât mai comodă... Bietul de el!

„Arșița este mare, sufletul mi-e aprins. Incep să mă conving că pentru a fi cineva înțelept și pentru a avea sufletul liniștit, nu trebue nici să simtă și nici să se lase răpit de fericirea de a o cunoaște pe Joséphine cea adorabilă. Scrisorile tale sânt reci, căci căldura inimii tale nu este a mea. La dracu! eu sânt numai bărbatul, un altul trebue să-ți fie amant. Așa a fost de când lumea. Nenorocire aceluia care s'ar prezenta în fața mea cu titlul iubirii tale! Dar să lăsăm asta, căci iar am devenit gelos. Bunule Dumnezeu! nu mai știu ce e cu mine. Dar ceea ce știu cu convingere, este că fără tine, nu mai există nici fericire, și nici viață. Fără tine, înțelegi tu? Adică fără tine, cu toată ființa ta. Dacă este în inima ta un singur sentiment care să nu-mi aparțină, dac'ar fi unul singur pe care să nu-l cunosc, viața mi-ar fi un coșmar și resemnarea singurul meu refugiu. Spune-mi... Iubește-mă, primește cele o mie de sărutări ale închipuirii mele și toate simțimintele iubirii ce-ți păstrez.

„La 7 ale lunii la Brescia, nu?"

●

Joséphine își ajunse soțul de pe urmă în Italia, fiind condusă de Junot, care adusese Directoratului la Paris drapelele capturate de armata franceză dela generalul austriac Beaulieu. In luna lui frimaire a anului 5 (1797) ea era la Genua, unde i se făcu o primire măreață. In onoarea ei se dete un bal care ținu până Vineri dimineața, și aceasta spre marea indignare a catolicilor și în ciuda prezenței unui senator care avea în buzunarele sale decretul Republicei asupra observării religioase a acestei zile. Nesocotința religiei fu împinsă chiar până acolo încât la masă s'a mâncat în public găini împănate și pateuri de ficat, în disprețul postului.

Dar ceeace fu aici n'a fost decât o vizită trecătoare. Joséphine trăi mult timp cu soțul său în mărețul palat dela Montebello, la câteva leghe de Milano. Doamne de cel mai înalt rang și

dintre cele mai distinse prin spiritul și prin frumusețea lor veneau să-i aducă aici în fiecare zi omagiile lor. Ea le primea cu o grație admirabilă. Curtea strălucită care o înconjura luase o fizionomie cu totul franceză. La Milano, Joséphine domnea în toată puterea cuvântului. Napoleon a spus cândva că acest timp fusese cele mai fericit din viața sa.

Dela copist la ambasador

Să revenim la familia Bonaparte și să ne oprim puțin asupra lui Joseph. Pe el l-am lăsat lucrând ca secretar în biroul unui procuror din Marsilia și câștigându-și pânea cu modestie. Fire blândă, timidă, iubitoare, el nu putu s'o vadă pe fata d-lui Clary, negustorul în casa căruia locuia mama cu surorile lui, fără ca aceasta să nu-i cadă dragă. Julie, de partea ei, nu rămase indiferentă la cuvintele de dragoste ale tânărului. Ea era un înger de bunătate și de virtute. Fără să fie frumoasă, ea era însă drăgăstoasă, blândă, milcasă, iertătoare cu toată lumea. Puțin prietenă cu luxul și cu sclivisela, ea se devotase unei vieți retrase, din obișnuință și din gust pentru aceasta. Ar fi fost foarte greu să găsești două firi care să corespundă mai mult prin inclinațiunile lor. Faima lui Napoleon începuse să orbească lumea. Se putea prezice încă de pe atunci că drumul lui merge spre zări îndepărtate. Joseph încercă s'o ceară pe Julie părinților ei. Cererea lui fu primită cu plăcere și căsătoria celebrată la 1 August 1794.

Joseph, mulțumit de soarta lui, iubit de soție, n'avea altă ambiție decât să ajungă stăpânul biroului unde lucra. Cumnatul lui încercase în zadar să-l împingă să s'apuce de comerț. Iar când cu succesele lui Napoleon în Italia, el îi reproșă vârtos că-și neglijase un asemenea frate și că nu se folosise câtuși de puțin de influența acestuia. D-na Laetitia nu întârzie să-și îndemne și ea fiul în acelaș sens. In cele din urmă, Joseph se lăsă convins și, evadând din letargia lui, porni pe urmele lui Napoleon, pe care îl găsi la Padua. Comandantul armatei din Italia abia își văzu fratele și și-l atașă numaidecât ca aghiotant al său. El îl sili să se dedice altor studii, cu totul diferite de acelea ale primei lui profesii, și nu trebui mai mult decât autoritatea generalului comandant ca Joseph să-și schimbe firea cu totul.

In 1796, el fu numit, grație fratelui său, în Consiliul celor cinci sute. Acest post îi convenea mult mai mult lui Joseph decât un comandament militar. In mijlocul acestui consiliu, el dădu dovezi de un spirit tot atât de drept, cât de împăciuitor. Aceste calități ale lui determinară, Directoratul să-i încredințeze Ambasada din Roma. Guvernul pontificial vedea însă în el mai curând un agent de turburări, decât un trimis al unei mari puteri. De aceea nu trecu mult timp de la înscăunarea lui Joseph în acest post și populația Romei se răsvrăti împotriva francezilor. Generalul Dupot fu gata lângă Joseph. Acest războinic tânăr și viteaz nu datora decât curajului și talentelor sale avansarea lui atât de rapidă. Napoleon i-o destinase deja de soție pe sora sa Pauline. Numai câteva zile, și el devenea cumnatul viitorului împărat. Cine știe unde l-ar fi dus această căsătorie? Iată însă că el fu asasinat chiar acum, când alergă în apărarea lui Joseph. Moartea lui deveni un adevărat semnal de războiu în urma căruia Napoleon transformă Roma într'o nouă republică. In urma acestui eveniment, Joseph își încheie cariera de ambasador la Roma, întorcându-se la Paris și reluându-și locul în Consiliul celor Cinci Sute.

Lucien, mereu flușturatec

Lucien, numaidecât după înălțarea fratelui său, fusese gata lângă el. Primirea ce i se făcu fu însă destul de rece. Napoleon, acum generalisim, nu-i putea ierta fratelui său căsătoria acestuia cu fata birtașului Boyer. Abea cu mare greutate, el se induplecă să-l plaseze pe Lucien într'un post de comisar de războiu în armata sa. Lucien era sărac. Asemenea funcțiune într'o țară cucerită nu putea să-l facă să nu se gândească la îmbogățire. El plecă împreună cu soția lui. Aceasta era o biată femee plină de drăgălășie, dar era deja atinsă de tuberculoza care avea s'o ducă la mormânt mai târziu.

Doamna Lucien, în timpul șederii ei la Plaisance, își luă ca doamnă de companie o italiancă de o frumusețe rară, a cărei mână fusese deja promisă unui tânăr ofițer din armata franceză. Legătura ce se stabili între cele două femei deveni în curând dintre cele mai intime și astfel ele erau veșnic nedespărțite. Cu toate că infidelitățile lui erau atât de numeroase, totuși niciodată Lucien nu avu o purtare urâtă față de prima lui soție. Cei care au afirmat contrariul, au aruncat o calomnie. In acest timp el privea cu plăcere intimitatea soției sale și a prietenei ei. Dar frumusețea acesteia din urmă îi sedusese inima, cu tot frâul pe care el și-l impusese. De atunci el nu mai fu preocupat de altceva decât de gândul de a plăcea tinerei italience. Cele două doamne înțeleseră aceasta, fără greutate. Și atunci de comun acord cu d-na Lucien, tânăra italiancă grăbi o întrevedere cu Lucien, și, în numele ei și al soției lui, ea îl somă să renunțe la gândurile lui, dacă ține ca ea să nu le părăsească casa. Lucien se prefăcu că se supune și-i promise că nu se va mai gândi niciodată la ea. O asemenea întorsătură bruscă în firea lui îi inspiră însă, bănueli doamnei Lucien, și deaceea ea își propuse să-și observe bărbatul cu rigurozitate.

La 18 Iunie 1797, el primi ordin să se ducă la Florența. Soția lui plecă într'o trăsură de poștă împreună cu prietena ei. Iată, însă, că între Patrolino și Fiezole, aceasta din urmă fu răpită de opt bărbați. Lucien, în urma acestei întâmplări, se prefăcu că este desperat la culme, dar soția lui nu se lăsă trasă pe sfoară.

Tânăra italiancă fusese condusă la Sordrio, la hanul de sub paza lui Vichi, unul din devotații cu trup și suflet ai lui Lucien. Doamna Lucien ajunsese deja lângă comandantul suprem și îi zugrăvise în linii mari purtarea soțului ei, vărsând șiroae de lacrimi. Napoleon, care fusese indignat de această înscenare, ținu să descopere locul unde fusese ascunsă domnișoara, iar, după aceasta, scrise biletul următor:

„La primirea prezentului, dacă numitul Vichi, paznicul hanului din Sordrio, nu va pune pe d-ra Q *** în libertate voi ordona să fie împușcat".

BONAPARTE

(Urmează)

Prelucrare de G. I. Georgescu

Femeia cu părul vopsit henne

Continuare din pag. 5-a

— Da, adevărat...

Pauză încurcată din amândouă părțile. In sfârșit:

— Am să vă dau îndărăt ceva.

Am scos din buzunar portofelul și din el biletul de tramvai pe care mi-l dăduse ea și pe care-l păstrasem cu sfințenie. I-l întinsei. Ea izbuti (ce lucru neînchipuit de rafinat nu izbutesc să facă femeile?) să-l ia în așa fel, încât nu mi-am putut da seama dacă știa că-l ia, dacă-l recunoștea, dacă lucra în stare de luciditate sau în *transă*. Știu că după o clipă biletul dispăruse ca prin farmec, fără să înțeleg cum.

Dar acum ghiața se spărsese și repede am lărgit spărtura. Am vorbit și iar am vorbit multă vreme, i-am povestit toate ostenelile și desamăgirile mele, m'am mărturisit înfrânt... Ea cerceta cu mare grijă o batistă de dantelă pe care o ținea în mână. După ce-am sfârșit, am tăcut. D-na Marta tăcea de mult.

După câtva timp ridică ochii. Eu așteptam nerăbdător. Ea rosti:

— Luați o ceașcă de ceai?

Am șovăit o clipă. Pe urmă m'am ridicat, țeapăn, și-am spus:

— Nu, mulțumesc, am o întâlnire.

— Imi pare rău. Iertați-mă că nu vă pot petrece până afară, dar nu m'am întremat încă; știți, de când am avut gripa spaniolă...

Un fulger străbătu încăperea, umplând-o de o strălucire puternică și fugară. Am strigat:

— D-voastră ați avut gripă spaniolă?

— Da: acum mai bine de o lună, dar ce vreți? sânt încă slabă...

— Adică d-voastră, d-voastră?

M'am întrerupt, ca să mă uit la părul ei. M'am apropiat ca să-l cercetez mai bine. Ea se supunea, cu capul plecat. Fața i se îmbujorase. Eu spuneam într'una:

— Al d-voastră, al d-voastră: era părul d-voastră!...

Ea murmură umilită:

— Da.

— Când ați băgat de seamă?

— A doua zi. In ziua aceea parcă eram nebună. Mă iertați? Vreți să mă iertați? Vreți să nu mai vorbim de asta?

Eu stăteam mereu ca trăznit.

Dar ea simți iertarea în glasul meu, când șoptii, puțin mai liniștit:

— Cel puțin de ce nu mi-ați telefonat îndată?

D-na Marta Calabieri se roși iar, ușor: rămase încurcată doar o clipă, pe urmă găsi repede o minciună, așa de cu putință, încât n'am îndrăsnit să mai scot o vorbă:

— Am încercat de trei-patru ori, dar niciodată nu mi-au dat legătura.

CAP. XII
INCHEIERE

Romanul acesta n'are încheiere, fiindcă nu-i nevoe de ea.

— Sfârșitul romanului —

Din italienește de N. D.

Armonia mării

Din Sonetele Balcicului

Se 'nalță dealurile 'n fața mării
Ca să privească 'n oglindiri de ap
In nemișcarea lor să se adape
La marele izvor al depărtării.

Răsună pe-ale valurilor clap
Intreaga armonie a visării
Și cântă simfonia legănării
Ce 'n țărmurile ei nu mai ince.

Atunci vibrează maluri argintat
Răsună ziduri vechi, izvorul bat
In piatra care l-a descătușat

Iar luntrea care pe nisip a stat
Impinsă 'ncet de două mâni bronzat
Alunecă pe spume 'ndantelate...

ALEXANDRINA CRACIUN FOSTINI

OPERELE LITERARE

APĂRUTE IN EDITURA „ADEVERUL"

M. S. Regina Maria — Povestea vieții mele Vol. I, II, III; Regine încoronate Vol. I, II
Prințesa Martha Bibescu — Dest. Lordului Thomson
M. Sadoveanu — Aventurile Șahului; — Locul unde nu s'a întâmplat nimic
Eugen Herovanu Prof. Univers. — Orașul amintirilor
Const. Stere. — In preajma revoluției Vol. I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII
H. Papadat Bengescu — Logodnicul; — Marele premiu Regele Carol II al S. S. R. pe 1936
Al. T. Stamatiad — Pagini din Baudelaire; — Peisagii sentimentale; Premiul Academiei Române pe 1936
M. Celarianu — Polca pe furate; — Marele premiu Regele Carol II al S. S. R. pe 1935
M. Sorbul. — Mângâierile panterii
N. Iorga — Istoria Literaturii Române Vol. I, II
Liviu Rebreanu — Răscoala — Jar
E. Lovinescu — Mite; — Bălăuca
General C. Manolache — Destăinuirile Col. Mihu. — Sfânta Dreptate.
Const. Graur — Cu privire la Franz Ferdinand
Radu Rosetti — Vechituri
Corneliu Moldovanu — Cântarea Cântărilor
T. Teodorescu-Braniște — Băiatul Popii
Victor Ion Popa — Sfârlează cu fofează
Ion Sân-Giorgiu — Lirica lui Goethe

De vânzare la toate librăriile din țară.

Cereți Catalogul General al cărților literare apărute în Editura „Adevărul" s. a. București, Str. Const. Mille 5-0

In Colecția „Șantier" a apărut:

CONST. GRAUR
PORTRETE SOCIALISTE

C. Dobrogeanu-Gherea. — Paul Lafargue. — I. C. Frimu. — P. Axelrod. — Mișu Ionescu. — Ioan Adam. — Ștefan Tatovici, — Severine.

Cuvânt introductiv: Barbu Lăzăreanu

De vânzare la librării — Lei 12

Era paleozoică sau primară

Era paleozoică este timpul care a fost necesar ca să se constitue un foarte important grup de sedimente; grup care acoperă în regiunea lacurilor Onega, Ladoga și în Sudul Golfului Finlandic, Precambrianul cutat, și care este acoperit la rândul său adesea în urma unei cutări de grupul mezozoic începând cu sedimentele sale vechi numite **triasice** (v. Adev. Lit., 19 Iulie).

Acestea și sânt principiile esențiale ale stratigrafiei Diferitele depozite se acopăr unele pe altele în ordinea depunerii lor, cele mai superioare fiind cele mai recente; prin originea lor, ele sânt orizontale și separate prin planuri orizontale; ele sânt **concordante.** Existența unei neregularități în stratificația lor e un semn că depunerea a fost **deranjată.** O asemenea neregularitate este în cele mai multe cazuri efectul unei cutări, de multe ori urmată de o fază de eroziune și de nivelare măcar parțială, după care basenele se reconstituesc grație unei **transgresiuni** a apelor. Nouile sedimente se pun în **discordanță** peste depozitele mai vechi cutate, și încep prin formațiuni cu un caracter detritic pronunțat gresii grosolane, conglomerate, etc.

După cum am văzut, grupul paleozoic e reprezentat prin cinci sisteme diferite de strate, purtând denumiri în general geografice de origină veche, de multe ori latină, care le dă un caracter mai savant. Primele trei sisteme au fost mai mult studiate în Anglia, între alții de un vechiu și renumit geolog, MURCHISON (Sir Roderick Impey), care le-a consacrat, în prima jumătate a veacului trecut, o activitate foarte intensă. De la dânsul am moștenit termenii de **Cambrian, Silurian, Devonian.** Pentru al patrulea sistem există de mult timp numirea de **Carbonifer,** amintind că în el se găsesc stratele importante de cărbuni de pământ, cari au făcut din Anglia bunăoară, marea putere mondială de astăzi. Cel din urmă sistem paleozoic a fost denumit — iarăși de MURCHISON, neobosit explorator—**Permian,** căci e foarte dezvoltat în vechiul guvernământ rusesc al Permului, în vecinătatea Uralului.

Inainte chiar de MURCHISON, și de la dânsul încoace, aceste sisteme au fost studiate, se poate spune, în fiecare zi. Suma cunoștințelor ce le posedăm asupra lor este imensă. E greu deci de a le caracteriza pe fiecare în câteva cuvinte, Să ne amintim totuși noțiunea importantă că în totalitatea lor, ele au fost cutate în două faze principale: la finele Silurianului, și în mijlocul Carboniferului. La aceste date, geografia vechilor basene sedimentare se schimbă foarte mult. In Nord-Vestul Europei, vechile geosynclinale, ce fuseseră umplute în timpul Silurianului superior cu mase mari de șisturi în general negre, se cutează, dând **catenele caledoniane**. Această cutare face ca marea să se retragă spre Sud; în retragerea ei lasă numai lagune, cari pătrund dela începutul Devonianului printre cutele caledoniane pe cale de a se disloca, depunând grezii și argile pe mii de kilometri de grosime; alte ori grezii și conglomerate de nuanță roșie, cu fauna specială. Origina acestor sedimente, e de căutat de sigur în reliefele caledoniane; este o sedimentare în mare parte sub un regim de stepă. In toate cazurile, aceste grezii roșii („old red sandstone" a geologilor englezi) sunt foarte dezvoltate în Nordul Europei, ajungând spre Sud până aproape de frontiera românească, pe Nistru.

Fenomene analoage se petrec mai târziu: înfăptuirea **catenelor herciniane** determină retragerea mărei spre Sud. Noile regiuni cutate sânt afectate de o puternică eroziune, pe urmă dislocate și din ce în ce mai fragmentate de șanțuri tectonice, cari sânt ocupate de lacuri și de lagume. In aceste lacuri și lagune s'au constituit zăcămintele de cărbuni de pământ din **masivele herciniane.** După aceasta epocă, la un moment când eroziunea redusese vechile catene la reliefe neînsemnate, deșertul acopere o bună parte din Europa; atunci se depun noi grezii roșii („new red sandstone") cari sunt bine dezvoltate și în România, în Carpați, Munții Apuseni, etc. Ideia unui climat dezertic e confirmată în modul cel mai evident prin zăcămintele de sare și de potasă din Permianul superior al Germaniei de Nord, cari provin din evaporarea unei mări.

●

Aceste sisteme constau, toate, în serii de sedimente în general asemănătoare, grezii, conglomerate, șisturi, marne, călcare, uneori cu intercalații vulcanice dezvoltate, ca în Devonianul Vechiului Masiv Renan, sau în Carboniferul din Vosgi. Se poate pune atunci întrebarea, cum se poate obține o atribuție precisă, unuia sau alteia din ele, a unei serii de sedimente de vristă necunoscută?

O cale ar fi, de a urmări pe teren această serie până în locul unde eventual ea ar veni în raport cu sedimente deja datate. Insă, s'au găsit depozite paleozoice pe insule izolate în mijlocul oceanelor, care au putut totuși fi atribuite cu siguranță unui sistem dat, fie el silurian, fie permian, etc. Această **paralelizare,** după termenul curent, e posibilă grație utilizărei resturilor de viețuitoare care s'au conservat în depozitele sedimentare ca **fosile.** In adevăr, lumea viețuitoarelor, plante și **animale,** s'a modificat de multe ori în decursul timpurilor. Câteodată avem a face cu schimbări cu totul bruște, ca în urma unui cataclism care ar fi distrus tot ce exista înainte; de ex., fauna „vechiului grez roș" așa de deosebită și care, lucru curios, dispare în cea mai mare parte cu el; tot așa, fauna permiană, care aduce atât printre animale cât și printre plante, tipuri noi de organizație. Se înțelege ușor cum utilizarea acestor apariții succesive de noi forme poate conduce la o determinare precisă a **nivelului stratigrafic** al unei pături, chiar fără să mai fie nevoe de un studiu mai amănunțit al terenului.

●

După denumirea de Paleozoic (palaios, zoon — vechea lume animată) s'ar putea crede că în el s'ar găsi urmele primelor viețuitoare ce au apărut pe pământ. In realitate, este sigur că viața a apărut deja în Precambrian, în care se găsesc uneori resturi de animale destul de evoluate, Unii autori s'au gândit dacă viața n'a apărut poate încă pe când pământul se găsea în faza lui **stelară,** când materialele care-l constituesc erau încă în stare fluidă. Viața ar fi avut atunci manifestații, de sigur foarte particulare, găsindu-se sub formă de compuși ai **cyanogenului,** corp constituit din carbon și azot și care s'ar putea considera ca nucleul primordial al subtanței vii; nucleul acesta s'ar fi adaptat treptat la medii mai reci, încorporând mereu alte substanțe și ajungând cu încetul la compoziția protoplasmei, definită ca „baza fizică a vieței".

Ori cum ar fi, încă dela începutul Paleozoicului se observă o mare dezvoltare a vieței, care e reprezentată prin foarte multe grupe actuale, deși nici o specie paleozoică n'a perzistat până în prezent. Am figurat pe planșa alăturată (I) câteva din formele mai caracteristice pentru aceste vechi timpuri. Trebue să fac dela început observația, că dacă viața paleozoică e deja diferențiată în direcțiile cele mai variate, ea e reprezentată în general prin tipuri arătând o organizație primitivă.

Plantele paleozoice aparțin la forme inferioare; sânt **plante fără flori.** Cele mai numeroase aparțin grupului ferigelor, încă reprezentat în natura actuală. Lucru interesant, unele din ele purtau fructe, caracter care nu se observă la formele de acuma. Ferigele paleozoice sânt însă în cea mai mare parte **arborescente,** ceia ce nu se observă astăzi de cât la speciile tropicale. Două alte grupe vecine de ferige, se mai găsesc, deși rare, încă astăzi; sânt formele de **Equisetum**, cu tulpina neramificată, împărțită în articole succesive prin noduri purtând „verticile" de frunze rudimentare, și **Lycopodium,** având o tulpină ramificată, însă de fiecare dată în două ramuri („dichotomie"). Ambele grupe, cari astăzi sânt ierburi neînsemnate, erau reprezentate în timpul Carboniferului prin arbori uneori gigantici: **Calamites** (de la calamus — trestie, din cauza tulpinei sale goale ca la Equisetum actual, însă ajungând până la 12 metri înălțime (fig. 1); **Lepidodendron** (fig. 2) nume venind de la lepis-solz și dendron-arbore; arbore acoperit de solzi; în realitate, solzii dispuși regulat după linii spirale, sunt cicatricele rămase după căderea frunzelor. Un gen vecin este **Sigillaria;** fig. 3 reprezintă o porțiune din suprafața tijei pe care cicatricele foliare, dispuse aici în serii verticale au forma unor peceți (sigillum). Acești arbori ajungeau o înălțime de 30—40 m. Către finele Paleozoicului abia, apar vegetale mai superioare în organizație, din familia bradului.

Lumea animală era reprezentată prin ambele grupe mari, **invertebratele** și **vertebratele.** Aceste grupe sunt cu totul deosebite; primele sunt caracterizate prin existența vertebrelor, dispuse în o coloană verticală, al cărei rol este de a proteja sistemul nervos, și care în același timp constitue o axă rigidă pe care se atașează oasele membrelor; la nevertebrate pe lângă alte deosebiri, scheletul e de cele mai multe ori extern, cum e învelișul chitinos al insectelor, ori cochilia moluștelor, ori situat în grosimea pielei, ca la aricii de mare.

Printre **nevertebrate,** se pot face iarăși două grupe, destul de artificiale: unele prezintă o **simetrie radială,** ca aceia a florilor, ale căror organe sunt dispuse simetric în jurul unei axe, trecând prin pedonculul lor; așa sânt coralii și echinodermele, adică grupul ariciului de mare, stelelor de mare, etc. Restul nevertebratelor are o **simetrie bilaterală:** corpul, cu apendicele și organele sale e simetric în raport cu un plan, care trecând în lung îl împarte în două jumătăți. Printre **corali,** cari sânt foarte numeroși, nu avem de cât forme care dispar cu Paleozoicul ;sânt așa numiții **tetracorali,** după faptul că simetria lor este de tipul 4: calicele lor era împărțit prin fini pereți verticali, în număr de 4 sau multiplu de 4; la coralii actuali, acești pereți sânt în număr de 6 sau multiplu de 6 **(hexacorali).** Alături de acești **tetracorali,** cari erau simpli, sau se grupau în colonii, mai putem cita forme mai simple ca **graptoliții** (fig. 4, 5 și 7). Numele vine dela asemănarea lor cu niște caractere scrise pe piatră. Nu s'a păstrat de ordinar de cât fragmente din ei, consistând în serii de cămăruțe fixate de o axă, cămăruțe care erau fiecare ocupate de animalul în formă probabil de mică floare, ca la unele forme actuale (fig. 6). Graptoliții erau foarte răspândiți în șisturile negre deja amintite în Silurian, și dispar puțin mai târziu. Răspândirea lor mare se explică prin faptul că trăiau în colonii fixate de o veziculă plină cu aer care le ajuta să plutească (fig. 7); grație acestei particularități, unele specii scandinave, au putut ajunge, mânate de curenții marini până în Indiile orientale și în China.

Printre aceste **zoofite** (animale-plante) cum le numeau vechii autori, trebue să amintim **crinii de mare,** foarte abundenți în Silurian, și **aricii de mare.** Un grup deosebit e acel al **Cystideelor,** animale de formă variată, rotundă, ovală sau turtită, uneori prevăzute cu brațe în jurul gurei, forme libere (fig. 8) ori fixate printr'un pedoncul. Corpul lor era susținut de plăci calcaroase poligonale dispuse neregulat; un caracter foarte constant e că anusul lor se găsea la vârful unei mici eminențe a testului, împrejmuită de câteva plăci de formă triunghiulară. Grupul acesta de forme de mult dispărute, e interesant prin faptul că s'a putut dovedi, prin găsirea de forme intermediare, că celelalte grupe de echinoderme au derivat din el.

Grupul **brachiopodelor** (fig. 9—12) e caracterizat prin o cochilie formată din două valve dispuse culcat una pe alta (cam așa cum este vestmântul pe care îl poartă preoții când oficiază, deci cu totul diferit de cochilia scoicelor, ale căror valve sunt laterale și se imbină pe linia dorsală, comportându-se ca un veston obișnuit). Numele lor vine dela faptul că corpul purta două brațe învârtite în spirală, brațe cari sunt de obicei susținute de o spirală de calcar ocupând axa lor (fig. 9) Brachiopodele, care în natura actuală sunt reprezentate prin câteva zeci de specii, numărau câteva mii în timpul Paleozoicului; asta cu deosebire în Silurian când are loc, apogeul lor.

Moluștele, grupul așa de răspândit acum al **scoicilor** și al **melcilor,** era destul de dezvoltat și atunci. O clasă dispărută, acea a **amoniților,** apare la finele Silurianului (fig. 13). Corpul lor era băgat într'o cochilie învârtită în spirală plană, împărțită în camere succesive, din care animalul nu ocupa de cât pe cea din urmă. O altă clasă, foarte dezvoltată în Silurian, e acea a **nautilului** repreznntat azi prin 2—3 specii. Cochilia lor (fig. 15) semăna cu acea a amoniților, însă era diferită prin faptul că pereții despărțitori dintre camere se înserau pe cochilie după o linie dreaptă, sau puțin sinuoasă, pe când la amoniți ea se încrețește (fig 14; linia e figurata în loc pe exemplarul No. 13, care e **decorticat).** Ea atinge o mare complexitate la unele specii permiane, și se complică însă mai mult la formele care au trăit în timpul Mezozoicului.

Marele grup al **arthropodelor** (animale cu picioare articulate), reprezentat azi prin forme foarte variate, **insecte, crustacei, paianjeni, scorpioni,** etc., e foarte vechi. Existau crustacei în Precambrian. Această clasă e reprezentată în Paleozoic prin **trilobiți** (fig. 16), cari amintesc prin corpul lor segmentat și lățit cloportele actuale. Ca toate celelalte grupe amintite până acum, trilobiții erau crustacei marini ;prin numărul ridicat de inele asemănătoare a corpului lor, inele purtând apendice (figura nu le arată pentru că animalul e văzut pe fața superioară) nediferențiate, servind de-o potrivă și la respirație și la înnot, trilobiții erau crustacei inferiori, cari dispar cu Paleozoicul. Lucru interesant e apariția **scorpionilor** în Silurian, prin specii asemănătoare celor de azi. In „vechiul grez roș" trăiau animalele din același grup, în felul celui arătat de figura 17 a planșei, și care au dispărut cu Devonianul. Numele lui este **Pterygotus,** dela pterys — aripă și ous, otos — ureche, aluzie la dilatația care termină ultima pereche de picioare. El ajungea să aibă dimensiuni enome, până la 2 metri lungime. In Carbonifer s'au găsit resturi de **palanjerni** foarte curioși (fig. 18), având abdomenul segmentat, caracter care nu se observă la nici una din speciile actuale. Intre toate aceste grupe de arthropode există deci asemănări, cari suggerează cu mare forță ideia unei înrudiri.

Printre insecte, este de citat prezența formelor inferioare: **blate** (din care fac parte actualii gândaci de bucătărie), **ploșniți** de câmp, **libelule.** Aceste din urmă ating dimensiuni foarte mari, până la 70 centimetri în sens transversal cu aripile întinse; figura 19 reprezintă una din aceste libelule gigantice, de altfel destul de deosebite de cele actuale; semnul vertical de alături arată, pentru comparație, dimensiunile unei mari libelule actuale.

In fine, **vertebratele** se semnalează și ele prin forme primitive; prin **pești** cu coloana vertebrală neosificată; Un grup interesant e acel al **placodermilor,** având corpul în parte protejat de o cuirasă osoasă; perioada de înflorire a fost și pentru ei în timpul depunerii grezului roș devonian. (fig. 20.)

O durată mai lungă, au avut-o șopârlele din grupul arhaic al **Hateriei,** care mai are și astăzi un reprezentant în Australia; un caracter general al acestui grup e prezența unui al treilea ochiu, care se deschidea pe partea superioară a craniului; acest ochiu median, nepăreche, care nu mai este funcțional la Hateria actuală, era de sigur mai bine conformat la formele vechi. Un grup tot așa de primitiv e acel al **stegocetalilor,** cari țin de **batracieni** prin existența unei faze larvare, în timpul căreia animalul respira prin branchii ca larvele broaștelor actuale, plămânii desvoltându-se mai târziu; ei țin în același timp de **reptile,** prin craniul lor formând o cutie solidă. Prin alte caractere ei amintesc chiar **mamiferele.**

●

Viețuitoarele paleozoice sânt foarte interesante prin existența atâtor forme primitive, trilobiți, cystidee, amoniți, paianjeni cu abdomenul segmentat, etc., din care formele mai perfecționate au derivat. Dimpotrivă, crustaceii din grupul racului, insectele superioare, ca albinele, furnicile, fluturii, printre vertebrate paserile, mamiferele, lipsesc cu totul. Alte grupe, cum e acel al stegocefalilor, arată caractere sintetice, pe care evoluția ulterioară le-a repartizat între clase diferite. Toate aceste fapte susțin foarte mult ideia unei **evoluții a lumei viețuitoare** plecând dela forme simple, care s'au complicat și perfecționat cu încetul. Care au fost aceste forme simple, nu putem ști cu siguranță. Lumea paleozoică, deși alcătuită din **tipuri primitive**, e deja prea complexă și înaintată în organizație pentru a crede că ea a apărut pe pământ așa cum o putem reconstitui (și în acest senz sânt de sigur progrese de așteptat). Ea a fost desigur precedată în Precambrian de o lungă serie de ființi încă mai simple, ale căror resturi nu s'au păstrat, poate pentru că erau lipsite de părți dure în corpul lor, de schelet, de cochilie, etc., cari singure s'au putut fosiliza. La această pierdere de documente, a contribuit foarte mult și metamorfizmul vechilor depozite precambriane, în cari s'au găsit numai excepțional ceva resturi, depozite cari sunt în regulă generală foarte cutate, recristalizate și traversate de roci de origină internă.

Ideia de evoluție a fost de mai multe ori susținută, pe urmă negată; sau chiar în zilele noastre oameni de știință cari o nesocotesc. Insă toate exemplele date mai sus — și se mai pot da multe altele încă mai convingătoare — susțin cu prisosință perfecționarea gradată a organizmelor.

Această evoluție gradată reese — mai bine decât din considerația formelor de Pterygotus și de pești placodermi, animale oare cum excepționale, adaptate la un mediu foarte particular — din studiul organizmelor mai obișnuite, a organismelor banale pe atunci, brachiopodele și moluștele, în special amoniții. Ele manifestă în adevăr o gradație în evoluția lor, și de aceia sânt cu deosebire utilizate în paralelismul diferitelor formațiuni, căci permițând aprecieri foarte precise.

●

Viața paleozoică este interesantă și prin indicațiile pe care le dă asupra condițiilor fizice în timpul acestei ere, în special asupra **climei.** In privința aceasta, existența ferigelor arborescente, a blatelor, care sînt ființi de climă caldă, abundența coralilor, etc., indică un climat tropical. Acest climat tropical era uniform peste tot pământul, aceleași ferige arborescente găsindu-se în depozitele carbonifere din Spitzberg și din Africa australă. Climat tropical continuu, nu întrerupt prin sezoane reci; în adevăr, lemnul acestor ferige nu prezintă creșterea prin inele concentrice anuale, cum e cazul pentru arborii noștri, inele care sânt datorite succesiunei anotimpurilor. Climat tropical continuu, umed, însă, nu cețos; unele insecte și-au păstrat culorile ce ornau aripile lor, ceia ce după unii autori e un semn că lumina era tot așa de vie ca și în zilele noastre.

Ne putem întreba care a putut fi cauza acestui climat tropical general, care a determinat dezvoltare vegetației arătată de abundența cărbunilor de pământ? Diferite idei au fost emise în acest senz; însă trebue să constatăm că o explicație definitivă nu s'a putut da până în prezent. S'a susținut că diametrul soarelui era mult mai mare atunci, și că lumina ca și căldura trimeasă de el erau mai intense. Este totuși o idee greu de admis; în cazul acesta căldura ar fi fost așa de mare că ar fi distrus viața pe pământ; e foarte potrivit să ne întrebăm ce am deveni noi, în acest Iulie prea călduros, dacă din întâmplare soarele nostru ar deveni numai de două ori mai mare? Alți autori au susținut că vulcanii, foarte desvoltați în timpul Carboniferului, vărsau în aer cantități enorme de gaze, în special de acid carbonic, pe care plantele îl utilizează în sintezele lor. Nici această explicație nu pare a fi din cele mai bune: se știe în adevăr că apele marine și oceanice au proprietatea de a pune în rezervă în mod automatic excedentul de gaz carbonic, dincolo de proporția de 3 la 10.000, suficientă vegetației actuale. Pentru ca o asemenea explicație să fie valabilă, s'ar cere să se dovedească că mările carbonifere nu aveau această însușire. O altă ipoteză în fine, susținută mai de mult, admitea o grosime mai mică a scoarței pământului în aceste timpuri, ceia ce făcea posibilă o influență până la suprafața globului a căldurei sale interne. Această idee e și ea contrazisă de faptul că șanțurile tectonice în cari s'au acumulat cărbunii paleozoici arată aceiași conformație ca și șanțurile tectonice terțiare, a Rinului, a Mărei Roșii, etc.; Or, faptul acesta sprijină mai degrabă ideia că grosimea scoarței n'a variat prea mult.

Toate aceste ipoteze sânt destul de exagerate. Vegetația carboniferă ne apare foarte dezvoltată mai mult prin contrast față de cele din Devonian și din Permian, care în genere sânt mult mai sărace. In realitate, numărul de specii cunoscute în Carbonifer e puțin ridicat și probabil el nu cuprinde de cât formele cari au trăit în mlaștinele lagunare din vecinătatea mării. Flora înălțimilor e din contra puțin cunoscută. Faptul care apare primordial este tocmai prezența acestor mlaștini, care ofereau mediul favorabil pentru stabilirea unei vegetații. Studiul condițiilor sub care se prezintă depozitele de cărbuni arată că aceste regiuni de mlaștini întinse erau afectate de mișcări încete de scufundare, care în mod periodic provocau o invazie a mărei. Aceste invazii distrugeau vechea vegetație, acoperind-o cu sedimente sterile, la adăpostul cărora, în lipsa oxigenului, ea se transforma în cărbuni, în timp ce în suprafață se stabilea o nouă vegetație. In aceste împrejurări, se înțelege ușor cum fenomenul repetându-se, cum e și cazul, de multe ori sub un climat prielnic, dar nu excepțional, a putut conduce la bogăția zăcămintelor. Este de amintit că zăcămintele de cărbuni nu sânt speciale Carboniferului, ci se găsesc în multe alte formațiuni de vârsta cea mai variată.

De altfel, clima a variat foarte mult în timpul Paleozoicului. Se cunosc urme sigure de ghețari în Cambrianul Chinei, al Australiei, Indiei. De asemenea, în Permianul Indiei și al Africei australe. De altă parte au existat, după cum am văzut, regiuni întinse acoperite de deșerturi în Devonianul și mai cu seamă în Permianul Europei.

N. ARABU

CR ONICA MODEI

Să vorbim despre culori. Sânt puține femeile care pot purta stofe maron sau marine și acelea sânt numai femei cu tenul fraged și foarte just colorat.

Cele cu tenul palid sau prea alb se vor înviora prin contrast cu marinul sau cu griul, evitând bejul deschis și maroul în toate nuanțele, care le fac să pară șterse, sarbede.

Cele cu tenul cald și colorat se luminează dimpotrivă cu maron pe când bejul și griul le fac să pară vulgare.

Culorile deschise, roz sau bleu pale, produc acelaș efect, ca și culorile închise. Să nu se uite că culorile deschise fac să pară femeile groase, pe când cele închise subțiază.

Roșul e cel mai greu de purtat. Numai cele tinere de tot îl pot purta fără grijă. Copiii sânt chiar încântători, fie bruni sau blonzi, îmbrăcați în roș viu. Roșul foarte închis este o culoare favorabilă brunelor cu tenul mat. Dar nimic mai vulgar decât o femeie durdulie și de oarecare vârstă, îmbrăcată în roșu. Verdele este o culoare fermecătoare, dar foarte greu de potrivit pentrucă are foarte multe nuanțe. Trebue armonizat cu tenul, fie că e verde-galben sau verde-albastru, apoi cu eleganța rochiei care nu suportă indiferent *vert-tendre* și *vert sombre*.

Violetul a fost botezat culoare tristă și a fost ales pentru *demi deuil*. Ca și verdele, fiind o culoare compusă, are multe nuanțe, dela violet-bleu la violet pourpre și de la mov-pal la culoarea *raisin de Corinthe*, nuanțe care trebuesc armonizate cu tenul.

Galbenul s'a bucurat de foarte multă favoare în vara aceasta. E o culoare dulce și caldă care avantajează mult tenul, dar e foarte greu de purtat. Se zice că e „fardul brunelor", totuș sânt și unele blonde care-l pot purta. Marele lui avantaj este că poate fi întrebuințat ca garnitură, potrivindu-se la multe culori închise sau deschise, dar nu prea aproape de figură dacă nu aveți ten mat și cald de brună.

Cu cât însă femeia înaintează în vârstă, alegerea se restrânge. Francezele în vârstă se îmbracă în negru; Englezele în alb; restul în negru, gri și rar în mov.

Totuși, Gounod zicea la adânci bătrânețe: „Ce fericită vârstă e bătrânețea! Păcat că durează atât de puțin!" El însă, era bărbat...

Deși bărbații încep a face concurență femeilor în alegerea culorilor celor mai vii, vert-gri, azur, canariu, aubergine...

Duminicile ei apar în câmpiile verzi din jurul Parisului ca niște adevărate flori de câmp... La noi, la București, pe canicula aprigă ce ne persecută, bieții oameni par cu totul plouați, atât sânt de transpirați și culorile arborate sânt triste. Moda ultimă însă, nu mai îngădue culori violente pentru... semizete, căci așa se numesc cămășile scurte, cu mâneci scurte și gulerul degajat. De origină hipică, polo-ul a consacrat-o și se poartă în Occident pe plajă, în ecosez discret, negru și roșu, oranj și purpuriu, oranj și ocre, etc. De altfel, ecosezul este la modă și pentru femei anul acesta.

Șemizeta masculină de anul acesta are mai mult stil: încheiate în față, cu un mic guler întors sau „croisée" cu buzunar la piept, confecționate din lenajuri fine, jersey, cellular și mai ales din pânză de in. Inul este foarte sport și dă o pronunțată aparență de virilitate. Se poartă în culoare naturală sau în „écru", cămășile fiind încheiate până la guler cu șnur, cordeliere albe, trecute în găuri. Șemizeta se poartă cu pantalon de in scorțos în țesătură sau din pitt-patt, țesut nou din iută și așa numitul *ramie*, din fire dintr'o plantă din familia urzicei.

O serie de baluri care de care mai reușite, începând cu balul polonez al d-nei Choplowska, în noul său palat de mare tradiție, palatul principesei de Sagan, urmând cu balul Musselinei, variind cu spectacolul „Comedienilor drumeți", *„Le Meunier, son fils et l'Âne"*, balet dat de pieile roșii, sub conducerea marelui șef *Os-Ko-Mon*, cu tribul său *Zakima*, cel mai nou spectacol. Fiind un spectacol din *Le Nouveau Monde*, eleganța modernă și-a reluat revanșa cu cel mai frumos bal ce s'a văzut în timpurile din urmă: Balul Gainsborough, dat de societatea Gardenia.

Sezonul Parisului a fost foarte bogat anul acesta în petreceri variate, în afară de balurile și recepțiile obișnuite. Dineuri la clubul Eleganțelor și Ambasadori, sub președinția marchizei d'Armaillé. Gala Maurice Revel cu artiștii Wilhelm Mengelberg, Marguerite Long, Thérésina. Excursie istorică și mai ales gastronomică, pentru degustarea unor „crus" ilustre, pe malurile Loirei, la d-na Charles Drouilly. Și în sfârșit, *le Rally Bacchus*, sub amabilul patronaj al Prințesei Achille Murat.

Altă dată erau cunoscute numai faimoasele *rallye papers*, care ne amintesc de eroinele d-nei Gyp, cunoscuta scriitoare. Ele consistau din nenumărate bucăți de hârtie, semănate pe câmp, cu obstacole și salturi neprevăzute, indicând un itinerar complicat. Apoi cuvântul *rally* s'a întrebuințat în sensul de grup simpatic: „rallye-dancing", „rallye bridge" și chiar „rallye poetic".

In rallye Bacchus cuvântul și-a reluat adevăratul său nume sportiv.

De la rond-point Champs Elysées au plecat, într'o seară frumoasă de vară, automobile cu conducători iscusiți și îndemânatici și cu pasagere fine și spirituale, sub porunca de a ghici, a degusta și a dansa.

A ghici un itinerar în fraze subtile și sibyline, închipuit de două pariziene de forță: d-na Ch. Mayer și Yves Guyon.

A degusta... apoi cu ochii legați *le cru*, și vârsta unui vin celebru. La această încercare doamnele au fost mai tari — probabil pentru că nu aveau cu ei pe Păstorel al nostru, să bată recordul. Nouă degustare, după un alt popas și dezlegarea unui cuvânt pătrat. Și toate astea în goană.

Oprire la o casă mare de croitorie și clasarea celor mai frumoase modele, după gustul lor.

In sfârșit al patrulea tur definit cu indicația cabalistică: „La domestique de Clovis demande l'aumone". Traducere: „La bonne franque quête", adică la localul „A la Bonne Franquette', rue Bocador... Sau prin următorul catren:

Près du ciel, vois,
Pleurant sa femme
Assis, tout en émoi
Cet homme qui te réclame

Adică mergeți și gustați cocktailurila „Au veuf sur le Toit", care în realitate este „Le Boeuf sur le Toit".

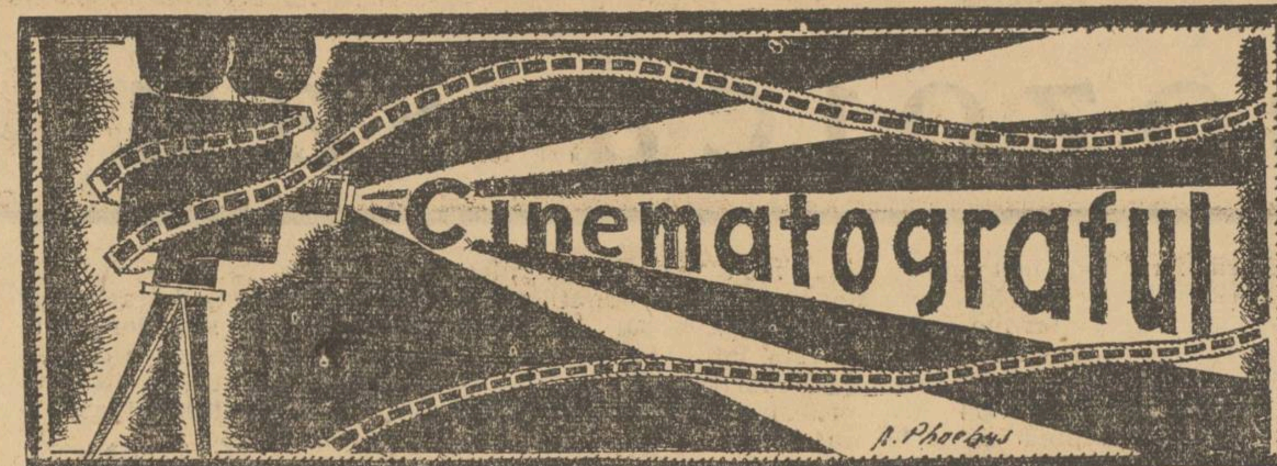
Goană apoi la Hotel de Rohan spre a executa ultima poruncă: un dans complicat.

Totul, ne spune cronicarul, s'a îndeplinit în veselie cu spirit și... sport.

Noi transpirăm numai citind; se vede că la ei termometrul nu arată 40 grade la umbră.

Iar acum, ca să vă răcoriți, priviți un mantou de..iarnă, de la cassa Jenny, din lână bej, garnit cu castor.

BITRIX

Spiritele nopții

Sky + alpinism + pitoresc tirolez + moravuri germanice medievale, și toate acestea contrastând violent cu pisajul U.S.A., cu priveliștea civilizației new-york-eze.

Ni se prezintă mereu, cu o regularitate agasant didactică, ici piscuri albe cu zăpadă, colo munți de beton armat cu ferestre și etaje; ici pasc boi și vaci, colo mișună insectiform primați hipercivilizați; ici datini seculare, colo raționalismul modernist și mașinism; ici primitivitate și idilă, colo metodism și civilizație sistematică.

Detaliile alese întru aceste efecte de contrast nu zic că-s rele, Dimpotrivă. Dar zic că-s lungi. Fiecare în parte ține un timp nesfârșit. Hotărît lucru, numai americanii cunosc arta „neinsistării".

Incă un lucru vreau să mai relevez. Pentru a se realiza contrastul dintre primitivitate și civilizație, s'a ales Tirolul pentru prima și Statele Unite pentru a doua. Decât... să nu uităm că Tirol însamnă Bavaria, însamnă Austria, însamnă Elveția, adică trei din cele mai civilizate, mai de mult civilizate țări de pe glob. Iar pentru a simboliza civilizația, se alege cea mai recentă (și, să o recunoaștem cinstit, mai superficială) dintre civilizații. Nu-i cam bizar?

Geografie cinematografică

De altfel ni s'a mai făcut și altădată figura asta. Vă aduceți aminte de „Sub teroarea delictului" (Ginger Rogers și Franz Lederer). Un tânăr străin vine în New-York și trăește tot timpul zăpăcit de civilizația americanilor, holbând niște ochi mirați de aborigen oceanian. Și ce naționalitate credeți că are acest „bon-sauvage"? Eskimos, Papuaș, Fuegian? Nu, mult mai simplu: este Cehoslovac! Știut fiind că Boemia este civilizată de peste 1000 de ani, și că avea universitate celebră încă dintr'o

vreme când yankeii noștri se scărpinau de păduchi cu gura.

Incă de pe vremea filmului mut, geografia se interpreta foarte personal pe ecran. A fost, acum vreo paisprezece ani, un film faimos („Fecioara din Stambul, cu Priscilla Dean) unde un american ca să uite pe o turcoaică de care se îndrăgostise pleacă într'o expediție în Africa. Stând în cort, explică servitorului său turc cât îi e de dor. Iar

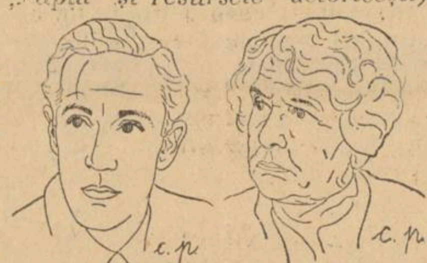
acesta, îi spune, foarte frumos:

— Vedeți, așa sânteți d-ră, Europenii; noi, Asiaticii, avem alte etc., etc.,,

Or, „europeanul" era din New-York, iar „asiaticul" se născuse la Constantinopol,..

„Fugara"

Este noul film al Margaretei Sullavan. Și este o inovație în cariera ei. Până acum își rezervase personagii liliale, roluri de fecioară de 18 carate. Cellalt tip de femee, acela care la limită dă „mejera aprivoazată" a lui Shakespeare (iertați traducerea, dar nu-i traducere, ci simplă citație) — femeea arțăgoasă, afurisită, violentă, — toate acestea sânt străine de persoana (adică „capul" și resursele actoricești)

ale Margaretei Sullavan.

Adică, în fond, de ce așa de străine? Se poate concepe o fecioară bună dar harțăgoasă, ascultătoare în fond și capricioasă în aparență, blândă în realitate, și pe din afară irascibilă, violentă, spărgătoare de veselă, obiecte de artă, etc... Există asemenea fecioare. De ce nu s'ar încerca?

Margaret Sullavan

Inchipuiți-vă un regisor american care și-ar spune așa:

— Margaret Sullavan. Da. Interesant cap. Gura cam strâmbă dinți cam aparenți... dar poate tocmai de acolo provine farmecul. Ceva limpede, fără „poză". Păcat că, pentru un astfel de fizic debușeurile sunt reduse, Un rol de „jeune fille de la maison" într'o romantică aventură de pe vremea secesiunei. Sau — dar asta foarte rar — câte o piesă de teatru (ca aceea a lui Molnar) unde toate personagiile sunt satirizate, schematizate în sensul ironiei, în timp ce ea rămâne cum e, o fată serios sentimentală...

Ocazii rare, în mod normal a se utiliza pentru fete 100%...

D. Regisor

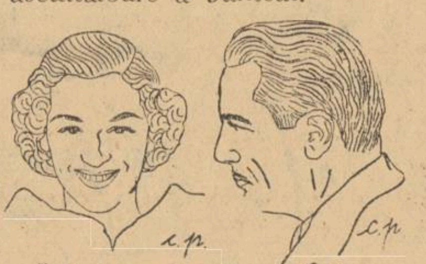
...Dar — adaogă d-l Regisor — de ce să nu încercăm? Mai ales că există compatibilitate între un suflet ideal de domnișoară neprihănită, sentimentală, visătoare etc., și o fire capricioasă, violentă, egoistă.

Pentru că adesea egoismul nu-i decât aparent; o poză pentru a te feri să se afle că în fond nu ești egoist de loc...

Violentă? Se poate prea bine să fii în fond foarte ascultătoare și totuși să-ți sară „țâfna" la cea mai mică provocare.

Desigur, asemenea psichologii sânt delicate, complexe și deci respectivul personaj de film este greu de jucat. Dar puțin importă. Nu asta poate fi o piedică pentru Margaret Sullavan.

Așa dar i se va găsi un rol unde să fie capricioasă, brutală, supărăcioasă, tiranică, etc... etc.., dar numai pe dinafară, pe dinăuntru rămânând o nepoțică ascultătoare a bunicăi.

O asemenea poveste s'a găsit. Eroina i-a fost încredințată Margaretei Sullavan. Iar filmul s'a numit „Fugara". Foarte interesant; încercarea a izbutit. Și credem a putea pronostica acestei actrițe un viitor destul de strălucit în noua etapă a carierei sale.

D. I. SUCHIANU

Cel mai mic receptor de radio universa

Radiofoniștii, cari își mută domiciliul dintr'un oraș cu rețeaua electrică de curent alternativ într'un alt oraș, cu o rețea de curent continuu, sau viceversa; precum și acei cari locuesc în localități unde coexistă ambele feluri de curent electric, au neapărată nevoie de un aparat radiofonic universal, funcționând, atât pe sectorul continuu, cât și pe cel alternativ. Pentru a veni înajutorul lor, s'a publicat un excelent montaj economic și de mare randament, „UNIVERSAL 1+1" în ultimul număr al revistei

„RADIO" (Adevărul)

Radiofonie — Televiziune — Știință pentru toți.

EDITURA ADEVERUL

recomandă ultimele noutăți literare de mare succes:

C. Ardeleanu	Pescarii	60
Papadat Bengescu	Logodnicul	80
Pearl Buck	Ogorul	80
Vladimir Corbasca	Tananica	60
C. L. Flavian	Intre democrație și dictatură	50
Const. Graur	Cu privire la Franz Ferdinand	100
N. Iorga	Istoria Literaturii Românești (2 volume.	280
G. Ibrăileanu	Adela	80
E. Lovinescu	Bălăuca	80
Lascarov Moldovanu	Omul care tace	60
Pericle Martinescu	Adolescenții dela Brașov	80
Maria, Regina României	Povestirea Vieții Mele (Vol. I)	120
" "	Povestirea Vieții Mele (Vol. II)	120
" "	Povestirea Vieții Mele (Vol. III)	160
C. Manolache	Sfânta Dreptate	80
Corneliu Moldovanu	Cântarea Cântărilor	50
Liviu Rebreanu	Jar	80
Liviu Rebreanu	Răscoala	100
Radu Rosetti	Vechituri	80
C. Stere	In preajma revoluției 8 volume a lei	80
Henriette Valet	Patul 60 bis	50
Dr. Ygrec	Bergson	50

Radiofonice

Televiziunea

Pe tot timpul Olimpiadei, poșta germană a pus la dispoziția publicului 23 de săli, unde oricine poate urmări jocurile olimpice prin televiziune.

Iar direcția poștelor din Germania a introdus din nou serviciul regulat de telefonie și televiziune între Berlin și Lipsca.

Premieră radiofonică

Radio-Viena va transmite în ziua de 10 Septembrie a. c., o operă de Verdi aproape necunoscută. E vorba de opera „Alcira", care a căzut în anul 1845 în Italia, iar de atunci n'a mai fost reprezentată.

„Alcira" amintește întrucâtva stilul lui Verdi din „Aida" și „Othello".

Difuzarea operei lui Verdi din studioul postului Radio-Viena va fi o adevărată senzație muzicală. Interpretarea va fi încredințată celor mai buni cântăreți ai Operei vieneze, iar conducerea muzicală o va avea profesorul Oswald Kabasta.

Școli de radio

Pe lângă „Technologisches Gewerbemuzeum" din Viena se va înființa, în toamna acestui an, o școală superioară radiotehnică, având menirea să formeze tehnicieni specialiști în radio. Cursurile se predau în 4 semestre, după care elevii sânt obligați să dea un examen de capacitate.

Deasemeni, Societatea de difuziune londoneză, British Broadcasting Corporation, va deschide, la 1 Octombrie, o școală specială de radio nu numai pentru personalul și colaboratorii săi, ci și pentru toți cei care vor să se inițieze în taina radiofoniei.

Auditorii englezi preferă muzica simfonică

Radiodifuziunea britanică, anunțând că durata retransmisiunilor marilor concerte simfonice dela Queen's Hall va fi limitată la o singură oră, auditorii englezi au început să protesteze vehement contra acestei deciziuni, cerând cu insistență retransmiterea în întregime a celebrelor concerte simfonice.

Un automobil pentru reportaje radiofonice

Radio Luxembourg a trimis un automobil special amenajat pentru reportaje radiofonice, într'o călătorie prin principalele țări din Europa. Cu ajutorul acestui automobil, reporterii postului din Luxembourg vor înregistra pe plăci reportaje despre tot ce întâlnesc mai interesant în călătoria lor.

Jurnalul vorbit la Radio-Normandie

Noul post Radio-Normandie transmite de 3 ori pe zi informații vorbite, concepute într'un fel nou și original.

Trei voci de bărbați își împart, rând pe rând, textul.

Rubrica politică este redactată și citită de directorul Radio-jurnalului, d. Fernand Poney, ziarist profesionist, care e în legătură cu cotidianul „Paris-Soir" pentru informații.

Știrile de interes general sînt redactate de d. Riéra, pictor, director de scenă și actor, care le citește titlurile la microfon. Iar comentariile sânt cetite de un crainic cu voce caldă și simpatică.

Combinarea celor trei timbre de voci are un efect radiofonic dintre cele mai fericite.

Emisiuni radiofonice din automobil

In Germania, s'a încercat un sistem de semnalizare radiofonică pentru automobile. Postul emițător al unui automobil este reglat printr'o lungime de undă de 4 m. Emisiunile lui pot fi captate de postul de recepție al unei alte mașini până la o distanță de 60 metri.

Experiența a dat rezultate interesante.

Radio-discul

E un fapt îmbucurător că dirijorii corurilor de biserici încep să dea importanța cuvenită muzicii liturgice românești, desgropând-o din arhive, și alăturând-o repertoriului clasic solemn.

Poate că această uitare nu este o totală nedreptate, întrucât, să o afirmăm sincer, cea mai mare parte din muzica autohtonă compusă de înaintași nu are o altă calitate decât frumusețile de influență și construcția tipic apuseană, cu procedeie armonice și material tematic străin ortodoxismului. Deaceia trebuie multă prudență atunci când pui mâna în scorbura cu imnuri și axioane a trecutului.

La ora de muzică religioasă de Duminică 2 August, numele lui Bortniansky nu m'a surprins. Cât despre Eduard Wachman, figurația sa în programul corului P. T. T. e desigur de un alt ordin decât al valorii sale muzicale creatoare în materie eclesiastică.

Intemeetor al concertelor simfonice, iată meritul lui Eduard Wachman, și propagator al muzicii clasice germane. El a făcut să se execute la București simfonia „Apoteoza dansului" de Beethoven în 1868, adică înaintea Franței și Italiei. *Condițiunile artistice în care s'a interpretat sânt discutabile. Când Wagner l-a întrebat la Muenchen pe Wachman, dacă există la București o orchestră care să realizeze pasabil o simfonie de Beethowen, dirijorul nostru a rămas încurcat, neștiind ce să răspundă. Wagner conchise: „înțeleg, nu aveți orchestră bună, ei bine, domnul meu, nu sânteți încă civilizați!*

Un singur solist într'o săptămână întreagă e un menajament exagerat... și credem că în Capitală mai există pianiști și violoniști care nu au avut posibilități să ia munții în spate ori marea în priviri.

Oricât de abundent repertoriu ar avea d. Sandu Albu, insistența d-sale de a apărea hebdomadar la microfon îi deservește.

Și muzicianii ca și monezile circulând prea mult se uzează ori se falsifică.

Pe urmă ne e teamă că auditorii vor spune într'o bună zi cu Fontenelle despre sonată: violine, que me veux tu?

Transmisiunea festivalurilor din Salzburg este dincolo de orice critică. Joi 6 August Bruno Walter a condus Filarmonica din Viena, executând Euryante de Weber, căruia i-a distrus calamburul celebru de proveniență franceză: l'ennuyante, și Simfonia Primăverii de Schumann, scrisă după un poem de Adolf Boettger, care simbolizează rând pe rând trezirea 'n lumină a noului anotimp, seara, înaripata fericire, strălucitorul lui sublim și plecarea sfâșietoare. Bruno Walter ne-a făcut să simțim intens romantica poezie din acele pagini inspirate scrise în patru zile de marele și nefericitul compozitor din Zwichau.

Discurile din ultimele zile produc o ameliorare programului radiofonic sărac din pricina concediilor estivale.

Am recomandat în privința soliștilor pianiști, în alte cronici, o alegere mai severă și mai ales o diviziune pe specialitate. Astfel vedem normal un Cortot interpretând Chopin, Schumann și Debussy, un Bachhaus disputând personal de Beethowen, în nici un caz însă un Dohnany jucându-se greoi cu Mozart, cum am ascultat Marți seara, la 4 August.

Ireproșabile au fost discurile de muzică spaniolă; în special Iberia dirijată de Arbos o dorim retransmisă pentru a ne resuscita o Spanie de minuni și soare, ireală, cum nu va mai fi poate niciodată.

VIRGIL GHEORGHIU

Din Istoria literaturii române: Andrei Mureșanu

Opera poetică a lui Andrei Mureșanu este mai mult ocazională, dar se începe cu poezii de sentiment. *Fetița și paserica* (1839) tratează în stilul Văcăreștilor jelania unei fetițe „sclave" către „paserica din colivie:

Pasere din colivie
Soartea ta cu soartea mea
A legat o prietinie,
Care cred că va ținea,
Până-ți vor da ție cale,
De vei vrea, să poți sbura,
Către deal, au către vale,
Din strâmta căsuța ta!

Dacă pasărea pleacă, fetița o roagă să-și aducă aminte că rămâne în locu-i. Ii dă chiar să propage aceste versuri:

„Ție-ți zic tirană soarte,
Deac' ai vrut sclavă să fiu,
Să-mi fi ordinat prin moarte,
Mai curând la scop să-mi viu!"

Este și *Respunsul pasaruicii* (1851) care lămurește „patroanei" de ce a lăsat „căsulița" cu „semânță".

Teodor și *Mariuța* (1839) are un embrion epic. După strofele descriptive de deschidere amintind pe C. Negruzii:

Ciocârlia cea voioasă
In văzduh se legăna
Și 'nturnarea primăverii
Prin dulci ciripiri serba).

Raza cea de primăveară
Peste câmpuri oscila,
Șî'n crepusculul de seară
Mii de flori se resfăța.

In câmpia înverzită
Ingâna din când în când,
O cântare răgușită
Greerușul tremurând.

urmează întâmplarea. „Doi tineri ies în lunca cu terasă" și „se jură pe al cerului azur" că-și vor păstra dragoste. „Măriuța bălăioară" aruncă în apă două flori „să plutească ca surori". Ele „noată", dar de vale se desfac, lucru văzut „cu durere" de fată. „Tinerul doios", o încredințează însă că în „ceea vale" „s'or uni pe altă cale". După „sieșe luni" l-au chemat pe tânăr „l'un resbel înfricoșat". Dorul arde pe fată „ca cărbunele aprins". Ea „se uscă pe piceoare" și moare în sfârșit la vâlcioară unde pierise floarea:

Acolo de supărare,
Ea pe mal a leșinat,
Și'un înger c'o sărutare,
De vieață o-a scăpat.

După câteva luni sosește Teodor „și'ntre lupte cu suspine" își dă sufletul și el.

Simpatia la Viena (1839) e un soiu de *Sburătorul* orășenesc.

Spune-mi mamă ce să fie
Ce mă trage-așea cumplit,
Cât abea aștept să vie,
Ceasul care e menit,
Ca să-mi treacă penainte
In pas bine regulat,
Cavalerul cel cu minte,
De ostași încungiurat,

Ah, mamă, sânt vulnerată,
D'o săgeată, care'n veac,
Va sta 'n inimă vibrată,
Și s'o vindec, nu am leac,
Mă usc mamă, pe piceoare,
De mă culc, de stau seau șed,
Nicăiri n'aflu recoare,
Ceas bun, seau minut nu ved.

In *Nu se poate* (1840) poetul credea

De tine-a mea sorioară,
Să remâi nedespărțit
. . . .
Un cuvânt din a ei gură,
Ar fi șters ori și ce ură.

O plimbare la lună (1842) exprimă absolutul dragostei juvenile.

Ții minte copiliță, când braț în braț la lună,
Pompoasa doamnă-a nopții, cu tine mă plimbam?
. . . .
Din ochii tei cei negri, ca fulger isbea focul,
Gătit a da întâmpin noptaticei iviri;
Ma pulsul astei inimi mai că-mi perdusă locul,
Bătând ca chitu 'n mare l'al undelor isbiri;
Pământ și raiu în ochi-mi un preț nu mai avea,
Un ce mai scump în lume prin minte nu-mi trecea.

Către mierla (1842) desvoltă o temă poporană.

Pasere, galbină 'n cioc,
Reu mi-ai cântat de noroc,
De ț'ar seca clonțul teu,
Cum mi-ai cântat tu de reu

Și mai târziu în 1851 Mureșan încearcă a reveni la baladă. *Orfana din munți* se rușinează să cerșească.

Ma, mie-mi e rușine,
Având trup senătos,
Să cer la om ce vine
Pe drum, în sus și jos.

Tatăl i-a murit pentru patrie,

Ear mama, ca muere,
Căzu de loc la pat
Și din acea durere
In scurt a reposat.

Vinovatul (1839) e o poezie psihologică în stilul Gr. Alecsandrescu, descriind mustrarea de cuget „monstrul" „viul jude" al conștiinței. In acelaș mod abstract sunt *Mintea*, *Inșelatul*.

Mureșan are anume atitudini speculative, legate mai totdeauna de gândirea politică, un soiu de pesimism fără structură ideologică satisfăcătoare, fapt care a îndreptățit pe Eminescu să-l facă personagiul poemului său faustian. In lume vede și el lupta pentru existență *(O mustrare*, 1840).

Cum dar pulberea cutează
Firei a s' împotrivi,
Cum viermele nu 'ncetează
Pe alt vierme — a-l urgisi?
. . . .
De nu cumva mama fire
A propus din început:
Feară ferei spre nutrire,
Alt esemplu n'am văzut

Il cuprinde ca pe Toma Nour nostalgia de rătăcire prin ținuturile boreale, dorința de extincție.

La ce vii primăveară, să-mi trândăvești vieața,
Mai bine-mi este earna prin poli a rătăci,

. . . .
Au vine fericirea, să n'aducă păharul,
Din care bând odată, în lege-i scris, să mori?

ba chiar voluptatea eremitică:

La voi codrii din pustie,
Mi-a rămas să viețuiesc;
Voi, gătiți-mi o chilie
Supt fagi, carii nu'nverzesc.
Insoțit de turturele,
Rămase d'a lor soții,
Voiu să cânt zilele mel
Cu paseri în armonii.

Intr'un loc citează pe Eclisiast *(O privire peste lume.* 1845).

Și eată, că el singur a scris cu-amărăciune
Târât d'a lumei valuri, ce turbă ne'ncetat.
„Nimic supt cer statornic, ci tot deșărtăciune,
Deplină fericire supt soare n'am aflat!"

Patriotismul lui Mureșan are forma ardelenească de atunci, politicește cuminte, sub raportul naționalismului integral, nemulțumitor. Părăsind Brașovul *(Un remas bun dela Brașov*, 1840) poetul se umple de jale:

Tâmpă frumoasă Sioane,
P'al tău vârf când mă suieam
Ca în nescari vii icoane,
Tot ținutul revedeam,
Oar lăsa-m'a cruda soarte,
Să te mai calc pân'la moarte!

In *O privire depe Carpați* (1844) își pune toată nădejdea în copacii de munte și blestemă (după Văcărescu) Milcovul care desparte pe frați.

O Milcov, rău de patimi, ce neagră-ți e numirea,
Când aflu c'a ta undă pe frați îi despărți

In *O dimineață pe Surul* (1853), privind, „rara icoană ce o am împrejur", Muntenia și Moldova, ajunge la încheierea că tinerii trebue a învăța să fie înfrățiți ca „pinii 'n Carpați". Gândul lui ascuns pare a fi acela al Daciei integrale. In faptă însă crede și el în misiunea Austriei, în egala îndreptățire a celor trei nații conlocuitoare și revoluția dela 1848 *(Către martirii români din 1848-49*, 1850) o socotește făcută pentru „Augustul împărat":

Voi v'ați plinit chiămarea și sânta detorință,
Când pentru-a Patrii bine cu glorii v'ați luptat!
Păstrând viitorimei modelul de credință,
Ce Patria ni-l cere și Augustul împărat!

Chiar dacă politica vremii cerea această prudență, pentru un poet național asemenea idee rămâne lipsită de noblețe, deoarece cântarea egalei îndreptățiri în cuprinsul Austriei cuprinde în sine tocmai principiul regionalist. Mureșanu s'a exprimat în aluzii dar n'a voit a fi martir, iar poezia lui politică îngustă este azi în generalitatea ei desmințită de fapte și împotriva simțirii române obștești. Aceastâ prudență e mai accentuată după 1850 și este în legătură cu dorința de a căpăta o slujbă cum spune singur poetul cu o naivă sinceritate: „... — ear din anul 1850 încoace, cerând împregiurările mele, ca să mai asecur cevaș mai bine, pentru viitor, atât în privința persoanei mele, cât și a familie-mi și să nu fiu astrâns a trăi din promisiuni, cari mai că nu se implinesc niciodată; urmai chiămărei, ce mi se făcu din partea guvernului c. r. civile și militare al Transilvaniei, în calitate de concepist guverniale, cu care post era împreunat și oficiul de translatură pentru limba românească, pe lângă o remunerațiune anuale, afară de salariul defipt pentru postul de concepist, și petrecui acolo un-sprezece ani în pace și liniște, *fără să-mi fi părăsit lira, seau să mă fi depărtat de Parnas...*" Slujba a plătit-o Mureșanu cu felurite „voturi' și „devotamente". Când guvernatorul Transilvaniei, Principele Carol de Schwarzenberg intră în Sibiiu (1851), poetul îi face un „devotament", precum că Românul

In Austria unită zărește-a sa scăpare
Prin casa domnitoare, supt vultur duplicat;
Că-având românul astă zi un bine mic au mare,
Acela îl ascrie l'agustul împărat!

Nimic, afară de interesul material, nu-l obliga pe Mureșan, poet al redeșteptării naționale, să se atenueze, făcând un *Omagiu de fidelitate* împăratului, în 1852, când acesta a venit în Ardeal sau *Un vot sincer închinat Mai. Sale Francisc Iosif I* cu prilejul nunții (1854):

Fiți siguri Maiestate, că astă națiune,
Remasă în cultură, supt blandul Vostru scut
Va zice: „Francisc Iosef ne dede început"

Românul simplu 'n toate cu inima deschisă,
Dă laude la ceruri și strigă ne 'ncetat:
Trăiască'n fericire formousa Principesă
Elisa cu Franț-Iosef, Augustul împerat!

Recapitulând către un domn căpitan cesaro-crăesc *(Suvenire)* mișcarea dela 1848 el încearcă a scoate o morală acceptabilă pentru guvern:

Că pacea ș'armonia atunci vor înflori
Când fiii unei patrii, ca frații vor trăi.

Ba este și autorul unui penibil *Imn populare* (1854).

Doamne ține și protege
Patria și pre-împărat!
Ca umbrit de sânta lege,
Să ne reagă luminat!
Strămoșeasca lui cunună
De dușmani s'o apărăm,
Și cu Tronu-i de'mpreună,
Soartea Austrii s'o săltăm
, , , , , , , , ,
Austria să înflorească
Sub Augustul împărat!

Și în devotamentele față de domnii români, trebue să fi fost amestecată intenția de a căpăta o răsplată, care n'a venit. Bibescu e numit la 1843 *(La servarea aniversarei pre In Domn Georgie D. Bibescu în 23 Aprile 1843)* „alt Mihai", „născut d'a impera", „client" al Sfântului Gheorghe, în stare de a deștepta din somn pe strănepoții lui Romulus, Jurist și Domn. La 1855 lăuda pe domnul Moldovei, pe atunci Grigore Al. Ghica, care era, după el, drept, ager *(Moldova la anul 1855)*. Il bucura că s'a deschis „mărețul muselor palat" care nu-i decât Teatrul Național redeschis la 18 Dec. 1855 (v. „Almanahul *Calendarului* lui G. Asachi, pe 1856). Era încredințat că toate mințile frumoase se vor duce în Moldova (imagina pare scoasă din Dante: *E cane i gru van cantando lor lai, traendo in aer di se lunga riga*, etc. *Inf.*)

Cum se trag gruorii, cete numeroase,
Toamna, când e rece, după clime moi,
Astfel se vor trage mințile frumoase
Din pregiurul nostru, mai târziu la voi!

In *motto* se afla o aluzie străvezie la trebuiește de a fi chemat:

De-ar fi Moldova la cruce,
De trei ori în zi m'aș duce,
Dar Moldova-i mai depart
Nu pot trece fără carte.

Poeziile închinate cuiva sau necroloagele sânt în totul convenționale. Frații Hurmuzachi sânt „Grahii Românimei" *(Un devotament familiei Hurmuzachi, 1850)*, al acelei românimi care tratată ca „paria" de „castele tirane" știe să se apere „de orice leu seau tigru". In *La deschiderea tipografiei românești diecesane din Sibiiu* (1850) Mureșanu strigă:

Trăiască — Andrei Șaguna,
preademnul Arhiereu!

Ioan Mocioni de Foen *(La mormântul lui Ioan Mocioni de Foen*, 1854) a fost „din genul lui Scevola, lui Muciu cel faimos", Lucian Mocioni *(La mormântul lui Lucian Mocioni de Foen*, 1854) „un june plin de daruri, un spirit înfocat". Eudoxiu Hurmusachi *(La mormântul marelui Vornic al Moldovei Docsachi Hurmusachi*, 1857) un model de vârtute, bărbat „solid în caracter". *La mormântul protosingelului Grigoriu Pantasi* (1854) e o simplă condoleanță:

Mie nu-mi dă mâna, să-ți fac monument;
Voiu plânta flori înse pe-al teu lin mormânt:
O Mimosă verde și un trandafir,
In recunoșcință și drept suvenir!

Afară de morți, Mureșanu comemorează anii *(Anul nou 1854, România la 1854, I, II, Anul nou 1855, Moldova la anul 1855)*. Obiceiul pornește dela Gr. Alecsandrescu și era încă în floare fiindcă Ianov publica atunci în *Calendarul* lui Asachi poezia *Anul 1855*. Evenimentele sunt înfățișate anecdotic. In *Trei morminte: la Buzeu, Focșani și Iași* (1854) ni se povestește perfida purtare „ce au deplinit dușmanii" în suspomenitele orașe desarmând oastea română și lipsind-o „chiar de veștmânt". *Morții dela Oltenița* (1854) e anecdotă curată. Patru mii de morți ruși merg la raiu.

Sfântul Petru vine
In pas liniștit,
Și 'ntreabă, că cine
Bate-așea răstit?

Sfântul nu primește decât doisprezece câți sunt scriși la „Rusesc Buletin". Mureșanu este un rusofob, în vremea când augusta împărăție austriacă ocupa Muntenia cu gândul de-a pune mâna pe ea.

Ideile patriotice ale lui Mureșanu sunt cam aceste: De ce Dumnezeu e tată pentru unii și vitreg pentru alții și îngădue ca frații să nu primească a fi îngropați alăturî de frați *(Resunet*, 1841), de ce unul e sclav și altul domn *(Glasul unui român*, 1843)?

Au doară lași ursitei să poarte cârma 'n lume,
Seau sclav venii la ginte, și soțul mieu de domn?
Atunci din legea firei s'a șters cerescul nume
De „Drept" și de "Dreptate", atunci vieața-i — somn.

De ce nu face o minune ca aceea cu poporul Iudeii prin Moise *(Un suspin*, 1845)?

Au doar' e legea firei, ca nații asuprite,
Ș'apună să se șteargă, ca și când n'ar fi fost,
Și'n vatra lor străbună, familiei resipite,
Să-mi afle locuința, doritul adăpost! —

Poporul geme „supt jugul tiraniei", patria a degenerat, nu mai produce Scevoli și Bruți și îi e rușine „a convorbi o limbă ce-i pentru servitori" *(La musa mea*, 1841). Dorul poetului *(Dorul meu, 1853)* e d'a vedea peste câteva decenii soarta romanilor:

Dorire-aș după moarte, —
Să 'nviu la zeci de ani,
Ș'atunci să văd ce soarte,
Au frații mei Romani! —

Câteva poezii ale lui Mureșanu sânt „versiuni și imitări", după poeți germani din sec. XVIII Herder, Ramler, Bürger, Schiller. *Impăratul și arhimandritul* este *Der Kaiser und der Abt* de Bürger și, aceasta la rându-i după *King John and abbot of Canterbury*, *Vânătorul de pe Alpi* e *Der Alpenjäger* de Schiller.

Titu Maiorescu era de părerea că afară de *Deșteaptă-te Române* toate poeziile lui Mureșanu „dar toate fără excepție" sânt de acelea la care trebue să strigăm „în lături". Aron Densușianu cu prostul lui gust înăscut socotea dimpotrivă că nimeni „n'a atins înălțimea lui A. Mureșanu" în oda națională și-i admira limba „curat românească". Din punctul de vedere al esteticei absolute Maiorescu avea dreptate. Mureșanu nu este poet. Dacă însă privim lucrurile prin noțiunea de cultură, nu trebue să supunem pe Mureșanu unei judecăți prea aspre. Pentru vremea în care scrie (1839—1848) și pentru Ardeal, el nu e mai prejos de alții și în acea epocă de caraghioasă latinie el are chiar o limbă uimitor de curată. Mureșanu spune, e adevărat: *inceată* (încetează), *sorioară*, *departă* (depărtează), *ma* (dar), *vult* (față, lat. *vultus)*, *metă* (țintă, lat. *meta)*, *visa-vi*, *fie* (fiică, fr. *fille)*, *zuk* (sărutare, ung.), *firmă* (uscat, lat. *firma)*, *a lustra* (a ursi, lat. *lustrare*), *a impera*, *a răutrata* (a maltrata), *a se oblega*, *bilanț* (echilibru), *catenă* (lanț, lat. *catena)*, fulcru (sprijin, lat. *fulcrum)*, *a se oști*, *a ama*, *a slugi* (plânge, lat. *lugere)*, *agru*, (ogor, lat. *ager)*, *procelă* (furtună, lat. *procella)*, *aratru* (plug, lat. *aratrum)*, *lucoare* (lumină), *aceră* (vultur), *a rege* (a domni, lat. *regere)*, *doios*, *bela*, *formoasă*, *svavitate*, *maiestatec*, *noptatec*, *amoare*, *a străplanta*, *a presupune*, *a estorca* (lat. *extorquere)*, *lucră* (lucrează), *roat* (înrourat), *fățar* (fățarnic), *a depreda*, *surgint* (izvor), *promenadă*, *a forma*, *a constitui*, *a contenta*, *pretest*, *azur*, *scandal*, *pitoresc*, *periculos*, *feros*, *carnefice*, *resipuri*. Unele din aceste cuvinte se pot însă îndrepta, altele au pătruns în vor-

Urmare în pag. 10-a

Cărți și Reviste

„Pasiphae"

Henri de Montherlant a scos o nouă carte de poezii, intitulată: *Pasiphae*.

Montherlant, — spune Jean Cassou, — face totul pentru a agasa pe cetitor. Fără îndoială, el ar fi dezolat dacă acest efort n'ar duce la rezultatul de a inspira o irezistibilă simpatie.

Trebue prețuit stilul său îngrijit, viguros și acea neobosită preocupare care ajunge să sublinieze cele mai frumoase daruri: candoarea, naturalul și loialitatea. Pentrucă Montherlant este toate acestea la un loc și toate acestea apar în fraza sa de mare scriitor, în acelaș timp neglijentă și oratorică, dar totdeauna de o mare sinceritate, adevărată și frumoasă, în ciuda tuturor voitelor artificii.

Mai ales în poezie, aceste daruri și manierisme se arată foarte clar; și unele și altele strălucesc și se amestecă strâns.

In *Pasiphae*, poem dramatic de o ingenuă insolență, morala lui Montherlant se exprimă mai liber decât niciodată și poate fi rezumată în maxima: „Fă ce vrei!"

Poemul este străbătut de un lirism câteodată extravagant, dar totdeauna sugestiv.

Misterul vieții țărănești

Hans Yüngst, în cartea sa *Dass Geständnis* (Fischer Verlag, Berlin), prezintă viața țăranului, legat prin spaima vrăjitoriei, supus clocotului obscur al instinctelor, lăsat fără control în puterea simțurilor și emoțiilor, într'o sălbatică grandoare.

Țăranii lui Yüngst sânt la marginea pădurii, la propriu și la figurat, — pădurea reală și codrul sufletesc barbar al unor pofte pe care civilizația nu le cunoaște.

Pădurarul care ucide pe un negustor ambulant, este prilejul unei dări pe față a lumii necunoscute din sufletele acestea atât de simple în aparență.

Până în clipa dramei, personagiile trăiau o viață simplă și monotonă, normală din punct de vedere social și psihologic. Dar e de ajuns o întâmplare pentru ca această pace superficială să se transforme în cea mai năprasnică furtună.

Valul de pofte senzuale se deslănțue și răstoarnă toate normele vieții; crima este astfel o urmare firească.

Orășanul nu poate nici odată bănui puterea cu care stăpânesc rămășițele preistorice ființele acestea care trăesc în legături atât de strânse cu natura și cu sălbătăcia ei.

Omul descătușat din frânele civilizației apare atunci ca ființa primitivă care a rămas în realitate, rob al teoriilor ancestrale, cu brutalitatea sa primitivă și atavică, supus orb instinctelor.

Natura participă cu multă putere la această sumbră dramă; pare chiar că la porunca ei se execută multe din faptele omului.

Hans Jüngst are o mare putere de evocare a măreției barbare și misterioase a acestor primitivi, și cu aceasta leagă și ține interesul încordat dela început până la sfârșit

O nouă carte a lui Emil Ludwig

Noua lucrare a lui Emil Ludwig este foarte originală. Celebrul biograf cuprinde în seria sa de personagii, unul cu totul neașteptat. Nu-i nici un om de stat, nici un artist; e un fluviu, cel mai renumit dintre fluvii: Nilul.

EMIL LUDWIG

Lucrul nu-i atât de paradoxal pe cât se crede. Un fluviu își are și el viața, caracterul și ciudățeniile sale. Am putea zice că are și un suflet. Soarta lui e încărcată de consecințe pentru popoare și națiuni. In orice clipă am arunca o privire asupra Istoriei Europei, ne-am convinge că partida cea mare între Imperii s'a jucat întotdeauna pe malurile fluviilor: Rinul, Danubiul, Padul, Vistula.

Personalitatea fluviului este o realitate nediscutabilă, și din moment ce o recunoaștem, trebue să găsim și biografia fluviului admisibilă.

Nu numai Istoria și Geografia dar și Etnografia, științele politice și economice, arta și literatura își au partea lor aci. In sfârșit, amatorii de pitoresc nu se poate să nu se intereseze de izvoarele Nilului, o călătorie de la aceste izvoare până la Deltă nu se poate să nu-i încânte, mai ales când călăuza e Ludwig.

Un istoric informat asupra trecutului și problemelor în legătură cu el, nu ar fi putut găsi un subiect mai bogat în antichități și în mai strânsă legătură cu problemele actuale. Cu elementele cu care Ludwig compune o carte foarte plăcută, ar fi putut scrie o carte masivă de Istorie.

Emil Ludwig a compus un fel de jurnal, în care și-a contopit impresiile de călător cu tot ce a cules în legătură cu ele.

Arta lui Ludwig de a învălui și a face accesibile tuturora chestiunile cele mai serioase, ne este bine cunoscută din tot ce a scris el până în prezent.

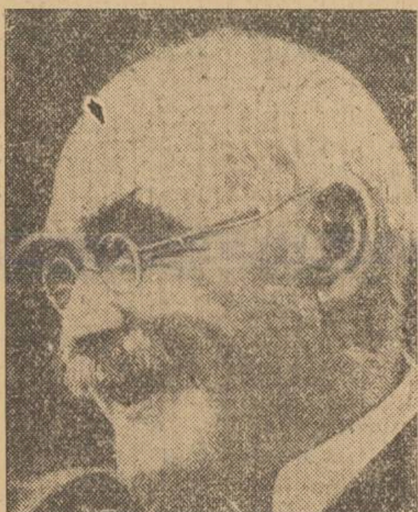
Der Nil (Querido Verlag Amsterdam) va pasiona pe cititori ca și „Napoleon", „Goethe" sau „Hindenburg".

Insemnări și polemici

Testamentul lui Kipling

Deschizându-se testamentul lui Kipling, s'a aflat că scriitorul a lăsat soției sale proprietatea și terenurile din Burwash și un capital de 130 milioane lei.

Toate drepturile de autor vor

RUDYARD KIPLING

fi transmise asupra fiicei sale. Dacă aceasta moare fără copii, atunci veniturile vor reveni orfelinatului din Fairbridge Farm.

In ceiace privește tipărirea operelor sale, Kipling interzice să se scoată ediții populare.

Toată lumea s'a mirat aflând că autorul „Cărții Junglei" nu avea o avere mai mare.

Numai în Marea Britanie, operele lui Kipling au fost scoase în 3.500.000 exemplare, și numai drepturile de autor pentru Statele-Unite i-au adus 210.000.000 lei.

Pentru istoria politică a Franței

O „Societate de Istorie a Republicii a treia" a fost fondată de curând, cu scopul de a studia istoria politică a Franței, începând cu data de 4 Septembrie 1870.

Președintele acestei societăți e Lucien Descaves, iar comitetul de membri fondatori e format din: Jules Bertaut, Georges Bourgin, Emile Buré, Julien Cain, Léon Deffoux, Paul Desachy, Jean Dietz, Pierre Dominique, Robert Dreyfus, Daniel Halevy, Gabriel Hanotaux, Jean Héritier, Ferdinand Herold, Henri Malo, Marcelin Pellet, Emile Pillias, Maurice Reclus, de Roux, André Siegfried și Alexandre Zévaès.

Cei douăzeci și unul de istorici, scriitori și ziariști, care, lăsând la o parte orice prejudecăți politice, s'au unit pentru a constitui această societate, s'au gândit c'ar fi în interesul Istoriei ca știință, să culeagă cât mai e timp cel mai mare număr posibil de „documente" și „amintiri". Apoi să le publice pe cele mai importante sub formă de caete periodice și să reunească într'un „Centre de documentation", împreună cu arhivele adunate, toate lucrările apărute și care vorbesc de Republica a treia.

Pentru crearea acestui centru, ei fac apel la colaborarea generoasă a tuturor celor care au jucat un rol în istoria Republicii; familii care posedă încă documente, manuscrise, corespondențe, de cele mai multe ori distruse de moștenitori sau cărți, jurnale și imagini populare.

Ruptura profundă a războiului din 1914 adăugată la anii care au trecut, a făcut să intre în Istorie jumătatea de secol care a precedat. Acest fapt excepțional a permis astăzi o examinare imparțială a evenimentelor relativ recente, dacă ținem seama de faptul că foarte mulți martori sânt încă în viaț

Serbările simbolismului la Vichy

„La Companie Fermière" a oferit scriitorilor străini un dejun bogat și minunat la Vichy.

Eduard Dujardin, cu toate că atât de în vârstă, a rămas dandy, *cum era în tinerețǎ, dandy și byronian, cu cravată* bleu ciel *și elegant.*

„Cine ar fi crezut, — zicea el, — pe vremea când toți își băteau joc de noi, că după cinci zeci de ani, vom fi sărbătoriți, cu atâta fast, aci la Vichy?"

O conferință admirabilă a lui Jacques Lacretelle, întovărășită de recitările doamnei Eve Francis, completată cu melodii inspirate de poeme simboliste, cântate de Germaine Martinelli, a adunat toată lumea din Vichy la Grand Casino. Seara — succes mare cu Pelléas et Melisande, *apoi cu conferința lui Valéry, care a fost* le clou.

Scriitori din toată lumea. Englezi, Belgieni, Italieni, Suedezi, Brazilieni, Elvețieni invitați de „Alianța Intelectualilor" sub președenția lui Jacque Lacretelle, au vizitat împrejurimile; Au luat dejunul în castelul în care a locuit Francisc I cu Diana de Poitiers; au vizitat pe Valéry Larbaud, care locuește aproape.

Au plecat apoi la Grenoble, unde îi chema amintirea lui Stendhal; au mers la Amphyon să salute umbra Annei de Noailles, apoi la Ferney să invoce pe patriarhul dela Ferney.

Robespierre

ROBESPIERRE

Robespierre este la modă. Nici nu se putea altfel. Dacă va vorbi despre el un fascist, va arăta că dictatura e triumfătoare pretutindeni sub aspectele cele mai variate.

Korngold, care e socialist, îl arată într'un studiu interesant, ca pe adevăratul străbun al lui Lenin, cel dintâi dictator al proletariatului.

Pentru Korngold, Robespierre este un șef popular, un spartachist care nu caută decât a îmbunătăți situația economică a „clasei muncitoare".

Dacă nu ese în stradă, aceasta n'o face decât din tactică și pentru a nu juca partida pe o carte mediocră.

In schimb, el susține în toate împrejurările cauza Republicii, chiar când căile sale „devin aspre și grosolane", — adică atunci când cei săraci, împinși de mizerie, se răsvrătesc și omoară sau dau foc.

Sceburg care e de dreapta nu-i de părerea aceasta. De sigur, îl privește pe Robespierre ca pe un revoluționar autentic, căci datează la moartea sa, sfârșitul Revoluției. Dar el nu poate îngădui să se considere urmaș al Grachilor, acest elev al Iezuiților. Iezuiții își confecționau la comandă republicani servitori ai Statului, dar nu socialiști.

Robespierre posedă spiritul civic, dar nu se poate admite că ar fi lucrat la crearea unui al patrulea Stat. El era burghez prin naștere și tradiție, putea urmări să formeze o democrație parlamentară, dar nu una totalitară.

Discuție foarte interesantă de urmărit în operele acestor doi scriitori.

O carte îndrăzneață

Marinar și călător neobosit, autorul neuitatei „Odyssée d'un Transport torpillé" care a obținut în1917 Premiul Femina, autorul seriei răsboinice „Vagabonds de la Gloire" și de la „Coups de roulis" până la „La Vénus standard" autorul atâtor cărți în care dragostea și aventura, setea de acțiune și de neașteptat, alături de jocurile secrete ale politicei internaționale, țes pe apele calde sau înghețate ale oceanelor, urzelile lor complexe și pătimașe, d. Maurice Larrouy a extras din experiențele sale numeroase o filosofie a vieții care ar fi desnădăjduitoare dacă frumoasa-i sănătate morală de marinar și voioșia lui de vagabond al lumilor n'ar veni, în ciuda tuturor vânturilor și furtunilor, s'o lumineze prin licăriri de speranțe depărtate.

Dela primul contact cu frumusețile naturale, cu civilizația prezentă sau trecută, cu viața și artele țării în care a poposit, călătorul — înzestrat cu ochi ager — se găsește față în față cu certurile politice rasiste, sociale, economice ale gazdelor lui de o clipă, care nu-și găsesc astâmpărul până nu-l silesc să fie martor direct și să se pronunțe pentru roșii, albi sau albaștri, pentru cei ce vor „să meargă tot înainte", fără să știe unde vor ajunge, sau pentru cei care nu găsesc indispensabil pentru mersul vieții să dărâme mereu totul.

Călătorul nostru care nu-i orbit de pasiuni interesate și care-și păstrează mintea limpede și întreagă, nu pricepe deloc motivul valabil al acestor lupte înverșunate. Totul, dimpotrivă, îi dovedește nebunia de neertat și stupiditatea feroce a acestor dușmănii, revoluții și răsboaie. Pretutindeni în lumea largă, în fiecare clipă, se seamănă discordia între oamenii din acelaș continent, din aceiași patrie, din aceiași familie.

Furia aceasta veșnică de a se răsboi, ororile inutile ale acestor sfâșieri și netemeinicia cauzelor care deslănțue aceste măceluri, — iată ce l-a impresionat mai adânc pe d. Maurice Larrouy în cursul peregrinărilor sale. O mărturie romanțată despre aceasta o găsim în cărțile sale, a căror acțiune se petrece când în America de Sud, când în China, sau altundeva.

Pe autor l-a impresionat deasemenea puternic un alt spectacol, din care se desprinde o lecție ce ar merita atenția specială a oamenilor, dacă aceștia nu ar fi atât de lipsiți de bun simț. Mândri de preeminența lor intelectuală, de știința și de tehnica lor, ei deslănțue ciocniri fratricide care le vor nimici propriile creații... Iar fonțele naturii, care-i privesc batjocoritoare, au grijă să-i desmeticească din când în când, suprimându-i în câteva ceasuri. Ce greutate mai au orgoliul, și puterea lor de a ucide în fața deșteptării unui vulcan, a furiei apelor răzvrătite a mărilor, a ciclonului care mătură totul în calea lui? Mușuroi de furnici agitate, strivit de copita unui bou! Iată pedeapsa pentru faptul de a fi trădat măreția menirii omenești, de a fi delapidat moștenirea strămoșească, de a fi pângărit maestatea rasei născute din voința lui Dumnezeu.

Lecția pe care ne-o dă „Arches de Discorde", operă de multă mișcare și culoare, este situată în cadrul strălucitor al Antilelor. Acolo, sub focul Tropicelor, veți găsi doi frați gemeni luptându-se între ei din cauza dragostei, — pe frumoasa Daradiană Maita Capaz de Las Andas, pe pitorescul președinte al unei republici imaginare, pe un delegat extraordinar al Republicii franceze împreună cu nepoata sa, — tablouri de revoluție și, pentru a pune capăt tuturor frământărilor omenești, erupția vulcanului Morne-Chauve. Veți găsi acolo, de-asemeni, în marginea dramei, o satiră politică absolut voltaviană și un umor care are savoarea specifică Antilelor. h.

Neajunsurile technicei moderne

Un ofițer al „Armatei de Salvare" (Salvation Army) a fost lovit pe o stradă din Londra, de un automobil, și dus la spital în stare extrem de gravă.

Conform obiceiului, poliția a lansat prin radio un apel către rudele victimei.

Spre mirarea sa, medicul de serviciu văzu venind, curând după aceia, trei femei care afirmau toate că sânt nevestele ofițerului.

Faptul dovedindu-se a fi exact, ofițerul — de îndată ce s'a restabilit — a fost adus în fața tribunalului, acuzat de poligamie și a fost condamnat la un an și jumătate închisoare.

Iată un cetățean care trebue să blesteme și automobilul și radiofonia!

Cine vrea să cunoască toate problemele mari cari frământă astăzi lumea satelor, viața țăranului român de după războiu, să citească romanul pământului: „NEGHINA" de Ștefan Rodeanu, apărut de curând în editura „Cugetarea", cu o prefață de d. Tuder Teodorescu-Braniște. Criticii literari s'au pronunțat elogios despre această valoroasă apariție: ...„un roman care e mai mult decât o monografie a satului", ...„o remarcabilă precizie", ...„admirabilă limbă moldovenească"...

O carte de inaltă tensiune morală care se adresează deopotrivă omului politic care nu trebue să cunoască satul numai din citirea monografiilor și a statisticilor...) cât și oricărui intelectual dornic de literatură și documentare.

Pe valea Rinului

Revistele „Lumea turistică" și „Turism și Voiaj" organizează între 20 August și 1 Septembrie a. c., o minunată excursie pe valea Rînului, cu vizitarea orașelor: Berlin, Colonia, Heidelberg, Nuremberg, Praga, Bonn, Koblenz, Wiesbaden, Mainz și Mannheim.

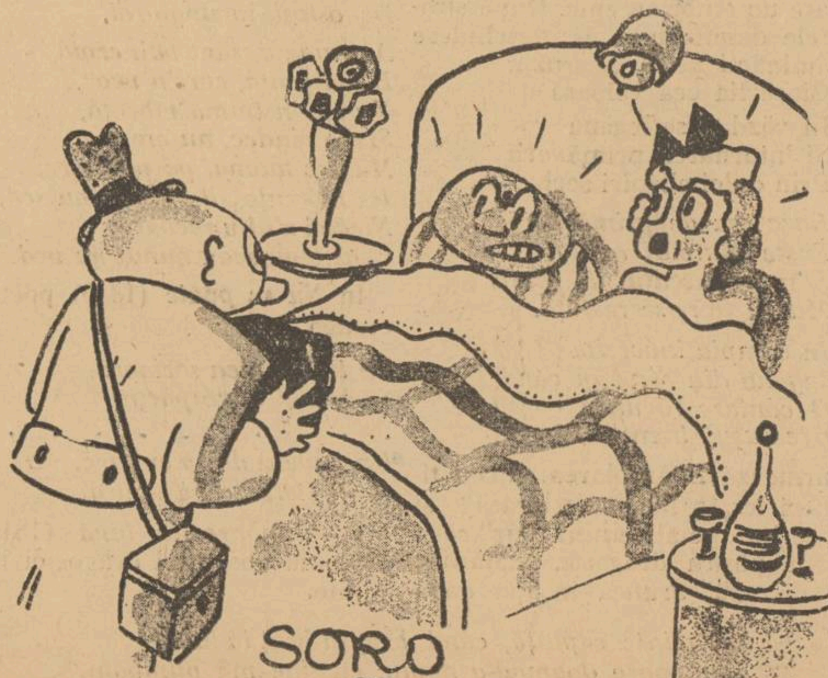
Prețul 11.750 lei. Inscrierile la sediul celor două reviste, str. Const. Mille 9 și str. Brezoianu 27, București.

Război modern

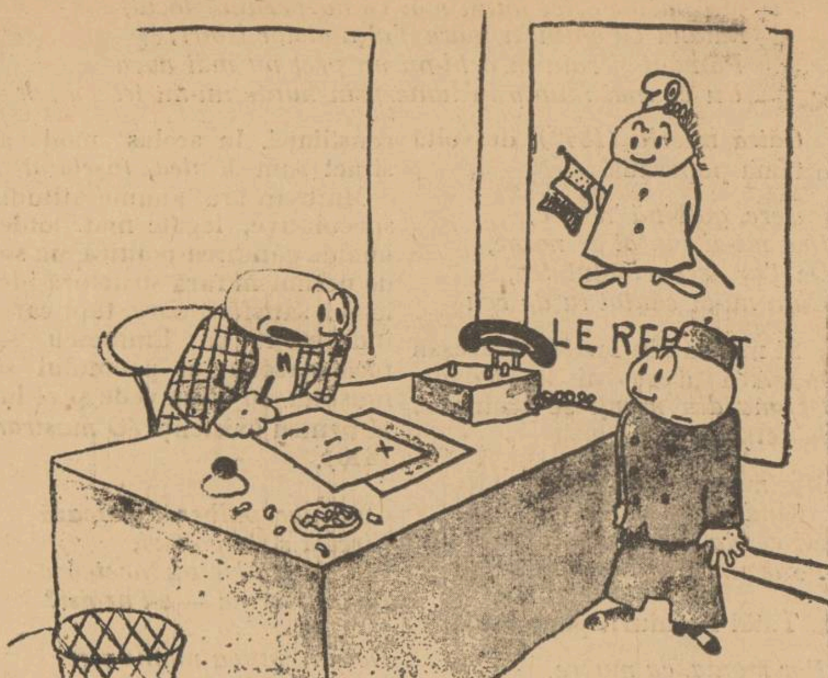

— Hai! predați-vă mai repede! Mai am încă trei orașe de cucerit stăzi.

Fotografie de senzație

— Imi dați voe!...

— Nu pricep deloc telegrama trimisului nostru special în Australia! Cheamă-l aici... E la etajul al treilea!...

— Se mărită cu criticul care a lansat-o!.. Ințelegi?...
— Sigur că da: se răzbună!..

---

bire, în genere elementele rău sunătoare sânt așa de rărite încât se îneacă și dispar.

Mureșanu nu are nicio bănuială de ceeace vrasăzică o poezie, nici de invenția verbală, nici de muzica spiritului, nici măcar de figuri în general. El versifică ideile lui abstracte, uneori cu oarecare socoteală retorică, și atâta tot. Poeziile de dragoste sânt ridicule, cele de concepțiune, prozaice. In *Fanariotul* și *darea* se descrie Fanarul.

Urbea bizantină, vechiă renumită,
Are un suburbiu, ce-l numesc Fanar: —
Inima română, cât de împietrită,
Auzând d'aceasta,

Pentru zugrăvirea locului trebuiau metafore grase, epitete, Mureșan caută o caracterizare în reacția noastră față de acest nume. Dar și aici, în locul unei expresii sarcastice, nu găsește nimic mai bun decât ideea de „plâns cu amar".

Auzând d'acestea, plânge cu amar.

Asta este în deobște arta poetică a lui Mureșanu. Dacă pe ici pe colo răsare ceva cu aerul unei metafore, atunci e o pură întâmplare. De pildă:

Din ochii tăi cei negri, ca fulger isbea focul

(Dar) pulsul astei inimi mai că-mi perdusă loci
Bătând ca chitu'n mare l'a undelor isbiri.

Muscuța strâns legată cu fire, de picioare,
Cu cât ea se reluptă mai mult, cu-atât mai reu

Mureșanu are însă un aer profetic, așa de grav și de sincer în tristețea lui, încât Densușianu l-a și crezut „om inspirat de divinitate".

Alt resunet (1842) cuprinde un blestem misterios, grozav:

Intunecă-te soare, ș'aurita ta lumină
Păstreaz-o pentru fiii din timpii viitori
Acopere-ți, o lună, a ta rază senină,
Să nu o vadă munții ș'a lor locuitori!

Puțina moștenită rămâie-le povață,
L'a iadului prăpastii pogoare-se de vii;
O moarte necurmată să pască-a lor vieață.
Cutremur, spaimă, groază, ajungă așea fii!

In *O privire de pe Carpați,* cu toată sărăcia literară, planul poemului e solemn:

La voi mai am speranță, copaci dedați c'o soarte
. . . .
La voi nici iataganul, nici calul alb de spume,
N'află drum d'a străbate.
. . . .
Fagi înclinați de zile...

Dacă am umple golurile am vedea că străbunii în vreme de primejdie mergeau la pădure și se „recoriau" și stângăcie inimitabilă, ca „în al mamei sân", unde firește e cald. Mișcarea generală este însă cu demnitate jalalnică.

Când cuget în tăcere la vremile trecute,
Ah, lacrimi sângerinde se scurg din ochi-mi jos
Văzând c'am ajuns soartea Casandrei celei mute,
Să cânt, să strig în lume, ma, fără de folos!

Profeția din *Un devotament familiei Hurmusachi* turbură prin siguranța ei inspirată, prin lapidaritate.

Veni-va o zi fatală, când intriga fățară,
Ce țese la cabale, va pune larva jos;
Când pisma, nedreptatea, vor fi espuse-afar
Când fulgerul Proniei, ce sboară luminos,
Va nimici dușmanii, ce pururea urzesc
La planuri, cum să piară poporul românesc.

Prevăz p'un Alexandru, eroul cel mai mare.

Un răsunet (Deșteaptă-te Române) nu e nici mai poetic, nici mai concis decât celelalte. El cuprinde câteva versuri de deschidere pline de strigăte, care puse pe muzică au rămas întipărite în memoria generațiilor:

Deșteaptă-te Române! din somnul cel de moarte,
In care te-adânciră bărbații de tirani!
Acum ori niciodată, croiește-ți altă soartă,
La care să se 'nchine și cruzii tei dușmani! —
Acum ori nici odată,

Această *Marsilieză* română a distrus restul poeziei lui Mureșanu și a făcut să se ignoreze o activitate mediocră, dintr'o vreme mediocră, ce însemna însă un pas în progresul poeziei ardelene profetice care avea să dea pe Octavian Goga.

G. CALINESCU

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

BIBLIOTECA ... „ASOCIAŢI ... SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 820
Duminică 23 August 1936

FONDATOR AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920. FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Intru apărarea folklorului nostru

In numărul din Ianuarie 1936, revista „Izvoraşul" publică un mic studiu al d-lui Prof Dumitru Imbrescu, întitulat „Insemnări pe marginea cercetărilor de folklor", studiu care ajunge la concluzia că: „*Tot materialul adunat până acum n'are nicio valoare afară de cea istorică*".

Nedumerit despre ceeace ar însemna *valoare istorică* a unui material de folklor, voiu arăta numai cum ajunge autorul la concluzia nulităţii complecte a întregului nostru material de folklor.

„Adunarea materialului de literatură poporană — zice d-sa — rămâne un fapt lipsit de *semnificaţie*, dacă cercetarea nu se face după o *normă sigură* în măsură să lămurească integral *problema ce o urmăreşti*. Strângerea diferitelor motive, fără ca ele să fie câtuşi de puţin necesare, pentru ca să elucideze un fapt de *natură spirituală* nu-ţi vor folosi la nimic".

Materialul nostru n'are nicio valoare, pentrucă acei ce l-au adunat n'au avut „un spirit de descernământ puternic".

Materialul nostru nu serveşte la nimic, pentrucă: „Specialistul are nevoie de material suficient de *documentar şi natural*, pentru ca să poată studia în voie".

Folkloriştii noştri — spune d. prof — „au ignorat cu desăvârşire *metodele străine*".

Ca să ne convingă despre aceasta, d. prof argumentează astfel: „Aşa trebue să ne explicăm de ce până astăzi aproape cele mai temeinice *aprecieri* făcute asupra *limbei şi dialectelor române*, au fost ale unui străin, Meyer Lübke, din cauză că *el singur* venea cu o pregătire teoretică puternică şi cu o metodă desăvârşită, *nu pentru terenul dela noi, ci pentru cel germanic*".

De sigur, trebue să fie foarte ciudat lucru ca un om care nu are nicio pregătire pentru „*terenul dela noi*", să facă numai el singur *aprecierile* cele mai temeinice despre limba noastră! Asta ar însemna că savantul acesta nici nu cunoştea măcar limba românească, şi totuşi a făcut *studii* asupra ei, nu numai „aprecieri", cum zice d. prof, care dovedeşte că nici n'a auzit despre Al. Philippide, Ovid Densuşianu, Sextil Puşcariu, etc., etc.

Comparaţia, însă, păcătueşte şi prin altceva: Meyer Lübke este un mare filolog, dar niciodată nu şi-a pretins titluri de *folklorist*, şi nici n'a adunat material de folklor.

Păcatul de moarte al folkloriştilor noştri este că n'au urmat nicio metodă în adunarea materialului. „Ei au lucrat după *criterii subiective*. De altfel e bine să stabilim că nu există un pericol mai mare decât încercările de metodă personală", — zice d. prof.

Metodă personală?

Dar o metodă trebue să fie propusă de *cineva*, de o *persoană*, deci nu se poate să nu fie *personală*, dar să fie adoptată şi de alţii. De aceea se preconizează diferite metode, pentru adunarea materialului de folklor, metode *personale* ale diferiţilor îndrumători, dar care toate duc la acelaşi rezultat final: adunarea materialului brut, pe care specialiştii îl vor cerne şi-l vor utiliza în cercetările lor, fiecare pentru specialitatea lui.

D. prof cere un „material *documentar şi natural*".

Dar orice material de folklor este un document. O cimilitură, un proverb, o horă, un basm, un descântec... toate sânt documente de studiu pentru folklorist, *material documentar*, cum îl botează d. prof.

Cam ce ar putea să însemneze un material de folklor *natural*, nu pot să mă dumeresc.

„Problema folklorului românesc trebue privită printr'un *unghiu profesional*" ne învaţă d. prof. „O cercetare de folklor nu e bine să fie ceva întâmplător. Ea e făcută pentru a lămuri o *anumită problemă*, şi ca atare să fie făcută după un riguros control metodic".

Dacă un colector de material de folklor ar trebui să urmărească numai *o anumită problemă*, cred că ar trebui să nu avem astăzi nicio colecţie, dacă şi antecesorii noştri ar fi urmat povăţuirea aceasta. Dar pretutindeni s'a procedat la fel, ca la noi, şi nu se poate să fie altfel: aduni tot ce-ţi aude urechea şi tot ce-ţi văd ochii, lăsând altora sarcina ca, prin ajutorul materialului adunat de tine, să „lămurească anumite probleme", dacă tu nu le urmăreşti.

In ce stare ne-am afla noi dacă nu s'ar fi adunat, de către neprofesionişti, nămolul acesta de material decretat fără nici o valoare de d. prof., material pe care astăzi n'ar mai putea nimeni să-l adune, pentrucă nu mai circulă în popor? Şi am să dau o pildă, cu un „document" fără valoare — după afirmarea d-lui prof., — o pildă pe care mi-a sugerat-o însuşi numele domniei sale.

In anul 1885, un „diletant" de acei pe care-i huleşte d. prof Imbrescu, a publicat, în ziarul „Tribuna" din Sibiiu, o colecţie de cimilituri din Transilvania. Una dintre acestea, care nu se mai întâlneşte culeasă din altă parte a ţării, în toate colecţiile ce s'au tipărit de atuncea încoace, este aceasta:

Dumbră,
sumbră,
fără umbră,

şi se desleagă prin „apa".

Lucruşorul acesta, fără nicio valoare — după socotinţa d-lui prof Imbrescu — adunat fără gândul de „a lămuri o anumită problemă", a dat ocazie marelui savant Haşdeu să facă o excepţională apropiere.

Iată ce putem ceti în „Etymologicum Magnum Romaniae", tom. II, coloana 1263:

„Nu o dată se poate constata în ghicitori păstrarea urmelor celor mai arhaice. Tot aşa în:

Dumbră,
sumbră...

ne întâmpină aşa zicând cristalizată cimilitura latină rustică:

De imbre
exumbre...

adică: „ce vine din ploaie şi n'are umbră?" Forma primitivă pentru latinul clasic *imber* era *umber*, ca şi „lunter" pentru „linter", româneşte „luntre". In „de umbre = de imbre", prepoziţiunea „de" indică provenienţă de sus în jos, tot aşa ca în „de coelo", „de sole", „de monte", etc.; pe de altă parte, în „exumbris = sine umbra" prefixul „ex" are o duncţiune privativă, întocmai ca în „excors = sine corde", „exlinguis = sine lingua", „exsanguis = sine sanguine", etc. In acest mod, încă o dată:

De umbre
exumbre...

sub înţelegându-se „quidnam est", este o antică ghicitoare latină vulgară despre *apă*, pe care poporul român a conservat-o pe deantregul în

MINA BYCK-WEPPER — PORTRET

Dumbră
sumbră...

dar când începuse a nu se mai pricepe această fosilă linguistică, s'a adaos:

Fără umbră,

care nu este în fond decât o traducere de „exumbre".

La prima vedere,

Dumbră
sumbră

pare a fi o galimatie; în realitate însă galimatie nu se află niciodată în literatura poporană decât numai acolo unde este pusă cu tot dinadinsul, ca în aşa numitele „poveşti cu minciuni", sau acolo unde sensul primitiv s'a pierdut prin vechime, dar trebue căutat prin ştiinţă".

Aşa grăieşte Haşdeu; şi i-ar fi fost gura mută, dacă nu s'ar fi găsit un ignorant din Ardeal, fără nici o pregătire străină, care, fără să urmărească „o anumită problemă", a adunat un material fără nici o valoare, pe care marele maestru Hasdeu l-a utilizat cu aşa de mare măestrie, măcar că nici Hasdeu nu „venea cu o pregătire teoretică puternică şi cu o metodă desăvârşită" ca Meyer Lübke, singurul care... etc.

Şi ca să vin şi eu la vorba care am început-o: numele d-lui prof. *Imbrescu* mi-a sugerat pilda cu Haşdeu, şi am înţeles că numele D-sale adevărat românesc trebuie să fie *Umbrescu*, în concordanţă cu tendinţa sa de a vîrî „*în umbră*" toată pleiada de adunători de folklor românesc, cărora li se cuvine cinste şi nu hulire.

ARTUR GOROVEI

Dar... acesta este un sistem adoptat de „intelectualii" noştri de astăzi, pentru care lumea începe dela ivirea lor pe pământ.

Mai este încă o pricină pentru care materialul nostru de folklor nu are nici o valoare, zice d. prof.: „aproape toate cercetările dela noi s'au făcut cu transcrierea literară a materialului adunat. Nu s'a ţinut seamă de fonetismul limbei".

Aşa trebuie să se facă, aşa au făcut şi acei cu „metodele străine" din alte ţări, şi nici nu trebuie să se facă altfel culegerile de folklor. „Nu este la fel pronunţat un text — zice d-l prof (eu aşi zice „un cuvânt" —) cuprinzând acelaşi motiv în Valea Jiului ori Nordul Ardealului". Aşa este; dar asta-i chestie de filologie, nu de folklor.

„Materialul poporan cântat trebue cules cu muzica ce-l însoţeşte", — zice d-l prof. — Trebuie, dacă „anumita problemă" este melodia poporului.

D-l prof constată necesitatea unei *şcoli de cercetare folklorică*.

Foarte uşor de realizat proiectul, şi fără nici un fel de osteneală.

In loc de a colinda ţara, dela Nistru pân' la Tisa — vorba ceea —, profesorii se vor instala într'un palat luxos din Bucureşti, în faţa unui post telefonic; jandarmii vor aduce la primării pe depozitarii comorilor de folklor, care, în faţa telefonului respectiv, vor cânta, vor povesti; la Bucureşti se vor înregistra toate pe discuri, şi peste câteva ceasuri postul de radiodifuziune va răspândi, pe toată faţa pământului, ştiinţa maeştrilor şcolii de cercetare folklorică din Bucureşti, cum se face şi cu discursurile marilor noştri politicieni.

Şi care va să zică, după sentinţa inapelabilă a d-lui prof, „tot materialul adunat până acuma n'are nici o valoare, din cauza cercetărilor făcute fragmentar şi *fără o metodă*", ceeace mă face să bănuiesc că D-sa nu a dat suficientă atenţie acestui material, şi nu prea este în curent cu ceeace s'a adunat, în alte ţări, de acei care nu „au ignorat cu desăvârşire metodele străine".

●

O aruncătură de ochi pe lucrările fundamentale ale lui Marian, l-ar fi convins pe d. prof că metoda acestui mare dispărut este adoptată astăzi de cei mai iluştri folklorişti ai lumii.

Să cercetăm de pildă, lucrările lui Marian despre: *Naşterea, Nunta* şi *Inmormântarea* la Români, şi vom constata că metoda întrebuinţată de marele nostru îndrumător, în cercetările de folklor, este aceiaşi metodă pe care, după 43 de ani, au adoptat-o savanţii specialişti din alte ţări.

De sigur, d. prof cunoaşte lucrările savantului Arnold van Gennep din Paris: „Le folklore du Dauphiné" (2 volume), „Le folklore de la Bourgogne" şi „Le folklore de la Flandre et du Hainaut français" (2 volume), apărute în ultimii doi ani, în care împărţeala capitulelor materialului cercetat este aidoma cu a lui Marian. Eu îl cunosc personal pe d. van Gennep, şi pot să afirm că d-sa poate să citească şi să înţeleagă o carte scrisă în româneşte, şi de aceea nu ar fi exclus ca să se fi inspirat din opera lui Marian, în ceeace priveşte împărţeala materialului.

Iată, de pildă, cam în ce fel tratează d. van Gennep partea folklorului regiunilor menţionate, intitulată „Dela leagăn la Mormânt": în primul capitol „Sarcina şi Naşterea", vorbeşte despre faptele de care trebuie să se ferească o femeie însărcinată, despre chipul cum îşi poate uşura sarcina, despre alăptare şi lehuzie — întocmai cum face şi Marian. In capitolele următoare tratează despre obiceiurile la botez, despre copilărie şi adolescenţă, despre logodnă, nuntă, înmormântare, aidoma ca la Marian.

D. van Gennep, cel mai mare folklorist universal din zilele noastre, utilizează, în cercetările sale, aceleaşi mijloace ca şi Marian. Tot materialul tipărit în volume, în reviste şi în ziare, nu-l socoteşte „fără nici o valoare', cum face d. prof Imbrescu; din potrivă îl cercetează cu multă pricepere, ca şi Marian.

D. van Gennep şi-a alcătuit un chestionar „personal", foarte amănunţit pe care, numai în Savoia, l-a împărţit în 540 de comune şi a primit 825 de răspunsuri la diferitele chestiuni, şi având şi răbdarea să le aştepte 40 de ani, ca să le complecteze.

Cu 200 de corespondenţi a stat în relaţiuni savantul acesta, numai pentru studiul care formează cele două volume „Le folklore du Dauphiné".

Acelaşi sistem l-a întrebuinţat şi Marian: o mare parte din materialul utilizat de el, i-a fost comunicat de corespondenţi.

Marian, ca şi d. van Gennep arată, la fiecare pas, numele persoanei dela care are informaţiile şi locul de naştere al acelei persoane, lucru pe care l-au neglijat unii folklorişti, ceeace a determinat pe un alt mare folklorist din zilele noastre, d. Albert Marinus din Bruxelles, să propuie, la Congresul internaţional de Artă populară de la Praga, din 1928, întrebuinţarea metodei cartografice în culegerea materialului de folklor, ceea ce Marian făcea încă în 1883, când tipărea „Ornitologia".

Aceiaşi metodă a lui Marian e întrebuinţată în cea mai mare şi mai valoroasă lucrare de folklor din zilele noastre: „Handvörterbuch das deutschen Aberglaubens", redactată de câteva sute de savanţi, sub direcţia unor maeştri în materie de folklor, recunoscuţi de toată lumea: d. E. Hoffmann-Krayer şi Hans Bächtold-Stäubli, lucrare în care se utilizează un material imens, tipărit în curs de câteva secole.

Ceeace a făcut Marian, şi după el Tudor Pamfile şi alţii, fac autorităţile mondiale, după trecere de atâta vreme, ca şi cum ar călca pe aceleaşi urme, ca şi cum ar putea să fie la mijloc un fel de plagiare.

Şi cu toate acestea, în concertul armonios al tuturor savanţilor din lumea întreagă, nu s'a găsit un singur glas care să decreteze că „tot materialul adunat până acuma nu are nici o valoare", cum face d. prof. Imbrescu pentru folklorul românesc.

Fac o mărturisire sinceră despre ignoranţa mea: nu cunosc nimic, dar absolut nimic, din activitatea folklorică a d-lui prof Imbrescu, şi nu aşi fi îndrăznit să scriu rândurile acestea dacă articolaşul d-lui prof nu s'ar fi tipărit în „Izvoraşul" preutului Dumitrescu-Bistriţa, minunată revistă de folklor care, de 15 ani, publică un aşa de interesant material, „fără nici o valoare", după însăşi părerea colaboratorului ei, care ne făgăduieşte să ne înveţe „cum trebue să se facă o culegere temeinică".

Rândurile acestea sânt protestul tuturor celor care s'au străduit să adune, în curs de atâţia ani, bogăţia de material folkloric cu care ne mândrim, şi în special protestul colaboratorilor revistei ..Izvoraşul" şi acelor 229 de cercetători care, în curs de 37 ani, au contribuit la adunarea materialului publicat în cele 25 de volume ale revistei de folklor „Şezătoarea" din Folticeni.

ARTUR GOROVEI

Destinul unui om gras

Sânt gras.
Sânt foarte gras.
Sânt chiar prea gras.

Cântăream până alaltăeri 138 de kgr. și ciuda mea cea mare era că acele cântare automate amenajate pe străzi, nu marcau decât până la 100 kgr. Când mă suiam și introduceam moneda de doi lei, tot cântarul se cutremura în resorturi, sbârnâia din adâncuri, gemea din răsputeri iar acul indicator se repezea cu viteză să spargă granița impusă de 100 de kgr. Nu-mi puteam verifica greutatea corporală decât la Baia Centrală. Așezat comod pe scaunul din față, gol precum Adam și Eva, constatam cu mâhnire crescândă, că iau proporții de bivol! Mă contemplam în oglindă și mă rușinam de mine însumi. Imi apărea acolo o matahală păroasă, cu gușe dublă și cu burți în etaje, un monstru marin și disgrațios.

Mă găseam, auto-critic, vulgar; vulgar de tot și nenorocit. Cărnuri puhave creșteau pe mine, grăsimile mă inundau din ceafă și din coșul pieptului și căpătasem o gură buzată, o gură lată, lăbărțată, de proporții mari, cu niște dinți lopătoși și bovini.

Sufeream cumplit din această cauză!... Pentru că în acest trup diform, de dimensiuni cât batoza, în această barbară 'ngrămădire de cărnuri osânzoase, Dumnezeu sădise un suflet suav, poetic și romanțios, ca un sticlete mic prins într'o colivie uriașe. In mine trăiau și renășteau calde și eterice porniri de bard, eram robul cantilenelor grațioase și al parfumatelor serenade cântate sub balcoanele senoritelor.

Vădita contradicție dintre fizicul și eul meu, lua adesea forme caragealești, pentru că eu, Firică Dorimedont Andronescu, cu un trup grotesc de om al cavernelor, puteam fi văzut adesea pe calea Victoriei legănându-mi mersul de ichtiozaur, dar purtând la butonieră o garoafă sângerie iar în brațe un buchet grațios de suave mărgăritărele.

Da... eu, eu omul de 140 kgr. iubeam florile plăpânde, adoram minusculele romanițe și elegiacele camelii și depuneam zilnic prinosul dragostei mele la picioarele nevesti-mi, Agripina.

Ea le lua, profund flatată de atenție, le orânduia în vase și-mi spunea ritual:

— Hai, treci de fă bae, Andronescule, că miroși cale de-o poștă a sudoare! Ești prea gras!

Agripina avea dreptate. Eram prea gras. Creșteam și observam acest lucru, consternat, zi la zi. Ajunsesem să devin un fel de pântec ambulant, o massă de carne umblătoare.

După ce-mi făceam baia, mă așezam la masă, în sânul familiei. Fiul meu cel mare, studentul, mă ironiza subtil, așa precum ironizează deobicei toți studenții de la Litere:

— Papa, rivalizezi în forme pline cu Mae West...

Păcatul meu cel mare era că adormeam în toiul discuțiilor, cu furculița într'o mână și cu nasul în farfurie. Din fălcile mele masive, cu aspect de grotă, eșea o vijelie de sunete onomatopeice, culminând într'o clamoare nesimpatică, alternând când în solo de violoncel, când în șuier prelungit de caval. Devenisem de nesuferit. Copiii mă gâdilau atunci cu șervețelul iar eu mă apăram din somn, svârlind o mână păroasă dealatul cefei, cât o scafă de băcănie de 5 kilograme. Mă lăsau atunci în pace s'adorm candid ca un pui, în fotoliu; le-ar fi fost de altfel imposibil să miște un bolovan ca mine, mai ales adormit, când se știe că omul devine dublu de greu în somn!

Acest autoportret al meu trebue amplificat în sensul că buna mea soție a încercat nenumărate metode pentru ca să slăbesc: prisnițe, ventuze scarificate și călcătura ursului. Nu știu de unde-a găsit ea un țigan lăeț care purta de o cordea un urs falnic și înfiorător. Ei intrară în dormitor, călcând mitocănește pe covoarele mele de Bukhara, țiganul punându-și căciula mițoasă pe pian iar Agripina, în culmea bucuriei, ordonându-mi:

— Culcă-te cu fața 'n jos, să te calce Martin.

Martin se urcă peste spatele meu de gigant, îmi pârâi oasele, mârâi speriat când mă văzu că port favoriți și se plimbă dealungul meu ca pe un bulevard. Rezultatul fu că a doua zi, la Baia Centrală, acul indicator arătă un plus de trei kilograme.

— Urs a fost ăsta, Agripino, sau potârniche ?...

●

Destinul meu de om gras, chiar prea gras, îmi jucă un renghiu de pe urma căruia medicii îmi promit că-mi voi recăpăta silueta normală și voi rămâne la greutatea ideală de 72 kgr.

Iată cum Pronia a vrut să-mi dovedească prin nemărginita ei bunătate, că mi-e propice: De multă vreme observasem că dactilografa mea dela Biroul Pensiilor și Deceselor, îmi făcea avansuri.

Când venea fiul meu mai ales, luându-mă de gât și spunându-mi filial:

— Tăticule, tu ești papa al meu drăguț... observam că ea are o deosebită afecțiune pentru mine.

Astfel s'a făcut că într'o zi, pe când d-ra Delfina Potocescu, dactilografa, lipsea din birou dusă la șef cu hârtii de semnat, eu să-i deschid mapa de corespondență. Ochii mei înegistrară acolo un miracol. Eu, omul de 144 kgr. burtos, cefos și cu forme barbare, eram tratat dulce și mângâetor, cu epitete de neuitat:

„Andronescule dragă, de când te-am cunoscut, poezia mea sufletească e lângă a ta. O veșnicie ne leagă pe-o viață 'ntreagă și simt că fără tine sânt pierdută. Vino astă seară chiar, la 8 în str. Cuțarida 13 la etajul VIII-lea sus, în Blokhaus, unde te aștept cu ardoare. Ia ascensorul și sună. Te aștept. Pa. A ta, Delfina".

Am mototolit scrisoarea 'n buzunar, cuprins de un adânc sentiment, propriu numai bărbaților ce se simt cu adevărat iubiți: Romeo, Werther și Iuliu Cezar...

— O, *amore, amore*... clamai eu pe italienește.

●

Pe la orele 8 făr'un sfert, refrișat după o bae salvatoare și pretextând Agripinei că am o conferință cu secretarul general dela Domenii, persoana mea grasă și gravă, prevăzută cu un buchet dublu, se opri în fața blokhausului El! Portarul îmi surâse complice, drept pentru care îi remisei în palma deschisă o monedă de 100 lei. In așteptarea ascensorului, auzii o pârâitură familiară: ambii nasturi din spate, dela bretele săriseră câtcolo, desechilibrând complect dunga pantalonilor mei marțiali. Mă îndreptai într'o rână și intrai majestuos în ascensor. Liftboyul, — al dracului parcă știa unde merg, — apăsă butonul pentru etajul 8. Parcurserăm în goană 6 etaje. Intre al 7-lea și 8-lea, ascensorul începu să se clatine ca un om beat, să scârțâe, să miaune și să se poticnească, iar până la urmă, se oțărî în pârghiile sale și refuză să meargă mai departe. Eram suspendat între plafon și parter, cu bretelele rupte și cu buchetul în mână. După multe apăsări pe butoane roșii și verzi de alarmă, ascensorul coborî vertiginos, spre stupefacția mea, bălăngănindu-mă nesigur pe echilibru, deoarece într'o mână aveam buchetul, iar cu cealaltă îmi țineam pantalonii amenințați să coboare și ei, tot atât de vertiginos peste formele mele a la Mae West.

— E stricat! mă consilie portarul. Luați-o 'ncetișor pe scară „rara-rara", pân' la al optulea.

O luai „rara-rara". Ca să sui 144 de kilograme până la etajul 8, nu e prea ușor. Gulerul meu scrobit se făcuse un fel de cârpă de șters podelele. Cămașa era leoarcă. Eu însumi devenisem un fel de burete plin, care se cerea stors și simțeam pe spate, pe ceafă și pe celelalte cărnoase părți, calde efluvii de ape curgătoare.

Totuși, eroic, am ajuns la al optulea. Bătui entuziasmat și amoros la ușa dulce a dactilografei ce mă aștepta. Destinul meu se împlinise. O babă încrețită, — probabil mămițica ei, — îmi deschise și, când mă văzu, îmi dete un picior în abdomen de-mi săriră ochii din cap:

— Marș afară, balenă bătrână! Nu ți-e rușine să intri'n casele oamenilor ?

Iar Delfina, dactilografa, apărută suav în pragul ușii, îmi țipă :

— Il așteptam pe fii-tău, nu pe tine, porc bătrân!...

●

Am coborît de-a-tăvălugul 108 scări! Sânt tumefiat, fața mi-e vânătă.

Rinichii mă dor groasnic.

Doctorul șef opinează că slăbesc neapărat.

— Cât are la cântar ? întreabă el pe secund.

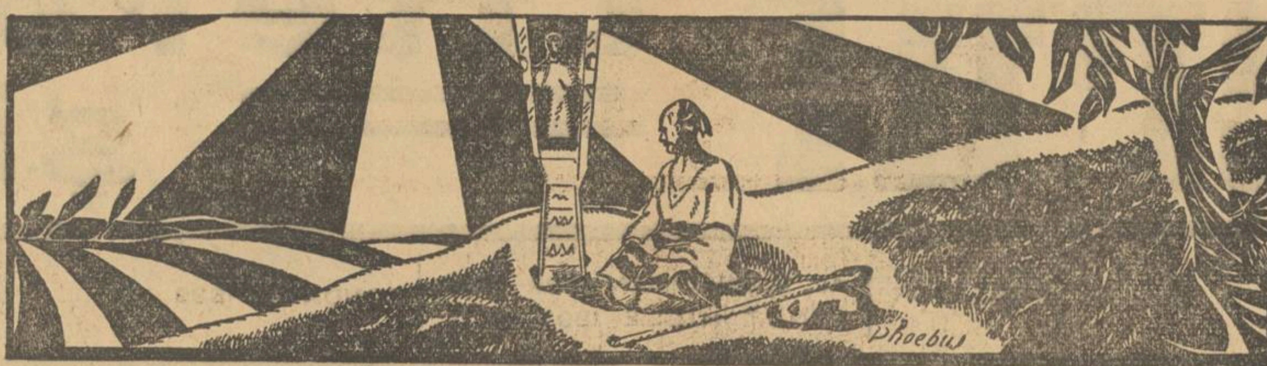
— 128 kgr. în prezent.

— Va avea 72 de kilograme! Ii tăem ambele picioare.

●

Sânt fericit, deoarece nu voi mai fi gras.

IULIU LAZĂR

Actualități Științifice

Imagini în relief fără ochelari

Se știe că, pentru a obține impresia de relief, fie în viziunea unei imagini, fie în contemplarea ecranului cinematografic, e nevoie să adoptăm dispozitive care, aplicate ochilor, dau scenelor cu două dimensiuni, aparența celei de-a treia dimensiuni: grosimea. Stereoscopul, vechiul instrument cu două lentile, folosit în acest scop, ca și ochelarii bicolori, preconizați de curând de savantul francez Lumière, inventatorul cinematografului în relief, sânt instrumente de o întrebuințare, relativ incomodă.

Din Germania ne vine știrea că un specialist berlinez a pus de curând la punct un nou procedeu, grație căruia, privind cu ochiul liber într'o lentilă mare ușor curbată, vedem toate imaginile în mod perfect plastic, cu un relief impecabil.

Mecanismul nouei invențiuni este următorul:

Privind printr'o placă de sticlă montată oblic, în drumul razelor luminoase, zărim o a doua imagine oglindită într'însa. Ca plan de fond servește un disc mat, jumătate negru, jumătate alb. Grație unei lentile speciale, se aranjează ca porțiunea dreaptă a imaginei să priviască jumătatea luminată a geamului mat, iar cea stângă să fie aplicată spre jumătatea întunecată. Se obține astfel o contopire a celor două efecte optice, de unde rezultă o imagine unică și în relief.

Cărbunii în hrana animalelor

Pe cândla oameni ingestiunea cărbunelui se datorește numai unor ciudate perversiuni ale simțului gustului sau, — în mod excepțional și în cantități extrem de reduse — unei prescripțiuni medicale, există unele animale, care mănâncă în mod curent cărbunele și de preferință cărbunele din lemn.

Este probabil că această obișnuință se datorește unui impuls natural al animalului. Așa, de pildă, găinile care ouă, consumă pe zi circa 1,8 grame cărbune de lemn, ceiace reprezintă aproape 1,5 la sută din hrana lor totală. In cazul cloștelor acest procent se ridică uneori până la 4.

Intrucât cărbunele de lemn constitue un mijloc eficace de prezervare și vindecare împotriva multor boli, această substanță este administrată în timpul din urmă de către crescători, în hrana multor animale mici, ca purceii, pasări domestice etc.

Mânie artificială

S'a crezut multă vreme că mânia e datorită glandelor cu secrețiune internă, cunoscute sub numele de „capsulele suprarenale". Intr'adevăr, oridecâteori sântem contrariați pânăla exasperare de o anumită situație, aceste glande revarsă în sânge cantități mari de adrenalină, ceeace provoacă la oameni și animalele inferioare simptomele caracteristice ale furiei: mușchi încordați, expresie rigidă a feței, roșeață în obraz, etc.

La Universitatea din Toronto s'a descoperit de curând că aceleași simptome pot fi produse pe cale artificială, dacă injectăm în creer un preparat chimic, așa numita „ergotoxina"— chiar și în cazul când este întreruptă legătura nervoasă cu capsulele suprarenale. Se produce astfel un soiu de „mânie artificială", din care lipsesc numai anumite inhibițiuni în creer și sistemul nervos central.

Ing. I. S.

Troița

Din scăpărări de bardă și de lună
-am aurit coloana de stejar
Și unde drumurile se adună
Am pus-o să rămână la hotar.

Și pentruca să lămurească slova
Pe'ndurerații cari se duc și vin
Sub cerurile ce'nfloresc Moldova,
Am scris pe ea cu dalta, cu suspin:

„Această troiță dumnezeiască
Am ridicat-o'n rugăciune și cânturi
Acelor cari vor să ostenească
Să'nsemne crugul celor patru vânturi.

Din leagănul copilăriei sfinte
Plecăm visând și gândurile toarcem....
Ca valul mării, valul vieții minte
Și îndărăt noi nu ne mai întoarcem..."

VOLBURĂ POIANĂ NASTURAȘ

Anecdote despre Gorki

NU-S RĂI, CI... ANIMALE

Marele scriitor rus Maxim Gorki, de curând decedat, a avut o viață din cele mai sbuciumate. Orfan la vârsta de 4 ani, el a fost crescut de o bunică, femee foarte bună, spre deosebire de unchii săi, care era brutali și aspri.

— Dece sânt atât de răi unchii mei? — întrebă într'o zi copilașul pe bunică-sa.

GORKI ȘI TOLSTOI IN 1900

— Nu sânt răi — răspunse bătrâna — sânt doar niște biete animale!

Marele scriitor obicinuia toată viața să spună că aceste vorbe l-au făcut să fie îngăduitor cu oamenii răi.

UN JANDARM LITERAT

In timpul vieții sale atât de frământate, Gorki a practicat aproape toate meseriile. Dela vârsta de 9 ani a trebuit să muncească, spre a-și câștiga existența. Rând pe rând, a fost fochist, grădinar, hamal, cantonier, salahor, etc.

Intr'o zi, — în perioada în care ducea o viață grea și amărâtă de vagabond — fu arestat de jandarmi și dus în închisoare. Aci, un ofițer îi luă un interogatoriu și, când auzi cum îl chiamă, îl întrebă:

— Gorki? Care Gorki? Nu cumva ăi fi, din întâmplare, scriitorul ăla, care a tipărit niște povești frumoase?

La răspunsul afirmativ al lui Gorki, polițistul continuă:

— Scrie una și pentru mine și-ți dau drumul din închisoare.

Gorki primi această propunere și trei zile mai târziu citi în ziarul, care apărea în regiune, povestirea sa, semnată de ofițerul de jandarmi.

UN TENOR RATAT

Gorki era legat, printr'o strânsă prietenie, de marele cântăreț rus Șaliapin, care și el trecuse prin toate meseriile înainte de a ajunge la celebritate. Intr'o zi, cei doi tovarăși se prezentară la un concurs de coriști. Membrii comisiei examinatoare, auzindu-l pe Gorki cântând, îi spuseră că are o minunată voce ca tenor și îl acceptară în unanimitate în postul de corist. Șaliapin, în schimb, fu respins în mod inexorabil de acești „specialiști". Această obsesie din tinerețe l-a urmărit toată viața pe Gorki. Deaceea în romanele sale înfățișează foarte multe personagii cântând. Deasemenea, în autobiografia sa, el povestește că numai cântecul i-a făcut suportabilă viața de vagabond.

SCLAVI ȘI SERVI

Se pare că Gorki nu iubea prea mult Franța. Sânt cunoscute ieșirile destul de violente ca și zeflemelele sale împotriva francezilor. Intr'o zi, un prieten al său lăuda libertatea ce domnește în Franța: libertate religioasă, politică, socială. Gorki clătină din cap aprobator; dar adăogă:

— Da, e adevărat, nicio țară n'are mai puțini sclavi și mai mulți... servi.

MINCIUNILE LUI CELLINI

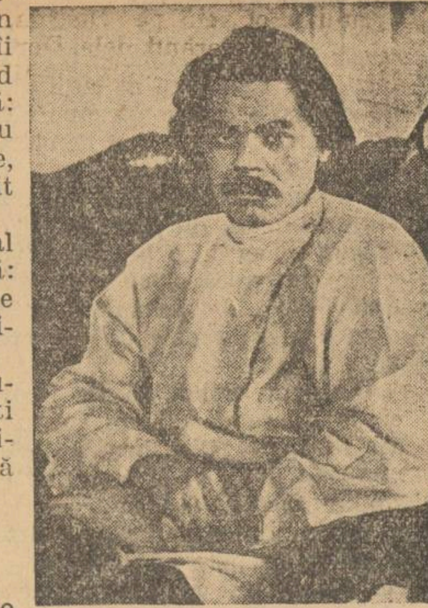
In schimb, Gorki iubea mult Italia și pe italieni. A călătorit mult în această țară și în fiecare an își făcea vilegiatura la Sorrento, localitate care i se recomandase pentru boala sa de piept. Intr'o zi sta și citea traducerea rusă a „Amintirilor lui Benvenutto Cellini". Cineva insinuă că toate afirmările celebrului artist din epoca Renașterii, sânt în fond, niște minciuni sfruntate. Gorki, revoltat, replică imediat:

— Or fi minciuni, dar mie îmi plac totuș. Sânt minciunile lui Cellini, pe care numai el știa să le spuie; minciuni care puteau fi debitate numai în vremea sa.

CA ȘI COLUMB

Când Lenin a ajuns la putere în Rusia însângerată de revoluție, Gorki declară unui gazetar american:

— Văd triumfând poporul, dar în așa fel, încât mă simt străin de el. Energia a fost cheltuită în luptă și facultatea de a ne bucura de victorie a fost nimicită. Sânt oarecum ca și Cristofor Columb, dezamăgit de America, după ce o descoperise. Puțin timp după aceea, Gorki făcu însă un act de credință desăvârșită lui Lenin.

MAXIM GORKI

Incepând dela 31 August și până la 9 Septembrie 1936 are loc în Elveția al 14-lea Congres Internațional de Istorie a Artelor.

Deschizându-se la Bâle, *congresul își va ține ședințele succesiv la Zuerich, Berna și Lausanne și se va închide la Geneva.*

Toate muzeele și colecțiile particulare din aceste orașe vor fi deschise.

Cititorii de literatură bună, captivantă și interesantă găsesc pentru suma de **20 lei** un volum de 320 pagini, format mare, frumos broșat cu copertă cartonată, tipărită în culori, la heliogravură, cuprinzând o serie de **10 nuvele alese** din autori mondiali iluștri

CEREȚI AZI ***La chioșcari și librari***

LUPUL SINGURATIC

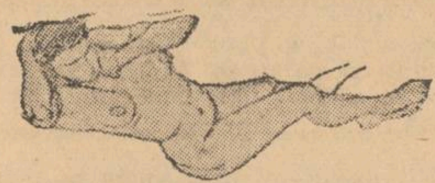
— ROMANUL UNUI NEINCOVOIAT —

de L. J. VANCE

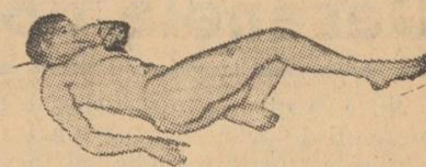
Marele aventurier. — Forța trufiei și izolării. — Somnambula. — Nici prieteni nici... femei? — Și totuși romanul unei dragoști sbuciumate, luminoase și regeneratoare.

în „ROMANELE CAPTIVANTE"

— 260 pagini 15 lei —

Bistrița și Ceahlăul

Arată și Cantemir, în a sa „Descriptio Moldaviae", că Ceahăul se vede dela Cetatea-Albă, adică dela țărmul mării. In asfințituri limpezi de Octombrie, silueta de biserică a muntelui celui mare se vede din toată câmpia Moldovei și a Basarabiei. Infățișarea aceasta impozantă nu i-o dă Ceahlăului înălțimea: avem în masivurile Carpaților piscuri situate cu mult mai sus. Mărimea lui aparentă și prestigiul lui țin de ansamblu. Toți munții moldovenești din preajma Bistriței sânt de mică înălțime, căptușiți de pădure de brad, cu linii moi care scriu poetic zarea sinilie. Ceahlăul singur se înalță brutal în cer, stâncă enormă, goală și cenușie. Plutașii, păstorii zic simplu: muntele, — numai Ceahlăului. Pustietatea și singurătatea lui n'au păreche decât dincolo, în înfățișarea aspră a Călimanilor. Și în Ceahlău, și în Călimani poporul și-a pus legendele din preistorie. Misterul lor stăruiește încă. In pâcla lor vânătă se strecoară fantomele bourilor domnești pe lângă turma împietrită unde veghiază stânca Dochiei. Aceiași amintire de basm leagă Călimanii de Ceahlău; șoapta amintirilor curge pe cetina codrilor venind din Călimani și din trecutul cel mai adânc. Aburii Bistriței fac popas în pisc învăluind Toaca și Panaghia; așa sufletul întregului popor din văi învăluie în taină tot ce-i legat de această cetate de stâncă a lui Dumnezeu și a neamului.

Este o sărbătoare a Ceahlăului, la 6 August. In ziua aceasta a Schimbării la Față, au Moldovenii obiceiu să facă ascensiunea muntelui, pornind din popasul dela Schitul Durăului, ori de la Buhalnița, ori din alte părți. Excursioniștii pot veni din mai multe direcții. Pot veni de către mânăstirile nemțene — pe drumul Pipirigului și prin valea Largului. Pot veni pe Bistrița, cu plutele, coborând dela Dorna și oprindu-se la Călugăreni, la Piatra-Teiului. Insfârșit, pot veni dela vale, dinspre Piatra, ori din Ardeal, prin Cheile-Bicazului.

Durău însemnează Cascadă. Nu departe de o cădere de apă din munte, s'a întemeiat acest schit înalt, într'o poiană, deasupra râpei pârăului. Clopotele cântă mărirea Domnului, vestind în văi rugăciunile monahilor. Sânt aici câțiva călugări, câteva chilii, subt stâncărie și subt negură. Iarna cade curând, primăvara vine târziu. Jumătate de an stă schitul despărțit de lume. După aceia încep a se arăta păstorii; pe urmă vin și drumeți mai de departe.

Cei care veneau dinspre mânăstirile cele mari întrebuințau odinioară trăsura cu cai. Drumul era domol, printre munți și printre păduri. Se afla un popas încântător într'un loc, în preajma piscului Pătru-Vodă. Bistrița era aproape; i se vedeau scânteierile; așezări vechi și faimoase cu nume sonore se descopereau în valea cotită: Călugăreni, Hangu. Cărturarii își aduceau aminte de alte călătorii asemenea, în alt veac, ale lui Vasile Alecsandri, Alecu Russo și Mihail Cogălniceanu. Ceahlăul se vede deacolo încă albastru, înălțat în cer, distant și solemn.

Astăzi, automobilele umblă cu grabă comercială spre destinația lor strictă, neîngăduind nefericiților oameni închiși în cutie să observe văi, ape și dumbrăvi. Automobilul te servește luându-te dintr'un punct și depunându-te în altul. El nu face legătură; face sărituri. Se întâmplă uneori că pâraiele din acele locuri, umflate de ploi, cară bolovani în cantități neașteptate, închizând trecătorile. Atunci călătoria monotonă e animată de incidente absurde și ridicole. Când te afli în vehiculul vechiu, care nu umblă subt semnul grabei, găsești o soluție de trecere, amuzându-te. Automobilul se oprește dramatic și clacsonează împrejurimilor pustii, care-i trimit înapoi sunetele, necunoscându-le și neavând ce face cu ele. In asemenea împrejurare, e agreabil să te culeagă un car cu boi și să te scoată la liman prin bolovănișuri și răpezușuri de ape. Indată buna dispoziție îți revine, toate îți zâmbesc și te privesc cu prietinie. Din crengi de molid te salută gaița, alunarul și veverița. Ciocănitoarea cea mare de codru duruie sonor, vestind oaspeți care sosesc cu încetineală și blândeță, ca în veacul vechiu.

Aș îndrăzni să-ți repet acest învățământ: că e bine să te integrezi peisagiului și să te armonizezi cu toate, ca să-ți cânte ființa de puterea acestui pământ și să simți că te adaogi neamului tău. Binecuvintează boii porumbi care te-au scos din viteză.

Din acest punct de vedere al pregătirii sufletești, e cu mult mai nemerită sosirea cu pluta, pe apa Bistriței. Te-ai suit la Dorna, te-ai instalat cu tovarășii pe catargurile de brad destul de șubred legate, ai schimbat câteva cuvinte amicale cu Dacul atent și vioiu care te călăuzește, și deodată te trezești mânat de unde, printre sate amnate pe coline, prin trecători devenite celebre. Ici s'a sfărâmat odinioară o plută; dincolo a fost altă întâmplare năprasnică; dincolo locul merită să fie cunoscut pentru o istorie romantică de dragoste; așa luneci pe la Cojoci și Chirilă, pe la Colțul

PORTIȚA PRIN CARE A FUGIT PETRU RAREȘ

Acrei și Toance. Se ridică în dreapta părete de stâncă; se deschide în stânga o poiană fericită; s'aude picur de tălănci pălind lin în blândeța zilei; decorul se trage brusc într'o parte, ca să-ți deschidă numai o clipă o adâncime de zare unde a apărut și a dispărut silueta Ceahlăului. Năhlapii Bistriței bat în stâncării, pluta trece printr'o rapidă, glasul plutașului strigă spre tovarășul său dela pluta din urmă cu care sânteți legați. Comanda lui întrebuințează aceleași vocabule de acum patru sute de ani: dreapta se chiamă

BISTRIȚA LA CONFLUENȚA CU DORNA

„la pădure", stânga se chiamă „la câmp", coada convoiului se chiamă altfel, cu un cuvânt de care fac haz cucoanele fără să se supere; iar prora se numește cap, — ca dovadă că cel care călăuzește are nevoie de așa ceva ca să umble toate în rânduială, pe când partea cealaltă n'are nevoie decât de supunere. Acolo stă un plutaș mai tânăr, ori nevasta plutașului, munteancă strânsă în catrință și cu cămașa 'n helgea, — înfățișare cochetă și energică în acelaș timp, cu râsul ca o floare de romaniță. Munteanca nu-i roabă osoasă și umilită ca țăranca de la câmp; e femeie care are răgaz, care cunoaște găteala și pune în dragoste șuvoiu și vifor.

Aceiași înfățișare de libertate și sprinteneală a Bistriții o are și munteanul plutaș. Mânuind cârma și strigând porunci la locuri grele, desface din el aceiași forță pe care o au elementele. Când s'a apropiat soarele de amiază și plutele au trecut în locuri line, se sprijină în coada toporului înfipt într'un catarg și se apleacă spre brazdele de pământ potrivite la mijlocul imbarcației, ațâțând focul și animând ceaunul în cârlig, după ce l-a umplut cu apă din râu. Insolit în peisagii, pe plută și pe apă, e numai haina d-tale orășenească, și termosul d-tale, și cutiile de conserve. Celelalte vin din veac și merg la vale spre cetatea de stâncă ce simbolizează acest trecut copleșitor cu mișcări și rituri din adâncimea vieții.

TURNUL LUI ȘTEFAN CEL MARE

După un timp îndelung de plutire, când valea Bistriței se deschide, începi a avea persistent înainte și în coada ochiului drept muntele cel mare. După cotiturile variate, aspectele lui se modifică necontenit, ca să-ți rămâie după aceia statornic pe retină și în suflet. In asfințit, când deasupra Ceahlăului se arcuește nimb de purpură și aur, ai coborît la podul Călugărenilor, te-ai instalat în apropiere de Piatra-Teiului, despre care a vorbit așa de frumos, acum un secol, Alecu Russo, și aștepți să se aprindă focurile de sară, ca s'asculți și d-ta povestea de odinioară.

In vremea de demult, Diavolul s'ar fi pus rămășag cu Domnul Dumnezeu că are să înece valea Bistriței. Intr'o noapte, pe furtună și șuvoae de apă, îngerul răutății a rupt din cea mai naltă culme a muntelui această stâncă, și a purtat-o în zbor, ca s'o aducă mai la vale, s'o puie zăgaz aici, să închidă apele Bistriții și să înalțe asupra așezărilor din sus potop și pustiire. Purtând astfel piatra uriașă sub zimții aripilor lui, întunecatul Demon era să ajungă la locul ce hotărîse, când au cântat cucoșii straja de ziuă. Atunci Necuratul a scăpat stânca din brațe chiar la malul râului; și aici a rămas până în zilele noastre, mărturie de ce catastrofă erau să pătimească oamenii din zile vechi.

Deasemeni au rămas de atunci cucoșii în mare cinste la munteni și din ei se face borșul cel mai bun; iar Diavolul n'a mai făcut a doua încercare, cunoscând puterea Domnului-Dumnezeu. — S'aude, îți spune un meșter dela Călugăreni, așezat în preajma d-tale și a focului, s'aude că s'ar fi stârnit niște ingineri dela București, care vor să facă aceiași lucrare cași Diavolul, iezind Bistrița; dar să afle domniile-lor că tot mai sânt cucoși în aceste părți de lume, și n'a murit nici Dumnezeu cel de demult carele ne ocrotește.

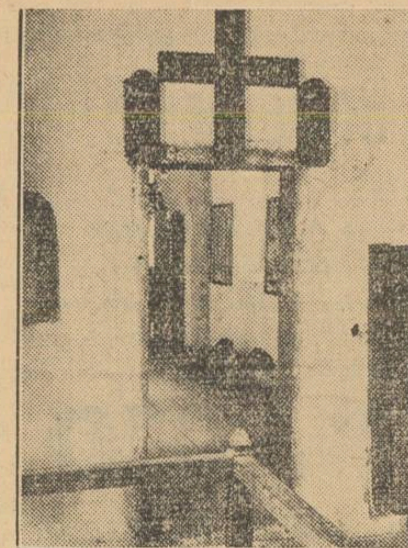
Asupra muntelui celui mare s'adună, odată cu sara, nouri de taină, ca dovadă că nimic din cele trecute nu s'a schimbat în acest colț de lume. Meșterul vorbitor dela focul de popas poate să-ți spuie altă poveste despre asemenea nopți, când se învălue muntele. In una dintr'asemenea nopți — anume în care, după calendarul nostru, nu se știe — se scoală din moarte sihaștrii cei dela începutul lumii și fac slujbă tocmai în pisc, aproape de Dumnezeu.

Atunci s'aude ca în depărtare de vis o toacă. Și cântă clopote din măruntaiele muntelui, pe care unii oameni le aud, iar alții nu le pot auzi... La miezul nopții schivnicii vechi trec la locurile lor; se închid mormintele și nu se mai aude nimic, iar negura se ridică încet-încet către stele și muntele rămâne limpede și tăcut subt lună.

Fără asemenea priveghiuri, care se fac pretutindeni, sara, în locurile de popas în jurul Ceahlăului, nu se cuvine să întreprinzi urcușul, a doua-zi în zori. E nevoie să-ți pregătești sufletul și să visezi la cele trecute; numai astfel, urcându-te în aerul pur al înălțimii, toate ți se vor înfățișa cu dulceață și într'o lumină de legendă.

Dacă vii dinspre Țara Ardealului, prin Cheile Bicazului, și ai poposit la ieșirea din Chei, ori ai venit mai departe la Buhalnița, ai în privire alt aspect fantastic al muntelui. Abia s'au scrijelat în răsărit zorile, și ești în picioare, având în mână toiag alb. Unii dintre tovarășii d-tale au cerut cai și flăcăuași munteni ori fete codane, care să ducă frânele cailor. Cei pedeștri, se simt mai în putere și mai siguri de sine.

Sânt șapte cărări cunoscute, pe care poți urca în înălțime. In afară de acestea șapte, mai sânt încă altele trei pe care nimeni nu le cunoaște. Poate au fost știute odată, acuma nu le mai știe nimeni. Acestea duc pe subt arcade dela începutul lumii, pe la izvoare ascunse, pe la trecători pe deasupra prăpăstiilor. Sânt cele mai de mirare treceri din lumea noastră în cristalul înălțimilor și al iluziei. Poate

NASALIA DE FIER

oamenii cu credință adevărată să le descopere iarăși cândva; dar mă îndoesc.

Deci, pe cele șapte poteci ale oamenilor de rând, urcă și d-ta domol, pas cu pas, treaptă cu treaptă. Lași regiunea brazilor și a smeurei; te ridici până unde cresc afinele, până la jnepeni, și mai sus până la jepi. Acolo începe să cânte între stânci adierea cea fără hodină. Prin limpezime, cunoști țara până în niște depărtări de aburi — sate, orașe, ape, — târgul Pietrei, târgul Ieșilor. Intorcându-te către tine-însuți din acea depărtare, te regăsești singur, într'o tăcere luminoasă. Dedesubt, în prăpastii și codri, abia bănuiești sunete de vânturi ori de cascade. Acvile se rotesc peste săgeți de brădeturi. Subt acvile, în țancuri, e sălașul urșilor și al cerbilor.

Ai găsit o cărare și ajungi la o colibă, într'o încrețitură a stâncăriilor muntelui. Coliba asta de ciment legat cu fier, pitită pe brânci și acățată de piatră cu cângi ascunse îți poate da astăzi un adăpost nesigur, cât stihiile stau în cumpănă pe marginea genunelor. Dar mâni, când se vor produce deslănțuirile, lucrarea îndărătnicilor se va clăti și se va prăbuși.

Așa, într'un veac s'au risipit câteva din aceste adăposturi tari ca cremenea muntelui, care păreau fără moarte. In veacul viitor se vor mai risipi și altele — după ce rânduri de călători se vor fi oprit cu plăcere subt streșina lor.

Oprește-te și te adăpostește acolo sus și fii fericit o clipă.

Am să-ți spun ceva. Industria omului modern a ajuns la așa putere încât, în locul acestei umilite colibe, pe care muntele o acceptă temporar, nu va fi cu neputință să apară, mâni, un hotel american ori nemțesc, cu restaurant, cu slujitori cu șepci și fireturi. Iar până la acest hotel, oamenilor celor noui le va fi dat să ajungă într'o clipă cu un funicular electric.

Iată de ce mă tem. Atunci nu vor mai fi priveghiuri în noaptea de 5 spre 6 August. Negura misterioasă va fi spartă de sori artificiali. Nu va mai fi nici o taină, nu va mai bate nici o toacă în adânc, nu vor suna clopote de vis, căci inima muntelui sfânt va fi biruită și moartă. Cerbii și urșii vor fi numerotați, și se va plăti intrare la parcul unde clocesc acvilele regale.

Foarte-civilizații, după ce distrug animalele pe care le-a pus Domnul, dela început, în codri și pustietăți, se întorc pe urma răutății lor și creiază rezerve. E nevoie de rezerve și pentru noi, oamenii. Turismul asociat cu negoțul să meargă și să ocupe tot ceiace este de ocupat și de valorificat; să ne rămâie, însă, ceva și nouă. Să nu se facă trafic din inima noastră, din cântecul și legenda sufletului nostru, din zeul nostru cel intim.

Asta voiam să-ți spun.

Să ne vedem sănătoși la un 6 August numai al nostru. Am făcut toate concesiile pe care mi le impun secolul modern și viața nouă; cu privire la acest ultim refugiu nu vreau să știu de nimic; Ceahlăul să rămâie ca la început, cum scrie în „Cartea-Facerii": Dumnezeu l-a zidit, l-a privit și a văzut că-i bine așa cum l-a zidit.

MIHAIL SADOVEANU

Narcis

Când îmi iubeam năluca din izvoare
Mi-era cuvântu'n fiecare val,
Răsufletu'n miresme de migdal
Și tainele în umbre de'nserare.

Acum mă văd în tine ca'ntr'o apă
Cu joc de cer și stropi de mărgărint,
Dar chipul mi-e străin și ochii mint
Și visul meu se turbură și-mi scapă.

Priveliște

Pe-aici n'a fost nicicând decor lunar,
Nu leagă rod nici crengile, nici visul,
Azurul nu te cheamă, nici abisul,
Iar clipa n'are svon și nici hotar.

Aceleași neguri se târăsc din veac,
Aceleași mâini — ca nuferi — cer lumină
Și-acelaș gând pe lespezi se închină,
Când ochii dorm și valurile tac.

M. D. IOANID

O lovitură editorială!

Cititorii de literatură bună, captivantă și interesantă, găsesc pentru suma de

20 LEI

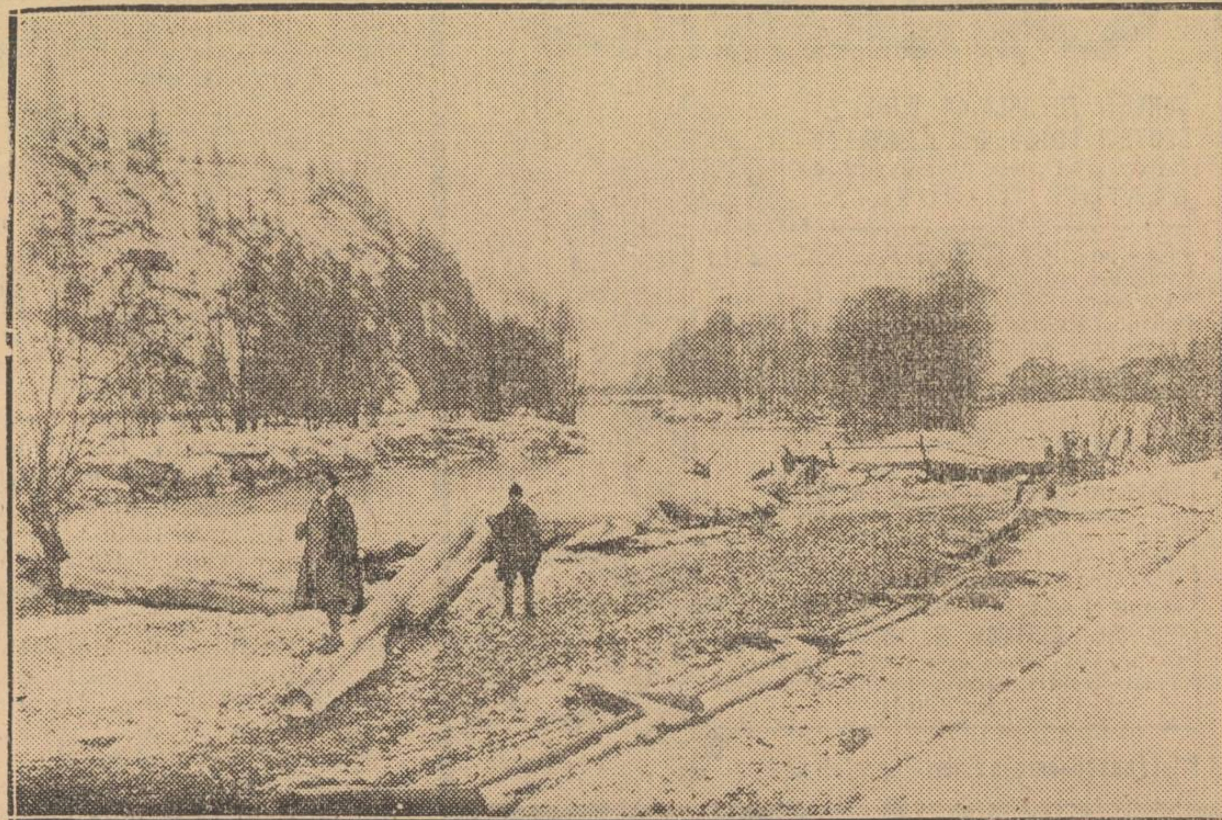
Un volum, format mare, frumos broșat, cu coperta cartonată tipărită în culori la heliogravură cuprinzând o serie de

10 NUVELE ALESE

DIN AUTORI MONDIALI ILUȘTRI

PLUTAȘ PE BISTRIȚA

Desenele poeților

Nu e vorba de desenele cu pretenții de artă, fructul unei tehnici cultivate metodic, ca la pictori; desene care să formeze al doilea mod de exprimare, a doua îndeletnicire—cavioara lui Ingres. Ci despre desenele întâmplătoare, ca amuzament, ca recreație, jocuri inofensive cu creionul, fără pretenții și studii prealabile, desene făcute pe un menu de restaurant, pe o foae de hârtie într'o cafenea, pe o margine de manuscris, ca simplă distracție.

Degetele nervoase, în loc să fărâmițeze miez de pâne, să bată cu furculița în pahar, trag pe hârtie destinderi fanteziste, alungând plictiseala.

Căutând o rimă, sorbind un absint, în așteptarea unei cafele după masă, din mișcări mașinale am putea spune, au eșit desenele atâtor literați, importante numai pentrucă sânt făcute de ei.

Copiii, când nici nu știu să scrie, habar neavând de complicațiile alfabetului, se amuză pe bucățele de hârtie închipuind siluetele părinților și ale bonei. Poetul este și el un copil — unul mare. Copiilor mari ca și celor mici le place să mâzgălească și iată de ce poeții fac infidelități muzei lor.

Și arta scrisului și cea a culorii sânt diferite prin materialul de realizare, așa că reușita unui pictor în literatură, sau a unui literat în pictură este problematică. Mai ales în pictură inspirația nu-i deajuns; sânt legi ale desenului, ale perspectivei, ale armoniei cromatice, ce trebue aprofundate, neavând nimic deaface cu regulile prozodiei.

Pentru motivul acesta, fără îndoială, nu se găsește nici un artist care să fi încarnat în propria-i persoană geniul lirismului cu cel al picturii. Michel Angelo nu-i Dante și Victor Hugo nu-i Rembrandt.

In toate timpurile poeții au mânuit creionul și sânt numeroase desenele literaților celebri transmise până astăzi. Este citat marele tragedian Euripide, dar timpul nu ne-a lăsat nici o urmă. Dela Petrarca, în schimb, ni s'au păstrat câteva crochiuri, ilustrații ale scrierilor sale.

Secolul al 17-lea a fost o epocă în care poeții aveau spiritul prea abstract pentru a se gândi să schițeze viața exterioară. Găsim mai mult lucruri de amuzament fantezist.

Iată-l de pildă pe Victor Hugo. Toată lumea cunoaște desenele acelea ale marelui poet reprezentând cetăți în ruină, ziduri dărâmate, stânci bătute de valuri și peisagii încântătoare.

Nepotul lui Victor Hugo istorisește cum poetul lua din obișnuință, la sfârșitul mesei, o foae de hârtie, arunca cerneală la întâmplare cu pana lui de gâscă și întrebuința petele astfel produse spre a obține desenele acele curioase, pe care le contempla amestecând cafeaua sau ceaiul.

Théophile Gautier a fost un veritabil pictor înainte de a se consacra poeziei, așa că nu sânt în discuție nici desenele și nici picturile delicate pe care ni le-a lăsat.

Lui Alfred de Musset, acel dandy căruia nici o artă nu trebuia să-i fie străină, îi plăcea să își schițeze prietenii. Rezultatele erau destul de mediocre. Dar dragostea care i-a inspirat „Nopțile" cele mai emoționante, a inspirat și cele mai bune desene. George Sand, desenată de Musset, cu părul negru revărsat pe umerii de zăpadă, e o schiță de rară finețǎ expresivă.

Verlaine își înflora manuscrisele cu șarje bufone. La cafenea, pe marginea unei mese, el își schița vecinii. Lucruri distractive, pline de vervă, dar simple jocuri de copil.

E ciudat că desenele sale, ca și ale lui Baudelaire sau ale lui Laforgue, sânt străbătute cu totul de alt stil decât cel al operei lor. Sânt desene realiste, destul de prozaice, departe de visurile închise în versuri, departe de metaforele și imaginile inspirate ale poeziei lor. Sânt, cum am spus mai înainte, simple distracții și nici măcar încercări de ilustrare, de transpunere a materialului poetic în altă formă.

Nu sânt făcute nici după credințele lor asupra esteticii. Baudelaire spunea: *desenul arabesc este cel mai ideal dintre toate*, —totuși poetul „Florilor răului" în schițele sale nu făcea decât caricaturi.

Iar în desenele lui Jules Laforgue, femei grase cu cărnuri abondente, nu recunoști pe acela care declara: *Pictura fără spasmul ochiului, fără transfigurare. este pentru mine amor platonic.*

E foarte greu de altfel, oricât talent de desenator ar avea un literat, să-și ilustreze propriile opere; — ar risca să-și trădeze visurile de poet prin realizările desenatorului.

Lucrul acesta ne lămurește odată mai mult că între arte sânt limite ce nu pot fi trecute ușor decât doar de diletanți.

Asta nu împiedică ca expoziția ce se află deschisă la Paris cu desenele poeților să fie cât se poate de interesantă.

Radiofoniști!

Aveți vreo nedumerire în materie de Radio?

Aveți nevoe de vreo lămurire sau sfat practic?

Adresați-vă cu încredere revistei

RADIO

Radiofonie — Televiziune
Știință pentru toți

Veți primi imediat și gratuit răspunsul la rubrica „De vorbă cu cititorii", care apare regulat în această revistă.

A apărut — No. 313

Cinema

SUNTEȚI FOTOGENICĂ DUDUE?
SUNTEȚI FOTOGENIC DOMNULE?
Revista „CINEMA" vă publică
GRATUIT FOTOGRAFIA

OAMENI DE SACRIFICIU
Relatări asupra așa numitului „Club al îndrăzneților" din Hollywood, alcătuit din 13 membri a căror atribuție este să interpreteze în locul vedetelor, scenele primejdioase

CE ANUNȚĂ ROYAL-FILM PENTRU NOUL SEZON
Realizări cu Gitta Alpar, Elvira Popescu Gaby Morlay, Danielle Darrieux, Gustav Fröhlich, Liane Haid, Albert Préjean și noua stea Hortense Raky

MARTHA EGGERT, RUDOLF FORSTER, DANIELLE DARRIEUX, HERMAN THIMIG
și alte nume populare, figurează în filmele pe cari ni le va prezenta în stagiunea viitoare Matador-film

MYRNA LOY S'A MĂRITAT

PRODUCȚIA BRITANICĂ IN VIITOAREA STAGIUNE
Despre lista nouei case Gloria-film și conducătorii săi. Biografia marelui producător Alex. Korda

PREȚUL 5 LEI

Bilete cu reducere la cinematografe!

Primii Pași

Zădărnicie

M'a întâlnit flămând, pe strade, Vântul,
Străjerul adormitelor palate
Și m'a 'ntrebat ce caut în Cetate
Că n'am rămas la câmp să-mi sap pământul

Mi-a pus pe umeri brațul cald de Frate,
A plâns văzându-mi vechiu și rupt vestmântul:—
Mi-a suspinat din flautul lui cântul
Celor căzuți la porțile 'ncuiate...

...Murirǎ'n mine lumi de argonaut
Când mi-a strigat plecând, să nu mai caut
Noroc pe Marea desnădăjduită...

...Și'n noaptea ceea fără luminișuri
O pasăre de stoluri rătăcită
Striga, sburând peste acoperișuri...

EUSEBIUS CAMILAR

Candela

... Nu... nu mai putea să meargă așa! E atâta vreme de când sufletul ei caută și așteaptă ceva.

Ce? Nici ea nu prea știa. Dar iată azi, o scrisoare primită de la fratele ei a lămurit-o.

Margareta puse domol scrisoarea la oparte și, clipind pentru a-și desprinde privirile de golul în care se pironiseră, își înclină capul pe brațe, încercând să-și adune șirul gândurilor răslețite de atât de multă vreme. Și-aduce-aminte cum, de-atâtea ori roiu de gânduri stăruie la ușa inimii ei... Cum în fața golului din lăuntru, gândurile se împrăștiau sfioase, triste, desnădăjduite...

...Și-acum, gândurile se întorc iarăș. Margareta le simte, le aude... Se ceartă? De ce? N'au fost toate plecate? Cearta aceasta a gândurilor n'o va face și acum să simtă iarăș durerea golului lăuntric?

— Bietul creer! Mi-e milă de el! Cum oare le-o mai fi primind?

Și Margareta își trecu mâna peste fruntea înfierbântată, voind par'că cu tot dinadinsul să-și mângâie creerul.

Atingerea aceasta o făcu să-și revină.

Intinse din nou mâna după scrisoarea primită. Privirile ei însă, părăsiră repede negreala rândurilor și se îndreptară spre colțul în care cinci icoane stau una lângă alta înșiruite ca la biserică. Le privi pe fiecare în parte.

Era atât de aproape de ele... Când s'a sculat de pe scaun? Când a ajuns acolo?

Buzele ei încearcă o rugăciune, dar n'o isprăvesc. Icoanele au dispărut din fața ei... Un fier rece îi strânge inima... Sângele i se ridică în obraz și, ca pălmuită de-o mână nevăzută, se reîntoarce la masă... Și iarăși rândurile din scrisoarea fratelui ei o privesc mustrător...

„...Totuș nu trebue să ne lăsăm înfrânți. Dacă viața aceasta mi-a fost dată fără voia mea, apoi se vede că e cineva deasupra care urmărește o țintă cu mine. Și ținta aceasta în niciun caz nu poate fi rea, pentrucă o Ființă Superioară nu poate face glume macabre față de un inferior. Mă gândesc la Dumnezeu, care e, înainte de toate, iubire. De nu l-aș fi întâlnit pe acest Dumnezeu, în locul luminițelor din ochii mei de azi s'ar fi înfipt de mult rădăcinile buruenilor. Asupra acestui Dumnezeu ți-atrag și ție atenția"...

N'a mai citit. Ochii i s'au îndreptat iarăș spre icoane. Dar numai ochii...

. . . .

„Frate drag,

Rândurile primite azi m'au făcut să-mi dau seama de ce mă simt atât de desrădăcinată din viața asta. Știu acum ce lipsește golului din sufletul meu. Da, da, știu! Ii lipsește credința în Dumnezeul acela, asupra căruia-mi atragi atenția. Dar ce să fac s'o câștig? De ce atunci când îmi frâng genunchii în fața icoanei, nu pot lăsa acolo tot sufletul meu? De ce atunci când încerc să fac semnul crucii, nu-mi pot strânge fărâmele de gând ca să le îndrept cu toată dragostea către Ființa Supremă de dincolo de lume? Cât aș vrea să mă rog! Și ruga să-mi fie fierbinte, să-mi topească sloiul sufletului... Dar nu pot! nu pot!

Când încerc să mă rog, am în fața mea icoana lui Iisus. Ce legătură e între zugrăveala aceia și Iisus? Există Iisus în afara zugrăvelii aceleia? Și conturul icoanei se frânge... Ochii..., fața, tot trupul, zugrăveala întreagă se dizolvă în nimic...

Sângele mi se urcă în obraz, de rușine pentru mine, pentru nemernicia sufletului meu. Ce să fac? Cum să mă rog?"...

„...Am învățat că împotriva durerilor nu se poate lupta revoltându-te, ci așteptându-le liber. Am învățat că, pe lumea asta, Dumnezeu să fii, și tot trebue să suferi. Am învățat, în clipele devastatoarelor furtuni lăuntrice, să alerg în Ghetsemani și să mă rog supus, să mă rog până la sânge..."

— „...Cât de adânc trebue să fi simțit tu, dragul meu frate, rândurile acestea când mi le-ai scris! La poarta inimii mele însă, ele s'au oprit sfioase. Le-a privit rece, ca pe o formulă abstractă. Nu pot pătrunde înăuntru. Ușa e închisă. Iar dincolo de ușă e întuneric și frig!"...

Margareta n'a mai scris. Cuvintele acestea i s'au părut atât de grele, încât a simțit cum, fără voia ei, tocul i-a căzut dintre degete.

Capul se lăsă sprijinit în cupa palmelor. Tăcută și tristă, înoptarea învălui toate în bezna ei.

Margareta cercă să se ridice să caute lampa. Dar a simțit atâta greutate apăsând-o, încât rămase locului. Involuntar capul i se îndreptă spre colțul cu icoane.

Tremura... O mână se întinse după lampă, dar se opri neputincioasă la jumătate de drum. I s'a părut că din colțul acela cu icoane, s'a desprins ceva... Margareta voi să fugă, să strige. Nu rosti însă, niciun cuvânt" și nu fugi... Și-adună toate puterile s'aprindă lampa. Dar se trezi aprinzând candela dintre icoane.

Cu pâlpâiri domoale, flacăra micuță și palidă spălă pe cât putu negrul întunericului de pe fața icoanelor. Margareta își înălță fața spre ele să vadă dacă mai sânt toate cinci pe perete.

In clipa următoare, cineva o apăsă pe umeri. Se lăsă în genunchi.

Lumina candelei devenise atât de puternică, încât fu nevoită să-și plece turburată, privirea.

Cine o adusese acolo?

Cine-i poruncise să îngenunche și să-și plece privirea?

Simțea atâta lumină deasupra capului ei, încât avea impresia că de-ar fi încercat să-și ridice privirea, vederea i-ar fi pierit.

Asculta pâlpâirea candelei. O pâlpâire din care se desprindeau vorbe, vorbe domoale, care i se adresau ei.

Vru să se ridice. Genunchii însă, par'că prinseseră rădăcini, iar capul tot mai greu se pleca spre pământ...

Visa? Nu; nu visa!..

. . . .

Cât a stat acolo? Și de ce a stat acolo ea care nu se putea ruga?

M I. BELLA

Portret mic

Capul — decât portocala mai mare,
Grav de greutatea răspunderii sale.

Fiecare ochi un giuvaer
Incrustat cu'n bob senin de cer;
Atent și plin de mirare
La neînsemnată mișcare.

Zâmbetul răsare'n stropi de cicoare,
Crește peste față clinchet clar și floare

Dintr'o petală de carmin,
Luară buzele puțin
Cum se boțesc amare, triste,
Dând plânsul unei vagi batiste.

In loc de acadele, —
Moi, gustoase degețele.

Tălpile — pernițe dela foc,
Sprinten pedalează pas pe loc.

Mama spală, mama le usucă,
Urechile miezuri de nucă;
Părul tors fuior de păpădie,
Cutele de sub bărbie.

●

Alte semnalmente nu vă mai înșir;
Le păstrează'n taină Vladimir.

MARIA ANGELA PANĂ

Scrisoare pentru Cuța

Ca să-ți scriu povești, Cuța, am prins aseară un licurici. Un licurici verzui, o picătură de lumină, o frântură dintr'o steluță mică, pe care o zăream clipind cuminte acolo sus în cer.

L-am prins ca să-mi spună o poveste nouă, o poveste frumoasă pe care s'o spun și eu copiilor cuminți...

Și licuricii știu povești multe, pe care le spun încetișor, în nopțile calde cu lună, acelor ce știu să-i asculte.

Asară mi-a spus licuriciul o poveste cu-o fată de împărat, frumoasă ca lumina, cu ochii mari de azur și cu părul de întuneric... Și fata era bună,... era cuminte,... de i se dusese vestea...

Feciori de împărați veniră unul câte unul s'o ceară de nevastă, că mult era frumoasă și mult era deșteaptă fata de împărat...

Au venit cavaleri mândri în zale de aramă, crăișori cu plete aurii călări pe cai ce svârleau foc pe nări, dar nici unul n'a putut să facă să bată pentru el, inima gingașei domnițe.

Au venit și au întins petreceri. Domnița stătea sus la balconul ei și privea cum dansau, jos în curte, cavalerii care de care mai frumos, doar s'o îndura frumoasa să-i placă.

Impăratul, tatăl ei, îi arăta pe rând pe fiecare, îi lăuda și le ridica în slavă vitejia și faptele lor bune, doar, doar, și-o alege unul... Și ofta bietul împărat, căci era bătrân și-și iubea copila mai presus de orice. Ar fi vrut bătrânul să închidă în tihnă ochii trudiți, lăsându-și fata căpătuită; dar domnița parcă nu vedea și n'auzea.

— Așteaptă, tată, — i-a spus într'o zi fata; — are să vină curând; simt eu că va veni... frumos ca o visare... palid și rece ca raza de lună...

Și va veni, tată, să mă ia... și vom pleca departe... atât de departe că n'ai să mai mă vezi mult timp... Să nu plângi, tată, să nu plângi... să știi că o să mă întristezi.

Bătrânul împărat își ștergea pe furiș o lacrimă ce se prelingea dealungul obrazului supt, spre barba lungă, argintie...

Intr'un amurg, în pulbere de asfințit, cu fața palidă și ochii adânci de întuneric, într'un vestmânt albastru presărat cu stele, veni feciorul crăiesei nopții, să ceară pe domnița frumoasă ca lumina...

S'a cutremurat domnița, s'au cutremurat curtenii de-atâta palidă frumusețǎ. Frumusețǎ nouă, ireală, ce atrage și îndepărtează...

Și domnița l-a plăcut. Nu semăna cu nimeni de aici, cu nimeni dela noi și totuș, ce farmec sfânt avea!...

S'au străduit cu toții s'o facă să nu plece cu el așa departe, s'o facă să se mărite cu un crai din cei o mie veniți să o pețească; dar n'a fost chip...

— L-am așteptat de mult... și-acum i-al meu... L-am așteptat în fiecare sară în stelele ce luceau pe bolta nesfârșită, în adierea zefirului ce mișcă frunza'n ramuri... și-a venit... Acuma plec cu el... Nu plânge, tată!... nu plânge...

A fost o nuntă ca în basme: cu luceferi și zâne albe, cu pitici și spiridușii mărilor. Curtenii și cavalerii străluceau în zale scumpe de aur și pietrele nestimate clipeau ca niște sori.

Lăutari au fost greerii măiestri; privighetorile și mierloii cântau cântece vesele.

Era atât de frumos s'o vezi pe domnița jucând ușurel alături de zânele albe și de luceferii luminoși!...

Și dinspre ziuă s'a terminat și nunta... Piticii nopții au plecat, zânele au dispărut, luceferilor le-a pălit lumina și lăutarii au adormit cu lăutele în mâni.

O pace adâncă s'a lăsat... Și s'a sculat atunci feciorul crăiesei nopții și-a închinat paharul cu cavalerii, un potir de crin alb plin cu boabe strălucitoare de rouă, a pus pe umerii domniței mantia lui albastră și luând-o de mână a dispărut încet, ca o stea în revărsat de ziuă.

Așa porni frumoasa fiică de împărat, spre împărăția umbrei adânci, pe care n'o cunoaște nimeni, și de unde nu se va mai întoarce niciodată.

Și a tăcut licuriciul...

Pe cer stelele străluceau voioase. Ele împodobesc mantiile celor trecuți în cealaltă împărăție. O privighetoare cântă și-un greere își strunește lăuta pentru o altă nuntă...

Cuța! dacă ți-a plăcut povestea scrie-mi pe-o aripă de gărgăriță și trimite-o licuriciului bătrân din poiana visurilor mele.

Păstrează povestea, căci cine știe... când vei fi mare ai s'o recitești și are să-ți placă altfel.

ANA HOPÂRTEANU

UN RECORD! O MINUNE! O REVELAȚIE!

VA FI

REALITATEA ILUSTRATĂ FESTIVĂ

No.

500

care apare la 18 August în

100

pagini tipărite în culori la heliogravură

25.000

LEI PREMII IN BANI PENTRU CITITORI

SPANIA!

Evoluția politicei interne a republicii spaniole

sub acest titlu a apărut un capitol documentat și de extremă actualitate în volumul cunoscut al

d-lui C. L. FLAVIAN

INTRE DEMOCRAȚIE ȘI DICTATURA

EDIȚIA II-a

Editura „Adevărul" ... 50 lei

O teorie românească a culturii

Mai ales după apariția în 1922 a cărții lui Oswald Spengler: Der Untergang des Abendlandes, filosofia culturii a cunoscut o popularitate neobișnuită pentru chestiunile filosofice. Discuțiile despre nașterea, înflorirea și moartea culturilor și despre fizionomia și stilul diverselor epoci culturale s'au urmat cu aprindere, mai ales în țările germanice, până în timpul din urmă când le-au luat locul discuțiile despre rase. La noi problemele de filosofie a culturii au găsit puțini amatori serioși. Unul dintre aceștia este d. Lucian Blaga. In cartea sa despre „Orizont și stil" d. Blaga cercetează o chestiune esențială de filosofie a culturii și anume: explicarea fenomenului stilistic. Puțin mulțumit de cercetările de până acum în acest domeniu, autorul construește o teorie proprie, fixând factorii determinanți ai fenomenului stilistic și stabilind normele după care crede că se poate ajunge la o explicare a stilului diverselor culturi.

Dela început d. Blaga se ridică împotriva părerii că stilul „trebue atribuit unei specifice voințe de formă". Dimpotrivă, fenomenul stil trebue socotit că se produce „în afară de orice intenții și uneori în pofida oricăror intenții ale conștiinței". Stilul este, în opera de creație umană, un fenomen esențial, adânc. Nu este o simplă caracteristică formală ci un „atribut în care înflorește substanța spirituală, e factorul imponderabil prin care se împlinește unitatea vie într'o varietate complexă de înțelesuri și de forme. Stilul, mănunchi de stigme și de motive, pe jumătate tăinuite, pe jumătate revelate, este coeficientul prin care un produs al spiritului uman își dobândește demnitatea supremă la care poate aspira. Un produs al spiritului uman își devine sieși îndestulător, înainte de orice, prin stil".

Chestiunea aceasta este, fără îndoială, una din cele mai atrăgătoare pentru un spirit avid de sinteze și de corelații. Nimic mai interesant decât aflarea unității stilistice a unei epoci culturale, sau a unei culturi naționale, sau determinarea unui element comun între creații culturale care, la prima vedere, ar părea fără nicio legătură între ele. Chestiunea, la un moment dat, poate îmbrățișa întreaga activitate spirituală a omenirii iar determinarea unei metode sigure de cercetare în acest domeniu poate să explice multe neînțelesuri și să ușureze înțelegerea tuturor chestiunilor de filosofie a culturii.

D. Blaga aruncă, dela început, întrebuințarea exclusivă a metodei morfologice în cercetarea fenomenului stilistic. Morfologia nu face decât să „descrie în parte fenomenul, dar nu-l va putea câtuș de puțin explica... Aceasta fiindcă fenomenul stil constă nu numai din forme ci și din alte elemente, precum: orizonturi, accente și atitudini".

După d. Blaga fenomenul stil nu este din domeniul „intenționalității conștiente". Cu alte cuvinte, în cercetarea stilului privirile trebue să se îndrepte în părțile de penumbră ale sufletului omenesc, în regiunile obscure, dar luminate de ciudate fulgere revelatoare, ale inconștientului. Aici este unul din cele două puncte esențiale ale construcției d-lui Blaga, (celălalt îl vom vedea mai târziu). In două capitole: *Celălalt tărâm* și *Despre personanță*, d-sa face o adevărată reabilitare a inconștientului.

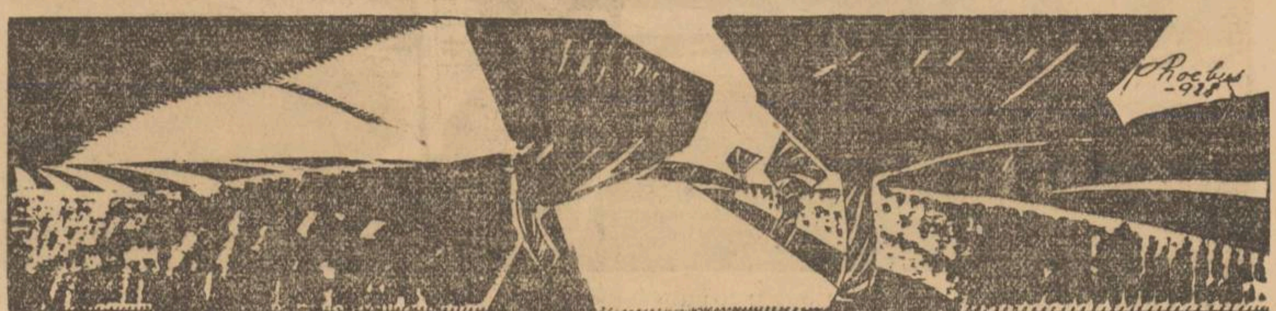
Intr'adevăr, spune d. Blaga, inconștientul a fost în ultimele decenii, mai ales prin lucrările psihanaliștilor, redus la rolul de „simplu subsol al conștiinței". Autorul aduce aici aminte, și cu drept cuvânt, că inconștientul nu este o descoperire a psihanaliștilor și ca filosofii și scriitorii romantici germani au cunoscut din belșug inconștientul; numai că ei aveau despre el altă viziune și îl întrebuințau cu alte scopuri.

D. Blaga socoate că „inconștientul nu e un simplu haos de zăcăminte de proveniență conștientă". Pentru d-sa el este „o realitate psihică de mare complexitate, cu funcțiuni suverane și de o ordine și de un echilibru lăuntric, grație cărora el devine un factor în mai mare măsură sieși suficient, decât e conștiința". Aceasta este un postulat esențial pentru construirea teoriilor despre stil ale autorului.

D. Blaga „atribue" inconștientului o particularitate pe care o numește personanță: „E vorba aici de o însușire, grație căreia inconștientul răzbate cu structurile, cu undele și cu conținuturile sale până sub bolțile conștiinței." Datorită acestei personanțe „anumite conținuturi inconștiente apar în conștiință, scăzute ca un ecou, dar, *nedeghizate*"; așadar un proces deosebit de acel al sublimării psihanalitice și concomitent cu el.

Al doilea punct important din pregătirea teoriei despre fenomenul stilistic îl formează critica pe care d. Blaga o aduce concepțiilor de până acum în acest domeniu, și în special concepției lui Spengler. Până acum morfologia culturii așeza ca principiu central, generator al culturii, sentimentul spațiului. Porniți pe temeiul acestui principiu, după care stilul unei culturi este determinat de sentimentul spațial, cugetători ca Frobenius și Spengler au ajuns la generalizări, după d. Blaga, pripite. Iată de ce trebue să introducem în problematica aceasta, factorul subconștientului pentru ca să „câștigăm perspective teoretice noi". Singură intuiția spațială a sensibilității conștiente nu e suficientă pentru a explica fenomenul stilistic: „Subconștientul posedă orizonturi proprii, care sânt cu totul altele decât cele ale conștiinței".

D. Blaga admite existența a

două orizonturi spațiale: unul e acela al sensibilității conștiente, altul este orizontul spațial subconștient. In determinarea stilului unei culturi acesta din urmă este cel hotărâtor. Teoriei lui Spengler, după care relația dintre o cultură și peisagiul în care se desvoltă este determinantă în explicarea stilului acelei culturi, d. Blaga opune teoria orizonturilor subconștiente, afirmând că în acelaș peisaj pot apărea viziuni spațiale cu totul diferite: „Relațiunea între peisaj și viziune spațială nu este așa de simplă și fără echivoc cum au imaginat-o morfologii". D. Blaga dă aici un exemplu. In Ardeal „poporul saxon, cu cultura sa de o viziune spațială particulară, rezistă de sute de ani alături de cultura populară românească, de un foarte înalt nivel, dedesubtul căreia deslușim deasemeni imponderabilul unei viziuni spațiale nu mai puțin specifice". Viețuesc alături deci, Saxonii cu „viziunea spațială gotică, a infinitului tridimensional" și Românii cu „viziunea mai răsăriteană și mai vegetativă a spațiului mioritic". (Prin spațiul mioritic d. Blaga exprimă stilul românesc, a cărui viziune spațială este plaiul, „infinitul ondulat"; este viziunea omului care suie și coboară, atât de evidentă în arta populară românească, dela doină și horă până la arhitectura țărănească).

D. Blaga se grăbește să spună că aici, în cazul spațiului mioritic e vorba de un „caz fericit" în care viziunea spațială subconștientă se identifică cu peisajul. Oare să fie vorba numai de atât? Nu cumva viețuirea de sute și sute de ani într'un peisaj de plaiuri a determinat, măcar în parte, viziunea spațială „mioritică" a Românilor? E drept că d. Blaga în alte capitole dă și câteva exemple în care într'adevăr relația dintre peisaj și viziunea spațială este slabă; în pasajul acesta însă (p. 76) cele patru exemple pe care le dă probează tocmai legătura dintre mediu și viziunea spațială a omului: „Intocmai cum un cântec alpin, gâlgâitor multiplicat de propriile ecouri, nu se poate imagina fără de planurile verticale ale marelui munte, întocmai cum într'un cântec de joc argentinian ghicești nemărginirea melancolică și fierbinte a întinselor pampas, întocmai cum un ciardaș unguresc îl întregești, fără să vrei, cu planul neted al pustei, cu pusta care nu apasă ci-i un vast îndemn de descărcare, tot așa complementul organic al doinei și al baladei noastre ni se pare plaiul". Ce înseamnă asta altceva decât că peisajul determină cântecul omului care locuește în mijlocul lui? Să fie oare numai simple coincidențe și „cazuri fericite"? Ar fi, în orice caz, prea multe coincidențe și prea importante, atât de multe și de importante încât excepțiile le-ar forma tocmai cazurile în care viziunea spațială nu se potrivește cu peisajul, fapt care zdruncină în chip serios această parte a teoriei d-lui Blaga.

Poate că d. Blaga disprețuește prea mult „termenii ațipiți ai teoriei mediului". Pentrucă, admițând existența orizontului subconștient, ne putem întreba care sânt factorii care îi determină, cauzele care îl produc, modul în care se formează. Admit și afirmația că „orizonturile subconștiente iau ființă și se structurează sub presiunea unui primar apetit de cadru al sufletului" și că substanța sufletească umană exprimă „anume înclinări și preferințe" atunci când își determină acest cadru. Totuș, nu cred că ar fi „un abuz de gândire cauzalistă" dacă am căuta determinantele acestor înclinări și preferințe. De ce n'am „presupune" și noi, printr'o ipoteză justificată de altfel de biologie, că undeva, la începuturile sufletului uman, ar fi putut să existe și o influență a mediului în determinarea cadrului sufletesc și deci a orizontului spațial subconștient. Cu alte cuvinte am putea lua în considerare și elementul geografic și istoric pentru determinarea acestui orizont spațial subconștient.

Iată de ce ni se pare că obiecțiunile pe care d. Blaga le aduce concepțiilor de până acum sânt mai rodnice nu acolo unde d-sa vorbește de orizontul spațial subconștient, ci acolo unde pe lângă acesta admite și un orizont temporal subconștient.

D. Blaga desvoltă cu abile mânuiri de ipoteze construcția sa teoretică. Timpul-havuz, timpul-cascadă, timpul-fluviu sânt tot atâtea moduri în care subconștientul concepe timpul, după *accentul* pe care îl pune pe una din dimensiunile timpului, pe viitor, pe trecut sau pe prezent. Trecând mai departe ni se înfățișează încă trei factori determinanți ai stilului: Accentul axiologic, afirmativ sau negativ, adică prețuirea sau neprețuirea cadrului orizontic; atitudinea anabasică, catabasică sau neutră, adică sensul de înaintare, retragere sau stare pe loc într'un anumit orizont; năzuința formativă. Toate aceste determinante (împreună cu acelea ale orizontului spațial și temporal) formează „matca stilistică".

Ne vom opri puțin la năzuința formativă. Autorul distinge trei moduri ale tendinței formative, ale acestei „nevoi invincibile de a întipări tuturor lucrurilor care zac în zona întruchipărilor omenești... forme articulate, în duhul unei stăruitoare consecvențe": modul individualizant, modul tipizant și modul stihial (elementarizant). Ni se expune apoi o interesantă critică a criteriului „natural" în diferențiarea stilului. Este greșită, spune d. Blaga, diferențierea stilurilor „după gradul de apropiere sau de abatere dela natură... Creatorii unui stil individualizant, tipizant sau elementarizant nu vor, unii să se apropie de natură și alții să se îndepărteze; toți intenționează, în fond, să ajungă la o *transcendență*. Toți vor să parvină la *adevărata natură*... Natura nu poate fi prefăcută deci în criteriu de diferențiare în studiul stilurilor. Insuși conceptul de *natură* ni se pare instabil. Sensul ce se atribue acestui concept depinde în multe privințe tocmai de *năzuința formativă* căruia privitorul îi este din întâmplare supus. Insul individualizant va vedea în natură o colecție de momente individualizante iar insul tipizant va spune că esențialul în natură este tipicul. Stilurile sub aspectul lor formativ, trebuesc disociate după un criteriu imanent lor iar nu în raport cu natura". Concepția aceasta poate provoca oarecare discuții. Disprețul acesta pentru colaborarea naturii la determinarea stilului este în acord, dealtfel, cu întreg „stilul" gândirii d-lui Blaga, care e deolaolaltă dogmatică și mistică, cercetătoare de adâncuri, preocupată mereu să se construiască singură și să privească lumea în lumina „orizonturilor subconștiente". Iată de ce bănuim o secretă predilecție a d-lui Blaga pentru modul elementarizant, „stihial", care i se pare cel mai cuprinzător și mai adânc din modurile în care se manifestă năzuința formativă, poate și pentrucă aici îndepărtarea de natură e mai evidentă decât oriunde.

In expunerea acestui mod stihial care se manifestă deopotrivă în arta bizantină și pictura lui Van Gogh, d. Blaga găsește accente adânci și pătrunzătoare: „Modul stihial forțează până la exces procedeul eliminării și vede necesarul dincolo de ceiace este generic, în unele aspecte elementare și universale ale lucrurilor... Fie că sunt statice, fie că sânt dinamice, aceste forme reamintesc în orice caz numai *schematic* făpturile și materialitatea de toate zilele. Artistul, acordând un interes foarte sgârcit vizibilului, pare a-și rezerva entuziasmul în chip precumpănitor, unui principiu invizibil... Lucrul e redat sumar și sintetic, ca să devină purtător al unui duh sau al unei stihii universale, de multe ori prea ascunse ca să poarte un nume, al unei stihii universale care depășește specia... Pictorul bizantin stăpânit de năzuința stihială se orientează după aspecte cu totul elementare ale făpturilor, pe care nu le vedem cu ochi trupești și nici simplu ideativ, dar despre care se poate bănui că le vede Dumnezeu însuș... Sub un astfel de unghiu, întruchipările în stil bizantin dobândesc ca un reflex de imutabilitate, ceva din statica necreatului, măreață, elementară, universală, de dincolo de viață și moarte."

Astfel vorbește un gânditor, dar astfel gândește și un poet. Intr'o vreme ca a noastră în care literatura română e copleșită de marea producție în serie a romanului, o carte de idei bine rostite produce plăcere. Filosofia d-lui Blaga este frumos scrisă, ceiace e un merit mare. Dar, poate că pe alocurea scrisul acesta frumos ia un primejdios aspect de manierism. Disprețul pe care d. Blaga îl are pentru natură se manifestă parcă și în grija cu care d-sa evită vorbele obișnuite, încercând oridecâteori are prilejul să-și creieze un mod de expresie cât mai depărtat de limbajul comun. Aceasta face câteodată ca stilul d-lui Blaga să pară căutat și silit (ca atunci, de exemplu, când vedem cuvântul „spirit" înlocuit pretutindeni cu arhaicul „duh", cuvânt care când e vorba de abstracții poate da loc la confuzii și la obscurități inutile). Cred că o gândire oricât de frumoasă (și aceia a d-lui Blaga este într'adevăr așa) n'are nevoie de asemenea cochetării. Cauza stă, probabil, în firea însăși a gândirii d-lui Blaga, care tinde spre complicare nu spre simplificare și este, pentru a întrebuința stilul autorului, „labirintică".

„Orizont și stil" cuprinde expunerea uneltelor de gândire cu care d. Lucian Blaga se pregătește să cerceteze fenomenul cultural. Totuș exemplificări și aplicații nu lipsesc, după cum am văzut. O aplicare mai largă și mai adâncă a teoriei expuse aici o găsim în „Spațiul mioritic", studiul recent apărut al autorului, pe care ne propunem să-l discutăm în curând.

AL. PHILIPPIDE

Femeia în Brazilia

In cele mai multe din orașele Braziliei femeile au tipul *metisei*, adică sânt a treia, a patra generație din căsătoriile femeilor indiene cu albi și în special cu Portughezi.

Tipul lor de frumusețe are un caracter special. Creaturi aprinse, ele par plămădite din dezmierdarea arșiței ecuatoriale și aurite de razele soarelui.

Pielea feței smeadă, catifelată și caldă, ochi larg deschiși spre tâmple, umerii obrazului pronunțați, gura înflorită de un zâmbet senzual, corpul încordat și elegant, toate acestea dau metisei o atracție și un farmec irezistibil.

ELVIRA, PAULISTA

In familia metisei din a patra generație, adeseori tatăl e bancher, om de afaceri, în genere un om al banului, bogat și iubitor de câștig. Bunica sau străbunica vor fi fost indiane de rassă adevărată, din cine știe ce trib de pe malul unei ape, unde le-au găsit niște Portughezi, abia sosiți din Portugalia, în căutarea norocului și a cauciucului și s'au căsătorit.

Cei o mie de Indieni din tribul lor, deși locuind într'un sătuleț răspândit în pădure și trăind cu totul goi, cu corpul acoperit doar de desene geometrice, trase cu negreala de *genipapo* și cu fața fardată cu roșul stors din semințele de *urucu*, erau de obiceiu *creștini*, catechizați de vreun călugăr franciscan. Dar creștini cu totul noi, care confundau pe Dumnezeu cu Tupan, soarele, pe Maria Fecioara cu Yaci, pe Christ cu Ruda, zeul amorului și al reproducției. Iar *payès*, preoții vechiului lor cult animist, deși coborîți la rangul de vrăjitori erau tot cei mai puternici în trib.

Indiana, din prima generație căsătorită cu un alb, și-a crescut de sigur prima metisă după moravurile tribului. A purtat-o în spate, într'un hamac atârnat de cap și i-a dat sânul până la șase ani.

Numele ce se dă de obiceiu fetelor de culoare mai deschisă din prima generație eșită din căsătoria cu un alb, este *Mani*, după numele primei fetițe care se zice că s'a născut dintr'un alb și o indiană, din timpuri străvechi.

Legenda a transformat corpul mic, îngropat sub coliba mamei sale în tubercula albă a plantei *manioc*.

Tatăl alb lipsea adeseori, plecat după treburi, și pe aceste vremuri, când emigrantul lupta încă să-și câștige averea, soția și copiii trăiau ca toate celelalte femei din triburi. Metisa din prima generație umbla cu mamă-sa la vânat, la pescuit, la cules fructe sălbatice. Sau se ocupa acasă cu creșterea pasărilor *araras*, dela care-și căpăta penele pentru podoaba de sărbători. Se juca cu prietenele ei din sat pe malul apelor, ca să vadă pasările cu pene trandafirii *guara*, ori pasărea *maguara*, cu picioare înalte ca niște catalige și pe gravul *marabu*. Sau se urca pe copaci înalți să coboare cuiburile cu *pasărea paradis*, care în Brazilia se chiamă „sărută flori".

La 12 ani, metisa din prima generație, își serba, după tot ritualul tribului, *cariamanul*, intrarea în epoca pubertății. La această serbare fetița e tunsă la piele. Apoi e dusă goală într'o veche șură cu pae, unde se găsesc și alte fetițe și persoane adulte tot goale. Tatăl alb fiind absent dela această ceremonie, fratele mamei, unchiul fetiței, îi dă acesteia prima lovitură de bici, pe care o imită toți cei ce fac cerc în jurul ei. Urmează o biciuială generală și reciprocă până ce toți cad istoviți. Atunci mama țese o bandă roșie, legând ambele picioare ale metisei sub genunchi — *tapucara* care nu poate fi scoasă până la căsătorie și este semnul virginității.

Poate că aceste prime generații de metise nu ar fi vrut să ia *albi* de soți, ci Indieni arămii, care ar omorî jaguarul ca să le câștige prin vitejia lor și i-ar aduce ca dar de nuntă. Apoi și-ar clădi fiecare coliba de trestie și crengi de palmier. Metisa și-ar aduce acolo hamacurile, penele strălucitoare și vasele de lut ars, soțul—arcul și săgețile. Natura le-ar da hrană din belșug, produsele vânatului și pescuitului, fructele și rădăcinile... Viața ar fi astfel simplă și fără griji.

Dar dacă a pătruns virusul banului în inima lor, și tatăl s'a îmbogățit, metisa, împreună cu mama ei vor fi duse la oraș în case somptuoase, cu mobile grele de acaju, vor fi servite în veselă de argint de servitori negri, vor fi împodobite cu bijuterii prețioase și îmbrăcate în stofe scumpe.

Adeseori mama nu se poate obișnui cu această nouă viață, tânjește, lâncezește și moare. Metisa rămâne în lumea albilor, pierde orice legătură cu tribul, uită și se mărită la rândul ei, învață portugheza dela fata din casă, portugheză de obiceiu din Nord, și singura albă din toată servitorimea neagră (nu indiană Indianul nu intră niciodată servitor, din mândrie). Mama, neștiind carte și nevorbind decât *tupi*, dialect indian, tatăl poate și el un analfabet, nu și-au bătut capul să-i dea vre-o instrucție. De obiceiu însă, metisele sânt frumoase, se deprind repede cu luxul și se rafinează chiar din a doua generație. Probabil tatăl fiind bogat, o va mărita la rândul ei cu vreun alb cu oarecare cultură, dar încă legat de vechile tradiții ale Portughezilor imigranți, care doresc să-și păstreze soțiile blânde și supuse, așa cum le cereau vechii și asprii Indieni, dar înconjurându-le cu lux și afecțiune ca vechii Portughezi mai civilizați.

In acest mediu se nasc metisele din a treia și a patra generație.

Acestea după ce au fost crescute la Carmelite vre-o 6—8 ani și au învățat să scrie, să citească, să vorbească o franceză cu un accent destul de pur, să cânte romanțe la piano și imnuri religioase acompaniate de harmonicum, nu se mai numesc Mani, ca mamele lor, ci *Juracita*, ca fetița de 16 ani al cărei chip îl dăm aci, sau *Juracema* etc. Ele sânt cu totul străine de moravurile tribului ancestral, se îmbracă după moda dela Paris. Es în lume ceva mai des decât mamele lor, care nu eșeau decât Duminicile, la biserică cu copiii, și foarte rar în trăsură, să facă vizite. Juracita sau Juracema continuă a chema negustorii cu stofe și croitoresele acasă cu modele pariziene, se plictisesc adunându-se unele la altele spre a bea *guarană* sau prăjituri de coco și manioc, dar merg la baluri și unele sărbători religioase durează câte 15 zile, în timpul cărora tinerii își aleg logodnicele și le întovărășesc pretutindeni, până ce o nouă familie cu sânge amestecat, jumătate indian și jumătate portughez, se întemeiază, pentru a reîncepe aceiași poveste, cu ușoare modificări în monotonia desfășurării sale.

Fetele se închid cu totul după căsătorie. Vina este numai a faptului că vechii Indieni au pus arcul și săgeata în leagănul băeților, furca și caerul în acela al fetelor.

In San Paolo lucrurile se petrec cu totul altfel. San Paolo este unul din cele mai industriale orașe. Cafeaua a îmbogățit pe imigranți. *Paulista* autentică nu-i niciodată săracă. Ea este mai mult sau mai puțin bogată.

Fetele care lucrează aparțin familiilor recent imigrate. Italiancele sânt cele mai numeroase, dar sân Germane, Lituaniene blonde și masive, Maghiare brune și fine, Poloneze frumoase, splendide Evreice, cam grase.

„Paulista" adevărată e o floare de lux, sportivă, făcând călărie dimineața din zori, automobilism pentru cursele în oraș și pe la diferitele instituții de ocrotire ale lucrătorilor de pe lângă fabricele tatălui și soțului, organizate așa cum numai Americanii se pricep.

JURACI, METISSA

In aceste instituții de ocrotire fata tânără, în special, intră în toate amănuntele, vorbește cu bolnavii și cu mamele copiilor, prepară fișele cu sora de ocrotire pentru vizita medicului, ia adresele bolnavilor la domiciliu, pe care-i vizitează după prânz și le împarte ajutoare înainte de a merge cu mama la un salon de ceaiu sau la cinema.

Seara, de obiceiu, sânt mesele în familiile prietene, dansul și flirtul. Dar ele sânt grave și reținute. America nu le-a infiltrat încă spiritul de excentricitate și vorbăria fetelor din Rio de Janeiro. Ele au încă ținuta Europenelor bine crescute, un gust desăvârșit în arta de a se îmbrăca și mult tact în felul de a se purta în toate împrejurările.

Viața sentimentală necunoscută a lui Napoleon Bonaparte

Se înțelege ușor că Vichi nu așteptă să se lase rugat și o puse pe captivă în libertate. Atunci Lucien, care își văzu tot planul dus pe copcă, scrise în culmea mâniei, fratelui său această scrisoare:

„Generale,

„Purtarea ta mă face să înțeleg ce ești și la ce mă pot aștepta dela tine. Norocul te-a orbit și-ți închipui că poți maltrata nestingherit pe toți cei ce te'nconjoară. Nici frații tăi nu sunt la adăpostul despotismului tău, căci mie însumi mi-ai calificat de crimă un bagatel familiar al meu. Invingătorul dela Wisiner și dela Alviany să-și amestece numele și autoritatea într'un fleac de amoraș! Nu-ți vine să crezi! Dar, sigur, tu ții cu orice preț să te arăți că ești stăpânul meu și că îți faci o plăcere din a mă năpăstui.

„Nu vreau să știu, generale, ce rang îți rezervă viitorul; dar, de-ai deveni chiar rege, eu nu mă voi simți niciodată supusul tău. Ar fi prea mult pentru mine, ca să compar astfel în fața lumii. Dacă ura mea s'ar măsura numai puțin cu vederile pe care tu le-ai avut asupra mea în această, faptă, ți-aș fi dușmanul cel mai de moarte!

Lucien"

Napoleon primi această scrisoare la Verona. Inainte de a o deschide, el nu se putu abține să nu exclame: „Aș paria că acestea sânt vorbe dulci de-ale fratelui meu". El era cu Murat, Vatrin, Berthier, Savary, colonelul Montbrun și agiotantul Dutaillis. El știu să se stăpânească, dar seara se închise cu Murat, Savary și Boijolin-Dezbouche și le mărturisi acestor confidenți ai lui mânia care se deslănțuia în sufletul lui. Montbrun, care era intimul lui Lucien, înțelese totul și trimise grabnic sfaturi vinovatului. Lucien, împins de soție și de prietenul lui, reveni asupra primei scrisori și redactă fratelui său rândurile următoare:

„Domnule general,

„Impins de o primă pornire a mâniei mele, am depășit poate marginile respectului ce vă datorez. Nu mai încape îndoială care din noi doi are dreptate. E de ajuns să vă spun că conținutul ultimei mele scrisori mă face să pun o depărtare mare între dvs. și mine. In consecință, eu vă înaintez demisia mea și mă retrag la Genua.

Lucien"

Toată familia, și mai cu seamă d-na Lactitia, fu viu mișcată de disgrația lui Lucien, dar numai Louis, care avea o fire independentă, bârfi pe față despotismul lui Napoleon. D-na Lactitia încercă să negocieze o împăcare între cei doi frați, dar aceasta dădu greș. Bonaparte nu se înduplecă să-i mai dea lui Lucien vreo întrebuințare în armata sa. El îi dădu însă scrisori de recomandație ca să conducă echipajul unui corsar Noul armator făcu capturi însemnate, până când în cele din urmă nava lui fu prinsă și arsă de englezi pe înălțimea insulelor Hiöres.

Soția lui se retrăsese bolnavă la Marsilia. Și sigur că Lucien ținuse să umple golul pe care ea i-l lăsase. De aceea, într'una din călătoriile lui, el aduse cu sine pe bastiment o grecoaică de o frumusețe cerească, pe care și-o făcu metresă. Thanais, acesta e numele ei, era născută la Salonic și fusese cadâna lui Tajar-Mustafa-Pașa. Lucien sacrifică mormane de aur pentru metresa lui și ar mai fi sacrificat încă, dacă aceasta n'ar fi fost la un moment dat atinsă de o boală de vărsat, de pe urma căreia rămase aproape desfigurată. Atunci el căută s'o căsătorească cu un dascăl de limbi orientale, care plecă să se stabilească cu ea în Grecia. Se pretinde că Lucien a compus asupra acestei femei un poem care n'ar fi lipsit de farmec.

Dar această femee îl costase atât de scump că-l secase la inimă. Lucien văzu că n'avea alt mijloc să-și recupereze pierderile suferite decât tot apropiindu-se de fratele său și obținând dela el vreo funcțiune mai grasă. Tratativele acestei împăcări fură duse de d-na Lactitia și de Joseph. Ele nu merseră, însă de loc ușor, căci Napoleon nu-i putea ierta lui Lucien eșecul pe care acesta îl suferise pe mare. L'ar fi părăsit, zicea el, dacă Lucien nu s'ar fi plecat, totuși în fața rangului său și a lui însuși. El găsea că acesta e mai mult îngâmfat decât talentat, îi reproșa în fine de ce este gelos de succesele lui și de ce nu-i dădea concursul să-și câștige o faimă care avea să se răspândească asupra întregii lor familii.

Indată după această împăcare, Lucien sosi la Paris, și numai decât influența fratelui lui, îi deschise, ca și lui Joseph mai înainte, porțile Consiliului celor cinci sute.

Comportarea lui ca legislator fu mult timp aceea a unui om de bine. Rewbell a pretins că această moderațiune era o consecință a sistemului pe care i-l prescrisese Napoleon. Pentru a atrage cât mai mult și cât mai discret atenția Franței asupra lui Napoleon, Lucien recurgea la un mijloc destul de dibaciu: elogia neîncetat guvernul și indirect armata din Italia cu comandantul ei suprem.

CELE TREI SURORI

După 13 vendemiaire și înainte de plecarea lui în Italia, Napoleon întâlnise la Palais-Royal pe unul dintre vechii lui prieteni, anume Leclerc. După ce-i reînoi cunoștința, el îi încredință o misiune în armata din Sambre-et-Meuse, comandată de generalul Hoche. Numit generalisim al armatei din Italia, el îl chemă pe Leclerc acolo și i-o dădu în căsătorie pe sora sa Pauline, odată cu gradul de general. Leclerc, blând, binevoitor, își iubea pătimaș soția, dar aceasta îl dezola cu nestatornicia ei.

Elisa privise cu invidie căsătoria sorei sale cu generalul Leclerc. De aceea Napoleon se grăbi să-i înlesnească și ei căsătoria, alegându-i ca soț pe prințul Felix Bacciochi, care deținea un loc de comandant de batalion în armata franceză.

Acesta era un bun ofițer, plin de curaj și, pe lângă aceasta de o mare largheță. Mult deosebit de Leclerc, el îi lăsa soției lui deplină libertate, închizând ochii asupra multor lucruri, dar, la rândul lui, pretinse și el în schimb acelaș lucru. Elisa, de partea ei, căzu la această învoială cu cea mai mare grație din lume.

Cu câtva timp înainte, Carolina, a treia soră a lui Napoleon, de-abia în vârstă de treisprezece ani, fusese atinsă la Marsilia de o boală necruțătoare care avea s'o ducă la mormânt. Un medic de douăzeci și șapte de ani, d. Pruitt, care-l întovărășea pe tatăl lui la vizite, avu norocul s'o salveze. Tânăra bolnavă îi jură o caldă recunoștință, iar de atunci cei doi tineri începură să se iubească cu idolatrie. D-l Pruitt tatăl se prezentă d-nei Lactitia și-i ceru mâna fiicei ei pentru fiul lui. Cele două părți căzură de acord. Dar tocmai când cei doi amanți credeau că vor fi fericiți, o moarte fulgerătoare îl răpi pe tânăr și Carolina își văzu fericirea zdrobită. Trecuseră cinci luni de-atunci și Caroline mai plângea încă deasupra mormântului primei ei iubiri, spre marea înduioșare a întregii Marsilii.

INCARCAT DE GLORIE

La 1 Decembrie 1797 se semnă la Radstadt o convenție militară relativă la evacuarea Italiei. Napoleon, terminându-și pe deplin misiunea lui de om politic și de războinic pe frontul Italiei își luă adio dela trupele sale, adresându-le una dintre acele proclamațiuni cu care el le fascina. Napoleon își luă drumul spre Paris, unde Directoratul îl numise deja comandant suprem al armatei de Vest, care era destinată să lupte contra Angliei, însă care, deocamdată, nu exista decât în proect. El

sosi la Paris incognito și descinse modest în casa din rue Chantereine.

Intoarcerea lui fu serbată cu un adevărat triumf. El devenise obiectul unui entuziasm general. Poporul, soldații își exprimau admirațiunea lor, care ajunsese un cult, acoperind pretutindeni trecerea lui Bonaparte cu urale nesfârșite. Directoratul se înspăimântă de această putere a gloriei în fața căreia trebuia să se plece el însuși. De aceea cei cinci directori ai Republicei se însărcinară să dea învingătorului din Italia o serbare triumfală. Remiterea tratatului de la Campo-Formio servi de pretext acestei serbări, care avu loc la 20 frimaire (10 decembrie) 1797 în palatul Louxembourg, în prezența ambasadorilor și miniștrilor statelor străine. Generalul Bonaparte veni la această serbare îmbrăcat în uniforma învingătorului dela Lodi și dela Arcole. Cortegiul lui era format din câțiva ofițeri, îmbrăcați tot așa ca și el, în hainele cu cari fuseseră pe câmpiile de bătălie ale Italiei.

După ce marele Talleyrand, ministrul afacerilor străine făcu elogiul victoriosului într'un discurs din cele mai înălțătoare, Bonaparte înaintă câțiva pași spre tribuna celor cinci directori și, înmânându-i prezidentului Barras tratatul dela Campo-Formio, ținu un discurs plin de elocință, pe care adunarea îl ascultă în mijlocul unei tăceri religioase și care se terminase cu aceste cuvinte: „Vă remit tratatul dela Campo-Formio ratificat de Împărat. Această pace aduce cu ea libertatea, prosperitatea și gloria republicei. Când fericirea poporului francez va avea la temelie cele mai bune legi organice, Europa întreagă va deveni liberă".

Prezidentul Barras, urcându-se la tribună și făcând elogiul eroului din Italia, spuse printre altele: „Natura și-a sleit toate bogățiile ei pentru a-l creia.

Bonaparte a meditat cuceririle lui cu gândirea lui Socrate. El este acela care a înfrățit omul cu războiul". El își termină discursul, invitându-l pe Bonaparte să meargă acum să înfigă stindardul tricolor pe turnul Londrei.

Corpul-Legislativ dădu deasemenea o serbare cu aceeaș pompă învingătorului Austriei. Dar cea mai strălucită fu aceea dată de Talleyrand, ministrul afacerilor străine. Institutul Franței, acel corp care reunește în sânul lui tot ceeace Franța are mai celebru în literatură, în știință și în artă, își depuse deasemenea tributul lui la picioarele lui Bonaparte, primindu-l printre membrii săi la secția matematici, în locul lui Carnot, care fusese proscris. Municipalitatea Parisului își depuse și ea omagiul ei, schimbând numele străzii lui Bonaparte, din rue Chantereine în rue de la Victoire.

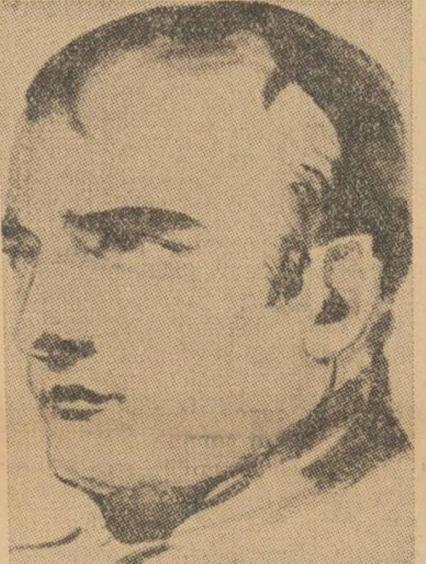
Joséphine era neîncetat lângă Bonaparte, sorbind și ea din plin din cupa gloriei pe care poporul francez i-o dăruise soțului ei

O AFACERE A LUI LUCIEN

Iată însă că fericirea aceasta delirantă a lui Bonaparte avea să-i fie înveninată de o nouă năsbâtie a lui Lucien.

După ce-și pierduse averea, Lucien rămăsese cu gustul luxului încuibat în sânge. El nu mai era însă în stare să poată face față numeroaselor lui pofte de risipă. Și atunci el se hotărî să s'apuce de potlogării. Frate al generalului și legislator, el își dete însă seama că nu putea lucra pe față. Pentru aceasta îi trebuia un om de pae și, neștiind unde să-l găsească, își reaminti de un vechiu negustor de piei, anume V...., pe care Lucien îl cunoscuse ca magazioner în armata din Italia și care acum locuia cu soția în Paris, în rue du Bac. Acesta, aflând că Lucien fusese numit membru în Consiliul celor Cinci Sute, îi scrisese lui Lucien, rugându-l să-i facă și lui un loc în birourile republicei. Lucien îi scrise să vină și-i propuse să ia asupră-și furniturile militare ale armatei, mijlocindu-i un sfert din câștigul ce l-ar realiza. O afacere atât de rentabilă nu putea rămâne neacceptată de V.... pe care Lucien îl instală într'o casă din rue d'Anjou, în foburgul Saint-Honoré. Și, ca întotdeauna când îi ieșea în cale o femee care să-i placă. Lucien se amoreză în curând de nevasta omului său de pae. Gustul lui de astădată era, însă, destul de curios, căci femeea aceasta avea mai bine de 48 de ani, în timp ce Lucien n'avea decât 26 de ani. Dar ce să-i faci? era capriciul lui.

V.... realiză în câtva timp beneficii considerabile, avu o ca-

să îndestulată și o droae de servitori. Soția lui, care până atunci umblase îmbrăcată ca o bună gospodină, fu solicitată de el să-și schimbe fișiul și boneta rotundă cu șalul de mătase și cu pălăria cu pene. Ea se opuse la început, dar, în urma stăruințelor pe care le depuse și Lucien pe lângă ea, sfârși prin a consimți. In zadar doamnele Forgeot, Tallien și Manuel îl luară pe Lucien peste picior in numele aristocrației. Hotărîrea, pe care el o luase, părea irevocabilă.

Aceasta era buna gospodină, căreia se hotărîse Lucien să-i răpească inima. Ea fu câtva timp cu totul a lui și-și plătea mângâierile cu cea mai caldă infidelitate față de soț. Dar acesta nu putea să întârzie prea mult ca să bage de seamă schimbarea soției lui. Ea, care până atunci refuzase întotdeauna să se îmbrace corespunzător noei lor bogății, cerea acum cu stăruință să se ridice la alt nivel social și să împartă plăcerile și cercul soțului său. Ea deveni tot atât de nechibzuită, cât fusese până atunci de strângătoare și de cumpănită. Spectacole, supeuri, baluri și serbări, totul îi surâdea acum poftelor ei. Intriga aceasta, dacă mai era pentru cineva un mister, nu mai era decât pentru bărbatul ei. In sfârșit, deschise și el ochii și, imediat după aceasta, încheie socotelile cu Lucien și-și zăvori nevasta în casă.

In acest timp, toată atmosfera din jurul lui Lucien luase un aer sinistru. Prietenii, colegii lui, toți îl primeau cu răceală, îi vorbeau stingheriți sau chiar îl evitau câteodată. El nu pricepea care să fie cauza acestei schimbări. Insfârșit el fu pus în curent de Foureroy, care-l anunță că niște svonuri dezonorante circulau pe socoteala lui. Era acuzat de a fi făcut sub numele lui V... furnituri guvernului și de a fi vărsat în magaziile militare lucruri de o proastă calitate, mituind pe comisarii însărcinați cu verificarea lor.

Abia acum înțelese Lucien de unde pornea lovitura: V.... se răsbunase dând în vileag toate manoperele cu furniturile armatei. El nu-și pierdu, însă, cumpătul, căci nu i se putea obiecta nici cea mai mică urmă flagrantă a mâinii lui. De aceea el dete buzna peste Napoleon pentru a i se plânge că fusese victima unei înscenări criminale, care atenta la onoarea lui. El își tăgădui orice amestec în această afacere veroasă, transformându-se din acuzat în victimă. „Ei bine! fratele meu, îi zise învingătorul din Italia, dacă tu ești nevinovat, după cum cred și eu, caută obârșia acestor zvonuri și fă deplină lumină. Intâmplarea aceasta în acest moment, ar fi o lovitură de moarte dată avansării mele. Nu lăsa lucrurile baltă, căci ai fi dezonorat și tu, și odată cu tine familia noastră".

Cercetările lui Lucien rămaseră infructuoase. Primul confident al lui V.... rămase nedescoperit și însuși acesta negă totul. Atunci Lucien se gândi să-i propună lui V.... să semneze o desmințire, dar acesta la început i-o refuză categoric. Totuși el se ținu de capul lui și a doua zi, nu se lăsă până nu i-o smulse. Abia intrat în posesia ei, el alergă ușurat s'o pună sub ochii lui Napoleon.

In acest timp, d-na V... fugi dela soțul ei. In urma acestei părăsiri ambii soți obținură dizolvarea căsătoriei lor. Soțul se retrase în provincia lui, iar ea continuă să stea în Paris, sub numele de P..., care era acela al familiei ei.

D-na P... ținea acum un salon modest în care întâlneai o mulțime de femei frumoase și de bărbați galanți care căutau aici plăceri fără consecințe și distracții învăluite în discreție. Lucien continua să vină pe aici, dar foarte rar. D-na P... era supărată de această indiferență a lui, dar totuși ea se mulțumea și cu atât, decât cu nimic.

. . . .

Ea n'avusese decât o fetiță, care acum împlinise 18 ani și care până acum fusese crescută de o mătușă a ei, care avea de gând să și-o facă moștenitoare. Murindu-i însă această mătușă, tânăra veni să se stabilească în casa maternă. Fata era o mică grizetă, avea un chip nostim, un ochiu de drăcușor și o educație îmbibată de lectura romanelor.

Intr'o seară generalul Lasaile și Napoleon veniră în casa doamnei P... Julie, acesta e numele fetei, seduse dela prima vedere pe învingătorul din Italia. El deveni nebun după ea. Lucien se hotărî să-și prevină fratele și reuși.

Napoleon se abătu pe aici într'o seară, când se întâmplase că lipsea de acasă și mama fetei și Lucien. El o convinse pe tânăra fată să coboare cu el în grădină. Aici Napoleon îi vorbi de dragoste și culese mai multe sărutări de pe buzele ei și, odată cu acestea, și promisiunea ei că va veni într'o zi să-l vadă.

Singur Lucien, la întoarcere, mirosi tot acest șiretlic și-i făcu vii reproșuri fetei. Aceasta îi mărturisi cu cea mai desăvârșită naivitate că o distinsă doamnă avea să vină a doua zi de dimineață cu o gabrioletă de piață, s'o ia și s'o conducă la Malmaison, reședința generalului. Lucien se gândi atunci să-i joace o farsă fratelui său, lăsându-l mofluz de această pradă. Așa și făcu. La ora indicată, el se postă aproape de poartă împreună cu colonelul B..., prietenul lui. Gabrioleta sosi, d-na G..., mediatoarea acestei întâlniri, coborî dinăuntru și intră în camera ocupată de Julie. Atunci colonelul strecură trei ludovici în mâna birjarului, spunându-i că-l va aștepta pe drumul dinspre Malmaison. Julie și d-na G... se urcară împreună și gabrioleta porni. Dar la o jumătate de leghe de barieră, colonelul ieși înaintea gabrioletei și o opri. El se prezentă, oferi mâna doamnei G..., îi porunci să se dea jos și, urcându-se în gabrioletă în locul ei, dădu birjarului adresa locului unde o aștepta Lucien pe Julie. Și astfel Lucien îl lăsase pe Napoleon cu buzele umflate.

Această năsbâtie făcu să circule svonul că victima acestei răpiri fusese Joséphine. Ea era atunci la Villiers aproape de Neuilly.

La întoarcerea ei, Napoleon o primi destul de rău pe d-na G... pentru neiscusința ei. Cât despre Julie, ea mărturisi cu naivitate mamei sale toate neajunsurile ce îndurase, iar aceasta, indignată de a fi avut-o ca rivală chiar pe fiica ei, scrise lui Napoleon totul, din fir în păr. Iși închipue oricine furia pe care i-o stârni lui Napoleon această scrisoare. El nu voi să-l mai vadă pe Lucien nici în ruptul capului. In zadar se încercă o împăcare pe lângă el, Napoleon rămase neînduplecat.

. . . .

Tot cam pe-atunci, Napoleon asista într'o seară la o reprezentație la teatrul Feydeau. Intr'o lojă, a cărei parte din față era ocupată de o doamnă, apăru la un moment dat un tânăr. El intră în vorbă cu ea și-i vorbi despre sală, despre actori, despre piesă și despre muzică, presărându-și și părerile lui asupra tuturor acestor subiecte.

Doamna îi combătu unele din ele, tot atât de politicoasă, cât de fermă. In acest timp, se ivise și luase parte la această discuție aprinsă un bărbat mic de statură, pipernicit, palid și cu o mină destul de încruntată. El fu gata să împărtășească părerea tânărului, încărcându-l cu considerațiile lui, și o combătu pe aceea a doamnei pe un ton destul de familiar și chiar cu o oarecare asprime. Tânărul, urit impresionat de tonul pe care-l luase noul venit, crezu că era cavaleresc din partea lui să schimbe frontul, declarându-se de partea doamnei, nu însă fără a-și exprima o oarecare amărăciune împotriva potrivnicului lui.

Lucrurile ajunseră aici, când iată că se introduse înăuntru un aghiotant. El zise politicos bună seara doamnei, care, ați bănuit, era Josephine — și-l chemă pe domnul cel mic, care nu era altul decât generalul Bonaparte, în persoană. Tânărul rămase înlemnit și voi să iasă, după ce mai întâi îi rugase pe cei doi soți să-i primească scuzele lui. Joséphine îi explică însă destul de voioasă că i se datora nu ei, deși ar fi fost natural să fie și așa, faptul de nu împărtăși părerile lui, ci celor doi compozitori Méhul și Chérubini, cărora ea, destul de des, nu le admira muzica. Cât despre Bonaparte, el îi spuse tânărului să nu se simtă deloc stingherit din cauza părerilor lui. „Domnule, când e vorba de ordine și de stat, nicio opoziție, aceasta omoară. Când e vorba de știință și de artă, ea, însă, dă viață". Și astfel, el îl sili pe tânărul opozant să rămână mai departe lângă soția lui, până la sfârșitul spectacolului.

In acest timp, geniul lui neobosit cocea o altă expediție, și anume expediția din Egipt, pe care el o considera ca o lovitură de moarte dată Angliei. El propuse Directoratului să fondeze în Egipt o colonie puternică, făcând din acest ținut bogat antrepozitul comerțului Franței cu India, prin Marea Roșie. Anglia deținea de două sau trei secole monopolul acestui comerț, însă prin mările Africei și pela Capul Bunei Speranțe, astfel că, odată acest proect al lui Bonaparte realizat, absolutismul maritim englez avea să fie zdruncinat până în temelie. Dar nu numai atât, Bonaparte se gândise să dea acestei expediții și un caracter științific și proectase să ia în suita lui o mulțime de savanți și de artiști, în vederea acestui scop.

Directoratul, care, în taină, era dornic să-l îndepărteze pe învingătorul din Italia, deoarece acesta stând în Paris, îi umbrise complect autoritatea sa, fu gata numaidecât să aprobe această nouă expediție gigantică a lui Napoleon și-l numi fără întârziere comandantul ei suprem. Cei cinci directori nu bănuiseră, însă, că, de partea sa, Bonaparte, mereu frământat de o ambiție fără margini, nu concepuse acest plan decât ca să se sustragă sâcâelilor Directoratului și să-și creeze o poziție de independență în acest Orient îndepărtat. El spera ca astfel să-și stabilească acolo o dominație cu ajutorul căreia să se apropie de visul fantastic care mocnea în gândurile lui.

Inainte de a porni spre Egipt, Napoleon crezu însă că era în interesul lui să lase la Paris pe cineva de încredere care să-și ia sarcina să-l pună în cunoștință, în orice moment, cu ceeace s'ar fi petrecut aici și care, în cazul unui eșec, să-i pregătească o întoarcere onorabilă. Acela asupra căruia î.i aruncă ochii pentru aceasta fu chiar Lucien. Cei doi frați se împăcară pe nesimțite, se înțeleseră asupra măsurilor de luat... și astfel răpirea Juliei fu uitată.

Nu vă vom descrie aici expediția din Egipt. Ea este glorificată de istorie și de monumentele falnice pe cari Franța le-a ridicat întru eternizarea victoriei dela Piramide a lui Napoleon. Noi ne vom mărgini să vă povestim numai nimicurile sentimentale ale învingătorului, așa că să ne urmăm această cale modestă.

Debarcat pe țărmurile Orientului, Napoleon adoptă moravurile și uzanțele locurilor. Și conformându-se acestor obiceiuri, el căută să aibe o sultană favorită, pe care și-o alese în persoana frumoasei Fatmea, o cadână născută la Constantinopole, dar aceasta nu-l interesa decât din vanitate. Veritabila lui favorită, Roxelana lui, era o tânără franțuzoaică, doamna F.... Bărbatul acesteia era un ofițer brav și bogat, care o luase în căsătorie din dragoste, iar ea acum își urmase soțul în Egipt, In ceeace privește soțul ei, Napoleon nu ducea nicio grijă, căci el îl îndepărtase, dându-i o misiune tot atât de grea, cât de periculoasă. Dar iată că acesta se achitase cu iscusință de această misiune și acum era pe piciorul de a se întoarce acoperit de glorie. Legătura lui Bonaparte cu această femee devenise publică. Toată armata o botezase „mica regină", și pe bună dreptate, căci ea făcea adeseaori onorurile palatului de aici al lui Napoleon cu orgoliul și cu grația unei regine.

Injuria adusă lui F.... putea să devină acum cauza sau pretextul unei revolte în armată, căci F... era în deobște iubit de oștire. De aceea Napoleon nu-i dădu timpul să intre în Cairo, căci acesta n'ar fi putut suporta infidelitatea soției lui. Napoleon dădu dispoziții ca el să fie înapoiat din drum, comunicându-i că de astădată era trimis în Franța cu o nouă misiune, care n'admitea nicio întârziere.

Intr'unul din marșurile lui în deșert, în timp ce călăuzele și suita lui se odihneau, Napoleon porni hai-hui prin împrejurimi, urmat de câțiva însoțitori. Ajuns în fața unei colibe singuratice, el intră singur înăuntru. Aici dădu cu ochii de o tânără arabă, de o frumusețe orbitoare. Ea stătea de veghe, nemișcată, la căpătâiul unei bătrâne bolnave, care era întinsă jos pe o rogojină. Totul aici era mișcător și de o rară măreție. Tabloul acesta întruchipa de o parte evlavia, iar de alta sărăcia hâdă.

(Urmează)

Prelucrare de G. I. Georgescu

ARCADIE BUHOV

Bătrânul

Bătrânul intra în el nouăzecelea an. Trăia pe dibuite. Nu mai vedea nimic, auzea prost; când se apropia de el soţia fiului mai mare, Caterina Vasilievna, o lua de mână şi abia după moliciunea ei ghicea că în faţa lui era o femee.

— Lizavetuşca, — îndruga el.

— Lizaveta e la Kostroma, — îi striga supărată la ureche Caterina Vasilievna. — Sânt eu, Catea! Vrei griş?

— Criş?, — o întreba bătrânul. — Tot de crişi vorbeşti, tot de crişi...

Caterina Vasilievna punea cu sgomot farfuria pe masă şi eşea, trântind uşa.

— Asta-i viaţă?, — se plângea ea la prânz soţului ei, arhitectul Okunev. — Ne chinuim în două odăiţe, n'avem unde primi un om, iar bătrânul ocupă o odae întreagă.

— O să moară şi o să-i luăm odaia, — intră în vorbă fetiţa Valia, de 7 ani. — Bătrânii mor foarte des.

— Valia, nu se poate să spui aşa, — zise Okunev, înroşindu-se. — Ţi-e bunic... şi e tatăl meu.

— Tată, tată, — îl întrerupse cu răutate Caterina Vasilievna. Fiecare om are tată, dar parcă toţi crapă ca el? Dă-i lapte, dă-i găină, dă-i jimblă. E un elefant. Crapă şi bea, crapă şi bea, parc'ar fi un copil.

Costea, elev în clasa a doua de liceu, protestă:

— Copiii nu crapă: mănâncă.

Seara, când copiii se culcaseră şi Valia se scâncea, cerându-şi păpuşa în pat, Okunev vorbea în şoaptă cu nevastă-sa:

— E-adevărat, prea mult trăeşte bătrânul. Şi totdeauna a fost aşa. Dar, ei, bătrânii, se sfârşesc dintr'odată. S'a îmbolnăvit bătrânelul şi s'a dus.

— S'a dus bătrânelul, — bombăni Caterina Vasilievna. — Sânt patru ani de când tot aud dela tine povestea asta, dar noi tot o să murim înaintea bătrânului... Auzi cum se tot întoarce în pat şi mugeşte ca o vacă? Nu ne lasă să dormim.

Okunev se sculă şi se duse, desculţ, în odaia bătrânului.

— Ce tot oftezi, tată?, — îl întrebă, supărat. — Nu ne laşi să dormim! Ce vrei?

— Catiuşa?, — se auzi în întuneric o voce bătrânească.

— Care Catiuşa? Sânt eu, eu! Ce vrei?

— Am junghiuri, — suspină bătrânul. — Am junghiuri... Vai!...

— Toţi avem junghiuri, — îi răspunse Okunev, posomorît. — Lasă-mă să dorm.

După aceia, înapoindu-se în odaia lui strigă copiilor:

— Ce vă mai învârtiţi? Dormiţi!

●

După vreo săptămână, Okunev se întoarse dela serviciu indispus şi înainte de vreme.

— Ce-i cu tine? — îl întrebă soţia.

— Dracu ştie. Imi vâjâie capul. Mă dor încheieturile. Pe semne am febră.

Spre seară, Okunev avea o căldură de aproape 40 grade. Noaptea veni un medic, îi ascultă îndelung inima şi dădu din cap.

Patru zile Okunev auzi în juru-i numai şoapte şi ştia doar că-i e sete.

Dedată îşi aminti că săptămâna aceia era ziua naşterii lui Costea, căruia îi pregătise o cutie de acuarele pe care o ţinea la serviciu. Veni apoi din nou înfrigurarea; tavanul îl apăsa, iar ferestrele i se părea că se învârteau în juru-i.

A şasea seară, se trezi cu o uşurare neaşteptată şi neobişnuită. In colţ ardea lampa, acoperită cu o eşarfă.

Costea îşi făcea lecţiile şi căsca, iar Valia dădea păpuşii ceai rece.

— Babacu n'o să moară? — întrebă ea — Ca bunicul?

— Nu, îi răspunse Costea, căscând. — Ăştia trăesc mult. Iar dacă o să moară mama o să-i găsească bunicului un colţ, iar pe noi o să ne mute în odaia aceia. O să am o masă şi tu ai să ai una. O masă mică şi o lampă cu abajur verde. Frumos?

— Frumos, — răspunse Valia cu înflăcărare, — O să dorm cu pisica. Dar despre tata se poate vorbi c'o să moară.?

— Se poate — dădu din cap Costea. — Dacă se poate vorbi despre bunicul, se poate şi despre tata. Mai ai lămâia din ceai? Dă-mi-o.

— Mama a pus-o în ceaiul tatei.

— Toţi beau, toţi crapă, — zise Costea. — Mi-au mâncat ziua naşterii, am rămas fără acuarele.

Okunev vru să spună ceva, dar limba îi era ca o cârpă groasă şi uscată. Scoase doar un geamăt tânguitor şi simţi că pe obraz îi alunecă o lacrimă.

— Mugeşte, — zise Costea, uitându-se în colţul în care zăcea tatăl. — Dimineaţa rage mama, iar seara mugeşte ăsta... Când să-ţi mai faci lecţile?...

— Ca şi bunicul. Toţi mugesc.

Convalescenţa era îndelungată. Abia după unsprezece zile Okunev putu să umble prin odae. Era neras şi i se tăiau picioarele. Costea era la şcoală, iar Caterina Vasilievna, supărată de boala soţului, se dusese cu Valia la plimbare.

In papuci de pâslă, călcând greu şi nesigur, Okunev intră la bătrân.

— Bună ziua, tată, — spuse el, aşezându-se pe patul lui.—Cum o mai duci?

— Petiuşa?, — îi zâmbi bătrânul, arătându-şi gura fără dinţi şi mângâindu-i mâna. — Prost, Petiuşa... Sânt prea bătrân...

— Nu-i nimic. Trăeşte, tată! — spuse Okunev, obosit. — Toţi trebue să trăiască. Vrei ceai?

— Nu trebue, — îi strânse mâna bătrânul. — Mai stai cu mine.

Okunev îi mângâie mâna rece, făcută parcă numai din vine învineţite şi împletite, şi întâia oară după şase ani se uită la bătrân cu duioşie şi tristeţă.

Din ruseşte de AZOR

André Maurois - reporter radiofonic

Acum câteva zile a avut loc la Vimy în Franţa o grandioasă ceremonie pentru inaugurarea monumentului ridicat în amintirea luptelor sângeroase date în acest ţinut, în timpul marelui războiu, de regimentele canadiene. Ceremonia s'a desfăşurat în prezenţa Regelui Eduard al VIII-lea şi a Preşedintelui Republicii Franceze, d. Lebrun.

Transmisiunea radiofonică a fost o adevărată capodoperă a genului. Reportajul radiofonic a fost încredinţat cunoscutului romancier André Maurois, care, pe lângă talentul său literar, cunoaşte perfect limba engleză.

Transmisiunea a fost remarcabilă în deosebi din punct de vedere tehnic. Pentru o oră şi jumătate de transmisiune, 4 ingineri, 3 verificatori şi mai mulţi lucrători au lucrat, timp de 10 zile, la instalarea unui cablu subteran, atât de perfect încât ar fi putut rămânea definitiv. Transmisiunea a fost făcută prin posturile Lille, Paris şi Londra.

Instalaţia de joasă frecvenţă cântărea 4 tone şi a fost montată pe loc în întregime; ea a fost complectată de 14 amplificatori, de un panou de releuri de 3 m. înălţime pe 2,50 m. lăţime şi de 2 centrale telefonice.

In diferite puncte ale vastului teren au fost plasate 20 de microfoane şi câteva megafoane.

O aventură în Java

Eram de două zile ancoraţi în Batavia, portul principal al insulei Java din mediterana asiatică. Neavând ce face, şedeam culcat în patul din cabina mea. Căutam să uit de căldura înăbuşitoare de-afară cetind un roman, când boy-ul intră în cabină:

— Domnule doctor, vă aşteaptă pe punte un domn care doreşte să vorbească urgent cu dv.

Un individ cam de 35-40 ani, bine îmbrăcat, se plimba neliniştit pe punte.

— Cu ce vă pot servi, domnul meu?

— Doctore, e nevoe de intervenţia urgentă a unui medic european, într'un caz grav şi cum prin împrejurimi nu se găseşte alt medic, te-aş ruga pe dumneata să mă ajuţi.

— Bine, domnule, te ajut cu plăcere. E nevoe de operaţie?... Să-mi iau ceva instrumente?

— Cât de multe! cât de multe!...

— Hm!... dar bine, despre ce este vorba?

— Iartă-mă, d-le doctor, dar deocamdată nu-ţi pot spune nimic; este o chestiune de onoare.

— ? ?...

Scoborîi în cabină şi începui să pun toate cele necesare în trusa mea de mână. Atârnat pe perete şedea browningul. Mă gândeam: să-l iau, să nu-l iau?.. Nu-l iau! Ce să faci aici cu revolverul?... Totuşi, îl iau!... Il azvârlii şi pe el în trusă. Trecui pe la căpitan şi-i spusei că sânt chemat la un caz urgent şi că până la apusul soarelui voi reveni.

La coborîre ne aştepta o barcă cu patru vâslaşi voinici, care porni spre larg şi, ocolind un colţ de stâncă, acostă la mal. Aici se afla o trăsurică, la care erau înhămaţi doi indigeni. Trăsurica porni destul de repede printr'o pădure deasă, ca toate pădurile din regiunea ecuatorială.

Insoţitorul meu nu scotea nici o vorbă. Numai din când în când spunea ca pentru sine:

— Numai... de n'am ajunge prea târziu!...

Văzand că gluma se îngroaşă, l-am întrebbat dacă mai avem mult.

— Indată!... Indată!

Am aşteptat cam trei sferturi de oră şi văzând că nici gând nu este să ajungem, i-am pus în vedere că dacă în 20 de minute nu ajungem mă dau jos şi plec.

— In 15 minute sântem acolo. Dealtfel, acum nici nu te mai las să pleci.

Incepui să mă nelinişteasc: Ce dracu' vrea ăsta cu mine?

In sfârşit, am ajuns într'un luminiş, unde se afla un bungalow după toate aparenţele pustiu şi nelocuit.

Am intrat într'un gang şi deacolo, printr'o mulţime de camere, în care, lucru curios, nu era nici-o mobilă, nici-o fiinţă. Incepu să-mi fie frică, când, dintr'o odae alăturată, aud un geamăt de femee. Aha!?... Pentru asta m'a adus? Imbecilul! Trebuia să-mi spue asta dela început: îmi trebue cu totul altceva. Frica ce începuse să apară, dispăru cu totul.

— Aici e! Vino!

In mijlocul unei camere, unde totul era răsturnat, spart, pe o masă, sta întinsă o femee, legată strâns cu o frânghie şi cu un căluş plin de sânge şi de spumă în gură. De spaimă, mi-a căzut şi trusa din mână.

— O vezi? O vezi? Tigroaica asta cu păr de abanos, cu ochii plini de ispită, m'a înşelat!... Auzi? M'a în-şe-lat!... Eşti doctor! Să-i scoţi inima, dar să n'o omori! Să-mi dai inima ei. Să o strâng în mână, să o sfâşii în mii de bucăţi! M'ai înţeles?!

Dacă faci asta, aurul de colo e al tău. Dacă nu,... şi cu iuţeala fulgerului ţeava unui revolver era la o palmă de fruntea mea.

Mi-am dat imediat seama că am de-aface cu un dement, care din cauza geloziei a fost apucat de criză şi că sânt într'o situaţie puţin plăcută.

— Bine! Se face! dar trebue să-mi ajuţi. Până îmi scot eu cele necesare, d-ta să o ţii strâns de cap şi să-i astupi ochii cu degetele ca să nu vadă.

M'am aplecat, am desfăcut trusa şi, scoţând revolverul, m'am apropiat încet de el. O detunătură... şi sărmanul nebun zăcea la picioarele mele, cu frunea perforată de un glonte.

Primul lucru pe care l-am făcut, a fost să desleg femeia şi să-i scot căluşul din gură. Fusese legată cu o sălbăticie de nedescris. Frângiile îi intraseră adânc în carne, lăsând urme de sânge pe tot corpul.

Când îşi reveni în fire o întrebai cu ce-i pot fi de folos. Imi răspunse cu voce slăbită:

— Iţi mulţumesc, domnule, că m'ai scăpat de tiranul acesta. Era bărbatul meu, cu care am fost silită să mă căsătoresc deşi nu-l iubeam. De doi ani mă terorizează cu gelozia lui.

— Şi-acum ce ai să faci? Vino cu mine.

— Nu, nu pot să merg. Eu trebue să rămân aici.

Simţind din răspunsul ei că n'am s'o pot îndupleca, m'am hotărît să plec; mai cu seamă că era pe 'nserate. Când eşii în curte, strigai după oamenii care mă aduseseră, dar degeaba. Nu se vedea nici urmă. A trebuit să plec pe jos.

Nu mersesem mai mult de o oră, când, la orizont începură să se adune nori negrii, întocmai ca nişte balauri din poveşti. In mai puţin de zece minute, deşi era abea ora cinci după amiază, se făcu un întuneric de nepătruns. Mergeam la voia întâmplării. Un fulger, un tunet, şi ploaia începu să-şi verse torentele nemiloase de apă. Să nu credeţi că era o ploaie ca toate ploile. Părea că unui rezervor imens, atârnat în înălţimile cerului, i s'a desfăcut fundul dintr'odată. Apa cădea sub forma unor mase compacte. Obosit, orbit de apă, m'am aşezat pe un trunchiu de copac.

S'a terminat. Nu mai scap de-aici. Adio, mamă! Adio, Europă! Adio, viaţă!... Şi când mă gândesc că trebue să mor aici, la atâtea mii de kilometri de tot ce mi-i drag, fără putinţă de apărare, îmi vine să înebunesc. In definitiv, nu sânt nici mort, nici rănit. De ce n'aşi încerca să scap? Atâta timp cât pot să-mi mai mişc picioarele, am să merg înainte, înainte,... ori es din pădure, ori cad jos mort.

Ploaia tocmai încetase. Marea ştiam că vine către Est (îmi notasem asta la plecare, din obiceiu). Cu ajutorul muşchilor de pe arbori, găsii aproximativ Răsăritul.

Mergeam peste pomi, peste gropi, peste tot ce întâlneam în calea mea.

Hainele îmi erau rupte, picioarele îmi sângerau, dar nu simţeam altceva decât dorinţa vie să scap din infernul acesta.

Intre timp, soarele trecuse de orizont, şi întunericul era destul de mare. După urletul furtunii, cu tot zgomotul produs de animalele de noapte, pădurea mi se părea cufundată într'o tăcere de mormânt.

Deodată, aud înaintea mea un foşnet şi 'n aceaşi clipită ceva negru se apropie de mine. Instinctiv ridic mâna dreaptă în sus. A fost norocul meu căci, imediat simţii un laţ alunecându-mi dealungul corpului şi oprindu-se puţin mai jos de piept, prinzându-mi şi mâna stângă. Până ce agresorul să aibă timp să strângă laţul, cu mâna dreaptă, care era liberă, scosei revolverul din buzunar.

Am tras la întâmplare... Un strigăt şi, simultan, zgomotul căderii unui corp. M'am desfăcut din laţ şi m'am apropiat de locul unde auzisem căzând ceva. La câţiva paşi de mine zăcea un Chinez, din pieptul căruia se prelingea o şuviţă subţire de sânge. Am stat câteva minute uitându-mă nedumerit la el, apoi, vrând parcă să scap de ceva, am început să alerg.

Să fi fugit cam... cât? Nu ştiu! Poate un ceas, poate zece minute numai,... când aud din dreapta mea zgomotul mării... Eram scăpat! Am început să fug orbeşte într'acolo, până am căzut sleit de puteri la câţiva zeci de metri de ţărm. Vuetul mării îmi părea cea mai divină muzică de îngeri. Dar... vai! eram la câţiva kilometri de rada portului. După ce m'am odihnit câtva timp, am pornit dealungul ţărmului, în speranţa că doar, doar voi găsi un sampan care să mă ducă pân'acolo.

In adevăr! Dumnezeu mi-a scos în cale un grup de sampan-uri trase la mal şi'n care picotau câţiva chinezi. Din spirit de precauţiune, am ales un sampan care nu avea decât un singur vâslaş. M'am aşezat la un capăt al sampan-ului, iar chinezul — la celălalt capăt. Intre mine şi Chinez erau aşezate câteva scânduri transversale. Eram asigurat, căci nu s'ar fi putut repezi la mine din cauza lor; dealtfel, nu am văzut nici un gest suspect la el. Când am ajuns la o distanţă bună de ţărm, Chinezul cu o singură săritură a fost lângă mine. Cu mâna stângă căută să mă apuce de gât, iar cu dreapta îşi scosese cuţitul. Am avut prezenţa de spirit să ridic umerii şi să aplec puţin capul, ca să nu mă poată sugruma. Pe când cu dreapta căutam să scot revolverul din tocul lui, cu stânga mă apăram de loviturile Chinezului. Nu cred să fi trecut mai mult de trei zecimi de secunde, până am reuşit să-l împuşc şi totuşi reuşise să-mi dea trei lovituri de cuţit în mâna şi umărul stâng. Sleit de efortul făcut, m'am aşezat pe bancă. Deodată, mă cuprinse un sentiment de ură şi de scârbă împotriva acestor diavoli galbeni. Am scos revolverul şi am început să trag, să trag... Fiecare glonţ ce pătrundea în hoitul Chinezului, mă liniştea, mă întărea parcă.

Mi-am bandajat rănile cum am putut şi cu o singură mână am început să vâslesc către port. Eram la capătul forţelor când zării la câteva sute de metri umbra unor vase. Am început să strig cât puteam de tare: Albatros! Albatros!... Ajutor! Ajutoor... oor...

Ca prin vis am auzit clipocitul unor lopeţi ce se apropiau.

Când m'am trezit, eram în cabina de pe Albatros. In jurul meu erau toţi ofiţerii, căpitanul şi medicul unui alt vas. Pe faţa tuturora se citea bucuria că mă întorsesem teafăr, dacă se poate spune.

Am adormit din nou şi m'am deşteptat după 24 de ore. Vasul era în drum spre Singapore, unde trebuia să fiu internat într'un spital european, până la complecta mea vindecare.

DAMALIDI PAUL

G. I. TAPUSY

CEALALTA

De câteva săptămâni un om blând, inteligent, fin, se stingea cu încetul. Medicii îi opriseră orice hrană şi el murea poate mai mult de inaniţie. Din zi în zi era mai palid şi fiul său privea cu strângere de inimă sfâşietoare acest dureros proces de stingere. Totuşi ore întregi sta lângă patul bătrânului şi îi povestea mici întâmplări din viaţă, din şcoala unde, ca şi tatăl său, era profesor şi bătrânul simţea că intră soarele în casă...

Intr'o zi, cum vorbeau de războiu, bătrânul spunea:

— Ce rău îmi pare că nu mai avem nici o fotografie ca militar. Semănam cu tine. Fotografiile le-am împărţit pe la prieteni şi n'am mai găsit, acum în urmă, nici una. A noastră a dispărut în timpul refugiului!

Apoi, îşi aminti subit:

— Ba da, trebue să mai fie una şi poate că o s'o vedem odată.

Şi cum tânărul insistă, tatăl povesti cu vocea înceată, tristă:

— Am avut în tinereţă o prietenă. Nu era un flirt sau o legătură banală şi pasageră, ci o adevărată prietenie. Ada era fiica unor oameni foarte bogaţi, iar eu, student sărac — prietenul fratelui ei. Veneam rar pe acolo; eram foarte timid. Stam de vorbă toţi trei, apoi fratele ei şi ea, făceau muzică. Plecam cu sufletul înălţat. Credeam că încep s'o iubesc şi sufeream. Era prea bogată, prea distinsă. Avea în toată fiinţa ei o linişte armonioasă. O linişte din aceiea ce dau uneori fiori. Gestul ei avea ceva solemn, zâmbetul era trist. Dar într'o zi, în casa unei familii cunoscute am văzut-o pe mama ta. Atunci am înţeles ce e dragostea adevărată. Pe **aceasta** o doream ca soţie. Cealaltă, slabă, înaltă, eterică, de o puritate inatacabilă, rămânea prietena sufletului meu.

. . . .

...Veni războiul şi m'am dus să-mi iau rămas bun dela prietenul pe care nu-l văzusem de multă vreme. Nu era acasă. M'a primit Ada. Aşa de bine îmi amintesc ultima noastră întrevedere! Sta lângă pian învăluită în nişte voaluri albe, care o făceau şi mai albă. Ochii ei mari, verzi, priveau trist departe, undeva, spre infinit par'că. Spuse atât: „Războiul!... ce grozav lucru!"... La tristeţa ei am răspuns cu zâmbet vesel: „Nu-mi pasă dacă mor: — nevastă-mea mi-a promis trandafiri albi pe mormânt". Apoi îi dădui o fotografie pentru prietenul meu. Imi propuse s'o păstreze ea, căci fratele ei, plecând pe front, o va pierde. Ii spusei: „Şi tu o vei pierde".

„Ţi-o voiu reda când fiul tău va avea 25 de ani", fu răspunsul.

De-atunci, n'am mai văzut-o niciodată.

Când m'am întors din războiu, ea plecase în străinătate la nişte rude.

Abia acum cinci ani, adică numai doi ani înainte de am pierdut-o pe măicuţa ta, ea s'a căsătorit acolo. Fratele ei mi-a spus că nu-i fericită, că-i tristă mereu.

Fotografia a pierdut-o desigur de mult şi cât mi-ar fi plăcut s'o vedem amândoi când vei avea 25 de ani.

. . . .

Au trecut ani de-atunci. Bătrânul profesor s'a stins de mult. Intr'un cimitir fără sfârşit, doarme liniştit sub caişi bătrâni.

Intr'o dimineaţă, când tânărul se întorcea dela un bal, găsi pe un birou un plic mare. Se temea să-l desfaca.

In plic era fotografia unui chipeş sublocotenent care semăna uimitor cu dânsul. Nu mai avu răbdare să stea în cameră. Il sufocau pereţii. Işi aduse aminte că în ziua aceea împlinea 25 de ani. Fugi afară, apoi la cimitir.

Nu fusese de mult la ai săi. Nu se afla nimeni acolo aşa de dimineaţă. Abia îşi târa paşii obosiţi prin aleele noroioase, prin ceaţa acelei triste dimineţi de sfârşit de toamnă.

Sufletul lui era cuprins de acea tristeţă şi nostalgie pe care ţi-o dă toamna când sfârşeşte ca şi toate sentimentele în declin. Revăzu mormântul mamei, al bunicilor. Ah, aici aproape era şi tatăl lui, cel mai bun şi mai iubit prieten ce a avut în viaţă. Se opri, îngenunchiă: Mormântul nu era greu de recunoscut. Era acoperit în întregime de tranda-[illegible]

Varia

Cea mai plăcută şi mai eftină lectură de vacanţă. Povestiri extraordinare pentru tineret. Călătorii fantastice în: AMERICA, AMERICA DE SUD, ASIA ORIENTALA cu numercase ilustraţiuni. Călătorii minunate, prin regiuni pitoreşti şi exotice, intreprinse de avanturierul îndrăzneţ, Bili Gazon, care farmecă pe copii şi-i face să-l urmărească cu dragoste, plăcere şi curiozitate în toate acţiunile lui. Un roman realist în cadrul unor călătorii fantastice. 3 volume mari a câte 600 pagini fiecare. Lei 20 volumul.

●

Se modifică sistemul licitaţiilor publice — Oferta cea mai avantajoasă. Reforma condiţiilor de participare. Localizarea răspunderilor. **Spre o nouă experienţă cu compensaţiile** — Noi articole admise la importul în compensaţie. Ce preconizează ministerul industriei şi comerţului. Atitudinea Băncii Naţionale. **Asanarea Băncilor Populare** — Modificarea normelor stabilite. **Eliberarea autorizaţiilor de import** — Cât s'a consumat până în prezent din disponibilul trim. III. **Posibilitatea exportului de cereale** — Producţia şi disponibilul de export a grâului şi porumbului. Constatări şi perspective. **Grecia generalului Metaxas** — Intre îndreptare şi dificultăţi economice. **Situaţia târgului de devize. Articole semnate de d-nii: Charles Spinasse, ministrul Economiei Naţionale al Franţei, Maxuell Steart, D. Mociorniţă, industriaş, Al. Săvulescu, directorul general al Băncii de Scont a României, prof. Gr. Mladenatz. Numeroase cronici, reportagii şi informaţiuni din toate domeniile de activitate economică din ţară şi străinătate. Un bogat supliment francez în No. 77 din marea publicaţie EXCELSIOR Economic, Financiar, Social. Lei 5.**

Anecdote despre Bernard Shaw

Bernard Shaw, autorul contemporan cel mai citit după Wells, a împlinit de curând 80 de ani. Acest straniu şi incomparabil scriitor, irlandez din naştere, şi-a petrecut o bună parte din tinereţea sa la Londra. A făcut gazetărie, fiind, între altele, şi critic muzical. La 40 de ani începu să se ocupe de teatru. Filosofia sa antisentimentală şi spiritul său satiric, care se exercită cu o extremă causticitate împotriva tuturor felurilor de prejudecăţi, s'a concretizat în numeroase comedii, jucate şi apreciate pe toate scenele lumii.

E cu neputinţă de redat într'o scurtă biografie personalitatea atât de complexă şi paradoxală, a acestui autor, ajuns în plină vigoare la vârsta patriarhală.

Vom da însă mai jos câteva anecdote, din cele mai puţin cunoscute, care ne vor ajuta să cunoaştem şi să înţelegem mai bine pe Bernard Shaw.

Un... dialog despre criza locuinţelor

Acel, care l-a lansat în literatură pe Shaw, a fost marele critic englez William Archer. El i-a dat posibilitatea să-şi publice primele esseuri şi foiletoane în coloanele revistei „World".

După câtva timp, Archer şi Shaw hotărîră să scrie o dramă în colaborare. Archer furnizase subiectul şi Shaw se însărcinase cu redactarea piesei. După o lu-

BERNARD SHAW

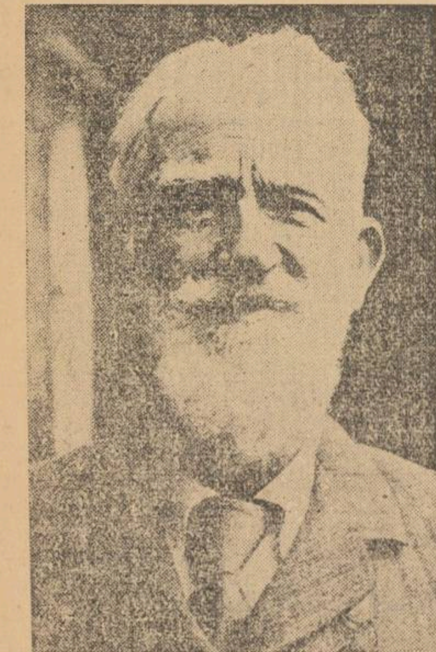
nă, Shaw se prezentă la Archer şi-i spune: „Am terminat primul act, dar am epuizat subiectul. Dă-mi acum, te rog, un altul".

Lucrarea, ieşită din această colaborare, este piesa „Widowers Houses". Archer, discutându-i valoarea, spuse: „Ca dialog asupra crizei locuinţelor, opera are merite incontestabile, dar ca înfăţişare de caractere şi sentimente omeneşti, e nu numai falsă, dar mai rău: slabă".

Criticul englez nu şi-a iertat niciodată faptul că l-a îndrumat pe Shaw pe calea teatrului.

Onorariu modest

O revistă engleză, prea puţin importantă, care nu se bucură nici de abonaţi generoşi, nici de cititori numeroşi, ceruse cu mul-

[illegible] LA 80 DE ANI

tă sfială şi fără prea mari speranţe, un articol lui Bernard Shaw. Marele dramaturg trimise, ca răspuns câteva rânduri extrem de interesante, care, publicate la locul de onoare, obţinură un succes extraordinar.

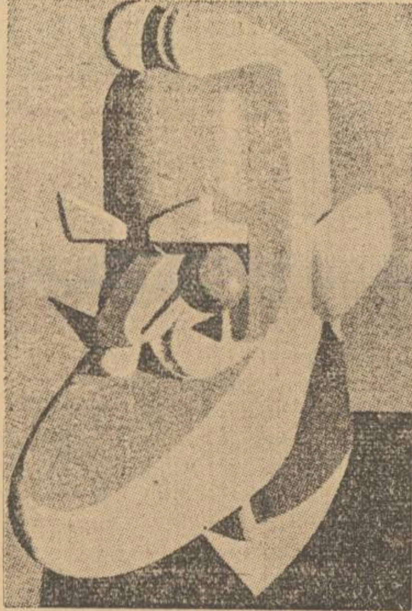
Intrucât însă nu fixase în prealabil onorariul cuvenit pentru acest articol, directorul revistei preocupat să-şi exprime într'un fel oarecare recunoştinţa faţă de ilustrul scriitor, îi scrise lui Shaw, întrebându-l care e preţul articolului.

„Scumpe domn, — *răspunse imediat Shaw* — valoarea unui articol de mine e atât de mare, încât tot capitolul publicaţiei dv. n'ar ajunge ca să-l plătească. Vă rog deci să-l consideraţi ca un dar din partea lui...

BERNARD SHAW

Trebue să educa pe Francezi...

Franţa este poate singura ţară care nu a înţeles, sau, în orice caz, nu a apreciat la justa ei valoare, arta lui Shaw. Orice ope-

BERNARD SHAW

ră a marelui irlandez prezintă caracterul unei farse jucată realităţii şi bunului simţ. Or, această atitudine este rău văzută de francezi, care prin spiritul şi temperamentul lor, se lasă greu scoşi de pe tărâmul realismului şi al adevărului.

Fireşte, Shaw era cam contrariat de această lipsă de succes pe scenele parisiene. Totuş, se consolă, susţinând în scris următorul punct de vedere: „Cauza unui asemenea eşec se datoreşte faptului că, fiind prea ocupat ca să învăţ pe englezi arta de a se cunoaşte pe ei înşişi nu am avut încă plăcerea să întreprind până acum educaţia francezilor".

Marii vegetariani

Generozitatea intelectuală a lui Shaw este proverbială. Ea ex-

BERNARD SHAW

plică admiraţia şi afecţiunea, pe care i-o poartă foarte mulţi scriitori europeni şi americani.

André Maurois scrisese anul trecut o monografie asupra lui Shaw, care urma să fie publicată în englezeşte. Editorul volumului, din spirit de prudenţă, trimise lui Shaw corecturile, rugându-l să revadă partea biografică şi eventual să îndrepte greşelile pe care le-ar găsi.

Rezultatul a fost că Shaw a însemnat, aproape pe fiecare filă numeroase adnotări şi comentarii, utile şi amuzante. Intr'un loc Maurois scrisese: „Bernard Shaw este vegetarian şi socoteşte primejdios regimul carnivor". *Dramaturgul irlandez comentă astfel această afirmaţie:* „Inexact". *Eu am susţinut* numai că sânt vegetariani marile animale şi marile personalităţi: de pildă, elefantul, Shelley, şi... eu sântem vegetariani. Dar nu prescriu asemenea regim decât supraoamenilor".

R. Vlădescu - Olt

Se reia, la „Forum", „Dominoul verde". In momentul premierei filmului, am scris aci o cronică, în care insistam mai cu deosebire asupra actriţei care face rolul soţiei asasinate şi atrăgeam atenţia asupra capului foarte interesant al acesteia. Nu are nici tipul franţuzesc (filmul e francez) — ca tovarăşa ei Danielle Darieux sau colega ei Simonne Simon; n'are nici tip germano-maghiar, ca toate artistele din operete sau comedii muzicale. Mă gândeam la America; e drept că şi acolo există un calapod naţional al girl-ei frumoase, tip pe care îl vedem reprodus în serii masive. Dar, pe lângă asta, Americanii cultivă cu râvnă „capetele speciale". Samuel Goldwin a cheltuit două milioane de dolari cu punerea la punct (fizică, socială, morală şi — nu glumesc— ştiinţifică (lecţii de literatură, matematici, etc.) a Anei Sten, pentru că această femee nu semăna la chip cu girl-ele U.S.A. (Să mai reamintim de succesul lui Mae West datorit, 50%, fizicului său neasemănător cu arhitectura cultivată la Hollywood?).

Aşa dar îmi ziceam că artista din „Dominoul verde" e americană. De altfel şi numele ei (Jany Holt) putea la rigoare fi o indicaţie.

Mă intrigase misterul fizionomiei acesteia.

Nişte ochi tulburi, o privire furbă, nasul îngust şi nu ştiu cum cam strâmb, ceva nesigur în toată căutătura, seducător şi supărător în acelaş timp, energic şi frivol totodată (totul în perfectă armonie cu rolul), Mult mister în toată această mască. Şi un fel de a juca extrem de personal, care, în ciuda lipsei de accent străin, făcea să bănuieşti că nu ai de a face cu o franţuzoaică.

M'a intrigat nespus de mult figura Janei Holt. Şi nu parveneam s'o situez geograficeşte,

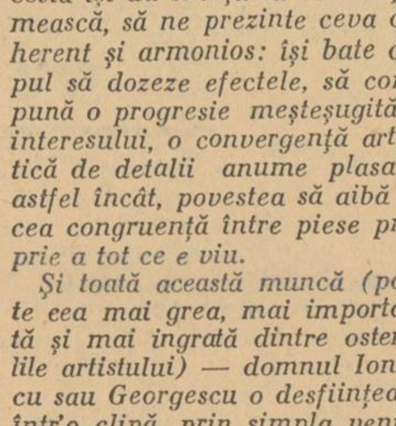
Puţin timp după cronica de astă iarnă, am aflat. N'am apucat s'o spun, căci cronicile erau mereu prinse cu subiecte mai actuale. Profit acum de faptul că Bucureştii, săptămâna aceasta, nu au dat nici-un film nou despre care să se poată vorbi, pentru a vă face cunoscut că Jany Holt, enigmatica eroină din „Dominoul verde" este româncă get-beget.

E nevoie să insist puţin. Un orgoliu naţional vrednic de o mai bună şi patriotică cauză, face pe Români să încetăţenească pe toate vedetele ecranului. Auzim, periodic, că Chaplin s'a născut la Buhuşi, că Baur e din Botoşani, că Silvia Sidney e dela Cahul, etc., etc... Stelele în chestiune nici n'au nevoe să desmintă, pentru simplele două pricine că 1) li e egal şi 2) nici n'apucă să audă despre asemenea atribuţii de naţionalitate apocrifă.

Câteodată, foarte rar, originea moldovalahă e deci reală. Aşa este cazul Domnişoarei Ruxandra Vlădescu-Olt (acel Holt de la Jany Holt e în fond o mică americanizare a lui Olt).

Domnişoara aceasta s'a apucat de arta dramatică din pură vocaţie. N'a fost un pis-aller, din lipsă de alte talente mai normale. Intr'adevăr, la examenul de bacalaureat a ieşit întâia. Cu toate acestea, a plecat. S'a dus la Paris. Acolo a îndurat greutăţi nenumărate. Dar nu s'a lăsat. A început cu roluri mai mici. Anul trecut un critic teatral pari-

sion a întrebuinţat pentru ea cuvântul „sensation". Acum, în „Dominoul verde" i s'a dat un rol aproape principal. In tot cazul un rol care le metraj egal e mai important ca altele, pentru cantitatea de mister al personajului, o femee capricioasă, stricată, lucidă şi care în fond ar putea să fie, în forul ei interior, cu totul altfel de cum se arată (de exemplu bună, pasionată, generoasă etc.). ştiţi una din acele făpturi care ne lasă pe gânduri făcându-se să spunem:

— La urma urmelor... ştiu şi eu?

Ii urăm (adică nu, e idiot să „urezi") îi prevedem un succes crescând.

A se veni la timp

Iată încă ceva pe care de mult voiam să-l spun cetitorilor mei. E vorba de prostul obiceiu al unora din spectatori de a nu veni la începutul filmului.

Se va spune că poate unii oameni se duc la cinema pe apucate, când fură două ore libere ocupaţiilor lor.

Este de două ori falş. Mai întâi cei mai mulţi spectatori merg la film seara, după terminarea oricărei slujbe. Al doilea, este o pierdere de vreme aşa de mare (antracte, complectări, jurnale, reclame, anunţuri, etc...) când stai să reiei începutul filmului apucat la jumătate, încât, dacă ai sta acasă, la slujbă, la cafenea, sau oriunde aiurea până la ora precisă când începe filmul, n'ai pierde mai mult ca un sfert de ceas. Un film durează ceva (foarte puţin) mai mult ca un ceas. Dacă soseşti la jumătate, înseamnă că mai stai încă o jumătate de ceas peste cele două ceauri jumătate cât durează în-

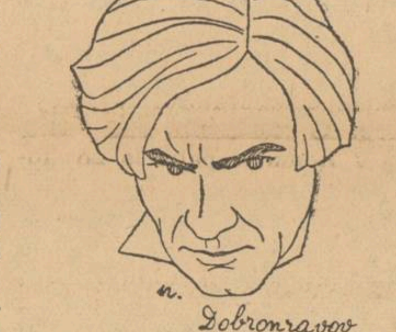
tregul program. In schimb, dacă te informezi din timp (prin telefon), poţi vedea filmul întreg chiar când eşti grăbit şi nu ai decât un ceas de pierdut.

Dar dece stăruim noi atât, pentru ca spectatorul să apuce filmul dela început? Fără îndoială că e mult mai agreabil pentru el. Iar dacă n'o face, el este pedepsitul.

Decât, — nu-i vorba de spectator. Persoana şi plăcerile lui nu importă. E vorba de altcineva. E vorba de autor. Omul acesta îşi dă silinţa să ne mulţumească, să ne prezinte ceva coherent şi armonios: îşi bate capul să dozeze efectele, să compună o progresie meşteşugită a interesului, o convergenţă artistică de detalii anume plasate, astfel încât, povestea să aibă acea congruenţă între piese proprie a tot ce e viu.

Şi toată această muncă (poate cea mai grea, mai importantă şi mai ingrată dintre ostenelile artistului) — domnul Ionescu sau Georgescu o desfiinţează într'o clipă, prin simpla venire halandala la spectacol.

Căci, încă odată, nu-i vorba aci de plăcerea diminuată a d-lor Ionescu sau Georgescu, ci de autorul piesei. Căci d. Ionescu nu se mulţumeşte să nu-i placă filmul. D-sa o mai şi spune. Şi atunci, o mulţime de cetăţeni informează eronat pe alţii, le spun, de pildă, desgustaţi: „Filmul cutare? Nu-i cine ştie ce. Cam tâmpit", — pentru simpla plăcere că nu l-au văzut, ei cum trebue. Şi astfel se depreciază, pe nedrept, o marfă bună. Sau viceversa când, în-

tâmplător, d. Ionescu apucă începutul cutărei nesărături nemţeşti sau franţuzeşti, devine indulgent şi spune: „Hm... In fond... Destul de drăguţ..."

Cei mai absurzi sânt acei ce zic:

„Nu prea mi-a plăcut. E drept că nici nu l-am văzut tot. Am sosit pe la mijloc".

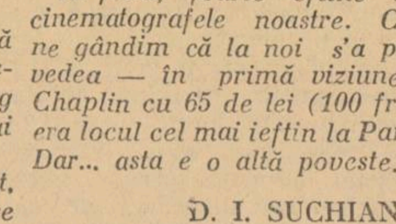
Este admirabilă candoarea acestei acuzaţii conştient nedreptе.

Există cinematografe civlizate — cum este bunăoară „Aro" — care publică şi afişează peste tot orele precise de „reîncepere" a spectacolului. Acest obiceiu ar trebui generalizat. Proprietarii de filme au interes să o ceară dela proprietarii de săli.

La Paris, costă, la un cinematograf de premieră, 20 franci (peste 200 lei) un loc la parter (La „Paramount" e ceva mai eftin, dar acolo se dau numai filme dublate, „parlants-français; aşa că în fond e încă şi mai scump). In schimb, locurile sânt numerotate (ca să le alegi în raport cu vederea) şi spectacolul începe la ora anunţată (nu mai spun că un fotoliu, acolo, e cât un pat).

In fond, foarte eftine sânt cinematografele noastre. Când ne gândim că la noi s'a putut vedea — în primă viziune — Chaplin cu 65 de lei (100 franci era locul cel mai ieftin la Paris). Dar... asta e o altă poveste.

D. I. SUCHIANU

Gimnastica matinală la Radio

Toate fotografiile şi explicaţiile pentru exerciţiile de gimnastică difuzate la microfon, în cadrul „orei dimineţii", le găsiţi regulat în excelenta revistă

„RADIO" (Adevărul)

Radiofonie — Televiziune — Ştiinţă pentru toţi

Cronica Muzicală

Sandu Albu

De puţină vreme s'a reîntors în mijlocul nostru violonistul virtuoz Sandu Albu. Despre activitatea sa artistică în străinătate şi mai ales în Statele Unite veneau ecouri îmbucurătoare. Concertele sale, de care vorbea totdeauna elogios presa din New-York sau de aiurea, alcătuiau propaganda cea mai preţioasă pentru muzica românească cultă şi populară.

Astfel, în 1934, într'un program în întregime românesc, d. Sandu Albu dă la Steinway Hall din New-York prima audiţie în Statele-Unite a Sonatei a III-a în stil românesc a lui George Enescu. In 1935, la Praga, e-

SANDU ALBU

xecută cu orchestra staţiunii de Radio de acolo, Concertul Românesc de Stan Golestan; acestea, printre multe şi merituoase manifestări violonistice fie din domeniul repertoriului universal pe care îl are extrem de bogat, fie în acel al muzicii de cameră, sau ca propagator al repertoriului, prea restrâns încă, de compoziţii valoroase româneşti pentru violină.

In ţară, d. Sandu Albu n'a venit ca să se odihnească. Activitatea desfăşurată aci dovedeşte vigoarea artistică şi intelectuală ca şi puterea de muncă de care dispune. Concertele şi recitalele atât de entuziast primite de critica noastră muzicală, apariţia ca solist al Filarmonicei şi al orchestrei Radio, cu care a dat la Ateneu un concert în primăvara trecută cu un program de mare anvergură, — toată această activitate în care execută prime audiţii interesante şi interpretări lapidare, este dedublată de activitatea sa radiofonică, în care, pe lângă controlul muzical luminat şi obiectiv ce-l exercită, a dat un mare număr de programe cu pian şi a executat impecabil cu orchestra Radio dirijată pe rând de toate somităţile noastre muzicale, o mare parte din repertoriul clasic al concertelor pentru vioară şi orchestră, De curând ne-a dat trei programe speciale cu piano (muzica de Wieniawski), muzica poloneză şi muzica cehă, făcând parte dintr'un ciclu de programe definind muzica specifică a unui autor ori a unui popor.

Este uşor de sesizat rolul educativ al acestor programe, care, pe lângă latura lor instructivă, au meritul unor execuţii magistrale în ce priveşte tehnica şi interpretarea programelor.

Profesor la Conservatorul Pro Arte de sub înaltul patronaj al Reginei Maria, talentul pedagogic al d-lui Sandu Albu a şi început să arate roade în producţia de fine de an a acestei noi şi valoroase instituţii, prin elevii prezentaţi.

Cine l-a auzit în numeroasele-i manifestări şi a gustat linia mare a frazării sale sincere şi calde, tonul frumos şi curat, grija cu care urmăreşte perfecţia tehnică în redările marilor maeştri ca şi în orice execuţie, se va bucura desigur că-l avem printre noi. Aşteptăm concertul din toamna ce se apropie, nădăjduind că artistul nu-şi va lua din nou sborul spre ţările unde ne-a făcut numai cinste şi unde tradiţia muzicală i-ar asigura succese răsunătoare.

SERGIU INESCU

Radiofonice

O tragedie aeriană

Ziarul „La Liberté" din 26 Iulie a publicat o informaţie senzaţională. Auditorii de radio din Sottens au auzit peripeţiile unei tragedii aeriene: prăbuşirea unui dirijabil pe ţărmurile Angliei. După descrierea tragediei, „La Liberté" adaogă:

„Felul în care s'au petrecut lucrurile nu ne permite să admitem ideia unui scenariu mistificator. Persoanele care ascultau la radio pot să ne-o confirme".

In realitate, catastrofa se petrecuse doar... în piesa radiofonică „L 303", de Martin Rost, difuzată de postul Suisse-Romande.

Iată o confuzie ce face cinste scenariului radiofonic.

Tradiţiile

Vechile tradiţii engleze au primit o nouă lovitură, îndreptată împotriva sfintei Duminici... Fără îndoială, de câtiva ani, tradiţia devenise mai puţin severă decât pe timpuri, când Duminica n'aveai voe nici măcar să te plimbi cu bicicleta... Acuma cinematografele şi teatrele sânt deschise. Dar până acum posturile de radio engleze nu difuzau Duminica decât muzică serioasă, încât amatorii de dans erau obligaţi să caute, la aparatele lor, posturi străine care să le ofere muzică mai potrivită pentru „sportul" lor favorit.

Toate acestea se vor schimba. Se anunţă că de acum înainte posturile de radio engleze vor difuza Dumineca şi muzică de dans.

Un parlament... radiofonic

Chestura Senatului din Bruxelles s'a întrunit săptămâna trecută, pentru a discuta măsurile ce trebuesc luate pentru a introduce în sala de şedinţe sistemul căştilor de radio, care a fost adoptat şi a dat rezultatele cele mai bune la Cameră. Se ştie că deputaţii belgieni îşi pot rosti discursurile în limba flamandă ori în limba franceză. Aceste discursuri sânt imediat traduse la microfon şi transmise în căştile parlamentarilor.

Un sistem analog va fi inaugurat şi la Senat.

Campania electorală la radio

Campania electorală este în toi în America. Evident, candidaţii se servesc de radio, dar bine înţeles nu în mod gratuit! Posturile de radio care deservesc Statele Unite, îşi închiriază microfoanele cu preţuri destul de ridicate. Astfel, Columbia Broadcasting, care are peste o sută de posturi de emisiune, ia 500.000 fr. pentru o oră de difuziune politică, în cursul unei seri.

Filmul la radio

Postul Radio-Cité din Paris a transmis de curând reportajul radiofonic al unui film. Transmisiunea ar putea să pară plicticoasă pentru ascultătorii siliţi să urmărească filmul numai după partea lui sonoră şi comentariile reporterului. Totuşi, dacă acesta din urmă ştie să vorbească şi să comenteze viu şi plăcut, un film poate foarte bine să fie urmărit la radio.

„Radio-Cité" a ales câteva scene amuzante din noul film „Medicul de plasă".

Semnalele căii Lactee

Tehnicienii americani de radio sânt foarte ocupaţi cu studierea unor semnale radiofonice, care provin — după părerea lor — din Calea Laptelui. Specialiştii Institutului Tehnologic din California s'au instalat de câteva săptămâni în deşertul Reohavo şi caută, cu ajutorul aparatelor speciale de recepţie, să descifreze aceste semnale misterioase.

După calculele făcute până în prezent, rezultă că semnalele vin dela o distanţă pe care mintea noastră n'o poate concepe.

Din Istoria literaturii Române: D. Petrino

Sinceritatea durerii din *Flori din mormânt* (1869) poezii închinate amintirii soţiei sale Victoria, poate fi adevărată şi adâncă la D. Petrino, dar nu izbuteşte niciodată să se închege într'o bună idee poetică. Totul rămâne în sfera abstracţiunii şi a exaltării reci:

De-ar putea a mele lacrimi să pătrundă 'n vecinicie,
Flori de-amor şi de credinţă pentru tine să devie
Imortele de mormânt,
Ele te-ar trezi din somnul care genele-ţi închide,
Vecinicia ar preface-o, calea vieţii ţi-ar deschide,
Să-mi fii iară soare sfânt!

„Zdrobit" poetul strigă la „înnalta provedinţă":

Destin al omenirei, oarbă fatalitate!
Lege fără putere, izvor de nedreptate,
Extrem de rău şi bine ce'n crieri omeneşti
Pe tronul neştiinţei ca un despot domneşti:
Si schimbi pe om în fiară, amorul lui în ură,
Tu degradezi de-odată cer, lume şi natură,
Devii tiranul nostru —

„Viaţa-i numai vis", „ce-a fost ...nu mai poate fi", Victoria a fost „un soare" în lume poetul a dorit „a dragostei unire", când vede acum „o blondină" sau „o maică, ce cu înfocare îşi desmeardă pruncul" „ştie Dumnezeu", „ce este" în el

Unde ah! unde e oare?
Acea zi de sărbătoare,
Ceasul cel mai fericit?
Când ca pe-o dumnezeire,
Cu credinţă 'n fericire
La altar eu te-am primit?

O singură zâmbire pe „guriţa dulce" a Victoriei era mai mult decât sărutul de „copilă bălăioară". „Amu" „casa galbănă", „templul fericirei", cu „verde jalusii" e o „zidire părăsită". Soţul deplânge soarta copilului rămas singur:

Copile sărmănele
Ah, tu încă nu ştii
Că maica-ţi nu mai este,
Ea nu-i între cei vii.

şi făcea elogiul (prozaic) al defunctei

Te-ai dus precum se duce martirul de pe lu...
Ca fulgerul ce moare, ce moare neînvins,
Ca valul care lasă, când trece, albe spume,
Tu ai lăsat în urma-ţi un suvenir nestâns.

Căci împlinind pe lume frumoasa ta menire
Ca mumă, ca soţie, ca fiică şi ca soră,
Ai fost a mângâierei sublimă fericire,
Şi-ai respândit din ochii-ţi speranţă şi amor.

In *Raul* (1875) poem în două cânturi dedicat lui V. Alecsandri, numit după Eminescu, Poet Rege, nu e greu de recunoscu *Rolla* al lui Musset.

Pe patu-i zace,
Dormind în pace,
Juna Marie, înger divin
Şi se tupilă
Biata copilă,
Parcă s'ar teme de-al vieţii chin.

Maria are „cincisprezece primăvere" şi e ispitită de maică-sa „straşnică făptură, hidos schelet" să se prostitueze:

Maria 'ntâi s'opune, atinsă 'n demnitate,
Cu-a fecioriei sale deplină maiestate.

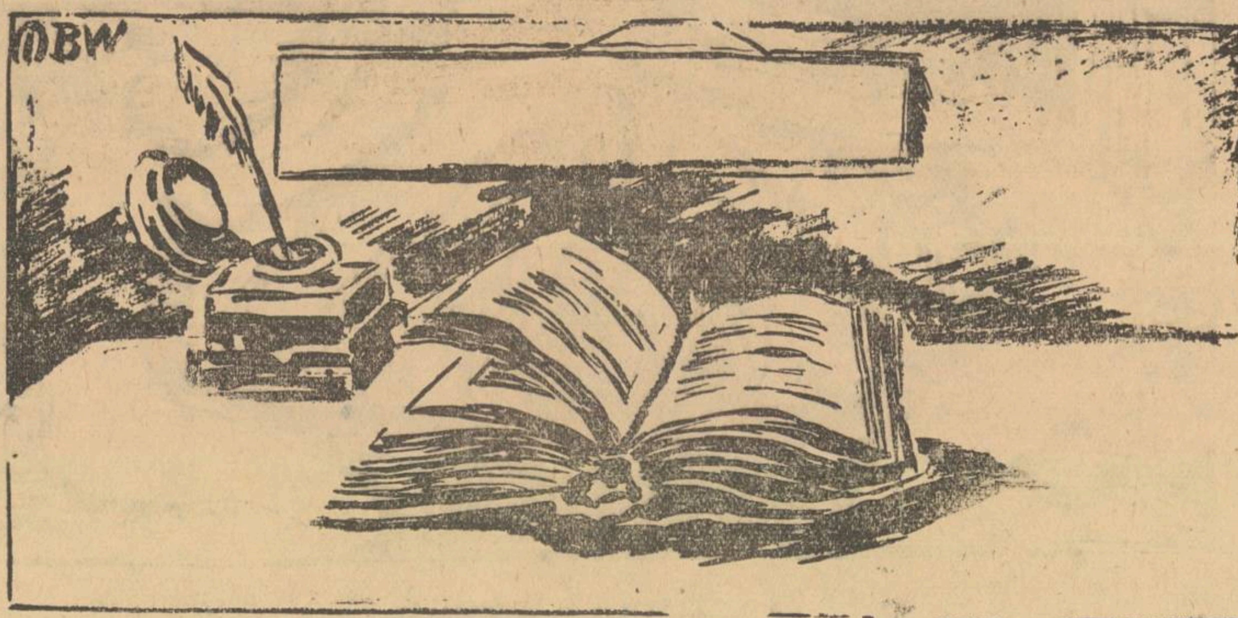
dar în urmă se lasă condusă „în sala desfrânării" unde-o aştepta Raul „om de lume", „mândru de păcatu-i precum şi de-al său nume", victimă a secolului („O secol făr' de lege!", care „nu crede'n Dumnezeu" şi ştie că femeilor le plac bărbaţii cu „ochii ageri şi bărbăteşti musteţi, Când este blând la vorbă, la faptă îndrăzneţ.

El ce nimic nu ştie,
Ce crede că sub soare tot este-o comedie,
El, beat de-o frumuseţă ce mintea îi râpeşte,
Ca şi de crima, care beţia lui măreşte,
Cu buza sa profană el buza sfânt'atinge,
Dismeardă păru-i de-aur, apoi în braţe-o strânge,
Şi... când din letargia-i Maria s'a trezit,
Pierdut ah, era raiul şi omul osândit!

După această ispravă însă, Raul se îndrăgosteşte de-abinelea

Şi simte 'ntâia dată a dragostei putere;
El plânge lângă patu-i pe care încă zace,
De-a sa ruşine caldă şi caldă de durere,
Maria nimicită, ce tremură şi tace.

Insă fata „cu grabă deşertează O cupă de otravă ce ea ş'a pregătit, încât când Raul îi făgădueşte

Ca să sfinţim amorul cu-al cununiei dar

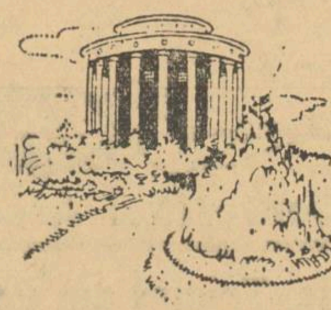
e prea târziu şi lui nu-i mai rămâne decât să scoată pumnalul

Ca să cunune moartea pe-un mire cu-o mireasă.

Poemul în trei cânturi şi în sextine *La gura sobei* este şi el dedicat, „amicului meu M. Rosetti-Bălănescu" (Petrino are aerul de a frecventa numai societatea aleasă). E o compunere istorică imitată, pare-se, după „*Dan, căpitan de plaiu*" al lui Alecsandri. La ea făcea aluzie Eminescu în versurile

Ş'am lăsat să doarmă'n colbul sfintelor cronici
Pe strălucitul Ştefan şi pe viteazul Mihai
Nu-l aşezai pe cel de'ntâi l'a cuptiorului gură

fiindcă se povesteşte într'adevăr acolo un presupus episod din vremea domniei lui Ştefan cel Mare.

E miez de noapte. Frigul, crescând din clipă 'n clipă,
Din mare tot mai mare, uriaş a devenit
Şi cine se atinge de cruda lui aripă
Ca marmura remâne mut, rece, neclintit.

Maria „o floare ce-abia se desvăleşte La'ntâia desmierdare a vecinicei naturi", stă la gura sobei şi-şi despleteşte părul. Pe faţă „e scrisă o suferinţă". Tatăl său Negrea căpitanul a fost robit de Tătari de câteva luni şi Ştefan încearcă de atunci să-l scoată „din neagra închisoare".

Aşa erau odată Domni mari, ce cu-a lor spadă
Au scris al ţării nume, scriind numele lor
In cartea nemuririi, şi care-au dat dovadă
Că-i singur tron statornic al patriei amor.

O ţigancă ghiceşte fetei.

„Norocul" zice baba, „la gura sobei vine",
„Şi soartea ţi-l găteşte aşa frumos ca tine".

Deodată se aud lătrături, ciobanul aduce un călător mort pe jumătate care nu e decât Mârza fiul Hanului. Il culesese de pe câmpul de luptă ţiganca şi-l vindecase, dar, plecat spre Akerman, tătarul se rătăcise ca să facă voia destinului şi acum dedea de Maria de care se îndrăgostea. Petrino găseşte cu cale să citeze aici pe Petrarca şi pe Byron. Tânărul Mârza voeşte să se creştineze şi făgădueşte chiar să scoată pe Negrea din captivitate. Intors acasă la Hanul întristat de pierderea lui, împreună cu Maria capătă libertatea lui Negrea, dar acesta nu primeşte viaţa câtă vreme fata îi e „împăgânită". Dă să se omoare, când iată apare Ştefan cel mare. Hanul moare de emoţie, iar Mârza e făcut de Voevodul pârcălab în Akerman.

Legenda nurului (1877) e dedicată doamnei Elena Mârzescu al cărei soţ era însemnat om politic. De aceea Eminescu:

Nici n'am făcut poemuri spre laudele-unor cucoane
A căror bărbaţi fi-vor miniştri curând

sau

Iar cărările vieţii fiind grele şi înguste,
Ei încearcă să le treacă prin protecţia de fuste,
Dedicând broşuri la dame a căror bărbaţi ei speră
C'ajungând cândva miniştri le-a deschide carieră.

Ideea ridicolă, mai mult filologiceşte decât în fond (fiindcă poemul e un fel de divagaţie în felul *Graţiilor* de Floscolo, Wieland) vine cu bună ştiinţă din *Nurul* lui Conachi. Tratarea însă în care se făgădueşte mereu şi zadarnic intrarea în materie e înrâurită de *Namouna* de Musset. E şi câte un ecou eminescian:

Când Raphael pe-o pânză a pus a sa idee
Frumoasă, ca amorul de care-a suferit,
Spre-a face o Madonă atunci dintr'o femee
Colori i-a dat virtutea şi el a zugrăvit

Incheierea acestei disertaţii în care legenda nu se vede (şi ar fi trebuit să fie o alegorie morală în felul legendelor lui Herder, căci Petrino e un cunoscător al literaturii germane) este în contrazicere cu purtările omului.

Femeea ne deschide a nemuririi poartă,
Intâiu cunosc pe-o mamă ş'apoi pe Dumnezeu
Cunosc femeea, soră — şi fiică şi consoartă,
Dar ce-s femei-de-lume nu ştie peptul meu.

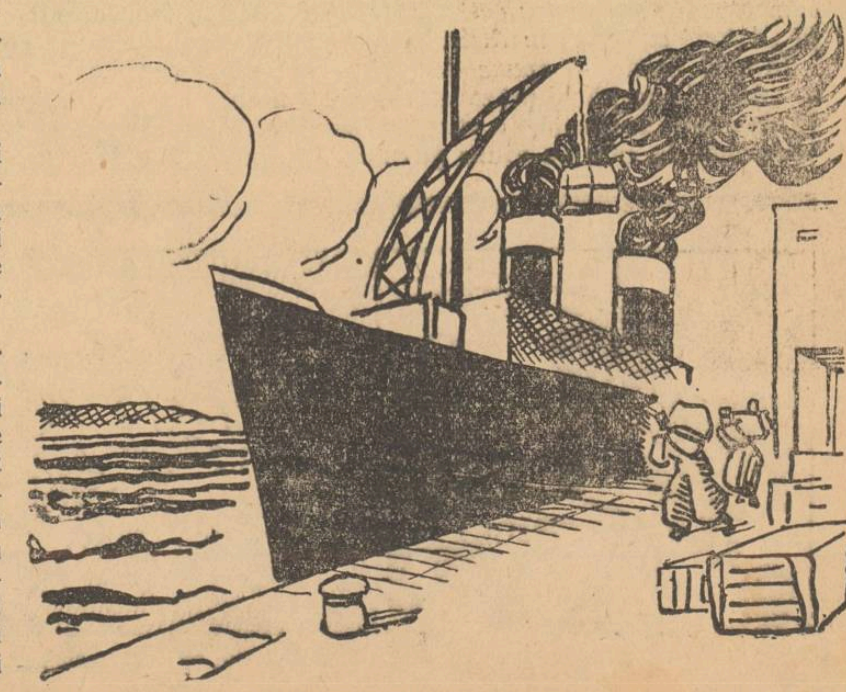
Fără îndoială că poetul voia să înţeleagă că Elena Mârzescu era întruparea desăvârşită a Nurului.

Din cercetarea poeziilor lui Petrino se vede limpede că versificatorul căruia Maiorescu îi găsea totuş pe alocuri, „o simţire adâncă şi bine exprimată" n'avea nici umbră de vocaţie. Dacă totuşi ne oprim o clipă asupra lui este din pricină că (lăsând la o parte interesul istoric de a şti ce fel era poetul care concura pe Eminescu) Petrino, ca bucovinean, scrie într'o limbă aproape curată şi uşoară. Unele vechituri, anomalii sau moldovenisme (*cadaver, crier, nemic, zimbire, amu, condemnat, reluciu, ţinterim, golime, încalte, pasuri, suris, sin, trebui* (p. *trebue*), *se clatin* (p. *se clatină*) *ţii* (p. *ţie*), *întrupit* (p. *întrupat*) sânt ale vremii sau intrate în limbă sau însfârşit licenţe. Versurile alunecă sprinten:

De-odată se aude a cânilor lătrare
In noapte repetată de viscolul turbat,
Şi zidurile curţii răspund cu 'nfiorare
La gemătul naturei sălbatic, cadenţat.
Fereştile se clatin şi frigul fioros
La tropote de pasuri se prinde mai geros.

In provincia lui Arune Pumnul şi a lui Samson Bodnărescu, Petrino e întâiul cu limba nepeltică.

G. CALINESCU

Cărţi şi Reviste

Harold Nicolson: Pacea

In textul original, „*Peacemaking*" se compune din două părţi. Prima e jurnalul ţinut de Harold Nicolson, secretar de ambasadă, colaboratorul lui Lloyd George la conferinţa dela Paris, dela 1 Ianuarie până la 28 Iunie 1919. Cealaltă parte e o schiţă asupra diplomaţiei, scrisă cu cincisprezece ani mai târziu şi în care sânt menţionate concluziunile generale.

Din această schiţare, André Maurois indică principalele teme într'o prefaţă de treizeci şi cinci de pagini.

„*Pacea*" este deci o lucrare a cărei primă parte a fost rezumată, iar a doua adusă la jumătatea drumului între diplomaţia franceză şi cea engleză.

In afară de aceste neajunsuri, cartea lui Nicolson păstrează interesul pasionant, al unei mărturii bogate în cugetări.

După atâţia ani, Nicolson spune cu modestie că numai un film sonor şi bogat în impresii tactile şi olfactive ar putea evoca atmosfera dela Conferinţa Păcii. Trebue însă, să recunoaştem că notele sale cotidiane ne dau echivalentul verbal al unui astfel de film. In jurul protagoniştilor care sfârşesc, fiecare în parte, să se identifice cu „totem"-ul înfăţişat, — Lloyd George cu fox-terrierul galic, iar Clemenceau cu „o gorilă de ivoriu îngălbenit", — mişună o lume întreagă de personagii, purtători de mesagii contradictorii.

Diplomatul îşi întrerupe lucrul pentru recepţii la care întâlneşte, afară de persoanele oficiale, pe Proust, Gide şi Claudel! Apoi e trimis în Ungaria într'o vagă misiune pe lângă Bela Kun. Când se reîntoarce găseşte toate chestiunile puse la punct de „cei cinci superiori" care-şi manifestă dispreţul pentru părerea tehnicienilor.

Astfel, vedem cum se realizează prezicerile lui Jules Cambon din 18 Ianuarie: din această conferinţă care a deşteptat atâtea speranţe, a rezultat o simplă „improvizaţie".

Afară se deslănţue ura şi dorinţa de răzbunare; rezistenţa nervoasă a responsabililor slăbeşte; ei îşi trădează principiile şi cedează în faţa dorinţei de-a isprăvi cu orice preţ.

„Sântem pe cale de-a pierde pacea", — scrie Nicolson la 23 Martie.

Jurnalul în care îşi scrie revolta, şi mărturisirea sa de indignare pentru sacrificarea a mii de suflete, conţine istoria decadenţei civilizaţiei.

Această tragică povestire nu-i totuşi un rechizitor parţial. Nicolson semnalează importanţa neînţelegerilor, a nenorocului şi denunţă greşelile săvârşite de compatrioţi şi de ceilalţi plenipotenţiari.

Nu se pot accepta însă, în excelenta prefaţă scrisă de Maurois, frazele în care, amintindu-şi de Biblie, autorul spune despre Nicolson că posedă „un spirit de o fineţă care întrece inteligenţa". Aceasta mai cu seamă din cauză că Nicolson cere pentru salvarea omenirii „o inteligenţă tare ca diamantul". Pentru încheerea şi întărirea păcii nu-i nevoe să depăşeşti inteligenţa, ci numai s'o posezi în întregime.

Noţiunea de timp la animale

Noţiunea de timp la animale şi plante, explicaţia ei fiziologică ca şi sediul ei anatomic, iată o problemă care preocupă actualmente pe oamenii de ştiinţă! Deşi este departe de a fi soluţionată, există totuş un material experimental din cele mai interesante şi care poate sugera anumite ipoteze fecunde.

In ceeace priveşte evaluarea fiziologică a timpului, unele animale prezintă facultăţi pur şi simplu extraordinare. Aşa, de pildă, se cunoaşte cazul unei specii de păsări, care soseşte în anumite regiuni ale Germaniei întotdeauna la data de 1 Mai şi pleacă tot atât de regulat, spre ţinuturi mai calde la 1 August, indiferent dacă în epoca sosirii sau plecării vremea este rece sau caldă, frumoasă sau urîtă.

Se ştie deasemenea că un canar se trezeşte regulat la o anumită oră şi-şi respectă „programul zilnic", chiar dacă l-am ţine mai multe zile într'o încăpere absolut înunecoasă.

Unii naturalişti au făcut experienţe pentru a pune în evidenţă noţiunea de timp şi la plante. Ei au constatat astfel, că unele plante, de pildă fasolea, îşi aranjează frunzele în fiecare zi, ca pentru poziţia de somn, chiar şi în ţinuturile unde vara ziua se prelungeşte timp de mai multe luni.

Numeroase experinţe au controlat simţul timpului la insecte, în special la albine, furnici, viespi, etc.

S'a dovedit astfel că la multe specii inferioare, măsura timpului nu depinde câtuş de puţin de fenomenele externe (lumină, etc.), ci numai de datele fiziologice interne.

Pentru a verifica dacă agentul fiziologic, care permite unor insecte să măsoare timpul, îşi are sediul în sistemul nervos sau în altă parte a organismului, s'a procedat la probe experimentale, bazate pe principiul excitaţiunilor nervoase. S'a presupus — cu alte cuvinte — că stimularea activităţii nervoase ar trebui să aibă asupra capacităţii de măsurare a timpului o influenţă accelerantă şi dimpotrivă, amorţirea acestei activităţi, să exercite un efect contrar.

Ca excitant nervos s'a folosit camfora, iar ca anestezic cloroformul sau eterul. Experienţele, bazate pe acest principiu, n'au dat niciun rezultat, întrucât nu s'a constatat nicio schimbare în facultatea măsurii timpului la insectele astfel tratate.

S'a recurs atunci la o nouă ipoteză, după care sediul simţului de timp s'ar găsi în însăşi celula organică. Cu alte cuvinte, această capacitate ar fi determinată prin procesul de asimilare în protoplasma celulară. S'a tratat protoplasma, utilizându-se chinina ca element întârzietor al asimilaţiei, şi tiroidina ca factor accelerator al acestui proces.

Experienţa, aplicată albinelor, a dat rezultate concludente. Aceste insecte, în perioada în care li se infuza chinină, veneau să-şi caute hrana mai târziu ca de obiceiu. Dimpotrivă, atunci când li se administra tiroidină, soseau mai devreme.

Rezultatele au fost dealtfel confirmate şi prin administrarea altor substanţe, având o influenţă asemănătoare asupra procesului de nutriţie a celulei. Aşa, de pildă, acidul salicilic încetineşte, iar fosforul galben accelerează procesul.

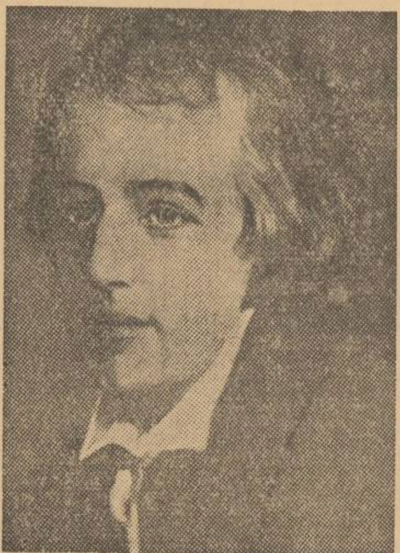
Rezultă deci că procesul de asimilare a celulei vii se desvoltă într'un ritm mai rapid prin introducerea în organism a substanţelor, care accelerează oxidaţia celulară. In acest caz, noţiunea de timp e deformată şi animalele se comportă ca şi cum ar fi grăbite. Dacă însă acest proces se desfăşoară mai lent, se produce tocmai efectul opus.

Insemnări și polemici

Discuție literară"'

Se știe că unul din primele acte culturale ale regimului național-socialist a fost arderea în piețele publice a operelor lui Heinrich Heine. Cu aceasta s'ar fi putut crede că ura împotriva poetului s'a potolit. Dar nu. Inverșunarea împotriva lui Heine renaște sub o formă neașteptată. Acum de curând, prin revistele literare germane s'a pornit o discuție în jurul unei chestiuni care pare să pasioneze în cel mai mare grad pe scriitorii național-socialiști. Cineva a venit cu întrebarea foarte subtilă dacă nu cumva ar merita *să fie prohibite și cântecele pe care muziciani ca Schumann și Schubert le-au compus pe versurile lui Heine. Nu cumva, aceste lied-uri, atât de populare în Germania, sânt otrăvite de spiritul diabolic al lui Heine? Sau, dimpotrivă, muzica curată a lui Schubert și a lui Schuman „inobilează textul? De aici discuții nesfârșite, cu argumentări și cu înjurii.*

H. HEINE

Grozavă și gravă problemă! Diverse soluții au fost propuse. Dintre acestea, mai ales una, merită să fie amintită pentru enormitatea ei. Să se păstreze numai muzica fără vorbe, nu merge. Să oprești să se mai cânte liedurile lui Schumann și ale lui Schubert ar însemna să elimini din tezaurul de lied-uri germane tocmai partea cea mai prețioasă. Atunci de ce adică nu s'ar putea găsi o cale de mijloc? Foarte simplu: păstrăm muzica și îi potrivim versuri noi, versuri curate, ariene, ticluite de poeții noștri național-socialiști. Să facem de exemplu „o Lorelei cu acelaș sens, și cu acelaș conținut dar cu vorbe altfel așezate!"

S'ar putea crede că e o farsă. Nu. Este o propunere făcută cu toată seriozitatea.

In orice caz, cumplită lipsă de subiecte trebue să mai fie în literatura germană de azi dacă câteva mari reviste literare au ajuns să se ocupe de asemenea chestiuni!

O literatură constrânsă să discute asemenea probleme dă dovadă de mare sărăcie spirituală.

Dar acesta este, dealtfel, păcatul oricărei literaturi din ordin. Numai că asta nu se mai chiamă discuție literară.

P.

Astra

D. I. Agârbiceanu semnează în revista „Transilvania" un documentat studiu asupra activității „Astrei" culturale în Ardeal.

In anul acesta, — *spune d-sa,* — „Astra" noastră își prăznuește 75 de ani de existență, o vârstă venerabilă la care au ajuns puține asociații și întreprinderi românești. S'a spus demult cuvântul puțin măgulitor, cuprinzând însă un dureros adevăr: „Românul e greu de pornit, că de lăsat se lasă ușor". Prin el se arată că multe lucruri bune le începem cu greu, după multe îndemnuri ale oamenilor luminați și însuflețiți și că, după ce le începem le lăsăm baltă în foarte scurtă vreme. Cu alte cuvinte: noi, Românii, nu am avea tăria să urmărim până la desăvârșire o lucrare bună, odată începută.

Viața de trei sferturi de veac a „Astrei" desminte însă vorba ce ni s'a schimbat în poreclă și munca ei de șaptezeci și cinci de ani ne îndreptățește să spunem: Lucrurile bine pornite, sănătos întemeiate, cuminte pregătite, Românul le duce până la sfârșit. Lăsăm cu ușurință în baltă începuturile unor acțiuni născute dintr'o însuflețire trecătoare, de-o clipă, sau pe acelea care nu au rezistat unei critici mai serioase. Sântem un popor lesne înțelegător, care pricepe repede ce se poate și ce nu se poate, ce ne poate fi folositor în adevărat, ori numai la părere. Dovada o avem în lupta necurmată pe care poporul nostru a purtat-o prin toate veacurile pentru cele mai mari bunuri naționale: lege, limbă și moșie. El a dat dovadă de statornicie în cele bune.

Inainte cu 75 ani Românii de la apusul Munților părinți și-au dat seama că legea, limba și moșia nu se mai pot apăra numai cu arma în mână și cu traiul deschilinit, izolat, de toate popoarele încunjurătoare, ci mai ales cu arma cea nouă, a culturii. In revoluțiile lui Horia și Avram Iancu sabia — deși vitează — s'a adeverit neîndestulătoare în lupta pentru drepturile poporului român. Cele două mari și crâncene asalturi împotriva asupritorilor, au fost frânte, unul pe roată la Alba-Iulia, al doilea în singurătățile munților Zarandului.

Tăria veacurilor trecute — izolarea, trăirea prin tradiție — s'a adeverit, pe de altă parte, neputincioasă față de asaltul culturilor streine. Prin slova, cartea, cultura streină, se furișau în sufletele românești gândirea, simțirea, idealul de viață al popoarelor streine conlocuitoare, mai luminate decât iobagul român și preotul lui. Sute de ani înaintea veacului al 19-lea, streinii ne amenințau legea, credința; dela această dată încoace ne amenințau limba și naționalitatea.

Inaintașii noștri de acum 75 ani, după ce s'au trezit din amețeala produsă de dezastrul revoluției din 1848—49, au înțeles că dreptatea poporului românesc nu se poate dobândi fără luminarea poporului, fără încercarea și lupta de a-l ridica pe o treaptă culturală cel puțin egală cu aceia a popoarelor conlocuitoare.

Ei au înțeles că puterea minții, a simțirii, a voinții, a spiritului de jertfă, crește prin cultura cea adevărată, ca și puterea economică, elanul de luptă și de rezistență. Și s'au gândit să dea poporului acest mijloc prin care însușirile bune ale sufletului românesc să se trezească și să sporească.

Insuși Avram Iancu s'a gândit, în testamentul său, la acest nou mijloc de luptă națională — al culturii, — când și-a lăsat întreaga avere pentru înființarea unei Academii de drept românească.

Gândul marelui tribun și vizionar l-au realizat, în altă formă, întemeietorii „Asociațiunii transilvane pentru literatura și cultura poporului român", nemuritorii mitropoliți Andrei Șaguna și Alexandru Șuluț, într'o credință cu cei mai de seamă cărturari ai vremii George Barițiu, Timotei Cipariu, Iacob Bologa, Ion Pușcariu, Vasile Pop și alții...

Centenarul Arcului de Triumf din Paris

Celebrul arc de triumf al Parisului a împlinit o sută de ani de existență.

Incă din 1798 se luase hotărîrea ridicării unui monument triumfal pentru slăvirea armatelor republicii și locul ales era bariera Italiei.

Și mereu au fost discuții asupra locului construcției.

Membrii Institutului Franței, consultați, au opiniat pentru intrarea Podului Concordiei și Napoleon a aprobat.

Lucrările de construcție ale Arcului de Triumf au început în 1806.

Architecții, uitând ceremonia punerii pietrei fundamentale, lucrătorii și-au adus aminte mai târziu și când au ajuns la a 40-a temelie s'a pus inscripția următoare:

Anul 1806, 15 August, ziua de naștere a M. S. Impăratului Napoleon cel Mare.

Această piatră este prima care a fost pusă în fundația monumentului.

Ministru de Interne,
M. de CHAMPAGNY

Numele architecților n'a fost menționat. Ei se numeau Raymond și Chalgrin.

Dar cel dintâi demisionând curând, lucrările au fost aproape în întregime conduse după planurile lui Chalgrin.

Construcția a fost terminată la 1 Aprilie 1810, în ziua căsătoriei lui Napoleon cu Maria Luiza. Nu însă în întregime. Pentruca noua împărăteasă să poată trece pe sub bolțile triumfale, s'a complectat monumentul cu pânze pictate, susținute pe stâlpi de lemn.

In 1811, murind architectul Chalgrin, lucrările arcului au fost abandonate.

De atunci au fost când reluate, când lăsate, sub diferite regimuri politice, fiind discuții asupra continuării vechiului plan.

Abia în 1836 architectul Blouet sfârși în întregime construcția, care a costat zece milioane de franci și care s'a inaugurat cu deosebit fast în ziua de 29 Iulie 1836.

O scrisoare inedită a lui Sainte-Beuve

Acum o sută de ani, Jacques Boé, numit Jasmin, termina la Bordeaux, cea mai mare parte a lucrării L'Abuglo de Castel-Cullié. *Succesul acestei lucrări s'a răspândit până la Paris, unde reușise să cucerească elogiile criticilor contemporani.*

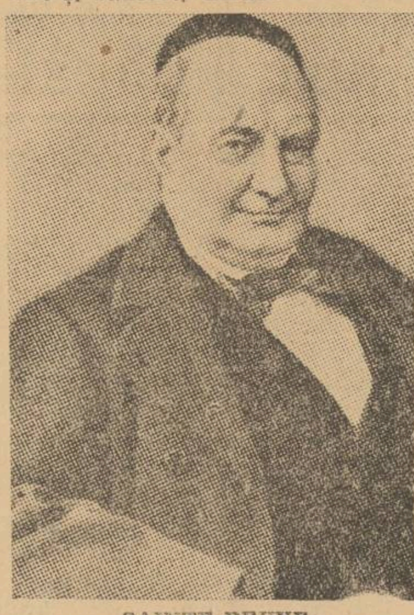
După Charles Nodier, Sainte-Beuve salută pe coaforul-trubadur ca pe un autentic poet. De aci o prietenie literară, care n'a fost niciodată desmințită și a cărei mărturie o găsim în următoarea scrisoare inedită comunicată de Boyer d'Agen:

Către Jacques Jasmin

Paris, 15 Iunie 1851

Dragă Poete,

Mă adresez d-tale cu rugămintea să mă ajuți, căci vreau să vorbesc despre d-ta tuturor cetitorilor, atât de numeroși și feluriți ai „Constituționalului". Mazade cred că ți-a pomenit de acest gând al meu. El mi-a spus că intenționezi să publici o nouă poemă care-mi va servi de pretext și subiect. Ceiace doresc în-

SAINTE BEUVE

să cu deosebire e să te fac cunoscut tuturor Francezilor, nu numai Gasconilor, în rolul de trubadur popular, generos și liberal, pe care-l joci de ani de zile, spre bucuria unei jumătăți din populația Franței. Aș vrea să povestesc unele dintre expedițiile d-tale poetice ca de exemplu cea intitulată „Clocher rebâti" și multe altele pe care nici nu le știu. Aș vrea să am aceste anecdote povestite bine și cu precizie, ca împreună cu celelalte să fac cunoscut tuturor — prin fapte — pe omul și cetățeanul cinstit alături de poet. Socialiștii noștri din această parte a Franței ar găsi o lecție indirectă și nicidecum ofensatoare. In sfârșit, dacă am ține seama numai de cuvintele d-tale de spirit și de ripostele înțepătoare și încă ar fi suficient.

Intr'o zi — unde a fost oare: Montpellier sau la Nimes? — nu știu ce poet din localitate vi s'a adresat cu cuvintele: „Dacă ne-ar închide pe amândoi timp de douăzeci și patru de ore, ați vedea cine scrie cele mai bune versuri". Atunci știu că i-ai răspuns d-ta ceva frumos; dar ce? Prefer să nu-ți repet cuvintele de teamă să nu stric ceva din spiritul cu care au fost rostite.

Intr'un cuvânt, scumpul meu poet îți cer posibilitatea de a te face cât mai mult gustat și ... prin fapte noi și de circums... ță. Adio, dragă poete...

Al d-tale cu trup și suflet.

SAINTE-BEUVE

Paris, rue Montparnasse, No. 11

In operele compatriotului său Jasmin, pe care le-a tradus din limba gasconă și le-a publicat în patru volume, Boyer d'Agen n'a putut reproduce scrisorile poetului și ale corespondenților săi. Se poate găsi însă, cel puțin ceiace a primit dela Sainte-Beuve în „Corespondance générale" pe care o pune la punct în momentul de față, Jean Bonnerot. — N. D.

Humphrey

A murit la Atena Humphrey Payne, *directorul școalei engleze de archeologie din capitala Greciei.*

Deși tânăr, în vârstă numai de 35 de ani, Humphrey era un savant de reputație mondială în ceramografie.

Erudiția sa era generală. Excela mai ales în găsirea diferitelor fragmente ce lipseau unei statui vechi.

Printre altele, a reconstituit la Muzeul din Lyon un bust al Afroditei, căruia Humphrey i-a găsit brațele și picioarele în Muzeul din Atena.

Retrospectiva timpului

Sindicatul Negustorilor de obiecte de artă a hotărît la congresul internațional ținut în vara aceasta la Amsterdam, organizarea unei mari manifestări artistice care va avea loc la Paris în Februarie 1937.

Printre altele se va organiza o retrospectivă numită a timpului, unde se va aduna tot ceiace privește ceasul și atmosfera, și o retrospectivă a artei militare.

Louis Le Cardonnel

De curând a avut loc în Palatul Comunal din Assise o ceremonie pentru comemorarea lui Louis Le Cardonnel.

Orașul Sfântului Francisc păstrează amintirea marelui poet care a locuit multă vreme acolo și care i-a dedicat cele mai frumoase cântece ale sale.

Printre cei care au vorbit cu această ocazie, au fost scriitorul danez Joergensen și primarul din Assise Arnoldo Fortini.

A fost — scrie ziarul „Tribuna" — o impozantă manifestare de dragoste și admirație pentru ilustrul dispărut, la care și-au dat adeziunea un mare număr de literați italieni și străini.

Iată câteva extrase din omagiile trimise de scriitori italieni cunoscuți:

Ugo Ojetti: *„L-am cunoscut la Assise; l-am auzit pe el însuși citindu-și versurile, iar în 1928 l-am regăsit la Vauclause, în casa lui Petrarca. Amintirea lui îmi va apărea totdeauna, legată de aceste locuri sfinte."*

Angiolo Silvio Novaro: *„Fiu al orașului Assise și umbra lui Poverello, care-i luminează gândurile, îi oferă subiectele și culorile, parfumul și sunetul poeziilor sale! Intr'o astfel de poezie, pământul se înfrățește cu cerul și-i primește sunetul odată cu sborul și cu ciripitul rândunelelor, care înconjoară colina sacră."*

Antonino Anile: *„Poezia lui Le Cardonnel e un exemplu de poezie religioasă care aparține deopotrivă literaturii franceze și celei italiene, arătând astfel comunitatea sufletească ce le leagă. Poezia lui e o adevărată rugăciune."*

Salvator Attal: *„Louis Le Cardonnel a iubit orașul Assise cu ardoarea discipolului, pasiunea îndrăgostitului și delicatețа poetului"*

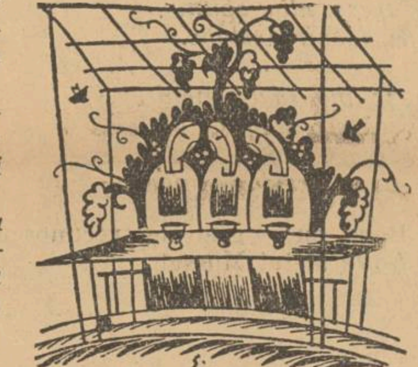
Paolo Buzzi: *„Să-l ascultăm în genunchi! E seara sfântă a lui Petru și Pavel; iar fanfarele legionarilor imperiali răsună în jurul cupolelor senine ale bisericii Sainte-Marie des Anges".*

Joergensen *a vorbit cu mare elocvență despre tinerețа lui Louis Le Cardonnel și, după ce-a evocat tot sbuciumul acestei conștiințe de elită, a înfățișat pe poet mai liniștit după ce găsise însfârșit pacea pe drumurile dintre Roma și Assise.*

Fortini *a citat câteva poeme de Le Cardonnel, consacrate Sfântului Francisc, orașului Assise și Italiei.*

„Sărbătorind, — spune el, — pe Louis Le Cardonnel, marele poet francez care a fost socotit în patria sa șef și fondator al întregii generații poetice, Assise a vrut să sărbătorească o întreagă tradiție de dragoste."

Organizatorii acestei adunări și-au propus să publice un volum în care să se strângă toate dovezile de simpatie ale scriitorilor pentru gloria lui Louis Le Cardonnel.

Fântâni luminoase

La Paris a fost inaugurată de curând o importantă realizare urbanistică.

Este vorba de cele două fântâni luminoase *ale Porții Saint-Cloud, care complectează și termină amenajarea și decorația acestei piețe.*

Fântânile datorite architecților Pommier și Billard, sânt de formă cilindrică de impresionante dimensiuni și au decorații sculpturale de o mare frumusețe, — opera celebrului Landowski.

Pe amândouă fântânile au fost reprezentate aceste subiecte: Sena aducând Parisului bogățiile pământului francez, — și Paris, orașul artei și al muncii.

Realizarea artistică a fost foarte dificilă, pentrucă ansamblul sculptural trebuia să fie pus în valoare atât ziua cât și noaptea în jocurile de lumină ale apei.

Un centenar

La Muzeul de artă din Grenoble s'a inaugurat o mare expoziție cu prilejul împlinirii a o sută de ani dela nașterea pictorului Fantin-Latour.

Alături de lucrările artistului sânt grupate operele amicilor săi, pictorii Ingres, Delacroix, Corot, Manet, Degas, Puvis de Chavannes și alții.

Această importantă retrospectivă are și o secție rezervată amintirii lui Berlioz, Brahms, Wagner, Vincent d'Indy, compozitorii preferați ai lui Fantin-Latour.

Expoziția va dura până la sfârșitul lui Octombrie.

Flacăra olimpică

Inainte de inceperea celei de-a XI-a Olimpiade de la Berlin flacăra olimpică a fost dusă de peste 3000 de făclieri de pe muntele Olimp din Grecia până la Berlin, unde, în ziua inaugurării jocurilor, s'a aprins focul simbolic pe altarul stadionului.

Multă lume s'a întrebat desigur, cum și unde s'a aprins prima făclie. Există oare pe Olimp un altar unde arde în permanență focul sacru?

Nicidecum. In cadrul unor festivități, în timpul cărora fete tinere, în costume antice grecești, executau dansuri, făclia olimpică a fost aprinsă cu ajutorul unor lentile speciale de la o rază de soare.

M ă r u n t e

A 9-a campanie de lucrări dela Dura-Europos, *în Siria, s'a terminat cu descoperiea marelui cartier roman din luptele cu Perșii și a două temple noui.*

Cu recentele descifrări de inscripții și cu descrierea monumentelor scoase la lumina zilei, arhiva arheologică dela Dura-Europos se ridică la 20 de volume mari.

●

A apărut „REBUS-MAGAZIN" No. 128. Cuprinde: Poezie, gândire adâncă, pornografie. Sistemă și doctrină. Calendar rebusist. Oul lui Columb. Mări... Turneul de șah dela Podebrady. Humor. Jurnalul unui rebusist etc. etc. Număr special de vară. 16 pagini 5 lei.

●

EVANTAIELE VORBESC. Numai bărbații înfumurați și tirani și-au putut închipui că femeia umilită nu va găsi un mijloc de evadare. Când toate porțile au fost încuiate, iar zidurile înălțate cu încă un gard de sulițí și de puști, femeia păzită a găsit totuși mijloace mereu noui de evadare: limbajul ochilor, limbajul florilor, limbajul mărcilor, etc., etc. Un foarte interesant articol publică excelenta publicațiune lunară MAGAZINUL în numărul special de vilegiatură. 160 pagini în culori la heliogravură, 25 lei.

●

La munte. La Mare. Extraordinar de pasionant. LUPUL SINGURATIC. Romanul unui mare aventurier și al unei somnambule, în ROMANELE CAPTIVANTE". 260 pagini 15 lei. La chioșcari. librari și în gări. gări.

Bil și Bul își spală cânele...

Din ordinul poliției, deținuții fac exerciții de evadare în caz de atac aerian.....

Atelierele „Adevěrul", str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — No. 821
Duminică 30 August 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei exemplarul în ţară
10 Lei exemplarul în străinătate

Note din Italia

Pe Gianicolo, într'o dimineaţă de August

de GALA GALACTION

Iată încă o dimineaţă, în care, deşteptându-mă, înţeleg că sânt tot în Roma, că din fereastra mea pot să întrevăd scara rotundă din jurul absidei Santei Maria Maggiore şi că o mie de monumente sânt la îndemâna privirii mele!... Astăzi, mă duc pe Monte-Gianicolo să privesc de pe vasta terasă din faţa statuei lui Garibaldi, Roma scăldată în soare.

Dar, tot drumul până acolo, ar fi să fac un an de zile, dacă, robit de admiraţie, aş poposi din loc în loc şi aş căuta să urmăresc firul istoric al atâtor basilici şi trofee! Pe drumul meu (sau aproape de el) notez: Santa Maria Maggiore, S. Martino ai Monti, S. Pietro in Vincoli, Termele lui Traian, columnele Templului Venerei şi Romei, Coloseul, Arcul lui Constantin, Palatinul (acest enorm şi complex mauzoleu al galeriei imperiale), Circul Maxim... cele două temple de lângă Tibru, al Vestei şi al Fortunei, şi apoi, dincolo în Transtevere, atâtea monumente şi altare...

In Piazza Aurelia se deschide aleea umbrită de platani, care conduce la Monumentul lui Garibaldi. In stânga aleei, se desfăşoară pantele şi grădinile cu pini ale Vilei Doria-Pamphili; în dreapta ei, începe să se arăte, printre culise de boschete, panorama Romei.

In primul loc, impunătorul monument al lui Giuseppe Garibaldi!... Această mândră înălţime, această nobilă prestanţă a focosului cal de bronz, şi mai presus de toate: această maiestoasă şi calmă atitudine a învingătorului de la Calatafimi şi de la Dijon înfioară de admiraţie pe privitor şi readună în faţa minţii lui fabuloasele etape ale vieţii viteazului general! Prin atâtea jertfe şi stăruinţe, prin atâtea bătălii câştigate, prin atâtea nemuritoare fapte patriotice, Garibaldi a crescut şi stă azi, deasupra Romei, pe această augustă treaptă de arhanghel tutelar!

In jurul monumentului, la distanţe potrivite, ţin streajă şi împodobesc platoul: pini, palmieri, şi mai departe masivul verde al vilei Lante. Busturile albe ale eroilor din falanga garibaldiană, printre cetele copiilor zburdalnici, amestecă, pentru ochiul înţelegător, consacrarea trecutului cu nădejdiile viitorului.

Santa Maria Maggiore

Mă opresc la balustrada care mărgineşte terasa şi stabilesc că priveliştea din faţa mea se cuprinde între punctul Rocca di Papa, înfipt în zare, spre Sud-Est şi Monte Mario, în spre Nord-Vest. Scara de arboret, de viţă, de terasete cu legume, de acoperişuri şi de străzi — de sub puternicul parapet care strânge pieptul Gianicolului — vine între Ponte Sisto şi Ponte Giuseppe Mazzini, amândouă unite printr'o coamă de platani de către Tibrul invizibil în albia-i cu maluri de granit.

Dar lumina acestei dimineţi de August se cerne printr'o atmosferă uşor înceţată, care adună deasupra Romei aburii celor două mări, de la răsărit şi de la apus, şi preface munţii din zare în siluete fără consistenţă. Munţii Albani sânt numai un contur. Munţii Sabini sânt aproape şterşi. In această mare cu valuri petrificate a Romei arhitectonice încep să recunosc câteva frunţi caracteristice:

Iată mai întâi fruntea basilicei San-Giovanni în Lateran — un fel de Golgotă deasupra Romei — poate cea dintâi biserică apărută în Roma, la lumina soarelui, după îngropatele altare din Catacombe. Numele ei era odinioară „Basilica Constantiniana". Cutremurele de pământ şi incendiile au încercat-o de mai multe ori, dar după fiecare lovitură s'a ridicat mai puternică. Zece papi au refăcut-o, au sporit-o şi au glorificat-o. Cinci mari concilii bisericeşti au înscris definitiv numele ei în analele creştinătăţii.

Insulă glorioasă, coamă de verdeaţă şi de amintiri imperiale, se impune privirii Palatinul. Tot ce-a mai rămas din palatele primilor Cezari zace îngropat sub Grădinile Farnesiene. Palatul Flaviilor ne mai dă doar visul nimicitei lui splendori. Celelalte palate, care priveau odinioară spre Circul Maxim sânt schelete de cărămidă şi de piatră.

O massă uriaşă, mohorîtă şi pătrată, care din punctul de unde privesc eu, se ridică aproape în spatele Palatinului, arată că acolo au fost Termele lui Caracalla. Un templu întreg!... (ridicat în acele vremuri antropolatre, mai mult decât idolatre) trupului nud, plăcerilor balneare şi priveliştilor palestrei. Răzbunare semnificativă, ironie şi a istoriei şi a lui Dumnezeu: una din sălile subterane ale acestui templu al deşertăciunii omeneşti

Portret în lemn pictat, din secolul al XV-lea (Şcoală florentină).

era să fie prefăcut, mai târziu, în templul lui Mihra, zeul virtuţii şi al luminii!

Iată, deasupra grădinilor Palatinului, turnul uşor de recunoscut al Capitolului, păzind deopotrivă amintirile gloriei păgâne şi altarele pietăţii creştine. Coloseul se ascunde cu totul, sau ochii mei nu pot să-l distingă... Dar e dincolo de Forum Romanum. Ridicat de mâni omeneşti, de aci înainte, el va avea tot atâtea zile ca şi Soracte.

Alăturea — paradoxal ca o clădire de omăt şi de blocuri de ghiaţă, pe această arşiţă a lui August — umple inima Romei superbul monument al lui Victor Emanuel II. Istorie şi alegorie, patriotism şi altar al jertfelor naţionale, artă splendidă statuară, Unire, Libertate şi apoteoză!... acest monument iradiant are un dublu focar simbolic: statua equestră a Regelui Italiei Unite şi mormântul Soldatului Necunoscut.

GALA GALACTION

Disting cupola Panteonului, templul lui Marcus Agrippa, zice-se singurul monument roman, rămas până în zilele noastre, cu zidurile lui întregi şi cu acoperişul de la început. Veacurile creştine au făcut din el: „Santa Maria Rotonda". Impăratul bizantin Phocas l-a dăruit papilor şi a rămas totdeauna în stăpânirea Bisericii. A fost şi este tezaur de preţioase oseminte.

Identific mai departe Palatul Quirinal — într'o vreme, reşedinţă de vară a Papilor, operă la care au pus mâna, rând pe rând, Ponzio, Mascherino, Fontana şi alţii.

Dar când voi putea să identific atâtea cupole de biserici, atâtea sanctuare, din dreapta şi din stânga Panteonului, atâtea palate ale căror temelii, puse acum o mie şi două mii de ani, au susţinut, dealungul veacurilor, felurite înfăptuiri arhitectonice, dărâmate, schimbate, supraclădite, când în pas cu clepsidra înceată a timpului, când în uraganul năvălirilor şi al asediilor!

Pe Esquilin, se arată cupolele şi turnul bisericii Santa Maria Maggiore, zisă şi Bazilica Liberiana, zisă şi Madona zăpezilor. Este una dintre cele cinci biserici patriarhale ale Romei şi cea mai mare dintre cele optzeci, închinate Sfintei Fecioare. Numeroşi papi (începând cu Papa Liberius din veacul al 4-lea şi până la Papa Benedict XIV din veacul al 18-lea) au iubit cu devotament acest sfânt locaş, l-au înzestrat cu comori de artă şi l-au adus la măreaţa lui înfăţişare actuală

Din multele siluete care se înscriu, dincolo de Tibru, în clarul acestei dimineţi, mai recunosc turnurile Bisericii Regilor Franţei: Trinita de Monti şi conturul zvelt al Vilei Medicis, azi Academia Franceză de Arte Frumoase: cuibul aspiraţiilor şi al visurilor profesionale, zenitul ambiţiei tuturor tinerilor artişti francezi.

Apoi, iată bariera verde, neregulată şi lungă a grădinilor de pe Pincio, mascând celelalte cartiere ale Romei, dar lăsând libere amintirii mele: alei răcoroase, pajişti cu pini uriaşi şi un muzeu de statui... Aici erau odinioară grădinile lui Lucullus. Numele marelui Napoleon şi dovezile universalei lui purtări de grijă sânt înscrise în istoricul acestui parc. Iar numele, paşii, reveriile, extazul şi literatura pinciană a poeţilor din toată lumea, trecători pe aici, cine ar putea să le coordoneze!

Iată acum, dincoace de Tibru, Palatul Justiţiei, clădire modernă, dar prin proporţiile şi prin podoabele ei: vrednic moştenitor al tribunalelor imperiale adică al „basilicilor" secerate astăzi toate, ca o tristă mirişte de columne.

Iată colea, lângă Tibru, Castelul Sf. Inger: mauzoleul lui Adrian şi al altor împăraţi de după el. Jumătate din istoria Romei medievale este legată de acest monument. Generalul bizantin Belizarie, întărindu-se aci, sfărâmă pe Goţi şi pe Vizigoţi. Timp de cinci sute de ani, tiranii Romei avură aci cuibul lor de aquile rapace şi răufăcătoare.

Ce vom mai spune despre toate celelalte măreţe clădiri moderne, sau ridicate pe temeliile altora mai vechi? Ce vom zice despre aceste largi artere de circulaţie — tăiate cu enorme sacrificii — în ţesătura prea strânsă a Romei de mai nainte — fie pentru cuvinte de folos public, fie pentru scopuri de estetică edilitară?

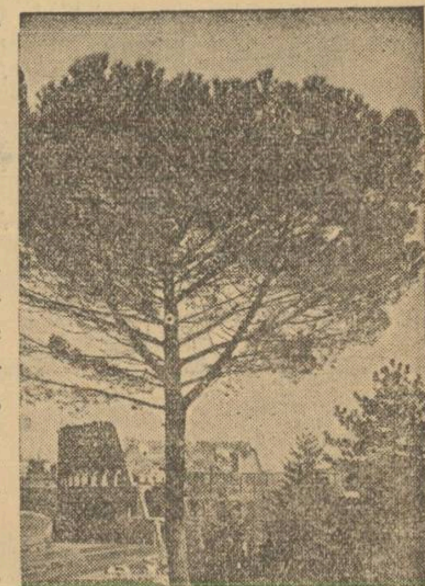

Monumentul lui Garibaldi

Şi toate acestea sânt numai risipite puncte de vedere şi de orientare, în această imensitate citadină, în care aproape trei mii de ani de istorie au îmbrăcat şi au desbrăcat de atâtea ori cele Şapte Coline ale lui Romulus!

● ● ●

Dar Roma pe care o privesc

Coloseul văzut de pe Palatin

eu de aici, de lângă Monumentul lui Garibaldi nu este Roma întreagă! Dincolo de această statuă măreaţă (care simbolizează o viaţă eroică, un capitol din istoria Italiei, o concepţiune şi o lume!) dincolo de aceste perdele de chiparoşi şi de palmieri, dincolo de statua Anitei Garibaldi, de stejarul lui Torquato Tasso şi de Vila Barberini: este încă o Romă pe care nu pot s'o văd de aici!

O vede de sus Garibaldi! O vede neînfrântul şi seninul viteaz! O priveşte biruitor şi mulţumit!

Şi noi — cari înconjurăm Tribunalul Istoriei, după mai mult decât o jumătate de veac de la divulgarea sentinţelor — noi sântem fericiţi să reconciliem, în sufletul nostru, cele două lumi, cele două Rome, cele două coline — Gianicolul şi Vaticanul — despărţite azi numai prin Vila Barberini!

Iluminat şi ca împins de la spate, pornesc pe „Passeggiata Margherita" şi ajung în dreptul stejarului lui Torquato Tasso... Din fostul circ al lui Neron, din mormântul sublimului Pescar Galileian, din temeliile puse în zilele împăratului Constantin, dar mai ales din insondabilul abis al Voinţelor Divine — se înalţă, în cerul de azur, minunea cea fără pereche pe pământ: San-Pietro al lui Bramante, al lui Michelangelo şi al lui Bernini!...

In Evanghelia Sf. Ioan, Mântuitorul rosteşte către Petru: „Amin, amin, grăesc ţie, când erai mai tânăr, te încingeai tu singur şi te duceai unde voiai, dar când vei îmbătrâni vei întinde mâinile tale şi altul te va încinge şi te va duce unde nu voeşti. Iar aceasta a spus-o arătând cu ce fel de moarte era să preamărească (Petru) pe Dumnezeu (*Ioan* 21, 18).

Dumnezeescul Invăţător vedea, în viitor, pe apostolul său, martor, legat, în circul lui Neron, îl vedea răstignit şi glorificat! Atotştiutorul Stăpân vedea

Urmare în pag. 2-a

Miraj nou

Se 'ntind spre soare ramuri lungi de sgură
Şi-aşteaptă, ca pe-un dar mireasma cerii,
Iar din fărâmi de suflet în puzderii
Răsare dorul — ca un mac — pe gură.

In degete cresc mângâieri, ca muguri,
In paşii mei e ritm de sarabandă
Şi-aş vrea să fac din mine o ofrandă,
Sau să mă mistui cu nesaţ pe ruguri.

Dar, când în noapte amintirea scurmă
Printre ruini de piatră şi mărgean,
Aud în mersul orei pe cadran
Cum vremea-mi sapă lutul cel din urmă.

M. D. IOANID

San-Pietro

în secoli circul lui Neron — spălat de sângele impur și de ororile păgânității, — prefăcându-se în acest munte sacru ale cărui o sută de izvoare — o sută de altare — izvorăsc lumii creștine și vor izborî până la Amin: mântuitorul Sânge de pe Golgota!

●●●

Orațiu, poetul grațiilor pământești și al înțelepciunii pacinice, contimporanul și amicul lui Octavian August, a trăit, și a murit fără să bănuiască cum că, în zilele sale, fruntea lui Chronos s'a despicat în două! Orațiu n'a știut că profeția Sibilei s'a îndeplinit în anii trăiți de el. Dar, admirator al împăratului August și al operei lui politice, închinător al altarului Păcii și poet-cetățean, fericit că Roma este cununa unei împărății consolidate pe trei continente, el exclamă în poemul-psalm, în al său *Carmen Saeculare:*

Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis et celas aliusque et idem
Nasceris, possis nihil urbe Roma
Visera majus! *)

Cu acest dor, cu această binecuvântare a inimii sale, Orațiu, poet păgân, a fost să fie, prin Voința cea neprimitoare de cercetare a lui Dumnezeu, profet adevărat! lângă profetul celălalt, care descopere, dincolo de veacuri, Cerescul Ierusalim. (*Apocalipsa* XXI-XXII).

GALA GALACTION

*) *Soare bun ce ziua cu caru-ți luciu*
O aduci și-o iei și ești nou și-acelaș
Când răsai, nimic mai măreț ca Roma
Fie să nu vezi!

(Din rtaducerea d-lui Const. I. Niculescu).

Actualități Științifice

Drumuri noi în climatologie

Se știe că starea meteorologică influențează într'o mare măsură sănătatea noastră generală. Totuș, pentru profani condițiunile meteorologice se reduc la un număr relativ restrâns de factori determinanți: căldura, frigul, furtună, ploaie sau vreme frumoasă.

Se'ntâmplă însă adesea că acelaș cer senin și aceeaș temperatură moderată ne procură într'o zi o bună dispoziție și, dimpotrivă, ne apasă a doua zi. Explicația, în general, este simplă: barometrul a coborît câteva grade, presiunea atmosferică a suferit o variație suficientă pentru a modifica climatul. Alteori asistăm la o situație și mai ciudată; un individ foarte sensibil poate să reacționeze, chiar și în cazul când instrumentele nu înregistrează nicio variație meteorologică.

Anumite persoane reprezintă adevărate barometre vii. Nu rareori avem prilejul să vedem oameni perfect sănătoși, care sunt totuș incapabili să suporte condițiile atmosferice la o înălțime mai mare de 600 de metri deasupra nivelului mării. Imediat suferă de palpitații și alte turburări organice. Or, la această altitudine, presiunea atmosferică este abia cu 5 la sută mai mică ca la nivelul mării.

De curând știința climatologiei s'a îmbogățit cu o vastă documentație experimentală datorită profesorului Dessauer, care a funcționat până acum câțiva ani la Universitatea din Frankfurt, iar cum ocupă o catedră la Facultatea de științe din Stambul.

Profesorul Dessauer a demonstrat că factorul cel mai de seamă în climatologie este acea electricitate foarte slabă, dar întotdeauna prezentă în aer. Influența acestei permanente mase electrice asupra procesului biologic și în deosebi asupra boalelor — este mult mai sensibilă decât descărcările electrice puternice, dar de scurtă durată, produse în cursul furtunilor.

Agenții electricității atmosferice sânt ionii, molecule de aer, care se'ncarcă cu electricitate, sub influența razelor soarelui. Densitatea acestor ioni, ca și proporția sarcinelor pozitive și negative, variază după anotimp și ora zilei.

In urma unor experiențe îndelungate și minuțioase, profesorul Dessauer a reușit să pună la punct un aparat, cu ajutorul căruia se poate încărca aerul unei încăperi închise cu un singur soi de electicitate, pozitivă sau negativă. Acelaș aparat ne permite de-altfel să modificăm după voie, și densitatea ionilor. In chipul acesta Dessauer dispunea de tot echipamentul necesar pentru a experimenta influența pe care aerul, încărcat cu un singur fel de electricitate, o exercită asupra ființei—om sau animal — care îl respiră.

Rezultatele de până acum sânt din cele mai interesante. S'a putut stabili astfel că aerul ionizat în chip artificial constitue un remediu puternic pentru combaterea unor anumite boale climaterice.

O altă cucerire a climatologiei moderne o reprezintă studiul condițiunilor microclimatice a straturilor atmosferice, situate la o înălțime de 1-2 metri deasupra solului. Acest studiu a fost în general neglijat până în prezent, stațiile meteorologice fiind în general instalate la o anumită înălțime, tocmai pentru a fi sustrase influențelor perturbatoare ale solului. Or, înrâurirea straturilor atmosferice, situate imediat deasupra pământului, este covârșitoare pentru vegetalele și insectele ce trăesc în acest mediu. E lesne de înțeles deci întreaga importanță practică a unor asemenea observațiuni.

Din cauza naturei delicate a cercetărilor, a fost nevoe de aparate speciale de extremă precizie. Aceste aparate erau diferite, după înălțimea la care trebuiau să funcționeze, chiar dacă aceste înălțimi variau între ele numai cu câțiva decimetri.

Grație lucrărilor profesorului Dessauer, se știe astăzi că fiecare porțiune de pe pământ, posedă un climat propriu, individual, care variază după natura terenului. Fiecare porțiune reacționează în mod diferit, la căldură și la lumină. Deasemenea procesul de evaporare se produce în mod deosebit de la un loc la altul.

Un alt fapt, deosebit de important, este diferența considerabilă ce există între clima straturilor de aer din imediata apropiere a pământului și clima generală a păturilor atmosferice superioare. Studiul acestor climate oferă numeroase particularități, mai ales în preajma stațiunilor termale, unde emanația radioactivă a solului este incomparabil mai puternică de cât în alte locuri de pe pământ.

Este neîndoelnic că aceste constatări sunt menite să joace un rol important în evoluția științifică a agriculturii.

Progresele televiziunii

Principalele dificultăți, care mai stau în calea popularizării televiziunii sânt următoarele: 1) raza relativ redusă a emisiunilor de imagini (50-60 de km.); 2) dimensiunile restrânse ale ecranului, pe care pot fi recepționate aceste imagini în condițiuni technice satisfăcătoare. Aceste dimensiuni nu depășesc deocamdată pe acele ale unui dreptunghiu de vreo 20×30 de cm.; 3) prețul relativ ridicat al aparatelor de recepție pentru televiziune, (30.000—50.000 lei) un grav impediment pentru difuziunea acestor aparate în massele largi ale populației; 4) temperatura excesiv de ridicată din studio-urile de emisiune, aproape insuportabilă pentru interpreții televiziunii.

Totuș, grație străduințelor technicienilor din occidentul Europei și Statele Unite ale Americei, pentru perfecționarea transmisiunilor de imagini, s'au înregistrat în ultimul timp câteva progrese considerabile.

Astfel, în Germania, s'a reușit de curând să se pună la punct un sistem de televiziune, care face posibilă viziunea imaginilor pe un ecran cu o suprafață de aproape un metru patrat. Firește, n'am ajuns încă la dimensiunile ecranului cinematografic, dar nici nu sântem departe de acest desiderat. Cu prilejul recentei Olimpiade din Berlin, procedeul menționat a fost demonstrat cu succes și justifică cele mai optimiste speranțe. Publicul a putut astfel, nu numai să asculte prin radio, dar să și „vadă" prin televiziune, anumite scene din jocurile olimpice.

Pe de altă parte, tot în Germania, s'a introdus încă din primăvara anului curent, între orașele Lipsca și Berlin, un serviciu regulat de radioteleviziune particulară, care permite convorbitorilor să se vadă reciproc la aparatele respective, în timp ce comunică între ei prin radio.

Marele neajuns, de care am pomenit — raza de acțiune redusă în emisiunile imaginilor — tinde și el să fie atenuat. Intr'adevăr, poșta Reichului a proectat de curând construirea a două noui tipuri de emițătoare de televiziune care, după asigurările technicienilor, vor avea o bătaie de 80 de km. spre nord și 100 de km. spre sud. Punerea în serviciu a acestor posturi va avea loc la începutul anului viitor.

In sfârșit, dificultatea, rezultată din temperatura aproape insuportabilă a studio-urilor de televiziune, poate fi ocolită deocamdată, prin folosirea procedeului „filmului intermediar", preconizat în Franța de casa „Gaumont".

In loc să se transmită direct o scenă din studio, se transmite un film cinematografic, care a înregistrat în prealabil această scenă. Intrucât actualele aparate de înregistrare cinematografică permit o developare imediată a peliculelor, retransmisiunea se face aproape instantaneu, iar întârzierea este imperceptibilă pentru spectatori.

După cum vedem, progresele televiziunii urmează un ritm extrem de rapid și îndreptățesc speranțele cele mai optimiste.

Gara automată

Folosind procedeele radiotechnicei, precum și avantagiile neprețuite ale celulei fotoelectrice—popularul „ochiul electric" care preface razele de lumină în curenți electrici — direcția căilor ferate franceze a introdus de curând o inovație remarcabilă. E vorba de reorganizarea marii gări de mărfuri din Paris. Astăzi, în această gară, aproape toate operațiunile și manevrele sânt realizate pe cale automată, iar numărul lucrătorilor e redus la minimum, fiind înlocuiți prin roboți perfecționați. Nu se mai aude nicio chemare, nu se vede nicio lampă la macaz. Rânduirea se face prin unde electrice foarte scurte. In locul semnalelor luminoase, au loc manevre automate de o extremă precizie, efectuate grație „ochiului electric", redus la o simplă celulă de seleniu. In momentul când un vagon se apropie de macaz, lumina declanșează un semnal care e transmis pe cale radioelectrică locomotivei principale.

ING. I. S.

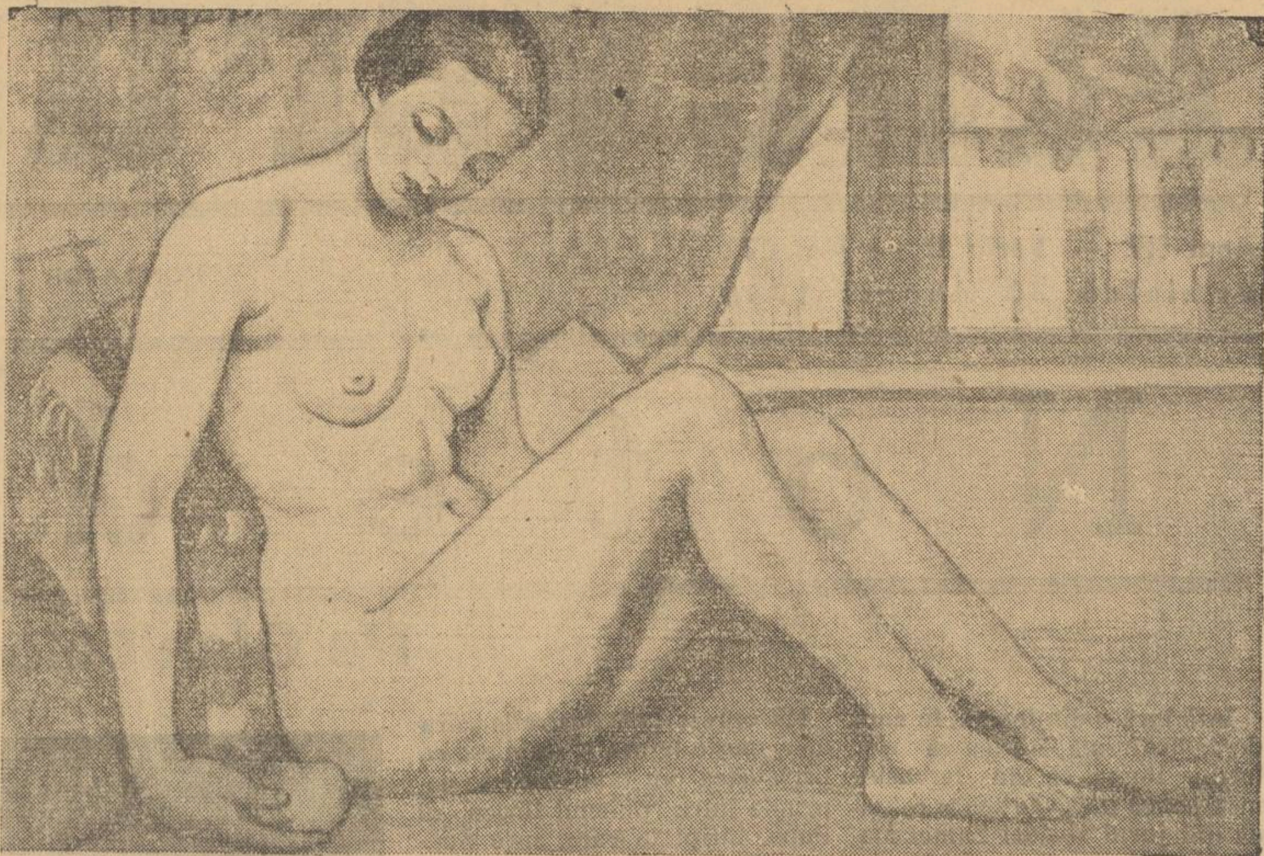
GAZETA MEDICALĂ No. 34

cuprinde:

Un flagel social periculos și inestetic: Celulita
Neurastenia și turburările sexuale
Tratamentul tuberculozei: Vitaminele și regimul bolnavilor
Vârsta și sexualitatea
Turburări psihice la fete și femei în timpul menstruației
Consecințele obezității asupra funcțiunilor digestive și nutritive
DIFTERIA
Razele morții în serviciul sănătății
Consultațiuni medicale și grafologice gratuite.

Celulita — Tablou de celebru pictor Renoir

CRONICA MODEI

După 15 August se impune, absolut, pentru călătorie ca și pentru zilele ploioase, serile reci și diminețile răcoroase, la munte ca și la mare, mantoul sport, cald și comod. Culoarea potrivită este „gris" amestecat, „beige" în toate nuanțele până la marron, mai ales în nuanța roșcată.

Până în prezent croiala hainei, a mantoului sport, se făcea mai ales *„fir drept"* în așa numitele *„les principaux aplombs"*, ale hainei: *vertical* la mijlocul spatelui și în față, orizontal la mijlocul bustului și în carura spatelui.

In prezent se pune țesătura în aceste puncte principale *„en*

biais" câștigând astfel, în mlădiere și elasticitate, neașteptat de mult.

Câteva sfaturi în aplicarea acestui nou fel de croială nu strică. Stofa se întrebuințează, *„dans les aplombs"* de care s'a vorbit mai sus, foarte *en biais*, adică într'o poziție în care firele să facă un unghiu de 45° cu axa care trece prin *„punctele de aplomb"*, căci de când *Madeleine Vionnet* a răspândit savantele sale creații în modă, croitorii și croitoresele au devenit un fel de arhitecți, care se servesc de teuri și echere.

Când întrebuințăm stofa în *biais*, trebue să urmărim direcția firelor pentruca să executăm unele „découpe", butonierele, deschizăturile, etc, care vor forma astfel linii oblice. Tiviturile să se facă în puncte foarte largi, ținând socoteală de elasticitatea țesăturilor, iar cusuturile, care s'ar putea destinde, trebue să fie susținute cu benzi de muselină sau alt țesut subțire, dar luat în fir drept și așezate înăuntrul cusăturii. Când călcăm o cusătură *„en biais"* să o călcăm întotdeauna fir drept.

De exemplu iată un mantou în plin *biais*, cu mâneci raglan și reveruri de blană de miel ras, din stofă de lână *„mouchetė"*. Pe marginea oblică a clinilor, care se încolăcesc în jurul corpului, să ținem firul drept cât se poate de exact, dar menținem mereu plin *biais* în mijlocul spatelui și în față. Acelaș *plein biais* se menține și deasupra mânecii.

Vacanța, în înțelesul ei larg, se apropie de sfârșit. Tineretul, dacă nu a făcut exces de sport se gândește fără grijă la reintrarea în viața obișnuită, căci se simte înviorat și gata pentru reînceperea anului de lucru sau de mondenitate fierbinte... odată cu reluarea obiceiurilor vieții cotidiane.

Femeia la... 40 de ani, care este femia în apogeul înfloririi, trebue însă să fie atentă la toate micile și neobservatele simptome ale timpului care trece. Din acest apogeu de tinerețe femeia nu trebue să se prăbușească, ci să alunece ușor pe o platformă întinsă pe care să se poată menținea, cât mai multă vreme, tânără, sveltă.

Aceasta însă, cere curaj și perseverență, într'o luptă de fiece minut Sport? Se'nțelege, dar dacă excesul de sport strică chiar ti neretului, el este un dezastru pentru „femeia în floare". *Surmenajul* și *istovirea* trebue evitate cu cea mai mare străşnicie. Tenisul e bun, desigur, pentrucă ameliorează suflul și agilitatea, natația dă mlădiere mușchilor, dar sportul cel mai potrivit pentru această epocă, e *mersul*. Să ne impunem, în fiecare zi câte o jumătate oră de mers dimineața și seara, pe orice vreme. In timpul mersului resorbim pântecele, scoțând pieptul în afară și respirând din adânc. Mergem repde, căutând să ne destindem mușchii, mai ales dacă facem parte din acele nervoase cu mușchii totdeauna încordați.

O serie de exerciții ușoare de cultură fizică, nu pot decât folosi, începând totdeauna cu exercițiile respiratorii. Puteți face aceste exerciți chiar întinse pe divan, la fereastra deschisă.

Regim *semivegetarian*, adică legume verzi, fructe, brânză, ouă și numai *un fel de carne la două zile*. Evitați mesele bogate și prea substanțiale, alcoolurile, dulciurile, ceaiurile *prea dulci*, prăjiturile de mii de feluri cu care sânt întovărășite. Cafeaua vinul, berea cu multă cumpătare.

Aceasta ca higienă; trecem acum la îngrijirea frumuseții.

Dușmanii tinereței femeii de 40 de ani sânt: gâtul cu sbârcituri, sânul vestejit, mâinile uscate. Impotriva lor trebue să luptăm cu stimulente și tratament hrănitor al epidermei.

Stimulentul pentru față: tonice, pulverizare, masagii, măști faciale și tratamente regeneratorii pe bază de curenți electrici. Stimulente pentru corp: uncțiuni, fricțiuni, dușuri, băi de aer și de lumină, raze ultraviolete, infra-roșii, unde scurte, masaj.

Pentru a hrăni pielea de pe corp, să ne ungem cu unt de migdale din când în când peste tot corpul, apoi să ne învelim cu un cearșaf.

La această vârstă încep și petele roșii, datorită dilatării permanente a vaselor capilare superficiale ale epidermei. Tratamentul local, încă de la primele manifestări, prin electricitate în diferitele sale aplicații, poate fi de mare folos.

In ceiace privește machiajul, se cere mult gust și multă prudență.

De la 40 de ani înainte se cere să se evite orice exagerare, cum ar fi culorile prea vii în obraz, ca și negreala prea pronunțată la ochi. In principiu, ar trebui alese culori neutre și rujul ușor portocaliu; fondul tenului ca și pudra să dea culoarea naturală sau cel mult rașel, niciodată *ocre* exagerat, nici alb livid sau bătând în albastru.

In ceia ce privește părul, adesea la vârsta aceasta de plină înflorire, stă bine să fie cărunt sau alb, căci îndulcește trăsăturile feței înăsprite și accentuate de vreme. Dar dacă îl cănim, să adoptăm o vopsea care să semene cu nuanța sa naturală, evitând, mai ales, negrul absolut.

Coafura netedă, ordonată, lăsând fața deschisă, este aceia care întinerește mai mult femeia.

Putem întrebuința ici și colo câte o buclă sau o torsadă de păr fals spre a împlini unele lipsuri.

Americanele au obiceiul de a lua înaintea fiecărei mese câte o pastilă comprimată de drojdie de bere, iar seara înainte de culcare câte un păhărel de lapte bătut, pentru conservarea tenului, care e în strânsă legătură cu buna digestie.

Dacă pielea feței este delicată și sensibilă, serviți-vă, în loc de săpun, de un săculeț în care veți fi pus o linguriță de migdale pisate, o linguriță de ovăz măcinat mare, o linguriță de tărâță obișnuită. Se moae săculețul în apă caldă și se freacă fața ușor de jos în sus, de preferință în mișcări rotative. Se repetă această operație, dimineața și seara, de mai multe ori, strângându-se bine sacul ca să iasă crema lăptoasă și să se împrăștie pe față, apoi se șterge ușurel fără a se clăti cu apă. Rețeta este a lui Janet Gaynor și acest simplu tratament, urmat însă cu o regularitate foarte strictă, dă după câtva timp un ten neted și moale foarte frumos. Nu preparați însă mai mult de 10—15 săculețe de acestea, ca să le aveți în totdeauna proaspete, și țineți-le într'o cutie de tinichea, la răcoare.

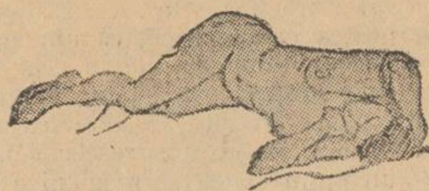
Fiindcă am vorbit de femei de 40 de ani, în floarea tinereții, deci de bunici moderne, atât de tinere și elegante încă pentru multă vreme, să vorbim și de camera copilului, așa cum ne-au prezintat-o decoratorii moderni, în ultimul lor salon.

Iată un pătuț, ultima inspirație, lăcuit în albastru, cu marginile împodobite cu tuburi de oțel sau pentru cei nou născuți leagănul în formă de tobă mare, înconjurat de baghete verticale albastre, strânse sus cu largi panglici albe și încadrate cu un fileu albastru cu găuri mari, învăluit poetic într'un „musticar" protector, rotund, de tul albastru.

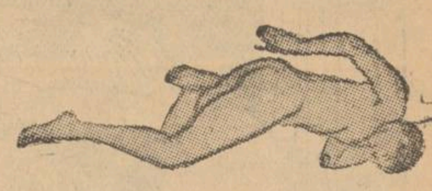
Iar când sugaciul devine piciu, trece dela leagăn la micile pupitre pentru toate vârstele, lăcuite în galben, roz, albastru, sau verde tandru, cu scaunul și picioarele de metal.

Din tot însă ce ne oferă arta decorativă și moda vestimentară de azi, se poate scoate încheerea că amândouă variază mai mult în amănunt, decât în ansamblu.

BITRIX

ARIPI FRANTE

Anumite împrejurări l-au determinat să se înscrie într'una din şcolile civile de pilotaj.

De fapt, înfăţişarea-i atletică, corect strânsă în silueta unu suplu *semigreu* precum şi ademenitorul strop lăuntric, alunecat în căutătura unui ochi de oarecare tristeţă, îi ascundeau dibaci acele câteva unităţi de vârstă peste treizeci şi îi justificau cu bine voitoare măsură prezenţa printre viitorii hultani ai seninului.

Ca şi femeile, sporturile îşi au vârsta lor. Cele mai preferate azi, ca mâne vor fi, desigur, bunicuţele de sub bariş — cum ar spune d. Arghezi — cu coc mic, duios de ridicol şi cu pantofi de mătasă şi moarte. Ştearsa lor prezenţă e menită să reţină întrucâtva aroma unui trecut, la care nu ni-i îngăduit să zăbovim mai mult.

Indepărtându-ne de asemenea neliniştitoare consideraţii, rămâne cert lucru că, actualitatea sportivă întreţine de mult vulcanic entuziasm în jurul aripilor.

Nu-i însă mai puţin adevărat că la noi, unui zburător pasionat i se atribue şi o bună doză de ţicneală. Dar e un fel aparte — cum ar spune un aviator — prin care omul simplu, spre mare deosebire de acel primitiv, îşi explică neîncetat dealungul vremii minunatele realizări ale spiritului omenesc, şi pe care, aluatul lui de substanţă cenuşie refuză organic să le priceapă, să le pătrundă.

E foarte greu să lămureşti, cu una cu două, tainele zborului şi tot aşa să arăţi că, o cât de simplă manevră constă dintr'o fulgerătoare încrucişare de legi psihice, mecanice, aero-dinamice, dincolo de care cuvânt hotărîtor are ori moartea, ori viaţa.

Trecutul de mare vedetă sportivă şi mai ales vădîtele însuşiri pentru fizică şi mecanică, îi îndreptăţeau înviorător încrederea şi dorinţa avocatului Petrescu M. să devină şi pilot.

Şi la urma urmei, de ce nu?

●

Pe noul aerodrom al Otopenilor — mozaic admirabil de diverse şi lucitoare băltoace, treceri de vite şi măestre aterizări — cursul practic îşi înmugurea febril rodul.

Ca unul dintre primii clasificaţi la anevoioasele probe teoretice, Petrescu dădea şi în această a doua parte a vieţii sale dovada unor îmbelşugate aptitudini.

Deocamdată era *„dublist"*, ceia ce înseamnă zbor în asociaţie cu instructorul. Mult timp, elevul rămâne un pasager inteligent, chiar foarte inteligent... Până la *„simplă"*, adică zbor de unul singur, ca şi ceilalţi colegi din *„punct"*, M. Petrescu era încă departe.

Sânt în viaţă întâmplări dragi, duioase sau triste, care au căldura şi cutremurătorul fior al momentului, fără a se prelungi însă în suavul şi reconfortantul parfum al amintirii.

Intr'un *punct*, adică în grupul de opt-nouă elevi ce-şi aşteaptă rândul la zbor, fiece clipă trecută se înlănţue graţios celor mai dragi amintiri.

In plin câmp şi soare, un *punct* e lipsit de condiţii sociale, ambiţii şi răutăţi. Ca să-l înţelegi, trebuie neapărat să-ţi închipui un suflet unic alături de un nesfârşit izvor de flecării, glume cu duh şi râs. Râs sănătos şi din tot sufletul, cu atât mai mult, cu cât porecla e de rigoare.

In vederea unei aproximative recunoştinţi, dar mai ales a unei proprii mângâeri, în *punct* viaţa cea mai agitată, hărţuită în orice clipă de pericol şi răspundere, o duce unul singur: instructorul.

Deobicei instructorul se descurajează mai repede decât elevul şi de aceia este recrutat din rândurile celor sceptici. E osânditul unei duble existenţe, tainică pentru el şi împărtăşită în bună parte de elev.

O, dacă pedagogia n'ar minuna atunci când legile ei sânt ocolite sau de cele mai multe ori realizate anapoda!

Locotenentul Anton Ştefănescu nu corespundea întru nimic pilotului instructor, laic închipuit. De pildă, n'avea lulea englezească, nu dădea mâna cu stânga şi era lipsit de acel fioros echipament de bord, cu care ne îngrozesc vedetele aviatice de carton ale marilor trusturi cinematografice. Nu avea zâmbet redus şi amar, iar pentrucă nu obişnuia să scuipe, nu scuipa pieziş.

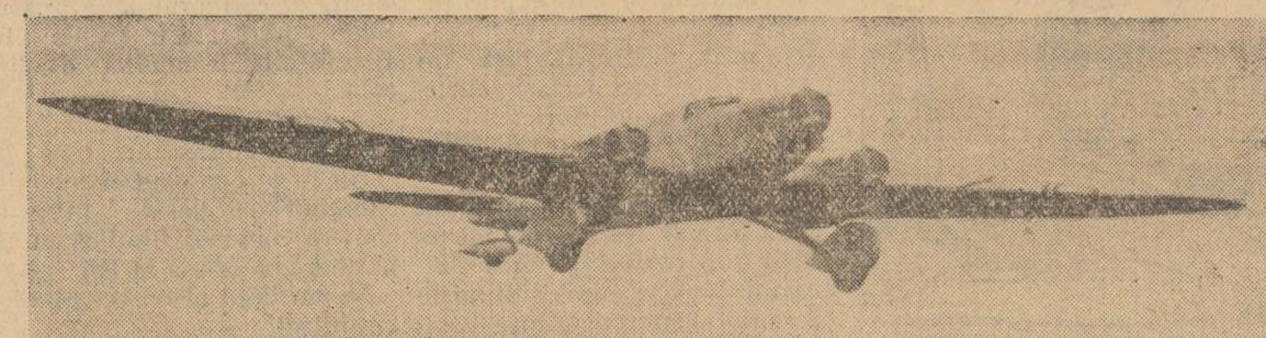
Instructorul grupului din care făcea parte Petrescu era dimpotrivă firav, micuţ, iar faţa îi era veşnic luminată de un zâmbet prietenesc, ca o încuviinţare. Locotenentul impunea prin duioşia lui. Dacă nu ne-am gândi la măestria rândunelii, zborul nu avea nimic comun cu constituţia de ordin fizic a micului instructor şi cu vaga melancolie din ochii aceia albaştri şi limpezi de copil.

Poate numai văditul contrast dintre el şi Petrescu era isvorul afecţiunii ce-i împrietenise.

Şi din aceleaşi motive desigur, în seara aceasta, în faţa celui de al patrulea rând de vermuturi, Petrescu luneca tot mai mult pe plumburia pantă a destăinuirilor.

— N'am ţinut să devin şi pilot. Gândul ăsta, să fiu sincer, mă chinue abia acum. De fapt, m'am înscris în şcoală ca să scap de cei de acasă. Mai precis, de monstruoasele lor hotărîri. Ştii d-ta, noi avocaţii aceştia tineri şomăm şi de-aceia o elementară prudenţă ne determină să ne stabilim cu exercitarea profesiei în circumscripţia instanţei în care domiciliază părinţii sau socrii.

Am dus-o bine până acum un an, când ai mei, din anumite socoteli au hotărît să mă însoare şi să mă oprească la moşie. Nimic primejdios. Port însă în suflet — aci Petrescu M. o luă mai domol — o rană deschisă. Vezi, sânt întrucâtva romantic. Credeam că m'am lecuit. Dar ea, ea îmi apare ca o umbră tulburătoare oridecâte ori mi-e dat să-mi văd aleasa vieţii, aşa cum e, deşirată, cu priviri de capră suferindă şi cu un nas lung şi durduliu ca un parizer. A, uitasem să-ţi spun că o mai chiamă şi Pampilica Agaftone. Ce spui? caraghios şi tragic, nu?

— Numai tragic, — răspunse sfios locotenentul, smulgându-se în acelaş timp milităreşte din ochii verzi ai neastâmpăratei blonde dela masa vecină...

De sub arcuşul violoncelistului, o romanţă tristă cobora răscolitor în suflet. Privirile blondei prinseră a învălui pe micul locotenent din ce în ce mai stăruitor.

●

In după amiaza aceia zborul nu se mai putea face. Buletinul meteorologic arăta timp nefavorabil pentru zbor.

Adieri sprintene dinspre Apus umbreau certitudinea buletinului. Pentru acest motiv, antrenamentul începu. Dar primele încercări nu izbutiră să însemne mare lucru.

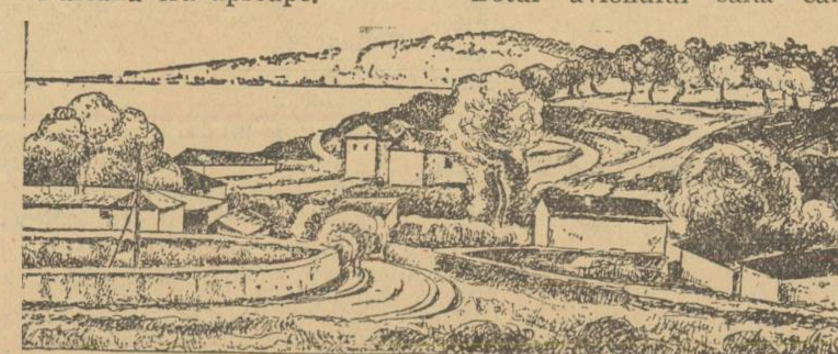
Perturbaţii răzleţe în atomsferă, uneori de o neobinuită tărie, îngreuind executarea corectă a manevrelor, inoculau pilotului *in spe* virusul nimicitor al dezorientării, încât, pe drept cuvânt turul de pistă se putea numi adevărat raid. O astfel de situaţie provoca dese intervenţii din partea instructorului, fapt care nu putea să aducă decât o adâncă şi mistuitoare descurajare.

Cu cât timpul înainta, cu atât deasupra lizierei dinţate a orizontului nouri negri, prevestitori de furtună, îşi ridicau semeţ crestele clocotinde.

Inălţimile agitau nelinişti tainice, pe care numai păsările cerului, le înţeleg. Pământul duhnea leneş miasme de plumb, sudoare şi cocleală.

Soarele aluneca sub un nour cenuşiu şi zdrenţuit. Totul se posomorî ca sub durata unei eclipse. Un vânt incert ca direcţie aduse oarecare înviorare odată cu cei dintâi picuri de ploaie.

Furtuna era aproape.

Ultimul aterisaj, instructorul îl efectuă în grabă şi după două glisade consecutive pe dreapta. Işi luă surâzând rămas bun şi mai înainte de a porni spre Băneasa, unde avionul îşi avea hangarul, îi oferi lui Petrescu locul liber din faţă. Invitaţia fu primită cu bucurie.

Cu un variat sbârnâit de motor, avionul îşi potrivi botul în vânt, ridică vioi coada, mângâe fin pământul, apoi se înfipse nălucă în văzduh.

Când indicatorul altimetric poposi la prima sută de metri, vântul împinse brutal avionul în derivă. Incepuse dealtfel să plouă mai tare. Stropi biciuitori îmbujorară obrajii celor doi vâslaşi şi izbiturile de pe planuri îi amintiră prompt lui Petrescu un concert de cocostârci în baltă.

Botul avionului sălta când deasupra când dedesuptul orizontului. Curând preţioasa indicaţie se topi într'o pâclă densă, alburie şi metalică. Hangarele aeroportului civil pieriră. Vântul deveni cu totul supărător.

Viteza de înaintare era în plină descreştere şi pe alocuri se înregistrau staţionări. Ploaia cădea acum şi mai puternic. Spre Sud, fulgerul lumina infiorător şi intermitent haosul negru. Avionul schimba neîncetat poziţia prin zmucituri ori alunecări când pe-o aripă, când pe alta. Un vârtej de-o uluitoare vigoare îl cabră pronunţat, apoi îl angajă pe aripa stângă. Pilotul redresă precis şi cu egală amplitudine în manevră. In aceiaşi parte a corpului, Petrescu înregistră o paralizie. Teama îl birui.

— Iată-ne, — zise el, — în plină furtună şi...

Dar n'avu timp să continue, căci un nou vârtej suci botul avionului în jos. „Vrie"?! Nu. Pilotul redresă la timp. Intervenţia prea bruscă însă, îi împinse inima în coşul pieptului, în gât aproape. Rând pe rând Petrescu pierdu picioarele, mânile, mijlocul şi în cele din urmă putinţa de a mai gândi. Păstra doar gustul amar din gură. Corpul îi intrase într'un eteric proces de destrămare. Toropit, închise ochii ca în sinistrul vals dintre viaţă şi moarte să-i roiască în minte baletul hilar de formule aero-dinamice, de ecuaţii cu parametrii variabili şi de atâtea şi atâtea teorii inutile, când totul se reducea acum, simplu de tot, la un ţipăt de disperare ori la iscusinţa micului locotenent cu ochii limpezi de copil...

O nouă scufundare. Sughiţă adânc, îşi umplu gura de venin şi nu mai ştiu nimic. Absolut nimic...

Când îşi reveni, deosebi mirosul pătrunzător de eter, hangarul şi mâna instructorului ce-i mângâia obrazul. Leşinul îşi avu desigur o explicaţie. In afară de neaşteptata şi trecătoarea apropiere de moarte, Petrescu rămăsese de fapt stăpânit de o nouă însuşire a lucrurilor. Aceia de a se învârti, cu şi fără el. Lipsit de puteri, făcu totuşi faţă marşului vioi impus de instructor până la prima staţie de autobuze.

Ca într'un *ring-spiel*, autobuzele luminate în interior prin becuri mici şi simetric aşezate, intrau vijelios în turnanta staţiei. Chinuit adânc de neîncetata învârtire a lucrurilor, Petrescu avu impresia ciudată a unui colac luminos şi mobil.

— Cu autobuzul 31? — întrerupse locotenentul.

— Cu 32, — minţi Petrescu, — azi mă duc la o mătuşe.

Despărţirea dură o clipă.

— Mâine! Am onoare!...

Şi, sprinţar, ofiţerul alunecă pe scara primului 31.

— Am..., răspunse amărât Petrescu.

●

Ameţeala persista cu o insistenţă crescândă. Leac! Care leac? Aspirina piramidonul, prijniţele, — toate fără nici un folos!

Poate dela stomac. La ultima revizuire însă, nu obţinuse decât venin şi spasme care l-au târât între moarte şi viaţă. O altă încercare n'ar mai face. Hotărît, nu. Ar însemna să moară, aşa pe jumătate desbrăcat, întins în pat şi îndoit ca o lumânare la un botez de mahala.

Să moară? Candela de sub icoana Sfântului Dumitru consimţea parcă la acest lucru printr'un balans fără sfârşit. Sufletul îşi cerea liberarea. Dealtfel se simţea atât de uşor. Viraj pe dreapta. Avionul cabrează. Cabrează mult chiar. O nouă smucitură. Picurile de ploae îl găuresc şi-l ard. Ce Dumnezeu? Picaj cu motorul în plin? Par'că încălecase o săgeată. Incă o smucitură în plin. Fulgeră. Nourii se luminează. Hangarele. Deasupra lor „mânecuţa". Unde-i „mânecuţa"? T-ul închide în conturul lui o baltă imensă. Se scufundă. Cine strigă din fundul pământului? Vrea să fugă, furişându-se pe lângă ateliere. Da, da, adio...

„Domnule Preşedinte şi onorat Tribunal, printr'o acţiune similară, reclamantul, în 1914 cerea dela pârâta ca în schimbul..."

Imposibil... Va trece prin hangar. Stol de avioane şi ciopor de zburători. Cei trei draci roşii. Pantazi, prinţ manciurian, arămiu şi cu zâmbet rece. Max, lord şi democrat englez cu ochi sfredelitori. Gherasim, cu surâs interpretabil şi puţină burtă. Cei trei asociaţi şi temerari jucăuşi ai azurului, cu sertare ghiftuite de scrisori duioase semnate obişnuit *„Anonima d-tale admiratoare"*, întocmesc în şoaptă un alt prânz acrobatic.

Se strecoară fără a fi văzut. In colţul cestălalt, Onciu, cu minunata lui realizare: *Pasărea albastră*. In mijloc, Smaranda, pe aripa lui *Aurel Vlaicu*, reciteşte ultima corespondenţă din Tripoli, urmărită de ochiul atent al comandorului Pâclea. Singură, cu o melancolie stranie, Burnaia cerşeşte un nou „cap la compas" pentru Havai... Şi câţi alţii...

Se strecoară, totuş, prudent. In sfârşit, e liber. Marina, pe al cărei monoplan veghează negramaticalul: „Nu mi-l cereţi că nu vi-l dau" îi iese în cale. Ca într'o pantomimă îi desluşeşte că a renunţat la inscripţie. Il invită stăruitor să sboare. *Prinţesa*, în afară de acte oficiale, ştie să stărue.

— Nu-mi trebue, nu-mi trebue, madam, — replică puternic Petrescu, desmeticindu-se deodată din toropeală...

Cu miezul nopţii, pe sub uşi se furişă odihna şi somnul de plumb.

●

A doua zi, *„punctul"* îşi reluă antrenamentul. Petrescu lipsea.

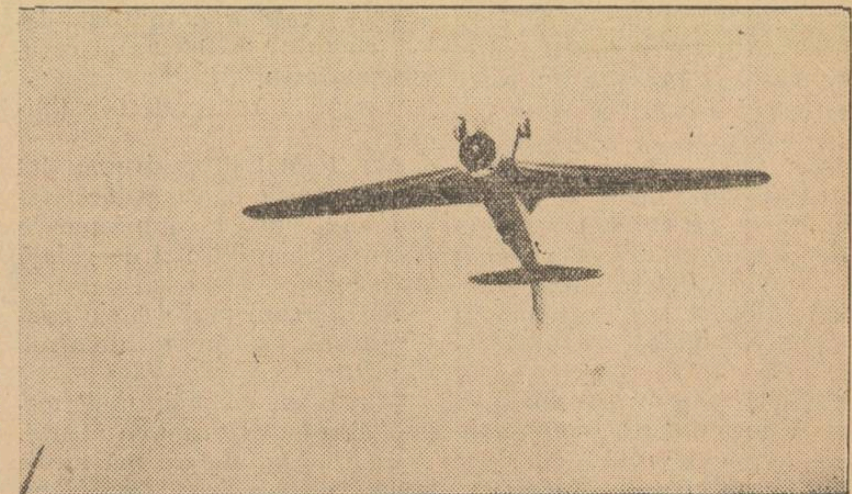
A patra absenţă aduse îngrijorare, a cincea şi cele care urmară, melancolie. Apoi uitare...

Instructorul nu uită. Absenţa şi lipsa de veşti îl chinuiau. Negreşit, Petrescu îi era mai drag. Ii lipsea mult. E drept, îi invidia statura, dar îi admira sufletul deschis şi bun. „Dac'o fi murit?" Cutremurător gând. Spre a-l alunga, se repezi nebuneşte asupra unui vraf de reviste aviatice. Petrescu însă îi venea mereu în minte.

Caricatura dintr'un ziar, rătăcit întâmplător aci, îi atrase atenţia. O glumă eftină. Pe pagina a doua, cu litere mari, era vestită plecarea a şapte sburători în Africa. Lucruri pe care le ştia. Ochii îi fugiră spre informaţiuni. O mică surpriză:

„Azi a avtu loc cununia religioasă a d-lui avocat Petrescu M. cu simpatica d-ră Pampilica Agaftone. Trnasmitem tinerilor căsătoriţi, pe această cale, felicitări".

IOAN N. ISTRATEANU

Politica scriitorilor

Un prieten pe care îndeletnicirile lui diplomatice îl silesc să stea mai mult în străinătate, mă întreba într'una din scurtele lui şederi în ţară dacă există în România vre-un om care să mai facă şi altceva decât politică. I-am răspuns deocamdată că nu cred să existe vre-un Român care să se ocupe numai de literatură. Răspunsul nu era deplasat, pentrucă discuţia pornise tocmai dela literatură şi prietenul meu, el însuş fire politică dar cu o mare cultură literară, îşi arătase mirarea că într'o societate atât de îmbibată de politică cum este societatea românească de astăzi mai au loc şi scriitorii.

Mirarea prietenului meu conţinea o ironie justă. Scriitorii, desigur, au loc în societatea noastră, însă nu pe temeiul valorii lor de scriitori. Locul în societatea noastră îmbibată de politică ei şi-l capătă, cu foarte rari excepţii despre care nici nu sânt aşa de sigur că există, prin alte însuşiri decât cele literare. In primul rând tocmai prin politică. Nu sânt deloc de părere ca scriitorul să se ţie departe de mişcarea politică. Splendida izolare romantică a scriitorului este un mit în care romanticii cei dintâi n'au crezut. Vocaţia de scriitor nu se hrăneşte decât din contactul statornic cu viaţa. Şi viaţa este şi politică. Mă întreb numai dacă politica pe care o practică scriitorii noştri este aceia pe care trebue s'o facă şi dacă micul şi strâmtul loc pe care îl au scriitorii în societatea noastră e vrednic de dânşii.

Societatea noastră trăeşte astăzi într'o epocă în care politicul covârşeşte intelectualul. Fenomenul politic trece înaintea fenomenului intelectual. Lucrul intelectual se subordonează politicului până la atârnarea desăvârşită. In România intelectualul n'a fost niciodată prea independent. Astăzi, el este mai puţin independent decât oricând. Totuş, dacă am cerceta vremurile renaşterii noastre naţionale, am vedea că începuturile politicei româneşti au fost făcute de intelectuali şi că maşinăria politică a României moderne a fost pornită de oameni de litere, de un Cogălniceanu, de un C. A. Rosetti, de un Maiorescu. Aşadar am avea elemente cu care s'ar putea înjgheba oarecare tradiţie din acest punct de vedere. In orice caz, nu ne putem plânge că în România trebile statului, trebile politice, au fost vreodată acaparate de oamenii de carte şi că oamenii de carte au uzurpat oarecum un rol care nu li se cuvenea, acesta fiind rezervat (de ce, nu prea ştiu) numai oamenilor de stat de meserie, specialiştilor în conducerea politică.

Iată de ce e ciudată atitudinea unor publicişti români care vor să aplice la noi formulele lui Charles Maurras din „Viitorul inteligenţii". In acest opuscul, Maurras vrea să arate că scriitorii şi cărturarii, exagerând ideile cărturăreşti şi ele ale revoluţiei din 1789, au ajuns să conducă politica franceză în secolul al XIX-lea devenind din simpli sfătuitori şi dătători de sugestii, creatori de politică şi îndrumători de stat. Maurras e de părere că aceasta înseamnă o uzurpare. El atacă cu înverşunare supremaţia „scrisului" precum şi „inteligenţa literară" care, după părerea lui, „contestă şi abate în chip metodic acţiunea utilă şi necesară pe care o întreprinde Forţa lucrurilor". Formula lui Maurras poate avea un temei în Franţa unde, într'adevăr, „inteligenţa literară" a ocupat de un secol încoace posturi importante de comandă în conducerea politică a statului, ajungând la „republica profesorilor" de care vorbeşte Albert Thibaudet. Nu vorbim aici de valoarea formulei, care poate fi criticabilă, ci numai de posibilitatea apariţiei ei, justificată de un fapt precis: existenţa în Franţa a unei clase nobiliare conducătoare, înlăturată dela conducere de către o clasă de intelectuali burghezi. Şi nu vorbim nici de valoarea acelui mit vag şi enorm pe care Maurras îl flutură mereu şi pe care îl numeşte „Forţă a lucrurilor". Bună sau rea, valabilă sau nu în aplicările ei, formula lui Maurras a putut să apară în Franţa şi numai în Franţa, pentrucă numai acolo s'a putut înjgheba tradiţia unei politici conduse de cărturari. In Germania, de exemplu, cărturarii ajung la puterea deabia în 1919. Respectul pentru uniformă şi pentru ierarhia de clasă al profesorilor din Germania imperialistă a devenit proverbial. Emil Ludwig, în cartea lui despre Bismarck, notează lipsa totalăde legături dintre Bismarck şi intelectualii timpului său. „Inteligenţa literară" are pretutindeni în cursul secolului al XIX-lea şi în afară de Franţa un rol subaltern. Aşadar situaţia din Franţa trebue considerată ca unică. Dar atunci ce valoare de export mai pot avea formulele lui Maurras? Mai ales la noi, asemenea formule n'au nici un temei, la noi unde nu poate fi vorba de uzurparea unei clase de nobili conducători şi unde cărturarii şi scriitorii au fost întotdeauna într'o situaţie subalternă.

Pentrucă dacă aproape nu există intelectual la noi care să nu facă politică, asta nu înseamnă că politica pe care o fac intelectualii şi scriitorii noştri este altceva decât tot o îndeletnicire subalternă. Lucrul este atât de evident încât nu mai are nevoie să fie lămurit. La noi politica de scriitori despre care vorbeşte dispreţuitor Maurras, nici nu există. Şi aceasta e singura politică pe care ar trebui s'o facă în chip onorabil scriitorii noştri.

Totuş, poate că s'ar găsi şi la noi condiţii pentru o politică a scriitorilor şi a oamenilor de carte. Cum am mai spus, putem afla şi la noi elemente pentru o tradiţie a unei asemenea politici. In orice caz, să aşteptăm întâi ca această politică să ia fiinţă şi abia după aceia, dacă va fi nevoie, s'o criticăm.

Şi chiar atunci, s'o criticăm cu propriile noastre mijloace, culese din preajma noastră, izvorîte din firea noastră, nu aduse de-a gata de peste graniţă şi nepotrivite cu împrejurările de la noi.

Oricum, însă, n'am mai avea prilejul să ne mirăm cu tristă ironie că scriitorii care astăzi fac politica altora mai au loc în societatea românească.

AL. PHILIPPIDE

Elegie

N'am ridicat nici ochii plecaţi spre tine-atunci
In volbura de nouri ce ne'nsoţea la pas,
Ne-a sângerat privirea tristeţea unei lunci,
Şi-o dimineaţă rece, cu ape fără glas...

Ţi-o fi rămas prin iarbă un strop din gura toată
Şi anii ninşi în urme de veveriţă mică,
Sau poate amintirea a fâlfâit uitată,
In petice de lună, pe funduri de ulcică...

In calea noastră munţii erau mai albi ca varul
Şi vârfurile roşii se măcinau în vad,
Eu am lăsat iubirea s'o cânte pădurarul,
Din cornul bătrâneţii, prin Vraiştea de brad...

CONSTANTIN SALCIA

Primii Paşi

Nana şi Tania

In compartimentul de clasa a II-a unde mă instalasem, mai erau patru persoane.

Patru, „oameni-extreme", cum mi-a venit ideia să-i botez, din obişnuinţa mea de a da fiecărui om încă un nume pe lângă cel pe care-l poartă.

In dreapta era o domnişoară foarte tânără şi foarte vopsită. Cea mai tânără şi cea mai vopsită domnişoară din câte mi-a fost dat să văd.

Vis-à-vis, şedea o cucoană bătrână şi foarte elegant îmbrăcată. Cea mai bătrână şi cea mai elegantă cucoană din România sau poate de pe planeta întreagă.

Alături era un ţăran murdar, ajuns prin nu ştiu ce miracol în clasa a II-a, parcă anume venit să murdărească decorul.

Iar domnul din faţa lui, era cel mai gras domn care a călătorit într'un tren de când Domnitorul Carol a făcut prima linie ferată la noi.

Numai ocupaţia de acum, nu-i deosebea: moţăiau cu toţii.

Domnişoara de lângă mine îşi bălăbănea capul la dreapta şi la stânga, lovindu-l, când de suportul de sus al canapelei, când de umărul meu.

— Dudue,... dacă vrei mata, — am spus eu mai târziu, — poţi pune capul în braţe la mine.

Fata a ezitat o clipă, apoi a acceptat.

Eu mă uitam la trupul ei mic şi la obrazul ei pudrat şi mi-o închipuiam o mică secătură scăpată de acasă într'o primă şi banală aventură.

Voiam să discut ceva, dar bănuiam că în afară de arta vopsitoriei n'a mai învăţat nimic. Totuşi încercai:

— Unde mergi, dudue?...

— La Iaşi, — a spus fata fără să se mişte.

— Ceva rude?... cunoscuţi?..

— La Facultate.

Mi-am închipuit că minte cu neruşinare şi am mai privit încă o dată trupul de fetiţă în primele clase de liceu.

— Şi mă rog, ce urmezi mata acolo, dacă se poate să întreb? ..

— Literele şi filosofia, — a spus ea, tot fără să se urnească.

Am încercat s'o iscodesc despre ceva literatură, să văd cam ce fel de litere şi ce fel de filosofie învaţă. Am scos din geantă o carte; din întâmplare „Donna Alba". Am învârtit-o de câteva ori în mână, parcă pregătindu-mă să citesc şi am întrebat-o:

— Ai citit cartea asta, dudue ?...

— Incă nu, dar cunosc tot ce-a scris Gib Mihăescu.

— Şi „Rusoaica"?...

— Şi „Rusoaica"... şi „Femeia de ciocolată" şi... „Upercut" şi...

Mi le-a numărat pe toate. Şi a ştiut să aibă păreri asupra fiecăreia în parte.

Am rămas puţin surprins. Am mers mai departe:

— Dar Petrescu?...

— Cezar?... Il cunosc. Nu cred să fi rămas un rând scris de el pe care să nu-l fi citit. Imi place cum scrie. Imi place viaţa din romanele lui.

Şi a început să-mi numere de la prima lucrare până la ultima, expunându-mi cu destulă competenţă care şi de ce i-a plăcut mai mult: „Baletul mecanic", „La paradis general", „Comoara Regelui Dromichet" şi altele şi altele.

Crescuse enorm în ochii mei, căci pentru mine o femee care nu cunoaşte literatura nu face două parale. La Paşcani ne-am despărţit. Mai rămânea acolo două zile.

Când mi-a întins mâna ei micuţă, şoptindu-şi numele, i-am spus:

— Cunoşti multă carte, dudue !

— Mai mult de cum îţi cunoşti dumneata lungul nasului, — mi-a răspuns ea, râzând cu tot trupul ei mic şi pierzându-se prin lumea de pe culoarul vagonului.

Am rămas în colţul meu din compartiment la un loc cu cei trei *oameni-extreme* care acum dormeau în lege.

N'am mai citit.

Mi-am pus cartea pe genunchi şi am lăsat gândul să mă poarte câteva sute de km. la Nana. La Nana la care mă duceam acum şi pe care o voi avea în braţe în mai puţin de douăsprezece ceasuri.

Plăcut mă legăna canapeaua vagonului şi plăcut mă purtau amintirile cu ani în urmă, zi cu zi, ceas cu ceas, clipă cu clipă...

Am cunoscut-o acum cinci ani şi ceva într'un târg urît din nordul Basarabiei, unde ironia soartei ne dusese: pe mine dela Iaşi şi pe ea dela Craiova.

Eram colegi la aceiaşi şcoală şi prieteni întru frământarea noroiului basarabean în drumul dela şcoală acasă.

Nu ne-am plăcut de la început.

Ne uitam rece unul la altul şi ne acceptam prietenia din spirit de solidaritate între străinii care ne priveau şi mai rece.

Dar odată a plecat din târg pentru trei zile.

La început n'am dat atenţie; însă după o zi mi s'a făcut nu ştiu cum un gol în suflet şi traiul mi s'a părut pustiu.

Am aşteptat-o cu destulă nerăbdare, iar seara, când am aflat că a venit, m'am rugat de o colegă să mă ia şi pe mine acasă la Nana, unde nu mai fusesem niciodată.

Nana m'a primit nici mai rece nici mai cald decât mă primea de obicei.

Mi-a dat un scaun pe care m'am fixat cu nu ştiu ce sentiment de inferioritate, iar ea a continuat să explice Lenuţei farmecul călătoriei ce făcuse.

Pe scaunul meu retras mă făcusem numai urechi, ca şi cum aventura ei ar fi însemnat cea mai mare fericire.

Schimbam din când în când mânile şi picioarele, (singura mea îndeletnicire) şi mă simţeam ca niciodată de stângaci.

Dela un timp nu mai ascultam convorbirea. Eram ocupat să examinez fiecare amănunt al Nanei, de parcă o vedeam întâia oară. Ochii! Avea nişte ochi cum am băgat de seamă că nu mai întâlnisem mai mari, mai negri şi mai strălucitori.

Nu-mi aduc aminte când am plecat.

Dar mi-amintesc perfect că'n seara aceia n'am dormit mai deloc, cu ochii la fotografia ce avusesem grijă s'o fur.

A doua zi a fost altfel întâlnirea.

Am tresărit şi o priveam tot timpul aşa de insistent încât fata a simţit nevoia să mă pue la punct cu o privire şi de ghiaţă şi de foc.

Mă ofeream mai des s'o conduc acasă, deşi întotdeauna mă refuza.

O salutam cu mai mult respect şi o înconjuram cu atenţii.

Mi-aduc aminte că mă încălzisem de-abinelea, dar Nana mea se răcise şi mai rău.

Şi nu îndrăsneam să-i spun o vorbă. Ştiam că într'o zi voi isbucni şi fără voia mea. După o săptămână, am fost la ea fără colegă şi fără s'o anunţ.

M'a privt foarte mirată, parcă gata să mă întrebe în ori ce clipă ce anume interese m'au adus. Am discutat banalităţi.

Eu mereu cu mai puţină vervă şi ea cu ochiu la broderia la care lucra.

Era atât de caldă şi de prietenoasă camera ei. Erau atât de mari şi negri ochii care mă iscodeau. La plecare — tot aşa de stângaci ca la început — i-am apucat mâna, i-am sărutat-o, urându-i *noapte bună* şi i-am mai sărutat-o odată. In zilele care urmară eram altul. Aşteptam cu nerăbdare dimineaţa s'o întâlnesc şi cu groază noaptea care mă despărţea de ea. Şi aşa o săptămână, două, o lună...

M'am dus din nou la ea. In seara aceia îmi părea mai veselă şi mai prietenoasă. Am discutat mult de Moldova mea care mi-era dragă şi de Craiova ei, pe care o dorea încă mai mult.

La plecare — când îmi luam rămas bun, am făcut fără voie gestul de a-i săruta fruntea. Mi-a pus palma caldă la gură şi s'a supărat.

— Domnule!

Am rămas de piatră.

— Dar, dudue,... iartă-mă.

Ea zâmbea:

— Nu te ert.

Şi n'a mai zâmbit.

Pe figura ei ovală, în culoare fără nume, s'a înscăunat toată seriozitatea.

— Drept pedeapsă că ai îndrăsnit gestul acesta, te rog să nu mai vii aici până peste o lună.

M'am uitat la Calendar. Era întâi Decembrie.

— Şi-apoi — adăugă ea luând o mutră şi mai serioasă, — nu-i bine să spue lumea cine ştie ce despre noi.

In seara aceia, nu m'am dus direct acasă. Am băut la singurul nostru restaurant din târg până mi s'au împăenjenit ochii şi până ce patronul mi-a dat a înţelege că trebue să închidă localul.

Ştiu că a doua zi la şcoală n'am avut putere să mă uit în ochii Nanei.

Prea îmi stăruia în minte propria mea obrăznicie. Şi tot în ziua aceia mi-a venit o idee.

M'am dus în camera ei când am ştiut că lipseşte şi i-am rupt din calendar toate foile pe o lună înainte.

Seara m'am înfiinţat. M'a primit mai mirată şi mai rece.

— Cum ne-a fost convenţia?

— Convenţia?...

— Era vorba să nu mai vii o lună de zile.

— Dar, dudue!...

— Nici un dar, — făcu ea întorcându-mi uşor spatele şi zâmbind îngăduitor de stângăcia mea.

— A trecut o lună.. uită-te şi mata la calendar.

S'a uitaţ şi nu-i venea să creadă.

Apoi a izbucnit într'un râs care mi-a dat şi mie curaj.

— Când ai făcut asta?

— Care ?

— ...cu calendarul?

— Eu? A trecut timpul. Poate matale ţi s'o fi părut aşa scurt, dar pentru mine a fost un an. Un veac, dudue!

— Pentru seara asta te ert, — spuse ea.

Am început să-i spun mai departe cât mi-e de dragă, că în cele trei zile cât a lipsit am aşteptat-o ca pe Cristos, că de atunci...

M'a întrerupt, ridicându-şi ochii de pe broderie.

— Domnule, află că eu nu sânt liberă...

Am pe cineva... la Craiova.... un băiat aşa şi aşa...

Nu ştiu ce-a mai spus pentru că nu ascultam.

Ce rost mai aveau explicaţiile ?!

Nu m'am descurajat însă. Am început din nou aceiaşi curte, vizite, bomboane, flori...

Au trecut zile, săptămâni, luni.

In cele din urmă, nu-mi mai părea tocmai aşa rece. Singurele săgeţi care mi le înfigea din când în când în inimă erau nişte scrisori primite dela un locotenent din Craiova pe care mi le citea cerându-mi păreri asupra răspunsului.' Devenisem confidentul ei.

Şi eu eram mereu mai distrus sufleteşte.

O surpriză mi-a rezervat la vacanţa Paştelui.

Mă dusesem să-mi iau bun rămas.

Trebuia să plec a doua zi.

După o oră de pălăvrăgeală, i-am sărutat mâna şi am dat să es. Când să pun mâna pe clampă, mi-a luat înainte.

M'am oprit şi o priveam. Ea s'a rezemat de uşă şi privea lung în ochii mei.

Am stat aşa câteva minute.

Apoi am văzut lacrimi fugind la vale pe obrazul ei în culoare fără nume.

S'a trântit cu faţa în perne pe canapeaua de sub ferestre, sguduită de un plâns nervos.

M'am apropiat cu vorbe de mângâere:

— Nana...

— Ges...

Apoi, într'un târziu:

— Dacă vrei să-mi faci plăcere, lasă-mă... Du-te...

Vacanţa a trecut cu câteva scrisori, iar întâlnirea a fost cu totul altfel decât până acum.

Mi-a dat voe să-i sărut fruntea şi mi-a mărturisit că se va purta mai frumos cu mine.

Târziu am aflat de la ea, că avusese o iubire pe care a pierdut-o şi că toată nădejdea i-am rămas eu. In celelalte zile, săptămâni şi luni, am fost nespus de fericiţi.

Stăteam ceasuri întregi de vorbă şi croiam un milion de planuri pe zi.

Asta a durat şase luni.

Apoi, odată cu toamna, toate au luat sfârşit.

A întâlnit la un bal un sublocotenent, din cauza căruia m'a tratat o noapte întreagă cu cea mai totală indiferenţă.

Ne-am certat, iar mai târziu ne-am despărţit.

După asta a trebuit să plec în Ardeal.

Hotărîsem să rămânem prieteni, să ne mai scriem şi, de se va putea, să ne întâlnim.

Intr'un an de zile ne-am scris trei scrisori.

Apoi ne-am întâlnit întâmplător într'o gară. Duşmănia pierise. In cele două zile petrecute atunci, ne-am împăcat definitiv. şi am hotărît să ne logodim.

Am fixat ziua. Am plecat la ea la Craiova dar m'am întors înapoi cu inelele în buzunar, din cauza altui ofiţeraş care intervenise. Iarăşi ne-am despărţit prieteni, convinşi şi unul şi altul că nu vom putea vieţui împreună.

Ne-am mai scris un timp, rece, iar ultimele scrisori au fost ca acelea de la întâia noastră dragoste. Aşa era şi scrisoarea de acum.

Nici eu nici ea nu puteam uita aşa uşor.

Au fost aproape trei ani de prietenie şi se împlinise doi de când nu ne văzusem.

Asta mă aducea acum la Ismail...

Am ajuns pe la nouă seara. M'am dat jos din maşină şi m'am agăţat de nasturele primului sergent pe care l-am întâlnit:

— Dacă eşti bun, încotro e strada Regina Maria ?

— Regina Maria ?

— Da.

— Numărul ?

— Nouăsprezece.

N'am mers nici două sute de metri şi sergentul m'a oprit.

— Aici e numărul nouăsprezece. Să vedem numai dacă-i acasă.

Am intrat după el într'o curte lungăreaţă, unde era o casă tot atât de lungă, cu geamlâc.

— Bate, la uşa asta. I-am dat cuvenitul bacşiş şi am bătut. După câteva minute, mi-a deschis un copil.

— Aici stă domnişoara Nana Plopeanu ?

— Aici.

In aceiaşi clipă, la capătul celălalt al coridorului, a apărut Nana, îmbrăcată în rochie albă şi învăluită de lumina de dincolo.

— Cine-i ?

— Eu, Nana.

Nu m'a cunoscut şi nu mi-a cunoscut nici glasul. A intrat în comeră convinsă fiind că vreun prieten vine s'o ia la bal.

Mi-am lăsat blana şi şoşonii şi am intrat.

— Tu, Ges?!

— Eu, Nana.

— Cum ? Tu ?

— Da. Eu.

Ne-am repezit unul în braţele altuia, eu nebun de bucurie, ea aproape zăpăcită şi de uimire şi de bucurie. A fost un sărut lung, nesfârşit de lung şi de cald.

La început n'aveam cuvinte. Ne ţineam înlănţuiţi pe după gât, aproape de uşă, şi ne priveam în ochi. Ne priveam, ne sărutam, ne mângâiam.

— Tu, Ges?

— Eu, Nana!...

— Când ai venit?

— Acum.

— De ce nu m'ai anunţat?

— Am vrut să-ţi fac o surpriză.

— Cine te-a chemat? — făcu ea, sărutându-mi ochii.

— Dragostea noastră, Nana...

— Dragostea noastră, — spuse ea, cu un zâmbet umbrit de tristeţă şi luându-mi o mână de după gât. Crezi tu că mai există dragostea noastră?

— Există, Nana. N'a murit şi n'o să moară, — am spus eu.

Am început să ne pregătim să mergem la bal. Ea era îmbrăcată într'o rochie albă, până în pământ, care-i reliefa minunat trupul şi contrasta încântător cu obrazul ei în culoare fără nume.

Aşezată în faţa toaletei din colţ, se machia.

— Mi-ai luat tot *rouge*-ul de pe buze ...şi toată pudra!...

Stăteam în picioare. la spatele ei, cercetându-i în oglindă părul castaniu, ochii care-mi stăteau de cinci ani înfipţi în inimă, gura pe care am sărutat-o de-atâtea mii de ori şi obrazul, obrazul în culoare fără nume.

S'a sculat de pe scaun.

— Mergem! — a decretat ea.

— Mergem!

In acel moment şi-au făcut apariţia două fete şi doi băeţi: compania pentru bal.

Nana m'a prezentat cu nestăpânită mândrie, ca pe un trofeu.

— Domnul vine din Bucovina.

— Adevărat? — au întrebat fetele în cor.

— Adevărat! Inchipuiţi-vă şi dumneavoastră: patru sute de kilometri de dragul Nanei. Face?

— Face mai mult, — au răspuns băeţii.

Peste o jumătate de oră eram în sală.

Balul începuse. Perechi vesele dansau pe parchetul lucitor tangoul muzicii de pe scenă.

La începerea celuilalt cântec, am invitat-o pe Nana. A dansat. Dar era absentă cu totul.

După dans ne-am aşezat la masa noastră, între ceilalţi băeţi şi fete. Nana a părăsit scaunul de lângă mine, sub pretext că are de spus ceva unei colege. Am rămas surprins, dar mai ales jenat. Ca să maschez momentul am întrebat ceva la întâmplare pe o doamnă simpatică din dreapta mea, pe care o cunoscusem atunci.

Dar doamna nu ştia decât nemţeşte.

Am acceptat să discut şi nemţeşte dar cerându-mi anticipat scuze „că nu prea cunosc bine limba".

După câteva fraze m'am sculat cerându-mi scuze şi m'am apropiat de Nana.

— Dansezi, Nana? — i-am şoptit la ureche.

Ea s'a ferit brusc, ca de-o atingere neplăcută şi mi-a răspuns mai mult în silă:

— M'da!

De cum am făcut primii paşi, am întrebat-o nedumerit.

— Ce-i cu tine, Nana? ...Imi pari schimbată!...

— Ţi se pare! M'a privit numai o secundă, apoi a întors capul, cu desgust, parcă.

— Poate te incomodez, Nana!..

— Nu. Poţi să stai!

A spus „Poţi să stai!", dar cu tonul care însemna „Poţi să pleci!"

Am mai dansat cu alte fete, iar când m'am dus din nou la ea m'a refuzat brutal, spunând că-i obosită, deşi a plecat imediat la braţul altuia.

Nu m'am mai mişcat dela masă.

Am bătut în neştire câteva kilograme cu un prieten ocazional.

La ora trei din noapte, când eram beat turtă şi inutil complect am hotărît să plec să mă culc.

— Nana ...ştii tu vreun hotel pe aproape?

— O să te îndrepte birjarul...

O scârbă infinită mă cuprinse şi aşi fi fost în stare să fac cine ştie ce nebunie dacă nu era atâta lume acolo. Am plecat. Am spus birjarului pe care l-am găsit la uşă să mă ducă la cel mai bun hotel.

Acolo m'a întâmpinat o fată simpatică.

Purta un capot cu flori multe, strâns peste mijlocul subţirel, iar pe cap avea un *filé* de aţă neagră.

— Ai o cameră pentru mine?

— Este, — a răspuns fata, privindu-mă oarecum curios.

Am pornit în urma ei pe coridorul îngust, slab luminat. Cu ochii îi urmăream mişcarea picioarelor, care lipăiau cadenţat în nişte pantofi roşii de casă.

— Aici.

Fata cu capot şi cu papuci de casă s'a oprit în dreptul unei uşi oarecare.

— Aici, la numărul 19.

— Nu vreau numărul 19. dudue, — am răspuns eu, uitând că mă aflu pe coridorul hotelului şi nu pe strada „Regina Maria".

— De ce?, — m'a privit mirată fata.

— Lasă. Fie şi numărul 19. Dar... o fată ai mata pe-aici?...

— Se găseşte!

— Să se găsească, dudue, — am răspuns eu intrând cu ea în cameră şi trecându-i mâna după mijloc.

— Fii cuminte!

— Sânt.

Şi o strângeam mereu.

— Stai s'aprind lumina.

— Nu trebue!...

Şi o strângeam mereu, târând-o spre patul ce-l bănuiam doar prin întuneric. Apoi trupurile noastre s'au rostogolit unul peste altul pe marginea patului de fier...

Intr'un târziu:

— Cum te chiamă?

— Tania.

— Tania? Frumos nume! Dar n'ai vrea mata să te cheme Nana?

— De ce?

— Aşa vreau eu... Numai până la ziuă.

— Fie! Acum lasă-mă să aprind lumina şi să fac patul.

— Te las, Nana.

Fata m'a privit o clipă, dar nu prea mirată. Se vede că-i fusese dat să vadă destui nebuni.

A răsucit butonul, inundând camera de lumină şi a plecat întorcându-se după câteva minute cu un braţ de perne deasupra cărora era o plapomă.

— Rămâi cu mine în noaptea asta Tania,... adică Nana?

— Rămân.

Şi făcu patul.

In timpul cât mă desbrăcam, îmi stăruia în amintire imaginea Nanei şi-mi huiau în urechi vorbele ei. M'a înveselit ideia că mă voi răzbuna cu substituirea asta de persoane.

Ne-am culcat. Eu la perete şi Tania, adică Nana, la margine, după ce s'a desbrăcat, rămânând într'o cămăşuţă subţire şi ispititoare.

Cu ochii închişi, pe întuneric, căutam să-mi imaginez alături pe Nana. Pe Nana care mă ispiteşte de cinci ani şi de care nu m'am atins niciodată. Pe Nana care mă chinue de aseară şi căreia îi doresc acum o soartă tot aa ca a Taniei. Tot aşa: în camera asta de hotel, pe întuneric, culcată în cămăşuţa subţire, alături de mine sau de altul. Aşa cum e Tania acum: cu faţa în sus, inertă, goală, suportând plimbarea mâinii mele sau a altuia pe ascunzişurile trupului ei.

Imaginea se înfiripa din ce în ce mai obsedantă. Şi când făptura ei era întreagă în minte, întindeam din nou mâna, desvelind trupul Taniei de lângă mine, cuprins de o drăcească bucurie că astfel îmi bat joc de cealaltă.

Am adormit după două ceasuri. Am trecut în vis cu închipuirea mea nebună că am alături pe Nana culcată în cămăşuţa subţire, goală până la gât.

M'am trezit de-abinelea a doua zi, la ora unsprezece, când un pumn bătea sdravăn în uşe.

— Hei, Gaspadin.

— Da, da!...

Am sărit din pat. Tania era alături. Am dat drumul birjarului, care după vorba de aseară venise să mă ia — şi-am început să mă îmbrac. Mi-era gura amară şi eram desgustat de mine, dar nu trist.

Am plecat. La ora 12, eram la Nana.

Aşa ne înţelesesem în ajun. Am găsit-o indispusă şi eu mă arătam grozav de vesel. Veselie aproape naturală.

— Sărut ochii, Nana.

— Bonjour, Ges, — răspunse ea plictisită şi se aşeză pe canapea.

— Cum te simţi, Nana?

— Bine. Ca după bal.

Mă apropii mai mult, o cuprind uşor şi-i sărut fruntea.

Nu mă respinge. Capăt curaj.

— Acum, Nana, să stăm şi noi de vorbă ca doi vechi prieteni.

— Ca doi foşti prieteni.

— Şi actuali.

— Asta nu.

Nu mai are nici un rost, Ges, dragă. Vezi bine. Nu mai putem fi prieteni. Alţii eram acum cinci ani şi alţii sântem astăzi. Nu ne cunoaştem şi nici nu ne-am putea cunoaşte chiar de-am încerca. Presimt că vom rămânea deziluzionaţi. Mai bine să sfârşim acum. Cât nu-i prea târziu.

— Dar, Nana dragă...

— Ştiu ce vrei să spui... N'ascult.

— ...Să vezi...

— Nu mai încerca. Ţi-am spus: N'ai să mă convingi niciodată. Am luat hotărârea definitivă. Nu vreau să te mai văd, nu vreau să-ţi mai scriu, nu vreau să mai ştiu de tine. Prea am rămas de multe ori înşelată, pentru a asculta încă odată nişte vorbe pe care mi le-ai spus deatâtea ori şi pentru a-ţi mai spune altele pe care le cunoşti atât de bine. Să ne despărţim. Trebue. Ajunge. Sânt sătulă de această parodie de dragoste şi vreau să sfârşească neapărat...

A vorbit tristă, cu ochii departe şi aproape maşinal.

— Atunci a fost altceva, draga mea Nana, dar acum sânt hotărît...

— Cunosc hotărîrile tale, care nu se înfăptuesc nicicând. Nu te mai vreau. Te urăsc. Te-am urît.

— Dar scrisorile?

— Care?

— Din ultimul timp?... Scrisorile atât de înfocate pe care mi le scriai?

— A, scrisorile... N'a fost nimic adevărat. Toate au fost minciuni. Şi scrisorile şi vorbele şi toată dragostea noastră de când ne cunoaştem. La început te minţeam numai pe tine. Simţeam plăcerea asta. Poate pentru că nu te iubeam, poate pentrucă îmi plăceai... Cine ştie? Iar mai târziu, când am văzut că nu-mi eşti deloc indiferent, şi că mă deziluzionezi mereu, am început să mă simt singură. Să-mi mint sentimentele... Iţi scriam atunci scrisori lungi, cu dragoste multă, dar în care n'am crezut niciodată şi mă mir cum de ai crezut tu.

A tăcut... Am tăcut şi eu...

Priveam amândoi departe pe geamul din fundul camerei, la fulguirile încete ale zăpezii...

— Va-să-zică, — am spus eu într'un târziu, — tu nu mai eşti Nana? Nana cea adevărată? Nana de acum cinci ani, din urîtul târg basarabean, unde am trăit ceasuri atât de frumoase?

— Te rog opreşte-te. Nana aceia caut-o acolo, în târgul basarabean; dă anii înapoi... Aici e alta. O altă Nană, căreia n'ai voe să-i vorbeşti despre trecut, pentrucă nu ţi-l acceptă. Să ne despărţim! Ajunge! Mă simt obosită... Pleacă!...

Nu-mi aduc aminte dacă mi-am luat bun rămas sau nu, dar ştiu că am eşit pe uşă, cu spatele înapoi, şoptind nişte cuvinte fără înţeles. Iar peste un ceas, când maşina s'a întins la fugă pe întinsul drumului spre Bolgrad, priveam fără să văd albastrul lacului Ialpug, care se întindea la stânga mai ireal decât ireala mea iubire....

IONEL BUTNARU

Din „Insemnările lui Safirim"

Romanul-jurnal

Orice domnișoară sensibilă, orișice june adolescent care confundă pubertatea cu talentul, își începe cariera literară redactând clandestin un jurnal intim. Ar fi o dovadă că acest gen, ales spontan de începători, este cel mai facil din toate. Iar faptul că aci nu-i nevoe de compoziție și nici măcar — în ciuda numelui, de coherență cronologică — accentuiază facilitatea.

In realitate, nu este așa de loc. Există jurnal și jurnal, după cum, în arta epistolară, este scrisoare și scrisoare. Bunăoară, corespondența Arhiducelui Rudolf de Habsburg a fost strânsă în volum. Este aceastā carte o operă de artă? Desigur că nu. Gândiți-vă, în schimb, la „Liaisons dangereuses" a lui Laclos Și aci avem, formal, o simplă culegere de scrisori, fără nici-un fel de comentariu. In fond însă e vorba de o bucată de mare valoare estetică, unul din primele „romane" din literatura universală.

Memoriile Cardinalului de Retz sânt Istorie. Desigur, Istorie foarte literar scrisă; Istorie totuși. „Insemnările lui Safirim" nu-s Istorie, ci roman. Desigur, conțin nenumărate fapte diverse interesante pentru cunoașterea psihologică a unei anumite epoci din Istoria Munteniei; totuși valoarea cărții e mai mult artistică decât documentară.

Cetitorii cunosc poate o carte foarte originală scrisă de englezoaica Clémence Dane și intitulată „Legend". Eu un roman făcut numai din conversația **altora**, a unor persoane **străine** de poveste. Vreo zece amici londonezi, artiști de ambe sexe se întrunesc la o sindrofie. Cineva sosește și aduce o veste teribilă. Madala Grey, tânăra scriitoare Madala Grey, a murit. Și „amicii" discută, povestesc, critică, apreciază lucruri în legătură cu dânsa. Madala Grey, se naște, trăește și se stinge sub ochii noștri, întocmai ca în orice alt roman, numai că autorul nu ne-o spune el și nici personagiul însuși, adică Madala, ci niște „terți", care trăncănesc patru ore despre asta, fiecare cu **altă** părere decât vecinul.

„Legend" ne va face să înțelegem pe „Safirim". Ambele sânt romane. Ambele sânt romane „speciale". Și asta pentru două motive. Intâi fiindcă în amândouă nu se ține seama de cronologie. Ni se servesc, cu o incoherență care în realitate este un efect artistic, detalii de azi și altele de acum o sută de ani, apoi se trece la evenimente recente, apoi iar la copilărie. și așa mereu, fără nici-o rigoare istorică. A doua asemănare între cele două romane este **„prezentarea indirectă"**. Personagiile nu-s puse să se miște singure. Ele **„provin"** din părerile **altuia**. Acest **altul**, în **„Legend"**, este colectiv; în „Safirm" e individual. Madala Grey și interlandul ei de oameni și lucruri isvorăsc dintrt'un mozaic de păreri deosebite, fuzionând într'un fel de punct de vedere unitar, cam așa precum din șapte culori poate ieși culoarea albă. Safirim, personagiile care-l înconjură, locurile pe unde trece, toate acestea sânt „refractate" prin opinia subiectivă și personală a lui Safirim el însuși.

In ambele exemple, atât în romanul englez cât și în cel românesc, forma aceasta de prezentare nu este un truc stilistic, ci o experiență de psihologie. Nu e aci locul să cercetăm în ce consistă această experiență de psiholgie pentru „Legend". O vm face însă pentru „Safirm".

„Psihologicul-pur"

Intr'un adevărat jurnal, adică un jurnal scris pentru tine, fără intenții publicistice și literare, unghiul de perspectivă e cu totul altul decât în narațiune sau în prezentarea directă. In jurnal nu există, dela început până la sfârșit, decât un singur personagiu propriu zis. Este autorul. Ceilalți sânt doar reflexele punctului său de vedere. Nu-s oameni — ca în romanul obiectiv —, ci simple amintiri. Nu avem de a face cu domni și doamne, obiecte și peisagii pretinzând a exista prin ele însile. Personagiile sânt, toate intenționat și mărturisit transpuse în cheia muzicală a autorului.

De bună seamă că și în romanul normal, cel în care eroii ni-s arătați direct, punctul de vedere al autorului există. Dar nu se vede. Autorul își dă, el, cel dintâi, osteneala să-l ascundă; se căznește să ne producă impresia că toți oamenii creați de el exprimă concepția generală a Naturii, a Firii Lucrurilor, și că el, scriitorul, n'a făcut decât să traducă, fidel, în cuvinte, acest spectacol obiectiv. Dacă îmi e îngăduit a vorbi astfel, în romanul normal personagiile pretind a exprima „die Weltanschaung" a lui Dumnezeu, pe când într'un roman ca „Safirim", personagiile vorbesc în numele particular al d-lui general N. M. Condiescu.

De aci dificultăți nouă. D. Condiescu trebue să facă astfel încât intimitățile d-lui Condiescu să fie interesante **erga omnes.** Ceeace nu-i foarte ușor. Căci dicționarul de valori care servește unui om în forul lui interior poate să nu fie acelaș cu cifrul folosit de el față de terți. In relațiile noastre cu oamenii se formează niște centre de interes care poartă asupra unor lucruri obiective și social recunoscute. In relațiile noastre cu noi înșine interesul se așează cel mai adeseori pe lucruri bizare și social neimportante. Răscoliți puțin în sufletele d-voastră. Veți constata că ceeace vă tulbură deosebit de tare s;nt adeseori fapte care pentru un străin nu prezintă niciun interes: un crâmpeiu, bună oară, de frază spusă acum douăzeci de ani ; sau o cotitură de drum cu un pârâu deacurmezișul lui, pe care, odată, cine știe când, l-ați văzut în treacăt întorcându-vă acasă; sau doi ochi mari ai unui personaj care nu există și pe care de zeci de ori îl tot vedeți în vis, etc. Lucruri care ne mișcă puternic, fiindcă ne apar ca „foarte-ale-noastre", și care nu pt fi decât futile și inconsistente nerozii în ochii altuia.

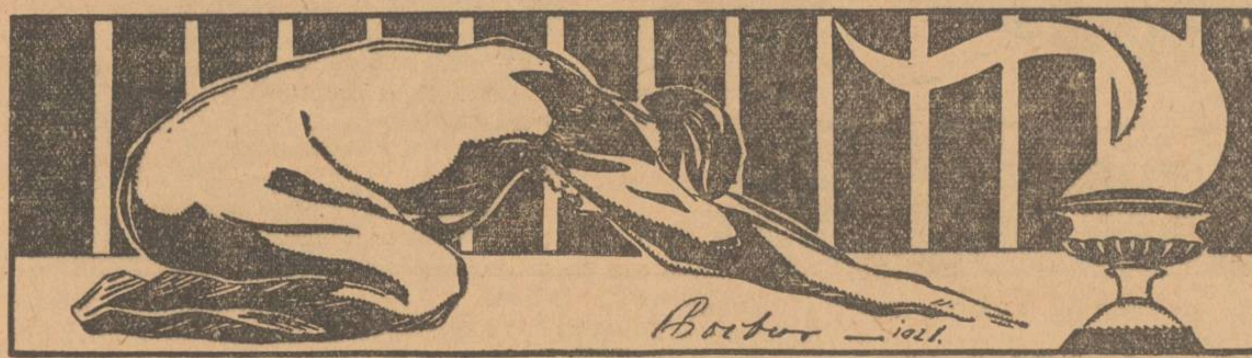
Acum putem înțelege esența genului literar care se chiamă „romanul-jurnal". Autorul trebue să lucreze, într'o mare doză, cu ceeace psihiatrii numesc „psihologicul-pur", acel psihologic în principiu inefabil și incomunicabil care se relevă de competența forului nostru interior. Autorul de roman-jurnal, prin felurite meșteșuguri literare apropriate, trebue să reușească **a ne face să iubim intimitățile de vis ale altuia.**

Prin ce procedee se ajunge la asta — cartea d-lui Condiescu ni-o arată oarecum experimental. Pentru a fabrica „psihologicul-pur" trebue să începem prin a **imita** mișcarea acestui psihologic-pur. Autorul lui „Safirim" se ferește de narațiunea regulată, de dialogurile solid închegate, de înlănțuirile strict cronologice. Povestea e făcută din lovituri de pensulă capricioase, din fragmente disparate, figuri abia schițate, instantanee trecând, fugitiv, așa cum zboară gândurile. Se copiază întocmai alura aceea filmoidă a amintirilor în curgere, creiând astfel, cu personagii totuși istorice și obiecte reale, un farmec de vis, o atmosferă de „asociație de idei" ca atunci când cădem pe gânduri, când am tăiat ambreiajul care ne leagă cu solul social și lăsăm motorul nostru sufletesc să meargă singur, fără priză cu exteriorul...

Prin asemenea pocedee, „Safirim" reușește să fabrice intimitate subiectivă care să fie valabilă erga omnes. Este o carte tulburătoare fiindcă ne dă coenestesia „căderii pe gânduri", situația sufletească poate cea mai emoționantă și mai caldă din câte există. Personagiile romanului devin ca niște proprii amintiri ale noastre. Cocoana Profi, Domnu Pârvulescu, directorul școalei primare, Tata Măi, Babica, Domnu Nae Frizeru, Ovreiul patron al prăvăliei „La Amicul Veritabil", maiorul Ciortan, armeanul Șamuradian, juppân Țenea paraliticul, etc., etc., toți aceștia, deși au consistența realistă (căci sânt făcuți din detalii precise și trăsături caracteristice fie în sensul tragic, fie în sensul humoristic) — au însă, în acelaș timp, și consistență onirică, o structură de „oameni din vis", de locuitori ai simplei amintiri. Acest amestec de „psihologic-pur", și de realism istoric dă romanului d-lui Condiescu un farmec pătrunzător și o vrajă subtilă. In tot cazul, „Safirim" nu seamănă cu nicio altă carte românească; și, cred, ar face bună figură din punct de vedere al noutății, chiar în literatura străină.

Comparație cu Stere

S'a vorbit foarte des să se traducă într' limbă apuseană lucrarea lui Stere (sau măcar unele volume, de pildă cele privitoare la Siberia). Motivul e lesne de înțeles. Romanul lui Stere e făcut dintr'o mare mulțime de fapte diverse având interes obiectiv și general. Romanul său valorează, cred, mai ales prin amănuntele anecdotice de profundă și subtilă psiho'ogie. Psihologia propriu zisă a eroului principal, interesantă în sine, devine repede monotonă, aproape convențională. Personagiile episodice, ele sunt acele care fac farmecul cărții. Lucrarea e, în fond, o frescă, o frescă obiectivă, o frescă de moravuri. Pentru această valoare oarecum extrinsecă, pentru valoarea lui etnografică, documentară, istorică, psihologică, sociologică, didactică, — romanul lui Stere va interesa publicul din Occident, și nicidecum pentru calitățile lui propriu zis estetice. E chiar interesant cum această neglijență artistică fusese oarecum **intenționată** la Stere. El însuși îmi spunea — când îl sfătuiam să recurgă la un bun cunoscător al tehnicei literare pentru pieptănarea stilului — că el nu admite să triseze. El, Stere, este un om care scrie prost. Deci, și cărțile lui trebue și ele să fie scrise prost. **Aceasta — spunea el — face parte** integrantă din personalitatea autorului. Trebue deci să figureze și în scrieri, în chiar beneficiul valorii lor artistice...

Citez aceste cuvinte ale lui Stere — pe care de altfel le-a spus și altora — fiindcă găsim aci încă un contrast cu Condiescu, la care grija stilistică e extremă, ba chiar uneori excesivă și supărătoare. Dar contrastul principal poartă asupra fondului. Interesul în „Safirim" nu e un interes obiectiv legat de fapte și personagii, ci un interes de experiență sufletească intimă. Autorul ne prezintă acel gen de turism spiritual, care consistă din ascensiuni până în piscurile propriului nostru gând și din coborîrea în grotele întunecoase ale intimităților deabia nouă înșine mărturisite. Calitatea cea mare a romanului „Safirim" e misterul, un mister făcut din amănunte cotidiane, mister care învălue oameni și lucruri, în ciuda descripției precise a contururilor fizice ale acestora. Misterul, alura de vis, provine, aci din coeficientul masiv de „punct de vedere personal" administrat fiecărui detaliu. Toate — oameni și lucruri — sânt proprietatea privată a minții lui Safirim. Toate trăiesc fiindcă trăiește Safirim. Incetul cu încetul, devenim și noi Safirim. Atunci „orașul murdar și cu femei frumoase", chilia călugărească din munții Gorjului, carcera școlii militare, librăria „la Amicul Veritabil", casa cu mâțe răsculate, frizeria lui Domnu Nae, culoarele reci pe care cotea coana Profi când se strecura în odaia cazacului, toate aceste locuri materiale devin capitole de amintire subiectivă, și se îmbogățesc cu toată acea supraestimație de care beneficiază visele noastre personale.

O atmosferă de vis, de feerie interioară, de mister și de inefabil —, iată principala originalitate a romanului „Safirim". Acest amestec de eter cu solidul precis și ferm al detaliilor dramatice sau caraghioase, produce un efect artistic de foarte bună calitate, așa cum se găsește mai cu seamă în romanele englezești.

Un detaliu

Un detaliu din romanul d-lui Condiescu, detaliu care revine des, ca un leit-motiv, ne ajută să pricepem tehnica romanului-jurnal în genere.

Safirim — numele adevărat nici nu-l cunoaștem — se retrage într'un schit. După ani de zile, moare. In lăzile lui se găsesc vrafuri de manuscrise, redactate în cursul lungilor lui nopți de nesomn în chilie. De ce a venit el acolo ? Ce i-a făcut să rupă cu viața? Nu ni-o spune precis. Dar ne spune, din când în când, că a avut un frate gemăn, că acest frate s'a sinucis, și ne lasă să întrevedem că a avut o parte de influență în această sinucidere. Influență care trebue, sau care nu trebue să se numească vină? Nici asta nu știm, adică nu o știm bine, și sperăm s'o aflăm la un moment dat. Asociația gândurilor îi aduce din când în când lui Safirim în minte imaginea ultimelor vorbe ale fratelui său. Vorbe pe care ni le tot repetă. vorbe în care găsim repros, dar par'că totuș fără învinovățire... Ajuns la această frază enigmatică, gândul lui Safirim cotește iară, și din nou nu știm dacă misteriosul personaj a fost sau nu cu adevărat vinovat și nici ce anume s'a petrecut.

Acest procedeu literar are foarte multă socoteală. Mai întâi printr'însul se obține o mereu repetată suspensiune a gândului. Și gândul se caracterizează tocmai printr'o asemenea suspensiune repetată. Există un fel de lașitate a gândului față de drumul drept și față de consecințele ultime. La tot pasul, această lașitate ne povățuește să cârmim sau să facem „stânga 'mprejur". Și, mai ales există o lașitate specială față de anumite lucruri pe care ne interzicem să ni le amintim. Le cunoaștem foarte bine, acele lucruri, **prea** bine chiar; așa că în fond ne „furăm căciula" ocolindu-le. Totuși le ocolim. Astfel procedăm noi adesea cu noi înșine. Și visul e tocmai deslegătorul acestor automistificări. In vis ne remărturisim inavuabilul. O facem, desigur, pe departe, simbolic și indirect. Dar tot o facem. Ne învârtim în jurul „tabu"-ului ca criminalul în jurul locului crimei. Această procedură, care e specifică visului — și deci și acelei visătorii treze care se chiamă „căderea pe gânduri" — este mereu întrebuințată de d. Condiescu pentru zugrăvirea lui Safirim. Atmosfera de vis a romanului provine deci din folosirea însăși a mecanismului și alfabetului visării. Aceasta și explică reușita procedeului.

Așa dar a fost o excelentă idee de a face să treacă necontenit dealungul povestirii o anumită frază, mereu aceeași, misterioasă și chinuitoare ca o ranghenă de coșmar. Excelentă idee literară ; dar...

Mici cusururi

„Frate, era atât prisos de vieață în mine... atât de frenetică bucuria că trăiesc, și atât de ușoară vina...".

„Frate, tot clocotul primăverii zvâcnea în mine...".

Aceasta este fraza de care vorbeam; frază care-l obsedează pe

N. M. CONDIESCU

Safirim ca un vis urât; frază pe care fratele său, Mircea, o spusese din „gura înflorită de spuma roșă" a agoniei.

Este destul de inadmisibil ca un muribund să vorbească astfel, preocupat în grad atât de înalt de grija exprimării literare alese — cu atât mai mult cu cât personagiul, o aflăm în cursul cărții, era un „bon-vivant" care cam disprețuia literatura și alte asemenea filozofice deșertăciuni.

D. Condiescu este desigur un iscusit meșteșugar al scrisului. O vom dovedi mai la vale. Totuși se poate observa la el un parti-pris de stil-frumos, un fel de literaturism-cu-ori ce-preț. Astfel de pildă este supărător abuzul de cuvinte „garantat-literare" ca clocot, freamăt, foșnet, svonește, molcom, aevea. Totdeauna în loc de „îmi închipui" sau „îmi înfățișez" — d-sa spune „închegˮ sau „reîncheg aevea" ; iar „am adormit" nu figurează niciodată în roman, înlocuit fiind de „m'am dăruit somnului".

La un moment dat un băețel de 12—13 an povestește mizeriile vieții de liceu militar. Foarte impresionante lucruri. Dar...

„O sobă de fier în mijlocul odăii — spune băiatul — mistue într'un ceas rația de lemne. Și 'n desnădejdea care coboară în tine, fixezi năuc lumina slabă pe care o trimite lampa din mansardă prin zăbrelele ferestruicii".

Sau: „în cadență, mândri și neînfricați, cu toată degerătura, mergem spre dormitoare". Sau: „vorba-i suntem noi **volnici să le biruim pe** toate?"

E greu de admis ca un puștiu de 12 ani să vorbească așa de intenționat-literar.

Odată Safirim ne povestește despre un „profesor de religie", anume părintele Malei, un fel de Gösta, Berling, mare iubitor de oameni și disprețuitor al formalismului fariseic. Le vorbea copiilor lucruri frumoase, cam revoluționare, și foarte „din inimă". Amintirea aceastor lecțiuni de religie, al căror text avea fatalmente ceva din stilul arhaic inerent unor comentarii de scripturi, contagiază subit gândirea memorialistului, care spune :

„Ah! și ce frumoase învățături **culese-am** dela el, spuse în graiu neaoș românesc, etc. etc.".

A vorbi, cronicărește, cu inversiuni, atunci când îți aduci aminte de preoți este exact ca și când, vorbind despre râurile sau munții Franței, ai începe să graseiezi.

La capitolul acesta al „micilor cusururi" trebue să semnalăm obiceiul de a întrebuința cuvinte de legitimitate în cel mai bun caz dubioasă ca îngrădeală, zvâcneală, părăsenie, grozăvie, duioșenie, piositate în loc de îngrădire, zvâcnire, părăsire, grozăvie, duioșie, pietate. De asemeni semnalăm o punctuație pe cât de personală pe atât de neverosimilă. In opt cazuri din zece, avem virgulă între subiect și predicat. Asta nu ar fi justificat decât dacă am fuma vorbind și daca imediat după subiect am trage un fum care ar face predicatul să aștepte.

Dar ne grăbim să terminăm cu șicanele. Ne-am ostenit să semnalăm aceste mici cusururi, tocmai pentru că sub raportul stilului al scrisului, al meșteșugului sonorităților și împreunărilor de cuvinte, d. Condiescu este un iscusit tehnician. Iată.

Antologie

„In spre cântatul cocoșilor m'am simțit totdeauna obosit și plin de scârba pe care o lasă atingerea cu o femee de stradă".

Magistrală, apropierea acestor două situații: necazul de a fi cheltuit o noapte cu stupide insomnii și ciuda de a fi risipit dragoste cu o stupidă prostituată. O curbătură fizică și morală în ambele cazuri identică.

„Cenușiul murdar al unei zile miloage, a venit ca o dezlegare". Da. Adeseori mediocritatea unui spectacol ne aduce liniștire; ne conduce, prin neinteresant, la indiferență și calm. Un cer cu nori săraci și urâți poate fi o deslegare....

Sau, despre o cucoană deosebit de temperamentoasă:

„In ea, de bună seamă, zvâcneau vieți scurse de mult, cărora eternitatea le rămăsese datoare...".

Sau pentru a exprima acel obiceiu curios al stimulării unei plăceri prin propria ei îngrădire, înlocuind ritmul tumultuos, firesc în orice avânt de voluptate, printr'unul tacticos care „face să dureze plăcerea mai mult":

„**Cu potolită voluptate deschid** albumul" (Potolit și voluptate par verbal antinomice; în realitate operația potolirii biciuiește, în cazul acesta, voluptatea. E unul din numeroasele paradoxe ale vieții afective).

V'ați gândit vreodată la puterea spirituală exorbitantă pe care o au profesorii de școală? V-ați gândit ce catastrofe morale pot ei determina în cugetele noastre dacă, în loc să ne iubească, își derivează asupra noastră răutatea — sau măcar neglijența și comoditatea? Această situație de abuz și șantaj ușor posibil și totdeauna nepedepsit, d. Condiescu îl exprimă cu un simplu adjectiv:

„Cea mai mare parte dintr'înșii (profesorii), prin felul **tâlhăresc** cum lucrau asupra sufletelor noastre plăpânde, etc.".

Mult mai târziu gândindu-se la toți acești despoți la pensie, Safirim spune:

„Pe fondul zidului vetust, se profilează toți, cu strâmbăturile și gesturile lor, mai toți ramoliți și maniaci, învechiți în rele — ca niște gologani înegriți și mirosind urît din prea multă circulație".

Iată o altă imagine, tot atât de frumoasă:

„Dar mai presus de toate stă tăcerea, — inima pietrelor" (observați sonoritatea de dublă oprire, de dublă încremenire: „stă-tă-cerea", care sublinază o dublă încetare: a tăcerii, și-a împietririi).

Sau, pentru a exprima acel sentiment de „Einfuehlung" cum se spune în Estetica germană, de **topire în obiect** pe care îl are spectatorul de teatru, — autorul găsește iarăși un adjectiv ingenios:

„Când trăiam, puternic și **cinstit,** împreună cu eroii de pe scenă, toate peripețiile piesei, care etc.".

Este admirabil acest „cinstit", căci trezește ideea de păcălire (arta este totdeauna o mică excrocherie sui generis care reclamă din partea consumatorului acea „Selbstaüschung", acea voință de a fi păcălit, acea bună credință, absurdă (absurdă, căci știm că suntem păcăliți); cuvântul „cinstit" exprimă acest exces de bună credință fără de care scamatoria artei n'ar fi posibilă.

Spuneam adineaori cum, printr'o alăturare de cuvinte normal antinomice, scriitorul exprimă paradoxul real al unei situații. Acest procedeu este frequent la d. Condiescu. Am citat adineaori un caz. Iată două, cu titlu de exemplu, încă unul:

„Cu o cultură sumară, cetea mult"....

Pare contradictoriu. Dar a ceti mult nu înseamnă a fi cultivat. Prietenul meu Călinescu îmi spunea odată această vorbă profundă: „cultură nu înseamnă a ceti multe cărți, ci a reciti câte-va"...

La un moment dat Safirim și-l închipuie pe Pan — demiurgul silvestru — vorbind:

„Și cum oare o să aveți (voi oamenii, cunoștință de toate acestea) când nici noi nu le-am dovedit încă rostul, nu după o viață scurtă ca a voastră, ci după milioane și milioane de ani înghițiți de aceeași existență **neclintită și șovăitoare".**

Neclintit și șovăitor par antinomice. Totuși, există în univers două lucruri foarte importante care au curioasa proprietatea de a fi în acelaș timp **neclintite și șovăitoare.** Sânt în primul rând undele. O mișcare ondulatorie e aceea care șovăie, la deal și la vale, deși e neclintită în direcția ei rectilinie în sensul razei. In al doilea rând, **„șovăitoare și neclintite"** mai sânt și organismele vii. O celulă este o arhitectură șubredă, unde molecula fundamentală de proteină mereu se sparge, se fărimă în altele mai simple, apoi se reformează iarăși, pentru a se strica din nou; iar dealungul acestor ezitări, se așterne un drum drept, calea neclintită a ființii aceleia, evoluția ei imuabilă potrivit regulilor speciei...

Energia ondulatorie, pe de oparte, viața pe de alta — adică în fond aproape tot ce e important în univers — se caracterizează prin amestecul de șovăire și neclintire. Iată de ce împerecherea acestor cuvinte la prima impresie contradictorii, ne dă un fel de inconștient fior cosmic, care se potrivește bine cu figura fantastică a lui Pan.

Desigur, d. Condiescu nu s'a gândit la toate acestea. Căci a avea talent de scriitor înseamnă tocmai a găsi, spontan, ceeace noi, criticii, constatăm, retrospectiv, că se potrivește...

Un scriitor mai are și alte sarcini. Aceea de pidă de a împământeni expresii până atunci incorecte. Când d. C., vorbind de acel spirit practic superficial al oamenilor ordinari, spirit practic, totdeauna nițel vopsit cu o mică nuanță de înșelătorie, numește asta „practicitate ușoară".

„Practicitate" nu există în românește. Simțim însă că vorba merge, și că o putem adopta. „Practicitate" este mai scurt decât „spirit practic"; apoi suportă un adjectiv în coadă („spirit practic ușor" însamnă **două** adjectve, și nu merge); însfârșit are și o mică nuanță puțin pejorativă. Despre „spiritul practic" se poate vorbi dramatic și cu majusculă; „practicitatea" e o însușire mai cotidiană, mai inferioară. (Nu cerem nici-o scuză pentru că insistăm asupra acestor lucruri. Ele ni se par deosebit de importante și deplorăm că într'o țară atât de... eminamente patriotică cum e a noastră aceste probleme în legătură cu „sentimentul limbii românești" nu sânt mai des cultivate).

Altă expresie incorectă: **„precum devine cazul".** Este un caragialism; o estropiere de agramat, beat de radicale. Iată însă că, acest tur de frază socotit până acum cațavencoidal este subit reabilitat și capătă un înțeles subtil, aproape filozofic:

„Profira — scrie d. Condiescu — era rușinată de originea ei negustorească, pe care, însă, n'avea cum s'o schimbe. Boerimea sta încă stăpână pe averea ei, neavând nevoie, **precum a devenit cazul** mai târziu, să-și aurească hrisoavele cu banii fetelor de negustori". Foarte corect. La început, **nu era** cazul. Pe urmă **a fost** cazul. Deci, între timp, **a devenit** cazul. O nuanță de **„gândire istorică"** foarte precisă și care, pentru a fi exprimată, uzează de o locuțiune până azi reputată nelegiuită. Acest amestec de necesar și infamant dă expresiei o deosebită savoare.

Tot în ordinea „magiei cuvintelor", remarcăm că **numele proprii** sânt foarte bine alese. (Verosimilitatea numelor proprii — spune Ibrăileanu — este un fel de piatră de încercare a talentului de scriitor). Domnu Pârvulescu, Șamuradian, Jupân Țenea. Babica, Tata-Măi, Tata-Unchiu, „La Amicul Veritabil", etc., etc. au toate savoarea autenticității.

Documente omenești

Spuneam că în romanele lui Stere importanța este mai cu samă valoarea de omenesc, valoarea de document istoric și psihologic a faptelor diverse obiective. Astfel de pildă (un exemplu între o mie) acel fanatic revoluționar care, în tundra siberiană, neavând voie să cânte Marsilieza, se ducea pe furiș în pădure și acolo învăța pe mierle imnul republicei, așa că zbirii reacțiunii trebuiau să se resemneze a auzi pădurea răsunând de această arie grandioasă a tuturor răsculaților...

Abundența de asemenea **„fapte diverse romanciabile"** în opera lui Stere nu însamnă că ea nu conține și elemente de visare, de intimitate sufletească, de „psihologic pur"; e doar o simplă chestie de proporție și de accent. După cum, invers, în romanul d-lui Condiescu, deși precumpănește atmosfera de „gând individual", să nu se creadă însă că „faptele diverse romanciabile" lipsesc. Dimpotrivă. Ele sânt numeroase, și de o calitate excelentă. Astfel bunioară, d. Condiescu ne povestește cum, la școala primară, institutorul — o sinistră bestie — nu se mulțumea să lovească mânile băeților cu rigla, ci le spunea: „fă mâna puică". Asta însemna a împreuna degetele, astfel încât lovitura să cadă simultan și direct pe toate buricele celor cinci degete, acolo unde doare mai tare. Și în această poziție, mâna într'adevăr amintește silueta unui puișor mic de găină, unei puicuțe deabia născute. Foarte sinistru, alegerea acestei imagini cari implică frăgezime, delicatețe, ceva plăpând și subțirel, pentru a exprima o operație brutală, sălbatecă, crudă, perversă.

„Caragialismul" d-lui Condiescu în talentul „faptului divers" se arată la tot pasul. Bunioară, povestește cum asista, în urbea lui natală, la reprezentația melodramei „Mușchetarii". Momentul culminant era acela când Athos este nevoit să înfigă pumnalul în pieptul lui Mordaunt care voia să-l tragă la fund în valurile oceanului. Scena reprezintă o corabie. Cadavrul intrigantului, cu cuțitul într'însul, este adus la rampă, și traversează scena dela un capăt la altul. Publicul delirează de triumf. Și știți ce strigă, în unanimitate? N'o să vă treacă niciodată prin gând! Strigă: **Bis ! ! !** Este de un caragialism enorm. Vă aduceți aminte în „Grand Hotel Victoria Română" cum elevii de liceu, care luaseră parte la brava revoluție ploieșteană (vai! eșuată), pentru a-și păstra crezul republican, trec, de două ori pe zi, odată la dus și odată la întors, prin grădina publică, unde, într'un mare registru civic fiecare scrie: **Da !** — și iscălește. Povestea cu **bis,** din Safirim, relevă aceeaș turnură de spirit artistic, aceea pe care Caragiale el-însuși o caracteriza prin cuvintele: „Văd enorm și simt monstruos".

Alt document de calitate caragialescă. Domnu Nae Frizeru, cavaler de vre-o 55 de ani, se însoară cu o fată de 18, considerabil de „fâșneată". In chiar seara nunții, mirele surprinde pe mireasă sărutându-se frenetic cu un chipeș plutonier. Ce credeți că spune atunci Domnu Nae, foarte răstit, rivalului:

— Mă rog, cine este aicea ginere? Dumneata sau eu?Și iar!! o duzină de palme. Se poate oare pune chestia mai „românește"? Românul gândește „autoritativ"; plutonierul n'avea, ca să zicem așa „calitate" să pupe pe doamna. Domnu Nae, ei, avea „competența" legală...

Despre copii

Dar mă opresc. Aș vrea să sfârșesc citând un pasagiu din care se vede un lucru particular de plăcut. Dragostea și înțelegerea autorului pentru copii.

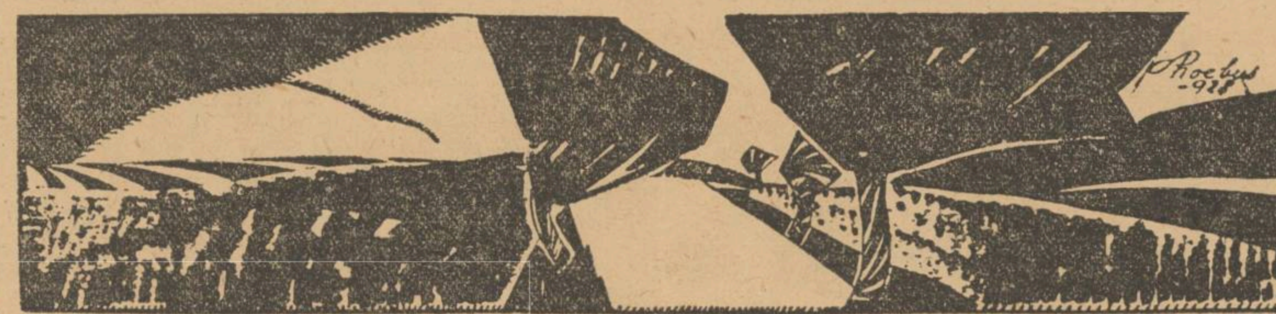
„Imi amintesc de sfatul pe care-l primeam dela cei mari la zile însemnate: Să fiți cuminți! Să fii cuminte înseamnă să faci tot ce ți se poruncește, să primești drept bun tot ce ți se spune, fără să dai a înțelege că „știi tu că nu-i așa"; să nu fii obraznic atunci când ar trebui să fii (observați frumusețea acestui „Drept la insolență" acordat copilăriei), să nu ripostezi la gugumăniile celor mari, să nu-ți pătezi hainele așa cum și le pătează ei, să nu minți așa cum, tot timpul mint ei...".

Profesorul „ne-a învățat mai întâi cum trebue să stea școlarul în bancă, cum trebue să se scoale smirna când intră profesorul sau alte fețe simandicoase în clasă, cum trebue să-și așeze abecedarul și tabla de scris, cum nu trebue să vorbească cu cei de alături sau din spate, cum să-și sufle mucii, cum să nu și-i șteargă cu mâneca hainei, cum să se ceară afară pentru nevoi, cum să pârască pe aceia care se abat dela aceste prescripțiuni sacrosancte, ridicând două degete în sus și spunând, de pildă: „Părinte, Popescu nu și-a ascuțit creionul", sau „Ilinoiu și-a suflat nasul cu degetele".

A se vedea de asemeni pasajul din „Safirim" dela pagina 123, unde iarăși avem un model de **expresie tare,** care, ingenios aleasă, și plastă, produce un minunat efect artistic. Dar de toate acestea ne vom ocupa altă dată.

D. I. SUCHIANU

Viaţa sentimentală necunoscută a lui Napoleon Bonaparte

Napoleon strigă afară şi apărură numaidecât două din călăuzele lui: Talbot şi Reguillot. Tânăra fată deveni şi mai statue, decât fusese până atunci, şi se uita speriată la cei trei străini. Reguillot servi de interpret. El se apropie de ea şi, după ce-i spuse că erau oameni buni şi că nu trebue să se teamă de ei, i-l arătă pe generalisimul armatei din Egipt. Atunci ea schiţă un vag surâs şi, apropiindu-se sfioasă de Bonaparte, îi sărută mâna. Bolnava era mama ei. Avusese bătrâna şi un fiu, singurul ei sprijin şi plecase şi acesta, urmând armata lui Djezar, paşă al Siriei. Biata fată, înecându-se de plâns, le povesti că ar fi muncit din zori până'n noapte ca să-i îndulcească boala acestei mame adorate a ei, dar n'avea unde.

Napoleon o luă în braţe şi, strângând-o din toată puterea, îi depuse un sărut arzător pe frunte. El ceru lui M. punga lui, care conţinea 127 de franci şi i-o întinse tinerei egiptence. La vederea acestui aur, ea se repezi spre general şi-l acoperi cu sărutări. El clocotea. Un singur gest, şi ar fi putut îndepărta suita, căci tânăra era răpitoare; dar nu-l făcu, ar fi fost o profanare a suferinţei din jurul lui. El o respinse încetişor, şi se grăbi să părăsească coliba.

●

Napoleon se hotărîse să părăsească Egiptul şi comanda acestei armate. El voia să se întoarcă în Franţa, căci patria era mai mult decât oricând sfârtecată de diferitele grupări politice adverse. Şi nu era numai acest pericol intern. Un altul din afară devenise şi mai ameninţător: o nouă coaliţie de temut inundase Italia. Toate partidele politice doreau întoarcerea lui. Toată lumea vedea în el stâlpul cel mai preţios al Franţei. In talerele balanţei Franţei, Napoleon ajunsese deja o mare greutate.

Ultimele preparative ale plecării fuseseră puse la punct. Napoleon nu încredinţă nimănui acest secret nici chiar „micii regine". Când generalul Kleber primi instrucţiunile şi ordinul de a lua el comanda supremă a acestei armate, Bonaparte era departe de coastele Egiptului. Printre altele, el îi recomandase lui Kléber să se îngrijească s'o îmbarce peste câteva zile şi pe d-na F...., desemnându-i chiar bastimentul care avea s'o ia. Dar Kléber, odată ajuns în fruntea trupelor, o respinse cu dispreţ pe d-na F.... Napoleon îi ordonă să trimeată s'o caute.

Mai târziu, şi anume după moartea soţului ei, el se îngriji s'o căsătorească cu un ofiţer pe care ea îl urmă la un consulat îndepărtat.

La 17 vendémiaire 1799, el debarcă la Frejus, iar, şapte zile după aceea era la Paris. Toate privirile erau aţintite asupra lui. Italia plecase din nou capul sub jugul austriac. Directoratul şi cel două consilii: le Conseil des Anciens şi le Conseil des Cinq Cents, împărţite după interese şi după opinii, îşi disputau fărâmiturile puterii. Războiul civil bântuia vestul şi ameninţa sudul. Toată Europa se înarmase până'n dinţi contra Franţei. Iată tabloul înspăimântător cu care Lucien îl salută pe Napoleon la intrarea în viitoarea lui capitală.

●

In timpul lungei absenţe, Joséphine, neprimind nici o veste din partea soţului, se gândise să divorţeze. In acest scop, ea redactase chiar cererea de divorţ, dar senatorul Lecouteulx de Canteleu o întoarse dela această hotărâre. „Gândiţi-vă bine, îi zise el, numele pe care îl purtaţi este o aureolă". Invinsă de argumentele lui, ea rupse în bucăţele această cerere, care fusese cunoscută de puţine persoane, dar care dăduse de bănuit fraţilor lui Napoleon, şi mai ales lui Lucien, acela care o iubea cel mai puţin pe Joséphine.

Pentru a potoli furtuna, ea se hotărî să meargă în întâmpinarea soţului său. Lucien i-o luase, însă, înainte şi, întâlnindu-l primul pe Napoleon, îl prevenise deja să ia atitudine împotriva soţiei sale.

Cei doi fraţi sosesc împreună, fără a fi găsit pe Joséphine nici pe drum şi nici acasă. Napoleon era furios. El îi strânse rochiile, i le depuse la portar. şi-i făcu cunoscut acestuia că-i este interzis s'o mai lase pe soţia sa să intre în casă.

Joséphine soseşte, calcă consemnul, dă buzna peste soţul ei şi se aruncă de gâtul lui. Greşise drumul, îi spuse ea, şi nu-i fu greu să dovedească aceasta în ochii lui Napoleon. Putea el oare, acum să-i mai facă vreun reproş? Cei doi soţi se iertară reciproc şi se împăcară, spre proasta dispoziţie a lui Lucien, care se retrase mofluz, acuzându-şi fratele că era un bărbat slab. Joséphine avea foarte puţin spirit dar foarte multă îndemânare.

Menaj burghez

Napoleon îşi reluase la Paris acelaş fel de viaţă retrasă pe care o ducea după întoarcerea lui dela Radstadt. Menajul lui cu Joséphine era, după cum a spus-o el însuşi, absolut burghez, plăcut şi armonios. In casa lor, nu aveau amândoi decât o cameră şi un pat. Aceasta era intimitatea bunelor moravuri.

El apărea puţin în lume, nu se ducea la un spectacol decât în lojă închisă şi nu primea acasă decât câţiva savanţi, pe generali şi prietenii lui particulari. Nu voia să ia masa cu cei cinci directori decât la ei în familie. El nu putu totuşi să refuze banchetul pe care îl dădură în onoarea lui cele două consilii, în biserica Saint-Suplice, care fusese prefăcută în templu al victoriei. Dar nu făcu mai mult aici decât act de prezenţă şi ieşi cu Moreau.

Acesta era mai curând o reuniune de conjuraţi, decât un banchet. Pretutindeni domnea bănuiala şi neîncrederea. Directoratul şi cele două consilii parcă presimţeau că se văd aici pentru ultima oară. Toată lumea aţintise ochii asupra lui Bonaparte ca asupra unui sol al Providenţei. Din toate părţile era îmboldit să treacă în fruntea nu a unei mişcări, ci a unei revoluţii. Napoleon ascultă toate partidele, dar înţelese că, pentru înălţarea lui, trebuia ca ele să devină instrumentul lui, iar nu el instrumentul lor. Nu înceta totuşi să repete cu fanatism că el nu voia să fie decât instrumentul salvării republicei. Era aproape cu neputinţă să nu creadă cineva în sinceritatea protestelor pe care el le ridica ameninţător împotriva duşmanilor republicei.

Iată-l trecând la fapte. Un conciliabul avu loc la 7 Noembrie 1799, la Malmaison. Şi acolo fu hotărâtă lovitura de stat dela 18 brumaire. Chiar în aceeaş seară el înştiinţă pe toţi generalii cari se'ntorseseră din Egipt, pe toţi aceia cărora el le cunoştea sentimentele, ca a doua zi dis de dimineaţă să se găsească cu toţii în casa lui din rue dela Victoire (rue Chantereine). Avea nevoe de braţele lor, căci directoratul intrase în descompunere.

Ziua fu lungă pentru Bonaparte. Cele două consilii îl ameninţau că-l declară în afara legii. Trupele ezitau. El nu mai vedea tronul, vedea eşafodul înălţându-se în faţa lui. Il salvă Lucien prin prezenţa lui de spirit. Reprezentanţii poporului fură alungaţi sub baionete. Napoleon ar fi fost pierdut dacă aceştia ar fi ştiut să moară, dar n'a fost aşa.

Şi astfel fu dus la îndeplinire un mare atentat contra libertăţii, astfel sigiliul uzurpării fu imprimat spre salvarea Franţei. Directoratul era abolit şi, odată cu el, şi Corpul Legislativ. Puterea aparţinea acum celor trei consuli. Bonaparte, Sieyes şi Ducos. Bonaparte, primul, păşise astfel pe urmele suveranilor.

Cei trei consuli, întrunindu-se la Luxembourg, căzură de acord ca prezidenţia consulatului să-i fie conferită lui Bonaparte. Sieyes crezuse ca puterea executivă să-i rămână lui, dar, uimit de pătrunderea cu care Bonaparte trata cele mai înalte chestiuni de politică, îi spuse la eşire lui Talleyrand şi altora: „Acum, domnilor, noi avem un stăpân. El ştie tot, face tot şi poate tot".

Lucien se împărtăşi din plin din onorurile zilei de 18 brumaire. El fu numit ministru de interne. In acest înalt post, primul lui gând fu tot cel de altă dată şi anume acela de a-şi reface averea. Străduinţa aceasta nu-i fu zadarnică, dar Franţa răsună mult timp după aceea de faimoasa afacere cu târgurile Petit. Odată cu aurul, reînviară şi iubirile, şi el a plătit-o, se spune, cu o sută de mii de taleri pe aceea a frumoasei doamne R..... Prinţul Kourakin o plătise şi mai scump.

●

Un oarecare domn D....., funcţionar în birourile lui, avea o soţie foarte frumoasă şi tot atât de virtuoasă. Lucien o zări, îi făcu propuneri, dar fu respins. El nu descurajă de loc. Pentru a o vedea mai des pe doamna, el îi dădu o avansare soţului acesteia, îl admise la masa lui şi îl invită la serbările date de el. Totu fu însă zadarnic şi Lucien se văzu silit să renunţe la acest proect.

Trecuse mai bine de două luni, de când el nu-l mai invitase pe D... la seratele lui, şi iată că acest nenorocit de impiegat, căzând la o boală lungă şi dureroasă, fusese înlocuit din funcţiunea lui. Această noutate îi făcu şi mai grea convalescenţa bolnavului. Soţia lui făcuse ultimele sacrificii pentru a-l susţine şi nu-i mai rămăsese decât un pat şi un pomelnic întreg de datorii. In cele din urmă el se restabili complect, dar ce folos? căci rămăsese fără slujbă.

Atunci el se gândi să se adreseze ministrului, însă prin soţia lui. Vorbindu-i soţiei: despre aceasta, vă închipuiţi uşor, cât de categoric respinse ea o asemenea propunere. Atunci nu-i mai rămase altceva decât să încerce să-i scrie el direct lui Lucien. Acesta le trimise câteva ajutoare băneşti şi promise să-l reprimească pe impiegatul concediat, la prima ocazie.

Această ocazie nu se mai ivea, însă. Resursele menajului se sleiseră complect. D-na D.... nu mai avea decât o rochie şi o pălărie. Ea broda ziua şi noaptea, dar slabele câştiguri ce realiza abia de clinteau mizeria din casă. Lucien îşi reînoi vechile oferte, dar ele îi fură respinse ca şi în ziua când d-na D.... trăia vremuri mai bune. Faţă de această atitudine dârză, el se gândi să-i propună lui D.... să divorţeze de nevastă, mijlocindu-i, în schimb, o despăgubire bunicică. Un om de primul rang, zicea el, era gata să-şi unească soarta cu aceea a soţiei lui.

D... murea de foame. Putea, oare, să reziste acestei propuneri? Mizeria îl făcuse să se poarte urât cu soţia. Certurile se repetau în fiecare zi în casa lor. „Să sfârşim odată cu viaţa asta amară, îşi apostrofă el soţia într'o zi, după ce primise oferta lui Lucien, şi, pentrucă noi doi nu mai putem trăi împreună, să divorţăm. Iată ce mi se scrie. Să primim! De ce să nu te îmbogăţeşti şi tu şi eu? Oare nu vom fi mai fericiţi, aruncând zdrenţele de pe noi, în schimbul belşugului?"

Era cu neputinţă să jigneşti mai greu virtutea unei femei. In ciuda acestei insulte, ea se desonoră. Primi numaidecât ofertele ministrului şi se mută într'o bogată locuinţă din rue de Clichi, pe care acesta i-o pusese la dispoziţie. Soţul primi şaizeci de mii de franci ca preţ al dezonoarei lui.

Dar d-na D....., născută pentru a fi virtuoasă, nu putea gusta fericirea din ruşine. „Nu te voi face niciodată fericit, îi spuse ea într'o zi lui Lucien. In fiecare clipă vei citi pe faţa mea semnele căinţei". Lucien nu se putea simţi mângâiat cu o astfel de fericire silită. In cele din urmă el avu milă de victima lui şi renunţă la orice pretenţie asupra ei.

Crima lui D... nu rămăsese nepedepsită. El era veşnic ros de mârşăvia pe care o comisese vânzând-o atât de laş pe aceea care era tovarăşa lui de viaţă. Aceasta, de partea ei, mânată de iubirea ce-i purta încă soţului, uită că el fusese atât de nedemn şi alergă numaidecât înapoi la el. Şi nu numai atât. Ea îi căzu în genunchi, îi scăldă mânile în lacrimi şi se recunoscu singură vinovată. Când ea-i ceru iertare, lui D... nu-i venea să-şi creadă ochilor. Acum lui îi era scârbă de el însuşi, căci purtarea aceleia care fusese victima nemerniciei lui, i se părea a unui înger venit din cer. Intoarcerea ei îi redete viaţa, iar câtva timp după aceia ei se recăsătoriră. Thibaudeau se îngriji să le facă o oarecare situaţie la Lyon şi astfel cei doi soţi nenorociţi îşi regăsiră echilibrul fericirii pe care o pierduseră în braţele lui Lucien.

In mijlocul tuturor acestor năsbâtii ale lui, Lucien avea totuşi câteodată un suflet omenesc, generos şi simţitor. Ministru de interne, el vizita adeseori atelierul meşteşugarului sărman, ca şi mansarda văduvei şi-şi depunea acolo destule semne ale bunătăţii lui. Intr'o seară îl întâlniră doi bieţi copilaşi care cerşeau pentru tatăl lor, care era

bolnav la pat de şase luni de zile. Lucien le dădu un ludovic şi se luă după urmele lor. Incântat că se convinse că n'a fost înşelat, el le trimise a doua zi de dimineaţă zece ludovici şi îmbrăcăminte pentru toţi, iar, după restabilire, bolnavul găsi numaidecât un plasament graţie lui Lucien. Aşa era firea fratelui lui Napoleon: aci era gata să semene aur pentru a seduce cu el dragostea nevinovată, aci era gata să aline cu el nenorocirea şi virtutea săracului.

Totuşi soţia lui, de o sensibilitate vie, nu putea să-i suporte în vecii vecilor numeroasele lui infidelităţi. Din această cauză, tuberculoza, de care ea era atinsă, făcuse progrese repezi şi astfel, într'o bună zi ea sucombă. Lucien devenise proprietarul castelului du Plessis-Chamant, situat la o jumătate de leghe mai sus de Senlis. Rămăşiţele pământeşti ale soţiei lui fură transportate aici, iar în mijlocul parcului el puse să i se ridice un monument. Parcul era, la această epocă, locul de plimbare al locuitorilor oraşului. Lucien venea şi el adeseori aici. Iată, însă, că într'una din zile, el găsi parcul semănat cu centime şi alte mici monede de metal. Această ispravă i se păru infamă. Şi de atunci intrarea parcului încetă să mai fie liberă, iar monumentul fu împrejmuit cu un grilaj înalt de şase picioare.

Aventuri pe bord

Napoleon îl chemase pe Jêrôme la Paris. Cu toate că acesta n'avea încă şaisprezece ani, el îl plasă ca aspirant în escadra amiralului Gantheaume, însărcinată se meargă să aprovizioneze armata din Egipt. Lui Jêrôme i se dete comanda goeletei pe care el se urcase. El mai avea pe bord pe soţia şi pe cumnata generalului de brigadă B...d. Născută dintr'o familie săracă, d-na B...d avusese norocul să placă soţului ei, care pe atunci era comandant de batalion, şi astfel ea se ridicase la un rang social, mult depărtat de originea ei. Şi dacă ea o lua acum aproape întotdeauna pe sora ei s'o însoţească, nu făcea aceasta decât în speranţa că şi sora ei va descoperi undeva o ocazie norocoasă asemănătoare cu acea a ei. Tânăra Emilia nu era tot atât de frumoasă ca sora ei, dar era liberă. Acesta era un motiv destul de puternic ca Jêrôme să fie determinat să-şi depuie la picioarele ei toate plecăciunile lui. In tot timpul cât nu era nevoie de el pe punte, Jêrôme era nelipsit de lângă cele două doamne. Emilia nu putu înfrunta atâta iubire şi, în cele din urmă cedă, după ce, însă, mai întâi îi smulse lui Jêróme o promisiune scrisă c'o va lua de soţie. Odată această curiozitate potolită, Jêrôme se gândi să atenteze şi la farmecele doamnei B...d, care i se părea destul de ispititoare. Copleşită de jurămintele tânărului şi frământată de privaţiunile bordului, sora mai mare a Emiliei nu rezistă mult timp nesăţiosului marinar şi îi cedă şi ea, la rândul ei.

In acest timp goeleta se apropiase de coastele Egiptului. Toate sforţările depuse în vederea debarcării fură zadarnice. Duşmanul înţesase coastele şi atingerea uscatului era imposibilă. Cele două doamne, care ardeau de dorinţa de a ajunge la uscat, trecură în acest scop pe bordul bastimentului Heliopolis, singurul care le ieşi în cale. Cu toate că aflară că alte două transporturi şi anume: la Vierge des neiges şi le Prudent, fuseseră capturate de turci cu o zi mai înainte, ele rămaseră neclintite în hotărîrea lor. Şi astfel, Jêrôme şi Emilia îşi luară cel mai călduros adio. Odată ajunsă la uscat, tânăra amantă voi să revadă promisiunea scrisă de luare în căsătorie pe care i-o formulase tânărul aspirant. Nu mică-i fu însă mirarea, când ea constată că în portfeuille-ul ei nu mai era nici o urmă de o asemenea promisiune. Jêrôme avusese grijă s'o facă să dispară.

Flota, întorcându-e în Franţa din această călătorie, capturã prin dreptul Maltei o fregată engleză. Comanda acestei fregate îi fu dată lui Jérôme. Printre tunarii de pe bordul ei, era unul care-şi luase cu el soţia, o ţărancă tânără şi durdulie, care era pe pragul naşterii. Jêrôme o făcu bucătăreasa lui şi-l trimise pe bărbatul ei, dimpreună cu alţi canonieri, pe vasul amiralului, sub pretext că aici erau de prisos. Câteva zile după aceea, bărbatul veni să-şi reclame soţia, spunând că, dintr'un moment în altul, ea ar putea avea nevoe de ajutorul lui. Jérôme refuză să-l asculte şi nu vru nici în ruptul capului să-i libereze soţia. O angajase cu luna, zicea el, şi luna nu expirase încă. Echipajul murmura în frunte cu locotenentul Carrel, care luă, cu energie, apărarea canonierului Jerôme, bizuindu-se pe protectorii lui, jură pe capul lui că această femee nu va părăsi bordul fregatei.

Intâmplarea începu să devină serioasă. Tot echipajul se agita pe punte, când deodată canonierul, în culmea desperării, îşi înşfăcă soţia şi-o aruncă în mare, prăvălindu-se şi el după ea. Un strigăt general de groază şi în acelaş timp, de admiraţie isbucni pe puntea fregatei. Douăzeci de inşi săriră în mare după ei, pentru a-i salva, a le da cele mai grabnice ajutoare, iar un sfert de oră după aceea cei doi fugari erau în drum spre vasul amiralului, spre marea satisfacţie a echipajului fregatei. Jérôme fusese, astfel doborît.

Italia plecase din nou capul sub jugul austriac. O a doua coaliţie, mai de temut de cât prima, ameninţa din nou Franţa. Napoleon trecu Alpii şi, în urma bătăliei dela Marengo, el îşi recâştigă vechea lui cucerire. In bătălia dela Marengo îşi găsi moartea, după ce, însă, asigurase cu viaţa lui victoria armatei franceze, generalul Desaix. La moartea lui, Napoleon nu putu să nu exclame: „Desaix nu mai este, bravul meu Desaix! Am pierdut în el pe cel mai bun prieten al meu. Nimeni decât mine nu-i cunoştea virtuţile care-i îmbogăţeau inima şi geniul care încolţea în mintea lui. Ştiam că întotdeauna el dorea să moară ca un erou, dar prea de timpuriu a fost să se împlinească această dorinţă a lui". Amintirea neştearsă dela Marengo pe care Napoleon i-o purtă acestui erou al lui, îl urmări până şi pe patul de moarte la Sfânta Elena, când în halucinaţia lui de muribund el aiura cuvinte ca acestea: „Desaix, Maséna, înainte! daţi năvală! şarjaţi! Duşmanul e al nostru!"

După recucerirea Italiei, primul consul dădu comanda supremă a armatei de aici generalului Masséna, iar el trecu din nou munţii pentru a se înapoia la Paris, unde-l aştepta un entuziasm de nedescris. După aceasta, el se întoarse la Milano, unde milanezii, care îl numeau salvatorul lor, îi pregătiseră nişte serbări strălucite. Exista totuşi printre milanezi un partid care-i era vrăjmaş şi care ura schimbările produse de el. Din acest partid, făcea parte şi un muzicant celebru, cântăreţul Marchesi. Cu ocazia primei treceri prin Milano, Napoleon chemase la el pe acest artist pentru a-l auzi. Acesta, însă, se lăsă foarte mult rugat, până când consimţi să se deranjeze. In cele din urmă el se hotărî să vină, dar se prezentă primului consul, dându-şi importanţa unui om care ar fi fost lovit prin aceasta în demnitatea lui. Generalul îl primi binevoitor şi-l rugă politicos să cânte o arie sau „un air", cum îi zice francezul. Atunci cântăreţul, luând o înfăţişare impertinentă, care reieşea din surâsul lui dispreţuitor şi din accentul lui italian, îi spuse, făcând caz de cealaltă semnificaţie a homonimului air, care însemnează aer.

„Signor Général, si c'est oun bon air qu'ils vous fait, vous en trouverez oun excelent en faisant oun petit tour de zardin".*) Sigur că signor Marchesi fu dat imediat pe uşă afară şi condus să petreacă noaptea la închisoare. La întoarcerea sa, primul consul, găsind de cuviinţă că artistul îşi ispăşise pedeapsa din plin, trimise să-l caute şi să-l aducă din nou la el. Rugându-l a doua oară ca să-i cânte o arie, de astădată acesta se grăbi să-l asculte, blând şi modest şi cântă mai mult decât răpitor. După concert, primul consul îi luă mâna şi i-o strânse cu afecţiune, încărcându-l cu cele mai sincere complimente.

La un alt concert minunat, care se dădu în onoarea lui, Napoleon rămase uimit de frumuseţea faimoasei cântăreţe, d-na Grazini. El nu se putu abţine să nu-i facă unele jurăminte, mai ales că aceasta îşi deschise repede urechile să i le asculte. Şi astfel, după o trecere de câteva ore, învingătorul Italiei număra o cucerire sentimentală mai mult. A doua zi, d-na Grazini luă masa cu primul consul şi cu generalul Berthier, chiar în camera primului consul. Credinciosul Constant, valetul, care le-a servit masa, o găseşte de o frumuseţe sclipitoare pe această doamnă şi în Memoriile lui, el nu trece uşor peste numele ei. Generalul Berthier fu însărcinat să se îngrijească de călătoria frumoasei doamne care chiar de atunci fu trimeasă la Paris, unde era ataşată la concertele curţii cu douăzeci de mii de franci pe lună.

Napoleon, ferindu-se să nu întărâte gelozia soţiei sale, nu-i făcea d-nei Grazini decât vizite, nu numai foarte rare, dar chiar foarte scurte. O amantă mai pretenţioasă şi mai pătimaşă nu se putea simţi mângâiată cu o asemenea iubire. De aceea d-na Grazini sfârşi prin a-şi îndrepta ochii în altă parte, amorezându-se nebuneşte de violonistul Rode, o celebritate a timpului. Legătura aceasta a lor ajunse până la urechea lui Bonaparte.

Intr'o seară, el îl chemă pe Fouché şi-i spuse că se mira că acesta îşi făcea datoria atât de rău.

„E adevărat, răspunse ministrul poliţiei, recunosc că supravegherea mea a fost înşelată. Ceeace ştiu eu însă, acum, este că un bărbat scund de statură, îmbrăcat într'o redingotă albastră şi pe cap cu un chipiu tricorn, iese la fiecare două zile din castel, între orele opt şi nouă seara, prin portiţa pavilionului Marsan, şi că, însoţit de un singur bărbat mai înalt, îmbrăcat la fel, se urcă în trăsură şi descinde în rue Chantereine, No. 28 la d-na Grazini. Bărbatul cel scund sunteţi dv., celălalt Duroc. Şi totuşi frumoasa vă face infidelităţi în favoarea lui Rode, violonistul".

Napoleon, strâns de această insinuaţiune, nu mai adaugă nimic, începu să fluere o arie italiană şi-i întoarse spatele ministrului care se retrase.

Junot fu însărcinat să facă el pe eunucul negru, dar amanta cea necredincioasă refuză să se spună regimului de serai pe care voia să i-l instaureze Napoleon. Ea nu mai cântă la curte. Napoleon o lipsi de veniturile de până atunci, crezând că o va readuce prin foame. El se înşelă, însă, căci iubirea ei pentru Rode îi dădu puteri să suporte orice suferinţă. In cele din urmă, simţindu-se stingherit de rolul pe care el îl jucase, îi ordonă în taină să părăsească Parisul şi să se întoarcă în Italia. Ea se refugie, însă, mai întâi la Versailles cu amantul ei, apoi dispărură amândoi în lumea largă, ducându-se să-şi caute norocul în Rusia.

●

La întoarcerea sa din Italia, după bătălia dela Marengo, primul consul găsi capitala Franţei în prada unui delir de nedescris. Parisul, şi odată cu el, tot poporul francez, îşi depunea mărturiile entuziasmului său la picioarele lui Napoleon, cel pretutindeni victorios. In inima fiecărui francez, cultul geniului său se confunda cu acela al patriei. Franţa şi Napoleon erau două cuvinte ce se contopeau cu desăvârşire într'unul singur.

In acest timp, noua curte a Tuileries-ilor se organiza încet de tot. Primul consul intrase în posesiunea castelului încă dela 18 brumaire, dar viaţa castelului nu cunoştea nici urmă de fast.

Joséfine nu primea pe nimeni şi se temea de năvala soţiilor de diplomaţi. Deasemenea liniştea castelului era dintre cele mai monotone. Bonaparte rareori îşi părăsea cabinetul lui de lucru. Pentru a-şi mai omorî timpul, Joséphine era obligată să meargă aproape în fiecare seară la vreun spectacol, cu fiica sa Hortensa, pe care n'o părăsea un moment. Ieşind dela spectacol, căruia aproape niciodată nu-i aştepta sfârşitul, ea se întorcea acasă unde-şi termina seara jucând un wisk sau, dacă nu găsea destui parteneri pentru a juca acest joc, care era jocul ei preferat, ea făcea o partidă de pichet cu Cambacères sau cu prima persoană care s'ar fi găsit acolo.

Prelucrare de *G. I. Georgescu*
(urmează)

*) Signor General, dacă simţiţi nevoia unui aer plăcut veţi descoperi unul excelent, făcând o mică plimbare prin grădină.

Femeia necunoscută

lui Henry Kistemaekers

Domnule Director,

Incercarea mea s'ar putea să vă pară îndrăzneaţă; totuşi, risc, mai cu seamă că nu mă cunoaşteţi şi nu mă veţi cunoaşte niciodată. Dacă nu vă sânt pe plac, nu voi fi silită să roşesc şi nici dvs. să vă cereţi scuze.

Sânt o femeie care se plictiseşte; n'am copii, iar soţul meu câştigă destul ca să poată satisface şi capriciile unei alte fiinţe mai expansive decât mine. E tristă constatarea mea, dar m'am deprins să mă resemnez. Detest dansurile moderne; jocul de cărţi îmi pare un viciu lipsit de interes; sânt prea leneşă ca să practic sporturile, prea frumoasă ca să fiu cochetă şi prea mândră ca să am prieteni; cred totuşi, că am găsit un mijloc care să mă scape de plictiseală.

Acestea sânt motivele care m'au îndemnat să vă scriu. Simt o silă burgheză faţă de lucrurile care nu folosesc la nimic; însemnând câteva reflexiuni asupra soartei tinerelor burgheze de condiţia mea, vi le trimit; dacă le veţi găsi demne de ziarul dvs. le veţi publica; de nu, le veţi arunca la coş şi mă veţi face astfel să înţeleg că n'am talent.

Oricum veţi proceda, vă mulţumesc că mi-aţi consacrat câteva minute din timpul ce vă este atât de preţios.

Primiţi, domnule, salutările mele cele mai distinse.

BONNE JEANNINE

Directorul ziarului „Cyrano", ziar politic şi literar, primea zilnic scrisori asemănătoare acesteia, însoţite de manuscrise voluminoase, care dela primele rânduri trădau o neghiobie înspăimântătoare; toate erau semnate şi cu adresa exactă, însă lipsite complect de modestie.

Cine era această „Bonne Jeannine"? De bună seamă că o femee cultă; hârtia era fină, iar scrisul frumos, mic, destul de regulat, avea o înfăţişare plăcută. Mâna care trăsese aceste rânduri drepte, părea o mână hotărîtă, autoritară; dar ce pronume caraghios „Bonne"!...

Privind mai deaproape, el descoperi o trăsătură abia perceptibilă sub cuvântul *onne;* desigur o prescurtare a cuvântului „Baronne". Din obişnuinţă, semnatara, care-şi ascunsese numele, nu-şi ascunsese şi situaţia socială. Articolul, care însoţea scrisoarea, era scris la maşină: trei pagini, o sută de linii.

Titlul: SURORILE NOASTRE PREA BOGATE, în care descria uşurinţa mondenelor fără ocupaţii. Pe scurt, o spovedanie comică şi mânioasă.

Laboit ceti cronica şi fu cucerit. Nu era distracţia unui spirit mediocru; fraza curgea uşoară, familiară, iar mii de observaţii fine dovedeau o sensibilitate surprinzătoare. Desigur, un profesionist şi-ar fi compus mai bine articolul, însă baroanei îi lipsea îndemânarea. Dar aceste notiţe risipite aveau o precizie brutală, care întrecea obişnuitul şi meseria banală...

Laboit reciti articolul şi descoperi calităţi surprinzătoare. Jurnalismul actual prea e consacrat în totul cetitorilor masculi; dealtminteri, e fapt cert că bărbaţii nu ştiu să scrie pentru femei şi că femeilor nu le place să vorbească decât despre modă şi despre higienă. Oare această Jeannine să fie, însfârşit, cronicarul feminin atât de mult dorit de directorul „Cyrano-ului"? Incerca să-şi schiţeze personalitatea baroanei. Tânără? Fără îndoială, căci scrisul hotărît al scrisorii te îndreptăţea să bănueşti aceasta. Frumoasă? După anumite pasagii, se vedea că redactoarea avusese numeroase flirturi; trebuia deci să fie cel puţin drăguţă. Cu toate că se pretindea burgheză, manifesta o prea mare înclinare faţă de obiceiurile de demult. Inteligentă? Da, acea inteligenţă feminină care desprinde întâi detaliul. In orice caz, baroneasa Jeannine nu era o fiinţă de rând.

Laboit nu mai ezită; sună pe Chédon, secretarul redacţiei. Sufletul prăfuit al ziarului apăru; un om mărunt, cărunt, tăcut, plictisit, atins de acel spleen specific care e boala tuturor secretarilor de redacţie.

— Domnule Chédon, — zise Directorul, — iată un articol pe care îl vei publica în fruntea numărului de mâne.

— Dar, domnule, — bâlbâi Chédon, — mâne e ziua lui Mortimer şi...

— Pe Mortimer îl laşi pe Joi...

— Joi e domnul senator B...

— Atunci Vineri?...

— Vineri e deputatul Mariol, Sâmbătă ex-ministrul Jody, Duminică croitorul Pommet şi aşa mai departe. Avem pentru o săptămână şi după aceia d'acapo....

— Taie-l pe Mortimer.

— O să facă scandal.

— Nu-i nimic. O să-l plătim.

— Totuşi, nu-i bine. Mortimer are contract; o să ne dea în judecată!

Laboit se gândi câtva timp, pe urmă găsi soluţia.

— Fie, pune-l pe Mortimer în cap, dar să-mi pui cronica asta în pagina a treia şi încadrată.

— Uite drace! exclamă Chédon şi avea şi pentru ce; de obiceiu nu se da pagina a treia de cât tratatelor de pace, marile accidente, crimelor, suveranilor şi fenomenelor; niciodată nu se acorda literaţilor, oricât de celebri ar fi fost.

Apucă cu o mână nesigură hârtia întinsă de tiranul „Cyrano-ului" şi se pregătea să facă câteva observaţiuni. Laboit nu stătea de vorbă decât cu oamenii care erau de părerea lui.

— Am zis! Să-mi trimiţi corectura; o fac eu singur.

Când auzi şi aceasta, Chédon, căzut ca din cer, nu mai insistă şi dispăru în grabă.

II.

A doua zi apăru articolul Jeanninei; încadrat, prezenta o valoare importantă. Laboit binevoi să rătăcească prin sala de redacţie, la ora când colaboratorii veneau să mai palavragească. Se afla acolo Mortimer, regele causeriei pariziene, Picheu, însărcinat cu politica externă, Buldoch, şeful ecourilor, La Forisse, moştenitorul lui Merimé în nuvelistică, Gigadas de Marseille al cărui cel mai mic roman foileton ţinea şease luni, Kaas le Belge, omul de lume, nelipsit de la gazetă, Nibaisier, pionul dramatic, pe urmă curieri, informatori fără importanţă.

Laboit primea salutul lor pândind întrebarea care întârzia să-i fie pusă: „Dar cine-i Jeannina asta?" Insă patronul uitase că jurnaliştii — şi încă cea mai mare parte din ei — se feresc să citească gazeta lor, mulţumindu-se doar să parcurgă articolele lor proprii, pentru corectura greşelilor de tipar.

Pentru nimic în lume Laboit n'ar fi voit să atragă atenţia asupra nouii sale redactoare şi începu să-şi piardă răbdarea. Singur Mortimer îşi aruncase ochii pe articolul Jeanninei. Acest pontif îşi crease un renume ce-l scutea de gelozia acelor scriitori care zăresc un concurent în fiecare nou venit. Avea o părere prea bună despre meritele sale, de aci înainte indiscutabile; căci îşi cucerise o clientelă de câteva mii de admiratori, putere care preţuia ceva. Aşa că-i convenea să facă pe indulgentul faţă de începători şi să fie fără de milă faţă de egalii săi.

Conversaţia se învârtea deobiceiu în jurul jurnalismului în general şi mai ales asupra „Cyrano-ului". Laboit îl felicită pe Mortimer pentru ultima sa minunăţie. Mortimer zâmbi modest, comentă articolul şi făcu observaţia că dăduse loc la câteva riposte în mai multe gazete de seară. După aceia spuse fără nici o legătură.

— Am cetit articolaşul... Jeanninei. Aşa-i zice?

— Da, — răspunse Laboit nepăsător, dar inima îi bătea puternic. — Iţi place?...

— Foarte mult, — răspunse Mortimer. — Dealtfel am tratat acest subiect acum doi ani. Dar sânt drept şi recunosc că protejata d-tale nu-i lipsită de merit. Articolul e foarte bine ticluit; natural, puţin cam stângaci; se vede încă lipsa deprinderii, dar curând o să vină şi asta. In orice caz, făgădueli frumoase. Cine-i doamna?

— Nu ştiu, — mărturisi Laboit.

Şi nu se lăsă de loc rugat să povestească istoria scrisorii picată ca din cer. —

— Să mai îndrăzniţi să spuneţi că nu cetim manuscrisele!

Arătă scrisoarea care trecu din mână în mână. Intârziaţii se aruncară asupra gazetei şi cetiră celebra cronică; însfârşit, ea se odihni în mâinile lui Noësard, cel mai tânăr dintre toţi, cel mai puţin considerat şi cel mai puţin plătit.

Criticile începură; această literatură feminină nu avea nici un grăunte de originalitate; stil de pensionară, observaţiuni banale. De îndată ce o fetiţă cunoaşte câteva calificative crede că o să revoluţioneze lumea; dar după două, trei încercări, e clasată... Laboit ascultă cu mulţumire acest rechizitoriu ştiind că invidia pe care o produsese era cea mai bună garanţie a succesului... Reduse la neant aceste insinuări perfide declarând: „Am şi primit azi dimineaţă zece scrisori din partea abonaţilor, care mă însărcinează să felicit pe Jeannine."

Acest fapt era consacrarea unui talent.

A doua zi, Laboit găsi în corespondenţa sosită o scrisoare a Jeanninei, însoţită de un articol intitulat „CUM SA IUBIM". Baroana mulţumea directorului pentru bunăvoinţa manifestată, publicându-i proza.

S'a simţit încurajată, din care cauză trimite un al doilea articol; spunea *un al doilea* pentru că se temea să nu aibă o soartă mai puţin fericită decât primul. Nu abuzează oare? Ar fi dorit să primească critici şi îndrumări, dar incognitul ei o lipsea pentru moment de ele. Dacă dl. Laboit s'ar osteni s'o încurajeze n'are decât să-i scrie la „post-restant" sub iniţialele A. W. K. 22 biuroul 4 Paris. Va trimite un om de încredere să ridice scrisoarea.

III.

Directorul admiră subtilitatea acestei femei şirete. Alta ar fi venit în grabă la redacţie, să se identifice şi să primească felicitările cuvenite. Jeannine prefera să rămână în umbră, unde nici o indiscreţie nu o atingea. Laboit socoti că demnitatea lui de director îl opreşte să răspundă imediat. Lunea următoare publică cronica Jeanninei şi în acelaş timp adresă doamnei A. W. K. următoarele rânduri:

Doamnă,

Proza d-stră e bine venită, pentrucă încercările dvs. literare au fost încercările unei maestre. Indrăznesc a pretinde că mă pricep în ziaristică şi veţi fi, vi-o afirm aceasta, una din gloriile profesiunii noastre. Sânt un om prea bine crescut ca să cercetez misterul pseudonimului dvs. Drept răsplată cred, în schimb, că nu ne veţi părăsi. Vă pun la dispoziţie coloanele ziarului. Dacă ne vom înţelege, articolele dvs. vor apare în fiecare Luni, în pagina a treia. Intrerupând colaborarea dvs. aţi prilejui o mare decepţie cititorilor noştri.

Am primit pentru dvs. o corespondenţă voluminoasă pe care v'o remit alăturat, odată cu onorariul celor două articole.

Vă rog să-mi răspundeţi dacă aceste condiţiuni vă convin.

Primiţi, vă rog, doamnă, salutările mele cele mai respectuoase,

JERRY T. LABOIT

Şase bilete de câte o sută fură vârîte în plic. Baroana fu plătită cu 300 de franci articolul, tot atât de scump ca şi ex-ministrul, senatorul şi academicianul! E drept, dealtminteri, că aceşti domni cunosc rău „eternul feminin" şi nu-l folosesc decât rare ori. Trei zile după aceia primi răspunsul. Jeannine primea condiţiunile pe care părea că le găseşte naturale şi făgăduia să trimită articolele cât se poate de exact în fiece Duminică seară. Jerry triumfa. Cititorii „Cyrano-ului" începură să îndrăgească pe această tovarăşă, care le grăia aşa de intim şi aborda subiectele cele mai anevoioase cu o gingăşie rară. Scrisori care cereau sfaturi, scrisori care discutau, scrisori care aprobau, scrisori care colaborau; însfârşit, ploua cu atâtea scrisori încât trebui să înfiinţeze *„Poşta Jeanninei"* în care se răspundea *„Lotusului bleu"*, *„Mamei îngrijorate"*; *„Logodnicei părăsite"*, etc... Aşa's făcute femeile; se spovedesc mai cu uşurinţă unei Jeannine de care habar n'au cine e, decât prietenilor intimi. Jerry elaboră un anunţ cum numai el singur se pricepea să-l scrie:

Direcţia „Cyrano-ului", care nu se dă înapoi dela nici un sacrificiu pentru a merita recunoştinţa abonaţilor săi e fericită că poate anunţa *colaborarea exclusivă şi regulată a*

JEANNINEI

ale cărei articole au dat naştere unei curiozităţi atât de mari. Sub acest pseudonim transparent se ascunde o persoană foarte apreciată în lumea selectă. Sântem opriţi a spune mai mult. De aci înainte *„Causeriile Jeanninei"* vor apare Luni dimineaţa; în pagina treia va apare *„Poşta Jeanninei"*. La sfârşitul acestui an, causeriile vor fi unite într'un volum elegant, legat în marochin, pe care-l vom oferi tuturor abonaţilor noştri cu vechime de doi ani, etc. etc.

IV.

Anunţul dădu loc la numeroase comentarii. Mortimer se simţea ameninţat în privilegiile sale şi pierdu din bunăvoinţa ce o arăta tinerilor. E oare de crezut? Cunoaştem noi basmele astea. O baroană? Vrei să râzi, pe semne. O fi vreo institutoare. Şi modestia asta falsă de a se ascunde! Cunoaşteţi dvs. vreo femeie de litere care şi-a ţinut taina atâta vreme?

Incepură informaţiile asupra Jeanninei; era ultima încarnaţie a marchizei de H., o moralistă care dădea mese straşnice; brava marchiză, flatată, desminţi; apoi fu bănuită o romancieră cunoscută, care nu se mai osteni să dezmintă, fapt ce înlătură bănuiala. Trebuia dealtfel comparat ceeace mărturisea cu ceeace se făcea că nu mărturiseşte; între ambele era o prăpastie.

Misterioasa Jeannine simţea o plăcere ciudată în a deruta pe curioşi; în fiecare articol lăsa să se strecoare aprecieri contradictorii. „Alaltăseară, la d-na de J. se discuta foarte degajat. D-na de T. hazardă o apreciere îndrăzneaţă asupra actualelor metode pedagogice." D-na de T. mărturisi că spusese într'adevăr cuvintele reportate; numi chiar pe auditoare, dar nici una din ele nu putea fi Jeannine, deşi...

Enigma deveni supărătoare. Cine era această spioană, ale cărei aprecieri erau nemiloase? Ea se afla pretutindeni şi ducea o viaţă obositoare. Surprinsese secrete delicate, la care făcea aluzii şi care nu lăsau nici o îndoială. Azi se afla la ultima soirée data de ambasada din Corintia, mâine la Elysée, poimâine la un garden-party dat de sir W. Berry. Când acest martor al comediei moderne strânse o serie de portrete, Laboit îi telegrafiă: „Bravo! Continuă! Mergi pe calea bună!" Şi Jeannine continuă; se arăta răutăcioasă când descria vre-o toaletă sau vre-o pieptănătură dar revenea îndată la consideraţiuni generale, scuzându-se că a atins păcatul personalităţii. Era ceva perfid şi încântător!...

Nu există curiozitate care să nu obosească; şi cei mai înfocaţi renunţară. Va veni însă ziua când se va afla adevărul şi ce surprinşi vor fi atunci cu toţii, descoperind că misterioasa avea trăsăturile modeste ale d-nei cutare... Dar ce încăpăţânare să vrei să pui o făptură mai presus de o semnătură! La urma urmei, Jeannine era probabil o raţiune socială, înapoia căreia se adăpostea un sindicat de fete tinere, dornice de mici răzbunări.

Un singur curios nu dezarmă: Laboit. Era primul care se distra cu acest incognito, ce plictisea o lume întreagă. Din când în când descria îndepărtatei sale corespondente emoţia ce-o trezise cronicile sale; povestea asalturile ce primise discreţia lui profesională în calitate de şef, rugăminţile, şiretlicurile. Ca să se afle identitatea Jeanninei se mersese până la ameninţarea cu duelul. Declarase, în mod nobil, că el e responsabil de toate şi că la nevoe va ieşi pe teren; dar că refuză să trădeze numele adevărat al Jeanninei. Baroana îi răspunse o scrisoare dezolată; ruga pe director să nu se expună. Dacă trebuia, era gata să renunţe la colaborarea ei. Laboit o linişti; lucrurile nu ajunseseră atât de departe.

Din toate acestea nu ieşea decât un surplus de reclamă pentru redactoarea mascată. Scriind scrisoarea, Laboit părea că se îndepărtează de demnitatea lui obişnuită; devenea omenos, arătând o sensibilitate rară. Jeannine nu se îngrijise oare de el? A mulţumit baroanei în cuvinte poate prea excesive? Era aşa de fericit dându-i această dovadă de prietenie tandră etc. etc....

Jeannine, trimiţându-şi articolul, făcu aluzie la... cum să spun?... la simpatia ciudată pe care i-o arăta directorul. Simpatie! — ce sentiment frumos pentru o femee, pe care dragostea a dezamăgit-o! Şi prietenia unui om ca dânsul, era doar un lucru atât de rar şi de preţios!...

Insfârşit, tonul conversaţiei deveni intim. Laboit îndrăzni să-i scrie: „Pentru că refuzaţi să-mi încredinţaţi numele dvs. doresc cel puţin portretul dvs. Nu cer mare lucru!" Jeannine se lăsă înduplecată şi trimise portretul ei cu aceste cuvinte: „Dragului meu director şi prieten, cu toată afecţiunea..."

Laboit, nebun de bucurie, îşi ascunse comoara în fundul sertarului. Din timp în timp, îşi oferea răgazul să contempleze idolul. Jeannine, socotind după fotografie, era o fată brună, cu trăsături regulate, serioase, aproape triste. Atitudinea ei naturală scotea în relief graţia corpului svelt; îmbrăcămintea trăda o eleganţă simplă. Mânile, destul de fine, nu erau împodobite cu bijuterii. Laboit cercetă cu deamănuntul imaginea acestei femei de lume, cu fruntea senină, ochii negri şi trişti. Aceasta era oare fiinţa batjocoritoare şi feroce, subtila cunoscătoare a sufletului feminin?...

In orice caz, o colaboratoare cât se poate de plăcută şi care va ajunge departe, numai să se lase condusă...

Laboit se aplecă deasupra portretului şi depuse o sărutare drăgăstoasă pe fruntea Jeanninei...

V.

Jérome-Thomas-Laboit, temutul conducător al ziarului „Cyrano" (corsar înarmat cu opt sute nouăzeci de mii de cititori) a avut începuturi destul de grele. De altfel, cea mai mare parte din satrapii opiniei publice, încep în chip modest. Primii paşi în gazetărie îi fac prin poarta vitregă a publicităţii. Laboit, întâi agent de asigurare, se specializă în anunţuri; se ducea la negustori şi le arăta profitul pe care-l pot trage depe urma unei reclame bune. Ştia să găsească formule distractive şi desene caraghioase. Şi-şi creă repede un renume în această profesiune ciudată, unde e nevoie de multă fantezie, imaginaţie, şmecherie şi o profundă cunoaştere a naivităţii omeneşti. In câţiva ani, el strânse avere şi întemeiă *„Agenţia Mondială"*, unde se exploata publicitatea sub toate formele. Pagina a patra a ziarului era liberă. Laboit o arendă, împotriva sfaturilor acelora, care găseau afacerea deplorabilă. Intr'adevăr „Cyrano" eşia din cadrul vechilor fiţuici bulevardiere, care sub Imperiu au avut clipa lor de celebritate, dar care au dispărut odată cu acei care le-au lansat. Totuşi, Jerry, priceput în a trage foloase din nimic, descoperi cinci sau şase produse medicale pe care le împrăştiă foarte abil prin reclame-concurs a căror formulă varia la infinit. Şi „Cyrano" nu-şi mai pierdu abonaţii; dimpotrivă, prinse vigoare, deşi se crezuse că amorţise pe veci. Naufragiaţii ziarului doreau să-l acapareze pe acest om inventiv şi îi propuseră conducerea afacerilor. — „Bucuros, dar cu o condiţie; să plecaţi dvs". Ceilalţi se svârcoliră, dar Laboit ameninţă cu plecarea, luând cu el reclama. In faţa ruinei, cei doi piraţi bătrâni se resemnară, cedând acţiunile lor. Şi astfel, Laboit deveni suveranul stăpân al gazetei; imediat începu munca, cheltui enorm, năpădi Parisul şi provincia cu afişe ilustrate, angajă scriitori şi romancieri la modă, desenatori renumiţi. Nu trecea o zi să nu inventeze ceva, atractiv. Strângea rubricele, scotea din amorţeală pe vechii redactori, câştiga oamenii politici de partea lui. Avea două formule: „Fără specialişti!" Oamenii trebuesc siliţi să muncească în direcţii în care n'au nici o aptitudine; e cel mai sigur mijloc de reîntinerire a breslelor, — şi „Reclama e un afiş care nu merită să stea nici pe zidul pe care e lipită"...

Reporterilor le spunea: „Nu vă prezentaţi victimelor dvs. ca bieţi cerşetori şi ca binefăcători; duceţi-le informaţiuni aiuristice şi recunoştinţa îi va sili să vorbească". La redacţie venea la ora nouă dimineaţa, îşi scotea haina şi lucra până în noapte: aceasta era toată taina reuşitei sale. Incet, încet, îşi modela ziarul după cerinţele noului secol; în loc să urmeze pe cititor, îl întrecea, îl târa, îl stăpânea.

In câteva luni *„Cyrano"* fu prima gazetă în care literatura şi informaţiunile se confundau. „Linia sa politică" nu-i permitea să pescuiască în apă tulbure; dispreţuia subvenţiile miniştrilor şi ale ambasadorilor. Laboit cerea totul din partea anunţurilor, şi ce anunţuri!...

VI.

Şi astfel Laboit făcu o avere imensă. Dar, la ce bun! Nu avea timp să se folosească de ea. Anumiţi supra-oameni nu gustă nici o plăcere decât în exerciţiul activităţii lor. Jerry nu juca cărţi, nu era lacom, nici băutor şi nici afemeiat; îi era teamă de femei. Trăia retras şi trecea drept un om care n'are nevoe de nimic. Avea mândria de a nu depinde de nimeni, nici chiar de un viciu; celibatar şi timid, respinsese avansurile sirenelor oficiale. La urma urmei munca ce şi-o impunea nu-i dădea răgazul vre-unei rătăciri prin cărările dragostei. Vanitos, nu dădea voe nimănui să vorbească de el sau de ziarul său; dacă subscria vre-o sumă mare pentru cutare operă de binefacere, *„Cyrano"* câştiga toată gloria. *„Cyrano"* dădea premii sportive, *„Cyrano"* dădea serbări luxoase, *„Cyrano"* oferea cupe, organiza petreceri şi lupte.

Laboit nici nu se arăta la aceste ceremonii: lipsea dela marile şedinţe ale Camerei, fugea de premiere şi de saloane, lua masa prin taverne obscure. La patruzeci de ani era un om voinic, cu înfăţişare de sergent major reangajat: nici urît, nici frumos; dimpotrivă, avea un timbru al vocii plăcut, puţin tărăgănat.

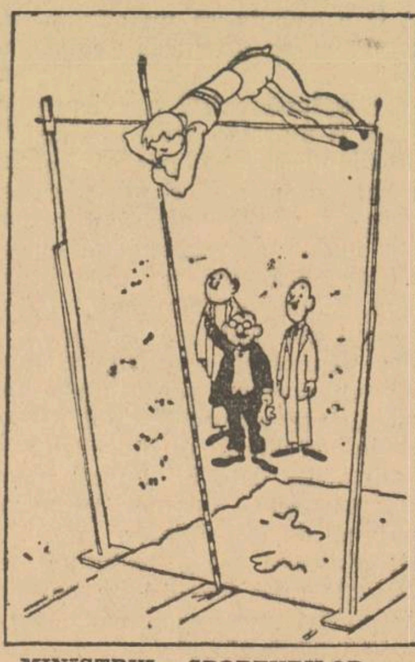
In faţa baroanei, Laboit era dezarmat. Corespondenţa ce o întreţinea cu ea luase curând calea prieteniei, pe urmă aceia a unei afecţiuni familiare. Şi fără să-şi dea seama, Jerry se îndrăgosti de „Femeia Necunoscută". Când observă aceasta, era prea târziu. Jeannine, deşi părea flatată de simpatia ce i se arăta, nu răspundea decât alene, ca o fiinţă cuminte care voia să-şi apere prietenul împotriva unui sentiment periculos.

— „Ultima scrisoare m'a întristat, — spunea ea, — şi n'am făcut doar nimic ca să te încurajez. Mă întrebi de sânt fericită? Sânt fericită pentrucă nu am nici o ambiţie. Existenţa mea e limpede ca o câmpie; mi-ai procurat singura plăcere pe care aşi fi putut-o dori. Zilele mele se scurg în grija unei gospodării orânduite şi nu ştiu cum să întrebuinţez banii ce-mi trimiţi. De ce ţii cu tot dinadinsul să mă desvălui? Misterul îmi şade doar atât de bine!... Dacă m'ai cunoaşte ai fi poate desamăgit. E povestea Psychei! Am avut slăbiciunea să-ţi trimit portretul meu; e vanitatea unei fe-

Urmare în pag. VIII-a

— Ce spui de Madam Durand?
— Pare simpatică!...
— Zău?
— Am spus... pare!...

DELA OLIMPIADĂ

MINISTRUL SPORTURILOR. — Bravo! Da' cum se numeşte exerciţiul acesta?

prea urîtă și o regret. Haide! nu nutri himere; sânt păsări groasnice, care vor sfârși prin a te sfâșia... Fii cuminte, prietene, și după exemplul meu nu cere vieții mai mult decât îți poate da"...

Aceste rânduri pline de o judecată simpatică nu isbutiră de cât să înflăcăreze și mai mult pe nenorocitul Jerry. Totuși, durerea lui era răsplătită printr'un profit apreciabil; causeriile Jeanninei aveau o popularitate enormă, erau calificate drept „scânteietoare", adjectiv rezervat numai articolelor lui Mortimer. O asemenea femeie însemna o bogăție pentru „*Cyrano*". Laboit împărtăși tuturor vizitatorilor entuziasmul său; curând Jeannine fu singura ființă despre care se discuta în redacție. Intr'o seară de vară, Jerry nu se mai putu stăpâni. Avea neapărată nevoie de un confident. Erau orele unsprezece noaptea; o căldură năbușitoare domnea în vasta sală a redacției. Nu se afla acolo decât un sărman gazetar, anume Noësard, prăfuit, nenorocit, fricos. Bietul băiat nu era bun de nimic, așa că-l puneau la toate treburile fără însemnătate; câteodată înlocuia vre-un camarad bolnav sau în concediu. Acum înlocuia pe Chédon, Eminența Cenușie luându-și concediu. Impovărat de o miopie plicticoasă, Noësard ședea aplecat la masa de lucru; blond, plăpând, părea hipnotizat de mulțimea literelor. Scrisul său mărunt alerga mereu spre margine. Laboit privi o clipă această dărâmătură omenească, apoi îi făcu hatîrul să-i vorbească.

— Ține causeriile Jeanninei, pentru mâne, — spuse el întinzând câteva foi.

— Ah!, — făcu Noësard ridicând capul.

— Citește-le, băiatule, și ia exemplu; d-ta care aspiri la titlul de „leader" ai face bine să le studiezi mai deaproape. Ce strălucire! Ce ironie! Au rămas toți în urmă, începând cu Mortimer. E uimitor cum o femee atât de frumoasă... căci e strașnic de frumoasă... are un talent atât de remarcabil. Nu ești invidios, bunul meu Noësard?

— Oh! eu, — suspină sclavul, — n'am nici o dorință. Sânt născut subaltern.

— Haida! Curaj, ce dracu! Nu te descuraja, într'o zi sau alta vei ajunge unde vrei. Trimite hârtiile la tipografie și adu-mi corecturile ca deobiceiu. Bună seara...

Și Jerry intră din nou în sanctuarul său. Indată ce închise ușa, Noësard se ridică; un zâmbet de triumf îi lumină buzele și îi transfigură chipul lui șters. Căci, fără îndoială, ați ghicit, baroana Jeannine nu era alta de cât infirmul Noësard...

VII.

Edmé-Julien-Noësard, din Amiens venise la Paris când avea douăzeci de ani, ca să ajungă și el „om mare"... Scrisese în gazetele din provincia sa, și se credea asigurat cu un viitor frumos, mai cu seamă că era înarmat cu o scrisoare de recomandație foarte călduroasă a deputatului din Amiens către J. T. Laboit.

Imediat fu primit la „fapte diverse"; alerga prin comisariate după informațiuni, pe care le reda într'un stil mediocru; mai târziu i se încredință decuparea comunicatelor teatrale; lipea pe cele care erau destinate revistei presei și punea titlu ecourilor... Această profesie modestă nu satisfăcea însă de fel ambiția lui tânără și mare. Edmé își pierdu nopțile compunând o nuvelă, în care desfășura mari calități de cugetător, scriitor și observator. Chédon îl primi rău...

— N'am nuvele destule? Ce să fac cu ea? Mă'nnec cu ele; ține-te de slujbă și nu călca drepturile camarazilor ajunși...

Totuși nu se lăsă învins și inseră nuvela în pagina patra, între prețul grânelor și declarațiile de faliment. Insfârșit, era și ăsta un debut. Edmé reveni iar la asalt; dar de data asta Chédon se supără:

— M'ai făcut de râs! Știi ce mi-a spus șeful? „Ce-i porcăria pe care ai băgat-o în a patra? Trebuia să mă întrebi și pe mine. Să nu te mai prind că faci așa ceva". Băete dragă, îmi pare foarte rău. dar nu pot face nimic. Socotește-te fericit că nu te-au dat afară...

Edmé, reîntors acasă se trânti în pat, cuprins de reflexiuni amare în ce privește imbecilitatea conducătorilor presei; de aci înainte viitorul se arăta întunecos. La alt ziar ar fi la fel. Ce-i de făcut? Deodată, ideea unei mistificări monstruoase țâșni din spiritul tânărului om necăjit: dacă și-ar trimite lucrările idiotului de director sub un pseudonim? Laboit primea zilnic teancuri de manuscrise pe care le arunca la coș fără să se obosească a le citi. Nu va acorda oare mai multă atenție muncii unei femei?

Și astfel se născu baroana Jeannine. Edmé își schiță personagiul imaginat ca pe o femeie tânără, dintr'o familie de aristocrați.... *Jeannine* suna frumos... Măritată, fără copii. Nici o ocupație; bogată... Foarte mondena, o fire deschisă, cinstită... Edmé o vedea; o M-me de Tencin mai puțin ușuratecă, o M-me de Genlis mai puțin pedantă, o M-me de Girardin fără apucături de bărbat; împrumută dela fiecare din aceste femei literate câte o calitate rară...

Scrise prima cronică. Cu acest prilej se produse un fenomen destul de curios, dar nu tocmai rar; bietul Noësard nu avea nici o urmă de talent; fraza era leită cu făptura lui meschină și timidă; dar ființa imaginată răsări cu totul superioară caracterului său. Era cutezătoare și avea o finețe de care Noësard nu era capabil. Biciuia morala curentă și prejudecățile. Gazetarul scria sub înrâurirea unei ființe ireale și se mira singur de îndrăzneala lui. Când reciti cele scrise rămase încremenit. Sub numele lui adevărat nu ar fi scris niciodată asemenea excentricități. Ce va spune Laboit când le va primi?

Edmé închiriă o mașină de scris și recopiă articolul, apoi făcu o scrisoare introductivă. Căută un scris distins, litere înalte de un centimetru, așternute pe hârtie cu o neglijență voită. Pe urmă, trebuind să se ducă la slujbă, aruncă scrisoarea în cutia poștală a ziarului; a doua zi apăru articolul!... Edmé nici nu se aștepta la chilipirul ăsta; în bucuria lui era cât pe aci să se trădeze; avea o dorință nebună să strige lumii întregi: „Eu sânt baroana Jeannine" Dar prudența îl sfătui să-și înfrâneze exaltarea; fu martorul pasiv al triumfului stratagemei sale; ascultă laudele, criticele, fără să arate cel mai mic interes. Ulbassier cerându-i părerea, el îi răspunse naiv:

— N'am cetit. Crezi că merită?

Seara scrise alt articol și altă scrisoare; primi cei trei sute de franci cu o bucurie într'adevăr sinceră. De când exista nu avusese deodată o sumă așa de mare; achită câteva datorii și își permise luxul câtorva mese copioase.

Totuși, nu-și schimbă întru nimic felul său de a trăi, și continuă să-și îndeplinească datoria lui de slujbaș. In sinea lui, simțea însă o bucurie divină știindu-se necunoscut și totodată prea cunoscut. „Mai mare în obscuritatea lui ca un rege împodobit cu o diademă"... Persoana fictivă, pe care o făurise imaginația lui, făcea progrese rapide. Cea mai mare plăcere pe care o simțea Noësard era corespondența ce o întreținea cu patronul său. Temutul Jerry îl bombarda cu scrisori pline de laudă; Jerry, care nu vorbea decât cu oameni politici consacrați și cu literați, trimitea în fiece opt zile o scrisoare lui Edmé, pigmeul... Ah! dacă ar știi! Dar trebuia să nu afle nimic. Altfel se producea catastrofa!

In minciună există o virtute ciudată și morală; când ai spus o minciună, ți-e interzis să ieși din ea, și aceasta e pedeapsa cea mai mare. Trebuie să minți de aci înainte cu regularitate, cu exactitate, așa cum te duci la biurou. Edmé se dedublase; în fiece opt zile îmbrăca personalitatea Jeanninei, așa cum îmbrăca un costum; scria într'un fel de „stare secundă", apoi cădea în vechia-i mediocritate. Răspunsurile date lui Laboit le voia măsurate, demne, puțin nuanțate de un interes afectuos; ajunsese să-și asimileze psihologia unei femei, care luptă împotriva unui sentiment necunoscut până atunci.

In realitate începu să-i fie teamă de urmările mistificării sale; dar banii câștigați așa ușor îl opreau să-i puie capăt. Fu destul de încurcat când Jerry îl rugă să-i dea un portret; dar găsi și aci leacul. Inainte cu doi ani fusese însărcinat să fotografieze pe regina Bazinului Minier și păstrase o copie. Scrise o dedicație și o trimise... Hotărît, gluma luase o întorsătură supărătoare. Afară de aceasta, Edmé epuizase toate subiectele articolelor feminine; în douăzeci de cronici un scriitor face înconjurul imaginației sale și dacă se repetă e pierdut. Edmé era cât pe ce să renunțe, când providența îi dădu mijlocul să-și reîmprospăteze talentul.

Noësard lua masa într'un restaurant obscur, vizitat de oameni simpli, funcționari, șoferi, artiști, etc. Acolo făcu o cunoștință neprețuită: un oarecare Jim, șef de laborator al unui cofetar-bucătar de la care se aproviziona toată elita Parisului. In fiecare seară Jim servea dineurile și bufeturile în casele cel mai mari și în saloanele oficiale și diplomatice; dotat cu o ureche foarte fină și cu un simț critic desvoltat, surprindea diferite conversații; căci nu te jenezi de un „maître d'hôtel"; e ca și cum n'ar exista. Jim poseda o serie de povestiri picante pe care le împărtășea și blajinului Noësard, după ce dejunau. Cum să se ferească de băețandrul pe care îl socotea drept conțopist la vreo administrație din vecinătate? Edmé îl cinstea adesea pe informatorul său inconștient și-l ușura încetișor de toate tainele surprinse prin saloane.

De aci, existența mondenă dusă de Jeannine. Jim care nu avea timp să citească ziarul, nu știa că el e acela care o aprovizionează; era mișcat de prietenia ce i-o arăta tânărul de familie bună și care nu obosea să tot asculte poveștile unui bucătar. Când Jim, angajat pentru sezon, plecă la Deauville, îi făgăduise să-i scrie prietenului său toate detaliile vieții stupide ce se duce acolo. Se ținu de cuvânt și baroana Jeannine avu material de scris, bătându-și joc de frumoasele sezonului, de felul de a dansa, de a face baie, de a flirta și a juca cărți... Aceste indiscreții stârniră atâta vâlvă, încât Laboit mări și mai mult prețul cronicelor. Făcu până și o călătorie la Deauville, sperând că va putea surprinde pe „inaccesibila" lui colaboratoare. O plajă e o lume mică unde se cunosc curând toate tainele. Dar în zadar. Inapoindu-se găsi o scrisoare supărăcioasă.

Te-am văzut eri pe strada Gontant-Biron; ce căutai la Deauville? Pe mine? M'ai și atins puțin în treacăt când discutai cu artista Minne Derien, careia îi rezerv de altfel o cronică. Insfârșit, iată-te reîntors, mohorît, supărat...

Precizia acestor fapte nu suferea nici o dezmințire și lui Laboit îi era cam ciudă. Jeannine își bătea joc de marele patron. Se distra, dovedindu-i că-i urmărește existența zi de zi. Il sfătuia să nu mai fumeze mult și-i lăuda ultimul său articol. Cu mai puțin decât atât ar fi zăpăcit un om mai puțin naiv decât Jerry; se simțea supraveghiat de o ființă căreia nu-i putea suspecta afecțiunea. Se hotărî deci să bruscheze lucrurile.

De aproape un an îți place să mă faci curios, — scria el pe *adresa A.W.K. 22. Nu mai pot suporta acest joc.* Vreau *să te văd, fie numai odată; altfel nu mai știu ce se poate întâmpla. Sânt gata să fac nebuniile cele mai mari, și numai d-ta vei fi de vină. Mi-ai dat voie să sper și fugi de mine fără încetare. Nu-ți cer decât o clipă, unde vei voi, să-ți văd chipul un minut numai și voiu pleca mulțumit....*

Cu acelaș patos Jerry umplu șase pagini. Primind acest rechizitoriu, Edmé încetă de a mai găsi gust glumei sale; nu se aștepta la așa ceva... Nici un moratoriu, nici o amânare. Laboit spusese *vreau* și voința lui valora cât un decret. Nu mai era de glumit, căci ora hotărîrilor suna clopotele destinului; dezolat, Noësard răspunse:

Bunul meu prieten, s'au produs între timp evenimente mari care mă opresc să-ți mai răspund în felul cum doresc. Soțul meu a descoperit — nu știu cum — că Jeannine și eu nu formăm decât o singură persoană. Am avut o scenă de o violență groaznică; te scutesc de alte lămuriri; atât țin să știi, că certitudinea ajutorului tău m'a susținut mult în încercarea asta dureroasă. Bietul om nu mai știa ce spune. L'am liniștit pe cât am putut, apoi am stat de vorbă; el mi-a opus argumente valabile: „Ceeace am aflat eu vor bănui și alții. Nu se poate ca o femeie de condițiunea ta să se amuze cu prostii atât de compromițătoare; îți impun să sfârșești cu intrigile astea; să nu mai aud vorbe". Rugându-mă mult de el, am obținut permisiunea unei singure cronici, ultima, pe care ți-o trimit și care va sfârși contractul nostru. Adio, bunul meu prieten. Uită-mă! sau mai curând păstrează minunata amintire a unei legături intelectuale,

Jeannine.

Furia leului, când primi lovitura asta, tu teribilă. Răsunetul mâniei sale clocotea prin coridoarele imensei clădiri, băgând groaza în gazetarii consternați.

— Ah! N'o să scape ea așa, cu una cu două... Și pentrucă vrea s'o șteargă așa, pe nesimțite, fără să lase vre-o urmă, las' că știu ce-am de făcut!...

Laboit izbuti să se liniștească; telefonă unei agenții de detectivi particulari. Un gentlemen veni imediat și se închise cu patronul în odaie.

VIII

Noësard se socotea de aci înainte la adăpostul catastrofelor; ultima cronică apăruse, urmată de un scurt anunț: „Eminenta noastră colaboratoare *Jeannine* întrerupe pentru câtăva vreme hebdomadara causerie, pe care o va relua curând. Delicioasa cronicară pregătește o serie de studii și mai captivante, dacă e posibil. Cititorii noștri nu vor pierde nimic așteptând".

Edmé, ușurat, se duse pe la unsprezece la poste-restante, ca deobicei, și ridică un plic cu o mie șase sute de franci — toată socoteala — dar de data asta neînsoțiți de nici o scrisoare.

Seara, în vreme ce lipea bucățelele de hârtie pe o coală albă, veni omul de serviciu și-i spuse: „Vă cheamă domnul șef..." El avu vaga bănuială a unui dezastru și se întreba de n'ar fi mai bine să fugă în... America. Dar îl opri o speranță; Laboit îl chema în interes de serviciu; cum s'ar fi îndoit oare?... Luă înfățișarea cea mai umilă și pătrunse în văgăuna Căpcăunului. Acesta făcându-se că cercetează niște hârtii îi arătă un scaun. Edmé se așeză. Urmă o tăcere lungă. Apoi, brusc, Jerry ridică capul, un cap convulsionat, rătăcit:

— Domnule, — strigă el, fără multă vorbă, — d-ta ești baroana Jeannine!...

Noësard se sili să simuleze un zâmbet de mirare, fiind gata să protesteze. Jerry urmă:

— Nu nega. Am pus spioni la biuroul poștei și ai căzut în cursă. Ai fost văzut cerând scrisoarea și luând-o apoi cu d-ta. Funcționarul care e obișnuit să te vadă în fiece săptămână a fost interogat. Te-ai dat de gol, băete.

In sinea lui, Edmé se ruga lui Dumnezeu să facă o minune; de pildă, să despice pământul și să arunce într'însul pe un nenorocit efeb, victimă a fatalității. Dar Dumnezeu nu despică prăpastiile la porunceală. Edmé își plecă capul, în semn de mărturisire.

Jerry reluă pe un ton sarcastic:

— Ah! ți-ai bătut joc de mine în chip extraordinar! M'ai făcut ridicol, m'ai umilit...

Deodată însă furia aceasta se sfărâmă... Durerea era mai puternică decât furia; și cu vocea stinsă, aproape înecată, patronul adăugă:

— E rău! E rău! Nu trebuia să faci una ca asta!... Nu, nu trebuia... Dacă ai știi...

In clipa aceia Edmé observă gravitatea greșelii sale; în ochii săi, Laboit nu era decât un nenorocit, care suferea îngrozitor. Crezi că faci o glumă inofensivă, o continui, apoi descoperi că ai săvârșit o faptă rea, de care nu te mai mândrești de fel. Edmé suferea mult; el murmură: „Iartă-mă, iartă-mă... izbucnind în plâns.

Laboit se uită în ochii lui și spectacolul acestei remușcări îl consolă. Acum era stăpân pe situație și voia partea leului.

— Consimt să te ert, domnule, cu toate că... Insfârșit să nu mai vorbim de asta! Intâi, îmi vei da cuvântul d-tale de onoare că toate astea vor rămânea între noi...

Noësard întinse o mână tremurătoare, dar nu găsi nici un cuvânt de spus.

— Bine, — reluă Laboit, — am încredere în d-ta. Imi datorezi o despăgubire, care nu va fi prea simțitoare. Trebue... înțelegi d-ta... trebue ca Jeannine să nu dispară; vei continua deci, ca și în trecut, să scrii cronicile acelei făpturi nedemne; vom suprima însă corespondența suplimentară. Apropos, îmi înapoezi scrisorile mele, nu-i așa?..

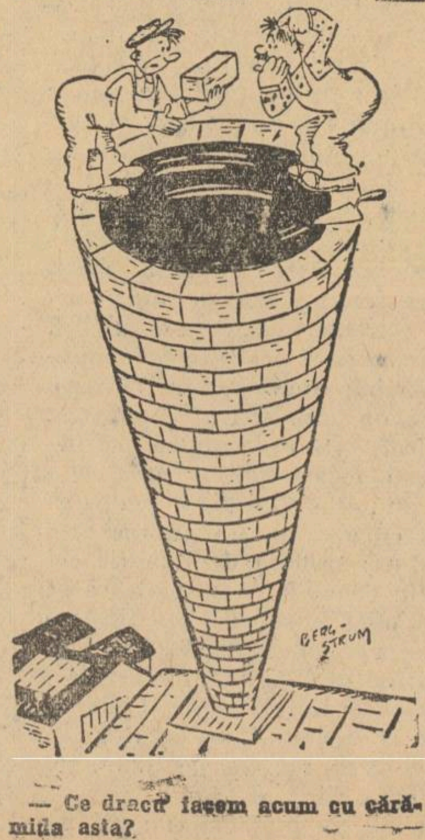
Noësard acceptă.

— Insfârșit, vom face economie la mărci, căci manuscrisele d-tale mi le vei da direct mie. Te poți mândri că ai izbutit în cea mai grozavă mistificare a secolului...

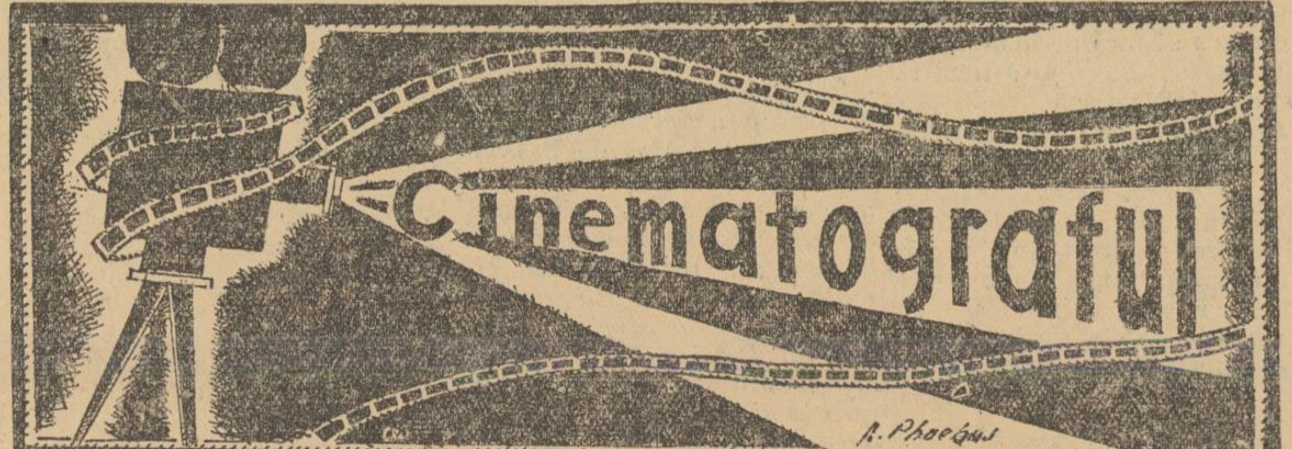
Cu toată dărnicia asta, baroana Jeannine nu mai trăi mult timp; farmecul dispăruse; seria a doua de cronici fu mediocră. Noësard nu-și mai găsea la întâlnire muza imaginară. Jim dispăruse deasemeni. De comun acord, baroana fu suprimată.

In această anecdotă adevărată, se află o învățătură, pe care vă dau voe s'o desvoltați fiecare cum veți crede de cuviință.

Trad. de AD. BYCK

— Ce dracu facem acum cu cărămida asta?

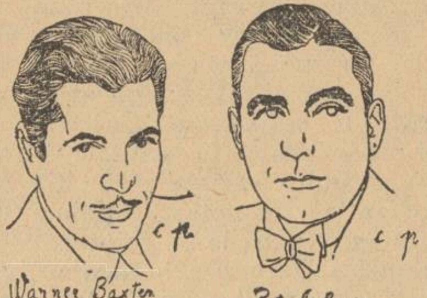

Marion Davies

Este mare păcat că o artistă cu atâta imaginație, cu atâtea resurse fizionomice și verbale, cu un atât de plăcut debit verbal cum este Marion Davies să joace totdeauna în filme stupide, filme fără nici o idee de psihologie, simple comedii bufe cu un subiect — nu zic convențional sau banal căci aceasta nu ar fi un cusur — dar cu un subiect fals; cu un subiect ireal, de care știm că nu există niciodată nicăieri, și pe care nici măcar nu-l putem scuza spunând că tot filmul e o șarjă, că irealul provine din exagerarea în sens satiric a realității; nu putem reabilita filmul astfel, pentru bunul motiv că satira, ca să fie valabilă, trebue să fie bună, trebue să fie fină, ingenioasă și variată. Dintr'o satiră proastă nu mai rămâne decât exagerarea pură și minciuna simplă.

Așa a fost cazul cu „Miss Dawn Glory", *film desigur foarte amuzant, căci într'însul jucau Pat O'brien, Mary Astor, Dick Powel și alții, fără să mai vorbim de Marion Dawies care e poate cea mai deșteaptă actriță din tot Hollywood. Dar la ce bun că din când în când râdem și aplaudăm în fața ingeniozității cutărui detaliu sau hazului cutărei situații, dacă povestea, ea, în total, este o absurditate și o inuitlă neverosimilitate.*

Firește, cu toate aceste cusururi, e de o mie de ori mai plăcut să vezi un asemenea film

decât unul ca „Manevrele de toamnă" sau „Dragoste în taxi, cu sempiternii Slezak, Ida Wüst, Thimig et Co.

Spiritele nopții

Este un film nemțesc onorabil; o poveste pe bază de alpinism, de moravuri tiroleze, însfârșit de un contrast între toate acestea și civilizația americană. Munți cu zăpadă deoparte; — munți de beton armat pe de alta. Boi și vaci pasc pe unii — insecte omenești mișună prin ceilalți. Viață idilică și primitivă la unii; — viață de modernism exasperat la ceilalți.

Nu e propriu zis rău făcut acest efect de contrast. Detaliile-s bine găsite; dar ce lung! Ce nesfârșit de mult durează fiecare prezentare! Hotărît lucru, numai Americanii cunosc arta „neinsistării".

Incă o remarcă în legătură cu felul mai mult decât fantezist în care cinematograful în genere tratează geografia. Vă aduceți aminte de acest film („Sub teroarea delictului") *unde Ginger Rogers avea drept partener pe Franz Lederer. Acest din urmă întruchipa pe primitivul aiurit de a se găsi în mijlocul societății hipercivilizate new-yorkeze. Și ce credeți că era junele sălbatec? Eskimos? Nu. Albanez, Macedonean, Român, Muntenegrean? Iarăși nu. Era... Cekoslovac! Venea dintr'o țară foarte, foarte sălbatecă și primitivă, care totuși a avut universități strălucite cu cel puțin cinci sute de ani înainte de epoca în care yankeii se scărpinau de păduchi cu gura.*

Acum, iarăși: contrast între „le bon sauvage" tirolez și d. Babit. Dar pentru Dumnezeu, Tirolul

este Austria, Tirolul este Bavaria, țări care-s în fruntea Istoriei și față de care cetățenii U. S. A. sânt mai puțini decât niște Eskimoși.

Iubesc pe Americani și cetitorii mei știu că nu le precupețesc laudele. Dar de aci până a lăsa să treacă această idee de geografie cinematografică potrivit căreia americanii ar fi în fruntea civilizației...

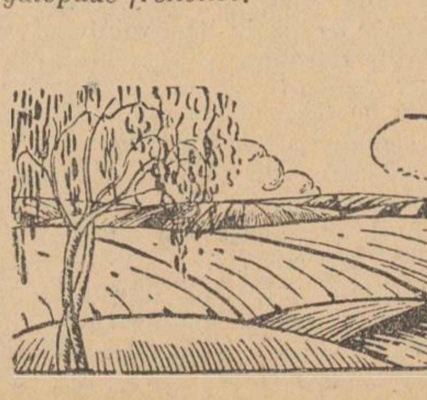
Apropo de geografie cinematografică. Imi amintesc de un film, unde un american se îndrăgostise de o fată din Constantinopol. Ca s'o uite, pleacă într'o expediție în Africa. Acolo stă de vorbă cu un servitor turc, și i se plânge că nu-și poate uita iubita. La care turcul îi spune:

— Vezi, așa sunteți d-voastră, Europenii; noi, Asiaticii...

Or, Asiaticul era din Constantinopol, iar Europeanul se născuse în Massachussets...

Cobra Tango

Iarăși Americanii. Numai când e american, un film mediocru se poate înghiți. Iată bunăoară unul, care a rulat, în reluare, săptămâna trecută la „Vox". Film de duzină, cum fabricile losangelice produc cu sutele (Warner Baxter, Ketty Galian). Și totuși, dela început până la sfârșit interesant. Ici un detaliu nostim de psihologie, colo un spectacol vizual neașteptat (de pildă toți caii de curse de pe un hipodrom, scoși din grajduri și încurcați unul într'altul ca niște cărți de joc stricat de un partener care face „cu pricea". Ș'apoi e un film cu cai, cu întreceri și galopade frenetice.

Și asta e totdeauna plăcut. Nu știu dacă ați observat; — patrupedele joacă totdeauna foarte bine.

Mulți, foarte mulți dintre actorii noștri ar putea lua dela amintitele mamifere folositoare lecțiuni de naturalețǎ și spontaneitate.

„Fac la graniță"

Dar apropo de cai și de talentul lor dramatic. Am văzut un film polonez, cu titlul „Foc la graniță", *unde tocmai remarcam că numai caii jucau bine.*

Țin să atrag atenția asupra acestui film. El prezintă un mare interes pentru Români. Căci este o încercare de producție cinematografică națională.

O producție foarte îngrijită, cum nu am realizat noi până acum. Și totuși ce plicticos, ce fad, ce banal, ce rabașare a tuturor poncifelor curente, ce joc convențional și neadâncit... Dacă n'ar fi fost caii...

Asta ne arată încă odată ce lucru special este să faci filme. Am mai vorbit eu de asta. Pentru a face filme bune trebue: 1) să dresezi actori anume, aleși din ne-actori, din oameni de pe calea Victoriei, dela Ministerul de Externe, dela Tripcovici, de la Tennis Club, etc...

2) Apoi, să se ducă cineva priceput la Los Angeles și să studieze acolo cel puțin trei luni.

3) Să nu se amestece oamenii politici, cu protecții și pistoane, 4) Regisorul să nu urmărească nicio politică personal-sexuală; 5)... Dar e deajuns. Sânt sigur că nici în Lehia, nici în Boemia, nici în Serbia, nici în Ungaria aceste condiții sau măcar jumătate din ele nu-s realizate. Iar la noi încă mai puțin. Ceea ce însă nu înseamnă că lucrul e irealizabil. Și poate că împrejurări morale și politice mai normale îmi vor da putința, cândva, să fac asta în România.

P. S.

Despre „*I. F. I. nu răspunde*" cu Charles Boyer și Danielle Parola) și „*Chipuri uitate*" (cu Herbert Marshall) vom vorbi în cronica viitoare.

D. I. S.

Din Istoria Literaturii Române: N. Nicoleanu

Dedicațiunea din fruntea poeziilor, dovedește la Nicoleanu obișnuitul dispreț al poeților față de critici dar o exagerată violență de limbă:

Eu nu scriu și nu-mi bat capul cu pedanți și cu pigmei,
Mediocrități stupide, lași, invidioși, mișei,
Cari nu văd fără spaimă și făr'a se turmenta
Un talent sau o virtute la lumin'a s'arăta,
Căci talentul și virtutea sânt oglinda pentru ei,
In care se văd că-s putrezi, idioți și nătărăi!

Poetul are lira sarcastică, nu fără o lesnicioasă cadență retorică, pe o construcție ideologică adesea confuză. Iată ce vede el *Astăzi:*

Amor, virtute, milă sunt flori necunoscute.
Dar la lumina zilei, pe căile bătute
Păcatul își preumblă supt forme d'aurite
Triumful și ființa din prăzi înavuțite.
Cel bun pleacă genunchiul, suspină, se ferește
Pe sinul resignării cumplit se chinuește,
Când lașul își ascute cuțitul făr' de frică,
Pe chipul inocenții sfiala se ridică.
Etc.

Intr'un *Sonet* ni se înfățișează acest aforism:

Cel ce caută plăcerea într'a binelui iubire
Și curajul a combate pentru cel nenorocit,
Voluptatea sufletească într'o nobilă gândire,
Acela, numai acela poate zice c'a trăit.

iar într'altul e o profesie de credință de luptă; în ciuda zilei „funeste”, „fatale” în care poetul s'a născut:

— eu nu te voi blestema

Nu, căci am simțit vieață, deș'am încercat durerea;
Nu, căci pentru a combate n'am pierdut încă puterea;
Nu, căci jalnicul meu suflet e tăcut, dar nu învins.

Nu, căci d'am pierdut speranța viselor copilăriei,
Mintea mea și-a luat sborul p'aripile veciniciei
Și de ziua cea din urmă pieptul meu este coprins.

Nicoleanu e un patriot, precum singur spune:

Dar urăsc cu mult mai aspru și cu mult, cu mult mai tare
Decât aș urî păcatul cel mai negru, mai cumplit
Omul făr' de conștiință, omul făr' de remușcare
Ce nu-și mai iubește țeara și sinul ce l'a nutrit.

Generația nouă i se pare, față de cea veche (ca mai târziu lui Eminescu din *Epigonii*) decăzută:

Astfel, tristă Românie, întorcând a mea privire,
Cu suspin mi-aduc aminte de trecuta-ți fericire.
Când, prin drept și prin valoare strălucind măreață'n lume,
Nu erai numai o formă, un gol, un zădarnic nume
Căci în inimi și'n năravuri, în limbă și'n cugetare
Se simția fierbând puternic româneasca ta suflare!

. . . .

Insă unde sunt eroii și valoarea lor divină?
Unde-i vechea libertate? Unde-i fala de regină?
Ș'acel piept, s'acea virtute, ș'acel sânge strămoșesc
Ce dau cerului naturei corp și suflet românesc?

A pierit, s'a dus cu timpul! Azi p'acest pământ tăcut
Glasul patriei române e un glas necunoscut!

Nădejdea lui mai e la Craiova „leagăn falnic de speranțe strălucite”

La intrarea peșterei Dâmbovicioara scrie că țara e sfâșiată de hoți și acela ar fi locul bun de pușcărie, când cade Cuza (lucru ce miră) exultă:

După șeapte ani d-o crudă și perfidă tiranie
Slabă, tristă, ruinată, obosita Românie
De mormânt s'apropia;
Căci turbați, setoși de sânge, sub a crimei răsuflare
Curtezanii și călăii într'o neagră cugetare
Moartea'n umbră pregătea.

Mai substanțial ar fi putut fi Nicoleanu în poezia erotică în care găsim toate fazele cu p[illegible]n-ță ale dragostei. *Suvenirul unei întâlniri* vorbește de întâia iu[illegible]

Ochii săi luceau supt vălu-i negru, tainic, fericit,
Cum lucește 'n miezul nopții diamantul strălucit,
Iar pe nobila sa frunte și pe chipul său divin,
Aci se vedea paloarea melancolicului crin,
Aci rumeneala rodii; răspândindu-se ușor,
Impărția cu modestie farmecul său răpitor
Și la cele mai mici unde, ce prin umbre tremurau,
Glasul espira pe buze, sufletele palpitau
Par'c'ar fi voit să spargă închisoarea lor de lut
Ș'amândouă 'mbrățișate să s'avânte 'ntr'un minut.

Va tăinui și el ca și Arvers (în versuri imitate de-adreptul după acela) o dragoste neîmpărtășită:

Secreta mea durere se va 'ngropa cu mine
Și nimeni nu va plânge la capu-mi arzător,
Un plâns de vecinic doliu, de vecinice suspine,
Căci vieața-mi fu o lungă oftare de amor
Zădarnică, perdută ca și cum n'ar fi fost!

[*Mon âme a son secret, ma vie a son mistere,*
Un amour éternel en un moment conçu
Le mal est sans espoir, aussi j'ai dû le taire,
Et celle qui l'a fait n'en a jamais rien su]

. . . .

Poate că zici adesea cu buzele-ți divine,
Cetind aceste versuri d'a ta ființă pline:
„Cine-i acea femee?” — și nu poți devina!

[*A l'austère devoir pieusement fidèle,*
Elle dira, lisant ces vers tout remplis d'elle:
„Quelle est donc cette femme?” et ne comprendra pas]

Despărțirea de femee este cântată cu pathos, cu un accent ce prevestește pe Eminescu:

D'acum pociu cu nepăsare p'a vieții tristă cale
Să trăesc, să mor în umbră ne'nțeles și plin de jale,
Căci o stea iubită, scumpă ale cării dulci lumine
Conducea pașii-mi în noapte, nu mai arde pentru mine!

sau:

Nici o flacără de ură, nici un dor de răzbunare
Nu s'aprinde 'n ochii mei;
Ci din contra, pieptu-mi bate, inima se rupe'n mine,
Când gândesc c'o soartă crudă m'a gonit de lângă tine,
Cea mai dulce, mai frumoasă și mai scumpă din femei!

Cași Eminescu (într'un loc spune de „divina trebuință d'a iubi”) va cădea în amărăciunea ironică și în misogynie. Nu pe doamna o iubea:

Tu nu erai, decât umbra ce-mi servea de apărare,
Ca să nu-mi topească ochii razele nemuritoare
Din sufletul ce iubesc

ceeace amintește eminisciana teorie a instinctului („Ea nici poate să'nțeleagă, că nu *tu* o vrei... că'n tine, E un demon ce 'nsetează după dulcile-i lumine”). Frumusețea fără suflet e stearpă (să se compare cu: E frumoasă, se'nțelege.. etc. din *Dalila*):

Negreșit, ai ochii negri și sprâncenele arcate,
Fața albă și pe umeri două plete aruncate
D'un negru posomorît!
Dar ce vrei! Sânt un sălbatic d'o natură necioplită!
Mie-mi trebue un suflet, iar nu piele lustruită,
Ca să nu mor de urît!

Misogynismul devine apoi cru nt, vulgar în teorie:

Insă teme-te, copile, vai, ferește-te amar,
Deșertând al voluptății ș'al amorului pahar,
Să nu-ți tremure piciorul și cu mustul delicios,
Să strecori în pieptu-ți fraget acul tău cel veninos!

și în exemplificare:

Astfel și eu plin de frică, strâns de dor și de suspine,
Ca să 'ntâmpin vijelia mă lipisem lângă tine,
Șarpe crud, înveninat!
Patru ani am supt veninul din fatala-ți mușcătură,
Patru ani p'un pat de doliu, ca un câne 'n bătătură,
Am zăcut nemângâeat!

. . . .

Aș putea să te dau pradă șoaptelor insultătoare,
Și să râz, să râz de tine, ca d'o vilă târâtoare
Asvârlită p'un gunoiu
Și să fac să nu mai guste somnul tău visuri senine
Ș'al tău piept să se topească de mustrări și de rușine
Intr'acest cumplit războiu.

St. Velescu, autorul prieten al poetului, ținea minte că o parte din poezia de mai sus îi fusese recitată în anul 1855, când Nicoleanu avea așadar 20 de ani, ceeace este curios, fiindcă asta ar putea însemna că la 16 ani poetul începea legături durabile cu o femee. Stilul însă e al unei uri mature:

Adio dor lung adio, lung și fără revedere!
Aș dori, femee crudă, nici l'a doua înviere
Să nu te mai pociu vedea

Când vei sta să calci pe pragul locuințelor divine,
Inșelând pe Sfântul Petre, cum m'ai înșelat pe mine,
Ca dracului să te dea!

Nicoleanu e un versificator corect, îndemânatec chiar, cu o limbă, pentru acea vreme, dintre cele mai curate. Numai câteva cuvinte *(belă, à devina, definde* fr. *défend, infortună, fantomă, se confundă=se rușinează, se confond)* sunt neîntemeiate filologicește. *In van, resaltă, sin, suride* se vor regăsi la Eminescu, care va fi băgat de seamă și expresia „regii poeziei” *(Intristare)*. Fără să aibă personalitate, stilul e așa de neutru, încât cu greu descoperi înrâuririle străine. Ici e o umbră din C. Negruzzi („O tăcere voluptoasă peste flori se legăna”), colo una din Bolintineanu („Ah! tu plângi, tu plângi, Moldovă, timpul cel de bărbăție. Când Românul plin de sânge, etc.”). *O victimă* e un fel de *O fată tânără pe patul morții*. Lipsa de talent poetic a lui Nicoleanu este însă desăvârșită. Nicăeri nici cea mai modestă coloare lexicală, nicio metaforă, nicio muzică a frazei. Mult lăudata *Ilusiune perdută* e o compunere retorică, bombastică și trivială. Pe acest stihuitor G. Bogdan-Duică îl numea totuș poet „de prima ordine”.

Prozatorul e mult mai meritos și se pare a fi avut chiar oarecare cultură. Numirile chinezești de care se slujește și la care face aluzie în publicația *Satirul (Meng-tseu, Khoung-tseu, Kaotseu)* dovedesc consultarea tălmăcirilor lui G. Panthier (d. ex.: *Confucius et Mencius*, Paris, Charpentier, 1858). El citează din Malherbe („Hélas! les plus belles espérances / Ont le pire destin!...), traduce *Rappelle-toi (Vergiss mein nicht)* de *Musset*. Știe de Halima, de „cântecul cântecelor”, de Dante, Milton, de Herder, de *Lara* lui Byron, de *Lelia, Indiana* ale d-nei G. Sand, de *René* al lui Chateaubriand, de *Obermann* al lui Sénancour, de Lamartine. Spiritul național și critic îi e just, cumpătat, cu ceva din exactitatea frazei lui Titu Maiorescu, așezat însă în scrisori chineze după pilda lui Montesquieu din *Lettres persanes*.

Comedia *Iadeș* a lui Pantazi Ghica e criticată cu asprime și bună judecată. In Coconul Lică de Poeticescu, scepticul, el, nu recunoaște pe adevăratul june român educat la Paris și care în realitate e astfel:

Departe de a fi sceptic, el e vesel și plin de speranțe. Lustruit, frizat și politicos, el frecventează la Paris toate universitățile, cunoaște grădina plantelor, studiază galeriile de pictură, explică pe Rafael, admiră pe Michel-Ange, recitează pe Byron și critică pe Lamartine. Setos de toate, știe toate. Dantează la Mabille, se îmbracă la Dussetois, supează la Maison d'or și se deșteaptă la Clichy. Intors în țară, aci e adevărat rege! Galant și generos, femeile mor după dânsul. Prodig și liberal, amicii îl aclamează. Și astfel din serbare în serbare, din triumf în triumf, orgolios și plin de datorii, ca un patrician roman, el înaintează până când, obosit de vanitățile lumii, se face cronicar, alegător, prefect, se 'nsoară cu vr'o moștenitoare sau se resemnează ca un cățel la picioarele vre-unei femei bătrâne.

Nicoleanu era deopotrivă adversar[illegible] „dramei fantastice și brumoase, care ne ținea într'o eternă langoare” și al imitațiunii, acest „copil diform al neputinței”.

Il îndurera mai mult putreziciunea vieții publice, nestatornicia și venalitatea convingerilor.

Insă mai presus de toți se înalță tipul omului cinstit, fără meserie, fără casă, fără masă, fără loc și foc, care posedând virtuțile cameleonului, azi e alb, mâne negru, poimâne roșu, susținând toate opiniunile, toate partidele, în fine toate manifestările care mai mult sau mai puțin, direct sau indirect, îi pot servi la restabilirea ordinei în stomah sau la desvoltarea mijloacelor necesare pentru prosperitatea gâtlejului. Totdeauna singur, vesel și confident, el observă cultul păgânismului d'a nu întreprinde nimic important, până a nu consulta mai întâi oracolul său, pe care se silește a-l atrage în favoarea-i prin libațiuni copioase adresate zeului Bachus; iar după terminarea sacrificiilor, altfel zis după masă, sunetul vocii sale ia proporțiuni omerice: patrie, virtute, onoare, independență sânt vorbele ordinare cu care se servește în public, pe când mulțimea aprinsă și transportată strigă cu entuziasm, admirându-l: „Ce om cinstit!”

Nici femeia nu i se pare educată în vederea unei vieți sănătoase:

In public, la spectacole, în palate și saloane, până și în cele mai obscure regiuni, influența acestor ființe e dominantă. Sub forme plăcute și ipocrite, acum vesele, râzătoare și vii, acum languroase, melancolice și suferinde, ele ascund vanitatea și setea unor visuri, ce le devoră și le răpește somnul. Gloria și strălucirea lor e luxul, iar vanitatea și lăcomia de a parveni cu orice preț le arde împingându-le a pune în serviciul pasiunilor chiar cele mai vile instrumente. Din grație fac arme veninoase, din virtute o seducțiune, din constanță un prejudiț, din onoare o speculă, din amor o cursă întinsă naivității și credulității.

O cauză a acestei stări o găsește Nicoleanu în influența „lecturei romanțelor străine”. El combate într'o conferință „boala imitațiunii” galomania care strică limba „cel mai scump tezaur al unui popor” fără care „nu poate fi naționalitate”, precum și romantismul vaporos din scrierile d-nei G. Sand:

Tot cam pe la începutul acestei epoce cu Lara, Lelia, Indiana și alte asemenea romanțe ne pomenirăm în societate și'n literatură c'o mulțime de poeți disperați, de barzi plângători, de eroi funești, de eroine abandonate, de amanți predestinați și de cavaleri rătăcitori care, imitând tonul și sarcasmul bironian, disprețul și nepăsarea Leliei, se lamentau pe toate coardele romantismului, aruncând asupră-i aci priviri sălbatice și amenințătoare, aci lacrimi și suspine amare, triste, dezolate.

Nicoleanu va osândi înaintea apariției decepționismului eminescian deși cu idei din *Epigonii* de mai târziu, disprețul „afectat pentru lume”, desgustul „profund de vieață și de lumină”, ironizând pe un poet contemporan care se socotea pe sine „spirit spulberatic, suflet sceptic”. El este mai cu seamă un gazetar, în stare de a comunica cititorului repulsiuni elementare în stil limpede și sarcastic.

G. CĂLINESCU

Sfârșitul lui Emil Faguet

S'au împlinit, de curând douăzeci de ani de la moartea lui Emil Faguet.

In rândurile ce urmează nu-l vom evoca nici pe Faguet academicianul de clasă, nici pe Faguet criticul desăvârșit, care-l caracteriza pe Voltaire „un haos de idei clare” și care a lansat gloria lui Cyrano de Bergerac, nici pe blândul profesor de literatură dela liceul Charlemagne, nici pe conferențiarul erudit de poezie franceză dela Sorbona, nici pe marele gânditor, nici alte ascendențe ale personalității lui, ci pe Faguet creștinul.

Subiectul va surprinde, desigur, pe cei ce l-au văzut pe Faguet citat printre pozitiviști, pe cei ce-i cunosc operele în care el n'a respectat ortodoxia. Să nu se uite însă că Faguet, adeptul de altă dată al lui Auguste Comte și Renan, s'a pocăit în ultimii ani ai vieții de repulsiunea lui religioasă, devenind adeptul lui Crist. Intr'adevăr, pozitivismul lui nu mai rămâne acum decât o umbră de teorie filosofică, o eclipsă de odinioară a credinței lui.

Bolnav de câțiva ani și presimțindu-și apropierea sfârșitului, Faguet începe să fie copleșit de necesitatea mistică a religiei, pregătindu-se intens pentru viața de apoi. Pregătirea aceasta merge până la devoțiune și este revelată până și de unele dintre ultimele sale scrieri.

Astfel, cu ocazia ultimului Crăciun pe care avea să-l mai trăiască, Crăciunul anului 1915, Faguet, publicând articolul „Sărbătoarea speranței”, își presără pretutindeni venerația lui pentru cele divine.

„Vine Crăciunul, începe el acest articol, și tot sufletul mi se duce în urmă. E sărbătoarea virginală și neprihănită prin excelență. Ochii corpului și ai sufletului o văd albă, albă de tot. Ea e personificată printr'un prunc scăldat într'o diademă de raze orbitoare, adormit într'o iesle. Se concentrează și se condensează în acest copil divin, Iisus, cu ochi de auroră, în acest chip fermecător și sfânt, — Fecioara Maria — care insuflă deodată iubire și venerațiune. Dublă virginitate, corp în care nimic nu-i spurcat, suflet în care nimic nu-i necurat.

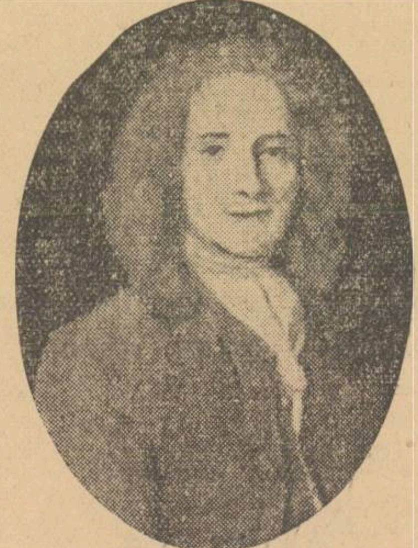
„Crăciunul e copilăria divină și tot ce a fost divin în copilăria fiecăruia dintre noi...”

Terminând această odă sacră, Faguet nu poate să nu implore divinitatea:

„Mai fă-mă odată copil”, ca și cum după aceea ar vrea să continue: „să-mi mai simt odată sufletul purificat ca în ziua aceea depărtată când am primit prima cuminecătură în ajunul acestei sărbători a prunciei dumnezeești și a zăpezii”.

Ultimele șase săptămâni ale vieții lui sânt zilele celui mai pravoslavnic catolic. Totul în jurul lui, transpiră acum piosșia. La căpătâiul lui, bolnavul ține neîncetat de veghe doi tovarăși: Evanghelia și cărticica de rugăciuni, pe care le citește și le recitește.

In cămăruța lui săracă, din

VOLTAIRE

apartamentul închiriat, încă de când descinsese în Paris la etajul V al unei case din rue Monge, se aude în fiecare seară, ca într'o chilie de anahoret, murmurul unei invocațiuni: bolnavul recită în șoapte duetul liturgiei catolice **Pater și Ave.** Il recită în latinește, căci „în versiunea franceză, — zicea el, — n'are atâta frumuseță divină”.

De câte ori, când e în prada durerilor, pacientul cu crucifixul în mână, îl contemplă mult timp de par'că ar voi să-i vorbească și, când accesul de durere a trecut, îl sărută cu o emoție profundă și-și face semnul crucii!

Și evlavia aceasta nu-i pornită din frica de moarte, ci dintr'un sentiment adânc creștinesc.

„Moartea, zicea el când era aproape să-și dea sufletul, este un tunel.... Partea dinainte a acestui tunel, când mai sântem încă în viață, este numai pe jumătate luminată... apoi aceasta se pierde în bezna zidurilor, printre care sufletul își caută calea. Dar tunelul odată trecut, inundă soarele, soare din belșug,... lumină... Și mie mi-a plăcut întotdeauna lumina!

E aceeași viziune de muribund ca la Goethe, un nou **„Licht, mehr Licht!”.**

Nu, nu-i era frică de moarte și credea în viața de dincolo, pe care, pe patul de suferință, Faguet își propune s'o trăiască tot atât de modest, cum o trăise pe cea de aici.

— Ați fost mare pe pământ, — îi spune duhovnicul lui. — Veți fi tot atât de mare și în cer... Veți avea un loc frumos în casa Tatălui nostru ceresc, căci oare nu sânteți acum un prieten al lui Dumnezeu?

—Ba da, — răspunde bolnavul cu voce stinsă, după ce stă câteva clipe pierdut pe gânduri. In cer însă, — continuă el, — nimeni nu-i mare. Fericirea de-acolo a fiecăruia i-așa cum și-o merită. **In domo Patris mei multae sunt mansiones!** (In casa Tatălui meu sânt multe locașuri!) In viața de-aici de pe pământ însă, am fost obișnuit să trăesc într'un apartament modest... Nu-mi plăcea nici fastul, nici luxul, nici sgomotul... Preferam vestonul în locul fracului... și eram fericit. Și-acolo sus, un colțișor cât de mic al cerului îmi va fi de ajuns. Cred că nu voiu fi departe de părinții mei, de tatăl meu mai ales, căruia îi datorez totul...

Recunoștința aceasta filială pentru tatăl lui nici moartea nu i-o stinge. Este aceeași recunoștință pe care Faguet a așternut-o în discursul de recepție la Academia Franceză, când voturile îl desemnaseră să umple golul lăsat de Victor Cherbuliez.

„Tatăl meu, — spunea el în acest discurs, — pe care dv. l-ați onorat cu un spic de laur, pentru traducerea în versuri a lui Sofocle, îmi poruncise să fiu laureat al Academiei pentru a nu fi mai prejos decât el, sau să devin academician, ca să fiu mai presus decât dânsul. Era dorința unui erou al lui Homer. Am voit să-l ascult. Am fost laureat al Academiei, apoi m'am silit să devin academician”.

— Veți fi printre academicienii cerului, — încearcă duhovnicul său să-l flateze.

— Cu siguranță, — surâde el vag; —în eternitate toți sântem nemuritori...

Duhovnicul care i-a dat ilustrului muribund ultima binecuvântare, nu găsește cuvinte mai mișcătoare să ne descrie sfârșitul lui Faguet.

„Muribundul, — ne poves-

Urmare în pag. 10-a

Insemnări și polemici

Irène Joliot Curie

Iată câteva amănunte pe care le comunică Eve Curie, sora Irenei Joliot Curie, *muzicantă de merit, femee elegantă și mondenă despre sora sa mai mare, subsecretară de stat la departamentul cercetărilor științifice, savanta distinsă cu premiul Nobel, pentru chimie în 1935.*

Eve Curie ne arată pe sora sa copil minune, *încă din primii ani ai copilăriei: tăcută, punctuală, metodică, înzestrată cu o răbdare neclintită în efort, care este, se zice, caracteristica esențială a geniului. Echilibrul ei fizic și sufletesc îi minunează pe toți. Nimeni n'a văzut-o vreodată mânioasă. De mică a fost lipsită de defectele copilăriei: n'a mințit, n'a fost lacomă. Dacă i se dădea o cutie cu bomboane, o închidea în dulăpașul de brad, ordonat cu meticulozitate. Deschidea dulapul, lua cât-o bomboană, până ce uita de existența comorii.*

Tot astfel, nu știa ce să facă

D-NA JOLIOT-CURIE

cu banii din pușculiță, căci nu avea nici fantezii ca alții copii, nu era nici ușuratecă, nici cochetă, nici nesigură.

„N'am putut niciodată s'o decid să-și coafeze părul ușor și mătăsos", — spune sora ei.

De mică și-a urmat calea: muncește, muncește, nimic n'o poate abate din cale. Școlăriță model, nu strălucită, ci de o regularitate absolută, — ceiace învăța în clasă se întipărea odată pentru totdeauna în memoria ei cu o fidelitate fără pereche.

La examen nu era niciodată nervoasă, ca fragila și înfrigurata studentă poloneză Marie Selodowscka. Singura ei petrecere, aceia care o clasează printre tinerele din generația ei, este sportul.

Chiar în perioadele de mare efort intelectual, Irène Joliot Curie găsește vreme pentru ski, natație și alpinism. Plăcerea ei cea mai mare e să urce munții și să străbată râurile canotând. Această intelectuală sută la sută, este o sportivă îndemânatecă, mlădioasă și plină de viață.

Se explică astfel de ce această ființă tare și lucidă, savanta cu privirea neînduplecată, doctorița în științe, care refuză artificiile modei și nu poate suferi încercatul toaletelor în saloanele de croitorie, a reușit totuși să bată și recordul feminin, după ce a bătut recordul masculin pe terenul științific, căci s'a căsătorit din dragoste și are doi copii sănătoși și adorabili.

Intr'o bună dimineață a anunțat mamei și surorei sale, logodna cu camaradul ei de laborator Ferdinand Joliot, cel mai strălucit colaborator al Institutului de Radium. Și iată că fără a-și părăsi lucrările științifice în curs marea savantă se umanizează, se adaptează vieții de familie, devine menajeră și se interesează de aproape de activitatea socială.

In 1933, Irène și Frédéric Joliot Curie, lucrând împreună, fac descoperirea care-i va face celebri; anume descopăr că se pot crea corpuri radio-active cu ajutorul unei cauze externe, iar radioactivitatea lor poate perzista un timp măsurabil, chiar în absența *cauzei care le-a excitat.*

Metoda Joliot-Curie s'a dovedit extrem de fecundă în aplicările ei, căci în mai puțin de un an a permis sinteza a vre-o șaizeci de radio-elemente, neexistente sau necunoscute pe pământ.

Această descoperire a îngăduit pregătirea a o sumedenie de radio-elemente sintetice, care se pot utiliza cu succes în locul radium-ului, a cărui scumpete îl face atât de greu de utilizat.

Dar nu numai locul pe care-l ocupă eminenta savantă în lumea științifică a provocat numirea ei ca subsecretară de stat. Adeseori Irène și F. Joliot Curie iau parte la întrunirile publice, sânt văzuți în întrunirile publice discutând despre reformele posibile, căci această distinsă savantă înțelege și știe să vorbească, în limbajul aspru al poporului, despre nevoile lui.

Apoi, nimeni nu-i mai calificat decât ea să aprecieze sforțarea tinerilor savanți care adesea își pierd sănătatea și viața într'o muncă istovitoare, rău plătită și rău orcrotită „la grande misère des laboratoires", *care nu-i de*cât un capitol din marea, nedreaptă mizerie *a muncitorilor intelectuali și spirituali în genere.*

Pentru femei, pilda Irènei Joliot este foarte încurajatoare. In primul loc ne răzbună de acuzația de incapacitate intelectuală și ușurătate sufletească. Dovedește apoi că o femee superioară se poate realiza și afirma pe terenul spiritual, îndeplinindu-și, în acelaș timp, și misiunea ei de femee.

Tovarășul de lucrări științifice a devenit tovarășul ei de viață. Doi copii admirabili le însuflețesc căminul, iar căminul luminos se deschide tuturor bucuriilor familiale și prietenești. Mai mult decât atât: disprețuind vanitățile lumești, acești doi tovarăși își recunosc datoria socială și se coboară în popor cu sufletul plin de dorința de a-i sta în ajutor și a i se devota cu folos, precum s'au devotat și științei.

Toți prietenii din clasele lucrătoare, dela ucenicii savanți la simplii cioplitori de piatră, vor fi în jurul Irènei Joliot, ajutând-o să săvârșească binele pe care-l așteaptă de la ea. Femeile din lumea întreagă îi vor fi recunoscătoare pentru marea dovadă de abnegație și curaj de care se arată capabilă — Iz. Sd.

...tește prelatul Sebastian Herscher, — își scoase, cu toată împotrivirea mea, boneta, pentru a primi o ultimă absoluțiune. Apoi îmi luă mâna și sărută pentru ultima oară veriga sfântă. Privirea lui exprima pace, resemnare, credință, o credință nemărginită. In sărutul pe care-l depuse pe crucea mea pectorală era întipărită iubirea, smerenia și încrederea. Ii murmurai din nou câteva cuvinte de speranță eternă. Ingenunchiai la piciorul patului să recomand acest suflet lui Dumnezeu. Abia mi-am mai putut stăpâni lacrimile înaintea acestei maestăți a unei morți creștinești. Spectacolul m'a mișcat până în adâncul sufletului și pot să afirm cu tărie că din toți oamenii cărora în lunga mea carieră sacerdotală, am avut datoria să le mângâi ultima clipă, nici unul nu mi-a părut mai cu adevărat admirabil prin credință, speranță și resemnare creștinească".

Fondul religios culminează în acest sfârșit de viață, când printre buzele uscate de moarte cel ce-și dădea sufletul murmura într'una supremul: **Fiat voluntas Tua.** Era ultimul refren al călătorului care pornea prin beznă la drum lung, spre pacea Domnului, spre lumina veșnică de dincolo **de tunel.**

GH. I. GEORGESCU

Tineri de geniu la simboliști

Mort la intrarea în viață, Paul Lafargue este o pierdere tot atât de mare a mișcării simboliste ca și acea a lui Maurice de Guerin în generația următoare.

Paul Lafargue a murit la 27 de ani, pe când Charles Guerin a atins 33 de ani... Pe urmele lui Guerin s'a instituit un cult, „l'Amitié guerinienne", *a cărei manifestare culminantă a fost 1912. S'ar fi crezut că războiul, cu toate urmările care au răs*

Maurice de Guerin

turnat valorile secolului trecut, vor fi distrus și acest cult al fragilului și delicatului sentiment care-l anima: prietenia gueriniană. Dar iată că la 19 Iulie anul curent s'a organizat o delicioasă „zi guéririară", *la Andillac.*

Piața Andillacului s'a însuflețit; micuța biserică, în care slujea abatele Barthe, s'a umplut de lume. Intr'un colț al cimitirului, mic și pașnic, pe lespedea unui mormânt modest, sub obeliscul pe care se alătură, lipite unul de altul, profilurile atât de asemănătoare și atât de diferite ale lui Maurice și al Eugéniei, o mână necunoscută pusese o jerbă de frunze îngălbenite și de clematite. Ea simboliza mai bine decât cununa de flori proaspete și strălucitoare, depusă în ultima clipă, viața, atât de puțin materială și atât de iute istovită, a acestor doi prieteni ai poeziei și ai afecțiunii pure.

Inainte de agapa la care se vor aduna prietenii veniți de pretutindeni, d. Decahors a vorbit despre ei; Armand Praviel a cetit efuziunile lirice ale lui Maurice de Guérin-copil și primele pagini din „Centaure", *M-elle Duhamelet, autoarea* „Vieții și morții Eugéniei de Guérin", *a cetit o scrisoare inedită a acesteia către o prietenă a sa.*

După prânzul prezidat de Calvet, fără nici un fel de protocol, acesta a pronunțat un discurs simplu și mișcător ca o ofrandă pentru sufletul morților. D-ra Duhamelet a răspuns printr'un frumos poem:

Flamme errante qui luis et glisses
Et tremble audessus du ravin
N'es-tu pas l'âme de Maurice
De Guérin?
Au présent le passé se noue
Nous t'evoquons avec douceur
La joue appuyée à la jeue
De ta soeur...

Apoi toți prietenii celor doi poeți au plecat în pelerinaj la Cayla, *locuință masivă, aproape țărănească, cu un turn care o înalță și-i dă elan. Terasa, dominând o vale strâmtă în spre miazăzi, e locul unde a fost întins, într'o seară de Iunie 1839, poetul aproape muribund.*

Un urmaș al fraților Guérin locuește în această casă. El primește pe oaspeți în salonul larg și încăpător, le arată un sac de călătorie al Eugeniei, o șuviță de păr negru al lui Maurice, un șervet care a servit la masluri, păstrat într'o bisactea. Camera lui Maurice este o cameră ca oricare alta, dar camera Eugeniei, cu care comunică, s'a păstrat cu patul ei îngust, imaginile pioase, dintre care unele naive, cu percalul său înflorit și mai ales cu fereastra dela care se poate contempla și azi peisajul care a inspirat-o.

Pe câmpul din jurul fermei, prietenii se așează pe iarbă. Armand Praviel citește o pagină din biografia lui Maurice în care Zironsky (Ernest) încearcă să explice geniul lui Maurice de Guérin, cu peisajul care stă în față. D-ra Duhamelet citește o pagină de Francis Jammes, un fel de rezumat liric al vieței Eugeniei de Guérin și care-i foarte mișcător. Se citesc noi pasagii din „Centaure" *și iluzia este desăvârșită, în aerul răcoros și ușor care desigur a făcut să tresară pieptul bolnav al poetului în seara când a făcut aci ultimul popas înainte de călătoria din urmă.*

Jules Lafargue a murit mai tânăr decât Maurice de Guérin, după o existență de o tragică melancolie, ale cărei singure momente luminoase au fost acele petrecute la curtea reginei Auguste, nobila fiică a împărătesei Victoria a Angliei, într'un post foarte subaltern, de lector de franceză.

In decursul celor cinci ani petrecuți la curtea lui Frederic al III-lea (1881—1886), și-a avut cel puțin asigurată existența deși postul său n'a fost prea interesant. Tânărul avea adesea nostalgia Franței, a Parisului, a Galeriilor Odeonului, a înmormântărilor dela Madeleine și Saint Augustin, a răpciugilor obosite și somnolente dela birjile de pe piețele Parisului.

La un an după ce s'a căsătorit, a murit de ftizie cel ce înscrisese pe frontonul primului său volum „Les complaintes", *vorbind de el însuși, următoarele versuri demne de Pindar:*

Lançant de front les cent pur sang
De ses vingt ans, tout hennissants !

Puțin înainte de a muri, îi scria surorii sale:

„Nu mai știi nimic despre succesele mele literare. Ar fi prea lung să-ți înșir toate cu deamănuntul, dar află, într'un cuvânt, că am de ce fi mândru. Nu-i nici un literat din generația mea căruia să i se făgăduiască un viitor ca al meu. Căci îți poți face idee că nu pot fi mulți cărora să le fie dat să audă că „sânt oameni de geniu".

Prietenii săi nu se înșelau. In viața lui atât de scurtă el a avut prilejul să o dovedească. Sub influența lui Gustave Kahn a avut vreme să studieze și să-și aproprieze versul liber. Dar atât în versurile regulate, în care-și luase multe libertăți, ca și în versurile libere, Lafargue poate fi definit ca poetul tip modernist. Pe cât de artist, pe atât de inteligent, ironic și umorist, pe cât de melancolic, el poseda toate cosmogoniile în care își insera viața cotidiană și efemeră. Avea un creer în fațete, cu care înțelegea natura, lumea, umanitatea și o inimă de-o infinită senzibilitate, cu care era în stare să le resimtă pe toate: un geniu adevărat.

Numai titlurile unora dintre poeme sânt ele însele poeme adevărate: „La complainte des pianos que l'on entend dans les quartiers aisés", *sau* „La complainte du vent qui s'ennuie la nuit", *sau* „La complainte de la lune en province" *una dintre cele mai delicioase ce s'au scris vreodată.*

Dar mai ales admirabila și groaznica „Complainte de l'oubli des morts".

Lafargue n'a fost însă numai umorist și fantezist, ci adevărat „mare poet" *în unele din frumoasele sale versuri deschise, simple, directe.*

In poemul „L'Impossible" *termină cu versul:*

Je n'aurais pas été dans les douces étoiles?

In alt poem, privind o femee seara la fereastră:

Si la mort de son van aurait choisi mon être
En serait elle moins ce soir a sa fenêtre?

Opera sa întreagă n'a avut vreme să fie revăzută, aleasă, ordonată și desăvârșită.

Poemele sale sânt ca machetele unui mare sculptor, care n'a avut decât timpul necesar să le schițeze, așa cum se iveau în viziunea primă a creațiunii sale. Sânt însă în sutele și sutele sale de versuri inteligente, vii indicații mai prețioase decât poemele terminate, bucăți în care străfulgeră geniul. In totul o poezie cu desăvârșire nouă, alături uneori cu proza, ca la Demostene Botez, Otilia Cazimir sau Topârceanu, la noi, dar salvate, ca și la aceștia, de prozaism, prin ironie și humor, prin acel zbor al fantaziei care le face cu atât mai excitante și mai zvâcnitoare de viață, cu cât sânt în aparență mai puțin poetice și nobile, mai aproape de vulgaritatea cotidianului.

Din cele ce a lăsat, se simte, se vede ce ar fi fost, dacă și-ar fi putut realiza creațiunea *de care era capabil, — mărind și mai mult părerea de rău că un asemenea geniu a rămas numai* tânăr de geniu, *poate mai de geniu decât delicatul și duiosul Maurice de Guérin.*

Jocurile olimpice

Jocurile olimpice se făceau din cinci în cinci ani pentru a celebra pe Zeus și ocupau locul întâi între toate solemnitățile elenice. Ele durau cinci zile consecutive. Nu aveau dreptul să figureze în ele decât Elenii pur sânge. Femeile și sclavii erau excluși, iar dacă se strecurau, prin înșelăciune, erau aruncați de pe muntele vecin, Typea. Prin excepție, preotesele erau admise în stadion, la spectacol.

Jocurile olimpice aparțineau tuturor Elenilor, care veneau aci spre a-și disputa palmul și coroanele. Ele însemnau legătura intimă dintre toate neamurile grecilor și nimic nu trebuia să le turbure solemnitatea. Astfel, în timp ce Xerxes forța trecătoarea la Termophyle, grecii asistau la jocurile olimpice.

In arena rezervată jocurilor se ridica statuia lui Zeus, în fața căreia atleții depuneau jurământul, pe membrele unui porc sacrificat, că vor juca leal și se vor combate după regulile stabilite. De altfel. jocurile olimpice se făceau și în mijlocul altarelor, templelor zeilor de tot felul, al statuilor lor și ale eroilor și atleților care s'au deosebit. Ele erau atât de numeroase, încât, un autor, după ce a numărat până la cinci sute, a renunțat.

Premiile se disputau în fața Greciei întregi. Totul inspira cea mai nobilă dorință a victoriei, iar învingătorii erau considerați egali în glorie cu zeii.

„Nu căutați, — zice Pindar, la începutul celei de a treia Olimpice a sa, — astru mai strălucitor pe cer decât soarele, nici printre jocurile Grecilor, jocuri mai strălucite decât jocurile olimpice".

Dacă se făceau fraude în timpul jocurilor, supraveghetorii loveau cu biciuștile pe cei ce înfrângeau regula.

Inainte de a intra pe stadion, luptătorii se ungeau cu uleiuri, spre a opri transpirația și se frecau cu nisip subțire pe tot corpul.

Semnalul luptei era dat de un vultur mecanic, care se ridica în aer.

Se credea că aceste jocuri au fost instituite de Jupiter, care s'a luptat acolo cu Neptun pentru împărăția lumii, sau de Hercule Ideanul; după alții de Hercule, fiul Alcmenei, în 1346, înainte de Christos.

De mai multe ori întrerupte, jocurile olimpice au fost reînoite de Pelops în onoarea lui Jupiter. Pelops ar fi câștigat la aceste jocuri Hippodamia și regatul Pizei.

Dar ele n'au fost restabilite deplin decât în 884 înainte de Christos de către Lycurg din Lacedemonia și Iphitus Eleatul.

Strălucirea lor s'a datorit mai ales poeziilor lui Homer. El a servit ca model tuturor Grecilor prin descrierea jocurilor, și se poate spune că e legiuitorul jocurilor olimpice.

*Prima olimpiadă vulgară s'a jucat după 494 de ani, de la căderea Troiei. Atunci a fost învingător în cursa pe jos Cozoe*bus.

Fiind instituite ca să creeze unirea între toți Grecii, olimpiadele serveau ca punct de raliare; orice ostilitate înceta în decursul lor și toate neamurile grecești se adunau pentru a le celebra la Piza, Olimpia în Elida sau pe malurile sacre ale Alfeului.

Se cunoaște oare astăzi această semnificare de împăciuire și uniune sacră a Olimpiadei?

Poate că din ea va renaște vechea concepție a sportului, care nu înseamnă numai destinderea mușchilor și mlădierea corpurilor. Trebue ca spiritul să-și păstreze supremația și inteligența, ca flacăra cea pură, să se înalțe sus, tot mai sus.

La toate jocurile grecești antice, ca jocurile isthmice și pythice, se adăugau spectacole de poezie, muzică și dans, pe lângă cursele pe jos, călare, în care, salturi, discuri, lance, luptă, pugilat, etc...

Regii cei mai renumiți luau parte și judecătorii cei mai înțelepți erau aleși, prin sorți, să prezideze jocurile.

— Din cauza tincturii d-tale mi s'a înroșit părul!...

— Fiți mulțumită! Altele au pățit-o și mai rău: le-a căzut!...

SALT IN INALȚIME

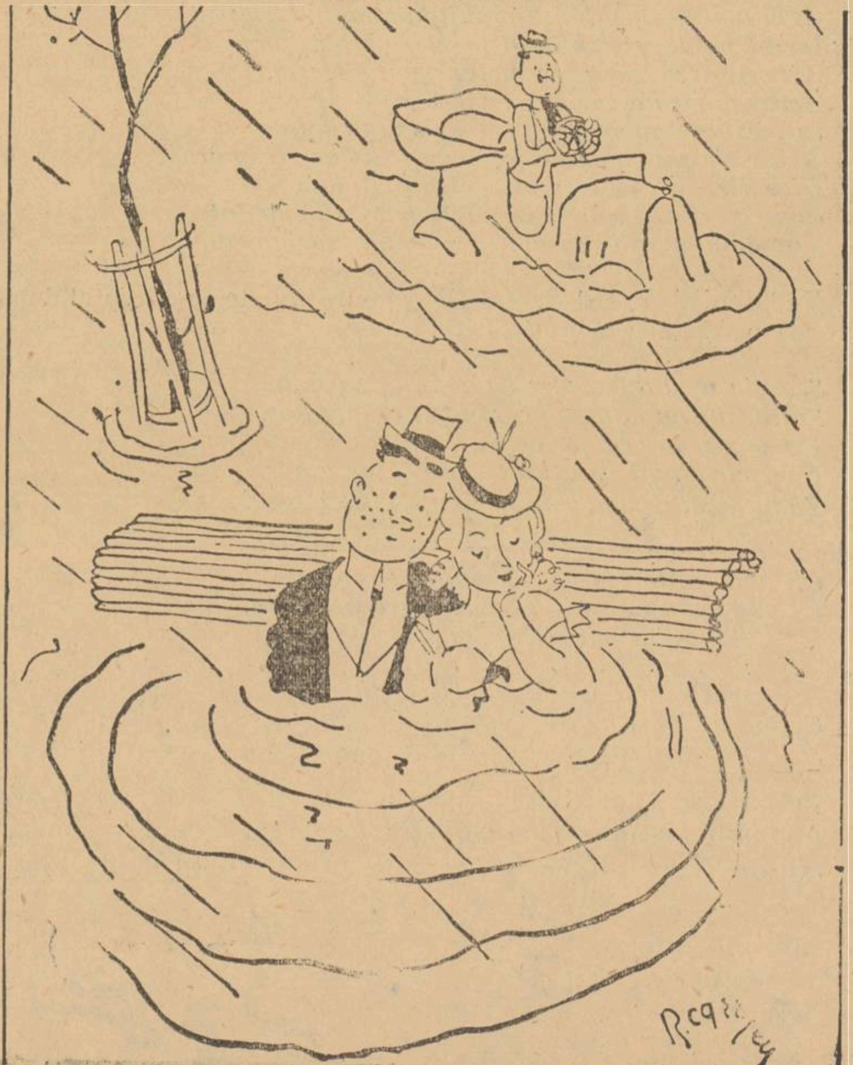

— Am trecut oare?
— Da! Pe dedesubt!...

GARDIANUL. — Imi ține o ureche: se gândește la mine!...

VREME PLOIOASĂ

— Să plecăm iubito: a'nceput să plouă!...

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.